ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 31

REDAKTOR:
Šandor Kaufer, potpukovnik

Odgovorni urednik
Fabijan Trgo, pukovnik

IZDAJE
VOJNOISTORIJSKI INSTITUT

VOJNOISTORIJSKI INSTITUT

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM
V
KNJIGA 31

BORBE U HRVATSKOJ 1944. GODINE

BEOGRAD
1964.

BORBE U HRVATSKOJ 1944. GODINE

— AVGUST —

I

DOKUMENTI JEDINICA NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE

BR. 2

IZVJEŠTAJ ŠTABA 9. DIVIZIJE OD 1. AVGUSTA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U JULU[1]

ŠTAB
IX. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
1. VIII. 1944.—

ŠTABU VIII. KORPUSA N.O.V. i P.O. JUGOSLAVIJE

Dostavljamo vam pregled rezultata akcija i djelovanja naše Divizije u mjesecu julu 1944 godine.

1. VII. 1944.— IV. Splitska brigada vršila je čišćenje prostorije Brezovac — Risovac — Orlov Kuk — Jelino Polje. U ovoj akciji ubijeno je 4 Njemca i 10 četnika, ranjeno 8 Njemaca i 17 četnika. Sa naše strane jedan drug poginuo od naše nagazne mine.[2]

15. VII. 1944.— III. bataljon III. Dalm. udar. brigade vodio je borbu sa četnicima u s. Rastičevu i isto očistio. Ovom prilikom ubijeno je 5, a ranjeno 12 neprijateljskih vojnika. Zaplijenjeno je 30 komada krupne, a 120 komada sitne stoke i 6 konja.

18. VII. 1944.— II. bataljon III. Dalm. udar. brigade vodio je borbu sa četnicima u pravcu Plavnog, gdje su ubijena 2, a ranjeno 5 neprijateljskih vojnika.

19. VII. 1944.— III. i IV. bataljon III. Dalm. udar. brigade napadali su Vel. Popinu i očistili je, ubijeno

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 29/2, k. 842.

[2] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 21.

je 10, a ranjeno 15 neprijateljskih vojnika. Zaplijenjeno 7 komada krupne i 130 komada sitne stoke.

20. VII. 1944.— III. bataljon III. Dalm. udar. brigade vodio je borbu sa četnicima u Glogovcu. Ubijeno je 5, a ranjeno 7 neprijateljskih vojnika. Mi smo imali 1 ranjenog druga.

23. VII. 1944.— *24. VII.* *25. VII.* IV. Splitska brigada napadala je i očistila Cetinu, Kijevo, Vel. i M. Polaču.[3] U ovim borbama ubijeno je 46, a ranjeno 65 i zarobljeno 23 neprijateljska vojnika. Zaplijenjeno je 16 pušaka, 2 četničke brigadne zastave, 1 pištolj, 1 pisaća mašina, 10 pari vojničkog odijela, 5 šinjela, nešto hrane i 300 komada stoke.

22, 23, 25. VII. o. g. jedna četa i udarna grupa III. Dalm. udar. brigade izvela je tri uspješne akcije na putu Knin — Srb. U ovim akcijama ubijeno je 16, ranjeno 25 i zarobljena 2 neprijateljska vojnika. Uništena su 4 i oštećena 4 kamiona puna oružja, municije i hrane. U 4 uništena kamiona izgorio je čitav materijal. Zaplijenjeno je 6 pušaka, 1 strojnica, 2 pištolja, 10 opasača sa fišeklijama, 10 pari njemačkog odijela i 10 šinjela, 10 šatorskih krila i 10 ćebadi.

U borbama na Cetini, Kijevu i Polači IV. Splitska brigada imala je 19 mrtvih, među kojima p. poručnik Pavić Jozo i politkom čete Viculin Mate, ranjenih 25 i nestalih 11 drugova,... Izgubljen je 1 puškomitraljez i 1 protukolska puška na Kijevu.

XIII. Južnodalmatinska brigada ovih dana vodila je borbu na prostoriji Dinare — Brezovac — Pitomi Vrh — Suho Polje — Vršina i na putu Kijevo — Knin. U ovim borbama ubijeno je 15, a ranjeno 20 i zarobljena 3 neprijateljska vojnika. Zaplijenjen je 1 puškomitraljez, 5 pušaka i nešto drugog materijala. Naši gubitci bili su 2 ranjena druga.

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 9 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 106, 140, 142, 143, 144 i 145.

26. VII. 1944.— III. Dalm. udar. brigada vršila je napad na Cigelj, Stožište i Deralo. U ovoj borbi ubijeno je 7 neprijateljskih vojnika, a ranjeno 24. Naši gubitci 6 mrtvih i 21 ranjeni drug.

IV. Splitska brigada čistila je Pleševicu i napadala, t.j. vršila pritisak na Golubić i Vrpolje. Ovom prilikom ubijeno je 8 i ranjeno 6 neprijateljskih vojnika.

XIII. Južnodalmatinska brigada pomagala je napad III. Dalm. udar. brigade na Cigelj i napadala Strmicu. Ubijeno je 10, ranjeno 15 i zarobljen 1 neprijateljski vojnik. Uništen je 1 kamion, 1 motorcikl i 2 kola. Gubitaka nije imala.

27. VII. 1944.— III. Dalm. udar. brigada je ponovo napadala Cigelj, Deralo i Stožište sa jakom artiljerijskom pripremom. Ubijeno je 18, a ranjeno 23 neprijateljska vojnika. Naši gubitci 1 mrtav i 1 ranjen drug.

XIII. Južnodalm. brigada potpomagala je napad III. Dalm. udar. brig. na Cigelj sa dva bataljona, dok je sa druga dva bataljona napadala Strmicu i s. oko Strmice prema Golubiću. Ubijeno je 5, a ranjeno 9 i zarobljen 1 neprijateljski vojnik. Naši gubitci: 1 politdelegat voda poginuo.

IV. Splitska brigada je vodila borbu sa neprijateljem, koji je napadao u pravcu Pleševice, odbila ga je i docnije vršila pritisak na Golubić. Neprijatelj je imao 4 mrtva i 12 ranjenih. Naši gubitci: 1 zamj. komandira ranjen. Uništen je 1 neprijateljski kamion i dvoja kola.

28. VII. 1944.— IV. Splitska brigada, t.j. njezine dvije čete upale su noću u Vrpolje i Dragaše. Ubijeno je 5 i ranjeno 12 četnika. Gubitaka na našoj strani nije bilo.

XIII. Južnodalmatinska brigada dočekala je neprijatelja, koji je sa 3 tenka i 6 kamiona, kao i izvjesnim brojem pješadije pokušao prodrijeti za Strmicu. Ubijeno je 8 i ranjeno 11 neprijateljskih vojnika, uništen je 1 neprijateljski kamion. Naših gubitaka nije bilo.

29. VII. 1944.— IV. Splitska brigada vodila je dvanaestočasovnu borbu sa neprijateljem, koji je motorizacijom i pješadijom u prilično velikom broju nadirao za Strmicu i desnom pobočnicom prema Pleševici.[4] U ovoj borbi ubijeno je 35 i ranjeno 50 Njemaca. Noću je ubijeno još 10 četnika u s. Vojkovićima. Uništen je 1 kamion, 1 motocikl i 1 kola. Zaplijenjena je izvjesna količina materijala. Sa naše strane 1 poginuo i 6 ranjenih drugova.

XIII. Južnodalmatinska brigada vodila je također borbu u Strmici sa neprijateljem koji je prodro od Knina, ubila 4 Njemca. Nije imala gubitaka.

III. Udarna brigada ovog dana po podne smijenila XIII. Brig. na položajima kod Strmice, t.j. 1 njezin bataljon, i stupila odmah u borbu sa neprijateljem koji je nadirao od Strmice. Ubijeno je 13, a ranjeno 23 Njemca. Naši gubitci: poginuo je komandir poruč. Delić Nedjeljko (Crni) i 1 drug ranjen.

30. VII. 1944.— III. bataljon III. Dalm. udar. brig. vodio je borbu sa Njemcima i četnicima koji su od Cigelja i Stožišta pošli prema Maliniaku i Trivanovom Dolu. Ubijeno je 20 i ranjeno 30 neprijateljskih vojnika. Naši gubitci: 6 ranjenih drugova. Zaplijenjeno je 5 pušaka i manji dio neprijateljske komore.

IV. Splitska brigada je noću 30/31. VII o. g. izvršila napad na Kninsko polje — Topolje — Vrpolje — Dragaše i sa tri bataljona upala u pomenuta mjesta. Ubijeno je 10 Njemaca i 9 četnika, ranjeno 20 Njemaca i 21 četnik.

31. VII. 1944.— IV. Splitska brigada vodila je borbu sa neprijateljem, koji je sa jakim snagama i motorizacijom nadirao od Knina prema Kijevu potpomognut artiljerijom. Borba je vođena na Crnoj Glavici 6 sati. U ovoj borbi ubijeno je 7, a ranjeno 13 Njemaca. Naši gubitci: 2 ranjena druga. Uništena su 2 kamiona i 2 motocikla na putu Strmica — Deralo.

[4] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 146.

Ukupni rezultati borbe naše Divizije za mjesec juli 1944:

1.) Brigade su izvele 25 akcija.

2.) Neprijatelju su nanešeni gubitci: 286 mrtvih, 460 ranjenih i 30 zarobljenih.

3.) Uništeno je 10 kamiona, 6 motocikla, 1 tenk i 7 kola. Zaplijenjeno je: 1 puškomitraljez, 32 puške, 1 strojnica, 3 pištolja, 2 četničke brigadne zastave, 1 pisaća mašina, 20 pari odijela, 15 šinjela, 15 šatorskih krila, 10 ćebadi, oko 100 goveda, oko 700 ovaca i 10 konja.

4.) Oslobođena je teritorija u pravcima ofanzivnog dejstva naših jedinica i to: Uništa, Cetina, Civljane, Kijevo, M. i V. Polača, prostor od Topolja, Vrpolja, Golubića i Strmice, čitava prostorija Gnjata i Dinare. Naše jedinice dejstvovale su u pravcu Sjeverne Dalmacije, oslobođavajući izvjesna mjesta.

5.) Mobilisano je oko 50 boraca u naše jedinice.

6.) Naši gubitci: u toku ovog mjeseca u borbama imali smo 30 mrtvih, 65 ranjenih i 15 nestalih drugova. Izgubljen je 1 puškomitraljez i 1 protukolska puška na Kijevu.

7.) U ovim akcijama jedinice su se dobro držale, a tako isto i rukovodioci. Naročito se istakao I. bataljon IV. Splitske brigade, kako borci tako i rukovodioci. Iz ovog bataljona bilo je nekoliko primjera velike hrabrosti i požrtvovanja, gdje su se naročito istakle nekoliko drugarica bolničarki, one koji su se istakli predložićemo za pohvalu i odlikovanje. Istakao se II. bataljon XIII. Južnodalmatinske brigade.

Nekog naročitog podbacivanja u izvršavanju zadataka kod jedinica i štabova nije bilo...

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p. pukovnik: **Andro Kovačević**

Komandant — p. pukovnik: **A. Banina**

(M. P.)

BR. 3

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 12. DIVIZIJE NOVJ OD 1. AVGUSTA 1944. GODINE[1]

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG

Redni broj	Jedinica	Brojno st. po spisku	Radnika	Seljaka	Intelekt.	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namješt. i srednjoškolaca	Vojnih lica	Policaja, žandara, finanaca	Đaka
1	Štab XII. divizije	149	50	46	12	22	14	5	—	—
2	XII. ud. brigada	1061	211	783	18	38	9	1	1	—
3	Osječka brigada	1052	251	627	10	104	37	4	—	19
4	Čehoslov. brigada	372	149	201	5	7	9	1	—	—
5	Konjič. divizion	57	12	42	1	—	2	—	—	—
	Svega :	2691	673	1699	46	171	71	11	1	19

Politkomesar:
Otmar Kreačić

[1] Original (umnožen na šapirografu, rubrike djelomično ispunjene mastilom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 11/2—3, k. 882.

SASTAVA XII. DIVIZIJE NOVJ 1. VIII. 1944 G.

Nacionalni sastav													
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnog.	Muslim.	Talijana	Rusa	Jevreja	Mađara	Čeha	Njemaca	Ukrajinaca	Poljaka	Slovaka
80	66	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—
669	361	8	—	9	2	4	1	2	—	—	—	5	—
442	352	4	—	4	18	147	2	3	9	50	7	9	5
6	37	2	—	—	—	2	—	—	318	—		1	—
32	23	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
1229	839	15	—	14	20	154	4	5	327	50	13	16	5

Komandant, major
Demonja Nikola

BR. 4

ZAPOVIJEST ŠTABA 19. DIVIZIJE NOVJ OD 1. AVGUSTA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA NAPADNU USTAŠE U OKLAJU[1]

ZAPOVJEST

Štaba XIX divizije N.O.V. Jugoslavije od 1. VIII. 1944. g.

Sekcija Knin, Šibenik, Novigrad i Žirje 1 : 100.000

Podaci o neprijatelju: Neprijateljska 92 motorizovana brigada otišla je u pravcu Drniša. Od iste ostao je jedan bataljon na prostoru Karin — Pristeg — Vrana. U Benkovcu su ostale neznatne snage. U Obrovcu jedna četa iz 392 divizije. Na prostoru Roški Slap — Mostine — Varivode — Smrdelje — Đevrske i prema Skradinu jedan bataljon Branderb. reg.[2] Četničke i ustaške bande po starome.

Jedinice naše IX i XX divizije uspješno djeluju prema Kninskoj krajini i Kosovu. Zauzeto je Topolje, Biskupija, Orlić, Račić, Biočić, Miočić i Kljake. Nijemci bježe, a četnici se predaju.[3]

U cilju uništavanja okupatora i razbijanja četničko-ustaških banda, namjera nam je da iskoristimo ovaj povoljan vojno-politički položaj i da upadnemo u Prominu sa glavnim zadatkom likvidacije uporišta Oklaja,[4] a potom prema mogućnostima prodirati dalje prema Vrbniku i Kninu.

Naređujemo:

1.— V ud. brigada sa Prominskim odredom:	1.— Ima preći rijeku Krku i upasti u Prominu, te likvidirati ustaško uporište Oklaj. Po likvidaciji Oklaja prema uslovima prodirati dalje prema Vrbniku.
2.— VI ud. brigada bez II bataljona:	2.— Ima osigurati akciju V ud. brigade pogodnim dejstvom na liniju Roški Slap — Smrdelje — Varivode — Đevrske.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 29—1/6, k. 1020.

[2] Odnosi se na puk »Brandenburg«.

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 2, 10 i 12.

[4] Jedinice 19. divizije napale su i uništile ustaški garnizon u Oklaju 2. avgusta 1944 (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 8. korpusa o dejstvima u julu, avgustu i prvoj polovini septembra 1944).

Osobitu pažnju obratiti na pravce: Đevrske — Kistanje i Bulaje — Kistanje.

Zadnja linija, koju neprijatelj ni u kom slučaju ne smije preći za vrijeme dok je V brigada u Promini, jeste: Carigradska Draga — Bjelanovići — Krneta — Vinogradine — selo Macure.

3.— XIV brigada (bez I bataljona) i Kninski p. odred: 3.— Osiguraće akciju pogodnim dejstvom pravcem Radučić — Očestovo i Mokro Polje — Pađene.

Zadnja linija preko koje neprijatelj ni u kom slučaju ne smije preći je linija Bjelobrk — Radići — Radučska Glavica (360) — Oštrik (367) — Bjedovi — Kopinjovačka Draga.

Aktivno djelovati na komunikaciju Pađene — Otrić.

4.— II bataljon VI ud. brigade: 4.— Na prostoru Brguda ima osmatrati i zatvarati pravce prema Brgudu i Dobropoljcima.

5.— I bataljon XIV brigade: 5.— Na prostoru Bilišana zatvarati pravce od Obrovca prema Žegaru.

6.— Brdska baterija (1 top) 6.— Stajati će u selu Ivoševcima na raspolaganju ovome Štabu.

7.— *Veza:* Centar veze u Ivoševcima. Ostalo prema zapovjesti za vezu.

8.— Inžinjerski bataljon, koji se cjelokupan stavlja pod komandu Štaba V ud. brigade, podići će na pogodnom mjestu most, dok drugi dio toga bataljona rasporediti kao minere.

9.— Odbrana od bornih kola: Sve jedinice, a naročito one koje se nalaze na osiguranju, treba sve ceste kojima može proći neprijateljska motorizacija da zagrade i miniraju, tako da neprijatelj tuda bez većeg zadržavanja ne može proći. U tu svrhu koristiti i građansko stanovništvo.

10.— Sanitet: Hirurška ekipa u Ivoševcima. Evakuacija ranjenika u divizijsku vojnu bolnicu staranjem referenta saniteta ove divizije.

11.— Intendantura: Snabdevanje jedinica ove divizije po dosadašnjem. Evakuacija plijena staranjem Komande Kninskog područja.

12.— Mjesto štabova: Štab Divizije u selu Ivoševcima, ostali štabovi najhitnije će izvještavati o mjestu na kome se nalaze.

13.— Izvještavanje: Izvještavanju posvetiti najveću pažnju, jer je to u ovoj operaciji od presudne važnosti. Pismeni izvještaji moraju se poslati tri puta dnevno bez obzira da li ima kakovih promjena ili ne.

14.— Znaci raspoznavanja:

1/2.VIII.1944. g. **Puška — Poljska** ... Stevo — Krsto
2/3.VIII.1944. g. **Karta — Karpati** ... Dane — Ilija
3/4.VIII.1944. g. **Dvogled — Dvinsk** ... Dušan — Tomo

15.— Napomena: Ukoliko bi došlo do nepredviđenog i naglog odbacivanja neke od brigada koje se nalaze na osiguranju, postupiti će se prema situaciji. Ako bi u tome momentu podbacila i veza, ostavlja se V ud. brigadi sloboda rada, s tim da se prvenstveno prebacuje u Bukovicu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Petar Babić s. r.

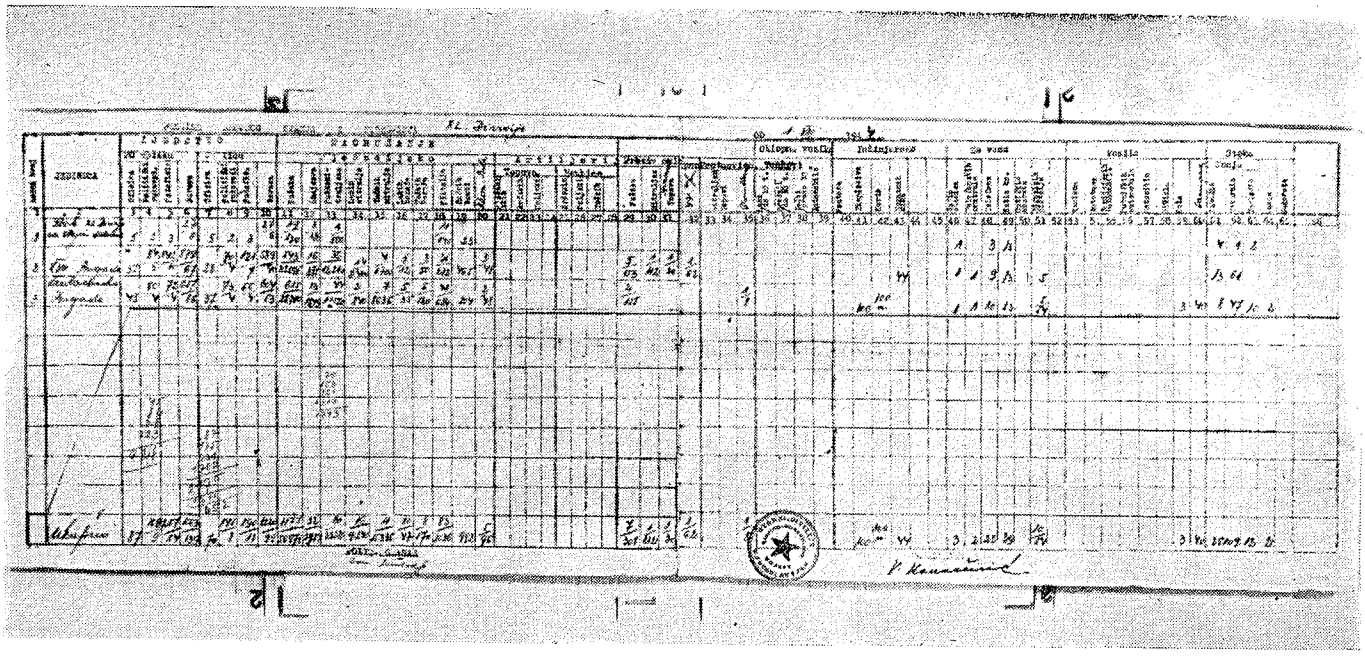
Komandant — p. pukovnik:
T.[5] Popović

DOSTAVLJENO:

Na znanje: Štabu VIII korpusa NOVJ.

Na izvršenje: Štabu V i VI ud. i XIV brigade
Štabu I bataljona XIV brigade
Štabu Inžinjerskog bataljona.

[5] Tomica

Fotokopija dokumenta broj 5

BR. 6

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 40. DIVIZIJE NOVJ OD 1. AVGUSTA 1944. GODINE[1]

PREGLED SOCIJALNOG I
XL. Divizije N.O.V.J.

Jedinica	SOCAJALNI SASTAV								
	Brojno stanje po spisku	Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namješ. i sred. školaca	Vojnih lica	Policaj., žandara i finan.	
Štab XL. Divizije i dijelovi pri njemu	43	8	22	7	3	2	1	—	—
XVIII. Brigada	1224	286	827	21	45	43	2	—	—
Omladinska brigada[2]	928	243	581	22	46	31	1	4	—
Ukupno	2195	537	1430	50	94	76	4	4	—

POLITKOMESAR (M. P.)
Ivan Vondraček

[1] Original (formular umnožen na geštetneru, rubrike djelomično ispunjene mastilom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 5—1/3, k. 1291.

[2] Njen puni naziv bio je: Omladinska brigada »Joža Vlahović«.

NACIONALNOG SASTAVA
od 1. VIII 1944 g.

NACIONALNI SASTAV												
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Mađara	Čeha	Nijemaca	Poljaka	Grka
22	18	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—
665	495	10	—	5	17	1	1	5	6	—	18	1
359	368	5	—	7	6	16	1	164	1	1	—	—
1046	881	15	1	12	24	17	3	169	7	1	18	1

KOMANDANT
V. Kovačević

BR. 7

IZVJEŠTAJ ŠTABA 10. KORPUSA OD 3. AVGUSTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O OPERATIVNOJ SITUACIJI I O ORGANIZACIJI I FORMACIJI JEDINICA[1]

ŠTAB
X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Op. broj 398
dne 3. avgusta 1944.

Opći vojno organizacioni izvještaj za mjesec juli.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

OPERATIVNA SITUACIJA:

Sektor Zagorja: Vojnička situacija na ovom sektoru nije se od posljednjeg izvještaja izmjenila u većoj mjeri. Stanje je ostalo u glavnom nepromjenjeno.

Moglo bi se reći da se situacija u zadnjih nekoliko dana u manjoj mjeri i poboljšala, a do ovoga je došlo uslijed toga što su njemačke jedinice koje su se nalazile na ovom sektoru počele postepeno odlaziti i napuštati Zagorje,[2] a sada su sve njemačke jedinice otišle u pravcu Slovenije.

Neprijatelj nastoji stvoriti što veći broj manjih uporišta kako bi što veći dio terena držao pod svojom kontrolom. Ovo mu je donekle i uspjelo iz razloga toga, što na tom sektoru nema jačih naših jedinica koje bi mu se uspješno suprotstavile. Ovakvu situaciju neprijatelj iskorištava u svoju korist i nastoji sprovesti što potpuniju mobilizaciju. Odilaženjem njemačkih jedinica sa sektora Zagorja a i usljed opće vojničke situacije na frontovima u svijetu situacija se poboljšala u našu korist i naše jedinice na tom sektoru uspjele su da mobilišu izvjestan broj boraca.

Aktivnost naših jedinica koje se nalaze na tom sektoru prilična je i daje zadovoljavajuće rezultate obzirom na njihov brojčani odnos i jačinu u odnosu na neprijateljske jedinice.

Milicija koja je postojala na ovom sektoru u glavnom je paralizirana i vojnički ne predstavlja nikakovu snagu.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 6—1/1, k. 551B.

[2] Slijedeći *dio* rečenice dopisan je, u originalu, mastilom.

Na sektoru Zagorja još uvijek se nalaze smješteni neprijateljski ranjenici i uslijed toga neprijatelj drži veći broj posada radi zaštite ovih ranjenika. Jačih operativnih jedinica neprijatelj nema na ovom sektoru.

Na sektoru Zagorja i Prigorja nalaze se momentalno dijelovi njemačkih divizija koji su prebačeni na ovaj sektor radi odmora. Od ovih jedinica formiraju se sada neke nove jedinice, koje prema podacima s kojima raspolažemo treba da budu u skoro vrijeme upućene na neke frontove.

Neprijatelj nastoji da na svaki način osigura i zadrži pod kontrolom komunikacije koje vežu Zagreb sa Varaždinom.

Sektor Kalnika: Vojnička situacija na ovom sektoru i dalje je teška. Najveći dio svojih snaga koje neprijatelj ima na teritoriju našeg Korpusa drži ih na sektoru Kalnika i Bilogore. Neprijatelj drži sva uporišta koja je i ranije imao sa jakim posadama i nastoji na svaki način da onemogući opstanak naših jedinica na ovom sektoru.

Neprijateljske snage koje se nalaze na ovom sektoru sastavljene su gotovo od samih ustaša. Gestapovci koji su se ranije nalazili u Križevcima a jednim dijelom i u Koprivnici napustili su ovaj sektor i otišli u pravcu Zagreba.

Od neprijateljskih jedinica na ovom sektoru nalazi se V. ustaški stajaći zdrug pod komandom potpukovnika Bobana i pojedine bojne P.T.S.[3] Pored ovih jedinica nalazi se po uporištima još i izvjestan broj domobrana.

Sektor Bilogore: Stanje na sektoru Bilogore još uvijek je teško pošto neprijatelj duž komunikacije Koprivnica — Pitomača drži jače svoje snage s kojima kontroliše Podravinu i onemogućava našim jedinicama pristup k istoj. U posljednje vrijeme neprijatelj je zaposjeo Kloštar i Pitomaču. Neprijatelj nastoji na svaki način da sprovede mobilizaciju ali mu to do sada nije uspjelo. Isto tako neprijatelj je pokušao da sa manjim ustaškim posadama koje su se nalazile po Bilogori (Gudovac, Korenovo, Sv. Ivan Žabno) izvrši popunu V. stajaćeg zdruga ali mu to nije uspjelo, pošto su se pomenute posade, kada su čule da treba da uđu u sastav V. zdruga, razbježale.

I sa ovoga sektora otišli su gestapovci u pravcu Zagreba.

Odmah po odlasku gestapovaca došle su na sektor Bilogore 2 pukovnije I. kozačke divizije, koje su zaposjele uporišta Vrbovec, Gradec, Sv. Ivan Žabno a jedan dio istih nalazi se i u Bjelovaru. Moral ovih dijelova I. kozačke divizije na vrlo niskom je stupnju i od svog dolaska pa do danas nisu ove jedinice poduzimale nikakvih većih akcija.

---

[3] Vidi bojnu relaciju 1. zbornog područja i dnevne izvještaje PTS (Poglavnikovih tjelesnih sdrugova) u Arhivu V.I.I., reg. br. 8/1, k. 58 i 1—268/26, k. 112.

Prilikom odlaska gestapovaca sa ovog sektora, a kako su se pronosili glasovi da bi i izvjesne ustaške i domobranske jedinice trebale isto tako biti upućene na neke druge sektore, zavladala je u redovima neprijateljskih jedinica, kako ustaških, a naročito domobranskih, velika demoralizacija. Dezerterstvo je uzelo velikog maha.

Neprijatelj na ovom sektoru u posljednje vrijeme potpuno je neaktivan i ne vrši nikakvih ispada na oslobođeni teritorij.

Od naših jedinica na sektoru Bilogore nalazi se XXXII. Divizija, koja sprovodi mobilizaciju sa uspjehom.

Sektor Moslavine: Stanje na ovom sektoru je nepromjenjeno. Vojnička situacija nije se u bitnosti promjenila dolaskom dijelova I. kozačke divizije.

Milicija na ovom sektoru razbijena je i ne predstavlja nikakovu vojničku snagu. Odlučujući udarac miliciji na ovom sektoru zadat je likvidacijom njihovog uporišta Ivanić Kloštar.[4]

Općenito vojnička situacija na sektoru ovog korpusa u posljednjih nekoliko dana pokazuje veliko poboljšanje. Do ovoga preokreta došlo je usljed povlačenja gestapovačkih jedinica i općeg stanja vojničke situacije u svijetu. U neprijateljskim redovima dezerterstvo je preuzelo velikog maha i neprijateljske jedinice su potpuno demoralisane. Ovo se u posljednje vrijeme naročito primjećuje u ustaškim jedinicama.

Milicija koja je bila na teritoriji našeg Korpusa organizovana može se reći da je potpuno razbijena i ne predstavlja nikakovu vojničku snagu.

U vezi sa ovakovim stanjem pojačao se priliv boraca u naše jedinice i za mobilizaciju postoje povoljni izgledi. Usljed priliva novih boraca osjeća se nedostatak u oružju, tako da već sada ima u našim jedinicama priličan broj nenaoružanih boraca, oko 1000.[5]

Sprovođenje same mobilizacije a potom i sređivanje samih jedinica koje je neophodno potrebno radi dolaska novomobilisanih dovelo je do toga da su naše jedinice u posljednje vrijeme bile dosta neaktivne, tj. neaktivne u smislu izvođenja vojničkih operacija. Stvoren je plan za suradnju naših jedinica sa jedinicama VI. Korpusa i u najskorije vrijeme pristupiti će se izvođenju toga plana.[6]

---

[4] Ustašku miliciju u Ivanić-Kloštru napala je 21. jula 1944, 2. brigada 33. divizije. Prva brigada te divizije bila je u zasjedi prema Križu, Ivanić-Gradu i Dugom Selu (vidi dok. br. 41).

[5] U originalu je cifra dopisana mastilom.

[6] U planu su bila zajednička dejstva 6. i 10. korpusa u Daruvarskoj kotlini (vidi dok. br. 34).

ORGANIZACIJA ŠTABOVA I JEDINICA:

Organizacija Štaba korpusa provedena je u cijelosti. Formiran je i Personalni otsjek. U Štabu korpusa jedino još nije formiran sud prema najnovijim naređenjima ali to će biti u najskorije vrijeme učinjeno, pošto su za ovo formiranje potrebne instrukcije.

Pod neposrednom komandom Štaba korpusa nalaze se:

XXXII. Divizija,
XXXIII. Divizija,
Zapadna grupa p. odreda,
Istočna grupa p. odreda,
III. Diverzantski bataljon,
II. Srpski bataljon,
Artilerijski vod.

XXXII. Divizija:

Štab divizije je potpun i u sadanjem sastavu potpuno zadovoljava. U posljednje vrijeme osjeća se veliki napredak u svim pravcima kako kod samog štaba a tako i kod jedinica.

Divizija ima u svom sastavu:

Udarnu brigadu »Braće Radića«,
Brigadu »Matije Gubca«,
Četu za vezu,
Bolnički vod,
Izviđački vod,
Podoficirsku školu i
Prateću desetinu.

Udarna brigada »Braće Radića«:

Štab brigade: Štab je potpun i svojim radom u potpunosti zadovoljava. Rad samog štaba osjeća se i u brigadi ali ne još u dovoljnoj mjeri. Primjećuje se još uvjek ravnodušnost štaba prema greškama pojedinih boraca i rukovodilaca. U samom štabu kao cjelini ne osjeća se dovoljno disciplina.

Brigada kao cjelina poslije uspješnih težih borbi, a poslije provedenog odmora i intenzivnijeg vojničkog rada u usavršavanju u vojničkim znanjima postajala je čvrsta i vrlo dobra jedinica. Potrebno je da se borci još bolje upoznaju sa nastavom gađanja, pošto se na posljednjim bojnim gađanjima pokazalo da nisu još u potpunosti sposobni da iskoriste svoje oružje. Ima veliki broj slabo odjevenih boraca.

Brigada je sposobna za izvršenje i najtežih zadataka. Moral i disciplina kod boraca na vrlo dobroj su visini. Borbenost je vrlo dobra.

Brigada »Matije Gubca«:

Štab brigade je potpun i svojim radom kao cjelina zadovoljava. U samom štabu osjeća se dovoljno discipline i međusobnog poštivanja. Rad štaba osjeća se i u brigadi.

Brigada kao cjelina postala je čvršća i sada je sposobna za izvršenje srednjih pa i težih zadataka. Brigada u disciplinskom pogledu napreduje sve više i osjeća se rad štaba u tom smislu. I kod ove brigade kao i kod Brigade »Braće Radića« osjeća se kod boraca nedostatak znanja iz nastave za gađanje. Ima veliki broj slabo odjevenih boraca.

XXXII. Divizija kao cjelina u veoma velikoj mjeri se popravila i poslije uspješnih borbi koje je imala sa neprijateljem kao i poslije odmora u Moslavini predstavlja jednu vrlo dobru i čvrstu jedinicu. Po završetku mobilizacije koja se sada sprovodi i izvršenom sređenju, ova Divizija će predstavljati jednu dobro organizovanu i učvršćenu jedinicu pred koju će se moći postaviti i najteži zadaci.

XXXIII. Divizija:

Štab divizije je potpun i svojim radom zadovoljava. Štab je sređen. Rad štaba osjeća se i u brigadama ali ne u dovoljnoj mjeri. Osjeća se napredak u radu samoga štaba.

Divizija u svom sastavu ima:

I. Brigadu,
II. Brigadu,
Četu za vezu,
Bolnički vod,
Podoficirsku školu,
Izviđački vod,
Pontonirsku četu,
Prateću desetinu.

I. Brigada:

Štab brigade je potpun pošto je na mjesto ranijeg komandanta postavljen drug major Čorković, koji je došao iz Slavonije. Štab kao cjelina do sada je zadovoljio.

Brigada kao cjelina počela je u posljednje vrijeme popuštati pošto je bio veći broj boraca izbačen iz stroja. Da bi se popravilo stanje rasformiran je IV. bataljon te su tako ostali bataljoni pojačani. Poslije ove promjene osjeća se živost i napredak u cijeloj brigadi, kako u pogledu borbenosti tako i disciplini.

Brigada je sposobna za izvršenje srednjih pa i težih zadataka.

II. Brigada:

Štab brigade je nepotpun pošto nedostaje načelnik štaba koji je ranjen u borbi kod Ivanić Kloštra. Štab kao cjelina dosta dobro zadovoljava za sada. Ovaj štab još nije učestvovao u nekim težim borbama i u tom pogledu mu se ne može dati još ocjena.

Brigada kao cjelina organizaciono je sređena i disciplina te brigade je na dosta dobroj visini.

Borbena sposobnost je prilična i upornost u borbi je dosta dobra. U ovoj brigadi osjeća se napredak u svim pravcima. Brigada još nije prošla kroz teže borbe te tako borci nemaju dovoljno iskustva za manevrovanje i korišćenje zemljišta. Ne uviđaju potrebu ukopavanja i utvrđivanja.

Brigada je sposobna za izvršenje srednjih zadataka.

XXXIII. Divizija kao cjelina predstavlja jedinicu čiji niži štabovi i same jedinice nemaju još dovoljno borbenog iskustva, koje se stiče u težim borbama i operacijama na terenu. Jedinice ove Divizije dosada su imale borbe lakšeg i srednjeg karaktera i nisu prolazile kroz neke teže situacije.

Ova Divizija kakova je sada predstavlja prilično sređenu jedinicu i pruža nade da, kad bude brojčano pojačana, bude jedna vrlo dobra jedinica pred koju će se moći postaviti i teži zadaci.

ZAPADNA GRUPA ODREDA:

Štab Grupe odreda potpun je i sređen i svojim radom do sada zadovoljava. Jedinice ove grupe su aktivne i osjeća se rad grupe u jedinicama.

Zapadna grupa u svom sastavu ima:
I. Zagorsku brigadu,
Kalnički p. odred,
Zagrebački p. odred,
Zagorski p. odred,
Omladinski bataljon i
Kurs vodnika i desetara.

I. Zagorska brigada. Štab brigade je nepotpun, nedostaje operativni oficir. Komandant brigade kapetan drug Škrljan smjenjen je a na njegovo mjesto postavljen je potporučnik drug Kobal Vladimir.

Brigada kao cjelina nije se naročito istakla i nije bila dovoljno čvrsta. U borbama na Bilogori ova brigada je imala prilične gubitke te je bila povučena u Moslavinu na odmor i sređenje. Po izvršenom sređenju brigada je upućena u sastav Zapadne grupe odreda na sektor Zagorja.[7]

[7] Vidi dok. br. 41 u ovoj knjizi i izvještaj Štaba Zapadne grupe NOPO (reg. br. 7—1, k. 551B) u Arhivu V.I.I.

Kalnički p. odred: Štab odreda je potpun. Prema podređenim štabovima i rukovodiocima odnosi se pravilno i kritički gleda na njihov rad. U štabu su izvršene izmjene te su postavljeni novi drugovi na mjesto politkomesara i pomoćnika politkomesara...

Odred kao cjelina ne zadovoljava svojim radom u potpunosti. Borci su mladi i neiskusni i nemaju dovoljne čvrstine i upornosti u borbi. Disciplina kod boraca bila je slaba ali se u posljednje vrijeme osjeća u tome veliki napredak. Isto tako primjećuje se da se ovaj odred popravlja i u pogledu svoje borbenosti.

Zagrebački p. odred: Štab odreda je potpun i svojim radom potpuno zadovoljava. Odnosi između pojedinih članova u štabu su pravilni. Osjeća se rad štaba u potčinjenim jedinicama.

Odred kao cjelina je vrlo dobar. Borbenost boraca i rukovodilaca je na velikoj visini. Borci otvoreno traže da ih se vodi u borbu. Odred je u borbi čvrst i uporan i moral kod boraca na vrlo velikoj je visini. Niži rukovodioci uživaju puno povjerenje svojih boraca i ovi će pod njihovom komandom poći na izvršenje svakog zadatka.

Zagorski p. odred: Štab odreda je nepotpun jer nedostaje pomoćnik politkomesara i operativni oficir odreda. Štab odreda kao cjelina radi dobro i disciplinovan je.

Odred kao cjelina je dobar. Borci su borbeni, čvrsti u borbi i uporni pri izvršenju svojih zadataka. Disciplina je na dobroj visini. Kod ovog odreda podbacuju niži rukovodioci, te često potpadaju pod uticaj boraca.

OMLADINSKI BATALJON:

Na sektoru Pušća — Stubica formiran je omladinski bataljon koji spada pod neposrednu komandu Štaba Zapadne grupe odreda. Štab ovog bataljona je potpun i svojim dosadašnjim radom zadovoljava. Rukovodioci u štabu bataljona su mladi i trebati će im pružiti veću pomoć.

Borci u ovom bataljonu su omladinci prikupljeni sa ovog sektora, ali se među njima nalazi i dosta dezertera iz drugih jedinica. Borbenost je na priličnoj visini, dok je upornost, čvrstina u borbi kao i disciplinovanost dosta slaba. Ovaj bataljon je tek u izgradnji, ali perspektive za razvitak ovog bataljona su dobre pošto postoji velika volja za radom kako kod rukovodilaca tako i kod boraca.

ISTOČNA GRUPA P. ODREDA:

Štab grupe je potpun. Ovaj štab u glavnom svojim radom zadovoljava, ali ne daje od sebe sve ono što bi trebao da dade.

Štab nije do sada uspio da u potpunosti aktivira svoje odrede. U ovom pravcu osjeća se u posljednje vrijeme napredak i jedinice su se u manjoj mjeri aktivirale. Štab grupe ima dosta teškoća koje mu ometaju da aktivira svoje odrede, a jedna od najvećih jest vrlo slaba veza Štaba grupe sa pojedinim odredima, tako da u stvari Štab grupe u glavnom svoj uticaj ispoljava na Moslavački odred i Srpski bataljon. Dodjeljivanjem radio-stanica Štabu grupe i Posavskom odredu a tako isto postavljanjem radio-stanice na Bilogori omogućiti će se ovome štabu tešnja i neprekidnija veza sa njegovim odredima te će štab moći ispoljiti jači uticaj na borbenu aktivnost i rad svojih odreda.

Istočna grupa odreda u svom sastavu ima:

Bjelovarski p. odred,
Moslavački p. odred,
Posavski p. odred,
Udarni bataljon,
Srpski bataljon,
Vod za vezu i
Bolnički vod.

Bjelovarski p. odred: Štab odreda nepotpun je, jer nedostaje vojno obavještajni oficir. Štab odreda svojim radom do sada zadovoljava.

Borci ovog odreda dosta su dobri i borbeni ali nisu u dovoljnoj mjeri disciplinovani.

Ovaj odred vrši sada mobilizaciju pošto je ostao svega sa jednim bataljonom jer su ostali bataljoni povučeni u sastav XXXII. Divizije. Odred svojom aktivnošću ne zadovoljava, ali se nadamo da će po završenoj mobilizaciji i sređenju odred biti aktivniji.

Moslavački odred: Štab odreda je potpun...

Odred kao jedinica što se tiče borbenosti i discipline na visini je i uz dobre rukovodioce ovaj bi odred mogao predstavljati jednu vrlo dobru jedinicu.

Posavski p. odred: Štab odreda je potpun...

Štab I. bataljona je formiran, dok je na kotar Sisak upućeno 50 drugova radi formiranja II. bataljona.

Udarni bataljon: Štab bataljona nije potpun jer nedostaje operativni oficir. Štab kao cjelina zadovoljava. Borbenost je dobra ali disciplina nije na zadovoljavajućoj visini. Bataljon je sposoban za izvršenje srednjih zadataka.

Srpski bataljon: Štab bataljona je potpun, ali ne zadovoljava. Borbenost kod bataljona je prilična, dok je disciplina na vrlo niskom stupnju. Preduzete su potrebne mjere da se bataljon učvrsti i otklone kod istog primjećeni nedostaci.

III. Diverzantski bataljon: Štab bataljona je potpun i svojim radom zadovoljava. Bataljon kao cjelina je dobar i zadovoljava svojom aktivnošću. Borbenost i disciplina kod boraca na dobroj su visini. Sada nemamo ništa eksploziva i ne vrše se diverzije.[8]

II. Srpski bataljon: Štab bataljona je potpun, ali svojim radom do sada nije zadovoljio. Štab nije uspio da sredi svoju jedinicu.

Disciplina kod boraca je vrlo slaba. Osjeća se nedostatak dobrih rukovodilaca koji bi uspjeli da srede i aktiviziraju ovaj bataljon. Popunjuje se sa nekoliko starih boraca radi učvršćenja.[9]

Artilerijski vod: Formiran je tek nedavno i stavljen pod neposrednu komandu Štaba korpusa pošto se iz iskustva uvidilo da artilerija u našim jedinicama teško može da se održi pod okolnostima koje još uvjek vladaju na našem teritoriju.

Vod se sastoji od 2 brdska topa 75 mm M. 28. Vod je podjeljen na 2 odjeljenja.

FORMACIJSKO STANJE:

XXXII. Divizija:

Ud. brigada »Braće Radića« po spisku 599, na licu (sada 650)[10] 456 drugova. Brigada je podjeljena u tri bataljona. Pored bataljona pod neposrednom komandom Štaba brigade nalaze se:

Bolnički vod	27 drugova
Četa za vezu	19 drugova
Izviđački vod	18 drugova
Minerska desetina	6 drugova
Prateća desetina	18 drugova
Štab brigade	26 drugova
	(sada 570)[11]

Brigada »Matija Gubec« po spisku 532, na licu 395 drugova. Brigada je podjeljena u tri bataljona. Pored bataljona pod neposrednom komandom Štaba brigade nalaze se:

Bolnički vod	15 drugova
Četa za vezu	17 drugova
Izviđački vod	10 drugova
Minerska desetina	8 drugova
Prateća desetina	14 drugova
Štab brigade	24 druga

[8] i [9] Posljednje rečenice dopisane su mastilom.
[10], [11], [12] i [13] U originalu dopisano mastilom.

Pored ove 2 brigade nalaze se pod neposrednom komandom Štaba divizije:

Četa za vezu	21 drug
Bolnički vod	26 drugova
Izviđački vod	13 drugova
Podoficirska škola	28 drugova
Prateća desetina	16 drugova
Štab divizije	32 druga.
	(sada 620)[12]

XXXIII. Divizija:

I. Brigada po spisku 647 boraca a na licu 538 boraca. Brigada je podjeljena u tri bataljona. Osim bataljona brigada u svom sastavu ima:

Bolnički vod	17 drugova
Četu za vezu	21 drug
Izviđački vod	11 drugova
Minerski vod	20 drugova
Prateću desetinu	14 drugova
Štab brigade sa glazbom	52 druga.
	(sada 610)[13]

II. Brigada po spisku 601 borca a na licu 469 boraca. Brigada je podjeljena u tri bataljona. Osim bataljona brigada u svom sastavu ima:

Bolnički vod	11 drugova
Četu za vezu	29 drugova
Izviđački vod	13 drugova
Minersku desetinu	16 drugova
Bacačko odjeljenje	10 drugova
Prateću desetinu	13 drugova
Štab brigade sa glazbom	46 drugova

Pored ove 2 brigade nalaze se pod neposrednom komandom Štaba divizije:

Četa za vezu	21 drug
Bolnički vod	23 druga
Izviđački vod	13 drugova
Podoficirska škola	26 drugova
Pontonirska četa	34 druga
Prateća desetina	21 drug
Štab divizije	27 drugova

Zapadna grupa odreda:

I. Zagorska brigada po spisku 385 boraca, na licu 320. Brigada je podjeljena u tri bataljona. Osim bataljona brigada ima pod neposrednom komandom još:

Bolnički vod	10 drugova
Četu za vezu	15 drugova
Izviđački vod	12 drugova
Prateću desetinu	14 drugova
Štab brigade	6 drugova

Kalnički p. odred po spisku 164, na licu 153.

Zagrebački p. odred po spisku 256, na licu 239. Podjeljen u 2 bat.

Zagorski p. odred po spisku 160, na licu 160. Odred ima 1 batalj.

Omladinski bataljon po spisku 91, na licu 91. Bataljon podjeljen u 2 čete.

Istočna grupa p. odreda:

Bjelovarski p. odred po spisku 117, a na licu 91. Odred u svom sastavu ima 1 bataljon.

Moslavački p. odred po spisku 203, na licu 171. Odred je podjeljen na jedan bataljon i 2 čete.

Posavski p. odred ima po spisku 143, na licu 134. U sastavu odreda nalazi se jedan bataljon i jedna četa.

Udarni bataljon po spisku ima 140, na licu 111. Bataljon je podjeljen u tri čete.

Srpski bataljon ima po spisku 188, na licu 127. Bataljon je podjeljen u tri čete.

Sem gore navedenih jedinica Grupa p. odreda ima u svom sastavu još:

Vod za vezu	24 druga
Bolnički vod	12 drugova
Štab grupe sa Pratećom desetinom	19 drugova

III. Diverzantski bataljon ima po spisku 125 boraca, na licu 119. Bataljon je podjeljen u tri čete.

II. Srpski bataljon ima po spisku 78, na licu 64 borca. Bataljon je podjeljen na dvije čete.

Artilerijski vod ima po spisku 21 druga, na licu 21.

PROMJENE U ORGANIZACIJI I FORMACIJI:

Od zadnjeg izvještaja nastupile su u organizaciji i formaciji štabova i jedinica sljedeće promjene:

Za zamjenika komandanta Korpusa postavljen je major drug Kajić Nikola, a dosadašnji zamjenik komandanta Korpusa potpukovnik drug Balen Šime postavljen je za polit. komesara XXXII. Divizije.

Formiran je Artilerijski vod koji je stavljen pod neposrednu komandu Štaba korpusa.

XXXII. Divizija:

Za politkomesara Divizije postavljen je potpukovnik drug Šime Balen. Dosadanji politkomesar drug Robić Ivan stavljen je na raspoloženje Štabu korpusa.

Za politkomesara podoficirske škole postavljen je drug Krstanović Stipe. Prijašnji politkomesar iste škole drug Ostrulučan Mićo nalazi se na raspoloženju pri Štabu divizije.

Za referenta za vezu pri Štabu divizije postavljen je poručnik drug Kovačić Krunoslav. Bivši referent za vezu drug Mrak Viktor stavljen je na raspoloženje Štabu korpusa.

Za načelnika Štaba brigade »Matija Gubec« postavljen je poručnik Dopuđa Milan. Bivši načelnik Štaba potporučnik drug Lucić Marko primio je dužnost komandanta U.[14] brigade »Braće Radića« pošto je komandant ove brigade drug Vulić Ivan ranjen.

Za operativnog oficira brigade »Matija Gubec« postavljen je drug Miočinović Stevan, koji je do sada bio zamjenik komandanta kal.[15] p. odreda.

XXXIII. Divizija:

U I. brigadi rasformiran je IV. bataljon radi popune ostalih bataljona.

Komandant II. brigade poručnik drug Kosak Ivan ranjen je, a na njegovo mjesto postavljen je kapetan drug Škrljan Mato, ranije komandant I. Zagorske brigade.

Pomoćnik komandanta II. Brigade kapetan drug Bogdan Jovanović postavljen je za operativnog oficira pri Štabu divizije.

Načelnik Štaba II. brigade poručnik drug Anušić Pero ranjen je prilikom akcije na Ivanić Kloštar i na njegovo mjesto nije nitko postavljen.

Načelnik Štaba divizije potporučnik drug Kobal Vladimir određen je za komandanta I. Zagorske brigade, a na njegovo mjesto postavljen je kapetan drug Biškup Ivan.

Za komandanta I. Brigade određen je drug major Čorković Dušan.

Zapadna grupa odreda:

Mjesto dosadanjeg politkomesara Kalničkog p. odreda druga Ladešić Nikole, postavljen je za politkomesara istog odreda drug Gugo Josip. Za pomoćnika politkomesara Kal. p. odreda postavljen je drug Karasman Ivica.

Za operativnog oficira Grupe odreda postavljen je drug poručnik Đuričić Valent.

---

[14] Udarne

[15] Kalničkog

Formiran je II. bataljon Kalničkog p. odreda.

Na sektoru Pušća — Stubica formiran je Omladinski bataljon koji je stavljen pod neposrednu komandu Štaba grupe odreda.

Istočna grupa p. odreda:

Za pomoćnika politkomesara Štaba grupe postavljen je drug Ladešić Nikola, a za referenta saniteta potporučnik drug Juraković Josip.

U Moslavačkom odredu rasformiran je II. bataljon. Komandant toga bataljona drug Čižmek Drago primio je dužnost komandira Češke čete.

Politkomesar Bjelovarskog p. odreda drug Knežević vratio se sa kursa i preuzeo dužnost. Dužnost pomoćnika politkomesara odreda preuzeo je drug Abramović Pavao.

50 boraca iz Posavskog p. odreda upućeno je na kotar Sisak radi formiranja II. bataljona ovog odreda.

Komandant Srpskog bataljona upućen je na bolovanje a na njegovo mjesto postavljen je poručnik drug Čolak Ljuban.

III. Diverzantski bataljon:

Za zamjenika komandanta bataljona postavljen je drug Nikola Papić, a dosadanji zamjenik komandanta drug Dušan Kosijer upućen je Štabu VI. Korpusa na raspoloženje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik:
Ivan Šibl

Komandant — general-major:

BR. 8

IZVJEŠTAJ ŠTABA 1. BRIGADE OD 3. AVGUSTA 1944. ŠTABU 7. DIVIZIJE NOVJ O BORBI NA PRAVCU SUNJA — KOSTAJNICA[1]

ŠTAB
I. UDARNE BRIGADE VII. UD. DIVIZIJE
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 49
Dne 3/VIII 1944

Operativni izvještaj o
zatvaranju pravca cesta
Radonja Luka—Četvrtkovac
— Drljače od Sunje.

ŠTABU VII. UDARNE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

Željeznička komunikacija Sunja — Kostajnica, kojom neprijatelj vrši svakodnevne saobraćaje, a ista komunikacija je na više mjesta slabije osigurana i mogućno je na istoj komunikaciji izvršiti prepad na neprijateljski voz i vojnike, koji se kreću istom prugom. Zemljište je predstavljeno na sekciji Kostajnica 1 : 100 000.

Od naših jedinica učestvovalo je u borbi tj. dva bataljona III. brigade sa jednim vodom nagaznih mina postavili su zasjedu na pruzi kod r. Sunje između G. Hrastovca i Graboštana. P. O. Banije imao je u zadatak sa jednim bataljonom i jednim vodom minera osigurati od pravca Stubljana i Kostajnice, sa jednim bataljonom i odjeljenjem minera zatvoriti pravac od Sunje u Siukovoj strani, a sa ostalim dijelovima III. bataljona da napadne neprijatelja sa leđa, koji bi iskakivao iz voza kada ga napadne III. brigada.

Naša dva bataljona imali su zadatak da zatvore pravac cestu od Sunje — s. Radonja Luka sa položajem groblje Radonje Luke (k. 176), šuma Radonjak, pa putem i vijencem — k. 228 (Sabljić groblje).

Za odbranu položaja bila je izdana usmena zapovijest sa pismene zapovijesti, koja je dobivena od Štaba divizije i komandanti, tj. štabovi bataljona, bili su lično upoznati sa zadatkom, kao i njihove komande četa.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 34/2, k. 816.

Borbu smo vodili 2 ov. mj. na položajima s. Radonja Luka i groblje Radonje Luke. Borba je počela u 7 časova i trajala do 17 časova istoga dana.[2] Iste položaje zaposjeli smo 1 ov. mj. u 24 časa, gdje nijesmo naišli na nikakovi otpor neprijatelja. U jutru u 7 časova četnici u sastavu Čerkeza u jačini 130—140 napali su naš II. bataljon, koji se nalazio na groblju Radonje Luke (k. 176) i vijencem iznad samog sela Radonje Luke. Isti neprijatelj privukao se šumom i sa jednim dijelovima napadao od Četvrtkovca prema Radonjoj Luci i groblju, a drugi dijelovi, tj. glavni dijelovi neprijatelja, privukli su se između groblja (k. 176) i šume Radonjak i napali su lijevo krilo II. bataljona i zbacili su bataljon sa tog položaja na vijenac iznad s. Svinjice. Isti bataljon sa protivnapadom u roku 10 minuta povratio je iste položaje, koje je i držao i natjerao neprijatelja prema Četvrtkovcu. Iz Četvrtkovca neprijatelj je davao otpor i napadao je ponovno iste položaje, ali mu nije uspjelo da ih zauzme. Duže vremena vodila se borba na prostoriji između Radonje Luke i Četvrtkovca. Poslije podne četnici i Čerkezi dobili su pojačanje oko 40 Nijemaca iz Sunje, potpomognuti bacačima, 1 brdskim topom počeli su ponovno napad na položaje našeg II. bataljona. Sa napadom su počeli ozbiljnije i zbog efikasnog tučenja teškog oružja isti bataljon naše brigade napustio je ivicu iznad sela Radonje Luke i povukao se iznad groblja (k. 176) i neprijatelj je bio izašao opet u s. Radonju Luku. U to doba dvije čete našeg IV. bataljona napale su neprijatelja preko s. Paukove i Drljače i naš II. bataljon isto je napadao s. Radonju Luku i odbacili neprijatelja nazad za Četvrtkovac i u zajednici četa IV. bataljona natjerala ga pravo u Sunju. Naš IV. bataljon držao je položaj Sabljić groblje (k. 228), jednu četu imao je vijencem šuma Radonjak prema II. bataljonu, jednu četu imao je u rezervi i već kad je neprijatelj pokušao da ponovno napada naše položaje II. bataljona isti bataljon bacio je svoje dvije čete neprijatelju na bok i tu je potpomogao II. bataljon i natjerao neprijatelja u Sunju. Neprijatelj je nastojao da pod svaku cijenu ovlada položajima našeg II. bataljona i uspjelo mu je dva puta da ovlada sa nekim dijelovima toga položaja, ali se nije mogao održati na istima.

Postavljeni zadaci za osiguranje ovoga položaja postignuti su. Zaplijenjeno je 500 metaka za engleske puške. Ubijeno je 6 nepr. vojnika i više ranjeno.

Naši gubici: 6 ranjenih drugova, od kojih 2 teže i 4 lakše. Jednog druga u sinoćnoj depeši metnuli smo da je mrtav, ali smo utvrdili da nije, nego da je isti pobjegao k njima, jer je

[2] Vidi dok. br. 110.

bio i ranije četnik. O istom ćemo vam dostaviti ime i prezime i ostale njegove podatke.

Utrošeno je 3.925 pušč. i mitralj. metaka, 7 mina za teš. bacač 81 mm. U ovoj borbi Štab II. bataljona, kao i ostali rukovodioci, u prvom sukobu sa neprijateljem nije se snašao odmah, ali se poslije 10 minuta ipak pribrao i izvršio protivnapad i zauzeo iste položaje na koje je neprijatelj bio izišao.

Za odbranu ovog položaja i važnost istog u pogledu vršenja napada na voz od strane naše III. brigade, kao i raspored Odreda Banije bili su upoznati svi rukovodioci naših bataljona, kao i sami borci i mnogo se polagalo da se isti položaji i održe, kao što smo ga i održali iako je neprijatelj bio dosta drzak uz pomoć razne mješavine četnika, Čerkeza i Nijemaca, koji su imali namjeru pošto-poto da ovladaju tim položajima.

Štednja municije, tj. utrošak, vidi se da je dosta veliki broj utrošen, ali iz razloga što je borba trajala duže i što smo tukli onog neprijatelja koji je bježao iz kamiona u pravcu pruge, tj. od D. Hrastovca i htjeo je da pobjegne prema Sunji, ali dejstvo naših teš. mitraljeza uspjelo je da ih razdvoji tako da je jedna grupa pobjegla prema Sunji, a druga je pokušala da pobjegne prema Majuru, gdje je naišla na zasjedu naše III. brigade, gdje ih je nekoliko uhvaćeno živih.

Iz ove operacije možemo izvući slijedeće pouke:

1.) Položaje zauzimati prema neprijatelju tako da krila budu zalomljena u vidu potkove i da će se mnogo uspješnije moći braniti položaj.

2.) Iako neprijatelj uspije zauzeti naše položaje odmah vršiti protivnapad dok se neprijatelj nije pribrao i sigurno će se uspjeti povratiti isti položaj.

Listu gubitaka, tj. ranjenih drugova, dostavićemo vam naknadno, jer mi do sada nismo dobili od štabova bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Borojević Branko

Za komandanta — kapetan,
Potpis nečitak

BR. 9

IZVJEŠTAJ ŠTABA 9. DIVIZIJE OD 4. AVGUSTA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U CETINJSKOJ DOLINI I NA DINARI OD 23. DO 25. JULA[1]

ŠTAB
IX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
4. VIII. 1944.—

Operacijski izvještaj za
akcije u Cetinskoj dolini
i na Dinari 23, 24, 25.
VII. 1944 godine.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV i PO JUGOSLAVIJE

1.) Sekcija Drvar, Knin, Split, Šibenik razmjere 1:100.000. Zadatak napasti i očistiti s. Cetinu, Kijevo, M. i V. Polaču i postaviti se za dalje dejstvo prema Kninu i Kosovu. Izvršenje ovog zadatka potpomoći čišćenjem Dinare i skoro čitavog predjela južno od puta D. Peulje — Grahovo — Strmica. Ovo sve u sadejstvu sa XX. Divizijom, koja je u isto vrijeme imala napasti i očistiti Cetinsku dolinu zaključno sa Vrlikom i Civljanima. Tok ove akcije regulisan je zapovješću Štaba XX. Divizije za njezine tri brigade i za našu IV. Splitsku brigadu pojačanu sa jednim bataljonom XIII. Južnodalmatinske brigade. U vezi te zapovijesti i zadatka ostalih naših snaga za omogućavanje i izvršenje zadatka IV. Splitske brigade izdata je zapovijest za sve jedinice ove Divizije, koju smo dostavili Štabu VIII. Korpusa.[2]

2.) Cilj ove akcije je očistiti Cetinsku dolinu i likvidirati neprijatelja u njoj, te sa tim razbiti četničke jedinice, koje su oslonom na okupatora u Kninu, Drnišu i Sinju kontrolisale ovaj teren i prilično onemogućavale stanovništvo toga kraja za priliv u N.O.V. i čak ga uvlačile u zločine, provodeći prisilnu mobilizaciju za četničke bande po nalogu okupatora za njegov interes. Primjerno kazniti sve zlikovce i organizatore četničkih i ustaških bandi u korist N.O.V., te potom izvršiti jači pritisak u pravcu tri navedena okupatorska garnizona. U tome se sastojala važnost ove operacije, s tim da se ima sprovesti i mobilizacija toga terena za našu vojsku.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 31/2, k. 842 A.

[2] Opširnije o toj operaciji vidi tom V, knj. 29, dok. br. 54, 72, 106 i 116.

3.) U Cetini bio je jedan četnički bataljon, u Kijevu jedna ustaška satnija pojačana mještanskom milicijom, a u Polači jedan četnički bataljon.

4.) Naša IV. Splitska brigada imala je zadatak likvidirati Cetinu, Kijevo i Polaču i postaviti osiguranje prema Biskupiji i Kosovu, XIII. Juž. dalmatinska brigada postaviti osiguranje na putu Kijevo — Knin i očistiti Dinaru od četničkih bandi, III. Dalm. udar. brigada sa dva bataljona imala je očistiti Risovac i Jelino Polje i postaviti se prema Cigelju i Strmici sa jugozapadne strane, dok su joj dva bataljona i Grahovsko-peuljski NOP odred zatvarali pravac Strmica — Grahovo i Drvar — Grahovo.

5.) Dobijeni zadatak je izvršen. IV. Splitska brigada je 23. VII. o. g. izjutra očistila i likvidirala Cetinu, Kijevo i V. i M. Polaču. 24. VII. o. g. očistila je Pakovo Brdo i Kozjak, te se postavila prema Biskupiji i Kosovu, kao i prema Kninu.

XIII. Južnodalmatinska brigada je postavila osiguranje po zadatku i minirala cestu, a također očistila Dinaru i protjerala četničke bande preko Pleševice i Vršine u pravcu Knina, pa je posjela Badanj (k. 1213) — Vršinu i Crnu Glavicu.

Dva bataljona III. Dalm. udar. brigade očistili su Crni Vrh (k. 1364), Risovac do Suhog Polja — Orlov Kuk i Jelino Polje, te se postavili prema Cigelju na Sunčanici (k. 1136) i Čvakovici (k. 1049), a prema Strmici na Javorovoj Glavi (k. 834) i Mizdraku (k. 758).

6.) U ovim borbama ubijeno je 77, ranjeno 110 i zarobljeno 28 neprijateljskih vojnika. Uništena su 4 kamiona puna municije i 4 kamiona oštećena. Uništena su i neprijateljska utvrđenja u Kijevu. Zaplijenjeno je 1 puškomitraljez, 27 pušaka, dvije četničke zastave, 2 strojnice, 3 pištolja, 10 opasača, 10 pari njemačkih odijela i 10 šinjela i nešto drugog ratnog materijala.

7.) Naši gubitci u ovim borbama bili su 19 mrtvih, 27 ranjenih i 11 nestalih drugova...

U borbi na Kijevu izgubljena je 1 protukolska puška i 1 puškomitraljez, čije su nišandžije poginuli.

8.) U ovim borbama naročito se istakao I. bataljon IV. Splitske brigade i II. bataljon XIII. Južnodalmatinske brigade. Ostali bataljoni IV. Splitske brigade su se u ovim borbama dobro držali i snalazili, kako borci, tako i rukovodioci.

I. bataljon IV. Splitske brigade: njegov komandant kapetan Franić Roko neobično hrabar i požrtvovan. Puškomitraljesci Palanda Grgo, Živković Lovre i Tarabene Mate, borci Pervan Mate i Roguljić Blaž, Rančić Mate, nišandžija na »šarcu«, poručnik Maltež Ilija, komandir čete, i bolničarka Cikotić Neda, koja je pod najvećom vatrom ispod samog utvrđenja izvukla ranjenog druga iz svoje čete i iznijela dvije puške od poginulih drugova.

9.) U navedenim borbama ni jedna jedinica nije podbacila u izvršavanju svojih zadataka...

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p. pukovnik: **Andro Kovačević**

Komandant — p. pukovnik: **A. Banina**

(M. P.)

BR. 10

IZVJEŠTAJ ŠTABA 20. DIVIZIJE OD 4. AVGUSTA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U DOLINI CETINE I O OSLOBOĐENJU VRLIKE[1]

ŠTAB
XX. DIVIZIJE NOVJ
Br. 1430
Dne 4. VIII. 1944

Operativni izvještaj
za akciju na Vrliku
23. VII. 1944 g.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOVJ

19. VII. 1944 g. ovaj štab je uputio vama izdanu zapovjest[2] za izvođenje operacija 23. VII. 1944 g. i istoj priložio skicu Vrličke Krajine i Cetinske Doline, kao i prilog zapovjesti »Podaci o neprijateljskim snagama, naoružanju i položajima Vrličke Krajine«.

Namjera neprijatelja u Vrličkoj Krajini i Cetinskoj Dolini (četnika i ustaša) da svojim izdajničkim radom uz podršku okupatora slabe i uništavaju tekovine N.O. Borbe, napadajući našu oslobođenu teritoriju, a terorišući pošteni narod u Cetinskoj Dolini i Vrličkoj Krajini, gdje su izdajnici vršili prisilnu mobilizaciju od 16—50 g.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 13—2/2, k. 518.

[2] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 54.

Naša odluka bila je još od ranije, da je potrebno izdajničke bande uništiti ili prorjeđene izbaciti i osloboditi narod od terora i time proširiti oslobođenu teritoriju.[3]

Naša Divizija izvršila je koncentraciju 20. VII. na sektor Dinara (Bitelić, Vučipolje), a Grupa odreda na Svilaju, dočim IV. Brigada IX. Divizije pristigla je u Peulje.

Borba nije otpočela u vrijeme predviđeno po zapovjesti već docnije 2 sata, tj. u 5 sati 23. VII. 1944. Ovo je sa južnog sektora, dok sa sjevera (Dinare) otpočela je nešto ranije, a iz pravca Uništa također je nešto uranila.

Neprijatelj je očekivao napad na sektoru Koljane, Ježević, gdje je i pojačao svoje snage, dočim na drugim sektorima bio je u strogoj pripravnosti, izašavši na položaje koje je predvidio za obranu.

IX. Brigada u svom nadiranju preko Koljanskog mosta naišla je na spremnog neprijatelja, koji je dao čvrst otpor i izvršio protunapad na jedinice IX. Brigade, čime se je usporio prelaz preko mosta sve dok desno krilo nije ovladalo Ježevićem i Garjakom i ubacilo snage, da biju neprijatelja bočno, nakon čega je neprijatelj morao napustiti odbranu Koljana i odstupiti u pravcu Podosoja i Golog Brda. Na ovaj način IX. Brigada mogla je uspješno dalje nadirati ka Podosoju, odnosno u pravcu Vinalića i koncentričnim napadom likvidirati Kosovo i Civljane, te izbiti na cestu između Kosova i Civljana oko 8 sati.

VIII. Brigada sa dva bataljona izvršila je čišćenje Gornjeg i Donjeg Otišića prethodno čisteći Otišićke razvaline na kojima su ostavljena potrebna osiguranja, da neprijatelj ne bi bježao u Svilaju i bočno dejstvovao protiv naših jedinica koje su operisale u Otišiću. Sa ostala dva bataljona ova brigada izvršila je nastupni marš sa našom X. U. Brigadom i sa Maovačkih razvala[4] izvršila je razvijanje u pravcu Golog Brda i Mačjih Greda sa ciljem, da se sa istim ovlada. Po padu Koljana neprijatelj se koncentrisao na Golom Brdu i pokušao da dade jači otpor. Jedinice ove brigade uz podršku teških bacača i teških mitraljeza uspjele su da se podvuku neprijateljskim položajima i na juriš iste osvoje. Borba na ovome sektoru omogućila je naprijed navedeno brzo nadiranje našoj IX. Brigadi. Po zauzimanju Golog Brda i Mačjih Greda ova dva bataljona ostala su kao rezerva divizijska.

X. U. Brigada izvršila je također sa Maovačkih razvala razvijanje u pravcima predviđenim po zapovjesti i nepredviđenim

[3] Na tom zadatku bila je istovremeno angažovana i 9. divizija NOVJ (vidi dok. br. 2 i 9 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 54, 72, 106 i 140).

[4] Treba: Razvala maovićkih.

jer Mosećko-svilajski odred nije ovladao Kukom, Kunicom i Zoljom, a nije ni obavjestio ovu brigadu o tome, te neprijatelj prilikom samog početka nadiranja preko Donjih i Gornjih Maovica, osjećajući se siguran bočno, dao je vrlo žestok otpor, kolona X. U. Brigade, koja je trebala da ovlada kotom 808 i 606, morala je odvojiti dio snaga za protjerivanje neprijatelja sa Kuka, Kunice i Zolja, nakon čega se je moglo da pređe likvidaciji utvrđene K. 808 i bezimene kote iznad Maovica, gdje je bilo oko 12 bunkera. Po padu ovih kota nadiranje u pravcu Vrlike je omogućeno bržim tempom i jedinice u 8,30 sati ovlađuju kotama 606 i Plečima, čime se i uslovljava pad Vrlike u koju naše jedinice ulaze u 9 sati.[5] Odmah po završenom zadatku dva bataljona ove brigade odlaze na zatvaranje pravca iz Drniša ka Vrlici, a na liniji Kuk, Kunica, Maglaj, Orlovača i time pojačavaju Mosećko-svilajski odred, a jedinice IX. Brigade po ovlađivanju Kijeva izbijaju na sjeverozapadni dio Kozjaka, Pakovinu i Polaču. Na ovaj način naše jedinice izvršile su postavljeni zadatak, tj. ovladale su svim predviđenim uporištima i time prisilile neprijatelja, da uz velike gubitke iste napusti.

24. VII. neprijatelj pokušava da fingirajući napade iz pravca Knina i Kosova i prodre sa tenkovima iz pravca Drniša. Na svim ovim pravcima neprijatelj je pretrpeo gubitke, a najteže na svom glavnom pravcu iz Drniša nadirući uz podršku tenkova i artilerije.

U toku ove naše ofanzive neprijatelj je imao 176 mrtvih, 198 ranjenih, 54 zarobljena. Ukupno izbačeno neprijatelju iz stroja 428 ljudi.

Zaplijenjeno je 54 puške, 5 p. mitraljeza, 250 mina za mali bacač, 8000 metaka, 1 radio-stanica, 1 motocikl, 1 trokolica i 1 tenk, kao i dva magazina sa namirnicama (četnički i ustaški), te ostale ratne spreme. Uništena su dva tenka.[6]

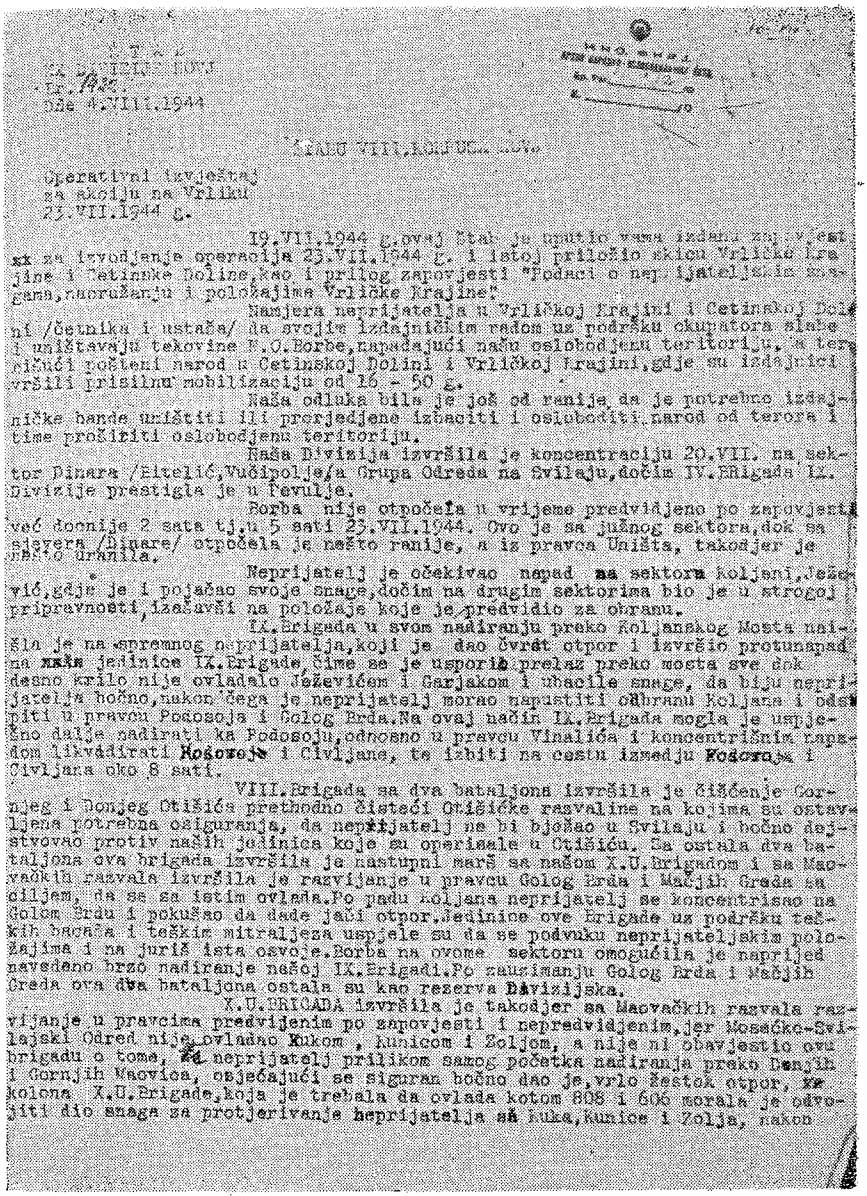
Naši gubici: 10 mrtvih, 39 ranjenih i 1 drugarica zarobljena. Među ranjenima su: komandir III. čete IV. bataljona VIII. Brigade Božo Mandac, zamjenik komandanta IV. bataljona IX. Brigade Dragić Dušan, komandir III. čete IV. bataljona Vučković Ante, komandir čete I. bataljona Joso Perić, komandir čete II. bataljona Letica Petar, svi iz X. U. Brigade.

Naš utrošak municije bio je 25.000 metaka, 200 mina za mali bacač i 130 mina za teški bacač. Izgubljena su dva p. mitraljeza.

Predlažemo za pohvalu X. U. Brigadu, koja je nakon marša od 80 km pristupila izvršenju akcije. Istakla se je također i

[5] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 142 i 143.

[6] O gubicima koje su neprijatelju nanijele jedinice 9. divizije vidi dok. br. 9.

Operativni izvještaj
sa akcija na Vrliku
23.VII.1944 g.

19.VII.1944 g.ovaj Štab je uputio vama izdanu zapovjest za izvodjenje operacija 23.VII.1944 g. i istoj priložio skicu Vrličke krajine i Cetinske Doline,kao i prilog zapovjesti "Podaci o neprijatelju,snagama,naoružanju i položajima Vrličke krajine".

Namjera neprijatelja u Vrličkoj krajini i Cetinskoj Doli ni /četnika i ustaša/ da svojim izdajničkim radom uz podršku okupatora slabe i uništavaju tekovine N.O.Borbe,napadajući našu oslobodjenu teritoriju, a ter rišući porobljeni narod u Cetinskoj Dolini i Vrličkoj krajini,gdje su izdajnici vršili prisilnu mobilizaciju od 16 - 50 g.

Naša odluka bila je još od ranije da je potrebno izdajničke bande uništiti ili prorjedjene izbaciti i osloboditi narod od terora i time proširiti oslobodjenu teritoriju.

Naša Divizija izvršila je koncentraciju 20.VII. na sektor Dinara /Hitelić,Vučipolje/a Grupa Odreda na Svilaju,dočim IV.Brigada IX. Divizije prestigla je u Ševulje.

Borba nije otpočela u vrijeme predvidjeno po zapovjesti već doonije 2 sata tj.u 5 sati 23.VII.1944. Ovo je sa južnog sektora,dok sa sjevera /Dinare/ otpočela je nešto ranije, a iz pravca Uništa, takodjer je nešto dranila.

Neprijatelj je očekivao napad na sektora koljani,Ježević,gdje je i pojačao svoje snage,dočim na drugim sektorima bio je u strogoj pripravnosti,izašavši na položaje koje je predvidio za obranu.

IX.Brigada u svom nadiranju preko Koljanskog Mosta naišla je na spremnog neprijatelja,koji je dao čvrst otpor i izvršio protunapad na naše jedinice IX.Brigade,čime se je usporio prelaz preko mosta sve dok desno krilo nije ovladalo Ježevićem i Garjakom i uhacile snage, da bi neprijatelja bočno,nakon čega je neprijatelj morao napustiti obranu Koljana i odstupiti u pravcu Podosoja i Golog Brda.Na ovaj način IX.Brigada mogla je uspješno dalje nadirati ka Podosoju,odnosno u pravcu Vinalića i koncentričnim napadom likvidirati Kosore i Civljane, te izbiti na cestu izmedju Kosora i Civljana oko 8 sati.

VIII.Brigada sa dva bataljona izvršila je čišćenje Gornjeg i Donjeg Otišića prethodno čisteći Otišićke razvaline na kojima su ostavljena potrebna osiguranja, da neprijatelj ne bi bježao u Svilaju i bočno dejstvovao protiv naših jedinica koje su operisale u Otišiću. Sa ostala dva bataljona ova brigada izvršila je nastupni marš sa našom X.U.Brigadom i sa Maovačkih razvala izvršila je razvijanje u pravcu Golog Brda i Mačjih Greda sa ciljem, da se sa istim ovlada.Po padu koljana neprijatelj se koncentrisao na Golom Brdu i pokušao da dade jači otpor,Jedinice ove Brigade uz podršku teških bacača i teškim mitraljeza uspjele su da se podvuku neprijateljskim položajima i na juriš ista osvoje.Borba na ovome sektoru omogućila je napriječ navedeno brzo nadiranje našoj IX.Brigadi.Po zauzimanju Golog Brda i Mačjih Greda ova dva bataljona ostala su kao rezerva Divizijska.

X.U.BRIGADA izvršila je također sa Maovačkih razvala razvijanje u pravcima predvidjenim po zapovjesti i nepredvidjenim,jer Mosećko-Svilajski Odred nije ovladao Kukom , Kunicom i Zoljom, a nije ni obavjestio ovu brigadu o tome, pa neprijatelj prilikom samog početka nadiranja preko Donjih i Gornjih Maovica, osjećajući se siguran bočno dao je,vrlo žestok otpor, te kolona X.U.Brigade,koja je trebala da ovlada kotom 808 i 606 morala je odvojiti dio snaga za protjerivanje neprijatelja sa Kuka,Kunice i Zolja, nakon

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 10

IX. Brigada, koja je pod neprijateljskom vatrom pregazila rijeku Cetinu i osvojila neprijateljska uporišta u Koljanima, Garjaku i Vinaliću. Predlažemo za pohvalu II. bataljon VIII. Brigade, III. bataljon IX. Brigade i II. bataljon X. U. Brigade. Naročito se je istakao politički komesar čete II. bataljona X. U. Brigade Rojić Čedo sa borcima Janković Nikolom, Vrzan Špirom i Čiketić Ivanom, koji su sačekali tenk na razmaku od 10 metara i primorali ga na predaju, radi čega ih predlažemo za pohvalu.

Akcija je duže vremena pripremana i u tu svrhu ovaj štab je blagovremeno snabdio jedinice sa popunom municije i pribavio hranu za potrebno vrijeme, zatim prikupio najdetaljnije podatke o stanju kod neprijatelja, te izradio odgovarajuću skicu u odnosu izdane zapovjesti. Nakon svega toga održat je sastanak sa štabovima brigada na kojem su data konkretna uputstva, potom su štabovi brigada sve ovo proradili sa svojim nižim štabovima i komandama četa. Sve dosadašnje naše ofanzivne operacije vođene su po noći i ova operacija je prva, koja je, radi zakašnjenja, vođena po danu, čime se je mogla ispoljiti komandnost i snalaženje naših rukovodilaca, kao i ispomaganje susjednih jedinica međusobno, te sadejstvovanje teškog oružja sa napadajućim kolonama. U noćnim akcijama teret napada riješavaju najodlučniji borci dočim u dnevnoj akciji težina pada na četu kao cjelinu, čime se ispoljava sposobnost rukovodilaca. Radi ovoga ovaj je štab pored potpunog izvršenja postavljenih zadataka zadovoljan i stečenim iskustvom, kojega su dobili svi rukovodioci, kao i time što su se pokazali izvjesni nedostaci, koji su logična posljedica noćnih operacija. Ovaj štab na ovo ukazao je nižim štabovima a i komandni kadar u velikom djelu uvidio je svoje nedostatke, iz čega će proizaći još veća upornost za teornim obrazovanjem i isto da se primjenjuje u konkretnim situacijama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
p. pukovnik
Edo Š. Santini

Komandant
p. pukovnik
Mile J. Uzelac

(M. P.)

BR. 11

IZVJEŠTAJ ŠTABA 20. DIVIZIJE OD 4. AVGUSTA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O AKCIJAMA I REZULTATIMA U JULU[1]

ŠTAB
XX. DIVIZIJE NOVJ
Br. 1427
Dne 4. VIII. 1944.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOVJ

U toku mjeseca jula jedinice ove Divizije takmičile su se međusobno sa ostalim divizijama i jedinicama Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske.[2] Postignuti rezultati u toku mjeseca jesu slijedeći:

Izvedeno akcija: svega 39, od kojih 4 divizijske.

GUBITCI NEPRIJATELJA:

a) *U ljudstvu:* ubijeno 17 oficira i 845 podoficira i vojnika, svega 862. Ranjeno i onesposobljeno 869. Zarobljeno i predalo se 175. Ukupno 1906 neprijateljskih vojnika.

b) *U materijalu:* uništeno 8 tenkova, 9 kamiona, 5 motocikla, 15 natovarenih konja sa spremom, 2 puna magazina municije i spreme, 1 kameni most dužine 18 m., kao i ostale sitne spreme.

Zaplijenjeno: tenkova 1, protukolskih topova 1, protukolskih mitraljeza 1, »Šaraca« 3, p. mitraljeza 5, pušaka 110, tromlona 5, motorcikla 2, bicikla 2, automatskih pušaka 10, radio stanice 3, dvogleda 4, pištolja 10, granata za top 200, mina za teški bacač 100, mina za mali bacač 340, ručnih bombi 200, tovarnih konja sa spremom 10, puščanih metaka 50000, cjelokupna arhiva III. Ustaške bojne VII. Ustaškog zdruga i arhiva četničke Cetinske brigade. Pored ovoga zaplijenjeno je mnogo odijela, ranaca, čuturica, ćebadi i ostale sitne spreme.

Oslobođeno mjesta: Očišćena je cijela Kamešnica od neprijatelja, koji ju je privremeno zauzeo. Oslobođena sela: Karlov Han, Stipanići, Liskovača, Krivodol, Vrpolje, Rašeljke, Gornja i Donja Tijarica, Satrić, Otišić, Koljane, Podosoje, Garjak, Je-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg br. 11—1/2, k. 518.

[2] Vidi tom V, knj. 28, dok. br. 106.

žević, Vinalić, Kosore, Cetina, Gornje i Donje Maovice, Vrlika, Štikovo, Miočić, Biočić, Riđane, Kosovica i Biskupija.[3]

Mobilisano boraca: U ovom periodu nismo ništa mobilisali.

NAŠI GUBITCI:

a) U ljudstvu: mrtvih 59, ranjenih 155, nestalih 16, dezertiralo 20. Ukupno 250.

b) U materijalu: teških bacača 1, mitraljeza 1, »Šaraca« 1, p. mitraljeza 6, pušaka 17. Sve ovo oružje uglavnom je uništeno od topovskih i bacačkih granata.

Sa 4 veće divizijske operacije i to: prema Aržanu i Duvnu, odbranom Kamešnice, ofanzivnom i defanzivnom operacijom u Cetinskoj Dolini rukovodio je štab naše Divizije, a sa ostalim operacijama štabovi brigada, bataljona i četa.

Posebnih predloga za pohvalu nemamo. Ne možemo izdvojiti ni istaći posebno ni jednu našu jedinicu, sve naše jedinice odlično su se borile, pokazale veliku hrabrost i izdržljivost, maršujući po 150 km, a po 4 noći i dana bez odmora, izdržale su strahovitu paljbu neprijateljskih teških oruđa, topova raznih kalibara, vršeni su vrlo često juriši i protunapadi, osvajani bunkeri i utvrđene tvrde zgrade, masovna herojstva i rukovodilaca i boraca.

Baš zbog ovakvih dobrih rezultata i postignutih uspjeha kod boraca i kod rukovodilaca još više je porastao borbeni duh i moral i pored osjetljivih gubitaka koje smo i mi imali. I rukovodioci i borci uviđaju da su naše žrtve bile potrebne, jer su deseterostruke gubitke nanijeli neprijatelju.

Posebno se mora istaći, da su naši rukovodioci i borci dobro se i pravilno odnosili prema narodu Cetinske Doline. Održavati su sa narodom zborovi, priredbe i na svakom koraku tumačeni su ciljevi naše borbe. Narod nas je rado primao a kada su naše jedinice odstupale iz pomenutih sela pod jačim pritiskom neprijatelja, narod nam je govorio: »Da bog da nam se opet vratili, još takve vojske nismo vidjeli.«

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
p. pukovnik
Edo Š. Santini

Komandant
p. pukovnik
Mile J. Uzelac

(M. P.)

[3] O borbama za oslobođenje navedenih mjesta vidi dok. br. 10, 12 i 21 u ovoj knjizi i tom V, knj. 28, dok. br. 81, knj. 29, dok. br. 54, 58, 63, 66, 72, 101 i 106.

BR. 12

IZVJEŠTAJ ŠTABA 20. DIVIZIJE OD 4. AVGUSTA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O BORBAMA SA NIJEMCIMA, USTAŠAMA I ČETNICIMA KOJI SU IZ KNINA, DRNIŠA I SINJA PRODIRALI U PRAVCU VRLIKE[1]

ŠTAB
XX. DIVIZIJE NOVJ
Br. 1431
Dne 4. VIII. 1944.

Operativni izvještaj
o akciji neprijatelja
na novooslobođenu
teritoriju dne 31. VII,
1 i 2. VIII. 1944 g.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOVJ

Nakon oslobođenja Vrličke Krajine i Cetinske Doline[2] naše jedinice istu su obezbjeđivale iz pravca Drniša, Kosova, Knina, a iz pravca Sinja Mosorski odred sa jednim bataljonom Dinarskog odreda, dočim na našem desnom krilu počev od Crnih Glavica nalazili su se djelovi IX. Divizije. Naši glavni položaji bili su: Maglaj, Gradina, Kuk, Kunica, K. 809, K. 988, 1104, 1022, 1204, 1072 (sve ove kote nalaze se na Kozjaku), zatim Pakovo Brdo, Oštra Glavica i K. 449 zapadno od Male Polače. Prestražarski položaji bili su ispod Štikova, preko Grabovače, iznad Kosovice, Markovca, Orlića, te do Popovićevih staja. Jedan bataljon nalazio se je na Golom Brdu kod divizijske rezerve. S obzirom na specifičnost terena, radi čega se ne bi mogla ni ispoljiti divizijska rezerva, što ovaj štab nije ni predviđao jaču divizijsku rezervu, već radi uskih sektora brigada, a s obzirom na bliskost jakih garnizona naredio je, da X. U. Brigada, koja je zatvarala pravac od Drniša, drži dva bataljona u rezervi, VIII. Brigada, koja je bila na Kozjaku i zatvarala pravce iz Riđana, Kosovice i Markovca, drži jedan bataljon u rezervi, desno naše krilo, koje je zatvaralo pravce iz Orlića i Knina, a to je bila IX. Brigada, ista je držala dva bataljona u rezervi. Neprijateljske snage, koje su se nalazile u Drnišu, Kosovu i Kninu redovno su bile u stanju da naprave ispad u pravcu naših položaja, što

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 13—6/2, k. 518.

[2] Vidi dok. br. 9 i 10.

je i diktiralo naprijed naveden raspored naših jedinica, kao i držanje jakih brigadnih rezervi.

Neprijatelj[3] je vrlo brzo izvršio koncentraciju svojih snaga u Drnišu i Kninu, te ni naša informativna služba nije mogla, da dozna stanje kod neprijatelja, jer je isti odmah nakon koncentracije prešao u napad. Iz pravca Drniša vršen je napad sa 12 tenkova, 1500 Njemaca uz podršku dvije baterije haubica i velikim brojem bacača. Ovome treba dodati još oko 1000 ustaša i četnika. Prema Kozjaku vršen je napad od strane četnika, jačine 1500, sa jednim bataljonom Njemaca, uz podršku baterije haubica i baterije brdskih topova. Iz pravca Knina vršen je napad jačine 1500 Njemaca i 1200 četnika uz podršku dvije baterije topova i 5 tenkova. Iz pravca Sinja vršen je napad jačine od 800 ljudi (ustaša i Njemaca) uz podršku jedne baterije haubica. Ukupno neprijateljske snage brojile su oko 7.500 ljudi, 7 baterija topova i 17 tenkova.

Namjera neprijatelja bila je, da brzim prodorima iz pravca Knina i Drniša opkole naše snage na Kozjaku, a prodorom iz Sinja, da spriječe njihovo odstupanje, zamišljajući na ovaj način uništavanje naših snaga.

Naša namjera bila je (ne znajući snage neprijatelja, ali predviđajući mogućnost jačeg napada) braniti novooslobođenu teritoriju, a ako to ne ide onda nanositi neprijatelju što teže gubitke, usporavajući njegovo nadiranje iz pravca Drniša i Sinja, kako bi se mogle izvući jedinice, koje su bile na Kozjaku.

Pismena zapovjest nije izdavana, jer je ona proizlazila iz naše ofanzivne zapovjesti[4], a ova je upotpunjena na konferenciji štabova, nakon davanja zadatka ovoj Diviziji od strane načelnika štaba VIII. Korpusa[5]. Položaji i konfiguracija terena vide se iz ranije poslate skice.

Napad neprijatelja otpočeo je 31. VII. u 6 sati ujutro. Do sukoba je došlo najprije na pravcu iz Knina i Orlića, tj. na sektoru naše IX. Brigade, pod pritiskom jake artiljerijske vatre, kao i izbijanja kolona iz više pravaca na ovom sektoru, prestražarski položaji bili su ubrzo napušteni. Neprijatelj je odmah u početku izgubio jedan tenk, koji je naišao na minu, dočim su ostali tenkovi istoga zaobišli izbjegavajući komunikaciju. Borba se je razvila dosta oštra, gdje su ubačene i naše rezerve (brigadne). Neprijatelj nakon jake koncentrične artilerijske i minobacačke vatre uspijeva da ovlada Pakovim Brdom, te na taj

[3] Dijelovi njemačke 264. pješadijske divizije, 1. puk »Brandenburg«, 92. motorizovani puk, četnici i ustaše (vidi dok. br. 108, 109, 110 i 111 u ovoj knjizi i knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/8).

[4] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 54.

[5] Načelnik Štaba 8. korpusa bio je tada Milan Kuprešanin.

način naše jedinice na tom djelu sektora bivaju prisiljene da se povuku u pravcu K. 712. Neprijateljska pješadija radi naše jake protuvatre ne uspijeva niti da se približi sve dok tenkovi nisu ušli u Malu Polaču, čime su naši djelovi bili izloženi ponovo bočnoj vatri i na taj način jedinice IX. Brigade bivaju prisiljene, da se povlače ka Kijevu, zauzimajući položaje kod crkve i K. Runievica. Ovo je bilo oko 12 sati.

VIII. Brigada na svom sektoru zahvaljujući konfiguraciji terena uspijeva, da neprijatelja potpuno spriječi u njegovom nadiranju, vršeći protunapade i tjerajući ga sa zauzetih položaja, međutim izbacivanjem IX. Brigade sa položaja i dolaskom tenkova u Kijevo jedinice VIII. Brigade našle su se u mogućnosti, da budu opkoljene, te iste napuštaju Kozjak u pravcu Kosora, gdje zauzimaju nove položaje. Borba na Kozjaku bila je neobično žilava, gdje je neprijatelj morao da upotrebi i pješadiju, koja je zauzela položaje naše IX. Brigade.

Na sektoru naše X. U. Brigade neprijatelj je koncentrisao najjači napad i borba se je rasplamsala do svojih najžešćih razmjera. Maglaj, Orlovača, Zolj bili su sve u dimu. Štab Brigade ostavio je dva bataljona da zadrži neprijatelja, međutim sa ostala dva krenuo je ispod Orlovače, preko zaseoka Mihajlovića izbio na Gradinu, ranije prestražarske položaje, ovi bataljoni udarili su njemačku kolonu bočno i iza leđa. Neprijatelj zbunjen ovim manevrom biva prisiljen da sa komunikacije odstupi u pravcu Štikova, bacajući p. mitraljeze, spremu, a tenkisti neki napustili su i tenkove. U tome momentu bataljon koji se nalazio na Kunici odstupa i neprijatelj nalazi uporište na kotama bataljona, koji se nalazio na Kunici, Kuk i Zolj, vrši protunapad i na taj način spriječava naše jedinice, da dokončaju rasulo neprijateljske kolone. Bataljoni sa Maglaja i Orlovače i dalje spriječavaju neprijateljsko nadiranje, dok dva bataljona koja su bila izvršila manevar, bivaju prisiljeni, da se hitno povuku, jer bi ih neprijatelj odsjekao od Svilaje. Neprijatelj uspijeva da tek u 19 sati ovlada Gornjim Maovicama. Na ovom pravcu neprijatelju su uništena 4 tenka. Upornim držanjem lijevog krila našeg općeg položaja omogućuje se našoj VIII. i IX. Brigadi, da se povuku u pravcu Cetine, Vinalića, Garjaka, Ježevića i Koljana. U predvečerje ovog dana naše jedinice zauzimaju položaje iznad Cetine i dominantnim kotama na prostoriji Vinalić, Garjak, Gornji Koljani, dok snage X. U. Brigade povlače se u pravcu Otišića i Maljkova.

1. VIII. neprijatelj otpočinje sa ponovnim napadom na naše novoorganizovane položaje i u toku cijelog dana ne uspjeva, da sa istim ovlada.

2. VIII. neprijatelj vrši koncentričan napad na Donje Koljane i prisiljava jedinice na desnom krilu, da se povuku na

padine Dinare. Cilj ovoga napada je da razdvoji Diviziju na dva dijela, misleći na taj način da tuče dio po dio. Jedinice I. Brigade pod pritiskom neprijatelja povlače se nanoseći neprijatelju gubitke i spriječavajući svaku priliku za protujurišе, dok konačno nisu zauzete Mala Strana, Velika Strana i Pleća. Manji neprijateljski djelovi uspijevaju, da se probiju do Čubrica i da izbiju na Malu Stranu te isti protujurišem naših jedinica bivaju odbačeni a tokom predvečerja VIII. Brigada prelazi u opći napad i protjeruje neprijatelja do u Donje Koljane.

Ovim bi bila i završena ofanziva neprijatelja.

Postavljeni zadaci pred ovaj štab, kao i pred štabove brigada, tako i pred niži komandni kadar su izvršeni i namjera ovog štaba je sprovedena u djelo.

1. Nanijeti neprijatelju što više gubitaka.

2. Svojim boravkom i držanjem u Cetinskoj i Vrličkoj Dolini praktično dokazati narodu, da smo mi Narodno-oslobodilačka vojska.

3. Dokazati narodu, da smo mi mnogo jači od ustaško-četničkih bandi i da ih možemo razjuriti kad god to hoćemo.

4. Uspjelo je narod uvjeriti, da četnici i ustaše bez podrške Njemaca ne mogu opstojati, a da smo mi sposobni ne samo uništavati četnike i ustaše, već i zarobljavati Njemce, a zaplijenjivati tenkove i uništavati, čime smo dokazali snagu i nepobjedivost N.O.V.J.

Neprijatelj je izgubio u ljudstvu: 361 mrtvih, 415 ranjenih. Uništeno 5 tenkova.

Naši gubitci: Mi smo imali slijedeće gubitke: 26 poginulih, 57 ranjenih i 3 nestala. Među poginulim drugovima su: komesar III. čete IV. bataljona IX. Brigade Vitezić Ante, politički komesar III. bataljona Brkušić Mirko, zam. komandira II. čete III. bataljona Cvrlje Šimun, komandir III. čete IV. bataljona Elez Pavo, vodni delegat IV. bataljona Kovačević Nikola, vodnik IV. bataljona Buljan Milan, vodnik IV. bataljona Velimir Miše, vodnik IV. bataljona Sapunar Ivo, vodnik IV. bataljona Padovan Mirko, desetar IV. bataljona Pavičić Dragan. Svi iz X. U. Brigade.

Među ranjenim drugovima nalaze se: zam. komesara I. bataljona Veselinović Ivo, zamjenik komesara II. čete IV. bataljona Mutov Ljubica, pom. komesara IV. bataljona Jerkunica Damjan, komandir III. čete IV. bataljona Vidović Josip, vodni delegat IV. bataljona Marjanović Jere, svi iz IX. Brigade. Komandir III. čete III. bataljona Bašić Mirko, pom. politkomesara III. čete III. bataljona Franković Vinko, desetar IV. bataljona Radina Mate, politkomesar II. čete IV. bataljona Tomić Ciro,

zam. komandira II. čete IV. bataljona Odak Mate, politkomesar I. čete IV. bataljona Grubišić Ante, desetar IV. bataljona Bandalo Stipe i desetar II. bataljona Neić Tomo, svi iz X. U. Brigade.

Izgubljena su 3 p. mitraljeza. Sa istim izginuli su i nižandžije a jedan »Šarac« je raznijet od topovske granate.

Utrošak municije je 47.000 metaka raznovrsnih, 120 ručnih bombi, 180 granata za teški bacač, 200 granata za laki bacač, te 20 nagaznih protutenkovskih mina.

U toku ovih operacija istakle su se svojom požrtvovanošću i hrabrošću sve naše jedinice. Ovog puta Divizija je u cjelini primila teret neprijateljskog napada, koji je prvog dana bio uglavnom ravnomjeran, te su i naše brigade iste postavljene zadatke izvršile onako kako je to od njih i zahtjevano. Radi toga ističemo naše jedinice u cjelosti. Pored izvršenih zadataka, koji su postavljeni sa vojničke strane pred naše jedinice, iste su svojim držanjem, ponašanjem, kao i radom u narodu zbrisale sve laži o našoj vojsci i svojim držanjem dokazale, da je naša vojska stvarno Narodna vojska.

Obranbeni položaji bili su češće kontrolisani od članova ovoga štaba, a štabovi brigada redovno su obilazili svoje sektore i postavljali prestražarske položaje, kao i glavne položaje. Štabovi brigada starali su se o dobrom planu vatre na njihovim sektorima. Ovako postavljanje urodilo je tim, da naše jedinice, iako ne očekivajući ovako jakog neprijatelja, spremno su neprijatelja dočekale i nanijele mu vrlo osjetljive gubitke.

Upravljanje i rukovođenje borbom bilo je dobro i zahvaljujući ovakvom rukovođenju, neprijatelju nije uspjelo da uopšte izvrši makar i pojedinačno svoju namjeru, tj. da opkoli odnosno uništi neku našu jedinicu.

Iz naprijed navedenog vidi se, da su naši taktički i borbeni postupci odgovarali razvoju situacije na bojištu.

Potrebno je, da se veza među susjednim jedinicama u buduće još bolje učvrsti, a osobito između jedinica ove Divizije i jedinica ostalih divizija, jer na taj način moći će da budu dobri rezultati u borbi. Ovoga puta veza između nas i našeg desnog krila nije bila dobra i desno krilo nije nas ispomoglo.[6] Možda

[6] Istočno od komunikacije Knin — Strmica dejstvovale su tada jedinice 9. divizije na liniji Crna Glavica (sjeverno od puta Kijevo — Knin — Vršina) — Pleševica — Surdup — k. 789 — Javorova Glava (k. 834) — Tavani — Mizdrak (k. 758) — Jelino Polje — Sunčanica (k. 1136) — Čvakovica (k. 1049) — Trivanov dol — (sjeverno od komunikacije Grahovo — Knin) — Strmica — Malinjak (k. 1121) — Bilek (k. 1087) (vidi operacijski dnevnik 9. divizije u Arhivu V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842A).

ima krivice i do nas. Informativnu službu moramo poboljšati i u tu svrhu moramo u buduće upućivati odgovorne u dublju pozadinu neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
p. pukovnik
Edo Š. Santini

Komandant
p. pukovnik
Mile J. Uzelac

(M. P.)

BR. 13

IZVJEŠTAJ ŠTABA 40. DIVIZIJE OD 4. AVGUSTA 1944. ŠTABU 6. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA DOMOBRANE U RAMANOVCU[1]

ŠTAB XL. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 57/1944
Dana 4. VIII 1944 g.

Operativni izvještaj o
akciji na Ramanovac
dostavlja —

ŠTABU VI. KORPUSA NOV i POJ

Jedinice XVIII. Brigade izvršile su napad na nepr. uporište Ramanovac (sekcija Požega 1 : 100.000), noću 29. VII. 1944. u 23.45 sati.

U uporištu se nalazilo oko 200 domobrana, koji su bili smješteni u rovovima i u školi. U pomenutom mjestu oni su osiguravali vršidbu.

Borba je trajala 0.45 sati i neprijatelj je poslije tog vremena uspio da sa oko polovinu svojih snaga pobjegne, koristeći se pritom gustim mrakom.

U toj borbi potučeno je 15 neprijateljskih vojnika, dok ih je 20 zarobljeno. Pored toga zarobljeno je 24 puške, 6.000 me-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 26—4, k. 473/B.

taka, 20 ručnih bombi, 9 brdskih kazana, 1 kareta i dosta vojničke spreme, kao i 2 nove vršalice.

U borbi mi smo imali 1 lakše ranjenog druga.

Utrošeno je 1.400 puščanih i mitraljeskih metaka, 24 mine za teški bacač i 4 mine za Džon-Bul.

U borbi su se naročito istakli: III. bataljon, jurišna četa i vod teških bacača, koji su i zauzeli uporište, odnosno svojim tačnim gađanjem štaba neprijateljskog doprinijeli brzom razbijanju neprijatelja.

Akcija nije u potpunosti uspjela, jer se nije uspjelo uništiti svu neprijateljsku živu snagu iz uporišta.

Prilog: zapovjest br. 258 od 29. VII. 1944. g.[2]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

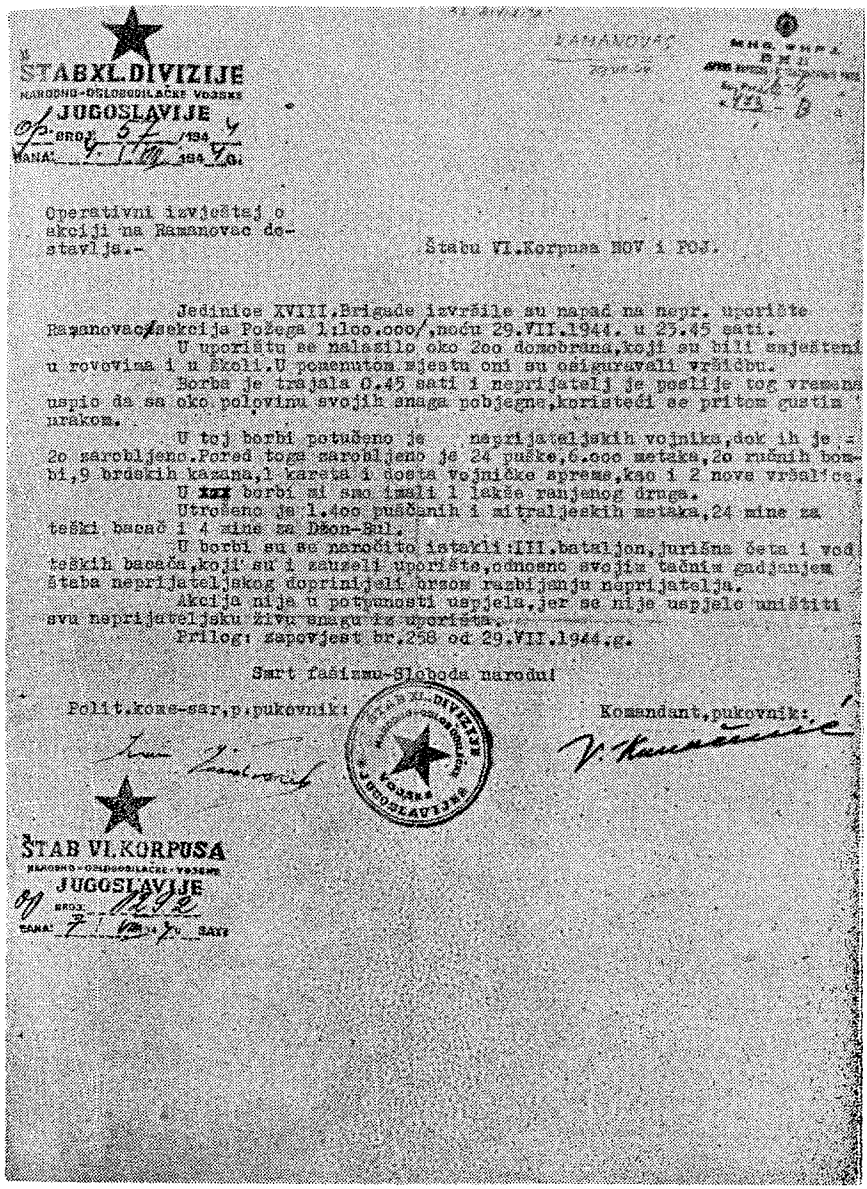
Polit. komesar, p.pukovnik:
Ivan Vondraček

Komandant, pukovnik:
V. Kovačević

(M. P.)

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 1292
Dana 7/VIII 1944 u Sati

[2] Zapovijest je izdao Štab 18. brigade (Arhiv V.I.I., reg. br. 46/4, k. 1298).

STAB XL DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj 64/1944
DANA 4.I.1944 god.

Operativni izvještaj o akciji na Ramanovac de- stavlje.-

Štabu VI.Korpusa NOV i POJ.

Jedinice XVIII.Brigade izvršile su napad na neprijateljsko uporište Ramanovac/sekcija Požega 1:100.000/,noću 29.VII.1944. u 23.45 sati.

U uporištu se nalazilo oko 200 domobrana,koji su bili smješteni u rovovima i u školi.U pomenutom mjestu oni su osiguravali vršidbu.

Borba je trajala 0.45 sati i neprijatelj je poslije tog vremena uspio da se oko polovinu svojih snaga pobjegne,koristeći se pritom gustim mrakom.

U toj borbi potučeno je neprijateljskih vojnika,dok ih je - 20 zarobljeno.Pored toga zarobljeno je 24 puške,6.000 metaka,20 ručnih bombi,9 brdskih kazana,1 kareta i cesta vojničke opreme,kao i 2 nove vršalice.

U borbi mi smo imali 1 lakše ranjenog druga.

Uništeno je 1.400 puščanih i mitraljeskih metaka,24 mine za teški bacač i 4 mine za Džon-Bul.

U borbi su se naročito istakli:III.bataljon,jurišna četa i vod teških bacača,koji su i zauzeli uporište,odnosno svojim tačnim gađanjem štaba neprijateljskog doprinijeli uzmaku razbijenju neprijatelja.

Akcija nije u potpunosti uspjela,jer se nije uspjelo uništiti sva neprijateljsku živu snagu iz uporišta.

Prilog: zapovjest br.258 od 29.VII.1944.g.

Smrt fašizmu-Sloboda narodu!

Polit.komes-sar,p.pukovnik:

Komandant,pukovnik:

ŠTAB VI.KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj 1129
Dana 7.I.1944 god.

Fotokopija dokumenta br. 13

BR. 14

IZVJEŠTAJ ŠTABA 40. DIVIZIJE OD 4. AVGUSTA 1944. ŠTABU 6. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA BADLJEVINU[1]

ŠTAB XL. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 58/1944
Dana: 4./VIII. 1944 g.

Operativni izvještaj
o akciji na nepr. uporište
Badljevinu — dostavlja

ŠTABU VI. KORPUSA NOVJ

Prema zapovjesti Štaba VI. Korpusa, naša Divizija dobila je zadatak da postavi zasjedu prema Daruvaru i Garešnici.[2] Ona je bila pojačana Daruvarskim i Bilogorskim NOP odredom. Prema našoj zapovjesti, Omladinskoj brigadi i Daruvarskom odredu naređeno je da postave zasjedu prema Daruvaru,[3] a XVIII. Brigadi prema Garešnici.

Na liniji zasjede prema Daruvaru nalazilo se je neprijateljsko uporište Podbor. Doljani, što je otežalo pravilno zaposjedanje položaja po našim jedinicama. Zbog toga je u zapovjesti bilo naređeno da se ono napadne i ako se pokaže povoljna situacija za njegovu likvidaciju, da se istoj i pristupi. U toku borbe za Doljane, naše jedinice uspjele su da istjeraju neprijatelja iz okolnih bunkera i sa tornja crkve i on se povukao u samu crkvu, gdje je imao i bunker, kao i puškarnice na ćoškovima. Videći da bi likvidacija crkve zauzela dosta vremena, a i dosta snaga, Štab Brigade donio je odluku da odustane od daljnjeg napada na crkvu i zaposjeli su se položaji 400 metara južno od crkve.

Ujutro oko 6.50 sati krenuo je neprijatelj iz Daruvara sa namjerom da se probije do crkve i da izvuče napadnutu posadu.[4] Neprijatelj je nastupao u dvije kolone i sa 3 tenka, od kojih je jedan bio laki, a drugi su bili srednje tonaže. Njegova

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 25—4, k. 473B.

[2] Ona je zasjedom prema Daruvaru i Garešnici obezbjeđivala napad 12. divizije na Badljevinu (vidi dok. br. 18 i 30 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 102).

[3] Vidi izvještaj Omladinske brigade »Joža Vlahović« u Arhivu V.I.I., reg. br. 7—1/3, k. 1291.

[4] Vidi dok. br. 108.

jačina bila je od 300—400 vojnika. Jedna njegova kolona bila je razbijena, a druga je uspjela da se dočepa daskrsnice puteva koja vodi za Sirač i Kip, a potom je sa tenkovima krenuo cestom ka Siraču, a pješadijom lijevo od puta. Jakom našom vatrom iz svih oruđa, neprijatelj je bio zaustavljen i primoran na povlačenje na samu raskrsnicu, gdje je ostao dok brigada nije dobila naređenje za povlačenje. Samo pak povlačenje izvršeno je bez neprijateljskog gonjenja. U 16 sati krenuo je neprijatelj iz Daruvara za Vrbovac, gađajući po našim položajima iznad sela Markovca, a potom se vratio u uporište. Pošto se borba vodila uglavnom na većoj daljini, to je neprijatelj uspio da izvuče sve svoje mrtve i ranjene, čiji broj nam je nepoznat.

Naši gubitci iznose 9 ranjenih i 1 nestao kod Omladinske brigade, a kod XVIII. Brigade neprijatelj nije nailazio, pa nije ni bilo gubitaka.

Od rukovodilaca ranjeni su: Majer Luka, komesar čete u I. bataljonu, Ognjenović Aleksa i Volarev Aleksandar, delegati u III. bataljonu.

Utrošeno je:

Mina za Dšon-Bul	25	kom.
Mina za teške bacače	67	kom.
Granata za protivtenkovski top	12	kom.
Eksploziva	150	kg.
Mauzer municije	5.185	metaka
Talijanske municije	664	„
»Breda« municije	1.987	„
Manliher municije	704	„
Nagaznih mina	22	komada.

Izgubljenog i oštećenog oružja nismo imali.

Dignuti su u zrak mostovi na cesti Daruvar — Dežanovac preko potoka Dubrovac, na cesti Daruvar — Badljevina preko istog potoka, na cesti Badljevina — Dežanovac preko potoka Točak i potoka Dabrovica, te most kod Trojeglave na istoj cesti...

U borbi su se istakli i dobro držali drugovi: Karabogdan Mijo, vodnik 2. čete III. bataljona, mitraljezac Vlahović Marijan, Pešun Melanija, Vrljačić Tomo, Vasiljević Joco, Kralj Štefica, svi iz III. bataljona.

Akcija je bila vrlo dobro pripremljena. Potrebne zapovjesti izdate su pismeno. Rukovođenje borbom od strane Štaba brigade nije bilo na dovoljnoj visini, jer Štab Omladinske brigade kao cjelina nije postojao. Štab I. bataljona Omladinske brigade odskakao je od ostalih štabova bataljona u dobrom rukovođenju borbom.

Saradnje između teškog oružja i pješadije nije bilo, dok su se svako za sebe dobro upotrebljavali i imali su dobar učinak svojim tačnim pogodcima. Svi taktički i borbeni postupci, kod Štaba Omladinske brigade, nisu odgovarali stvarnoj situaciji na bojištu. Veza je funkcionisala dobro i izvještaji su se dostavljali na vrijeme ovome Štabu, samo je među njima bilo i lažnih (izveštaj načelnika štaba Omladinske brigade da je neprijatelj probio na desnom krilu njihove položaje).

Sanitetska služba funkcionisala je dobro.

Iz ove operacije možemo izvući sljedeća iskustva:

Prilikom noćnih akcija, pripremu juriša ne vršiti teškim bacačima, jer ista pruža malo ili skoro ni malo koristi, a njome se gubi momenat tajnosti i iznenađenja. Međusobno izvještavanje jedinica po frontu mora da bude mnogo bolje i njemu treba posvetiti najveću pažnju.

Iako su izvještaji redovno dostavljani Štabu Omladinske brigade, oni nisu pružali tačnu sliku o situaciji, jer su isti stizali sa zakašnjenjem u štab, kada je situacija bila izmjenjena. Zbog toga i sama odluka Štaba Brigade nije imala naročitog značaja.

Telefonskom radiovezom sa svim štabovima bataljona, taj nedostatak bio bi uklonjen.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
ppukovnik:
Ivan Vondraček

Komandant,
pukovnik:
V.[5] Kovačević

(M. P.)

[5] Veljko

BR. 15

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 4. AVGUSTA 1944. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O BORBAMA I DIVERZIJAMA IZVEDENIM U JULU[1]

OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU
XI. KORPUSA N.O.V. i P.O.
JUGOSLAVIJE
Br. 4-VIII. dne 4-VIII. 1944.

Pregled akcija za mjesec
juli 1944. —

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ

2. *VII. 1944.* Diverzantska grupa pri Štabu II. pulskog partizansko odreda zajedno sa Žminjskom četom i III. četom I. bataljona istog odreda minirala je cestu između Žminja i Kanfanara. Naišao je kamion od 40 Nijemaca. Mina je eksplodirala ali kamion zbog slabog dejstva mine nije potpuno uništen. Neprijatelj se iskrcao i otvorio vatru na naše borce. Jedna naša desetina bacila se neprijatelju iza leđa i obasula ga žestokom vatrom, tako je neprijatelj u unakrsnoj vatri pretrpio velike gubitke koji iznose 30 mrtvih i 8 ranjenih dok naših gubitaka nije bilo. Plijen se nije mogao pokupiti pošto je u tom trenutku neprijatelju stiglo veće pojačanje. Naše jedinice su se u redu povukle. Borba je trajala 1 sat i po.

Istog dana jedna četa II. bataljona II. brigade postavila je zasjedu na cesti Trst — Rijeka između Obrova i Gradišča oko 100 metara od ceste. Naišla su dva automobila sa neprijateljskom vojskom kao prethodnica i tri kamiona u duljem otstojanju, sa ukupno oko 70 do 80 neprijateljskih vojnika, većinom Nijemaca, koji su kretali prema Rijeci. Čim su naišli automobili prvi je otvorio vatru naš teški mitraljez iz osiguranja, onda glavna zasjeda. Naša vatra bila je žestoka, ali, pošto šofer nije bio pogođen, automobili su pojačali brzinu i umakli iz zasjede. Nakon toga stigli su kamioni, iz kojih se vojska iskrcala i zauzela položaj prihvaćajući borbu. U isto vrijeme stigle su veće neprijateljske snage iz Gradišča i otvorile žestoku vatru na naše položaje. Četa se uslijed velike nadmoći protivnika morala povući. Neprijateljski gubici u tom sukobu nisu poznati ali ih ima. Naših gubitaka nije bilo. Uspjeh nije postignut zbog toga što

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 17—1/4, k. 1321.

se slabo nišanilo i automobili nisu zaustavljeni.[2] Cijeni se oko 10 mrtrih i ranj. nepr. vojnika. —

Istog dana komandant II. bataljona I. partizanskog odreda »Učka« zajedno sa tri člana KOC-a[3] i sekretarom K.K.K.P.H. i šest njihovih kurira bili su na izviđanju na cesti između sela Šterna i Katelvenere.[4] Naišla je neprijateljska kolona od 5 kamiona Nijemaca. Komandant II. bataljona sa spomenutim drugovima zauzeo je položaj i otvorio žestoku vatru na neprijatelja, koji je produljio sa kamionima naprijed pošto šofer nije bio pogođen. Neprijateljski gubitci su 4 mrtva i tri ranjena a naših gubitaka nije bilo.

3. VII. 1944. Jedinice I. bataljona I. partizanskog odreda »Učka« da zaštite žetvu i vršidbu na Čepiću prekopale su cestu između Kršana — Sv. Nedelje i Labina, Kršan — Plomin — Šušnjevica — Boljun kao i Boljun — Paz — Cerovlje. Između Paza i Cerovlja porušena su tri mosta. Uništeno je preko 200 metara ceste.

Istog dana diverzantska grupa I. bataljona I. odreda »Učka« uništila je 1 vlak na pruzi između Buzeta i Rakitovca. Uništena je lokomotiva i 4 vagona. Promet je bio obustavljen dva dana. Neprijateljski gubitci u ljudstvu nisu poznati a naših gubitaka nije bilo. Utrošeno 20 kg eksploziva i porušeno 40 metara pruge.

3. VII. 1944. Partizanska straža Komande mjesta Čepić prekopala je 50 metara ceste između Pićna i Pazina.

Istog dana jedinice II. pulskog partizanskog odreda razoružale su cijeli garnizon u Sv. Vinčentu. Ovo razoružanje izvršeno je u sporazumu sa kapetanom karabinijera iz Pule Cassinijem koji je ranije stupio u vezu sa našim vlastima u pogledu predaje. U garnizonu se nalazilo 72 karabinijera koji su nakon kratkog, fingiranog napada, po sporazumu predali oružje. Zaplijenjeno je 4 teška mitraljeza, 6 puškomitraljeza, 1 seljačka kola municije, 6 šmajsera, 20 komada pištolja »Bereta« 9 mm, 45 pušaka, mnogo razne vojne odjeće, 1 seljačka kola hrane, 2 ispravna motor-kotača, spaljen je jedan kamion koji se nije mogao upotrijebiti. Karabinijeri su poslati štabu I. brigade na raspoloženje. Ova je akcija imala ogromnog uticaja na ostale neprijateljske garnizone koji su se i sami počeli predavati.

Istog dana partizanska straža vojno-pozad. stanice br. 6 zarobila je 9 domobrana u Taru. Isti su došli svojim kućama na dopust gdje ih je partizanska straža pohvatala. Zaplijenjene su

[2] Dopisano mastilom.

[3] Vjerovatno ROC-a (Rejonskog obaveštajnog centra).

[4] Castel Venere (Kaštel sjeverno od Buja)

tri puške i tri bajonete. Zarobljeni domobrani stupili su dobrovoljno u naše redove.

4. VII. 1944. Minerski vod Rovinjske čete II. pulskog partizanskog odreda minirao je jedan željezni električni stup visokog napona u blizini Sv. Vinčenta, na liniji Trst — Pula. Južna Istra, Pula, Vodnjan i Rovinj ostali su četiri dana bez struje.

Istog dana jedinice I. brigade »Vladimir Gortan« napale su neprijateljski garnizon na Učki i dočekale neprijateljsku kolonu na cesti Trst — Rijeka između Mučića i Jušića. Neprijateljska kolona u dvojnim redovima naišla je na našu zasjedu i bila napadnuta žestokom mitraljeskom vatrom. Borba je bila kratka jer se u blizini nalazio neprijateljski garnizon koji je otvorio žestoku vatru na naše položaje iz mitraljeza i bacača. Neprijateljski garnizon na Učki broji od 60 do 80 neprijateljskih vojnika. Vojnici su se postrojavali za ručak kad su bili napadnuti od naše jedinice u 13.30 sati. Vod koji je izvršio napad nakon kratke borbe morao se povući pošto je neprijatelj poskakao u bunkere i počeo tući po našim položajima. Na cesti kod Jušići neprijateljski gubitci iznose 30 mrtvih i 18 ranjenih dok ima neprijatelj na Učki 9 mrtvih i 6 ranjenih. Naših gubitaka nije bilo. Utrošeno je 280 metaka za puškomitraljez, 62 za puške i 72 komada šmajserske municije.

5. VII. 1944. Jedna četa III. bataljona I. partizanskog odreda »Učka« napala je rudokop u selu Šekule kod Buja. Zaplijenjeno je 275 kg eksploziva, 2 mašine za paljenje mina, 1 bicikl, 3 pisaće mašine, mnogo kancelarijskog materijala i druge spreme. Rudokop je zapaljen, tako i sve kancelarije i magacini u kojima se nalazila, među ostalim, i veća količina nafte, koja se nije mogla izvući.

Istog dana štab i jedinica pri Štabu II. bataljona II. pulskog partizanskog odreda razoružao je neprijateljski garnizon u Karojbi u jačini od 13 domaćih fašista sa jednim podoficirom. Zaplijenjen je 1 laki bacač, 200 granata, 2 puškomitraljeza, 5.000 metaka, 2 sanduka municije, 15 pušaka, jedan radio-aparat i 3,5 m brašna. Svi fašisti javili su se dobrovoljno za NOV. Ova je akcija izvedena sa uspjehom koristeći slab moral kod neprijatelja i što se sa istima bilo u vezi i pristali su na predaju.

Istog dana minerski vod I. bat. II. pulskog partizanskog odreda postavio je minu u neposrednoj blizini Vodnjana na pruzi Trst — Pula. Mina je eksplodirala ali zbog slabog dejstva eksplozije vlak je bio samo malo oštećen. Porušeno je 25 metara pruge. Saobraćaj je bio obustavljen 12 sati. Neprijatelj nije imao gubitaka. Utrošeno je 12 kg eksploziva.

6. VII. 1944. Jedna desetina I. čete II. bataljona II. pulskog p. odreda rušila je na cesti Pula — Trst između Vrsara i Sv.

Lovreča telefonske stubove. U to vrijeme naša jedinica primijećena je od neprijateljske patrole koja je na nju otvorila vatru. Desetina je odmah prestala radom i dala se u potjeru za neprijateljem koji je u panici pobjegao u svoj garnizon u Vrsaru. Poslije se banda nije više pojavila izvan svog garnizona. Porušena i uništena su 4 telefonska stuba. Neprijateljski gubitci nisu poznati, naših gubitaka nije bilo.

7. VII. 1944. Diverzantska grupa Rovinjske talijanske čete II. pulskog p. odreda postavila je minu na pruzi Trst — Pula kod sela Krančići. Naišao je vlak i mina eksplodirala. Lokomotiva i 4 vagona potpuno su uništena. Porušeno je 80 metara pruge. Promet je obustavljen dva dana. Neprijateljski gubitci nisu poznati, ali ih ima. Naših gubitaka nije bilo. Utrošeno je 20 kg eksploziva.

Istog dana II. bat. II. pulskog p. odreda pošao je da razoruža neprijateljski garnizon u Limu u jačini od oko 80 fašista. Dok je bataljon zauzimao položaj naišla je neprijateljska patrola koja je na naše otvorila vatru. Nastala je borba koja je trajala kratko vrijeme. Patrola je potjerana u bijeg. Neprijatelj je imao dva mrtva. Naši gubitci jedan lakše ranjen. U toj akciji su sudjelovala dva člana štaba odreda i članovi štaba II. bataljona. Kasnije se moralo odustati od zadatka pošto su naše namjere bile otkrivene.

8. VII. 1944. II. četa I. udarnog bataljona II. brigade izvršila je napad na neprijateljsko uporište u Grožnjanu dok je II. bataljon držao osiguranje. Neprijatelj je bio smješten u kasarni karabinijera, koja je vrlo pogodna za odbranu. Jedan vod privukao se u neposrednu blizinu kasarne i pozvao neprijatelja na predaju, pošto se neprijatelj nije odazvao, vod je otvorio žestoku vatru iz šmajsera po prozorima, na što je neprijatelj odgovorio bacanjem bombi i raketa. U trenutku zatišja ponovo je pozvan neprijatelj na predaju, na što je komandant odgovorio da on sluša druga naređenja i da vrši svoju dužnost. Nakon nekoliko sati žestoke borbe naši borci popeli su se na krov susjedne kuće i obasuli neprijateljski krov sa bombama. Neprijatelj još odbija predaju. Rano u jutro u 5 sati narod je pozvan da se skloni iz svojih kuća, jer će se gađati iz bacača. Ispaljeno je 16 granata. Naši bombaši ponovili su napadaje sa krova i kad je neprijatelj uvidio da postaje njegov položaj sve bezizlazniji, poslije kraćeg otpora počeli su pojedini fašisti napuštati kasarnu s uzdignutim rukama. Borba je završena u 7,30 sati. Zarobljeno je 12 fašista, naši gubitci 2 lakše ranjena, među njima zamj. komandira II. čete Medica Karlo. Utrošeno je 180 metaka za puškomitraljez, 82 metka za puške i 130 metaka za šmajser, 200 bombi i 16 mina za bacače. Zaplijenjena su dva puškomitraljeza, 30

pušaka, 28 lovačkih pušaka, 5.265 puščanih i mitraljeskih metaka, 157 bombi i mnogo druge spreme i ratnog materijala.

Istok dana partizanska straža Komande mjesta Čepić izvršila je akciju u selu Šestani, kotar Čepić, raspalivši po Nijemcima od kojih je ostao 1 mrtav i 1 ranjen. Zaplijenjena jedna puška, jedan pištolj i nešto municije.

Istog dana prilikom napada II. brigade na Grožnjan III. četa III. bataljona iste brigade bila je na osiguranju na cesti između Grožnjana i Buja. Naišao jedan luksuzni auto na kojeg su naši borci otvorili vatru i uništili ga. Zarobljen je jedan civil veterinar iz Buja koji je bio upućen štabu II. brigade na raspoloženje.

8. VII. 1944. I. brigada »Vladimir Gortan« sa III. bataljonom II. brigade napala je neprijateljski garnizon u Klani, gdje je neprijatelj dobro utvrđen sa bunkerima oko zgrade i nekoliko bunkera po raznim točkama mjesta. Neprijateljski garnizon broji oko 40 Nijemaca i 80 domobrana (Slovenaca) sa jakim naoružanjem od nekoliko teških i lakih mitraljeza, teških i lakih bacača, nekoliko šmajsera i ostalo puške. Akcija nije uspjela pošto je neprijatelj znao da će biti napadnut i spremio se za odbranu. Jedna kolona pojačanja od 60 do 80 vojnika koja je kretala prema Klani sukobila se prvo sa jednom četom I. bataljona i kasnije sa jednom četom III. bataljona, jedan sat ranije nego što je bio napad predviđen. Napad na Klanu započeo je u 3 sata ujutro upadom naših dviju četa u mjesto koje su uspjele da hrabrim pritiskom očiste dva bunkera od neprijatelja i da se približe samoj kasarni. Pod udarcima naših teških bacača i topova neprijatelj napušta zgradu i otstupio je na kote iznad mjesta, odakle je pružao jak otpor vatrom teških bacača i mitraljeza. Neprijatelju je stiglo pojačanje od 13 kamiona vojske iz Rijeke. Naše su se jedinice morale povući. Neprijateljski gubitci jesu 4 mrtva i 12 ranjenih, naši gubitci 1 mrtav i 1 ranjen. Neprijatelj se nije održao u zgradama već u bunkerima. Naše namjere otkrio je 1 naš borac iz talijanskog bataljona prije samog napada. Tako je neprijatelj bio spreman za doček.

9. VII. 1944. III. četa III. bataljona II. brigade za vrijeme napada na garnizon Castel Venere bila je na osiguranju na cesti Trst — Pula između Sv. Petra i Castel Venere. Dok je bila četa na osiguranju porušila je 20 telefonskih stupova. Istovremeno diverzantska grupa istog bataljona minirala je most preko rijeke Dragonje na cesti Trst — Pula. Most je potpuno srušen.

10. VII. 1944. Dvije čete I. bataljona I. partiz. odreda »Učka« dočekale su u zasjedi jednu neprijateljsku kolonu na cesti Pula — Rijeka kod Labina od 13 kamiona, dvije blinde i jednog motor-kotača. Žestoka i dobro skoncentrisana vatra naših četa

prouzrokovala je kod neprijatelja pravu zabunu i paniku. Juriš nije bio izvršen pošto su blinde otvorile vatru iz bacača. Nakon jednosatne žestoke borbe neprijatelj je imao oko 24 mrtva i 20 teže i lakše ranjenih. Naših gubitaka nije bilo. U toj borbi istakli su se pomoćnik politkomesara I. čete I. bataljona drug Tessari Renato i puškomitraljezac Tonelo Pietro.

Istog dana partizanska straža Komande mjesta Opatija zaplijenila je kod jednog privatnog lica u Opatiji dvije svinje i jednu gusku koje su Nijemci bili dali na hranu. Ukupna težina svinja iznosi 86 kg.

Istog dana III. četa II. bataljona II. pulskog partizanskog odreda postavila je zasjede na cesti Kringa — Sveti Petar i Kringa — Sv. Lovreč u jačini od po jedan vod. Naišao je neprijatelj biciklima i pješice iz Tinjana prema Kringi. Vod koji je na tom sektoru držao položaj obasuo je neprijatelja žestokom vatrom. Odmah su pala dva neprijateljska vojnika mrtva dok su ostali prihvatili borbu. U to vrijeme neprijatelju je pristizavalo pojačanje iz garnizona Sv. Petar, Tinjan, Kanfanar i Sv. Lovreč sa prilično jakim snagama. Nakon 2 sata žestoke borbe naša četa otstupila je u redu. Lakše ranjen drug Grbin Ivan politkomesar III. čete. Neprijatelj je imao 8 mrtvih i nekoliko ranjenih.

11. VII. 1944. Jedan vod II. bataljona II. pulskog partizanskog odreda srušio je cestovni most između Poreča i Vrsara. Most je dug 6 metara a širok 5 metara i vrlo je prometan. Potrebno će biti više od 10 dana dok ga neprijatelj ponovo stavi u promet. Ujedno je porezano 12 telefonskih stupova na istoj cesti.

12. VII. 1944. Rovinjska četa II. pulskog partizanskog odreda postavila je zasjedu na cesti Bale — Vodnjan. Naišlo je 12 radnika na biciklima koji su išli za Pulu na rad za okupatora. Radnici su uhapšeni a bicikli zaplijenjeni. Pošto su radnici pristali dobrovoljno da ostanu u NOV, oni su upućeni I. brigadi »Vlad. Gortan« na raspoloženje.

Istog dana na cesti Karojba — Višnjan dvije švapske patrole otvorile su vatru jedna na drugu. Jedan neprijateljski vojnik ostao je mrtav i više bilo ranjenih.

13. VII. 1944. Jedna četa I. udarnog bataljona II. brigade dočekala je na cesti Trst — Pula nedaleko od Buja neprijateljski kamion sa 12 Nijemaca. Tom komunikacijom neprijatelj svakodnevno saobraća sa većim ili manjim snagama. Neprijatelj je naišao u 7 sati iz pravca Trsta vozeći srednjom brzinom. Čim je kamion naišao na zasjedu na njega je otvorena žestoka vatra iz puškomitraljeza i pušaka, koja ga je pratila sve dok nije izašao iz zasjede. Šofer nije bio pogođen. Neprijateljski gubitci

iznašaju 5 mrtvih i 3 ranjena. Krivnja za neuspjeh jest slabo nišanjenje.

Istog dana mineri II. brigade minirali su cestovni most na rijeci Dragonji između Buja i Trsta 2 km od Castel [Venere]. Most je potpuno uništen.

Istog dana jedna četa I. bat. II. brigade bila je u zasjedi na cesti kod Buja. Naišao je neprijateljski kamion sa vojskom na kojeg je otvorena žestoka vatra. Broj švapskih žrtava nije poznat ali ih ima. Naših gubitaka nije bilo niti je neprijatelj odgovarao na našu vatru.

Istog dana neprijatelj je pokušao da se probije sa jednom blindom i jednim kamionom u selo Merišće kraj Buja gdje se nalazila jedna četa I. bataljona II. brigade. Četa je prihvatila borbu sa neprijateljem i natjerala ga na otstupanje. Neprijatelj se vratio otkuda je i došao. Gubitci protivnika jesu dva mrtva, dok naših gubitaka nije bilo.

14. VII. 1944. Minerski vod Rovinjske čete II. pulskog p. odreda minirao je dva električna stupa visokog napona između Pule i Sv. Vinčenta. Uništeno je 200 metara linije.

Istog dana diverzantska grupa I. bataljona II. pulskog partiz. odreda postavila je minu na pruzi Trst — Pula između Pule i Galižane. Naišao je vlak sa tri vagona. Od jakog dejstva eksplozije uništeni su svi vagoni i lokomotiva. Dva Nijemca ostala su mrtva i pet teško ranjenih, srušeno je 50 metara pruge. Promet je bio obustavljen 24 sata. Naših gubitaka nije bilo. Utrošeno je 25 kg eksploziva.

Istog dana I. brigada »Vlad. Gortan« bila je na Ravnom i osiguravala se sa osiguranjem po okolnim kotama. Naišao je neprijatelj u jačini od 40 do 50 vojnika iz Klane sa namjerom da smeta brigadi i da izviđa. Neprijatelj je bio doveden od civila u blizinu našeg osiguranja. Za njega je bio u početku teren povoljniji ali čim se otvorila vatra situacija se odmah popravila u našu korist jer su sve jedinice zauzele položaj i potjerale neprijatelja. Borba je trajala od 11.40 do 12.30 sati. Neprijateljski gubitci nisu poznati, jedan naš borac teže ranjen. Dobro se pokazala I. četa III. bataljona koja je odmah izvršila naređenje i krenula u pravcu gdje se vodila borba.

15. VII. 1944. II. bataljon II. brigade imao je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište sjeverno od Buja. Zbog još uvijek nedovoljne čvrstoće u jedinicama II. brigade bataljon nije izvršio zadatak, te se povukao bez naređenja i uspjeha a da to nije trebao niti smio učiniti.

Jedinice iste brigade koje su bile na osiguranju toga bataljona vodile su tu i tamo manje borbe, ali bez naročitih rezultata. Neprijatelj je u tim borbama imao nešto žrtava ali broj nije ustanovljen.

Istog dana jedan neprijateljski kamion sa oko 15 do 20 Nijemaca stigao je u selo Katun da opljačka narod. Narod iz sela hitno je izvijestio komandu čete II. bataljona II. pulskog partiz. odreda koja se nalazila u blizini. Odmah je upućen jedan vod. Međutim kad je vod stigao pljačkaši već su završili pljačku i krenuli prema Svetom Lovreču kod Poreča. Naši borci otvorili su vatru na neprijateljski kamion. Šofer je bio pogođen i kamion je stao. Naši borci izvršili su juriš ali jedan nepogođen neprijateljski vojnik uspio je da pobjegne sa kamionom. Borba je trajala samo 5 minuta. 6 Švaba ostalo je mrtvih a 8 ranjenih. Zaplijenjeno je: 1 šmajser, 2 šaržera za puškomitraljez i 15 šaržera municije, naših gubitaka nije bilo.

Istog dana Rovinjska talijanska četa II. pulskog partizanskog odreda dočekala je u zasjedi na cesti Vodnjan — Roverija jednu neprijateljsku kolonu od 4 kamiona i jedne autoblinde koja je kretala iz Pazina prema Vodnjanu. Naši su borci otvorili žestoku vatru na neprijatelja ali su se morali povući pošto je neprijatelju stiglo jako pojačanje iz Vodnjana. Nakon pola sata borbe neprijatelj je imao 3 mrtva i 15 ranjenih. Naših gubitaka nije bilo. Borci su se hrabro držali te je narod sa oduševljenjem pozdravio ovu akciju Rovinjske čete.

Istog dana u toku noći I. brigada »Vladimir Gortan« imala se prebaciti preko pruge i ceste Rijeka — Trst. Pošto se neprijatelj nalazio sa većim snagama na položaju kod Permana i na Brezi, to noćno prebacivanje nije uspjelo. Upućena je jedna izviđačka desetina da ispita teren koja se vratila i javila da neprijatelj na gornjem sektoru drži zasjedu. Desetina je došla do sela Breze i tamo ispitivala narod da li se u selu nalazi neprijatelj, ali narod, uplašen, nije dao odgovora. Dva kurira su došla u blizinu same kasarne na Brezi, neprijatelj ih primijetio i otvorio vatru te pogodio jednog od dvojice kurira, koji je na mjestu ostao mrtav dok je drugi pobjegao. Brigada se nakon toga povukla na sektor Kastavštine.

16. VII. 1944. Jedna četa II. bataljona II. pulskog partizanskog odreda porezala je na cesti Trviž — Karojba 35 komada telefonskih stupova. Nakon završenog rada borci su pripucali na neprijateljski garnizon u Trvižu. Zaplijenjeno je 55 kg telefonske žice i 20 kg izolatora.

18. VII. 1944. Jedna desetina II. čete II. bataljona II. pulskog partizan. odreda dočekala je na cesti Tinjan — Montinjan grupu od 9 neprijateljskih vojnika koji su se vraćali sa pljačke. Naši borci otvorili su žestoku vatru na pljačkaše ali su morali otstupiti pošto je neprijatelju došlo jako pojačanje iz Tinjana. Neprijatelj je imao dva mrtva dok su dva bila ranjena. Naših gubitaka nije bilo. Borba je trajala pola sata.

Istog dana I. udarni bataljon II. brigade razoružao je civilnu stražu u Bertoniliji[5] i zaplijenio 22 puške i nešto municije. Civilna straža razbježala se dok se njihov oficir sakrio negdje u dimnjak i nije pronađen. Naišao jedan kamion sa Nijemcima koji su pobjegli čim su vidjeli porezane telefonske stupove i saznali da se partizani nalaze u blizini. Narod je lijepo primio našu vojsku i mnoštvo je dolazilo da vidi partizane, koje do tada još nije vidjelo. Zaplijenjen je još slijedeći materijal: 3 pisaće mašine, 1 radio-aparat, 10 pari cipela, 3 para čizama, 5 bicikla i mnogo sanitetskog materijala.

19. VII. 1944. Jedan neprijateljski teretni auto natovaren sa 49 metara pšenice išao je iz Višnjana prema Puli. Pšenica je bila vlasništvo veleposjednika Brusića iz Pule. Prije nego što je kamion stigao do Višnjana zaustavili su ga 15-godišnji pioniri iz sela Višnjan, Bivić Anton i Šehelić Mirko. Bivić, pisar II. pulskog partiz. odreda, sa pištoljem u ruci prisilio je šofera da ide kamionom dalje kuda on hoće. Hrabri pionir projurio je tako kroz neprijateljski garnizon Ližnjan prema Vojno-pozadinskoj stanici br. 30, gdje je izručio šofera, pšenicu i kamion.

Istog dana jedna četa II. bataljona I. partizanskog odreda »Učka« bila je na položaju na cesti Buzet — Roč gdje je komandi čete javljeno da se u selu Zumnja nalazi deset Nijemaca koji su kopali krumpir. Jedan dio čete odmah je krenuo da potraži pljačkaše. Čim su se naši borci približili selu banda je na njih otvorila vatru iz »šarca« ali su naši borci odgovorili vatrom i nastavili put prema selu. Banda je u panici pobjegla u Roč. Na terenu je pronađen jedan mrtav Nijemac, 2 njemačke kape i jedan šaržer za šmajser. Neprijatelj je imao i jednog ranjenog. Naših gubitaka nije bilo.

20. VII. 1944. II. četa II. bataljona I. partizanskog odreda »Učka« porušila je most na cesti Buzet — Roč. —

Istog dana Štab I. partizanskog odreda »Učka« saznao je da će proći jedna kolona neprijateljske vojske cestom Pula — Rijeka. III. četa I. bataljona istog odreda zauzela je položaj i ostala od ranog jutra pa do kasne večeri. Čim je jedinica napustila položaj u 9.30 sati navečer naišli su kamioni i četa nije mogla više na vrijeme da se vrati na položaj. Na mjestu je ostala samo jedna desetina i diverzantska grupa koja je minirala cestu. Čim je kolona naišla na nju, otvorena je žestoka vatra i mina je uništila jedan kamion. Kolona se sastojala od 8 kamiona, jedne blinde i dva motor-kotača. Poslije otvaranja vatre borci su otstupili. Neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i ranjenih, dok naših gubitaka nije bilo. Uništen je jedan kamion i zaplijenjen jedan puškomitraljez, 80 puščanih metaka, 100 metaka

[5] Selo Bertonići

za teški mitraljez i 5 ručnih bombi. Ovaj materijal pronađen je sutradan prilikom ponovnog pretresa terena gdje se vodila borba.

21. VII. 1944. Riječka četa I. partizanskog odreda »Učka« krenula je na položaj u blizinu Račičkog brijega kod Roča. Za to vrijeme neprijatelj se vraćao iz sela Orlići gdje je zapalio jednu kuću. Otvorena je žestoka vatra iz teških mitraljeza i drugog oružja. Banda je odgovorila vatrom automatskog oružja i bacačima ali su naši borci ostali čvrsto na položaju iako su teški mitraljezi bili otkazali. Neprijatelj je pobjegao u kamionima prema Cerovlju. Neprijateljski gubitci iznose 7 mrtvih i ranjenih a na našoj strani poginuo je komandir Riječke čete.

22. VII. 1944. Jedan vod IV. čete I. bataljona I. partizanskog odreda »Učka« zauzeo je položaj na cesti kod Labina u nadi da će neprijatelj da naiđe. Pošto neprijatelj nije naišao komandir sa vodom privukao se do samog garnizona gdje su dva fašista držala stražu ispred kasarne. Borci su otvorili vatru i ubili oba fašista. Neprijatelj je odgovorio vatrom iz teških mitraljeza ali vod se u redu i bez gubitaka povukao.

Istog dana II. četa I. bataljona I. partizanskog odreda »Učka« bila je na položaju u blizini Boruta gdje često neprijatelj prolazi da pljačka okolna sela. Oko 3 sata poslije podne javljeno je da neprijatelj prolazi cestom Cerovlje — Paz. Odmah je krenuo jedan vod u tom pravcu dok je drugi ostao na položaju. Oko 5 sati javljeno je da dolazi iza leđa oko 20 partizana. Operativni oficir bataljona odmah je pošao da izviđi i utvrdio je da su to neprijateljski vojnici koji nose partizanke. Oni su otvorili vatru na naše borce, koji su pod vodstvom komandira i operat. oficira prihvatili borbu i natjerali bandu u paničan bijeg. Sobom su odnijeli dva mrtva. Nakon toga i naši su se povukli sa dva lakše ranjena. Istakao se komandir drug Božac Josip koji je odmah dao hladnokrvno komandu za paljbu i sam nemilosrdno tukao po neprijatelju iz šmajsera. Ovdje se neprijatelj po prvi put u Istri počeo služiti maskiranjem sa partizankama.

23. VII. 1944. Jedna četa II. bataljona I. partizanskog odreda »Učka« bila je na položaju između stanica Roč — Buzet kod sela Nugle. Neprijatelj je naišao sa tri strane dok je četa otvorila vatru na grupu koja je kretala frontalno. Četa je dobila vatru i sa boka ali je svejedno prihvatila borbu i sipala vatru po neprijatelju. Tako je uspjela da neprijatelja koji je prilazio prugom natjera u paničan bijeg, ostavivši za sobom 1 teški mitraljez. Jedan naš vodnik pošao je po taj mitraljez ali je bio napadnut sa boka i ostao na mjestu mrtav. Tako se mitraljez nije mogao spasiti pošto je neprijatelj sa povoljnog položaja do-

minirao svojom vatrom. Gonjenje neprijatelja bilo je stoga nemoguće. Neprijateljski gubitci su 10 mrtvih a broj ranjenih nije poznat. Naši gubitci: 1 drug vodnik mrtav.

23. VII. 1944. U 4 sata popodne naišla su dva nepr. vojnika iz garnizona Starad na našu zasjedu koju je postavila II. brigada na Munama u svrhu obezbjeđenja konferencija AFŽ-a. Vojnici su uhapšeni i dopraćeni u Štab II. brigade. Pri preslušavanju oni su izjavili da ih je poslao komandant njihovog garnizona u namjeri da stupi u vezu sa partizanima u svrhu predaje čitavog garnizona. Odmah je upućen na mjesto jedan bataljon zajedno sa zarobljenim vojnicima. Postavljena su osiguranja. Na poziv naših izašao je tenente — komandant garnizona, predao oružje i dao se na raspoloženje našem bataljonu sa čitavom vojskom. Naši vojnici počeli su sakupljati oružje i kužiti plijen i postrojili zarobljenike. Nakon toga naišla je vetura sa pet Nijemaca, koja je uspjela da projuri kroz našu zasjedu iako je bila napadnuta puščanom i mitraljeskom vatrom. Vetura je stigla do samog garnizona misleći da su tu fašisti. U to vrijeme nalazio se pred samom zgradom komandant brigade[6] koji je čuo stenjanje jednog ranjenog Nijemca u veturi, opalio dva hica iz pištolja u pravcu veture, našto je auto pobjegao u pravcu Podgrada. Razoružano je 28 karabinijera, od toga jedan oficir — poručnik i dva podoficira. Zaplijenjeno je 6 puškomitraljeza, 32 puške, 2 parabele, mnogo municije i ratne spreme. Zarobljeni Talijani upućeni su po njihovoj želji preko naših vojno-pozadinskih veza u Italiju. Naših gubitaka nije bilo. Utrošeno je 30 metaka za pištolj i par metaka za puškomitraljez.

Istog dana jedinice I. brigade »Vladimir Gortan« napale su neprijateljski garnizon u Mošćeničkoj Dragi u jačini od oko 40 fašista naoružanih sa teškim i lakim mitraljezima, šmajserima i puškama. Borba je počela u 4.30 sati izjutra i trajala do 9 sati navečer. Borba je bila žestoka pošto se neprijatelj vrlo žilavo branio. Naši borci popeli su se na krov kasarne, napadali sa bombama unutrašnje prostorije i zapalili zgradu i neprijatelj se nije htio predati te je izgorio u kasarni s izuzetkom četvorice koji su se sklonili u ledenicu. Međuvremeno neprijatelj je prodro iz pravca Lovrana sa nekoliko kamiona i jednim brodom punim vojske pokušao je da pristane uz obalu. Kamioni su djelomično minirani, djelomično spaljeni i neprijatelj obasut unakrsnom vatrom našeg osiguranja. Drugo naše osiguranje na Učki blokiralo je nepr. garnizon na Učki i vodilo je s njim žestoku borbu nekoliko sati. Ukupni neprijateljski gubitci jesu 120 mrtvih i ranjenih. Naši gubitci jesu 4 mrtva i 11 ranjenih. Velik ratni plijen pao je u naše ruke. Kasarna je do temelja izgorjela.

[6] Ivan Brozina

24. VII. 1944. Jedna desetina III. čete I. partizanskog odreda »Učka« sa teškim odjeljenjem zauzela je položaj na cesti Pozzo Littorio (Labin) da sačeka neprijatelja koji tim sektorom svakodnevno kreće da pljačka narod. Desetina je bila blizu garnizona dok je teški mitraljez postavljen na mjesto odakle je mogao da tuče garnizon. Oko 10 sati naišla je grupa neprijateljskih vojnika pokraj garnizona, njih oko 12. Desetina je otvorila vatru i na mjestu ostala su dva mrtva nepr. vojnika i jedan oficir. Istovremeno neprijatelj je otvorio vatru iz mitraljeza i teških bacača na što je naš teški mitraljez odgovorio vatrom pucajući sve dotle dok se desetina nije u redu povukla. Neprijateljski gubitci: 3 mrtva, među kojima 1 oficir. Naših gubitaka nema. Navodno je i u garnizonu poginulo nekoliko Nijemaca, ali vijest nije provjerena.

25. VII. 1944. Diverzantska grupa I. bataljona II. pulskog partizanskog odreda postavila je minu na pruzi Trst — Pula između Pule i Galižane. U 6 sati naišao je neprijateljski vlak sa jednom lokomotivom i 8 vagona natovarenih raznim materijalom na putu za Njemačku. Mina je eksplodirala u strašnoj detonaciji i uništila 4 vagona. Lokomotiva je ostala neoštećena. Porušeno je 60 metara pruge. Promet je bio obustavljen 28 sati. Gubitaka u ljudstvu nije bilo. Utrošeno je 20 kg eksploziva.

26. VII. 1944. III. bataljon II. brigade porušio je 200 metara željezničke pruge između stanica Rakitovac i Zazid na pruzi Trst — Pula. Saobraćaj nije uspostavljen 5 dana i pruga još nije popravljena. —

Istog dana diverzantska grupa Rovinjske čete II. pulskog p. odreda postavila je minu na pruzi Trst — Pula između Vodnjana i Kanfanara. Naišao je neprijateljski vlak od 12 vagona sa jednom lokomotivom koji je bio namijenjen za Njemačku. Uslijed jake eksplozije mine uništeno je 7 vagona i oštećena lokomotiva koja je pred sobom gurala vagone. Porušeno je 50 metara pruge. Promet je stajao za izvjesno vrijeme.

27. VII. 1944. Diverzantska grupa Rovinjske čete II. pulskog partizanskog odreda minirala je lokomotivu koja je pred dva dana bila oštećena. Lokomotiva je potpuno uništena tako da se raspršila u sitne komadiće.

28. VII. 1944. Diverzantska grupa Rovinjske čete II. pulskog p. odreda porušila je pomoću mina tri električna stupa visokog napona na cesti Vodnjan — Sv. Vinčenat.

29. VII. 1944. Jedna neprijateljska kolona od oko 70 do 80 vojnika, Nijemaca, fašista i ustaša sa dvije autoblinde i tri kamiona kretao je iz Golca prema Vodicama, gdje se kratko vrijeme zadržao i pokupio 9 seljaka i krenuo dalje prema Danama, Trsteniku i Rasporu, krivnjom jedinica II. brigade koje

se nisu snašle iako su mogle da mu prekrče put. Na povratku neprijatelj je bio napadnut između Trstenika i Dana gdje ga dočekala III. četa III. bataljona iste brigade sa žestokom vatrom. Tu se neprijatelj iskrcao i razbježao na razne strane. Zarobljeni seljaci iskoristili su priliku i pobjegli. Neprijatelj se kasnije nakrcao na kamione i produljio put. Neprijateljski gubitci: 1 teže i dva lakše ranjena, naših gubitaka nije bilo.

Istog dana Rovinjska talijanska četa II. pulskog odreda postavila je zasjedu na cesti Vodnjan — Sv. Vinčenat kod sela Juršići. U 16 sati naišla je kolona Nijemaca i fašista iz Vodnjana u jačini od oko 30 vojnika u 2 kamiona u namjeri da poprave porušene stupove koje je dan ranije porušila diverzantska grupa iste čete. Čim je neprijatelj stigao do naših položaja, četa je otvorila žestoku vatru. Neprijatelj je poskakao sa kamiona i prihvatio borbu. Nakon pola sata žestoke borbe naši su se spremali na juriš ali u tom trenutku neprijatelju je stiglo pojačanje od 10 kamiona sa vojskom. Zbog velike nadmoći neprijatelja naša se četa u redu povukla. Neprijatelj je imao u tom sukobu 20 mrtvih i 3 teško ranjena. Sa naše strane poginuo je 1 drug, vodnik Marino Gini iz Napulja, dok je 1 drug lakše ranjen. Borci su se hrabro držali. Narod je bio veoma zadovoljan i ponosan na ovaj podvig Rovinjske čete.

Istog dana partizanska straža Komande mjesta Labin napala je na cesti koja vodi za Rašu jednu trokolicu kojom su se vozila dva karabinijera i 1 fašista. Zarobljena su 2 karabinijera, dok je fašista uspio pobjeći. Uništen je motocikl. Zaplijenjene su dvije puške, dva pištolja. Naših gubitaka nije bilo. Neprijatelj je dotrčao u pomoć i pripucao ali je već bilo kasno.

30. VII. 1944. Jedna jedinica II. pulskog partizanskog odreda razoružala je neprijateljsku posadu u garnizonu Vodnjan koja se sastojala od jednog njemačkog oficira i 12 Istrana. Akcija je izvršena bez borbe u suglasnosti sa neprijateljskim vojnicima. Oni su dobrovoljno stupili u naše redove.

31. VII. 1944. Neprijatelj je sa snagama od oko 120 vojnika došao u selo Lanišće sa dva kamiona i jednim motociklom. Kretao je razvijen u strijelce sa pobočnicama i prethodnicama. Naša patrola II. čete I. bataljona II. brigade koja je kretala u pravcu Lanišća otvorila je vatru na neprijatelja. Dvije čete zauzele su odmah položaj na kosi iznad Račje Vasi prema Lanišću i odmah stupile u borbu. Jedna četa I. udarnog bataljona koja je bila u Klenovšćaku upućena je žurno prema Račjoj Vasi i stigla na najvišu kotu između tog sela i Podgaća prije neprijatelja. Neprijatelj je pokušao da stigne na tu kotu ali bio je krvavo odbijen. Jedan vod upućen je prema neprijatelju u pravcu Lanišća, tamo izvršio napad i prisilio protivnika na ot-

stupanje, koje se brzo pretvorilo u paničan bijeg. Jedna četa prodrla je u Lanišće i tamo otvorila vatru na neprijatelja koji se spremao da pobjegne kamionima. Banda se iskrcala i razbježala na sve strane bacajući spremu sa sebe. Neprijateljski gubitci iznose 2 mrtva i nekoliko ranjenih. Zaplijenjena je 1 puška, 1 pištolj, 4 bombe i druga sprema, koju je neprijatelj pobacao. Na našoj strani poginuo je 1 drug koga je neprijatelj iznenadio kod Lanišća i ubio ga.

Naknadno smo obaviješteni o slijedećoj akciji:

Dana 18. VII. 1944. Partizanska straža broj 6 izvršila je navečer akciju na glavnoj cesti Višnjan — Poreč kod sela Kukci, napala jednu nepr. kolonu od 2 kamiona i motor-kotača. Ubijen je 1 oficir i 6 vojnika ranjeno. Naša se straža povukla pošto je neprijatelju stizalo veće pojačanje i to bez gubitaka.

Ujedno vam dostavljamo popis akcija koje su stigle ovom štabu nakon poslatog vam pregleda dne 13. VII. pod br. Pov. 44/44. tj. akcije izvedene u mjesecu junu:[7]

26. VI. 1944. II. četa III. bataljona I. partizanskog odreda »Učka« napala je garnizon u Castel Venere postavivši minu na vrata kasarne, ali mina nije eksplodirala. Neprijatelj je otvorio vatru, našto su naši borci odgovorili također sa vatrom pozivavši neprijatelja na predaju, ali ovaj se nije htio odazvati. Nakon 2 sata borbe četa se u redu povukla pošto nije bilo moguće izvršiti juriš. Gubitci neprijatelja nisu poznati a naših gubitaka nema.

27. VI. 1944. II. četa III. bataljona I. partizanskog odreda »Učka« nalazila u Velikom Mlunu. Naišla je nepr. kolona od 6 kamiona, 3 autoblinde i jednog luksuznog automobila i jednog motorkotača. Četa je krenula na položaj ali prije nego što je stigla na mjesto neprijatelj je otvorio vatru i četa je prihvatila borbu. Neprijatelju je stiglo pojačanje i četa se u redu povukla u pravcu sela Škuljari. Neprijateljski gubitci 2 mrtva i nekoliko ranjenih. Naših gubitaka nije bilo.

29. VI. 1944. II. bataljon II. brigade Operat. štaba za Istru postavio je zasjedu blizu pruge Trst — Rijeka kod Šapjana u jačini od jednog voda. Naišla je neprijateljska patrola od oko 30 vojnika, koja je kretala oprezno sa pobočnicama i prethodnicom. Prugom je išlo 8 vojnika. Neprijateljska desna pobočnica naišla je na naše osiguranje i započela je borba. Nepr. vojnici koji su išli prugom zaustavili su se i gledali što se iza leđa puca, u tom momentu otvorena je na njih vatra i četvorica od njih ostala su na mjestu mrtva. Naš vod se povukao sa položaja. Gubitci neprijatelja su 4 mrtva i nekoliko ranjenih a na našoj strani nema gubitaka.

---

[7] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 41.

Istog dana I. i III. četa II. bataljona II. pulskog partizanskog odreda postavile su zasjedu na cesti Gradina — Poreč blizu sela Gradina. U tri sata poslije podne naišla je nepr. kolona od 60 do 80 vojnika većinom Nijemaca, na koje je otvorena žestoka vatra. Neprijatelj je zauzeo položaje i htio da dođe na juriš na naše položaje. Naši su pustili neprijatelja na blisko odstojanje i kada se ovaj približio raspalili po njemu i razbili ga u dvoje i tako gonili neprijatelja koji se razbježao na sve strane. Utvrđeni neprijateljski gubitci su 6 mrtvih i 8 ranjenih, među ranjenima i njihov komandant. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Prilikom borbe neprijateljski vojnici pokazali su slab moral te je njihov komandant gonio ih sa šmajserom na juriš.

30. VI. 1944. Jedan vod III. čete III. bataljona I. partizanskog odreda »Učka« bio je u zasjedi na cesti Trst — Pula između Castel Venere i Oprtalj. Naišla je nepr. patrola sa 6 Nijemaca na biciklima, koji su kada su se približili našoj zasjedi istu primijetili i htjeli pobjeći, ali su bili napadnuti od naše zasjede i ubijena dvojica i jedan ranjen, koji je nakon kratkog bježanja umro. Od ovih mrtvih ima i 1 njem. podoficir. Zaplijenjena su tri bicikla, 2 pištolja, 2 para cipela kao i njihova ostala sprema. U ovoj borbi istakao se drug desetar Svetac Janko, koji je trčao za neprijateljskim vojnikom kakvih 300 metara, bacio na njega bombu, zgrabio ga za cijev šmajsera i tako je bio ranjen. —

Prilažemo vam sumarni pregled akcija za mjesec juli 1944.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, major

(M. P.)

BR. 16

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA 4. KORPUSA OD 5. AVGUSTA 1944. POLITIČKOM KOMESARU GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE O POLITIČKOM STANJU I RADU U JEDINICAMA I NA TERENU[1]

ŠTAB IV. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj:
Dne 5. VIII. 1944.

POLITIČKOM KOMESARU NOV i PO HRVATSKE

I

U prošlom mjesecu mi smo uspjeli na cijelom teritoriju našeg korpusa preuzeti inicijativu u svoje ruke. Neprijatelj na izvjesnim sektorima, kao na pr. Žumberku, uspješno parira naše udarce, ali inicijativa uglavnom je ostala naša. Borbe koje su vođene prošli mjesec možemo podijeliti u borbe koje je vodila VIII. i 34. divizija na sektoru Žumberka i Slovenije[2] i borbe ostalih naših jedinica na Kordunu, Baniji i u Krajini.[3]

U vezi sa općom vojno-političkom situacijom u svijetu koja je tako povoljna, političko i moralno stanje naših jedinica je dobro. Nakon iskrcavanja saveznika[4], a naročito nakon ofanzive bratske Crvene armije, moral kod boraca kao i borbenost je u porastu.

Objašnjavanjem novih političkih događaja, a naročito sporazuma Tito — Šubašić, borcima našega korpusa jasno je da je i taj sporazum pobjeda politike Narodno-oslobodilačkog pokreta.[5] Dok nije objašnjen sporazum i sve do dana dok nije određen stav NOB prema sporazumu, bilo je dosta nepravilnih gle-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 6—1/3, k. 429.

[2] i [11] U julu su na Žumberku i u Sloveniji (Bela krajina) pored 8. i 34. divizije dejstvovale i jedinice Glavnog štaba NOV i PO Slovenije (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 50 i izvještaj Glavnog štaba NOV i PO Slovenije u Arhivu V.I.I., reg. br. 33—1, k. 15).

[3] Na Kordunu, Baniji i Cazinskoj krajini borile su se u julu slijedeće jedinice 4. korpusa NOVJ: 7. divizija (4 brigade), Unska grupa (2 brigade), Kordunaški, Plaščanski i Banijski NOP odred (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 78 i 100).

[4] Odnosi se na iskrcavanje u Francuskoj 6. juna 1944 (vidi »Drugi svetski rat«, knj. 2, izdanje V.I.I., 1962).

[5] Sporazum je potpisan na Visu juna 1944 (vidi tom V. knj. 29. dok. br. 11, primjedba br. 4).

danja i pogrešnih stavova. Za objašnjenje tih događaja političkim komesarima u vojsci naročito je dobro došao članak druga Andrije u listu »Naprijed«. Za sporazum veći interes vladao je u našim jedinicama u kojima je pretežan broj Hrvata, nego u onima u kojima je pretežan broj Srba.

Svi naši borci oduševljeni su pobjedama Crvene armije i te pobjede danas su glavna tema razgovora i diskusija u svim jedinicama. Naša štampa nije dovoljno snažna da upozna sve borce sa svim velikim pobjedama i da im omogući da mogu pratiti napredovanje Crvene armije i naših saveznika.

U toku borbi prošlog mjeseca mi smo konstatirali da je moral i borbenost kod boraca veća, ako se oni nalaze van svojih terena. Na jedinice koje su sudjelovale u borbama na Žumberku i Sloveniji doček u Sloveniji sa strane naroda i organizacija ostavio je dubok utisak i mnogo doprinesao za moralno i političko učvršćenje tih jedinica.[6] Dolazak odjeće i obuće mnogo je popravio materijalno stanje u našim jedinicama, a isto tako djelovao i na poboljšanje moralno-političkog stanja. Borci se mnogo bolje osjećaju i njihova borbenost je veća, ako su obučeni i obuveni.

Naš je korpus primio izvjesne količine odjeće i obuće od naših saveznika, no te količine nisu dovoljne, tako da su još mnoge jedinice vrlo slabo odjevene i obuvene. Mi očekujemo i u buduće dolazak odjeće i obuće koje će nam mnogo koristiti da materijalno sredimo naš korpus.

U vremenu dok našim organizacijama nije bio poznat tekst sporazuma, neprijatelj je bio vrlo aktivan šireći razne laži i parole o samom sporazumu. U srpskim krajevima i jedinicama neprijatelj je sporazum koristio kao svoju pobjedu prikazivajući preko svojih agenata da smo mi priznali kralja Petra i da će se on moći vratiti natrag. Razgovori i diskusije po pitanju sporazuma u to vrijeme bili su življi nego što smo u prvi mah mislili. U hrvatskim krajevima neprijatelj je govorio da smo se složili sa kraljem Petrom i da ćemo mi vratiti kralja natrag na grbaču hrvatskog naroda. Naročito je aktivan bio sa tim glasinama u Karlovačkom području. Možemo reći da naši drugovi još do danas nisu uspjeli potpuno objasniti hrvatskom narodu Pokuplja, Žumberka i Karlovca sporazum kao našu pobjedu onako kao što je to preko političkih komesara i organizacija učinjeno u vojsci. Tako na konferenciji komesara područja 5. VIII. vidjelo se da narod u tim krajevima još uvijek nije potpuno na čistu sa samim sporazumom.

Na teritoriju čitave naše oblasti mogli smo zapaziti poboljšanje političke situacije i popravljanje stanja u svakom pogledu.

[6] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 7 i 90.

Politička situacija naročito se u zadnje vrijeme popravlja u čisto hrvatskim krajevima naše oblasti u Pokuplju, Žumberku i Karlovačkom području. Uporedo sa poboljšanjem političke situacije mogli smo zabilježiti i veći broj mobilisanih boraca za naš korpus iz tih područja. U prošlom je mjesecu najviše mobiliziralo za naše jedinice Karlovačko područje i to ukupno 280 boraca. U Pokuplju, gdje su uslovi za mobilizaciju najbolji, s obzirom na slab rad naših organizacija kao i slab odnos između vojske i organizacija, mobilizacija nije dala onih rezultata koje je trebala dati. Nakon posljednje konferencije koja je održana u Pokuplju, možemo očekivati da će i po tom pitanju Pokuplje dati više nego što je do sada dalo. Nužna je bila pomoć Partije po pitanju rješavanja svih problema koji na Pokuplju postoje. Ja sam i u zadnjem izvještaju[7] već pisao da se tamo nešto mora učiniti. Pokupsko područje je naše najbogatije područje sa ljudstvom i u ekonomskom smislu. Tamo stvarno leže rezerve našega korpusa ljudske i materijalne. Rad u tom području do sada po svim linijama bio je slab. Mi smo sa svoje strane poduzeli mjere da vojnički područje ojačamo. Dali smo dobrog komandanta, kao i zamjenika, obojica zadovoljavaju....

Mi vidimo da su naša područja svakim danom sve bolja i da savladavaju sve zadatke koje pred njih Korpus postavlja. Najslabije nam je Kordunaško i Žumberačko područje, a najbolje Banijsko i Karlovačko. Naša Vojna oblast pruža priličnu pomoć tim područjima i ta pomoć se vidno osjeća po svim linijama. Nadamo se da će ona biti i veća.

II

Rasformirali smo Kordunaški i Plaščanski odred i stavili ih u sastav VIII. divizije. Rasformiranje nije išlo onako glatko kao što je trebalo ići. Bilo je priličnih teškoća...

U posljednje vrijeme t.j. od našeg dolaska sa Žumberka iz VIII. divizije nije dezertirao niti jedan borac.[8] Veliki broj boraca bio je pušten kući na odsustvo, nakon što je VIII. divizija došla sa Žumberka, i svi su se u redu vraćali u svoje jedinice, ni jedan nije ostao kod kuće. Politički komesari i organizacije mnogo su učinili da se postignu ti sjajni rezultati.

Ovih je dana I. brigada prešla u Pokuplje[9] i ni jedan borac joj nije dezertirao. U našoj VII. diviziji smo također dezerterstvo likvidirali. Isto to možemo reći i za našu 34. diviziju. Vra-

[7] Riječ je o izvještaju od 4. jula 1944 (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 7).

[8] Osma divizija je prešla na Kordun 22. jula 1944 (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 89).

[9] Vidi dok. br. 49.

čanjem dezertera sa Korduna i Žumberka u njihove jedinice mi bismo riješili dezertersko pitanje u našem korpusu. Moramo napomenuti i to, da i naša Unska grupa, tj. muslimanske jedinice, također u posljednje vrijeme nemaju dezertera, a priliv je boraca sve veći.

Mi smo sa svoje strane poduzeli mjere da se pitanje dezerterstva potpuno likvidira i vrate dezerteri sa Korduna i Žumberka u svoje jedinice. Naše su jedinice danas brojčano skoro potpuno jednake kao i pred mjesec dana. Možemo zabilježiti manji porast u VII. diviziji, Unskoj operativnoj grupi i posljednjih dana u 34. diviziji. Brojčano su nam najslabije još uvijek jedinice 34. divizije, no one imaju i najviše uslova da se poprave.[10]

Po pitanju vojničke aktivnosti, uz borbe koje je vodila VIII. i 34. divizija[11], naročito je bila aktivna VII. divizija. Štab te divizije uspio je da razvije aktivnost sa svojim jedinicama na razne načine, počam sa partizanskim zasjedama, pa do napada na uporišta. Ta je divizija imala nekoliko uspješnih zasjeda i uspjela je likvidirati dobar broj neprijateljskih bunkera na komunikaciji kod Sunje, zatjeravši strah neprijatelju pred našim oružjem koje je te bunkere uspješno uništavalo. Štab VII. divizije mnogo se je trudio da postigne što bolje rezultate.[12]

I naše muslimanske jedinice u zadnjim su borbama pokazale dosta dobru borbenost, naročito u borbama kod Pećigrada i Skokova.[13] Mi smo u Štab te grupe poslali dva dobra druga koji su ujedno i dobri vojnici, tako da je štab vojnički dosta pojačan. Postavili smo za načelnika druga Kreču[14] kapetana, i za operativnog oficira druga Tintora[15], također kapetana. U Štabu VII. i VIII. divizije također smo izvršili izvjesne promjene i to u Štab VII. divizije poslali smo za načelnika majora Jovicu Lončara, a u Štab VIII. divizije, također za načelnika, postavili smo potpukovnika Miška Blaževića. Štabovi naših divizija su popunjeni, jedino štabu 34. divizije manjka operativni oficir . . .

III

Budući operativni zadaci našeg korpusa biti će i nadalje ti da čvrsto držimo inicijativu u rukama koju neprijatelj sad, u danima žetve, želi da nam preotme ispadajući na naš oslobo-

[10] Pregled brojnog stanja i naoružanja 34. divizije NOVJ za mjesec avgust 1944. nalazi se u Arhivu V.I.I., reg. br. 13—2/5, k. 1223.

[12] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 28, 33, 48, 62, 78 i 107.

[13] One su vođene od 19. do 24. jula 1944 (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 100).

[14] Stanko Kreča

[15] Gojko

đeni teritorij. Mi ćemo pojačati udarce po komunikacijama i na taj način vezati neprijateljske snage. Mislimo se pozabaviti komunikacijom Ogulin — Karlovac.[16]

Akcije mislimo vršiti u smislu direktiva koje smo dobili od G.Š.H., tj. prvenstveno one, koje će nam stvoriti mogućnosti za mobilizaciju.[17]

Po političkom pitanju, obzirom na sadašnju situaciju u svijetu, naš politički rad u cijelom Korpusu trebat ćemo pojačati. To naročito važi za našu agitaciju i propagandu. Na putu kroz Sloveniju mi smo vidjeli da u slovenskim jedinicama kulturno-prosvjetni život stoji bolje nego kod nas. Štabovi korpusa i divizija imadu propagandne otsjeke. Da bismo i mi po tom pitanju krenuli naprijed, mislimo formirati propagandni otsjek kod Štaba Korpusa, koji bi pomogao kod sređivanja tog rada u našim jedinicama.

Objašnjavanju sporazuma Tito—Šubašić u našim jedinicama mislimo dati i posvetiti još uvijek najveću pažnju.

Politički rad u našim jedinicama također mislimo pojačati, a naročito u Pokupskom i Žumberačkom području, gdje su ujedno i potrebni novi politički komesari.

Duh natjecanja u našim jedinicama osjeća se i o tome najbolje govore rezultati borbi i akcija u prošlom mjesecu. Naše su jedinice bile vrlo aktivne, no mi ne mislimo na tome ostati. Duh natjecanja razvit ćemo još više i u vezi s tim vojničku i političku aktivnost cijelog korpusa razviti do maksimuma.

IV

U našem smo štabu izvršili veliku popunu. Naš Vojno-obavještajni otsjek popunili smo sa tri nova druga tako da će on ukupno brojiti 5 drugova. Stvorili smo i Operativni otsjek i u njegov sastav stavili oficira koji će biti zadužen vojnom nastavom u našem korpusu. Isto tako formirali smo Personalni i Šifrantski otsjek.

---

[16] O napadima 8. divizije na tu komunikaciju vidi dok. br. 97 u ovoj knjizi i tom V, knj. 33, izvod iz knjige depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o borbama i radu podređenih jedinica u septembru 1944.

[17] Glavni štab NOV i PO Hrvatske poslao je Štabu 4. korpusa 23. jula 1944. depešu koja glasi: »V. Š. (Vrhovni štab — prim. red.) naređuje: Mobilizaciji novih boraca i vojno-političkom učvršćenju jedinica posvetite sada naročitu pažnju. Mora postojati velika razmjera između priliva novih boraca i naših gubitaka. Vršiti prvenstveno takve akcije koje stvaraju uslove za mobilizaciju novih boraca. Čuvati u tajnosti od svih vaše namjere, vaše akcije i pokrete... Postupite i potvrdite prijem.« Depeša je poslana i ostalim korpusima. (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—13/I, k. 429 A.)

Ti otsjeci još ne daju rezultata koje treba da daju. Mnogi drugovi tek se uvađaju u posao, ali kroz izvjesno vrijeme rezultati će se popravljati. Gledali smo da u naše otsjeke dođu što bolji drugovi, kojima ćemo pružiti u njihovom radu punu pomoć.

U našem se štabu održavaju vojni sastanci i odnosi unutar štaba su prilično dobri. Vojnička disciplina i red je u porastu, po pitanju odgovornosti u radu još nismo postigli ono što bismo trebali postići.

Odnosi između druga komandanta[18] i mene su dobri.

Ovako organizaciono popunjen štab nadamo se da će zadovoljiti zadatcima koje danas pred njega postavlja G.Š H. Taj će štab svakim danom postajati bolji i biti u stanju dati sve veće i bolje rezultate.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
V.[19] Holjevac

[18] Komandant 4. korpusa bio je tada Bogdan Oreščanin.

[19] Vjećeslav

BR. 17

IZVJEŠTAJ ŠTABA 10. KORPUSA OD 5. AVGUSTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA I DIVERZIJAMA OD 21. JUNA DO 21. JULA[1]

ŠTAB
X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Oper. br. 402/1944.
dne 5. VIII. 1944.

za cijeli mjesec

Operativni izvještaj
za mjesec juli dostavlja

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Jedinice ovog Korpusa od posljednjeg našeg izvještaja[2] imale su sljedeće borbe sa neprijateljem:

XXXII. Divizija:

29. VI. 1944. Jedinice ove Divizije držale su položaje prema Ludbregu i Koprivnici. Udarna brigada »Braće Radića« držala je položaje prema Ludbregu sa rasporedom snaga: jedan bataljon Lukovec, jedan bataljon na kosama iznad s. Cvetkovec, dok je jedan bataljon bio izbačen u zasjedu na Sigečak.

Brigada »Matija Gubec« držala je položaje: Pesek (k. 293) — Leptan (k. 256), a jedan bataljon bio je izbačen u zasjedu prema Koprivnici kod s. Vinica. Sekcija Čakovec 1:100.000.

Oko 11 sati naišao je neprijatelj od pravca Ludbreg na zasjedu kod Sigečaka. Istovremeno neprijatelj se jednim dijelom snaga kretao cestom Ludbreg — Čukovec. Iznenadnom plotunskom vatrom bataljona koji se nalazio u zasjedi kod Sigečaka razbijen je neprijatelj koji je naišao na zasjedu.

Gubici neprijatelja iznose 12 mrtvih.

Vlastitih gubitaka nije bilo.[3]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 10—1/4, k. 551a.

[2] Vidi tom V, knj. 28, dok. br. 18.

[3] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 51.

30. VI. 1944. Jedinice Ud. brigade »Braće Radića« ostale su na ranijim položajima.

Jedinice Brigade »Matija Gubec« zauzele su položaj na liniji Vincekova kosa — Razbojište (sekc. Čakovec 1 : 100.000), dok je jedan vod bio izbačen na raskrsnicu puteva Vincekova kosa — Razbojište — Rudnik uglja sa zadatkom da kontroliše pravac prema Koprivnici.

Oko 6.30 sati naišao je neprijatelj[4] u jačini od jedne bojne ustaša od Koprivnice, nastupajući u četiri kolone prema položajima brigade »Matija Gubec«. Istovremeno neprijatelj je uputio jednu slabiju kolonu potpomognutu sa 2 tenka pravcem Koprivnica — Subotica.

Neprijatelju je uspjelo da potisne naše snage sa njihovih položaja i uspio je da zarobi jedan teški mitraljez. Za vrlo kratko vrijeme naše jedinice su se sredile i krenule u napad. Poslije kraće borbe neprijatelj se počeo povlačiti i to njegovo povlačenje pod sve jačim pritiskom naših jedinica pretvorilo se u bjegstvo.

Po podne ovoga dana neprijatelj je ponovno nastupao istim pravcima i prema istim položajima Brigade »Matija Gubec«. Ovoga puta naše jedinice su spremno dočekale neprijatelja, pružile mu jak otpor a potom prešle u protunapad, goneći neprijatelja u Koprivnicu. Napad naših boraca bio je tako silovit da je neprijatelj bio doveden u tako težak položaj, da su pojedinci lomili svoje puške o drveće a potom ginuli.

Gubici neprijatelja: 20 mrtvih i oko 30 ranjenih.

Zaplijenjeno: 3 puške i 500 kom. metaka.

Naši gubici: 3 mrtva i 8 ranjenih.

Od oružja izgubljeno: 1 teški mitraljez.

Istog dana oko 11 sati nastupao je neprijatelj od Ludbrega u pravcu položaja Brigade »Braće Radića«. Manji dio neprijateljskih snaga kretao se cestom Ludbreg — Koprivnica. Neprijatelj je vršio najjači pritisak južno od k. 249 preko Radovanice i uspio u prvi mah da za nešto malo potisne naše jedinice. Snage II. ba-

[4] Dijelovi 5. ustaškog zdruga (vidi dok. br. 1—268/26, k. 112 u Arhivu V.I.I.).

taljona koje su se nalazile na položajima iznad s. Cvetkovec, na k. 249, prešle su odmah u napad i udarile neprijatelja u bok, a tako isto je i I. bataljon, sređen za napad, krenuo prema neprijatelju. Neprijatelj je bio potisnut i nabačen na cestu Ludbreg — Koprivnica. III. bataljon krenuo je odmah prema s. Cvetkovec sa zadatkom da spriječi prolaz neprijatelju ka Koprivnici, a II. bataljon produžio je pokret preko Radovanice sa zadatkom da se spusti na cestu neprijatelju iza leđa i da mu presječe otstupnicu ka Ludbregu. Manevar naših jedinica u potpunosti je uspio i neprijatelj je bio nabačen na ravnicu prema s. Sv. Petar.

Gubici neprijatelja: 45 mrtvih i 52 ranjena.

Zarobljeno: 15 nepr. vojnika, 7 pušaka i 3.000 kom. metaka.

Vlastiti gubici: 4 mrtva i 10 ranjenih.

Istoga dana u 20.30 sati jedinice ove Divizije povukle su se na nove položaje i to:

Udarna brigada »Braće Radića«: s. Prkos — Radeljevo selo — s. Ribnjak, a Brigada »Matija Gubec«: s. Vrhovac — Domaje.

2. jula 1944. Ovoga dana jedinice ove Divizije držale su položaje i to: Ud. brigada »Braće Radića« s. Svibovec — Fičur — Segled, a Brigada »Matija Gubec«: dva bataljona s. Leskovec, a jedan bataljon s. Donja Poljana (sekcija Čakovec 1 : 100.000).

Oko 3 sata ujutro neprijatelju je uspjelo da se neopaženo provuče između I. i III. bataljona Ud. brigade »Braće Radića« pravcem s. Drenovec — s. Jalševec i da napadne bataljon u s. Svibovec.

Jačina neprijatelja iznosila je oko 60 ustaša brzog sklopa iz Varaždina. Pripravnost jedinica u s. Svibovec osujetila je plan neprijatelja. Bataljon se je brzo snašao i uspio za kratko vrijeme da razbije neprijatelja.

Gubitci neprijatelja: 11 mrtvih i veći broj ranjenih.

Zarobljeno: 1 neprijateljski vojnik, jedan laki mitraljez »Šarac«, 1 šmajser, 2 pištolja, 10.000 kom. metaka, 22 mine za teški bacač.

Naši gubitci: 1 mrtav i 5 ranjenih.

3. jula 1944. Divizija je dobila zadatak da izvrši pokret prema Novom Marofu i da isti likvidira, a ujedno da se izvrši likvidacija neprijateljskog bunkera na Bednji kod s. Krušljevac (sekcija Ptuj 1 : 100.000).

Za vrijeme pokreta zarobljen je 1 domobran. podoficir i 1 vojnik, od kojih su dobiveni tačni podaci o uporištu Novi Marof.

Osiguranje zadataka likvidacije uporišta bilo je dodijeljeno Ud. brigadi »Braće Radića«, a Brigada »Matija Gubec« imala je zadatak da likvidira uporište Novi Marof.

Likvidacija uporišta nije uspjela zbog neodlučnosti naših jedinica kao i zbog toga što je napad počeo kasno tako da u toku noći nije izvršena likvidacija a za vođenje borbe preko dana nije bilo dovoljno osiguranja.

Gubici neprijatelja: 46 mrtvih i 60 nestalih (podaci o gubicima neprijatelja uzeti su iz neprijateljskog biltena za 6. VII. ov. god.).

Vlastiti gubici: 3 ranjena.[5]

4. jula 1944. U 4 sata ujutro jedinice su se povukle i zauzele nove položaje i to: Ud. br. »Braće Radića« Fičur — Glavica — Višogred, s tim što je u Svibovec isturila 1. četu, a u Horvatovec izviđački vod. Brigada »Matija Gubec«: Grešćevina — s. Gor. i Donja Poljana. I. Zagorska brigada: Medved — s. Leskovec.

Ovog dana nije bilo sukoba sa neprijateljem.

5. jula 1944. Rano ujutro neprijatelj je izvršio napad na položaj I. Zagorske brigade na Medvedu. Nepr. je uspjelo da iznenadi jedinice I. Zagorske brig. i da ih potisne sa njihovih položaja. Neprijatelj nastavio je sa svojim nastupanjem u pravcu s. Leskovec. Istovremeno nepr. je nastupao od Ludbrega i Varažd. Toplica prema brdu Fičur i s. Drenovec. I. Zagorska brig., II. bat. Ud. br. »Braće Radića« povukli su se na brdo »Piramida« a I. i III. bat. prebacili su se na visove prema Glavici i držali istu pod kontrolom. Nakon povlačenja naših jedinica nepri-

[5] O borbi za Novi Marof vidi tom V, knj. 29, dok. br. 5 i 51.

jatelj se je spustio preko Medveda, Leskovca i Svibovca u pravcu s. Gor. Poljana, a zatim produžio dalje prema Varaždinu, dok je jedan dio otišao u pravcu Ludbrega.

Kod sela Gor. Poljana došlo je do manjeg sukoba između jedinica Br. »Matija Gubec« i neprijatelja, ali se Brigada povukla.

Poslije ovih borbi jedinice ove Divizije zauzele su slijedeće položaje:

Ud. br. »Braće Radića«: s. Čičkovina — s. Hrastovljan, s jednim bat. u rezervi u s. Vrbanovec.

Brigada »Matija Gubec«: k. 192 — k. 158, sa jednim bat. u rezervi u s. Vrbanovec.

I. Zagorska brigada: Dva bataljona na položajima iznad s. Leskovec, a jedan bat. kod k. 258 (Madaras).

(Sekcija Čakovec 1 : 100.000).

Ove položaje zauzela je Divizija s obzirom na akciju koja se trebala izvesti u Ludbregu.[6]

6. jula 1944. Pošto su jedinice XXVIII. Divizije odstupile od Ludbrega, Divizija je dobila naređenje da se rokira na sektor Apatovac — Ivanec.

Oko 19 sati bila je napadnuta Br. »Matija Gubec« od neprijatelja koji je nastupao od pravca Golo brdo prema Madarasu. Brigada je prihvatila borbu. Dok se ova borba vodila neprijatelj je nastupao jednom kolonom pojačanom sa tenkovima cestom Varažd. Toplice — Leskovec, s namjerom da odsječe otstupnicu Br. »Matija Gubec«. Preko radio-stanice Br. je obavještena o ovoj akciji i dato joj je naređenje da se prebaci kod s. Slanje preko ceste i krene za Ivanec. Brigada je uspjela da odbije napad neprijatelja i potom da se prebaci u određenom pravcu.

Gubici neprijatelja u ovoj borbi: 20 mrtvih i 35 ranjenih.

Naši gubici: 2 mrtva i 5 lakše ranjenih.[7]

---

[6] Jedinice 28. divizije su napale Ludbreg, ali su se, pod pritiskom neprijatelja, morale povući, uz znatne gubitke (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 6).

[7] i [8] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 51.

7. jula 1944. Jedinice ove Divizije su se prebacile na sektor Bilogore i zauzele slijedeće položaje:

Ud. brigada »Braće Radića«: s. Srijem — s. Vel. i Mala Branjska.

Brig. »Matija Gubec«: s. Većeslavac — s. Vel. Sesvete.

I. Zagorska brig.: s. Ladislav.

8. jula 1944. Jedinice su bile na istim položajima kao i dan ranije. Oko 13 sati neprijatelj je nastupao od pravca M. Mučne i Miličana u pravcu k. 189 i Širokog Sela (sekcija Čakovec 1 : 100.000). Odmah je izvršeno rokiranje snaga da bi se neprijatelja uhvatilo u klopku. I. Zagorska brigada zauzela je položaj: Peščenica — k. 189 a sa jednim bat. u Širokom Selu. Udarna brigada »Braće Radića«: k. 189 — Sv. Vid — k. 204 — s. Mala Branjska — Kamenik, a Brig. »Matija Gubec« ostala je na istom sektoru.

Bataljon I. Zagorske brigade nije uspio zauzeti položaj u Širokom Selu, pošto je neprijatelj već izbio u samo selo. Neprijatelj je u glavnom nastupao u pravcu Širokog Sela, a manji dio snaga je bacio prema k. 189. Oko 18 sati bataljon I. Zagorske brigade napao je neprijatelja u Širokom Selu i uspio da ga protjera. Isto vreme jedan bataljon Br. »Braće Radića« upućen je da izbije na k. 220 i 230 i dejstvuje u bok neprijatelju. I. bat. Brigade »Braće Radića« dobio je zadatak da potpomaže bataljonu I. Zagorske brigade u njegovom nastupanju prema Gor. Križu.

Kako je neprijatelj osjetio da ga naše jedinice zaobilaze s bokova povukao se pod zaštitom mraka u pravcu Pavlin Kloštra.

U ovim borbama neprijateljski gubici bili su: 25 mrtvih i 35 ranjenih.

Naši gubici: 8 mrtvih i 13 ranjenih.

9. jula 1944. Ovoga dana jedinice su izvršile pokret i zauzele slijedeće položaje:

Ud. brigada »Braće Radića«: Vel. i Mala Branjska — Srijem — Miličani.

Brigada »Matija Gubec«: Gor. Sredice.

I. Zagorska brigada: Gor. i Donji Maslarac — Gor. Križ, Štab Divizije: Gor. Križ.

13. jula 1944. Oko 8 sati ujutro neprijatelj je od pravca Poljančani izvršio napad na položaje Brigade »Matija Gubec« kod Sredice. Sve naše jedinice nalazile su se na ranije zauzetim položajima, osim I. Zagorske brigade koja je dan ranije bila rokirana na sektor Jakopovac — Topolovac.

Istovremeno kada je neprijatelj nastupao od pravca Poljančana preduzeo je nastupanje u pravcu sela Srijem — Miličani. Nešto malo kasnije primljeni su izvještaji da neprijatelj nastupa iz pravca Koprivnice, Novigrada, Križevaca, Rovišća i Bjelovara. Na osnovu ovih izvještaja Štab Divizije je donio zaključak da se tu radi o jačoj neprijateljskoj ofanzivi na sektor Bjelovara i radi toga se odmah otpočelo sa prikupljanjem snaga da bi se mogao izvršiti prodor na najpogodnijem mjestu i na taj način izbjeći opkoljavanje. Odmah je izdato naređenje Ud. brig. »Braće Radića« da dva bat. iz Širokog Sela prebaci na k. 224, raskršće kod Jakopovca, a jedan bataljon da zadrži u Gor. Križu. Ovo naređenje nije Brigada pravovremeno primila radi slabe veze.

Na sektor Brigade »Matija Gubec« borba je postajala sve žešća i neprijatelj je napokon uspio da se probije u selo Gor. Sredice. Jedinice te Brigade bile su zatim pojačane sa dva bataliona I. Zagorske brigade. Međutim neprijatelju je uspjelo da se uklini između položaja naših jedinica kod k. 224. U ovo vrijeme primljen je izvještaj da neprijatelj nastupa od pravca Domanikuša u pravcu sela Jakopovac. III. bataljon Ud. brigade »Braće Radića« odmah je prebačen na položaj kod groblja kod sela Jakopovac sa zadatkom da omogući povlačenje jedinicama I. Zagorske brigade, I. i II. bat. Brig. »Braće Radića« i ostalim jedinicama koje su se tamo nalazile, jer je bila donijeta odluka da se sve jedinice probiju preko Tvrde Rijeke u pravcu Lipovog Brda. Povlačenje ovih jedinica koje su se nalazile oko sela Jakopovac nije izvršeno u redu, tako da je neprijatelju uspjelo da ih brzom minobacačkom i artilerijskom vatrom u priličnoj mjeri demorališe.

I. i II. bat. Brig. »Braće Radića«, koji su se povlačili od pravca Gor. Križa kosom preko

Malog Križa, zahvatili su neprijatelja koji je nastupao prema Jakopovcu od Domanjkuša i Topolovca i nanijeli mu osjetljive gubitke.

Pošto su jedinice izvučene iz borbe sa neprijateljem, iste su sređene i nastavile su potom otstupanje u pravcu Lipovog Brda — Rakitnica.

Snage neprijatelja koje su učestvovale u ovoj borbi cijene se na oko 3—4.000 prema primljenim podacima.

Gubici neprijatelja u ovoj borbi iznose: 55 mrtvih i 80 ranjenih.

Naši gubici: 7 mrtvih, 24 ranjena i 38 nestalih.

Od oružja izgubljeno je: jedna antitenk. puška, 1 antitenk. mitraljez, 6 nagaznih mina i 1 puškomitraljez.[8]

14. jula 1944. Po dolasku u Šandrovac jedinice su zauzele slijedeće položaje:

Ud. brigada »Braće Radića«: k. 255—k. 252.

Brigada »Matija Gubec«: Vel. i Mala Pupelica.

I. Zagorska brigada: k. 256 — k. 232.

(Sekcija Bjelovar 1 : 100.000).

Oko 17.30 sati neprijatelj je u jačini od jedne bojne nastupao od pravca Suhe Katalene prema k. 256. Borbu sa neprijateljem prihvatio je II. bataljon Ud. brig. »Braće Radića«, koji se nije na vrijeme povukao.

Gubici neprijatelja u ovoj borbi iznose: 20 mrtvih i 15 ranjenih.

Naši gubici: 3 ranjena.

U svim ovim borbama od rukovodilaca poginuo je komandir čete drug Tucman Stjepan, polit. delegat Herceg Ivan i vodnik Cerovec Josip.

Ranjeni su rukovodioci: komandant Ud. brigade »Braće Radića« kapetan Vulić Ivan, komesar Divizije drug Robić Ivan, referent saniteta Divizije drug Fras Ivan, vodnik Horvat Franjo, pomoćnik politkomesara bataljona Jarčinović Ivan.[9]

[9] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 51, 52 i 92.

16. jula 1944. Jedinice ove Divizije držale su slijedeće položaje: Brigada »Braće Radića« s. Stara Rača, Brig. »Matija Gubec« selo Drljanovac, a I. Zagorska brigada s. Bulinac.

U 5 sati 15 min. nastupao je neprijatelj prema položajima I. Zagorske brigade od pravca Severina. Nakon kraće borbe neprijatelj je otstupio.

Istoga dana u 17.30 sati neprijatelj je ponovno nastupao prema s. Mali Severin, a jednim dijelom snaga prema s. Dautan. Odmah su upućena 2 bataljona Brig. »Braće Radića« da se prebace u sjeverni dio s. Stara Rača. Brigada »Matija Gubec« dobila je naređenje da zaposjedne južni dio sela St. Rača, sjeverni dio sela Kozarevac i put Stara Rača — Nevinac (sekcija Bjelovar 1 : 100.000). Ujedno je zatraženo od XXVIII. Divizije da jedna njihova brigada krene u pravcu Ciglene. Čim je I. Zagorska brigada prihvatila borbu upućena je u pravcu Severina Brodska brigada XXVIII. Divizije sa zadatkom da napadne neprijatelja s boka[10], a Ud. brig. »Braće Radića« dobila je zadatak da sa 2 bataljona izvrši napad na neprijatelja u selu Dautan. Brigada »Matija Gubec« dobila je zadatak da izbije na cestu Bjelovar — Severin kod Prespe i da na taj način presječe neprijatelju otstupnicu.

U međuvremenu dok su se naše jedinice pripremale za napad neprijatelj je sa 2 satnije krenuo prema položajima Ud. brig. »Braće Radića«. Nakod kraće borbe neprijatelj je bio odbijen i potisnut sve do sela.

Jedna četa II. bataljona Ud. brig. »Braće Radića« uspjela je da od pravca Nevinca uđe u selo Dautan i udari neprijatelja s boka, te se neprijatelj pokolebao i počeo da bježi. Naši borci su nastavili sa gonjenjem neprijatelja i to tako snažno da ovaj nije imao vremena da prelazi preko mosta kod Patkovca, već je gazio i plivao preko Severinskog potoka. U isto vrijeme dok je neprijatelj bježao iz Dautana, III. četa I. bataljona Brigade »Matija Gubec« po vlastitoj inicijativi zaposjela je most kod sela

[10] Vidi dok. br. 12—1/2, k. 1124 u Arhivu V.I.I.

Patkovac i na taj način potpuno spriječila prebacivanje neprijatelja preko mosta.

U ovim borbama neprijatelj je pretrpio osjetljive gubitke.

Gubici neprijatelja iznose oko 100 mrtvih i blizu 200 ranjenih i nestalih.

Zarobljeno: 3 neprijateljska vojnika, 1 teški mitraljez, 30.000 kom. metaka, 6 mina za teški bacač, 20 ćebadi, 10 ranaca, 100 ofanzivnih bombi, 6 pušaka i dosta ostale razne spreme.

Naši gubici: 3 mrtva i 22 ranjena.[11]

XXXIII. Divizija:

27 juna 1944. — II. Brigada ove Divizije vršila je diverziju na glavnoj pruzi na prostoru Križ — Ivanić Grad. Dva bataljona davala su osiguranje prema uporištima, a jedan bataljon je čistio prugu od neprijateljskih patrola.

Akcija je uspjela, pruga je presječena na 203 mjesta. Gubici neprijatelja: 4 ubijena a 3 zarobljena.

7. jula 1944. — II. Brigada ove Divizije izvršila je pokret i smiestila se sa 2 bataljona u selu Povelić a sa jednim bataljonom u selu Topolovac (sekcija Čakovec 1 : 100.000).

Iste večeri izvršili su bataljoni bazirani u Poveliću diverziju na pruzi Križevci — Bjelovar na prostoru između sela Hrsovo — Crkvena. Željeznička pruga je prekinuta na 52 mjesta, te je srušen most na potoku Jugovka (cesta Križevci — Bjelovar).[12]

8. jula 1944. — Jedinice ove Divizije držale su slijedeće položaje:

I. Brigada Turski Brijeg — Šoštarićko Selo — Pednjevo Selo.

II. Brigada Brezovac — Povelić.

(Sekcija Čakovec 1 : 100.000).

Tokom prijepodneva čula se sa pravca gdje su se nalazile jedinice XXVIII. Divizije, tj. od pravca Gor. i Donje Velike jaka mitraljeska i topovska paljba. Upućene su odmah patrole u tom pravcu, ali nisu uspjele doći u vezu

[11] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 131, 132, 134, 135 i 136.
[12] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 134.

sa našim jedinicama. Telefonska veza bila je isto tako prekinuta.

Oko 14 sati pucnjava se sve više približavala, na što je izdato naređenje I. Brigadi da sa jednim bataljonom odmah zauzme vis »Zrinjski breg«, a sa jednim bataljonom da krene grebenom od Jelševačke šume prema natpisu Gor. Križ sa zadatkom da uhvate dodir sa neprijateljem i da mu spriječe prodor u selo Topolovac.

II. Brigadi izdato je naređenje da sa jednim bataljonom zaposjedne vis Severin (vinogradi) a sa bataljonom iz Povelića da izvrši manevar preko Kosovog Sela i pravi pritisak na desni bok neprijatelja.

Jedinice, naročito I. Brigada, nijesu uspjele zauzeti određene položaje jer su isti već bili u rukama neprijatelja.

Bataljon II. Brigade uspio je zaposjesti položaj Severin, a jedna četa I. Brigade i Podoficirska škola Divizije zauzele su istočnu ivicu zaseoka Brezovac, te su primorali neprijatelja da se povuče iz sela Jakopovac na Turski Brijeg i dalje za Zrinjski breg.

II. bataljon II. Brigade iz Povelića izvršio je sa stanovitim zakašnjenjem pritisak na desni bok neprijatelja i prilično ga ugrozio. Na ovo neprijatelj je odmah angažirao svoje jače snage, nakon čega se ovaj bataljon ograničio samo na odbranu.

Borba između neprijatelja sa Zrinjskog brega te bataljona II. Brigade sa Severina i bataljona koji je nastupao iz Povelića potrajala je sve do 22 sata, kada je neprijatelj otpočeo povlačenje.

Jačina neprijateljskih snaga iznosila je oko 2 bojne ustaša.

Gubici neprijatelja: 7 mrtvih i oko 30 ranjenih.

Zarobljeno: 2 neprijateljska vojnika, 5 pušaka, 140 kom. metaka, 4 para odijela i 1 ranac.

Naši gubici: 5 mrtvih i 16 ranjenih.

13. jula 1944. I. Brigada ove Divizije izvršila je noću 13. na 14. VII. diverziju na pruzi kod Vrbovca.

Pruga je presječena na 112 mjesta.[13]

[13] i [14] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 36, 45 i 130.

Istoga dana vodio je IV. bataljon ove Brigade, koji se nalazio na Bilogori kuda je pratio materijal, borbu sa jačim neprijateljskim snagama, koje su vršile ofanzivu na XXXII. Diviziju. U ovim borbama bataljon je imao jednog mrtvog i 4 ranjena.

II. Brigada ove Divizije vršila je diverziju na pruzi kod željez. stanice Gradec i napala neprijateljsku posadu koja je čuvala most na potoku Černec.

Zadatak je u potpunosti izvršen.

Gubici neprijatelja: 3 mrtva.

Zarobljeno: 9 neprijateljskih vojnika, 1 šmajser, 8 pušaka, 2340 metaka.

Srušena 2 mosta, pruga prekinuta na 78 mjesta.[14]

Naši gubici: 2 mrtva, 1 lakše ranjen.

16. jula 1944. I. Brigada noću 16. i 17. prosjekla prugu Križevci — Bjelovar kod željezničke stanice Sv. Ivan Žabno na 86 mjesta.

II. Brigada iste noći izvršila diverziju na pruzi Križevci — Dugo Selo kod stanice Repinec. Pruga je presječena na 125 mjesta. Ovom prilikom srušena su 3 mosta dužine između 8 i 12 metara.[15]

20. jula 1944. Patrola II. Brigade sukobila se sa patrolom milicionera iz Ivanić Kloštra.

Ubijena 2 milicionera.

Zaplijenjene 2 puške.

Zapadna grupa p. odreda:

Zagrebački p. odred:

21. juna 1944. II. bataljon ovog odreda dobio je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište Čučerje (sekcija Zagreb 1 : 100.000). Neprijatelj se nalazi u jačini od 10—15 ustaša i milicionera.

Akcija je u potpunosti uspjela.

Gubici neprijatelja: 6 mrtvih.

Zaplijenjeno: 1 puškomitraljez, 1 teški mitraljez, 12 pušaka i 4000 kom. metaka.

Naši gubici: 1 ranjen.

---

[15] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 96.

24. juna 1944. Jedan vod I. čete II. bataljona dobio je zadatak da postavi zasjedu na cesti Zagreb — Varaždin između sela Donje Zeline i Bjelovara južno od kote 130 (sekcija Zagreb 1 : 100.000).

Oko 7 sati ujutro naišao je autobus, koji je zaustavljen.

Zarobljen 1 domobran i zaplijenjeno je 2,000.000 kuna.

Istoga dana II. bat. ovog Odreda došao je u sukob sa neprijateljskom patrolom kod sela Vel. Gora (sekcija Zagreb 1 : 100.000). Nakon kraće borbe neprijatelj je pobjegao u pravcu Donje Zeline.

Gubici neprijatelja: 1 mrtav i 6 ranjenih.

Zaplijenjeno: 2 puškomitraljeza, 2 puške i 200 metaka.

Naši gubici: 1 mrtav.

Istoga dana jedna četa II. bataljona srušila je 250 met. pruge Zagreb — Varaždin kod sela Husinec.

5. jula 1944. Oba bataljona ovog Odreda imali su zadatak da likvidiraju neprijatelja na položaju na k. 195 zapadno od s. Blaguše (sekcija Zagreb 1 : 100.000) i da pohvataju miliciju u selima Blaguša, Gor. i Donja Kašina. Napad je izvršila jedna četa I. bataljona, koja je koristeći se vinogradima sasvim blizu podišla neprijatelju i izvršila prepad. Borba je trajala svega nekoliko minuta.

Gubici neprijatelja: 6 mrtvih ustaša.

Zaplijenjeno: 1 teški mitraljez, 12 pušaka, 3000 kom. metaka i oko 70 kom. bombi.

Naši gubici: 5 lakše ranjenih.[16]

13. jula 1944. I. bataljon Odreda nalazi se na odmaranju sa isturenim osiguranjima u selu Jakšinec.

Oko 6 sati ujutro nastupale su prema selu dvije čete njemačkih S.S. trupa. Bataljon se pod borbom povukao u šumu.

Gubici neprijatelja: 6 mrtvih.

Naši gubici: 1 lakše ranjen.

14. jula 1944. Jedna četa II. bataljona postavila je zasjedu na cesti Zagreb — Varaždin kod s. Donje

[16] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 108 i 124.

Zeline. U 10 sati naišao je autobus, vlasništvo Drž. železnica NDH.

Zarobljena 4 domobrana, autobus uništen.

16. jula 1944. Jedna četa II. bataljona srušila je noću 1200 met. pruge Zagreb — Varaždin kod sela Husinec.

17. jula 1944. I. bataljon postavio je zasjedu na cesti Zagreb — Oroslavje.

Napadnut je motorkotač na kome su se vozila 2 ustaše, od kojih je 1 ubijen a drugi ranjen, uspio da pobjegne.

Zaplijenjena je 1 puška i 50 metaka.

Zagorski i Kalnički p. odred: Nisu primljeni podaci.

Istočna grupa p. odreda:

Udarni bataljon:

5. jula 1944. Bataljon se nalazi u selu Ivančani (sekcija Čazma 1 : 100.000). Neprijatelj jačine 180 ustaša vršio je rekviziciju blaga u selu Kabal. Bataljon je izvršio napad sa dvije čete i protjerao neprijatelja iz sela.

Gubici neprijatelja: 5 mrtvih i 1 ranjen.

Zaplijenjeno: 1 karabin i 150 metaka.

12. jula 1944. Bataljon se nalazio u selu Breza (sekcija Čazma 1 : 100 000). Neprijatelj je nastupao od pravca Gudovac u pravcu s. Breze, ali je bio od strane bataljona odbijen.

Gubici neprijatelja: 2 mrtva i 5 ranjenih.

Zaplijenjeno: 240 kom. metaka.

Moslavački odred:

12. jula 1944. I. bataljon izvršio je pokret iz Pobjenika u pravcu sela Martinec (sekcija Čazma 1:100.000). U blizini sela Martinec došli su do sukoba sa neprijateljem. Nakon kraće borbe neprijatelj se povukao.

Gubici neprijatelja: 1 mrtav.

Zaplijenjena 1 puška.

Posavski odred:

26. juna 1944. Jedna četa ovog Odreda srušila je 20 met. drugi most na Černecu između Rugvice i Dugog Sela.

29. juna 1944. Jedna četa ovog Odreda nalazila se na osiguranju mitinga u Preseki. Neprijatelj je jačim snagama opkolio selo i došlo je do borbe.
Gubici neprijatelja nisu poznati.
Naši gubici: 1 mrtav i 6 zarobljenih.
Od oružja izgubljeno: 1 puškomitraljez i 3 šmajsera.

11. jula 1944. Noću 11/12 — VII. srušen je most na rijeci Černecu između Posav. Brega i Topolja. Most je bio dug 50 metara i potpuno je onesposobljen za promet.

21. jula 1944. Jedna četa ovog Odreda napala je u selu Bukovju neprijateljsku patrolu.
Gubici neprijatelja: 7 mrtvih.

III. Diverzantski bataljon:

26. juna 1944. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb kod stanice Ostrna dignut je u zrak transportni vlak. Uništena je lokomotiva i 4 vagona, dok su 3 oštećena. Promet je stajao 16 sati.[17]

2. jula 1944. Na pruzi Dugo Selo — Križevci između stanice Vrbovec — Prikraj dignut je u zrak oklopni vlak. Uništena su 4 vagona (štitna), dok su 1 blindirani i lokomotiva teško oštećeni. Promet je stajao 7 sati.[18]

4. jula 1944. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb kod stanice Prečec dignut je u zrak teretni vlak. Lokomotiva je teško oštećena, a 3 vagona su potpuno uništena. Ubijena su 3 željezničara. Promet je stajao 12 sati.[19]

14. jula 1944. Na pruzi Križevci — Dugo Selo između Božjakovine i Prikraja presječena je pruga na 10 mjesta, uništeno je 20 šinja.

---

[17] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog bataljona (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).
[18] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 119.
[19] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 122.

XXVIII. Udarna Divizija.

2. jula 1944. Jedinice ove Divizije nalazile su se na sektoru Kalnika. Neprijatelj u jacini 2—3 bojne prodro je od pravca Novog Marofa prema selu Apatovac, a potom nastavio nadiranje u pravcu sela Ivanec.

U selu Ivanec nalazila se je XVII. Ud. brigada XXVIII. Ud. divizije, koja se pod pritiskom neprijatelja povukla u pravcu sela Duga Rijeka. XXI. Brigada iste Divizije isto tako se povukla u pravcu sela Prkos i Vrhovac.

Neprijatelj je nastavio svoje nastupanje u pravcu sela Prkosa vjerovatno sa namjerom da se probije u pravcu Rasinje. Oko 18 sati XXI. Ud. brigada izvršila je napad na neprijatelja i potpuno ga razbila.

Gubici neprijatelja u ovoj borbi bili su: 45 mrtvih i oko 30 ranjenih. Među mrtvima bila su i 3 oficira.

Zaplijenjeno: 2 topa 75 mm, 90 granata za topove, 7 bacača, 80 mina za bacače, 2 teška mitraljeza, 3 puškomitraljeza, 35 pušaka i oko 100.000 metaka.

Naši gubici: 2 mrtva i 12 ranjenih.[20]

5. jula 1944. Od strane ovog Korpusa XXVIII. Divizija dobila je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište Ludbreg.

Napad na uporište izvršen je 5/6 — VII. Napad je vršila XVII. Ud. brigada.

Napad na uporište nije uspio i naše snage pošto su bile odbijene, povukle su se pošto je dan bio već svanuo.

Jedinice koje su bile određene za upad u uporište uspjele su da prodru u uporište, ali je neprijatelju uspjelo da protivnapadom sa boka naše jedinice odreže i potom da izvršeni prodor u preprekama zatvori jakom artilerijskom i minobacačkom vatrom i tako isto i vatrom pješadijskih automatskih oružja.

Gubici neprijatelja u ovoj borbi nisu poznati.

---

[20] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 6.

Vlastiti gubici iznose: 99 mrtvih i 66 nestalih.

Od oružja je izgubljeno 12 puškomitraljeza i dosta ostalog oružja.

Do ovako velikih dubitaka došlo je usljed toga što je neprijatelju uspjelo da dvije čete koje su prodrle u uporište odvoji od ostalih snaga i iste su ostale u uporištu. Naše snage koje su pokušale da se probiju u uporište i oslobode ove dvije čete nisu u svom pokušaju uspjele.

Detaljnijih podataka o borbama XXVIII. Ud. divizije nemamo pošto od nje nisu primljeni nikakovi izvještaji.

U svim gore navedenim borbama postignuti su slijedeći rezultati:

Neprijateljskih vojnika:		Vlastiti gubici:	
Ubijeno	453	Poginulih	139
Ranjeno	580	Ranjenih	126
Zarobljeno	38	Nestalih	110

Zaplijenjeno:

Topova	7	Bombi	170
Bacača	7	Mina za bacače	108
T. mitraljeza	5	Granata za topove	90
Puškomitraljeza	7	Pištolja	2
Šmajsera	2	Ćebadi	20
Pušaka	135	Ranaca	11
Municije puščane	173.620	Novca u kunama	2,000.000

Uništeno:		Oštećeno:	
Mostova	8	Pruga presječena na mjesta	666
Autobusa	1		
Lokomotiva	1	Vagona	4
Vagona	11	Lokomotiva	2

Gubici vlastitog oružja:

Puškomitraljeza	14	Šmajsera	3
Antitenk. pušaka	1	Antitenk. mitraljeza	1
Teš. mitraljeza	1	Mina za bacače	6

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ivan Šibl

Komandant — general-major:

BR. 18

IZVJEŠTAJ ŠTABA 12. DIVIZIJE OD 5. AVGUSTA 1944. ŠTABU 6. KORPUSA NOVJ O UNIŠTENJU NEPRIJATELJSKOG GARNIZONA U BADLJEVINI[1]

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 532
Dana: 5/VIII 1944 G.

Operativni izvještaj
o akciji na nepr.
uporište Badljevina,
dostavlja —

ŠTABU VI. KORPUSA NOV i POJ

Naša Divizija dobila je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište Badljevinu i da postavi zasjedu prema nepr. uporištu Pakrac i Lipik, prema zapovjesti[2] toga štaba Op. broj 1223 od 30. VII. 1944.

Neprijateljsko uporište Badljevina nalazi se na ravnom zemljištu, prilaz uporištu je dosta povoljan, pošto nije imao spoljna utvrđenja, niti jedinica isturenih ispred samog uporišta. Neprijatelj koji se nalazio u uporištu bio je utvrđen u centru sela u bunkerima od zemlje obloženim drvetom i rovovima povezanim sa saobraćajnicama, a oko ovih bila je bodljikava žica, oko kojih je teren bio miniran sa nagaznim minama.

Teren na kome su vodile borbu jedinice XII. Ud. brigade bio je u glavnom brdovit, a pristup našim položajima bio je otežan pošto se moralo svagdje uspinjati. Jarke i uvale između pojedinih čotova moglo se dobro konrolisati sa naših položaja.

U borbi su učestvovale sve jedinice Osječke brigade, II. bataljon, jurišna četa i jedna četa III. bataljona XII. Udarne brigade.[3]

Sa neprijateliske strane u borbi je učestvovao stožerni sat IV. Gorskog zdruga, jedan vod pionira i dijelovi artilerije bez topova, u jačini od 132 vojnika koji su se nalazili u uporištu Badljevina. U borbi sa XII. Ud. brigadom učestvovala je jedna satnija IV. Gorskog zdruga, sastavljena u glavnom od Muslimana.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 14—2/II, k. 473.

[2] i [3] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 102.

Naše namjere bile su likvidirati gore navedeno uporište u potpunosti, te spriječiti dolazak pojačanja posadi u napadnutom uporištu iz uporišta Pakrac i Lipik, dok su namjere neprijatelja bile braniti ovo uporište od našeg napada, a ovih potonjih da se probiju kroz naše zasjede i priteknu u pomoć posadi u Badljevini.

Zapovjesti za ovu akciju izdate su pismeno, koje se prilažu.

Borba je u početku bila dosta žestoka, pošto je moral kod neprijatelja bio visok te je davao žestok otpor, vjerujući da će mu stići pomoć, a pored toga je bio potpomognut u početku napada artileriskom vatrom iz Pakraca koja je bila uperena na naše položaje. Pomoć koju je neprijatelj očekivao nije došla, a isto tako artilerija koja je gađala imala je 90% sabotiranih granata. Naše jedinice vršile su sve žešći pritisak. Kada su naše jedinice tačno otkrile mjesta odakle neprijatelj daje otpor i njegovu jačinu, izvršen je snažan pritisak sa sve četiri strane. Žica koja je bila oko bunkera i rovova ubrzo je provaljena i naše jedinice došle su do samih bunkera, odakle su počele tući teškim naoružanjem iz Dšon-bula i t. bacača. Neprijatelj vidjevši da će sigurno biti uništen, a pomoć mu ne stiže, pokušao je probijati se iz uporišta, što mu je bilo potpuno onemogućeno, nakon čega se počeo predavati, dok se nisu konačno svi predali.

Borba je počela 2. VIII. o. g. u 3 sata i trajala do 7 sati istoga dana.

Na zasjedi kod XII. Ud. brigade borba je otpočela 2. VIII. u 7.30 čas. i trajala do 8. čas.

Tok borbe kod jedinica XII. Ud. brigade bio je jednostavan. Neprijatelj je naišao iz jednog pravca i nakon što se sukobio sa našim jedinicama pokušao je jurišati, ali uslijed naše nadmoći u vatri, kao i ljudstvu, neprijatelj se nakon pola sata borbe povlačio bježeći prema Pakracu.

U ovoj borbi postignuti su u potpunosti postavljeni ciljevi. Neprijateljsko uporište Badljevina likvidirano je u potpunosti. Neprijatelj iz Pakraca i Lipika nije uspio da se probije kroz naše zasjede.

Ubijeno je: 41 mrtav i oko 20—25 ranjenih, zarobljeno je 78 nepr. vojnika, među kojima 2 oficira i nekoliko podoficira.

Od oružja i spreme zarobljeno je: 8 puškomitraljeza »Brno«, 66 pušaka, 4 pištolja, 8 raznih šmajsera, 21050 pušč. i mitr. metaka, 41 bomba, 14 nagaznih mina, 1 ispravna radiostanica, 2 telefona, 7 poljskih kazana.[4]

[4] O napadu na Badljevinu piše u bojnoj relaciji 1. zbornog područja »Uz demonstrativni napad na Daruvar, skupinu Majer u Brestovcu

• Uništena su sva utvrđenja i prepreke iz kojih je neprijatelj davao otpor.

Naši gubitci: 4 poginula i 34 ranjena. Među poginulima nalazi se Živković Stevo, komesar 1. čete II. bataljona, st. vodnik Gudan Karlo, komandir 1. čete III. bataljona, i Gudan Karlo, vodnik teškog odjeljenja, svi iz Osječke brigade. Gubitaka u oružju i materijalu nismo imali.

U ovoj borbi utrošeno je: 14100 pušč. i mitr. metaka, 61 mina za teški bacač, 11 granata za top 45 m/m, 67 mina za Džon-bul, 33 mine za laki bacač, 17 trombolskih bombi i 8 ručnih bombi.

U ovoj borbi naročito su se istakli slijedeći drugovi iz Osječke brigade i to: Mirko Stojaković, vodnik, teškog odjeljenja, Milinković Joco, vodnik 3. čete I. bataljona, Kovač Josip, vodnik 3. čete I. bataljona, Mlatković Stevo i Babić Ostoja, mitraljesci iz 1. čete I. bataljona, Nikola Bjelajac, borac II. bataljona, sa svojom poslugom na »Džon-bulu«, Ljuban Ugrešić, pomoć. komesara 2. čete II. bataljona, Gudan Karlo, komandir 1. čete III. bataljona, i vodnik Grigić Mato, koji su poginuli, t.j. ova dva posljednja.

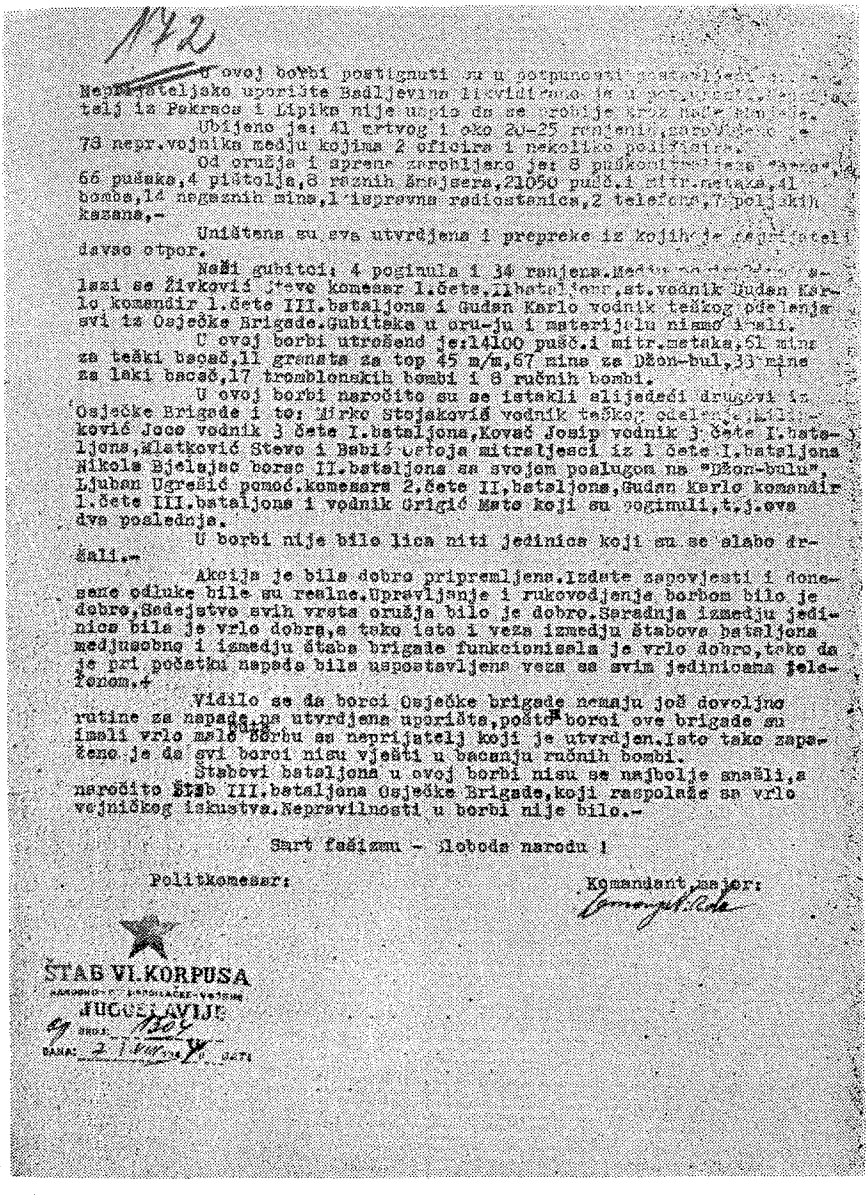
U borbi nije bilo lica niti jedinica koji su se slabo držali.

Akcija je bila dobro pripremljena. Izdate zapovjesti i donesene odluke bile su realne. Upravljanje i rukovođenje borbom bilo je dobro. Sadejstvo svih vrsta oružja bilo je dobro. Saradnja između jedinica bila je vrlo dobra, a tako isto i veza između štabova bataljona međusobno i između štaba brigade funkcionisala je vrlo dobro, tako da je pri početku napada bila uspostavljena veza sa svim jedinicama telefonom.[5]

Vidilo se da borci Osječke brigade nemaju još dovoljno rutine za napade na utvrđena uporišta, pošto borci ove brigade su imali vrlo malo puta borbu sa neprijateljem koji je utvrđen. Isto tako zapaženo je da svi borci nisu vješti u bacanju ručnih bombi.

(7 km. s. z. Daruvar), Pakrac i Kukunjevac brigade VI. i X. kom.[unističkog] korpusa (jedinice 10. korpusa nisu učestvovale u tom napadu — prim. red.) napale naša uporišta Badljevinu i Podbor. Doljane. Poslije ogorčene višesatne borbe posada Badljevine podlegla višestrukoj neprijateljskoj nadmoći. Upućena pojačanja iz Daruvara i Pakraca usljed tvrdokornog uzastopnog neprijateljskog odpora stigla prekasno. Poginulo 21, ranjeno 19, a nestalo 49 domobrana (među ovima 2/3 ranjeno). Posada Podborski Doljani junački odbila sve neprijateljske juriše. Neprijateljski gubici veliki, ali neutvrđeni«. Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—78, k. 58).

[5] O nekim propustima i greškama u napadu na Badljevinu vidi dok. br. 30.

142

U ovoj borbi postignuti su u potpunosti postavljeni [illegible]
Neprijateljsko uporište Badljevine likvidirano je u potpunosti [illegible]
telj iz Pekraca i Lipika nije uspio da se probije kroz naše [illegible]
Ubijeno je: 41 crtvog i oko 20-25 ranjenih, zarobljeno [illegible]
73 nepr.vojnika među kojima 2 oficira i nekoliko policajaca.
Od oružja i sprema zarobljeno je: 8 puškomitraljeza "Zbrojovka", 66 pušaka,4 pištolja,8 ručnih šmajsera,21050 puš.i mitr.metaka,41 bomba,14 nagaznih mina,1 ispravna radiostanica,2 telefona,7 poljskih kasana,-
Uništena su sva utvrđenja i prepreke iz kojih je neprijatelj davao otpor.
Naši gubitci: 4 poginula i 14 ranjena. [illegible] se Živković Steve komesar 1.čete,1.bataljona,st.vodnik Gudan Karlo komandir 1.čete III.bataljona i Gudan Karlo vodnik teškog odjeljenja svi iz Osječke Brigade.Gubiteka u oru-ju i materijalu nismo imali.
U ovoj borbi utrošeno je:14100 puš.i mitr.metaka,61 min za teški bacač,11 granata za top 45 m/m,67 mina za Džon-bul,33 mine za laki bacač,17 tromblonskih bombi i 8 ručnih bombi.
U ovoj borbi naročito su se istakli slijedeći drugovi iz Osječke Brigade i to: Mirko Stojaković vodnik teškog odjeljenja [illegible]ković Joco vodnik 3 čete I.bataljona,Kovač Josip vodnik 3 čete I.bataljona,Mlatković Stevo i Babić četoja mitraljesci iz 1 čete I.bataljona Nikola Bjelajac borac II.bataljona sa svojom posadom na "Džon-bulu", Ljuban Ugrešić pomoć.komesara 2.čete II.bataljona,Gudan Karlo komandir 1.čete III.bataljona i vodnik Grigić Mato koji su poginuli,t.j.ova dva posljednja.
U borbi nije bilo lica niti jedinica koji su se slabo držali.-
Akcija je bila dobro pripremljena.Izdate zapovijesti i donesene odluke bile su realne.Upravljanje i rukovodjenje borbom bilo je dobro,Sadejstvo svih vrsta oružja bilo je dobro.Seradnja izmedju jedinica bila je vrlo dobra,a tako isto i veza izmedju štabova bataljona medjusobno i izmedju štaba brigade funkcionisala je vrlo dobro,tako da je pri početku napada bila uspostavljena veza sa svim jedinicama jeležonom.+
Vidilo se da borci Osječke brigade nemaju još dovoljno rutine za napade,za utvrđena uporišta,pošto borci ove brigade su imali vrlo malo borbu sa neprijatelj koji je utvrđen.Isto tako zapaženo je da svi borci nisu vješti u bacanju ručnih bombi.
Štabovi bataljona u ovoj borbi nisu se najbolje snašli,a naročito štab III.bataljona Osječke Brigade,koji raspolaže sa vrlo vojničkog iskustva.Nepravilnosti u borbi nije bilo.-

Smrt fašizmu - slobode narodu !

Politkomesar:

Komandant,major:

ŠTAB VI.KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 1304
DANA: 2 [illegible] 194[illegible] GOD.

Fotokopija poslednje stranice dokumenta br. 18

Štabovi bataljona u ovoj borbi nisu se najbolje snašli, a naročito Štab III. bataljona Osječke brigade, koji raspolaže sa vrlo (malo) vojničkog iskustva. Nepravilnosti u borbi nije bilo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, major
Demonja Nikola[6]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj 1304
Dana 7/VIII 1944 u sati

BR. 19

IZVJEŠTAJ ŠTABA 12. DIVIZIJE OD 5. AVGUSTA 1944. ŠTABU 6. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA BUNKERE NA PRUZI PAKRAC — BANOVA JARUGA[1]

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 535
Dana: 5/VIII. 1944 G.

Operativni izvještaj
o akciji na bunker
kod Plavog mosta na
pruzi Banova Jaruga —
Pakrac, dostavlja —

ŠTABU VI. KORPUSA NOV i POJ

Bunker koji se nalazio na želj. pruzi Pakrac — Banova Jaruga između Poljane i Brezine bio je čvrsto građen od drveta, sa dva zida, napunjen sa zemljom. Položaj oko ovog bunkera

[6] Narodni heroj. Poginuo septembra 1944. godine u Slavonskoj Požegi, kao komandant Dvanaeste divizije.

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 15—2/II, k. 473.

bio je dosta povoljan za prilaženje istome i to sa istočne strane, pošto je tu bilo šume, koja je štitila naše borce od oka i metka. Oko bunkera bila je bodljikava žica, a ispred žice postavljene nagazne mine. Drugi bunker koji je bio udaljen oko 150 met. od ovog prvog bio je isto tako građen kao i ovaj prvi, ograđen sa bodljikavom žicom i nagaznim minama.

U ovoj borbi učestvovao je IV. bataljon XII. Udarne brigade.

Sa neprijateljske strane u borbi je učestvovalo po 25 domobrana u svakom bunkeru, čija je glavna posada (komanda) bila u Poljani.

Naše namjere bile su da likvidiramo ova dva bunkera i time osiguramo nesmetano izvoženje žita sa sektora Antunovac — Gaj, dok su namjere neprijatelja bile osiguravati ovu prugu i sprečavati svaki prelaz naših jedinica sa žitom preko pruge.

Borba je počela 29. VII. u 1,30. čas. i trajala do 4 sata istog dana.

Zapovjest je izdana za prevoženje žita i postavljanje zasjeda na pruzi pismeno, dok je usmeno naređeno da se likvidiraju gore navedeni bunkeri, koje je naređeno po dolasku na zadatak.

Borba je bila u početku dosta žestoka. Neprijatelj je davao žestok otpor iz bunkera, sve dok nisu počeli dejstvovati »Džon-buli« koji su svojim razornim dejstvom i jakom detonacijom neprijatelja zbunili i istjerali iz bunkera. Neprijatelj se malo kasnije ponovo povratio u bunkere i nastavio davati otpor, našto je ponovo otvorena vatra iz »Džon-bula« na bunkere, i neprijatelj je ponovo protjeran iz istih i pobjegao u uporište Poljanu.

Po likvidaciji bunkera pristupilo se izvozu žita, i rušenju mostova na ovoj pruzi.

U ovoj akciji postignuti su u potpunosti postavljeni ciljevi. Žito koje je neprijatelj pokosio bilo je izvezeno, neprijatelj je potpuno otjeran iz bunkera i nije mogao sprečavati izvoz žita.

Ubijeno je: 3 poginula i nekoliko ranjenih. Vjerujemo da je broj mrtvih bio veći, ali je neprijatelj neke uspio izvući.

Zarobljeno je: 3 karabina, 2 rezer. cijevi za puškomitraljez, 10 ručnih bombi, 2000 puščanih metaka, 3 ranca za puškomitraljez i nešto druge spreme.

Uništeno je: 2 bunkera koji su spaljeni, razrušen jedan most, t. zv. Plavi most, dug 18 met. i jedan manji od 4—5 met. koji su se nalazili na pruzi kod ovih bunkera. Pruga presječena na 35 mjesta.[2]

[2] Vidi dok. br. 106.

Naši gubitci: 2 poginula i 4 ranjena. Među ranjenima nalazi se politkomesar IV. bataljona.

U borbi je utrošeno: 600 pušč. metaka, 15 mina za »Džon-bul«, 12 mina za teški i 10 mina za laki bacač.

U borbi se istakao Jovan Sremac, vodnik u IV. bataljonu, dok se slabo držala 1. četa IV. bataljona.

Neprijatelj je iz bunkera tukao sasma nisko, tako da su drugovi koji su ranjeni većinom u noge i ležećem stavu. Ovo je ujedno onemogućavalo poslugi kod mitraljeza i »Džon-bula« da se privuku blizu bunkera odakle bi mogli bolje i efikasnije tući bunkere.

Rukovođenje u borbi bilo je dobro. Zapovjest pismena i usmena bila je realna. Uslijed tamne noći i mraka nišandžije kod »Džon-bula« nisu mogli precizno gađati bunkere, te zbog toga neprijatelj kada je prvi puta istjeran iz bunkera, ponovo se povratio u iste, a borci nisu iskoristili vatru prvi puta kada je neprijatelj prvi puta bio istjeran iz bunkera, već tek drugi puta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, major:

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 1305
Dana: 7/VIII 1944 u sati

BR. 20

IZVJEŠTAJ ŠTABA 19. DIVIZIJE OD 5. AVGUSTA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOJE SU VOĐENE 14. I 15. JULA NA PROSTORIJI PRISTEG — STANKOVCI — VODICE[1]

ŠTAB
XIX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
Op. br. 90
5. VIII. 1944. god.

Izvještaj o borbama
u Primorju 14. i 15. VII.
1944. god.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOVJ

Radi prijema materijala sa otoka prebačene su u Primorje I. i II. Ud. brigada noću 2/3. VII. t.g. Materijal nije mogao biti primljen, jer je neprijatelj zatvarao kanal, te se je isti pod borbom morao otvarati, a zbog borbe brodovi nisu mogli ni htjeli prilaziti iako su im davani signali.[2]

Na dan 13. VII. t. g. primjećeno je prikupljanje neprijateljskih snaga, što je ukazivalo da bi neprijatelj mogao preduzeti napad na ovaj dio oslobođene teritorije. Da bi se neprijatelj izmanevrisao donijeta je odluka da se glavnina snaga Divizije prebaci sjeverno od komunikacije Benkovac — Mostine, s tim, da ga u pogodnom momentu napadnu i ugroze sa leđa. Na Primorju da se ostave snage toliko jake, da bi bile u stanju odbiti manji ispad neprijatelja, probiti se u slučaju ofanzive, kao i savladati posao oko sprovođenja materijala sa obale. U tome cilju izdata je zapovjest Op. br. 86/44. (Pril. 1).

Da bi se objedinio rad jedinica, koje su ostale na ovom terenu formiran je Štab Primorskog sektora naređenjem A. br. 313/44. (Pril. 2).[3]

I. i II. Ud. brigada prebacile su se preko ceste noću 13/14. VII. t. g., a u Primorju je ostao Štab Primorskog sektora sa slijedećim jedinicama: I. bataljon I. Ud. brigade, II. bataljon II. Ud. brigade, II. bataljon III. Bukovačke brigade, bataljon Narodne odbrane, samostalni bataljon XIX. Divizije, glumačka

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 12 — 1/2, k. 518.
[2] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 53 i 75.
[3] Naređenje se nalazi u Arhivu V.I.I., reg. br. 34/6, k. 1020.

grupa XIX. Divizije i ranjenici određeni za prebacivanje na otoke.

14. VII. 1944. g.

Raspored naših snaga:

I. bataljon I. Ud. brigade nakon što se je vratio po ispraćaju svoje Brigade smjestio se je u Velim. Izvidnicu je imao na stankovačkim brdima (k. 326) i Gradini (k. 159).

II. bataljon II. Ud. brigade u Dobrim Vodama sa patrolama u pravcu Pristega i Ceranja.

II. bataljon III. Bukovačke brigade u Radošinovcima sa jednom četom na Zmijevači (k. 264) i Plješevici (k. 208), a sa patrolama prema Vrani.

Bataljon Narodne odbrane u selu Banjevcima.

Samostalni (Stankovački) bataljon u Putičanjima.

Oko 8 sati neprijatelj je pješadijom i motorizacijom napao od pravca Donjih Ceranja i Pristega sa nepoznatim snagama. Oko 9,30 sati bataljon se povukao na položaje Zečeva Glavica (217), Visoka (262), Kosa i na bezimenu kotu jugozapadno od Visoke. Za to vrijeme II. bataljon III. Brigade vodio je ogorčenu borbu na kotama sjeverozapadno od položaja II. bataljona II. Ud. brigade, odaklen ga je neprijatelj uz pomoć jake artiljerijske i bacačke vatre uskoro potisnuo. Na Visokoj su se sastali štabovi bataljona i dogovorili su se, da će II. bataljon III. Brigade zauzeti odbranu Crnogorke, dok će II. bataljon II. Ud. brigade braniti položaje sjeverno od Banjevaca. Tako je i postupljeno, te je II. bataljon III. Bukovačke brigade posjeo Štandarac (254 i 305) i Muliz (260), dok je II. bataljon II. Ud. brigade i dalje držao položaje Visoka.

Oko 11,30 sati povukao se je bataljon na položaje Gorivuk — Krajni (173). II. bataljon III. Bukovačke brigade dobio je naređenje da zauzme položaje Kumač (k. 221 i 203) i Jazvinku (k. 221). U isto vrijeme neprijatelj je uspio da izbije u selo Budak i na Kulinu (k. 239), odakle je napredovao dalje prema Stankovcima.

Prema I. bataljonu I. Ud. brigade neprijatelj je napao oko 10 sati od pravca Vukšića jačinom od 100 vojnika u pravcu Morovače (k. 324). III. četa I. bataljona napala ga je bočno kod sela Bile Vlake, gdje je neprijatelj razbijen i odbačen.

Dobivši ponovno pojačanje neprijatelj je napao iste položaje, gdje je bila I. četa tog bataljona. Istovremeno je oko 60 neprijateljskih vojnika došlo u Malu Čistu, kuda je odmah upućena II. četa toga bataljona. Ova četa uspjela je neprijatelja odbaciti u pravcu Bribirskih Mostina. Neprijatelj je bez borbe ušao u Budak, zauzeo Kulinu i produžio prema Stankovcima, a primjećeno je, da je ušao i u Banjevce. I. četa povukla se sa

svoga položaja u visinu sela Klarića. II. četa držala je položaje kota 193 — k. 159. III. četa držala je selo Crljenik (191), a jedan vod na Gorivuku, gdje je bio i jedan vod bataljona II. Ud. brigade. U Stankovcima sastale su se neprijateljske kolone koje su nadirale od Pristega i Vukšića.

U 15,30 sati Štab Sektora održao je kratku konferenciju sa članom politodjela Štaba Divizije i kapetanom Bursaćem[4], gdje je donijeta odluka, da se radi zaštite ranjenika borba primi i vodi još i sutradan.

U 17 sati je neprijatelj produžio napad. Kolone koje su se spojile u Stankovcima krenule su za Crljenik prema Čelinki i Gorivuku. Kolona koja se kretala od Vrane krenula je od Banjevaca prema Krajni, dok je od Mostina u Malu Čistu stiglo 10 kamiona vojske.

Oko 19 sati povlačile su se snage bataljona I. Ud. brigade iz sela Crljenika u pravcu Čelinke i Kose. Ovo je vjerovatno izazvalo pometnju i kod djelova na Gorivuku, te su se i oni povukli. Neprijatelj, koji je bio u neposrednoj blizini, izbio je na Gorivuk i Krajnu. Jedinice se nisu mogle pokrenuti na ponovno zauzimanje ovih položaja. Naređeno je bataljonu I. Ud. brigade da zauzme položaje Muića Grumila (200) i Debeljak (k. 202), što je i učinio. II. bataljonu II. Ud. brigade naređeno je da zauzme položaj na Štadinu, Plišivici i Oštrom, a II. bataljon III. Brigade da se prikupi između Gradine (273) i Platna (215). Neprijatelj je izbio u Kašić, Gorivuk i Čelinku, a od Male Čiste napadao je Debeljak (brdo).

U mrak neprijatelj je uspio odbaciti djelove bataljona I. Ud. brigade sa Debeljaka i Muića Grumile, te su se ovi dijelovi prikupili u podnožju toga brda.

Od 21,30 do 22 sata održan je sastanak Štaba Sektora sa štabovima bataljona na kome je pretresana situacija i donijet zaključak: da neprijatelj i sutra misli nastaviti sa ofanzivom. Donijeta je odluka, da se sa jedinicama izvrši probijanje prema sjeveru. Kao najpogodniji pravac smatralo se je iz zatonskog terena za Guduću i dalje za Kistanje.

Prikupljanje jedinica nije bilo moguće izvršiti do 23. sata, te je donijeta odluka, da se sa svim djelovima prebaci na zatonski teren gdje će se i predaniti, smatrajući da ovaj dio neće biti zahvaćen neprijateljskom ofanzivom. U tu svrhu je naređeno, da I. bataljon I. Ud. brigade zauzme položaj na Plani (111) i Glavici (180), II. bataljon II. Ud. brigade da zauzme položaj na Kosi (130), Velikoj i Maloj Mrdakovici, II. bataljon III. Brigade, Štab Sektora, glumačka grupa i sva komora da se smjeste na prostoru Lozovac i Podlisac sa izvidnicom na Liscu i osiguranjem prema Raslini.

[4] Dušan

15. VII. 1944. g.

Oko 01, sat bataljoni su krenuli. Na putu sretnut je kurir Komande mjesta Vodice, koji je izvjestio da je neprijatelj posjeo Planu i Glavicu (180). Ostalo se i dalje pri ranijoj odluci, s tim što je naređeno da bataljon I. Ud. brigade zauzme Lisac i Kosu, a bataljon II. Ud. brigade Veliku i Malu Mrdakovicu. Bataljon I. Ud. brigade trebao je da ispita stanje na Plani.

U zoru je I. bataljon I. Ud. brigade izbio na Kosu (130), dok je vod koji je bio upućen na Lisac neprijatelj odbio jakom vatrom. II. Ud. brigada uputila je na Mrdakovicu I. četu, ali je zamj. komandanta bataljona na svoju ruku povukao ovu četu i sa istom se više u toku cijele borbe nije uhvatila veza. Na njeno mjesto upućena je 3. četa.

Oko 7 sati neprijatelj je napao položaj I. bataljona I. Ud. brigade tukući bacačkom i artilerijskom vatrom Kosu (130). Štab Sektora donio je odluku, da se izvrši probijanje preko Mrdakovice, Kulaša i Soplja u pravcu sjeveroistoka. Naređeno je I. bataljonu da jednu četu ostavi na Kosi, kao bočno osiguranje ostalim jedinicama, koje će se probijati preko Mrdakovice za Kulaš. Ova četa bila je ubrzo odbačena sa Kose, tako da je kolona sa iste dobijala bočnu vatru. Pri probijanju preko Mrdakovice bataljoni su napredovali u istoj visini, s tim što je bataljon III. brigade od Male Mrdakovice izbio na Kulaš i Crno Brdo (163). II. bataljon II. Ud. brigade išao je pravcem Mala Mrdakovica — Pirnice — Sv. Ivan — Vičine sa namjerom, da izbije na Sopalj, što mu ali nije uspjelo, jer je neprijatelj držao Sopalj. I. bataljon I. Ud. brigade išao je pravcem Velika Mrdakovica — Gradelji — Ledine — Vičine — Špadina. Bataljoni se ovim pravcem nisu mogli probiti, nego su se u izvjesnom neredu preko Kurtovca uputili ka Gorjaku (153). Neprijatelj je držao Gorjak uporno i odbio je juriš te su se djelovi sada već pomješanih jedinica uputili pravcem Rogušica — Rust — Plana — Paljevine — šuma Brine, gdje nisu naišli na neprijateljski otpor. II. bataljon III. Brigade (koji je bio bez I. čete, koja se izgubila sa Mrdakovice) jedini je organizovano i planski posjeo sa jednom četom Kovču (124), kao bočno osiguranje snagama koje su prodirale, a sa jednom se četom zadržao na Kulašu, kao osiguranje od Tribunja i Vodica. Obje ove čete nisu uspjele da se sa glavninom izvuku, nego su se skrivale po terenu i tek kasnije ušle u sastav svoga bataljona.

Veliki broj vojnika, koji nije uspio odmah poći sa glavninom usljed potpune iscrpljenosti, ostao je u blokadi i skrivao se po raznim skloništima. Mnogi od njih pali su neprijatelju u ruke, ali se je većina uspjela izvući, te polako pridolaze u grupama, a i pojedinačno još i danas.

Bataljon Narodne odbrane upućen je još 14-og navečer sa ranjenicima na vodički teren, gdje su isti sakriveni sačekali prolaz ofanzive.

Gubitci neprijatelja: mrtvih 126 i ranjenih 80 neprijateljskih vojnika. Uništena 4 kamiona.

Vlastiti gubitci: Do danas još nisu ustanovljeni vlastiti gubitci, te se za to i dostavljaju nepotpune liste gubitaka, jer se je dogodilo, da se je najedamput pojavio koji je bio sigurno proglašen za mrtvog. Prema tako nepotpunim podatcima gubitci bi bili slijedeći:

Mrtvih 24, ranjenih 17, zarobljenih 29 (nestalih).

Osim ovoga ima ih još 121 drugova i drugarica za koje se ne zna gdje su. Nije vjerovatno, da su pali neprijatelju u ruke, jer se od ovih koji se svakodnevno pojavljuju saznaje da se neki nalaze na otocima, neki još borave na onom terenu, a neki su dezertirali kući.

Šta je od oružja i materijala izgubljeno isto se nije moglo izvesti na čisto. Do sada je ustanovljeno da smo izgubili: 6 p. mitraljeza, 2 t. mitraljeza, 1 protukolska puška, 1 mali bacač, 1 bacač Džon Bull, 31 puška, 9 strojnica, 2 pištolja, 28 šinjela, 6 konja i 4 kazana.[5]

Kritički osvrt:

Ovaj neuspjeh, koji će se teško odraziti na život ove Divizije, bio je uslovljen sa mnogo okolnosti, koje su uticale na tako nepovoljan ishod.

Smatramo, da je ovaj Štab učinio slijedeće propuste:

— prikupljanje neprijateljskih snaga nije shvaćeno dovoljno ozbiljno odnosno nije im pridat onaj značaj, koji im je trebalo pridati,

— nije se predvidjelo, da bi neprijateljska ofanziva na Primorje mogla otpočeti već 14. VII. t. g.,

— formiranje inproviziranog Štaba nije moglo dati pozitivne rezultate,

— isto tako jedinica sastavljena iz raznih jedinica nije u borbi mogla dati što bi se moglo očekivati od jedne formacijske cjeline.

Štab Sektora učinio je slijedeće propuste:

— nije se pridržavao uputa dobijenih od Štaba Divizije, t.j. da u slučaju jačeg napada izmanevriše neprijatelja i probije se u Bukovicu, nego se je upustio u borbu sa nadmoćnim neprijateljskim snagama,

— bataljonima je dodjelio sektore, a ne i položaje za odbranu u slučaju ofanzive,

[5] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 134.

— nije prekontrolisao raspored i posjedanje položaja pojedinih bataljona,

— stankovačkim brdima nije posvetio onaj značaj koji im pripada,

— iako pritisnut na liniju Krajna — Gorivuk, još uvjek je podcjenjivao neprijateljske snage i namjere, što je učinio i navečer, 14. VII. 1944. g.,

— što donijetu odluku za probijanje na sjever nije sproveo do kraja, nego ju zamjenio odlukom za povlačenje na zatonski teren,

— kad je već donio odluku za probijanje sa zatonskog terena ovo nije trebao uraditi u pravcu zapada, nego u pravcu sjevera,

— uticaj na rad jedinica po prelazu Velike i Male Mrdakovice bio je vrlo slab,

— što se uopće upuštao do ovako dugotrajnih i teških borbi, poznavajući iscrpljenost jedinica i nedostatak municije.

Bataljoni su učinili slijedeće propuste:

— što nisu obratili dovoljno pažnje izviđanju, te uopće nisu ustanovili jačinu neprijateljskih snaga i

— što nisu održavali čvrstu vezu, kako međusobno, tako i sa Štabom Sektora.

Općenite okolnosti, koje su uticale da dođe do ovog neuspjeha, jesu:

— potpuna iscrpljenost sviju jedinica i boraca i

— osjetan nedostatak municije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Petar Babić**

Komandant — p. pukovnik: **Popović**

(M. P.)

BR. 21

IZVJEŠTAJ ŠTABA 20. DIVIZIJE OD 5. AVGUSTA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O BORBAMA OD 24. DO 31. JULA[1]

ŠTAB
XX. DIVIZIJE NOVJ
Br. 1429
Dne 5. VIII. 1944.

Operativni izvještaj za akcije naših jedinica u Vrličkoj Krajini od 24.—30. VII. 44.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOVJ

Po oslobođenju Vrličke Krajine i Cetinske Doline[2] i nakon uzimanja položaja prema Drnišu, Kosovu i Kninu, ovaj štab stao je na stanovište da je najbolja obrana biti stalno aktivan prema neprijateljskim uporištima. U tu svrhu odredio je brigadama sektore djelovanja i odredio bataljone koji će vršiti sistematsko čišćenje i pretraživanje novooslobođene teritorije od četničko-ustaških bandi, koje su se posakrivale po špiljama.

24. VII. 1944. g. II. bataljon VIII. Brigade prilikom pokreta sa Golog Brda ka Maglaju sukobio se je sa kolonom četnika, koji su išli iz Mirlovića na Maovačku Svilaju. Neprijatelj je izgubio 12 ljudi i to: 4 mrtva, 8 ranjenih, zaplijenjeno 800 metaka i 4 puške. Mi nismo imali žrtava.

25. VII. 1944. g. IV. bataljon VIII. Brigade prilikom pokreta na Kozjaku sukobio se je sa ustašama i četnicima. Neprijatelj je imao 16 mrtvih, 19 ranjenih i 1 zarobljenog, zaplijenjeno 5 pušaka, 800 puščanih metaka i 10 ručnih bombi. Naši gubitci: 1 mrtav (zam. komandira III. čete Gulin Ivan) i 1 borac ranjen.

25/26. VII. I. i IV. bataljon VIII. brigade izvršili su napad na Markovce. Neprijatelj je imao 8 mrtvih, 12 ranjenih i 6 zarobljenih. Zaplijenjeno je 6 pušaka, 1200 metaka. Mi smo imali 1 mrtvog i 2 ranjena.

28. VII. I. i IV. bataljon VIII. Brigade te i II. bataljon IX. Brigade sa III. bataljonom X. U. Brigade napali su Riđane, Ko-

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 49—1/2, k. 1029.

[2] Vidi dok. br. 10 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 54 i 72.

sovice, Markovce i Orlić. Neprijatelj je bio izbačen iz ovih uporišta. U borbi za Markovce K. 594 prelazila 9 puta iz ruke u ruku, a K. 545 četiri puta, dok na koncu nismo konačno ovladali navedenim kotama i time održali dominaciju nad Kosovicama i Markovcima. Neprijatelj je imao 18 ubijenih, 20 ranjenih, 7 zarobljenih. Zaplijenjeno 12 pušaka sa 1800 metaka. Mi smo imali 3 mrtva i 7 ranjenih (sve od ručnih granata).

28/29. VII. IX. Brigada izvršila je napad na Topolje, Biskupiju i Orlić. Neprijatelj je imao 15 mrtvih, 20 ranjenih, zarobljeno 6 Talijana. Uništeno 1 kamion i 2 motorcikla. Zaplijenjeno 6 pušaka.

Istu noć neprijatelj je napao naše položaje na Kozjaku, kojeg je držala VIII. Brigada. Neprijatelj je odbačen i povraćene su izgubljene kote 544 i 545. Neprijatelj je imao 7 mrtvih, 10 ranjenih. Naši gubitci 3 mrtva i 7 ranjenih.

30/31. VII. dva bataljona IX. Brigade ponovili su napad na Biskupiju, istu su likvidirali. Ubijena su 4 Njemca, 1 Talijan zarobljen, zaplijenjen je 1 p. mitraljez, 4 puške i 4000 metaka. Uništeno 2 vagona vojne spreme i raznog alata, 1 kamion, 1 luksuzni auto i 2 motocikla. Na sektoru VIII. Brigade neprijatelj je bio iznenađen našim napadom u Markovcu i Kosovicama. Neprijatelj je imao 11 mrtvih, 17 ranjenih.

Mi nismo imali gubitaka.

Rezultat naprijed navedenih akcija je slijedeći: Neprijatelj je imao 83 mrtva, 106 ranjenih, 21 zarobljenog. Ukupno izbačeno iz stroja 210 ljudi. Zaplijenjeno 37 pušaka, 1 p. mitraljez 9000 metaka. Uništeno 4 kamiona, 1 luksuzni auto, 4 motocikla i 2 vagona razne vojne spreme. Naši gubitci: 8 mrtvih, 17 ranjenih.

Utrošeno municije 17.700 metaka, 375 ručnih granata i 38 mina za teški bacač.

Pretresanjem i čišćenjem novooslobođene teritorije zarobljeno je 20 neprijateljskih vojnika i zaplijenjeno 19.270 metaka, 15 pušaka i druge razne vojne spreme (porcija, čuturica, opasača, ranaca i sl.).

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
p. pukovnik

Komandant
p. pukovnik

BR. 22

IZVJEŠTAJ ŠTABA 1. BRIGADE OD 5. AVGUSTA 1944. ŠTABU 7. DIVIZIJE NOVJ O UNIŠTENJU ČETNIKA U SELU ČETVRTKOVAC[1]

ŠTAB
I. UDARNE BRIGADE VII. UD. DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 50
Dne 5/VIII. 1944.

Operativni izvještaj
o napadu na glavnu
četničku bazu s. Lađev-
čane, kod Sunje.

ŠTABU VII. UDARNE DIVIZIJE NOVJ

Četnička I. tzv. Samozaštitna brigada, koja se nalazila sa svojim sjedištem u s. Lađevčanima,[2] kod same Sunje, i u istom selu bila je ta brigada razmještena po kućama od kojih su bile neke i zidane. Zemljište je predstavljeno na sekciji Kostajnica 1 : 100.000.

Od naših jedinica učestvovala su u borbi dva bataljona naše brigade, tj. od svakog bataljona po jedna grupa od po 30 boraca, to znači iz oba bataljona 60 boraca, naoružani s puškomitraljezima, šmajserima i bombama.

Neprijateljsku posadu sačinjavalo je 150 četnika, naoružani sa 2 teš. mitraljeza, 4 puškomitraljeza, 1 mali bacač, a ostalo karabini raznog kalibra i raznih vrsta.

Naša odluka je bila da se napadne i uništi neprijateljska posada u tom selu, da se na taj način u vezi sa našim političkim radom u pozadini omogući narodu slobodno kretanje po našim selima, i da sa vojničke strane kaznimo izdajnike, koji nam ometaju svake noći prilaz ka neprijateljskim bunkerima i koji služe neprijatelju kao vodiči za pljačkanje naših mirnih sela i odvođenje naših političkih radnika i predstavnika naših civilnih vlasti.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 35—1/2, k. 816.

[2] Iz izveštaja Štaba 7. divizije, kao i iz depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske i 4. korpusa, vidi se da je napad izveden na četnike u selu Četvrtkovac (vidi dok. br. 77 i 97 u ovoj knjizi i dok. br. 4—13/I, k. 429 A).

Za napad je bila izdana pismena zapovijest, koju smo vam jučer dostavili, kao i sama skica iz koje se tačno vidi u kojem su smjeru i poretku naše grupe napadale isto selo.

Borba se vodila 5. ov. mj. 1944, a počela je u 0.2 časa i trajala do 2.30 časova.

Prilikom prilaženja određenih grupa naših bataljona neprijateljski stražari su ih primijetili, ali prema zapovijesti koja je izdana, napad je trebao da počne tačno u 2 časa iste noći, kao što je to i učinjeno, i borci su prišli na blisko odstojanje i kada je njihova straža primijetila i počela da puca, borci ovih grupa pod komandom po jednog člana štaba bataljona krenuli su na juriš, i u tom momentu stražari su odmah pohvatani, likvidirani na licu mjesta i dalje je po kućama gdje su se nalazili ostali vršeno bacanje bombi, obijanje vrata i dotucanje istih bandita iz šmajsera i puškomitraljeza. Obraćena je paźnja na one koji su pokušali da bježe iza kuća prema Sunji i isti su uspješno iz blizine likvidirani iz naših automatskih oružja. Sam prepad na istu bandu bio je munjevit. Sve kuće, po skici koja vam je dostavljena i po brojevima gdje se koja ustanova nalazila, u takvom su smjeru iste i napadnute i sa uspjehom likvidirane. Jedino što se nije uspjelo likvidirati tu cijelu četničku brigadu jest u tome što je u toku sinoćnje noći komandant te brigade sa još 60 četnika otišao nekamo u akciju, te iste nije zadesila sudbina kao i one koji su ostali u njihovom garnizonu, jer nisu tu bili, a da su bili ista bi ih sudbina i uništenje do nogu snašlo, ono isto kao i ovih 70 koji su ostali. Neprijateljski bunkeri koji se nalaze u blizini toga sela i koji bi mogli uspješno da gađaju naše borce, taj neprijatelj iz tih bunkera nije se snašao... Neprijatelj koji je tukao iz oklopnog voza sa stanice Sunja i brdskog topa kao i mitraljeza iz bunkera tukao je vijenac iznad s. Četvrtkovca oko Sv. Bogorodice, misleći da se u selu stvarno nalaze četnici, jer je parola odgovarala i tvrdo ih je ubijedila da su njihove vjerne sluge još pred njima. Tu parolu smo baš i dali našim borcima zbog toga jer smo znali i predviđali da kada likvidiramo selo da ćemo imati žrtava iz neprijateljskih bunkera, koji su mogli vrlo efikasno da nas tuku samo da su znali da smo mi tamo, a ne četnici. Plotun naših boraca na komandu svojih starješina bio je silan, a kratak...

Postavljeni zadatci u ovoj borbi postignuti su u potpunosti. Zarobljeno je 2 živa četnika, ubijeno 65—70 četnika, zaplijenjeno 2 teš. mitraljeza, 20 karabina raznih kalibara, 6000 mitralj. i puščanih metaka, 300 šmajserskih metaka za amerikanske šmajsere, 20 ručnih bombi, 10 pari cipela, 10 pari odijela, 5 šinjela, 10 pari veša, 1 radio-aparat, 1 pisaći stroj, 1 poljski telefon, 13 konja i arhiva štaba njihove brigade.

Na našoj strani nije bilo mrtvih ni ranjenih drugova.

Utrošeno je 1500 puščanih i mitraljeskih metaka, 500 šmajserskih metaka i 57 ručnih bombi, 1 mina iz teš. bacača kal. 81 mm, 1 mina iz protivtenkovskog raketnog bacača.

U ovoj borbi svojom hrabrošću i borbenosti istakle su se obe grupe iz oba bataljona, a pod komandom komandanta IV. bataljona druga p. poručnika Kalanja Pere i komandira istog bataljona druga poručnika Preradović Dragana i komandira istog bataljona st. vodnika druga Bunčić Steve, kao i pod komandom oficira pri Štabu II. bataljona druga poručnika Ranić Damjana, i komandira u II. bataljonu st. vodnika Banić Đure i komandira u II. bataljonu druga poručnika Grivić Đure.

Gore navedeni drugovi, rukovodioci II. i IV. bataljona, kao i borci koji su učestvovali u uništenju ovih četničkih i srpskih izroda zaslužuju da se pohvale i istaknu među ostalim borcima i rukovodiocima naše divizije za njihovo hrabro i odlučno napadanje, i kako treba da se mrzi i uništava okupator i porobljivač naše zemlje, kao i njihove sluge.

U ovoj borbi nije bilo ni pojedinca koji se slabo držao, svi su jednim udarcem udarali po neprijatelju.

Ovim napadom postignuto je kod neprijatelja iznenađenje i zabuna, da čak ni oni nisu znali ko ih napada, i nijesu vjerovali kakova će ih sudbina snaći niti su imali u vidu tko se nalazi pred njima.

Iz ove operacije možemo izvući slijedeće pouke.

1.) Munjevit nalet i napad, odvažnost boraca, siguran uspjeh.

2.) Važi nekada bacati i parole koje neprijatelj upotrebljava u svojoj borbi i time se nanese zabuna među neprijateljem i iskoristi se uspjeh po našu stranu bez žrtava.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Borojević Branko

Za k-đanta — kapetan,
M.[3] Suzić

[3] Miloš

BR. 23

IZVJEŠTAJ ŠTABA 1. ZAGORSKE BRIGADE OD 5. AVGUSTA 1944. ŠTABU ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA 10. KORPUSA NOVJ O BORBI KOD GORNJEG JESENJA[1]

ŠTAB
I. ZAGORSKE BRIGADE
NOVJ
Op. br. 33/1944.
5. VIII. 1944. god.

Operativni izvještaj
o borbi vođenoj
4. VIII. 1944.
u Jesenju.—

ŠTABU ZAPADNE GRUPE P.O.H.

Na dan 4. VIII. 1944. jedinice naše brigade smjestile su se u Gornjem Jesenju sa dva bataljona, a jedan bataljon u Lužanima. Oko 15,00 sati neprijatelj[2] je nastupao prema našem položaju iz pravca Krapine i Žutnice i odmah zauzimao položaj kod i oko crkve, dok jedna kolona spustila se prema desnom boku naših položaja u šumu. Jedinice koje su bile u Gornjem Jesenju zauzele su slijedeće položaje: I. udarni bataljon sa jednom četom u samom selu, a sa dvije čete iznad sela, na kosi, III. bataljon je zauzeo visove na desnom krilu sa dvije čete, dok je sa jednom četom izvršen napad na lijevi bok neprijatelja. Neprijateljska namjera da uđe u selo u prvi momenat nije uspjela, pošto je istog odbacila jaka vatra našeg automatskog oružja. Nakon toga neprijatelj je izvršio manevar svojim desnim krilom i udario u lijevi bok I. udarnog bataljona. Nakon dobivene vatre u bok, jedinice Udarnog bataljona počele su se povlačiti u pravcu Lužana. II. bataljon, koji je dobio zadatak da sa dvije čete nastupa prema neprijateljskom desnom krilu, nije izvršio zadatak, pošto nije naređenje ispravno prenešeno. III. bataljon se za čitavo vrijeme borbe održao na položajima, a jedna četa je napala neprijatelja u samome selu, ispod crkve te mu nanjela ovdje teške gubitke. Neprijateljski gubici u ljudstvu bili su po izvještajima štabova bataljona i ostalih rukovodilaca

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 8—1/2, k. 1196.

[2] Odnosi se na dijelove 1. stražarskog sklopa PTS i 15. bataljona njemačkog redarstva (vidi dnevni izvještaj PTS od 5. avgusta 1944. u Arhivu V.I.I., reg. br. 1—268/26, k. 112).

veliki tako da se može siguno stvoriti zaključak da je iz stroja izbačeno oko 90 neprijateljskih vojnika što mrtvih što ranjenih, među kojima su 4 oficira po izvještaju mještana.[3] Naši gubici u ljudstvu jesu slijedeći: 6 mrtvih, među kojima od rukovodilaca komesar I. čete drug Košutić Martin, desetar II. čete Dumić Nikola. Ranjenih 11, od kojih su rukovodioci slijedeći: Vlahoviček Ljudevit, delegat I. čete, Komin Franjo, st. vodnik. Od oružja nije ništa izgubljeno. U borbi je utrošeno 2925 komada municije razne vrste.

U ovoj borbi se pokazali kao hrabri slijedeći rukovodioci i borci: komandir I. čete I. bataljona drug Pučić Marko, koji je dobro rukovodio svojom četom i uporno držao položaj, komandir II. čete drug Adžić Dragutin, što je bio požrtvovan i držao čvrsto i uporno svoj položaj, komandir III. čete drug Šimunec Viktor, koji je također bio požrtvovan, vodnik 2. voda Topolec Stjepan, koji se pokazao hrabar i odlučan, mitraljezac I. čete I. bat. drug Kamal Alaberdi, mitraljezac I. čete Zupko Ivan i Ovčarić Zlatko te Rihtarić Zlatko. Mitraljezac II. čete Stiplošek Stjepan te desetar Galović Dragutin, koji je ujedno i mitraljezac. Iz III. čete pomoćnik mitraljesca drug Horvat Slavko te drug Pežir Slavko. Iste treba pohvaliti što su se u ovoj borbi hrabro držali i u potpunosti izvršavali sva naređenja svojih pretpostavljenih starješina.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ivica Gretić

Komandant — potporučnik:
Vlado Kobal

[3] Prema izvještaju PTS ustaše su imale 3 mrtva i 1 ranjenog a Nijemci 4 ranjena (vidi dok. br. 112 u ovoj knjizi i dok. br. 1—268/26, k. 112 u Arhivu V.I.I.).

BR. 24

IZVJEŠTAJ ŠTABA 1. BRIGADE »VLADIMIR GORTAN« OD 6. AVGUSTA 1944. OPERATIVNOM ŠTABU ZA ISTRU I ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA RAŠU, KRAPAN I RABAC[1]

ŠTAB
I. BRIGADE »VLADIMIR GORTAN«
OP. ŠTABA ZA ISTRU
XI. KORPUSA N.O.V. i P.O.
JUGOSLAVIJE
Broj 881 dana 6/8/44.

Operativni izvještaj
akcije 3. VIII. 1944.

OPERATIVNOM ŠTABU ZA ISTRU
XI KORPUSA NOV i PO JUGOSLAVIJE

1.) Na sekciji Pazin nalaze se garnizoni Aršija[2], Krapan, Poco Litorijo i Rabac koje je naša brigada imala da uništi. Aršija nalazi se na asfaltiranoj cesti koja vodi iz Pule, dok Poco Litorijo i Rabac se nalaze na običnoj cesti. Sa tim cestama neprijatelj saobraća samo onda kada dovozi hranu ili neki drugi materijal. Rabac se nalazi uz more, a iznad njega su visoke brdine nepošumljene. Aršija se također nalazi u dubljini, a oko sebe ima sve brdine i bez šume. Neprijatelj u svim tim garnizonima dobro je utvrđen sa bunkerima oko kasarna, sa puškarnicama na prozorima i naokolo garnizona bodljikava žica. U svim tim kasarnama gdje se neprijatelj nalazi jesu velike [sobe] sa većim brojem prozora.

2.) U tim borbama učestvovala je čitava naša brigada osim jedne čete II. ud. bataljona.

3.) Neprijatelj u Aršiji u jačini oko 120 Nijemaca i fašista, dobro naoružani sa mitraljezima i teškim bacačima i jednim topom 47/32. U Poco Litorijo 27 Nijemaca i 9 fašista, naoružani sa mitraljezima i jednim teškim bacačem i jednim malim topom. U Krapnu oko 30 Nijemaca i fašista sa srednjim naoružanjem. U Rabcu oko 70 Nijemaca i fašista, naoružani sa mitraljezima i jednim protikolskim topom i jednim motornim čamcem naoružani sa jednim protiavionskim mitraljezom. Iz Pule i Pazina

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 18—2/4, k. 1321.

[2] Raša

došlo je u pomoć 53 motorna vozila sa tri tenka i 4 blinde. Sa morem došlo najprije 5 motornih barka, a poslije toga još 4.

4.) Za neprijatelja bila je povoljnija situacija što se on nalazio u garnizonima dobro utvrđen i isprepleteno sa rovovima i žicom. I sam pristup naših jedinica Aršiji i Rabcu bio je vrlo slab radi toga što se neprijatelj nalazi u dubljini a prilaz k njemu bila je čistina. Isto tako neprijatelj koji se kretao u pomoć sa tenkovima i blindama kao i sa topovima imao je povoljniju situaciju jer je stao nekoliko stotina metara ispod zasjede i kretao se prema položaju pješice sa više pravaca uz pomoć artiljerije.—

5.) Zapovijest bila je dana pismeno.

6.) Borba je započela na garnizone oko 5 sati ujutro, a na cesti kod Barbana u 9 sati ujutro.

7.) Borba za sve garnizone bila je vrlo žestoka i neprijatelj je davao žestoki otpor sa svim oružjem kojim je raspolagao. Oko 9 sati ujutro izvršen je juriš na garnizon Krapan i zarobljena su 2 Nijemca i 2 fašista, a ubijeno je 7 neprijateljskih vojnika, dok su ostali pobjegli po rovu u Rudnik. Na Aršiju i Krapan napadale su II. i III. četa III. ud. omlad. bataljona uz pomoć topa i teškog bacača, borba se nastavljala. I. četa istog bataljona napadala je na garnizon Rabac uz pomoć protivavionskog mitraljeza, te se vodila žestoka borba do noći i sa pojačanjem koje je došlo po moru iz Cresa i Rijeke u jačini 9 motornih barka krcatih neprijateljskih vojnika; tu su neprijatelju naneseni veliki gubici, jer kada je pristajao k obali bio je tučen od naših mitraljeza i prisiljen da skače u more. I. četa II. ud. bataljona uz pomoć topa napadala je na Poco Litorijo. Borba je bila vrlo živa i uspjelo se sa topom istjerati iz 3 bunkera neprijatelja. Sa neprijateljem se je pregovaralo i svi su bili sporazumni za predaju ali njemački komandant nije htio. Poslije toga pokušao je juriš i trojica sa komandirom čete drugom Čačićem uspjeli su preskočiti žicu i došli pod prozor kasarne. Dalje nisu mogli jer je neprijatelj žestoko tukao i bacao ručne bombe te smo koncentrirali mitraljesku vatru i iz topa i na taj način su se drugovi uspjeli prebaciti natrag preko žice. Oko 9 sati ujutro naišao je neprijatelj asfaltiranom cestom iz Pule u jačini od 40 kamiona, 3 tenka i 4 blinde i došao do zasjede I. bataljona gdje se zaustavio i iskrcao se, te išao u kolonama sa više pravaca u pravcu položaja uz pomoć artiljerijske i minobacačke vatre. Bataljon je vodio 2 sata žestoku borbu sa mnogo nadmoćnijim neprijateljem i morao odstupiti na nove položaje gdje je ponovno vodio 2 sata borbu i morao se povući uz velike vlastite gubitke. Kako je neprijatelj došao iz više pravaca, pa čak i Žminja, bili su natjerani u rijeku Rašu i morali plivati

preko nje, ali sreća da je bila voda mala. Borci tog bataljona držali su se odlično i shvatili su ozbiljno da ne smiju pod nikoju cijenu pustiti neprijatelja da probije njihovu zasjedu. Ali neprijatelj je bio mnogo jači u pješadiji i uz pomoć artiljerije. Neprijatelj je imao na tom položaju velike gubitke, jer je banda navaljivala kao luda. Gubici I. bataljona u toj borbi jesu 8 mrtvih, 21 ranjenih i to uglavnom svi od artiljerije i teških minobacača. Iz pravca Pazina kretao je cestom preko Pićna pa preko Sv. Nedelje za Poco Litorijo. Na Pićanskom mostu koji je razrušen bila je jedna talijanska četa sa komesarom i operativcem bataljona i neprijatelja su propustili nesmetano da kreće naprijed. Komesar bataljona se je izjasnio da nije htio pucati, jer da bi bili imali svojih žrtava. Dolazak te kolone preko Sv. Nedelje napravio je veliko iznenađenje i na taj način se naše jedinice nisu mogle povlačiti onim pravcem kojim su trebale već su svaka uzele svoj pravac kako bi se bolje izvukle iz obruča. Jedinice iz Aršije morale su se povući kada je neprijatelj prodro kod I. bataljona. U Poco Litorijo vodila se borba do 7 sati na večer a onda se morali povući, jer je već banda stigla sa tenkovima i pješadijom do blizine garnizona. U Rabcu vodila se borba do noći sa mnogo nadmoćnijim neprijateljem koji je izvršio iskrcavanje na više mjesta i istomu naneseni dosta veliki gubici.

U tim borbama utrošili smo veliku količinu municije i svu topovsku i bacačku. U tim borbama oba topa, teški bacač i protivavionski mitraljez vrlo su dobro gađali, tako da je veliki broj pogodaka bio direktno kroz prozore u kasarnu i uništeno nekoliko bunkera.

8.) Neprijateljski gubici koliko smo primili od pojedinih garnizona iznašaju oko 207 mrtvih i ranjenih. Zarobili smo 2 Nijemca i 2 fašista. Zaplijenili smo jedan laki bacač, jedan teški mitraljez »Breda« jedan »Šarac« jedan talijanski puškomitraljez, 6 pušaka, nešto municije i mnogo druge spreme. Jedan kamion koji je naišao na minu I. bataljona odletio je u zrak.

9.) Naši gubici jesu: kod I. bataljona 8 mrtvih i 21 ranjen, a za petoricu se ne zna gdje su. U Aršiji iz III. ud. omlad. bataljona 2 mrtva i 3 ranjena. U Paco Litoriju imao je II. ud. bataljon 3 mrtva i 4 ranjena. Od poginulih imamo 5 desetara, 2 vodnika i jednog sekretara SKOJ-a. Od ranjenih imamo teže ranjenog op. oficira Stanka Grbca, 1 komandira čete i jednog zamjenika komesara čete, dok je komesar I. bataljona lakše ranjen i op. of. Mladenić malo ogreben.—

10.) Utrošak minicije iznaša od puškomitraljeza 6.120 metaka, od pušaka 3.506, od teškog mitraljeza 1.810, od mitraljeza 420, od lakog bacača 12, ručnih bombi 150, protiavionskog mi-

traljeza 160, topovskih granata 71, od teškog bacača 18 mina, i dvije nagazne mine.

11.) Naročito u toj borbi istakla se je I. četa I. bataljona, koja je najviše pretrpjela artiljerijske vatre i nije odstupila bez naređenja, isto tako III. četa III. ud. omlad. bataljona koja je samoinicijativno izvršila juriš na Krapan.—

...

13.) Kritikujemo štabove bataljona pošto nisu došli na vrijeme na određeno mjesto i započeli borbu. Kritikuje se op. III. bataljona pošto se je povlačio sa jednom četom u Krbune i vratio se je nakon 48 sati. Isto tako komesara i operativca IV. talijanskog bataljona pošto su propustili kamione a da nisu niti metka opalili na njih, još je komesar bataljona kazao da ne otvarati vatru pošto da bi bilo gubitaka. Isto tako III. bataljon što je potrošio previše municije. Isto tako I. bataljon pošto je pretrpio velike žrtve, što nisu osigurali dovoljno svoje bokove.[3]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. O.

Komandant:
Savo Vukelić

[3] Operativni štab za Istru proslijedio je ovaj izvještaj Štabu 11. korpusa i u popratnom pismu iznio propuste i greške Štaba Brigade prilikom napada na navedena mjesta (Arhiv V.I.I., reg. br. 18—1/4, k. 1321).

BR. 25

IZVJEŠTAJ ŠTABA 4. KORPUSA OD 7. AVGUSTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O DEJSTVIMA U JULU I O ORGANIZACIJI I FORMACIJI KORPUSA[1]

ŠTAB IV. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Br. 366
Dne 7. augusta 1944.

Opći vojno-organizacioni izvještaj.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

a) OPERATIVNA SITUACIJA U GLAVNIM CRTAMA

Krajem mjeseca juna o. g. naš štab na osnovu primljenih direktiva i vojne situacije na sektoru našeg korpusa stvorio je plan za prenošenje težišta borbi na sektor sjeverno od Kupe i na Pounje, na taj način što bi VIII. diviziju prebacili sjeverno od Kupe i jednu brigadu VII. divizije na sektor Cazin. Sprovađanjem ovoga plana imalo bi se postići:

— pospješivanje mobilizacije u Pokuplju, Žumberku, Karlovačkom sektoru i Pounju;

— pomoć XXXIV. diviziji i Unskoj operativnoj grupi, da se što prije razviju u jake i čvrste jedinice;

— da se VIII. divizija pokretom i borbom van Korduna učvrsti i prekali;

— preuzimanje inicijative u operativnom pogledu u naše ruke;

— postići veće operativne mogućnosti, budući da na sektoru Korduna i Banije nije bilo tako pogodnih tačaka za uspješno i aktivno djestvo protiv neprijatelja.

Ostvarenje ovoga plana teklo je ovako: VIII. divizija prebačena je u Pokuplje krajem juna, te su tamo likvidirana neprijateljska uporišta u Buševcu i Blatnici u zajednici sa XXXIV. divizijom, pa su potom sve snage prebačene na Žumberak.[2] Osjetivši tamo naše jake snage, a osjetljiv na komunikaciju Zagreb — Karlovac, neprijatelj je jakim snagama poduzeo na-

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 5—3/8, k. 426 A.

[2] Napad na Buševac je izveden 14, a na Blatnicu 17. juna 1944. O toku napada i postignutim rezultatima vidi tom V, knj. 28, dok. br. 79 i 80.

pad iz Karlovca, Jaske i Samobora na VIII. i XXXIV. diviziju. U borbama od 28. VI. — 2. VII. slomljeni su ovi napadi i neprijatelj se povukao na komunikaciju.[3] U isto vrijeme snage Unske operativne grupe i jedna banijska brigada odbijale su pokušaj neprijatelja da iz Cazina prodre prema Kladuši, a iz Otoke prema Bužimu.[4] Ostale snage VII. divizije djelovale su na pruzi Sisak — Sunja — Kostajnica i zatvarale pravac od Karlovca na Kordun.[5] VIII. i XXXIV. divizija pripremale su potom napad na Ozalj u saradnji sa slovenačkim jedinicama i XIII. divizijom.[6] Međutim neprijatelj je omeo tu akciju napadom jakim snagama na oslobođeno područje Žumberka. Dio snaga VIII. i XXXIV. divizije uz sadejstvo slovenačkih snaga odbile su u borbama od 10.—17. VII. pokušaj neprijatelja da preko Žumberka prodre u Bijelu krajinu te se neprijatelj uz velike gubitke povukao opet na prugu Karlovac — Zagreb.[7] Naše snage prebačene su zatim na Kordun i u Pokuplje da bi se snabdjele prispjelim materijalom i popunile sa novim borcima.[8]

U toku cijelog mjeseca naš Diverzantski bataljon bio je aktivan na pruzi Zagreb — Sisak — Sunja — Kostajnica te je uništeno i oštećeno dosta neprijateljskih vlakova i saobraćaj je stalno obustavljen.[9]

U drugoj polovini mjeseca nije bilo naročite aktivnosti osim na sektoru Bihać — Cazin, odakle su ustaše vršile ispade prema Drežniku i Tršču.

U rasporedu neprijateljskih snaga nisu učinjene znatnije izmjene. Za vrijeme ofanzive na Žumberak dva kozačka puka bila su na tom sektoru, ali su se poslije ofanzive opet povukli na liniju Zagreb — Sunja — Dubica.

Sada se na sektoru našeg korpusa nalazi III. ustaški zdrug u Karlovcu i na pruzi Zagreb — Karlovac — Ogulin, VIII. ustaški zdrug na liniji Sisak — Sunja — Kostajnica — Bos. Novi — Ostrožac — Cazin, dio snaga Pavelićevog tjelesnog zdruga u Zagrebu i Karlovcu; II. posadni zdrug u Karlovcu, Ozlju, Jaski; IV. posadni zdrug u Sisku, Petrinji i Sunji; Zagrebački posadni zdrug u Zagrebu i na pruzi Zagreb — Sisak; dio I. kozačke divizije na pruzi Zagreb — Sunja — Kostajnica i Sunja — Dubica;

[3] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 8 i 31.

[4] Vidi knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu V.I.I., reg. br. 4—13/I, k. 429 A.

[5] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 17, 28, 43, 62, 93 i 113.

[6] O pripremama za napad na Ozalj vidi zapovijest Štaba 4. korpusa NOVJ u Arhivu V.I.I., reg. br. 10—1/1, k. 426.

[7] Opširnije o tome vidi tom V, knj. 29, dok. br. 50 i 69.

[8] Na Kordun je 22. jula 1944. prešla 8. divizija (bez 3. brigade) i brigada »Franjo Ogulinac Seljo« iz 34. divizije (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 56 i 89).

[9] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 73.

IV. lovački zdrug na pruzi Dobrljin — Dvor — Novi — Prijedor; dio 373. div. na liniji Bos. Novi — Bihać; dio 392. div. na liniji Ogulin — Josipdol i Generalski Stol; I. Jägerersatz[10] puk u Karlovcu i Jaski, te nešto drugih (železničkih, žandarmerijskih, milicionarskih) jedinica NDH.

Neprijateljska avijacija učestvovala je u manjem omjeru u borbama protiv naših jedinica i u bombardovanju oslobođenih naselja i aerobaze.

b) ORGANIZACIJA ŠTABOVA I JEDINICA SA NJIHOVOM OCJENOM

Štab Korpusa nije bio organizovan u potpunosti po postojećim naređenjima, naročito u pogledu popune i organizacije rada Operativnog i Vojno-obavještajnog otsjeka. Pored toga u nekim otsjecima rad se nije odvijao planski time što su neki posvetili pažnju samo jednoj vrsti poslova, dok su ostale zapuštali (na pr. Intendantura, Otsjek za vezu i Sanitetski otsjek). Radi vojnih razloga odlaskom komesara, komandanta, te šefa Operativnog otsjeka[11] i Otsjeka za vezu na teren, došli su do izražaja mnogi nedostaci, nesistematsko obavljanje poslova i propusti Štaba kao cjeline.

Ovih dana naši otsjeci se popunjavaju i stvaraju se uslovi za planski sistematski rad tako da odlazak pojedinih članova na teren neće narušavati jedinstveni rad Štaba i dovoditi do zastoja štabskih poslova i službe. To naročito važi za Operativni, Vojno-obavještajni i Personalni otsjek.

Štab je inače organizovan vojnički te je stepen vojničke odgovornosti i discipline osjetno porastao i komandni odnosi pravilno su postavljeni.

VII. Divizija. Načelnik Štaba major Kaić[12] prekomandovan je u X. korpus i zamjenjen sa majorom Lončarom.[13] Rad Štaba zadovoljava, naročito u operativnom pogledu. Ispoljili su se izvjesni nedostaci u pogledu vojno-obavještajne službe i neki manji propusti u pitanju ekspeditivnosti, vojno-obavještajni oficir poručnik Bevandić[14] premješten je u Vojno-obavještajni otsjek Korpusa, a na njegovo mjesto postavljen je drug Šoštarić[15] iz Banijskog odreda.

Štabovi brigada su popunjeni. Njihov rad nije na potrebnoj visini, ali se u posljednje vrijeme osjeća napredak. Koman-

[10] Lovački rezervni

[11] Politički komesar Štaba 4. korpusa bio je Vjećeslav Holjevac, komandant Bogdan Oreščanin, načelnik Operativnog otsjeka Mihajlo Blažević.

[12] Kole

[13] Jovo

[14] Stevo

[15] Pavle

dant I. brigade... u Štabu. — Komandant II. brigade kapet. Grmuša ispoljio je dosta nesolidnosti po pitanju odnosa prema ratnom plijenu. Stvar je u ispitivanju. — Komandant Banijskog odreda kapet. Tintor[16] postavljen je za operativnog oficira Unske operativne grupe, a na njegovo mjesto kapetan Babić.[17]

Štab Odreda u Trokutu je u formiranju.[18]

VIII. divizija. Načelnik Štaba potpukovnik Tarabić[19] je ranjen i nakon ozdravljenja dolazi za šefa Operativnog otsjeka Korpusa. Na njegovo mjesto postavljen je potpukovnik Blažević.[20] Vojno-obavještajni oficir kapet. Bučan[21] postavljen je za komandanta I. aero-baze, a novi, major Perić,[22] se sada uvodi u dužnost. Rad Štaba zadovoljava, jedino što mu u operativnom pogledu manjka nešto više odlučnosti. Slaba je vojno-obavještajna služba, a i služba veze nije na visini.

U nekim štabovima brigada postojali su zamjenici komandanata umjesto načelnika štabova, što je posljednjih dana izmijenjeno. Na mjesto poginulog komandanta I. brigade postavljen je major Mikašinović.[23] Štab II. brigade je izmijenjen u toliko što je postavljen novi komesar drug Kukić.[24] To je inače najbolji štab brigade u VIII. diviziji. Naročito komandant major Vojnović[25] ima zasluge za poboljšanje kvaliteta II. brigade. — Štab III. brigade je izmijenjen dolaskom novog komandanta kapetana Paića.[26] Taj štab isticao se do sada slabim elanom, što je nanosilo mnogo štete borbenosti Brigade.

...

XXXIV. divizija. Štab je vrlo mnogo izgubio odlaskom majora Pekića,[27] načelnika Štaba. Komandant potpukovnik Dasović[28] je mnogo napredovao u posljednje vrijeme i potpuno će zadovoljiti na dužnosti. Upražnjeno je mjesto operativnog oficira, koje će biti popunjeno iz VIII. divizije. Dosta slabo funkcioniše vojno-obavještajna, sanitetska služba, intendantura i služba veze. Manjka ekspeditivnost u radu Štaba.

---

[16] Gojko
[17] Branko
[18] O formiranju 2. banijskog NOP odreda vidi tom V, knj. 29, dok. br. 88.
[19] Joco
[20] Mihajlo
[21] Mile
[22] Ignjatije
[23] Simo
[24] Miloš
[25] Mihajlo
[26] Miloš
[27] Naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske postavljen je u julu 1944. za komandanta 1. divizije Narodne odbrane.
[28] Martin

Štab brigade »Franjo Ogulinac Seljo« mnogo je izgubio smrću komesara Badela.[29]

Štab Karlovačke brigade ne posjeduje dovoljno energije, što ćemo otkloniti postavljanjem novog energičnijeg načelnika štaba.

U Štabu Turopoljsko-posavskog odreda postavljen je novi komandant[30], nakon smrti kapet. Čokare.[31] Rad novog komandanta ne može se još ocijeniti.

Štab Žumberačkog odreda je zadovoljio u dosadanjem radu. Odlaskom komandanta Balaša[32] postavljen je novi komandant Tomo Žalac, koji je do sada s uspjehom obavljao dužnost operativnog oficira.

Štab Karlovačkog odreda je zadovoljio obzirom na teškoće sa kojima se morao boriti i na slabu pomoć koju je dobijao.

Unska operativna grupa. Štab je sada popunjen sa postavljanjem operativnog i vojno-obavještajnog oficira. Dosadanji rad Štaba je zadovoljavajući, . . .

Štabovima brigada manjka vojno-stručno znanje i borbeno iskustvo, ali se osjeća napredak u tom pogledu.

c. FORMACIJSKO STANJE JEDINICA I NJIHOVA POPUNA

Naš korpus ima ove dijelove:
Štab Korpusa sa stražom;
tri divizije i jednu operativnu grupu;
haubički divizion;
diverzantski bataljon;
pontonirski bataljon;
četu za vezu i auto-četu.

Štab Korpusa formiran je po naređenju o organizaciji štaba korpusa.

VII. divizija ima ove dijelove:
Štab Divizije sa stražom i izviđačkim vodom;
četiri brigade (od kojih će jedna ući u sastav Unske operativne grupe);
divizion od tri baterije;
jedan partizanski odred (u formiranju još jedan za Trokut);
inžinjerska četa,
bolničarska četa i
četa za vezu.

---

[29] Narodni heroj Marijan Badel. Poginuo kod Svete Jane 22. juna 1944. u borbi protiv Nijemaca i ustaša.
[30] Mirko Vuković
[31] Milan Radović Čokara
[32] Boris Balaš Boco

Brigade ove divizije imaju po četiri bataljona, prateću četu, četu za vezu i bolničarski vod. — Partizanski odred Banije ima tri bataljona. Od četvrtog bataljona formira se odred u Trokutu.

VIII. divizija ima ove dijelove:
Štab divizije sa stražom i izviđačkim vodom;
tri brigade;
artiljerijski divizion;
bolničarska četa (inžinjerske čete nema).

Brigade ove divizije imaju po četiri bataljona, prateću četu, četu za vezu, minerski vod i bolničarski vod.

XXXIV. divizija ima ove dijelove:
Štab Divizije sa stražom (izviđačkog voda nema);
dvije brigade;[33]
tri odreda: Žumberački, Turopoljski i Karlovački;
četu za vezu;
topovsko odjeljenje (1 brdski top pokvaren).

Brigade ove divizije imaju po četiri bataljona, prateću četu, četu za vezu, minerski vod i bolničarski vod.

Žumberački odred ima 4 bataljona, četu za vezu, prateću četu, minerski vod i bolničarski vod.

Turopoljski odred ima 2 bataljona, četu za vezu, prateću četu, minerski vod i bolničarski vod. (Jedan bataljon (ruski)[34] ušao u Seljinu brigadu, a jedan (posavski) ulazi u X Korpus).

Karlovački odred ima jedan bataljon, tri samostalne čete, vod za vezu, minerski i bolničarski vod.

Unska operativna grupa ima ove dijelove:
Štab Grupe sa stražom i izviđačkom četom;
dvije brigade (a pridodaće se i II. banijska brigada);
inžinjerski vod;
topovsko odjeljenje (poljski top 75 mm)
(sanitetske čete nema).

Brigade imaju po četiri bataljona, četu za vezu i prateću četu. Minerski i bolničarski vodovi nisu još formirani.

Haubički divizion ima tri baterije, vod za vezu.

Diverzantski bataljon ima tri čete koje djeluju na sektoru Zagreb — Karlovac, Zagreb — Sisak i Sisak — Sunja — Ko-

[33] U sastavu 34. divizije bila je tada brigada »Franjo Ogulinac Seljo« i Karlovačka brigada (vidi dok. br. 87 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 7).

[34] O sastavu tog bataljona vidi tom V, knj. 26, dok. br. 141, str. 701.

stajnica, Sunja — Dubica.[35] U formiranju je vod koji će djelovati na pruzi Karlovac — Ogulin.

Pontonirski bataljon ima dvije čete.

Grupu odreda rasformirali smo.

Sa Kordunaškim i Plaščanskim odredom popunjena je VIII. div., a Karlovački odred stavljen je pod komandu XXXIV. div.

Formirali smo dvije aero-baze i na svakoj po jednu aerodromsku četu.

Pošto još ne postoji propis o formacijskom sastavu jedinica, taj je sastav nejednak kod raznih jedinica. S obzirom na povećani broj lakog automatskog oružja i bacača pretvaraju se mitraljeske čete bataljona u mitraljeske vodove. Ukoliko se snabdijemo sa dovoljnim brojem teških bacača, mislimo u svakoj brigadi formirati bateriju od 4 bacača, a svakom bataljonu pridodati u sastav po 1 ili 2 bacača.

U XXXIV. diviziji i Unskoj operativnoj grupi (koja bi se mogla pretvoriti u diviziju)[36] mislimo formirati dopunske bataljone, kroz koje bi prolazili obuku novomobilisani borci.

Izgledi za mobilizaciju novih boraca postoje u Pokuplju, na Karlovačkom sektoru i u Cazinskoj krajini, dok su Kordun i Banija kao i jedan dio Žumberka bez većih rezervi u ljudima sposobnima za vojsku.

d.) BROJNO STANJE I NAORUŽANJE

Upućeno vam je dne 8. o. mj. pod br. A. 353(44)[37]

e.) SOCIJALNI I NACIONALNI SASTAV

Upućen Vam je dne 8. o. mj. pod A, br. 353(44)[38]

f.) NASTAVA U JEDINICAMA, ŠKOLAMA I KURSEVIMA

Vojnička obuka s borcima i nižim rukovodiocima sprovodi se u jedinicama, ali ne u jednakoj mjeri kod svih jedinica, jer do sada nismo imali određeno lice, koje bi kontrolisalo način izvođenja vojničke obuke. Sada će pri našem štabu po tom pitanju biti zadužen potpukovnik Latas[39], koji ulazi u naš operativni otsjek, pa će pitanje obuke u trupama i kursevima za starješine biti rješavano sa više plana i kontrole.

Podoficirski kursevi održavaju se u VII, VIII, XXXIV. diviziji i Unskoj operativnoj grupi.

---

[35] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 73 i Arhiv V.I.I., reg. br. 2—2, k. 121.

[36] Unska operativna grupa nije prerasla u diviziju.

[37] i [38] Navedeni pregledi brojnog stanja i naoružanja, socijalnog i nacionalnog sastava poslani su Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 2. avgusta 1944 (Arhiv V.I.I., reg. br. 37—12 i 38—12, k. 426 B).

[39] Dane

Glavni nedostaci u stručnoj spremi starješina su: slaba primjena manevra i nemar u pogledu izviđanja neprijatelja i prikupljanja podataka o njemu u toku samih operacija. Kod boraca je glavni nedostatak slaba upotreba oružja i neobučenost u gađanju, zbog čega je slaba vatrena moć našeg oružja.

Obuka u odbrani od otrovnih plinova nije uopće do sada izvođena.

g.) SPECIJALNE JEDINICE I SLUŽBE

1.) Po divizijama i brigadama formirane su izviđačke čete i vodovi no njihovo iskorištavanje do sada nije bilo pravilno, pa zbog toga nije do sada od njih bilo očekivane koristi. Umjesto da ove jedinice budu van borbe organi informativne službe, a u toku borbe da ih se također iskoristi za pribavljanje podataka o neprijatelju koji je pred nama, one su se mjestimično pretvorile u štabske straže, zaštitnice i rade druge razne poslove. Ove nedostatke u upotrebi izviđačkih jedinica otklonićemo u najkraće vrijeme.

2.) Naše artiljerijske jedinice dosta su dobre. Osjeća se jedino teškoća zbog pomanjkanja nišanskih sprava i instrumenata. Haubički divizion Korpusa nije zadnjih mjesec dana bio na okupu, jer je ljudstvo Diviziona bilo upotrebljeno za rad na aero-bazi. Sada smo formiranjem aerodromske čete riješili to pitanje, te je Divizion okupljen. Dosadanji komandant Haubičkog diviziona ulazi u naš Operativni otsjek, da bi kao referent za artiljeriju objedinio rad svih artiljerijskih jedinica u našem korpusu.

3.) Po divizijama imamo inžinjerske čete i neposredno pod našim štabom II. diverzantski bataljon i Pontonirski bataljon. Diverzantski bataljon je stručno na visini te rukuje dobro i sa novim patentima i eksplozivom primljenim od Saveznika. Pontonirski bataljon također je spreman i sposoban da izvrši zadatak koji se preda nj' postavi. On je za sada u stanju podići pontonske mostove na rijekama srednje širine kao što su Korana, Mrežnica i Kupa. Kod divizijskih inžinjerskih četa nedostatak je još uglavnom taj, što tamo nije riješeno pitanje stručne obuke. Po pitanju stručne obuke kod svih inžinjerskih jedinica sada smo zadužili jednog oficira u našem operativnom otsjeku.

4.) Jedinice za vezu u našem korpusu općenito su dobre. Telefonska služba obavlja se dobro, a i signalna sve bolje, dok je glavna teškoća nedostatak spremnih telegrafista i slaba sprema referenata za vezu korpusa i divizija, naročito u pogledu radio-službe. Da bi se taj problem savladao, biće pored ostalog organizovan kod našeg radio-centra jedan telegrafski kurs. Ma-

terijala za vezu sada već imamo dosta, osim poljskih telefonskih centrala i telefona, koje smo tražili od Saveznka.

5.) Obavještajna služba odvojena je, te naš ob. otsjek spada pod OZNU. Oformljenjem vojno-obavještajnog otsjeka našeg štaba oživjeće naša obavještajna služba, koja je do sada bila spora, nepouzdana i oskudna u podacima. U toku je stvaranje informativne radio-mreže. Poduzete su mjere da izviđačke jedinice u divizijama i brigadama postanu organi informativne službe.

6.) Intendantura našeg korpusa bila je u zadnje vrijeme većinom zauzeta poslom oko raspodjele materijala primljenog od Saveznika. Rad Intendanture bio je jednostran i bila je često zanemarena služba za snabdijevanje jedinica hranom. Sada nastojimo da se hrana poboljša, jer je prispijevanjem nove ljetine te povrća i voća to omogućeno.

7.) Rad sanitetske službe mnogo je olakšan od kada se teži ranjenici i invalidi opremaju u Italiju. Pored toga primljena pomoć u sanitetskom materijalu olakšala je rad u bolnicama i pri pružanju prve pomoći za vrijeme borbe. U toku zadnjeg mjeseca nije otpremljeno mnogo ranjenika, jer u početku mjeseca nisu ranjenici primani u avione, pošto nije bilo uređeno sve za njihov prijem u Italiji, a u drugoj polovini mjeseca avioni nisu dolazili.[40] Sada imademo u evakuacionoj bolnici oko 200 ranjenika, koji čekaju na transport.

h.) MORAL, BORBENOST, ISHRANA, OPREMA, ZDRAVSTVENO STANJE JEDINICA I RAZNI PROBLEMI KOJI SE POSTAVLJAJU:

U vezi sa općom vojno-političkom situacijom u svijetu, koja je tako povoljna, političko i moralno stanje kod naših jedinica je dobro. Nakon iskrcavanja Saveznika, a naročito nakon ofanzive bratske Crvene armije moral kod boraca kao i borbenost je u porastu.

U borbama koje su vođene prošlog mjeseca, naročito u Žumberku i Bijeloj krajini, došla je do izražaja dobra borbenost jedinica koje su u tim borbama sudjelovale. Iako su borbe bile teške, a uslovi za ishranu kao i odjeća i obuća vrlo slabi, naši su borci dobro izdržali sve teškoće. Isto tako one jedinice, koje su ostale na svojim terenima pokazale su kroz prošli mjesec pojačanu aktivnost.

Objašnjavanje novih političkih događaja, a naročito sporazuma Tito — Šubašić, borcima našeg korpusa i ta pitanja su i danas jasnija i oni sporazum gledaju kao pobjedu politike Narodno-oslobodilačkog pokreta.[41]

---

[40] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 107.

[41] Sporazum je potpisan 16. juna 1944 (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 11, 47, 60 i 107).

Svi naši borci oduševljeni su pobjedama Crvene armije i te pobjede danas su glavna tema razgovora i diskusije u svim našim jedinicama.

Naše najborbenije jedinice jesu I. i II. brigada VIII. divizije, III. i I. brigada VII. divizije kao i brigada »Franjo Ogulinac Seljo«. Po pitanju morala i borbenosti u sadašnjoj situaciji u našim jedinicama važnu ulogu igra pitanje popune jedinica. To naročito važi za brigadu »Franjo Ogulinac Seljo«.

U toku borbi prošlog mjeseca mogli smo konstatirati da je moral i borbenost kod boraca veća, ako se one nalaze van svojih terena. Na jedinice koje su sudjelovale u borbama na Žumberku i Sloveniji doček u Sloveniji od strane naroda i organizacija ostavio je dubok utisak i mnogo doprinesao za moralno i političko učvršćenje tih jedinica.[42] Borci su jasno vidjeli da im je tamo narod i organizacija pružio sve što je mogao i o tome su stalno razgovarali.

Dolazak obuće i odjeće mnogo je uticao na moral i političko stanje jedinica. One jedinice koje su primile veću količinu odjeće i obuće razlikuju se od onih, koje istu nisu primile. Borci su pozdravili dolazak odjeće i obuće i mnogo se bolje osjećaju od kada nisu poderani i bosi. Jasno je da ta količina nije dovoljna za sve jedinice našeg korpusa tako da su mnoge jedinice, a naročito partizanski odredi, goli i bosi. Možemo konstatirati da odjeća i obuća dosta utiče na kvalitet naših jedinica. Ishrana jedinica nije na visini. Čak i u ovim mjesecima, kada bi ona trebala biti zaista dobra, ona nije zadovoljavajuća. Način pripremanja hrane u jedinicama nije onakav, kakav bi trebao da bude u jednoj modernoj vojsci. Mi to još ne možemo postići, ali kvalitet ishrane svakako moramo poboljšati, jer dosadanji način pripremanja hrane nije nikako takav da bi mogao zadovoljiti potrebe našeg borca. Još uvijek je običaj da za kuhare, komordžije i intendante dolaze ljudi koji nisu sposobni skoro za nikakav posao. A o njihovoj stručnoj i kuharskoj vještini nema ni govora.

Zdravstveno stanje jedinica kroz protekli mjesec u našem korpusu bilo je zadovoljavajuće. Epidemija nije bilo, svega nekoliko slučajeva zaraznih bolesti, pjegavog i trbušnog tifusa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, pukovnik:

(M. P.)

[42] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 90.

BR. 26

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA 12. DIVIZIJE OD 7. AVGUSTA 1944. POLITIČKOM KOMESARU 6. KORPUSA NOVJ O POLITIČKOM I KULTURNO-PROSVJETNOM RADU I STANJU U DIVIZIJI[1]

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj: 538
Dana 7/VIII 1944 G.

Predmet: Redoviti politički izvještaj za vrijeme od 10. VII do 1. VIII. 1944 dostavlja:

POLITKOMESARU VI. KORPUSA NOV i POJ

I. Opći pregled:

U proteklih 20 dana jedinice naše Divizije kretale su se na sektoru Požeške kotline, jednim dijelom na sektoru Đakova, te koncem mjeseca na sektoru Novogradiškog Trokuta. Borbe i pokreti koji su vršeni u ovih 20 dana, gotovo najvećim svojim dijelom vezani su za obranu žetve[2] i prebacivanje žita iz Slavonije na Baniju.[3] U borbu za ovogodišnju žetvu naše su jedinice ušle sa parolom: »Učiniti sve i ne dati neprijatelju da odveze žito, kao i najsvesrdnije pomoći pozadinskim vlastima u organizaciji ovogodišnje žetve.« Možemo reći da je Divizija u toku ovih 20 dana gotovo u cjelosti izvršila zadatke koji su pred nju bili postavljeni, a jednako tako i velikim djelom zadatke koje je Divizija sama pred svoje jedinice postavila. Žito na sektorima koje je branila Divizija pokošeno je, ovršeno i spremljeno. Da to uspije, jedinice naše Divizije vodile su u nekoliko navrata borbe sa neprijateljem. Tako su punih 8 dana zadržavale sve naše snage pred Pleternicom i Požegom i uspjele ne samo da ne dozvole probijanje zasjeda, koje su štitile rad od blizu 3.000 ljudi, već i da u više borbi a naročito u borbi koja je trajala 7 sati dne 17. VII. o. g. neprijatelju zada teške gubitke i natjera

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 11/1—11, k. 882a.

[2] O radu 12. divizije na obezbjeđenju žetve u julu 1944. vidi tom V, knj. 29, dok. br. 34, 38, 44 i 49.

[3] Divizija je dio žita prebacila na Baniju 24. jula 1944 (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 70, 105 i 107).

ponovno u sama ova dva uporišta. Učinjeno je također da naše jedinice pruže i pomoć narodu, odnosno pozadinskim vlastima. Tako su naši štabovi izlazili u svemu u susret organizatorima žetve, stavljali na raspolaganje vojsku sa puno razumjevanja, kada je to bilo potrebno za mobilizaciju kola, održali nekoliko priredaba po pitanju žetve, i bili stalno u kontaktu sa pozadinskim vlastima, i konačno nisu rijetki slučajevi bili da su pojedinci ili manje grupice pomagali narodu u košenju njihovih vlastitih livada. Jednako tako uspješno se je vodila i borba za prebacivanje žita u Baniju. I ovdje nije samo konkretna pomoć vojske bila u osiguranju transporta, nego ona se je u najpunijoj mjeri osjetila u brizi naših jedinica, kao i u radu i prilikom puta i prilikom prebacivanja preko Save.

Bitke vođene u ovih 20 dana gotove su sve uspješno završene u našu korist.

Organizaciono stanje naše Divizije doživjelo je u ovih 20 dana nekoliko izmjena, i to najprije odlaskom Čehoslovačke brigade iz našeg sastava, a zatim i odlaskom jedne od naših najstarijih brigada, XVIII. Brigade, i ponovnim vraćanjem Čehoslovačke [brigade] u naš sastav. Danas se u našem sastavu nalaze XII. Udarna brigada, Osječka i Čehoslovačka brigada i Konjički eskadron. Odlaskom ove brigade iz našeg sastava, te gubitcima u mrtvim i ranjenim u toku neprekidnih borbi koje smo vodili zadnjih mjeseci brojno stanje naše Divizije ne zadovoljava i danas se kao dva najvažnija problema koji se postavlju pred našu Diviziju pokazuju:

1. Popuna naših jedinica;

2. Angažiranje do kraja svih rukovodilaca za usavršavanje vojne kulture, počam od štabova do svakog rukovodioca, kao i osnovne mase boraca u cilju smanjenja naših gubitaka do najmanjeg broja neophodnih žrtava.

Po tačci br. 1 poduzeli smo izvjesne mjere, t.j. mobilizaciju u nekim selima Požeške kotline, te krajevima oko Đakova... Kako će se za buduću mobilizaciju i popunu naših jedinica angažirati komiteti i NOO-i, te masovne antifašističke organizacije, to ćemo u buduće istu vršiti isključivo u vezi i uz pomoć njihovu.

Drugi problem koji se postavlja jest naučiti naše rukovodioce i naše borce da znaju dobro voditi rat. U zadnja 3 mjeseca, t. j. od 1. maja o. g. do 1. augusta o. g., računajući ovdje desetak dana neprijateljske ofenzive, napad Divizije na Jakšić[4], na Bi-

[4] Divizija je napala Jakšić 6/7. jula 1944 (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 38).

zovac[5], na Podgorač[6], na Krndiju[7], na Kuzmicu[8], na Badljevinu[9], te nekoliko dnevnih borbi s neprijateljem na Dilju, kao što je trosatna borba kod Bračevaca[10], zatim dvodnevna borba na bilu Dilja[11], dvanaestosatna borba kod Levanjske Varoši [12], borbe za odbranu žetve u Požeškoj kotlini, te cijeli niz manjih zasjeda i čarkanja s neprijateljem, mi smo s našim jedinicama (računajući ovdje da smo imali u sastavu gotovo dva mjeseca 4 brigade a jedan mjesec 3 odnosno 2) imali slijedeće gubitke:

165 mrtvih
495 ranjenih

660 ukupno

Od gornjeg broja imali smo poginulih 11 oficira, 25 podoficira, 19 politrukovodilaca. Gubitci neprijatelja u tom istom razdoblju za vrijeme tih bitaka, prema gotovo potpuno vjerodostojnim podatcima, bili bi slijedeći:

mrtvih 1570
ranjenih 1338
zarobljenih 310

Ukupno 3218.

Iako je brojka izbačenih iz stroja neprijateljskih vojnika i oficira velika i značajna, iako je Divizija bila u ovom razdoblju u punoj mjeri aktivna i neprestano u borbama, ipak brojka od 660 mrtvih i ranjenih postavlja pred nas zadatak analize našeg ratovanja i poduzimanje svih mjera da u budućim borbama ti gubitci budu osjetljivo manji. Isto tako velik je broj izbačenih iz stroja koji se nalaze na rukovodećim mjestima. Taj je broj oko 40%. Uzrok mnogim izbačenim iz stroja je u velikoj mjeri vojničke naravi, a jednako i političke. Sliku na koji način vrlo često je izbacivano naše ljudstvo iz stroja mi ćemo donijeti u jednom opširnom prikazu i uputiti svim našim jedinicama radi korišćenja a ovdje samo da napomenem, da smo već poduzeli mjere za podizanje vojne sposobnosti i naših rukovodilaca i mase boraca. Tako smo ustrojili desetarski tečaj, koji će permanentno teći dok se ne izređaju svi desetari u našoj Diviziji. Prvi je tečaj pri koncu i pokazat će izvjesne, pa makar i najmanje koristi. Zatim smo poslije postavljanja toga problema, sa strane

[5], [6] i [7] Jedinice 12. divizije napale su 16. juna Bizovac, 19. juna Podgorač i 24. juna 1944 Krndiju (vidi tom V, knj. 28, dok. br. 108).

[8] Napad na neprijateljske snage koje su obezbeđivale električnu centralu u Kuzmici izveden je 9/10. jula 1944 (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 44).

[9] Jedinice 6. korpusa NOVJ napale su Badljevinu 2. avgusta 1944 (vidi dok. br. 14 i 18).

[10] Divizija je kod Bračevaca, 21. juna, vodila borbu sa Nijemcima (vidi tom V, knj. 28, dok. br. 108).

[11] i [12] Vidi tom V, knj. 28, dok. br. 108 i knj. 29, dok. br. 109.

komesara Korpusa[13], i druga sekretara Oblasnog komiteta[14], održali sastanak na kojem smo temeljito pretresli ovo pitanje, i donijeli niz zaključaka na koji ćemo način podignuti vojno teoretsko znanje naših rukovodilaca, od najnižih do najviših, kako i na koji način trebat ćemo usmjeriti politički rad kao i kulturno-prosvjetni, a sve u vezi pravilnog rukovođenja jedinicama.

Htio bih ovdje naglasiti da nismo ni malo opijeni postignutim rezultatima, već naprotiv da vidimo cijeli niz nedostataka i propusta.

II. Politički rad i stanje u jedinicama:

Borbeni moral je van svake sumnje vrlo dobar. Ovome su razlog uspješne borbe naših jedinica, zatim više nego ikad povoljna međunarodna situacija.

Politički rad u ovom razdoblju nije krenuo mnogo unapred, ovome je razlog borbe, pokreti i nalaženje većine jedinica na položaju. U ovom smo periodu završili po svim našim bataljonima svečane akademije na kojima je uz program održan jedan ili dva referata. Dva osnovna momenta na tim referatima bilo je postavljanje odluka trećeg zasjedanja Zavnoha, te osnivanje JNOF-e Hrvatske. U mnogim je bataljonima došlo kod ovih pitanja i do diskusije iako nije za same akademije bila predviđena. Na istim akademijama izabrati su delegati za divizijsku akademiju a ujedno su sa njih poslani pozdravni brzojavi maršalu Titu, IO NOF Hrvatske, te ZAVNOH-u sa potpisima svih boraca i rukovodilaca. Na ovaj smo način donekle zainteresirali drugove za samu stvar, a ujedno tako izvršili i da tako kažem javne izbore gdje cijelo ljudstvo divizije odobrava odluke III. zasjedanja.

Zadaci koji su stajali pred našom divizijom onemogućili su nam održavanje divizijske akademije, a nastojat ćemo istu održati u mjesecu augustu. Sastanci održavani su redovito i to većim dijelom po četama.

U našem ćemo radu u buduće u najvećoj mjeri koristiti četiri članka koje nam je poslao drug Andrija[15] u vezi rada u vojsci. Siguran sam da će primjenjivanje nekih mjera od onih koji se u tim člancima savjetuju imati u najskorije vrijeme dobre rezultate.

Objašnjavanje sporazuma[16] poduzeto je u svim našim jedinicama. Sam sporazum objašnjavan je na temelju pisma druga

---

[13] Politički komesar 6. korpusa NOVJ bio je tada Vlado Janić.

[14] Sekretar Oblasnog komiteta KPJ za Slavoniju bio je tada Zvonko Brkić.

[15] Hebrang. Tada je bio sekretar CK KPH.

[16] Misli se na sporazum Tito — Šubašić (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 11).

Andrije i na temelju razgovora sa članovima Oblasnog komiteta. Istu ćemo stvar još objašnjavati tim više, jer dolaze i novi borci a i radi razbijanja nepovjerenja u sam sporazum tamo gdje ga još ima. Inače povjerenje u Maršala Tita, u NKOJ i ZAVNOH jeste neograničeno. I ovoga je mjeseca u našim jedinicama bilo mitinga sa narodom, održano kulturno-prosvjetnih priredbi prilično broj. Na tim mitinzima i priredbama redovito je održano po jedan ili dva kratka govora, gdje su objašnjavane najosnovnije stvari ili problemi kraja.

Broj dezertera iako nije narastao u ovome razdoblju, on nije ni osjetljivo pao. Među njima je najveći broj onakovih koji odlaze u druge jedinice, a naročito u odrede, ili drugim dijelom svojim kućama. U XII. Brigadi taj je problem dosta uočljiv, samo s tom razlikom jer gotovo svi »dezerteri« nakon nekoliko dana vraćaju se u svoju jedinicu. Kod ove brigade ovome je razlog činjenica da samo puštanje na osustvo dosta se lagano izmjenjuje, a sami borci bili su odsutni iz svog kraja gotovo godinu dana. Prolazak te brigade kroz područje Ćeralija, Macuta i tih sela riješio bi u velikoj mjeri pitanje »dezerterstva«, t. j. samovoljnog odilaženja kućama. Ovih 20 dana broj samovoljnih odlaženja kućama osjetljivo je pao u Osječkoj brigadi.

Veoma malo brojno stanje naših brigada prilično negativno djeluje na mnoge naše rukovodioce po brigadama i bataljonima, a po njihovim izlaganjima i na osnovnu masu boraca. U pokretima nema gotovo ni jednoga borca koji osim svoje puške ne nosi stalno ili povremeno ili djelove mitraljeza, municiju, mine itd. Tako XII. Brigada danas ima na licu 725 ljudi, ovdje se podrazumjeva svi bataljoni i svi djelovi brigade, zajedno sa vojnim i političkim rukovodiocima. Ova brigada ima 4 bataljona, a njihovo brojno stanje kreće se oko 130 ljudi. Vrlo je česta pojava da čete u toj brigadi imaju po 22 čovjeka. Samo naoružanje brigade izgleda uglavnom ovako: 547 pušaka, 22 šmajsera, 40 puškomitraljeza, 14 lakih mitraljeza, 9 teških mitraljeza, 8 lakih bacača, 2 teška bacača, 4 protutenkovske puške, 2 pješadijska topa itd. Mi smo poduzeli sve da ubjedimo drugove o tom da će naše jedinice biti brojno pojačane kao i o tome da se mora računati sa brojkom koju imaju, a upornim političkim radom otkloniti nedostatke koji se pokazuju usljed premalog brojnog stanja.

Disciplina u našim jedinicama ojačava gotovo redovito iako tu i tamo ima još uvjek raznoraznih pritužaba. Takove prestupe kažnjavamo, a sada poslije izdane naredbe i uredbe o disciplinskim kaznama vjerujemo da ćemo primjenjujući pravilo, na vrijeme i tamo gdje je potrebno, imati uskoro koristi.

Takmičenje koje još uvijek nije obuhvatilo cijelo ljudstvo ipak je donijelo vidljive rezultate. Mnogi od rukovodilaca i bo-

raca zalažu se za interese svoje jedinice i zahvaljujući natjecanju pokazuju izvjesne rezultate. Prelaznu zastavicu je ovoga puta dobila Osječka brigada, koja je što se tiče borbenosti postigla prilične rezultate u obrani žita. S razumjevanjem pristupila i toj obrani i prebacivanju žita. Vojnički ojačala i učvršćava se. Pokazala intenzivniji kulturno-prosvjetni i politički rad nego prošlog mjeseca. Samo natjecanje nije još u dovoljnoj mjeri korišteno za zainteresiranje svakog pojedinca za stvar ojačanja i poboljšanja stanja u jedinici.

III. Kulturno-prosvjetni rad:

Kulturno-prosvjetni rad u našoj diviziji u odnosu prema prošlom razdoblju, uprkos veoma malog vremena, ipak je pokazao mali napredak. On je krenuo napred u Osječkoj brigadi, u Čehoslovačkoj naročito te u Konjičkom divizionu, dok u XII. stoji na istom. Usmene novine vrlo su česta pojava i redovito su dobro primljene. Djepne novine, čije redovito izlaženje polako počinje da ulazi u krv naših četa, morat će doživjeti izmjenu obzirom na to što još uvijek tretira se vrlo malo, a često nikako u njima problemi koji se tiču dotične čete. Tako da u stvari ovdje nismo postigli željen rezultat osim tačnosti, osjećaja odgovornosti da one moraju izaći, zatim sve veće pojave da članke pišu borci. Kada uspijemo od njih napraviti registratora događaja u četi i korektora raznih propusta i nedostataka itd. onda će one u potpunosti poslužiti svojoj svrsi. U samoj Diviziji gotovo redovito izlaze svakog trećeg ili četvrtog dana najvažnije vijesti umnožene na šapirografu, zatim svakih 15 dana bilten natjecanja, koji je, iako ne kao što bi to trebalo, ipak dosta iskorištavan u mnogim bataljonima. Problem mapa istočnog fronta i zapadnog riješili smo na taj način što su napravljene velike karte istočnog fronta za svaki bataljon, a zapadnog se sada prave. Koristimo u punoj mjeri naše glazbene sekcije po svim brigadama, koje redovito odilaze u jedinice i među sam narod. Izvjesno mrtvilo koje se zna na momenat osjetiti u nekim našim jedinicama riješit ćemo mnogo intenzivnijim kulturno-prosvjetnim životom, te sportom naročito lakom atletikom. Ima mnogo izgleda da će ovaj sektor oživljavati svakoga dana. Stanje sa kulturno-prosvjetnim odborima jednako je kao i u ranijim izvještajima a do sada i po ovom pitanju, izuzev to što oni postoje i što su formirani tamo gje ih nema, nije nijedan jedini korak učinjen napred. Ovdje je možda mali izuzetak Čehoslovačka brigada.

IV. Rad i zapažanje u narodu:

U odnosu prema narodu mogao bih kazati da krećemo napred. Smanjio se broj samovoljnih čina, iako ih još uvijek zna

da bude. Nastojano je da se održi što više sastanaka s narodom. Primjetio sam da naša štampa, koja u priličnoj mjeri izlazi na svijet, ne iskorištava se u dovoljnoj mjeri. Veoma često nailazimo na ljude koji nisu upoznati sa mnogim problemima o kojima se piše i govori. Ovdje leži razlog i u nedovoljnom političkom radu naših organizacija na terenu, a jednako tako i premalo pažnje posvetili smo mi, da taj problem riješimo kad se nalazimo na terenu izvan borbe. Ovdje ćemo stvar popraviti na taj način, što smo odlučili redovito jedan dio dobivene štampe ostavljati i dijeliti direktno mi narodu, naročito u onim krajevima, gdje se naša vojska manje zadržava, jer je tu redovito baš i sam rad sa narodom najslabiji. Prilikom zadnjeg boravka u ovom razdoblju u okolici Đakova, te u okolici Daruvara čini mi se da Maček odnosno njegova kompanija, koliko organizirano to ne znam, sprema se i postaje malo aktivnija obzirom na međunarodnu situaciju i na mogućnost likvidacije ustaštva.

V. Ishrana, odjeća i obuća, te zdravstveno stanje:

Ishrana je dobra. Odjeće i obuće trebali bi svakim danom sve više. Imamo oko 200 bosih. Zdravlje uglavnom dobro . . .

VI. Rad štabova:

U štabu Divizije vlada puna harmonija i nema uopće slučaja nezdravog razmimoilaženja. Ovdje je bilo premalo rada na teoretskoj izgradnji članova štaba . . .

Štab XII. i Osječke sve je više aktivniji u radu . . .

Štabovi naših bataljona nisu još ni izdaleka pravi rukovodioci bataljona. Mjerama koje smo odlučili poduzeti po pitanju njihove teoretske izgradnje, po pitanju dostignuća majstorstva u rukovođenju svojom jedinicom i našom pomoći, te provjerkom, vjerujemo da ćemo iako lagano ipak uspjevati.

Uopće pitanju kadra poklonit ćemo mnogo više pažnje. Personalni odsjek, koji je sada u stvari još uvjek samo zauzet isključivo administrativnim poslovima, čim bude sredio stanje i [budu] posavršeni oni osnovni radovi odigrat će ulogu koja je tom odsjeku odnosno koja je licima tog odsjeka namjenjena.

Zaključak:

Divizija je u stanju izvršiti svaki zadatak koji bude pred nju postavljen. Divizija je i ovih 20 dana pokazala korak u napred. Ima međutim cijeli niz nedostataka, no jednako tako ima i mnogo mogućnosti da tih nedostatak nestane.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU !

Politkomesar:
Otmar Kreačić

BR. 27

IZVJEŠTAJ ŠTABA 35. DIVIZIJE OD 7. AVGUSTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O MOGUĆNOSTIMA IZVOĐENJA VOJNIH OPERACIJA U LICI[1]

ŠTAB
XXXV. DIVIZIJE XI. KORPUSA
Pov. Br. 443 7-VIII. 1944.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Aktom ovoga štaba broj 417 od 26. VII. tekuće godine dostavili smo vam opširan izvještaj o situaciji u Lici, tj. na sektorima ove divizije.[2] Tada predočena situacija bez naročitih promjena je i sada.

U rečenom izvještaju priložili smo i informativni izvještaj, iz koga se vide neprijateljske snage na našim sektorima.

Stupili smo u kontakt sa Štabom VIII. divizije, sa kojom smo razmotrili zajedničko sadejstvo u akcijama. Štab VIII. divizije pristaje da sadejstvuje u akcijama na našim sektorima samo uz garanciju ako je uspjeh akcije sto posto siguran, te smo ovakvu akciju jedino mogli predviditi na liniji: Ličko Petrovo Selo — Vaganac, koja će biti skoro izvedena.[3]

Za uspješne akcije na našim sektorima najveća je smetnja neprijateljsko uporište: Čudin klanac — G. i D. Babin Potok — Vrhovine.[4] Ova uporišta jaka su predstraža neprijateljska za zaštitu Gacke doline. Neprijatelj je pridao veliku važnost ovim uporištima te ih drži jačim snagama, koje su organizovale solidnim fortifikacijskim uređenjem svoje položaje.

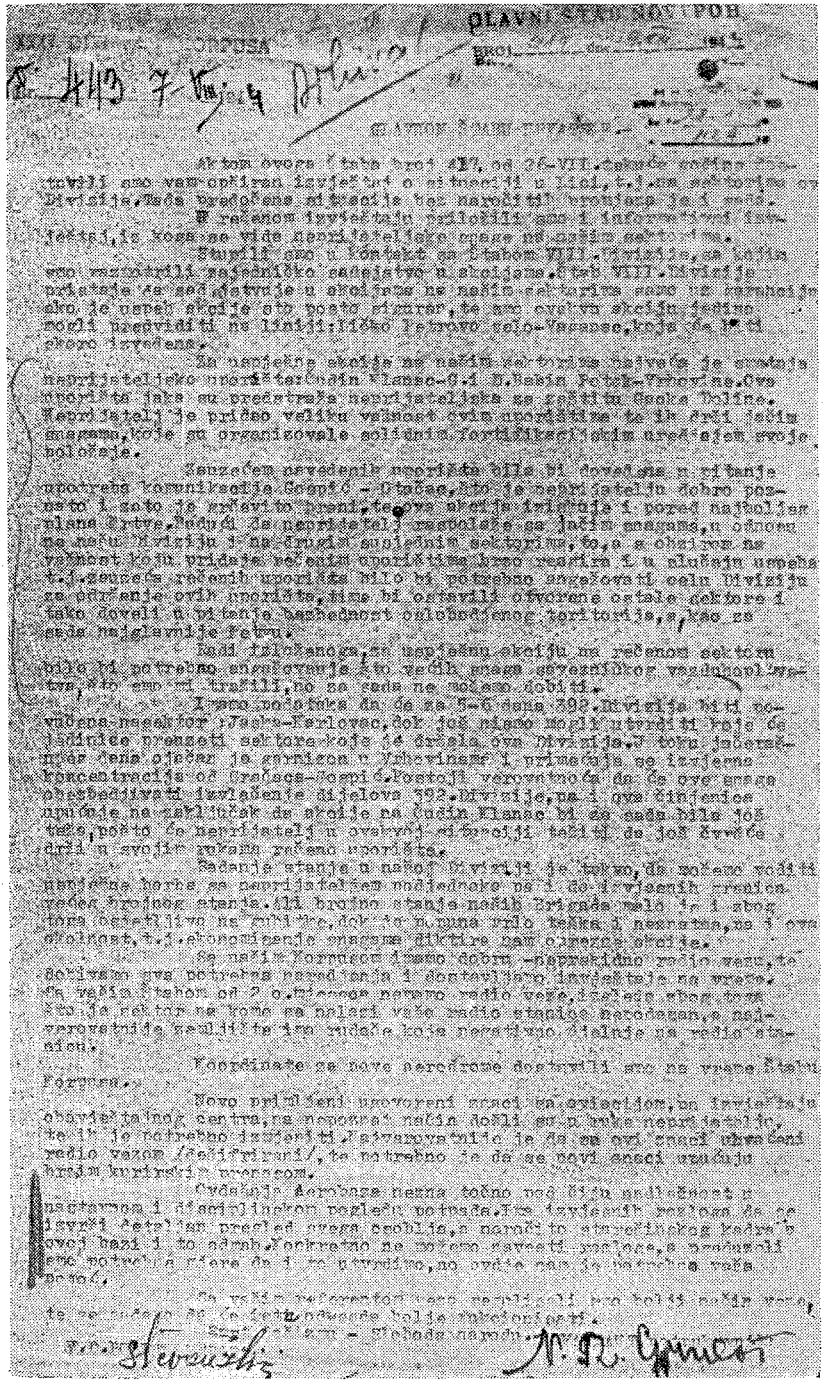
Zauzećem navedenih uporišta bila je dovedena u pitanju upotreba komunikacije Gospić — Otočac, što je neprijatelju dobro poznato i zato je grčevito brani, te ova akcija iziskuje, i pored najboljeg plana, žrtve. Budući da neprijatelj raspolaže

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 28—1, k. 112 A.

[2] Redakcija je pronašla primjerak izvještaja koji je dostavljen Štabu 11. korpusa NOVJ. On se nalazi u Arhivu V.I.I., reg. br. 30—5/I, k. 569.

[3] Ta akcija nije tada izvedena jer su već slijedećeg dana (8. avgusta 1944) jake njemačke, ustaško-domobranske i četničke snage započele prodor na oslobođenu teritoriju Like da bi potisnule 35. diviziju sa Krbavskog polja i opljačkale požnjeveno žito (vidi dok. br. 71, 117, 118 i 120 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—44, k. 58 i 41/3, k. 74).

[4] Navedena uporišta držali su dijelovi njemačke 392. legionarske divizije (Arhiv V.I.I., reg. br. 41/3, k. 74).

Fotokopija dokumenta br. 27

sa jačim snagama, u odnosu na našu diviziju i na drugim susjednim sektorima, to, a s obzirom na važnost koju pridaje rečenim uporištima, brzo reagira i u slučaju uspjeha tj. zauzeća rečenih uporišta bilo bi potrebno angažovati cijelu Diviziju za održanje ovih uporišta; time bi ostavili otvorene ostale sektore i tako doveli u pitanje bezbjednost oslobođenog teritorija, a kao za sada najglavnije žetvu.

Radi izloženoga, za uspješnu akciju na rečenom sektoru bilo bi potrebno angažovanje što većih snaga savezničkog vazduhoplovstva, što smo mi tražili, no za sada ne možemo dobiti.

Imamo podataka da će za 5—6 dana 392. divizija biti povučena na sektor: Jaska — Karlovac,[5] dok još nismo mogli utvrditi koje će jedinice preuzeti sektore koje je držala ova divizija. U toku jučerašnjeg dana ojačan je garnizon u Vrhovinama i primjećuje se izvjesna koncentracija od Gračaca — Gospić.[6] Postoji vjerovatnoća da će ove snage obezbjeđivati izvlačenje dijelova 392. divizije, pa i ova činjenica upućuje na zaključak da akcija na Čudin klanac bi za sada bila još teža, pošto će neprijatelj u ovakvoj situaciji težiti da još čvršće drži u svojim rukama rečeno uporište.

Sadanje stanje u našoj diviziji je takvo, da možemo voditi uspješne borbe sa neprijateljem podjednako pa i do izvjesnih granica većeg brojnog stanja. Ali brojno stanje naših brigada malo[7] je i zbog toga osjetljivo na gubitke, dok je popuna vrlo teška i neznatna, pa i ova okolnost, tj. ekonomisanje snagama diktira nam oprezne akcije.

Sa našim korpusom[8] imamo dobru — neprekidnu radio-vezu, te dobivamo sva potrebna naređenja i dostavljamo izvještaje na vrijeme. Sa vašim štabom od 2 o. mjeseca nemamo radio-veze, izgleda zbog toga što je sektor na kome se nalazi vaša radio-stanica nepodesan, a najvjerovatnije zemljište ima rudače koja negativno djeluje na radio-stanicu.

Koordinate za nove aerodrome dostavili smo na vrijeme Štabu Korpusa.[9]

---

[5] Ovi podaci nisu bili tačni (vidi dok. br. 71 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1, k. 58 i 41/3, k. 74).

[6] Pravcem Gračac — Udbina — Korenica prodirao je tada 1. bataljon 846. puka 392. legionarske divizije, sadejstvujući ostalim snagama Puka i 4. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga, koje su nastupale ka Krbavskom polju (vidi dok. br. 71, 117, 118 i 119 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—44, k. 58).

[7] O brojnom stanju brigada 35. divizije u avgustu 1944. vidi dok. br. 81.

[8] Odnosi se na Štab 11. korpusa NOVJ.

[9] Štab 11. korpusa dostavio je o tome Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske slijedeću depešu: »Koordinate u Lici za spuštanje engleskih aviona 15 stepeni 4 minute ist. od Grinviča i 44 stepena 42 minute sjev.

Novo primljeni ugovoreni znaci sa avijacijom, po izvještaju obavještajnog centra, na nepoznat način došli su u ruke neprijatelju, te ih je potrebno izmijeniti. Najvjerovatnije je da su ovi znaci uhvaćeni radio-vezom (dešifrirani), te potrebno je da se novi znaci upućuju brzim kurirskim prenosom.

Ovdašnja aerobaza ne zna točno pod čiju nadležnost u nastavnom i disciplinskom pogledu potpada. Ima izvjesnih razloga da se izvrši detaljan pregled svega osoblja, a naročito starješinskog kadra u ovoj bazi i to odmah. Konkretno ne možemo navesti razloge, a preduzeli smo potrebne mjere da i to utvrdimo, no ovdje nam je potrebna vaša pomoć.

Sa vašim referentom veza regulisali smo bolji način veze, te se nadamo da će iste od sada bolje funkcionisati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

v.d. Politkomesara:
Stevan Ilić

Komandant, potpukovnik:
N. R. Grubor

od ekvat. Mjesto za bacanje i eventualno spuštanje sovjetskih aviona 15 stepeni 47 minuta ist. Grinviča i 44 stepena 34 sek. sjev. od ekvatora. XXXV. div. dobila je u zadatak da mjesta za eventualno spuštanje sovjetskih aviona uredi...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/10).

BR. 28

IZVJEŠTAJ ŠTABA 35. DIVIZIJE OD 7. AVGUSTA 1944. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U LICI OD 2. DO 4. AVGUSTA[1]

ŠTAB
XXXV. DIVIZIJE XI. KORPUSA
NOVJ
Br. 446 7-VIII. 1944.

Dostavlja se operativni
izvještaj o borbama
dana 2, 3. i 4. ov. mj.

ŠTABU XI. KORPUSA N.O.V.J.

2. VIII. 1944.

1. — Borba je vođena na sektoru Ljubovo — Kuzmanovača. Teren mjestimično pošumljen, uglavnom prohodan i podesan za odbranu. Preko njega prolazi, pored manjih puteva, komunikacija Š. Kula — Bunić. Sekcija Gospić 1 : 100.000.

2. — Borbu je vodila II. brigada ove divizije.

3. — Vođena je borba sa 31. i 32. ust. bojnom jačine oko 800 vojnika naoružanih pored pješadijskog naoružanja još sa 4 teška bacača. Zapovjednik 31. bojne Juco Rukavina.

4. — Neprijatelj je imao namjeru da ovlada našim položajima na sektoru Ljubovo—Kuzmanovača, radi osiguranja svoje žetve u Čanku i oko Pocrnića, te da ugrozi Krbavsku dolinu i aerodrom.[2] Naše namjere: sa položaja

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 50—1/5, k. 1234.

[2] O namjerama neprijatelja (ustaša) u bojnoj relaciji Zapovjedništva Operativnog područja Velebit piše slijedeće: *»2. kolovoza 1944.* Poduzet je podhvat ka području sela Čanka (23. km s.i. od Gospića), sa namjerom, da se odmetničke snage koje su prikupljene na tom području razprše. U podhvatu sudjeluju:

XXXI. i XXXIV. bojna IV. S.D.Z. iz Široke Kule, XXXII. bojna IV. S.D.Z. iz Perušića, i dio Doknadne bojne IV. S.D.Z. iz Janjče.

O odmetnicima su prikupljeni podatci, da se u području sela Čanak i Kozjan (23 km s.i. od Gospića) sakupljaju dielovi II. i III. brigade 35. partizanske divizije.

Podhvat je počeo u 06.00 sati i tekao po sliedećem: 2 sati Doknadne bojne IV. S.D.Z. brzim i iznenadnim nastupanjem, uspjele su već oko

Srdari — Ljubovo — Kuzmanovača osigurati žetvu u Krbavskoj dolini i aerodrom, te sa tih položaja uznemiravati neprijatelja i ometati mu žetvu u Kuli i Perušiću.

5. — Direktivna zapovijest za držanje položaja izdata je pismena, dok za ovu borbu izdata je usmena.

6. — Borba je počela 2. ov. mj. u 5.30 sati na liniji Tepšanovac — Srdari — Čubrića stan, dok na liniji Kuzmanovača — Tromeđa u 7.30 sati.

7. — Oko 5 sati neprijatelj je u tri kolone jačine po 120 vojnika od Š. Kule počeo da nadire u pravcu Ljubova i to jednom kolonom Š. Kula — Gradina — Jezeranski vrh, drugom kolonom cestom, a trećom kolonom Jagodnja — Podovi — Čardak (k. 942). Na liniji Srdari — Tepšanovac — Čubrića stan oko 5.30 sati dva bataljona II. brigade otvorili su vatru na neprijatelja i privremeno ga u nastupanju zaustavili. Jedna kolona koja je nastupala preko Jezeranskog vrha uspjela je kroz šumu da oko 8 sati neprimjetno se provuče između dijelova ovih bataljona i izbije na zapadne padine Meršića strane i Čubrića vrha, a jedna druga kolona u isto vrijeme uspjela je da zauzme bezimenu kotu istočno od Srdara. U tom momentu naše snage

---

09.30 sati zauzeti selo Čanak i podpuno iznenaditi odmetnike, koji su se skoro bez borbe povukli ka Kozjanu.

XXXII. bojna, napadajem na pravcu: Perušić — Gostovača — Tromeđa (1037), potiskivala je postepeno odmetnike pred sobom i na taj *način navukla je na sebe jače odmetničke snage.* Uslied ovog, odmetnici su obratili malo pažnje na svoje lievo krilo na Crnom Vrhu (22 km s.i. od Gospića).

XXXI. i XXXIV. bojna IV. S.D.Z. zauzele su bez jakog odpora Čardak (942) (17 km s.i. od Gospića), a zatim se pojavile na Crnom Vrhu i Pogledalu (1204) (21 km s.i. od Gospića). Na ovaj način, ove su bojne zašle u bok odmetnicima, koji su se borili sa XXXII. bojnom, a iza leđa odmetnicima, koji su se povlačili od sela Čanka ka Kozjanu.

Odmetnici, iznenađeni ovim napadajem, nisu više davali odpora, već su se u neredu povukli ka sjeveroistoku.

Gubitci naših četa: 1 vojničar poginuo, 1 častnik i 3 vojničara lakše ranjeno.

Gubitci odmetnika: 19 mrtvih nađeno (među njima i 1 komesar bataljona) i oko 40 ranjenih (po izjavama mještana). Zaplijenjeno: 1 strojopuška, 1 strojosamokres, 26 pušaka i samokres i nešto streljiva. Vatrom naših bacača uništena 1 neprijateljska strojnica i 1 strojopuška, koje su nađene uništene pored poginule posluge«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—43, k. 58).

ovih dvaju bataljona, davajući slabiji otpor, povukle su se jednim dijelom prema Čankovim stanovima i Brezovom dolu, a većim dijelom preko Ljubova prema Ratkovića Poljani. Do 9 časova neprijatelj je uspio da ovlada položajima Goloura, Konjski vrh, Velonj, Čardak (k. 942).

Oko 7.30 časova kolona jačine oko 400 ustaša napala je položaje jednog bataljona na liniji k. 917 — k. 1037 (Tromeđa). Ova kolona nije bila primijećena sve dok nije stigla do Jurkovića, a došla je od Ivčevića kose. Nakon jednosatne borbe ova grupa neprijatelja uspjela je zbaciti sa pomenute linije naš bataljon i isti se povukao preko Pogledala na sjeverni i zapadni rub šume Crnog vrha, gdje je uspio neprijatelja zadržati.

Oko 10 časova izdato je naređenje svim bataljonima da pređu u kontranapad. Bataljonu koji se je do tada nalazio u rezervi iznad Obsenica, naređeno je da napadne neprijatelja preko Lisine iznad Kuzmanovače na bezimenoj koti zapadno od Međugorja i da potpomogne rad bataljona koji se zadržao na rubu šume Crni vrh. Oko 12 časova jedna kolona od 100 vojnika preko Čardaka — Zastanikovića i Kuzmanovače krenula je prema Lulićima.

Naše snage nisu izvršile protunapad, jer je za čitavo vrijeme neprijatelj vršio žestoki pritisak na sve položaje u namjeri da istima ovlada. Oko 15 časova neprijatelj je počeo da se postepeno povlači sa Goloure i Konjskog vrha, a naše snage u to vrijeme su pojačale pritisak pokretom i vatrom i do 16 časova uspjele su da ovladaju Golourom i Konjskim vrhom, a tada je neprijatelj na sektoru Kuzmanovača — Tromeđa također počeo da se povlači u pravcu Ivčevića kose i do 17.30 časova neprijatelj se organizovano, bez jačeg pritiska, povukao prema svojim polaznim bazama. Naše snage zauzele su sve izgubljene položaje do 18.15 časova.

8. — Postavljeni ciljevi nisu postignuti, neprijatelj je uspio u svojim namjerama i zauzeo je naše položaje, koje je kasnije pod našim pritiskom napustio. Gubitci neprijatelja: 16 mrtvih, 12 ranjenih i 1 se predao. Zaplijenjeno:

2 puške, 400 metaka, 8 mina za mali bacač, 6 šanžera za p. mitraljez i 1 cijev za p. mitraljez.

9. — Naši gubitci: 6 poginulih, 4 ranjena, 1 zarobljen i 2 nestala. Poginuo je komesar 1. bataljona Bogdan Dokmanović, a ranjen je pomoćnik komesara bataljona Kukić Milan. Izgubljeno je 6 pušaka, 1 p. mitraljez, 1 šmajser i 1 pištolj (da li je p. mitraljez pao u ruke neprijatelja još nije ustanovljeno, jer je borac koji ga je nosio ranjen i neki tvrde da ga je sakrio).

10. — Utrošeno je municije: 5.660 metaka, 10 ručnih bombi i 14 mina za teški bacač.

11. — Lica i jedinice koje su se naročito istakle u ovim borbama nije bilo.

...

13. — Kritički osvrt: U ovoj borbi glavni je nedostatak što su rukovodioci postavljajući se sa jedinicama linijski (frontalno) težili da se odupru neprijatelju i da mu ne dozvole napredovanje, dok teren i broj neprijatelja, tj. jačina, nisu dozvoljavali. Kad je neprijatelj uspio da zauzme naše prve položaje, premda je bilo uslova da se naše snage zaustave i dadu otpor neprijatelju na drugoj liniji, to nije napravljeno, jer rukovodioci pri povlačenju nisu imali u potpunosti jedinice u rukama. Organizacija odbrane položaja nije bila potpuna. Desnu neprijateljsku kolonu koja je napala liniju Kuzmanovača — Tromeđa nije se primjetilo na vrijeme, što znači da jedinica na tom sektoru nije bila dovoljno budna. Na sve navedene propuste i nedostatke ukazano je i najoštrije postavljeno da se u buduće ovakove i slične stvari ne događaju.

2. VIII. 1944. 1. — Napad je izvršen na neprijateljsko uporište L. Petrovo Selo. Sa sjeverne, zapadne i južne strane moguć je prilaz garnizonu neprimjetno. Većim dijelom teren je pošumljen i brdovit. Istočni dio je uglavnom nepokriven i ravan. Kroz uporište prolazi komunikacija Prijeboj — Ličko Petrovo Selo — Vaganac, križanje ceste Bihać — Petrovo Selo — Prijeboj i Petrovo Selo — Izačić. Neprijatelj je uporište utvrdio sa suhozidanim bunkerima ograđenim jednostrukom bodljikavom žicom i rovovima.

2. — Tri bataliona I. brigade i jedan bataljon II. brigade VIII. divizije, te prateća četa I. brigade.

3. — Posada uporišta bila je u jačini 140 vojnika (jedna i pol satnija I. cazinske bojne). Naoružanje, pored pješadijskog oružja, jedan teški bacač. Ova posada uporišta uglavnom se zadržavala na Čelopeku.

4. — Uporište u Petrovom Selu neprijatelju služi kao predstraža uporišta i snaga u Vagancu, Izačiću i Bihaću, odakle neprijatelj čestim ispadima prema Prijeboju u zajednici sa svojim snagama na Čudinom Klancu ugrožava nam komunikaciju i vezu sa Kordunom, vrši prepade na pozadinske vojne organizacije i sebi osigurava žetvu na prostoru L. Petrovo Selo, Željava, Baljevac. Naša odluka bila je napasti neprijatelja u L. Petrovu Selu i istog izbaciti iz sela uz što veće gubitke.

5. — Štabu brigade izdata je zapovijest depešom, a štab brigade izdao je pismenu zapovijest.

6. — Borba je počela 2. VIII. u 3 sata.

7. — Bataljon II. brigade VIII. divizije na prostoru Vaganačko polje — Rešetar zatvarao je pravac Vaganac — Ličko Petrovo Selo. Jedan bataljon I. brigade na sjeveroistočnim padinama Ceserovog kamena iznad Željave zatvarao je pravac Bihać — Petrovo Selo, a dva bataljona I. brigade, sa polaznih položaja Krnjakov vrh i k. 369 vršili su napad na neprijatelja. U 3 sata bataljon koji je napadao od Krnjakovog vrha na sjevernim padinama Čelopeka sukobio se sa neprijateljem, a malo kasnije i bataljon koji je napadao južnom padinom Čelopeka i kroz selo također je došao u kontakt sa neprijateljem. Bombaškim odjeljenjima u jednom naletu neprijatelj je bio zbačen sa Čelopeka, te je isti odstupao prema selu, odakle su ga zajednički oba bataljona poslije vrlo kratke borbe odbacili prema polju u pravcu Izačića. Jedan bataljon je dalje gonio neprijatelja jedan kilometar daleko od raskrsnice Petrovo Selo — Izačić. Borba je trajala jedan sat, tj. do 4 sata. Za to vrijeme postavljene su nagazne mine na cesti Izačić — Petrovo Selo — Bihać. Oko 6 časova naše snage

su se povukle u svoje polazne baze. Malo kasnije je neprijatelj ponovno izbio u Petrovo Selo i na Čelopek. Kad je neprijatelj ponovo izbijao na Čelopek, bio je tučen sa Klokočevice iz naših bacača.

Oko 10 časova iz Bihaća naišao je luksuzni automobil u Željavi na okuci (k. 349) na postavljenu nagaznu minu, automobil je uništen, u njemu su poginula dva oficira i šofer. Malo kasnije naišao je sanitetski auto također iz Bihaća i naletio je na minu, koja ga je uništila. U njemu je ranjen jedan vojnik (šofer). Poslije podne istog dana naišla su dva neprijateljska kamiona od Izačića prema Petrovu Selu i nagazila na nagazne mine i oba su uništena, ali do danas nije ustanovljeno koliko je neprijateljskih vojnika stradalo u njima.

8. — Postavljeni ciljevi postignuti su, ali nisu u potpunosti dovoljno iskorišteni. Neprijateljski gubitci 8 mrtvih i 12 ranjenih, vojnika i oficira. Zaplijenjeno je 4 puške, 2 telefonska aparata, 1500 metaka, 12 šinjela, 20 šatorskih krila, 2 km kabla, 8 ranaca, 1 signalni pištolj, 1 dvogled, 2 rezervne cijevi za p. mitraljez i još druge sitne spreme. Uništeno je: 1 luksuzni auto, 2 kamiona i 1 sanitetski auto.

9. — Naši gubitci: 2 ranjena (i jedan vrlo malo ozlijeđen, te je zadržan u jedinici). Ranjen je zamjenik komandanta 4. bataljona Dušan Mišković.

10. — Utrošeno je 2.000 metaka, 165 ručnih bombi, 24 mine za teški bacač. U ovoj akciji dobro se je pokazalo bombaško odjeljenje II. bataljona pod komandom zamjenika komandira druga Milana Repca, koje je svojim energičnim naletom na neprijateljsko utvrđenje Čelopek doprinijelo likvidiranju istog.

12. — Pojedinaca niti jedinica koji su se slabo držali u ovoj akciji nije bilo.

13. — Kritički osvrt: Ova akcija bila je pripremljena dobro. Odluke i izdate zapovijesti bile su realne. Glavni je nedostatak, što neprijatelj kad je bio zbačen sa Čelopeka i protjeran iz Petrova Sela, nije bio dovoljno organizovano tjeran i što mu nije bila postavljena zasjeda na Čelopeku, kad je ponovo izbijao na isti.

3. VIII. 1944.

1. — Akcija je izvedena na prostoru Ričice, sekcija Novigrad 1 : 100.000.— Sa južne i sjeverne strane teren je brdovit, pošumljen i uglavnom kamenjar, dosta neprohodan. Preko terena prolazi komunikacija i neupotrebiva želj. pruga Gračac — Gospić, te potok Ričica. Teren je pogodniji za napad nego za odbranu, moguć je neprimjetan prilaz. Sigurnije nastupanje omogućavaju mnogi nasipi, ograde i zidine koje se nalaze na tom prostoru.

2. — Akciju su izvela dva bataljona, ojačana sa jednim odjeljenjem bacača III. brigade.

3. — Neprijateljske tri ustaške satnije 35. odbranbene bojne, čiji je zapovjednik Sertić Ilija, zapovjednik jedne satnije zastavnik Katalinić Ivan, rodom iz Sv. Roka, zapovjednik druge satnije zastavnik Kosić Nikola, Srbin iz Štikade, zapovjednik treće satnije zastavnik Simić Juraj iz Gudure. Ove jedinice većinom su sastavljene od novomobilisanih mladića i starijih ljudi, kao i od dezertera N.O.V. Među njima se nalazi manji dio starijih ustaša, većinom koljača iz Gudure, Ričice, Sv. Roka, Rudopolja i Lovinca.

4. — Neprijateljske namjere su, da pokupi žetvu na prostoru Štikada, Ričice, Sv. Rok, Lovinac, te zato je i svoje snage razbacao po uporištima Ričice, Sv. Rok, Lovinac. Neprijatelj je sa snagama iz Ričica uz pomoć onih iz Gračaca otežavao i sprečavao žetvu našem narodu u Štikadi. Sopstvena odluka je bila napasti i razbiti neprijatelja u Ričicama i osigurati žetvu u Štikadi.

5. — Pismena direktivna zapovijest ovog štaba izdata je štabu brigade, a štab brigade za ovu akciju izdao je usmenu zapovijest i lično rukovodio sa istom.

6. — Borba je počela 3. VIII. u 9 sati.

7. — Jedan bataljon od Žutin vrha preko Jelovog vrha — Dubrave — istočnom stranom Rujeve glave, prebacio se preko potoka — pruge i ceste, te je sa sjevernih padina Bukova k. (822) i Osredak (715) napao neprijatelja, koji se nalazio u Ričicama oko crkve, jednom četom napad je vršen od mlina uz cestu i prugu, jedan bataljon vršio je sa jednom četom i jednim te-

škim mitraljezom na položaju Goli vrh — Plašće osiguranje od Gračaca, a jednom četom kod Brkine pećine osiguravao je od Matovinović vrha, dok sa trećom četom vršio je pritisak preko južnih padina Rujeve glave na neprijatelja u Ričicama. Snage koje su napadale uz cestu i sa južne strane ceste, sukobile su se sa neprijateljem oko 9 sati. Neprijatelj je, pod pritiskom ovih snaga i čete koja je napadala sa sjeverne strane, povukao se u pravcu Cerja i Sv. Roka. Neprijatelj je od svog povlačenja, pa do momenta kad je prešao u protunapad, povremeno tukao Ričice sa jednim topom i sa jednim teškim bacačem od Cerja i Sv. Roka. Oko 13 časova neprijatelj je od tri pravca i to: Od Ličkog Cerja, od Kose (744) i od Poljane preko Ivića kose, počeo vršiti protunapad i potpomognut bacačkom i topovskom vatrom do 18 časova uspio je ponovo da ovlada Ričicama. Naši bataljoni povukli su se jedan u pravcu k. 840 i Goli vrh, a drugi Brkina pećina — Rujeva glava — Dubrave, sa zadatkom da preko noći osiguraju žeteoce u Štikadi. Borba je završena u 18 časova.

8. — Postavljeni ciljevi djelomično postignuti. Neprijateljski gubitci: 16 mrtvih, 18 ranjenih i 2 zarobljena. Zaplijenjeno je 5 pušaka, 1 njemački pištolj, 400 metaka, 5 pari cipela, 5 ćebadi, 4 bluze, 3 čakšire, 180 ovaca, 36 komada krupne stoke i 6 konja. Od ove stoke izvjestan dio biti će vraćen nazad seljacima, jer su to naši simpatizeri.

9. — Naši gubitci: 3 ranjena, među kojima komandir čete I. bataljona drug Mataia Mate. Drugih gubitaka ni u ljudstvu ni u materijalu nije bilo.

10. — Utrošeno je 3.900 metaka za puške, p. mitraljeze i mitraljeze.

11. — U ovoj akciji nije se nitko naročito istakao niti se slabo držao.

12. — Kritički osvrt: Odluke i izdate zapovijesti bile su realne. Niži komandni kadar za vrijeme akcije dobro se snašao u svim radnjama iako je neprijatelj pri protunapadu raspolagao jačim snagama nego što su naše bile, otpor je bio organizovan. Teški bacač nije bio upotre-

bljen, jer nije bilo upornijih neprijateljskih tačaka koje bi se mogle tući sa njim.

4. VIII. 1944. 1. — Akcija je izvedena na sektoru Lovinac, sekcija Novigrad 1 : 100.000. Neprijatelj u samom uporištu Lovinac nije imao nikakva utvrđenja, dok položaj Cvituša (587) utvrđena mu je suhozidanim bunkerima i rovovima. Teren uglavnom prohodan, ispresijecan manjim i većim poljskim putevima i komunikacijom Lovinac — Ploča. Uglavnom pokriven grmljem i usamljenim drvećem. Položaj samog uporišta Lovinac podesniji za odbranu nego za napad, dok Smokrić obratno.

2. — Akciju je izveo III. i IV. bataljon III. brigade.

3. — Dijelovi 35. odbranbene bojne u jačini 145 vojnika, te oko 150 naoružanih civila u Smokriću, većinom dezerteri.

4. — Neprijatelj osigurava žetvu na sektoru Lovinac — Smokrić. Naša odluka je bila napasti neprijatelja u Lovincu i Smokriću, nanijeti mu što više gubitaka i privezati na ovaj sektor što više neprijateljskih snaga, da bi olakšali dijelovima koji su osiguravali žetvu na sektoru Štikade.

5. — Direktivna zapovijest ovog štaba izdata je pismena, a štab brigade izdao je usmenu zapovijest.

6. — Borba je počela 4. VIII. u 6 časova.

7. — III. bataljon sa dvije čete napao je zapadno i južno uz cestu, a sa jednom četom od pravca Visočice (k. 780) — Lovinac, a IV. bataljon preko k. 734 i 842 napao je Smokrić. Četa III. bataljona koja je napadala od Visočice najprva je upala u Lovinac i uz pomoć pritiska snaga koje su napadale uz cestu protjeran je neprijatelj u pravcu Cvituše i Volarice, a na kojim položajima se neprijatelj zadržao i davao žestok otpor do momenta kada je izvršio protunapad. Bataljon koji je napadao Smokrić također je uspio neprijatelja zbaciti iz sela, ali neprijatelj se zadržao na k. 657 i Ljutači (738), odakle je davao otpor. Oko 12 časova neprijatelj je od pravca Cvituše i Volarice, te k. 657 i Ljutače počeo vršiti protunapad i potpomognut to-

povskom i bacačkom vatrom, do 16 časova je uspio ponovo da ovlada Lovincem i Smokrićom, kada su se naše snage povukle u svoje polazne baze, Parčić i Vranik.

8. — Postavljeni ciljevi djelomično su ispunjeni, premda su naše jedinice bile uporne i u odbrani i napadu, nisu u svim momentima dorasli situaciji, na pr. kad je neprijatelj vršio protunapad naša jedna četa zarobila je, tj. prisilila na predaju, 10 neprijateljskih vojnika, iste razoružala, ali ovi zarobljenici nisu bili pretreseni niti na vrijeme evakuisani, tako da je u pogodnom momentu jedan od zarobljenika izvukao jednu ručnu bombu, istu bacio među naše vojnike, te unio zabunu među njih i uspio da skupa sa ostalim zarobljenicima pobjegne, a naši su za njima otvorili vatru i neke ubili, ali većina ih je pobjegla. Neprijateljski gubitci bili su 20 mrtvih i oko 30 ranjenih. Zaplijenjeno je 6 pušaka, 420 metaka, 2 konja, 42 ovce, 8 goveda i još druge sitne spreme.

9. — Naši gubitci: 1 mrtav, 3 ranjena, 2 nestala. Izgubljen je 1 p. mitraljez i 200 metaka (talijanski). Među ranjenima je komandir Dubaić Mile i vodnik Gagić Nikola.

10. — Utrošeno je 3.000 metaka za p. mitraljeze, 2540 puščane municije, 980 metaka za teški mitraljez, 26 komada mina za mali bacač, 25 ručnih bombi.

11. — Naročito se istakao nije nitko...

12. — Akcija je bila dobro pripremljena, donesene odluke i izdate zapovijesti bile su realne. Rukovođenje u pojedinim fazama borbe bilo je dobro, sem gore navedenog propusta. Upotreba pojedinih vrsta oružja, naročito malog bacača, bila je dobra.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:
Stevo Ilić

Komandant, potpukovnik:
N. R. Grubor

(M. P.)

BR. 29

IZVJEŠTAJ ŠTABA 35. DIVIZIJE OD 7. AVGUSTA 1944. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O NEKIM BORBAMA I DIVERZIJAMA KOJE SU IZVEDENE U LICI OD 1. DO 5. AVGUSTA[1]

ŠTAB
XXXV. DIVIZIJE XI. KORPUSA
N O V J
Br. 447/7-VIII. 1944.

Dostavlja se rezultat manjih borba koje su vodile jedinice ove divizije i uspjeh minerskih odjeljenja za dane 1, 2. i 5. ov. mj.

ŠTABU XI. KORPUSA N.O.V.J.

1. VIII. 1944. 1/2. VIII. o. g. dva minerska odjeljenja L. partizanskog odreda, uz osiguranje po jednim puškomitraljeskim odjeljenjem, upućena su na komunikaciju Bihać — Lapac, sa zadatkom da na istoj postave nagazne mine i to jednu kod Užljebića, a drugu kod Kruga. Oba odjeljenja uspjela su neprimjetno postaviti nagazne mine i neposredno po postavljanju naišli su kamioni od Bihaća i prvi kamion koji je naišao kod Užljebića uništen je od mine, nakon čega se kolona zaustavila jedan sat, tražila ostale mine i produžila dalje, te je ponovno kod Kruga naišla na minsko polje, gdje su uništena dva kamiona. U kamionima se nalazila vojska i materijal.

Gubitci neprijatelja: uništena su 3 kamiona, ubijeno je oko 15, a ranjeno oko 25 neprijateljskih vojnika. Mi gubitaka nismo imali.

1. VIII. 1944. II. bataljon III. brigade na položajima Plašće — Goli vrh sačekao je oko 10 časova jednu neprijateljsku kolonu jačine oko 40 vojnika (četnika i legionera), koja se kretala od Gračaca prema Štikadi, sa namjerom da pljačka pokošeno žito. Kada je ova neprijateljska kolo-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 24—1/5, k. 569.

na bila napadnuta, odmah iz Gračaca im je stiglo pojačanje jačine 150 četnika i legionera sa jednim protukolskim topom i 2 teška bacača. Borba je prihvaćena i sa ovim pojačanjem i vođena je sve do 18 časova, kada se neprijatelj povukao u bazu.

Neprijatelju nije uspjelo da zbaci naše snage sa položaja, niti da iz Štikade odvuče pokošeno žito. Neprijateljski gubitci: 11 mrtvih i 14 ranjenih četnika i legionera. Zaplijenjene su dvije mazge njemačke i 4 puške sa 180 metaka.

Istoga dana IV. bataljon ove brigade na sektoru Lovinac vodio je borbu kod sela Prpići sa manjim ustaškim dijelovima, koji su u cilju nasilnog izviđanja napali položaje tog bataljona i bili poslije kratke borbe odbijeni uz gubitke 4 mrtva i 5 ranjenih.

Naši gubitci: II. bataljon imao je 1 mrtvog.

2. VIII. 1944. II. bataljon III. brigade na položajima Goli vrh — k. 912 — k. 840 dva sata je vodio borbu sa ustašama, koji su napadali iz Ričice u jačini oko 120 vojnika. Neprijatelj je uz gubitke bio odbijen. Neprijateljski gubitci su bili 8 mrtvih i 4 ranjena. Zaplijenjene su 2 ručne bombe.

Istog dana pred zoru jedna četa III. bataljona III. brigade upala je u Sv. Rok i banda koja se tu nalazila (dezerteri) pobjegla je u Velebit. Zaplijenjeno je 6 konja, 16 goveda i 40 ovaca.

U akcijama 1. i 2. ov. mj. dijelovi III. brigade utrošili su 2.000 metaka i 3 mine za teški bacač.

Pri upadu čete u Sv. Rok četa je imala 2 ranjena, među kojima vodnik III. bataljona Crvak Tode.

2. VIII. 1944. Minersko odjeljenje diverzantske čete ove divizije, u zajednici sa minerskim odjeljenjem I. brigade pri izvođenju akcije na Ličko Petrovo Selo[2] postavili su nekoliko minerskih polja na komunikaciji Petrovo Selo — Bihać i komunikaciji Petrovo Selo—Izačić. Pored rezultata koje smo naveli u operativnom izvještaju, u toku

[2] Opširnije o napadu na Ličko Petrovo Selo vidi dok. br. 28.

ovog dana oko 22 časa ponovno su naišla 3 kamiona sa vojskom i naletila su na minsko polje i sva tri su uništena.

Neprijatelj je imao gubitke: 3 kamiona uništena, ali još nije ustanovljeno koliko je u njima poginulo i ranjeno neprijateljskih vojnika.

5. VIII. 1944.

1. — Borba je vođena na sektoru G. Kosinj — Mlakva—Poljan, Sekcija Senj 1:100.000.

2. — Borbu su vodila tri bataljona II. brigade ove divizije.

3. — Ustaški milicioneri iz sela Kosinja, te ustaše odbranbene bojne sa Janjče i D. Kosinja, ukupne jačine 250—300.

4. — Ovi milicioneri i ustaše svakodnevno su hvatali i klali naš narod i simpatizere koji se skrivao na tome sektoru i onemogućavali mu da prebjegne na oslobođeni teritorij. Zadatak ovih bataljona je bio da prikupi narod i da ih prebaci na oslobođeni teritorij. Štab brigade koji je bio sa bataljonima, u toku noći izbio na Mlakvenu gredu — k. 615 vidjevši u zoru da banda naoružana izlazi iz G. Kosinja u Mlakvu na kosidbu, donio je odluku da sačeka dok se te bande što više skupi, a potom da ju napadne i uništi.

5. — Zapovijest štabu brigade za osiguranje prebacivanja stanovništva izdata je depešom i usmeno, a štab brigade izdao je usmeno zapovijest za napad na pomenutu bandu.

6. — Borba je otpočela oko 12 časova.

7. — Kad je neprijatelj već kosio i uputio manje svoje snage kao osiguranje u pravcu Mlakvene grede, jedan bataljon napao je neprijatelja na kosidbi i nastojao ga je nabaciti na vodu a drugi bataljon je presjekao neprijatelju odstup preko mosta, te je na taj način neprijatelja prisilio na odstup preko vode, treći bataljon ostao je uz narod kao osiguranje na Mlakvenoj gredi i osiguravao ova dva bataljona od Janjča. Neprijatelj je uz gubitke u paničnom bijegu odstupio preko vode i zadržao se na položajima zapadno od vode. Pri odstupanju oko 10 ranjenih neprijateljskih vojnika ugušilo se u vodi. Bataljoni nisu neprijatelja gonili preko

vode, već su preko Poljana sa narodom se prebacili prema Paripovićima, odakle su preko noći prebacili se preko ceste za Kuzmanovaču.

Pri prelazu preko ceste Janjče — Perušić postavljene su nagazne mine, na koje je naišao jedan luksuzni auto i bio je uništen.[3]

8. — Postavljeni zadaci i ciljevi ispunjeni su. Neprijateljski gubitci oko 26 mrtvih, ovdje su uračunati i oni koji su se utopili, 10 ranjenih, 3 zarobljena. Zaplijenjeno je 7 pušaka, 600 metaka, 5 komada goveda i 1 konj. Uništen jedan luksuzni automobil.

9. — Naši gubitci: 3 ranjena, među kojima pomoćnik komesara čete Rajčević Radoš.

10. — Utrošeno je 1200 metaka za puške i p. mitraljeze.

Napomena: Ovom akcijom narod koji je vidio kako je banda potučena, neobično je raspoložen, a i vojska koja je sudjelovala u toj akciji naročito je zadovoljna... U luksuznom automobilu koji je uništen, još nije utvrđeno ko se je vozio.

5/6. VIII. 1944. Jedno minersko odjeljenje Ličkog part. odreda postavilo je nagazne mine na komunikaciji Lapac — Bihać i u toku noći 5/6. na te mine naišao je jedan kamion i jedan tenk (manji).

Prema podacima koji su dobiveni od seljaka od tog kraja, kamion i tenk je uništen i u niemu je ubijeno i ranjeno oko 10 neprijateljskih vojnika.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:
S. O.

Komandant, p. pukovnik:
N. R. Grubor

(M. P.)

[3] Tom prilikom je poginuo kapetan Mesić, komandant 19. ustaškog bataljona, a 2 ustaše su ranjene (vidi dok. br. 113).

BR. 30

PISMO ŠTABA 12. DIVIZIJE OD 8. AVGUSTA 1944. ŠTABU 12. NOU BRIGADE O NEKIM PROPUSTIMA I GREŠKAMA U BORBI ZA BADLJEVINU[1]

ŠTAB
XII. DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE
Broj: 539
dana: 8. VIII. 44. g.

ŠTABU XII. UDAR. BRIGADE

Dostavljamo vam neke propuste, greške i nedostatke iz akcije na Badljevinu[2] čije ispravke treba unijeti u naše buduće ratovanje.

Prije svega ova akcija bila je dobro pripremljena. To znači da dobra priprema riješava u velikoj mjeri rezultat ishoda borbe. Djelovanje »Džon bula« u glavnom je slijedeće: nekoliko mina u objekat riješava likvidaciju bunkera na taj način što nekolicinu ubija i ranjava i što tjera posadu iz njega. U tom momentu potrebno je puno sadjestvo mitraljeza koji kose po neprijatelju, koji bježi iz objekta. Ovdje treba paziti i na ušutkavanje neprijateljskih mitraljeza, koji se možda nalaze na sektoru koji nije tučen našom vatrom »Džon bula«. Djelovanje »Džon bula« u same spojnice i rovove osim velikog moralnog učinka na neprijatelja nema drugog, t.j. materijalnog. Upotreba »Džon bula« u noći kada se ne vidi objekat beskorisno je i znači samo uzaludno trošenje dragocjenih mina. Drvene bunkere »Džon bul« ne ruši baš naročito. Betonske bunkere — potrebno je upotrijebiti više mina, jer od prve nema naročite materijalne štete, tek treća — četvrta i daljnje mine poremećuju utvrđenje i ruše zidove koji su bili prvim minama razriveni. U slučaju ako je uslijed mraka objekat nevidljiv, onda je moguće djelovanje s »Džon bulom«, ako predhodno osvijetli se objekat sa svijetlećim raketama. Ovo osvjetljenje treba da bude sa obratne, lijeve ili desne strane od samog položaja gdje se nalazi »Džon bul«. Tu treba da postoji veza između bacača raketa, nišandžije »Džon bula« kako bi isti mogao da pravovremeno pogodi svoj »Džon bul« za djelovanje. Zatim je u ovoj akciji dokazano i djelovanje »Džon bula« preko kuća. Jednako tako nekorisna je

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 47—2/1, k. 893.

[2] Opširnije o napadu na Badljevinu vidi dok. br. 14, 108 i 110.

noću i vatra naših minobacača, jer redovito se uslijed mraka izbacuje mina bez naročitog učinka. Za tučenje spojnica i rovova daleko je najviše korisno do sada pokazao mali bacač. Kidanje žica i čišćenje mina koje se nalaze bilo vezane uz same žice, bilo pak nedaleko njih, u našim akcijama rešavala upotreba kesica od jedne ili dvije kile, kao i nove engleske bombe punjene eksplozivom. U našim akcijama, a naročito zadnjoj primjećeno je da su veoma slabo ili nikako korištene ručne bombe. Ovome je uzrok što naše ljudstvo nije dovoljno izučeno sa rukovanjem istima, a poznato je da vojska nerado rukuje oruđem kojeg dobro ne pozna. Mi smo i u zadnjoj akciji na Badljevinu imali prilike u punoj mjeri koristiti ručne bombe, ali baš uslijed gornjega, iste nisu upotrebljene. Potrebno je izvršiti pripremu sa borcima za bacanje ručnih bombi, a pred samu akciju naročito i rukovodioce upozoriti kada će i na kojoj udaljenosti dozvoljavati upotrebu ručnih bombi. Dosadašnja naša iskustva mogla bi se svesti u glavnom na slijedeću činjenicu: bunkere prilično sigurno likvidira »Džon bul«, neprijatelja u spojnicama mali bacač, a žice »partizanske čarape« i nove engleske bombe. Još uvijek nije uspješno postignuto sadejstvo pješadije sa teškim oružjem. I ovom je potrebno pokloniti najveću pažnju i stalno upozoravanje. I u ovoj akciji kao i u mnogim ranije izvedenim mi smo imali žrtava koje nismo trebali dati. Tako u zadnjoj akciji, radi nepotrebnog nagomilavanja na otvorenom zemljištu, iako zaklonjeno od oka neprijatelja, mi smo imali u jednom momentu četiri izbačena iz stroja. Neprijatelj je naime bacio preko krova kuće jednu ručnu bombu i u tren oka bila su četiri druga nepotrebno što teže, što lakše ranjeni. Uopće jedna od velikih rak-rana našeg ratovanja jest pojava bezbrižnosti u pogledu vojničkog zaklanjanja. Mnogi naši borci i rukovodioci smatraju nekakvom vrstom »junaštva« isprsavanje tamo gdje nema mjesta i gdje bi vojničko uzimanje i korištenje zaklona znalo i da odluči bitku, a da ne govorimo o tome što bi imali gotovo 50% manje žrtava.

Borba u naseljenom mjestu nije nama nepoznata stvar. Mi smo vrlo često napadali neprijateljska uporišta i vrlo često ulazili u samo mjesto dok je neprijatelj bio u zgradama iz kojih je davao otpor. U takvim borbama mi smo gotovo redovito imali najmanje 50% više izbačenih iz stroja nego što smo morali imati. Naši se borci »muvali« kroz bašte, dvorišta, napredovali duž ulica, mjesto da su razbijajući zidove kuća napredovali prema centru neprijateljske odbrane, a da mu neprijateljsko zrno pod tim napredovanjem ne može ništa.

Smještaj neprijateljskih žica vrlo često dozvoljava mogućnost ulaska u prostoriju ograđenu žicom bez ikakvih gubitaka. Naime neprijatelj vrlo često vezuje žicu sa zidovima kuća, pa

je prema tome moguće ući u kuću, a zatim iz kuće u sam prostor koji je ograđen žicom. Na ovaj način postizavamo iznenađenje, jer neprijatelj u glavnom brani prilaze žici.

U ovoj akciji, kao i još nekim primjećenc je da je apsolutno potrebno da sa našim bataljonima budu pojedini članovi štaba brigade. Ovo iz dva razloga: prvo radi ukazivanja neposredne i brze pomoći i drugo radi povećanja odgovornosti kod štaba bataljona i veće odlučnosti i prodornosti bataljonskih rukovodilaca, no ovo nikako ne znači raspršavati jezgro štaba.

Služba veze je od uvijek u svim borbama značila najmanje 50% uspjeha. Vrlo često služba veze riješavala je bitku. Veza u brigadi koja je napadala i likvidirala Badljevinu funkcionirala je gotovo besprijekorno. Na taj način štab brigade mogao je pravilno rukovoditi operacijom, brzo i odmah reagirati na svaki izmjenjeni momenat, a i stvarno biti štab — rukovodilac. Veza mora biti i nikakova isprika ne može opravdati pomanjkanje iste.

U koliko jačina naših snaga, kako žive sile, tako i naše vatre dozvoljava, onda se kao korisno pokazalo istovremeno korištenje naše vatre na nekoliko neprijateljskih objekata.

Ovo su u glavnom samo neki momenti uzeti iz iskustva zadnjih bitaka naše divizije, za neprijateljska uporišta i neprijateljske objekte. Upoznavanje sa njima rukovodećeg kadra i osnovne mase boraca donijet će vam bez sumnje pozitivne rezultate, t.j. ubrzati likvidaciju uporišta i smanjiti broj naših drugova izbačenih iz stroja.

Sa ovim potrebno je odmah upoznati sve odgovorne drugove.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Otmar Kreačić, v. r.

Komandant, major:
Demonja Nikola, v.r.

ŠTAB
XII. UDAR. BRIGADE
NOV JUGOSLAVIJE
Op. broj: 236
dana: 8. VIII. 44. g.

ŠTABOVIMA BATALJONA OVE BRIGADE

Dostavlja se prepis prednjeg na znanje i strogo pridržavanje. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, kapetan:
Gavrilović Vlajko

(M. P.)

BR. 31

IZVJEŠTAJ ŠTABA 13. DIVIZIJE OD 9. AVGUSTA 1944. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U GORSKOM KOTARU OD 1. DO 5. AVGUSTA[1]

ŠTAB XIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Broj 517
dne 9/VIII. 1944.

Operativni izvještaj
iz akcije od 1. do 5.
VIII. 44. — dostavlja.

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ

Dne 1. avgusta 1944. god. jedinice naše divizije nalazile su se u sljedećem rasporedu: I. brigada sa Štabom u Stubici, jedan bataljon Gomirje sa predstražom na Ljubošini, jedan bataljon u Ravnoj Gori, jedan na Stubici, a jedan u Lukovom Dolu. Posljednja dva bataljona dobili su naređenje da oko 8 sati krenu u pravcu Trošmarija — Gornje Dubrave radi osiguranja puta II. brigadi koja je imala prebaciti hranu iz Korduna.

II. brigada nalazila se na sektoru Bosiljevo — Vukova Gorica i istoga dana je već bila u pokretu sa tri bataljona prema Kordunu radi prebacivanja hrane, dok jedan bataljon ostao na sektoru Bosiljeva radi zatvaranja pravca prema Toplicama Lešću.

III. brigada poslije svoga formiranja radila je vojnički i politički i bila smještena u Delnicama sa tri bataljona.

Grupa odreda nalazi se sa Štabom u Mrkoplju, dok se I. odred nalazi sa jednim bataljonom u Jasenku, a jedan bataljon na liniji Krakar — Tomić i vrši blokadu Drežnice. II. odred koji se sastoji svega od jednog bataljona nalazi se sa Štabom u Belom Selu, a bataljonom u Fužinama.

Teren na kojem su se nalazile naše jedinice mahom je pošumljen, brdovit, teško pristupačan, raspolaže sa većim brojem komunikacija koje su djelomično uništene, a borbe su vođene na terenu djelomično golom, a djelomično pošumljenom. Teren na kojem je vođena borba nalazi se na sekciji Ogulin 1:100.000.

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 7—1/3, k. 913.

U niže navedenoj borbi učestvovala je I., II., III. brigada, Artiljerijski divizion, dok je Grupa odreda demonstrativno djelovala na svome sektoru.

Susjednih jedinica sa kojima bi se koordinirala ova borba — nije bilo.

Neprijatelj sa kojim je vođena borba sastojao se iz jednog legionarskog puka 392. plave divizije, jedne ustaške satnije iz XVI. pripremne bojne, jedne jurišne satnije iz XVI. pripremne bojne, jedne satnije domobrana i još nekih pomoćnih jedinica iz ustaških postrojbi iz Ogulina. Neprijatelj je u svom naoružanju imao od 6—8 srednjih i malih tenkova, 4 blindirana automobila, 2 poljska dalekomenta topa 105 mm, nekoliko brdskih topova, 2 protukolska topa, oko 8 minobacača i nekoliko brzometnih protukolskih topova, ostalo naoružanje šarci, mitraljezi, trombloni i puške. Ukupna jačina neprijatelja bila je oko 1800 vojnika.[2]

Dana 1. VIII. 44. Neprijatelj je izašao iz Ogulina i uputio se prema našem oslobođenom teritoriju sa dvije glavne kolone, koje su za svoje osiguranje bočno isturile manje kolonice. Neprijatelj se je kretao pravcem: Ogulin — Hreljin — Ljubošina — Gomirje s time što se je ova kolona osigurala i poslala jednu manju kolonu preko Turković Sela — Vitunja — Lumbarde — Mamula — Kosanovića. Druga kolona krenula je pravcem: Ogulin — Jalvice (k.578) — Kalić — Ravne drage — Brdarice — Gor. Kamensko. U 14 sati III. bataljon I. udarne brigade koji je imao osigurati prelaz II. brigadi kod Trošmarije u svome maršu preko Kamenskoga naišao je na neprijateljsku kolonu koju su otkrile patrole: prethodnica i pobočnica, gdje je odmah primljena borba. Bataljon se je odmah razvio za borbu i posjeo dominantne kote misleći da je neprijatelj ispao sa slabijim dijelovima te da će ga moći uništiti, dočim poslije kratke i žestoke borbe uspostavilo se je da su snage neprijatelja vrlo jake, bataljon je bio prinuđen da se povuče prema Stubici, što je bataljon i učinio i povlačio se pod borbom sa položaja na položaj. U ovoj borbi neprijatelj je bio vrlo drzak i nasrtljiv, te je više puta dolazilo do borbe na vrlo bliskom odstojanju. Bataljon koji se nalazio u Gomirju, a njegove predstraže su kontrolisale Ljubošinu i Perić most, isto oko 14 časova prihvatile su borbu sa neprijateljem koji je nastupao. Budući da je neprijatelj nastupao sa jakim snagama potpomognutim artiljerijom sa težnjom da obuhvatno djeluje na naše jedinice, što se je odmah osjetilo dejstvom neprijateljske vatre, ove snage pod borbom povlačile su se do linije k. 517 — Maravići — Tičevo (k. 475) gdje je ne-

[2] Vidi dok. br. 109, 110, 111, 112, 113, 114 i 116.

prijatelj sačekan i primljena vrlo žestoka borba, poslije dvosatne borbe bataljon se je povukao sa ove linije na liniju jugoistočno ispred Gomirja gdje je ponovo sačekao neprijatelja i poveo borbu, ali je i odatle bio potisnut na taj način što je neprijatelj izvjesne snage prebacio preko Dobre, a druge pak preko Stražnika — Kosanovića, te zbog njihovog bočnog djelovanja morao se povući, a s obzirom da nije raspolagao sa tolikim snagama da bi mogao posjesti tako ogroman teren koga je neprijatelj sa svojim snagama mogao obuhvatiti. Na ovom sektoru borba je vođena od 14 do 20,30 sati, poslije čega je ovaj bataljon zauzeo položaj na južnim padinama Hambarišta.

Dne 2. VIII. 44. Raspored naših snaga bio je po starom sa razlikom što je I. brigada držala sa jednim bataljonom jugoistočni dio Stubice, sa drugim jugoistočni dio Hambarišta, sa trećim komunikaciju u Trošmariji, dok je četvrti bio u Ravnoj Gori. Ostale jedinice još nisu u pokretu osim II. brigade koja je na Kordunu. Čim je Štab Divizije izvješten o pokretu jačih neprijateljskih snaga, njihovom naoružanju, došlo se je do zaključka da je neprijatelj imao ozbiljnije namjere, a ne samo lokalni ispad. U tu svrhu odmah su poduzete mjere za suzbijanje i sprečavanje neprijateljske namjere u prodiranju na oslobođeni teritorij u koju svrhu je odmah izdato I. brigadi naređenje da bataljon koji se nalazi u Ravnoj Gori hitno prebaci u Senjsko i zatvori pravac prema Ravnoj Gori. Ostala dva bataljona da postavi na liniji Stubica — Vrbovsko i zaposjedne kote 506, 730 — Kamensko, a njezin IV. bataljon koji se nalazi u Trošmariji da se sa bataljonom II. brigade koji se nalazi na sektoru Bosiljeva ubrzanim maršem uputi za neprijateljem preko Gor. Kamenskog i da ga udari s leđa. Ova naređenja izdata su u 7 sati preko telefona, dok je II. brigada i dalje nastavila sa svojim zadatkom u prebacivanju hrane. III. brigada ostavljena je na sektoru Delnica iz razloga što po nekim obavještenjima se je osjetila koncentracija u Drežnici, a kružile su verzije da bi neprijatelj imao izvršiti neki pothvat sa Zlobina i Grobnika. U 8 sati navedenog dana neprijatelj je krenuo od Gomirja prema Vrbovskom preko Hambarišta i od Kamenskog prema Stubici. Jedinice I. udar. brigade primile su borbu na svojim položajima i vodile je do 10 sati, kada je neprijatelj sa svojim mnogo nadmoćnijim snagama uz pomoć artiljerije i teškog oruđa prinudio dva bataljona I. brigade na liniji Hambarište — Stubica da se povuku na Hajdini (k. 730) — Lovnik (k. 902), držeći komunikaciju Vrbovsko — Srpske Moravice pod svojom kontrolom. U prvom momentu neprijatelj je svoj udar i pokret orijentirao pravcem: Vrbovsko — Hajdini — Presika — Srpske Moravice djelujući sa glavninom svojih snaga na svega dva bataljona I. udarne brigade koji su pod tim pritiskom uz vrlo jaku

borbu uz pomoć teških bacača povukli se na liniju Presika (k. 562) — Lovnik (k. 902) gdje su ostali cijelog dana vodeći neprekidnu borbu sa neprijateljem koji je stalno ubacivao nova pojačanja. Bataljoni koji su imali napasti neprijatelja iza leđa nisu na vrijeme stigli i nisu pružili traženu pomoć. Bataljon koji se nalazio na pravcu Senjsko — Ravna Gora zadržao je svoje položaje na sjeveroistočnom dijelu Senjskog do 10 sati i vrlo uspješno se borio sa neprijateljem dok mu ovaj nije bacio izvjesne snage preko Vujnović Sela, koje su mu se postavile bočno, te se je ovaj bataljon morao povući i zaposjesti položaj na koti 635 — Kleber Brdo — Podkraj, kojega je zadržao preko cijelog dana, i u 15 sati samoinicijativno prešao u napad, kojom prilikom je u velikome odteretio pritisak na Presiki — Lovnik.

Za cijelo vrijeme ove borbe Štab Divizije je imao pregled nad događajima na taj način što se jedan član nalazio kod I. brigade u Presiki, a jedan član kod jedinica koje su trebale napasti iza leđa, u Lukovom Dolu, Kamenskom, te je uočeno i prikupljani su podaci da neprijatelj raspolaže sa velikim snagama i da ima namjeru prodiranja kroz Gorski kotar u koju je svrhu donijeta odluka, a u vezi s time da se iskoristi prilika da se neprijatelja tuče izvan njegova uporišta, da mu se ne dozvoli nekažnjen prolaz kroz naš slobodni teritorij, a kod naših jedinica da se podigne borbenost i moral još na viši stepen, da se II. brigada čim stigne iz Korduna, a to je bilo drugog slijedećeg dana, odmori, a zatim baci u borbu tako da napadne neprijatelja sa pravca Gomirja preko Hambarišta, Rožmanja, Tuka i Stubice, te da se ga protjera sa njegovih položaja, a po mogućstvu i uništi. Poteškoća u ovome bila je ta što su tri bataljona II. brigade nalazila se još uvijek u Kordunu, a što i po njihovom dolasku će biti vrlo umorni te će im se morati dati odmor.

Dne 3. VIII. 44. Kako je neprijatelj cijeloga prošloga dana vodio borbu, njegove jedinice bile su dosta zamorene te je isti težio da ih odmori kako bi sutra sa uspjehom prešao u napad i izveo svoj plan. Poznavajući taktiku neprijatelja i preimućstva sa kojima on raspolaže kao i poznavajući pravila da se u pasivnoj odbrani bitka mora izgubiti, Štab Divizije donio je odluku da se napadne neprijatelja prije nego što on to učini na nas i da se preuzme inicijativa u svoje ruke. U 18 sati 2. VIII. izdato je naređenje I. brigadi i jednom bataljonu II. brigade da se jedinice prikupe, dovuku na polazne položaje, izvrše sve pripreme pa da se noću 2/3. VIII. u 1 sat pređe u napad po planu i pravcima ranije izloženim. Istovremeno naređeno je artiljerijskom divizionu da privuče jednu bateriju i plasira je na Presiki — k. 650 radi tučenja ciljeva u Senjskom i Vrbovskom.

Napad je otpočeo sa strane I. brigade, tj. njena tri bataljona na liniji Lovnik — Presika — Jablan točno u određeno

vrijeme, dok jedan bataljon I. brigade koji se nalazio u Trošmariji i bataljon II. brigade koji se nalazio u Bosiljevu zakasnili su usljed rđavog puta i vrlo pošumljenog zemljišta i sa napadom djelimično otpočeli tek u svitanje. I. brigada je u napad prešla vrlo energično, koji je vrlo efikasno pomagala artiljerija i prateća oruđa. Neprijatelj koji je bio utvrđen na Lovniku (k. 902), koti Hajdini i selu Hajdinima, iako je bio utvrđen, protjeran je osim sa kote 730. Bataljon koji je vodio borbu na pravcu Jablana i koti 820 samoinicijativno prešao je u napad, budući da mu kurir sa naređenjem za napad nije stigao, i sa vrlo upornom borbom potpomagao napad, ali neprijatelj koji je bio vrlo jak i utvrđen pa zgradama i kotama sa vrlo žestokom vatrom odbio je sve njegove pokušaje. Ovaj napad trajao je sve do 9,30 sati kada je neprijatelj pod zaštitom tenkova i blindiranih automobila sa jakom koncentričnom artiljerijskom vatrom krenuo u napad sa više pravaca te koje su snage uspjele potisnuti naše jedinice sa posjednutih položaja i odbaciti ih na naše stare položaje. Neprijatelj je pokušao da se pod svaku cijenu probije komunikacijom za Srpske Moravice u čemu je nekoliko puta bio odbijen. Neprijatelj se ovog puta vrlo izlišno koristio svojom starom taktikom zaobilaženja, ali je uvijek bio dobro sačekan i odbačen. Borba ovoga dana trajala je preko cijeloga dana i završila se oko 19 sati.

Dne 4. VIII. 44. Budući da neprijatelj prošloga dana nije izbačen sa njegovih zaposjednutih položaja, već je u njima ostao i dalje sa vjerovatnom namjerom, a kako su pričali ustaše iz njegovog sastava, da se moraju probiti za Gorski kotar. Da bi se to sprečilo dne 3. VIII. u 16 sati izdato je naređenje od Štaba Divizije preko telefona i lično jedinicama I. i II. brigade da pripreme napad na neprijatelja u Vrbovskom i da se pređe u napad noću 3/4. VIII. u 2 sata sa slijedećim planom: I. brigada imala je napasti neprijatelja sa jednim bataljonom cestom Presika — k. 650 — Kosica, Presika (k. 562) — Hajdini s time da se lijevo krilo proteže do kote Lovnik (902), a jedan bataljon imao bi se kretati i napadati pravcem preko Stremenice (k. 726) — Lovnik (k. 902) — Hajdini (k. 730) s time da se lijevo krilo ovog bataljona poveže se bataljonom II. brigade koji će nastupati cestom Lukov Dol — Stubica, ali tako da se bataljon II. brigade kreće istočnim padinama Lovnika (k. 902) — Hajdini (k. 730). Jedan bataljon II. brigade imao bi napadati od Kokošinjca prema Stubici i Tuku i likvidirati ova neprijateljska uporišta, a jedan bataljon preko Vukmanovog brda na Hambarište, dok je IV. bataljon I. brigade imao zadatak da pročisti Gomirje i cestom da nadire preko Luke i Hambarišta za Vrbovsko, jedan bataljon II. brigade bio bi u rezervi na Vukmanovom brdu kod kote 578. III. bataljon I. brigade imao je zadatak napadati od pravca Ja-

blana preko Kleber Brda — k. 635 za Vrbovsko, sa svojim lijevim krilom čisteći samo mjesto Senjsko, a sa jednom manjom jedinicom ugroziti neprijatelja s leđa i u tu svrhu spustiti se preko Bjeljavine — k. 405 pored Kamačnik rijeke. Bateriju brdskih topova ima se plasirati kod gor. Presike — k. 650 i tući istočni dio Senjskoga, Vrbovskoga, a naročito kotu 506 iznad pravoslavne crkve u Vrbovskom.

Točno u 2 sata pomenutoga dana I. brigada i baterija počeli su sa napadom po predviđenom planu. Borba se je odmah razvila i poprimila vrlo žestok oblik. Jedinice I. brigade nastupale su predviđenim pravcem, ali pošto je neprijatelj davao vrlo jak otpor nastupanje se je usporilo. Neprijatelj je opet uspio da zadrži u svojim rukama kotu 730 — Hambarište, a na pravcu Jablana na Kleber Brdu vršen je vrlo snažan i jak pritisak i poslije borbe prsa o prsa u samim bunkerima, gdje je i palo nekoliko naših drugova, naše jedinice bile su prinuđene da se povuku. Jedinice II. brigade, usljed jake zamorenosti, dugog puta i slabih vodiča, nisu blagovremeno došle na polazne položaje i stupile u borbu, te je tako omogućeno neprijatelju da vodi borbu podijeljeno, sad na jednom, a poslje na drugom sektoru, te da parira naš udarac i zadrži svoje stare pozicije iako je u svim gore navedenim borbama pretrpeo vrlo teške gubitke u mrtvima i ranjenima. Ovoga dana borba se je nastavila do 9,30 sati kada je neprijatelj pod zaštitom motorizacije i svih raspoloživih njemu sredstava prešao u protunapad i teškom mukom odbacio nas na polazne položaje, odakle nije mogao ni koraka dalje nastupiti. Oko 12 sati neprijatelj sa jako nadmoćnijim snagama sa motorizacijom i artiljerijom poduzeo je vrlo ozbiljan i po razmjeri jak napad na naše položaje sa namjerom da se probije pod svaku cijenu. Borba je vođena na vrlo bliskom odstojanju na koje je neprijatelj dovukao tenkove, blindirane automobile, protukolske topove, mašinske topove, minobacače, a sa teškim topovima tukao iz Vrbovskog čisteći tako teren pred sobom pravcem: Hajdini — Presika — Srp. Moravice. Budući da su bataljoni izdržali svu tu vatru i neprijateljski pokušaji bili odbijeni, neprijatelj je pokušao sa posljednjim trikom promijenivši pravac napada, u cilju zavaravanja uputivši se sa tenkovima i jednim dijelom pješadije šumskim putem koji vodi od Presike (k. 562) pored Stremenice — k. 621 sve do k. 605, put koji vodi za Plemenitaš. Njegova pješadija koja je još izvjestan dio puta prevalila, vidjela je da motorizacija neće moći probiti se dalje, vratila se je natrag sa motorizacijom u Vrbovsko, što su učinile i sve ostale njegove jedinice koje su bile pošle u napad. Naše jedinice toga dana ostale su na svojim starim položajima. Borba je vođena do 20 sati, koju su patrole produžile i preko noći.

Istoga dana u 9 sati Štab Divizije naredio je III. brigadi da se sa dva bataljona prebaci na položaje kod Jablana i smijeni bataljon I. brigade koji je imao doći u sastav iste, a jedan bataljon III. brigade da ostane na sektoru Delnica radi eventualnosti zatvaranja pravca bilo Drežnice, Grobnika — Zlobina. Istovremeno je izdato naređenje Grupi odreda da se sa svojim jedinicama aktivizira, a naročito sa I. odredom i da fingira napad na Drežnicu, što je i učinjeno. Budući da je neprijatelj vršio, kako je napred navedeno, vrlo jak pritisak na jedinice I. brigade i postojala je mogućnost prodiranja neprijatelja prema Srpskim Moravicama, hitno je naređeno IV. bataljonu I. brigade koji je bio u sastavu II. brigade da se prebaci u sastav svoje brigade i dođe do Presike — k. 650. Bataljon je krenuo u 18 sati, a na odredište je stigao tek u 23 sata, dok je bataljon kod Jablana smijenjen u 17 sati i u sastav svoje brigade došao u 20 sati.

Dne 5. VIII. 44. Raspored snaga bio je slijedeće: I. brigada na liniji Presika (k. 562) — Stremenica (k. 726) sa dva bataljona a dva u rezervi. II. brigada na liniji: k. 483 (između Tuka i Kamenskoga) i na cesti Lukov Dol — Stubica — k. 478. III. brigada: sa dva bataljona na Jablanu, jedan bataljon u Delnicama; jedna baterija Artiljerijskog diviziona na Presiki — k. 650, ostale baterije u rezervi. Budući da su naše snage ovako grupisane i postoji mogućnost da se neprijatelju nanese udar, ne dozvoli mu se preuzimanje inicijative u svoje ruke, Štab Divizije ponovo je odlučio da se neprijatelja napadne tekuće noći. U 20 sati izdato je naređenje da gore navedene jedinice noću 4/5. VIII. u 2 sata pređu u napad po planu kako je to ranije iznijeto. Naročito je podvučeno da napad bude ukoliko je moguće iznenadniji, a udar vrlo žestok i prodoran. Točno u određeno vrijeme sve pomenute jedinice prešle su u napad. Napad je bio vrlo žestok, počeo je sa vrlo bliskog odstojanja, a na mnogo mjesta i bez vatrenog oružja na juriš. Pošto je neprijatelj imao iskustvo iz ranijih noći, bio je vrlo budan, oprezan, a gdje god se je nalazio sagradio je jake bunkere sa vrlo dobrim planom vatre i brisanim predterenom tako da, kad je uslijedio napad, neprijatelj je dao vrlo žestok otpor sa svim oruđima, a naročito ručnim bombama. I. brigada je ponovo ovladala sa položajima kao i dan ranije, dok kotu Hajdini (730) nije uspjela zauzeti. II. brigada očistila je Stubicu i Tuk gdje se je neprijatelj u izgorjelim zgradama bio naročito utvrdio, ali je ipak bio razbijen i u paničnom bijegu povukao se u Vrbovsko ostavivši spremu i stvari. III. brigada uspjela je sa svojim napadom zauzeti Kleber Brdo — k. 635 i polovicu mjesta Senjsko, poslije čega je neprijatelj odmah ubacio svoje rezerve u borbu, a naročito prema Stubici i Senjskom i uspio povratiti jedan dio Stubice, kao i Kleber Brdo. Ovo je neprijatelj učinio uz vrlo velike gubitke. Borba ovoga

dana vodila se je sve do 12 sati gdje je neprijatelj opet pokušao sa svojim protunapadima pod zaštitom motorizacije i artiljerije, dok se je borba nastavila i preko cijeloga dana samo u smanjenoj žestini. U ovoj borbi vrlo korisno i efikasno dejstvovali su teški bacači u koje su borci stekli nevjerovatno povjerenje, a artiljerija je tukla vrlo preciznim pogocima po neprijatelju, pa i onda, kada ju je neprijatelj pronašao sa svojom vatrom.

Istoga dana bataljoni Grupe odreda, a u duhu ranije izdatoga zadatka, djelovali su na svojim sektorima i tom prilikom kod Drežnice ubili oko 10, a ranili 15 neprijateljskih vojnika, a kod Zlobina ubili 15 i ranili 20 nepr. vojnika.

Pošto su naše jedinice u toku petodnevnih borbi bile jako zamorene, neispavane, pretrpjevši osjetne gubitke, naročito u komandnom kadru, bilo je potrebno da se odmore i srede. U tu svrhu u 14 sati izdato je naređenje da se na položajima za zatvaranje pravca i držanje kontakta sa neprijateljem ostave samo najpotrebnije snage, dok sve druge da se povuku u rezervu i na odmor što je i učinjeno. Oko 21 sat neprijatelj je neprimjetno počeo da povlači svoje snage i da otstupa sa pravcem Hambarište — Gomirje — Ogulin. Svoje odstupanje nije uspio prikriti naročito prema III. brigadi koja ga je počela napadati, dok kod ove dvije druge brigade uspio je sa svojim demonstrativnim napadom zavarati i pod zaštitom motorizacije izvući. Neprijatelja su ipak pratili manji dijelovi i gonili ga čak preko Gomirja. Neprijatelj je počeo povlačenje u 21, a završio u 24 sata, povukavši se u Ogulin.

Pismena zapovijest za ovu operaciju nije izdata, već su izdavata telefonska i usmena naređenja.

Ishod ove borbe je vrlo velik, pošto su jedinice vojnički se učvrstile, moral i samopouzdanje se podiglo i stekla se mnoga borbena iskustva, parirana je neprijateljska taktika zaobilaženja usljed čega je neprijatelj u velikome bio paralizovan i nije se mogao snaći, iako su njegove snage, naročito prvih dana, bile srazmjerno mnogo jače i raspolagale sa mnogo više sredstava. U ovoj borbi se je očito izrazilo da smo u stadiju prelaza kada nas neprijatelj neće više moći sa svojim manevrima i obuhvatima izmanevrisati i tući, a kod boraca se uveliko razbio bauk pojma o Nijemcima i njihovoj tehnici. Zaista postavljeni ciljevi u potpunosti nisu postignuti iz razloga što neprijatelj nije razbijen i istjeran iz uporišta u momentu napada, ali naš cilj je bio tući neprijatelja, oduzeti mu inicijativu iz njegovih ruku, što smo mi stoprocentno i postigli. Rezultat ovoga bio je da neprijatelj nije prodro u Gorski kotar i da je morao, ne čekajući sljedeći naš napad, navrat-nanos povući se u svoje staro uporište — Ogulin.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 160 mrtvih i 205 ranjenih među kojima 1 oficir.

Uništen je 1 tenk i oštećen 1 kamion. Zaplijenjeno je: 1 signalni pištolj, 4 bombe za teški bacač, 1000 »mauzer« metaka, 10 ranaca, 50 ručnih bombi, 10 pari veša, 10 pari odijela i 10 kg kruha.

Naši gubitci: 30 mrtvih, 59 ranjenih od kojih je ostalo u jedinici 7, zarobljenih 4, nestalih 46.

Izgubljeno 6 pušaka sa poginulima.

Utrošeno municije: granata za brdski top 180 kom., za protukolski top 40, mina za teški bacač 237, mina za laki bacač 259, ručni bombi 348, za teške mitraljeze i puškomitraljeze 24.000 metaka, za puške 22.000 metaka, za šmajser 4.800 metaka, za protukolsku pušku 50 metaka, signalnih raketa 40 komada, nagaznih mina 15 kom., 500 kg eksploziva.

U ovim borbama naročito se je istakao I. i II. bataljon I. udarne brigade, a II. bataljon naročito sa Štabom koji je nezavisno samostalno vodio borbu i pokazao puno samoinicijative i snalaženja, kao i u pravilnom donošenju odluka. Iz III. bataljona I. udarne brigade istakla se cijela 3. četa sa komandirom čete na čelu drugom Lenić Antunom, koji je uticao svojom ličnom hrabrošću i pravilnim rukovođenjem jedinice što je ta četa izdržala neobično jak pritisak neprijatelja i ostala na svom mjestu i ako je na položaju bila 48 sati bez jela. Pojedinačno kao borci i rukovodioci istakli su se i treba ih pohvaliti: drug Svetić Anton, vodnik 1. čete I. ud. brigade, drug Zaharija Ivan, koji je protutenkovskom puškom odbio napad neprijateljskih tenkova kod Gomirja, zatim poginuli komesari 1. i 2. čete I. bat. I. ud. brigade Musulin Ilija i Crljenko Juraj, koji su se istakli ličnom hrabrošću, zatim borci puškomitraljesci iz II. brigade drugovi: Barac Ivan i Čančarević Bartol, koji su sa svojim puškomitraljezima jurišali na neprijateljske bunkere i tamanili neprijatelja. Pored gore navedenih ima još masa rukodioca i boraca koji su se istakli u dobrom rukovođenju i svojom ličnom hrabrošću, a koji će se pohvaliti putem divizijske naredbe.

Od rukovodioca u ovoj borbi poginuli su slijedeći drugovi:

I. brigada: Poručnik Štiglić Branko, komesar čete Musulin Ilija, vodnik Juršić Kuzman, vodnik Golik Ivan, vodnik Radulović Branko.

II. brigada: Politkomesar čete Žgur Vojko, delegat Cetinski Ivan.

III. brigada: Politdelegat Gabre Josip.

Ranjeni:

I. brigada: potporučnik Maravić Dmitar, komesar čete Crljenko Juraj, komesar čete Žic Ivan, vodnik Milošević Josip, vodnik Kukanić Ivan, vodnik Brusić Ante i ml. vodnik Skakavac Živko.

II. brigada: komandir čete Maravić Rade, pomoć. politkomesara čete Mikuličić Mladen, v. d. politdelegata Tomac Marko, st. vodnik Vukelić Rade, st. vodnik Trbović Đoko, vodnik Tadić Josip, vodnik Beber Nikola, vodnik Paraić Rafael, vodnik Linčić Vazme.

III. brigada: komesar čete Vraneš Bogdan.

Nestalih:

I. brigada: komandir Prizmić Ivo, politdelegati: Delač Dragutin, Rakmarić Stjepan i Mance Makso, a zarobljen politdelegat Natanelić Josip.

KRITIČKI OSVRT:

U ovoj operaciji kao cjelina jedinice ove divizije držale su se vrlo dobro. Moral, borbenost, disciplina, samopožrtvovanje, pojedinačni primjeri junaštva, kao i cijelih jedinica bili su za pohvalu, dok i pored toga bilo je masa propusta i grešaka koji su štetno djelovali.

Jedan od osnovnih nedostataka je dosta slaba informativno-obavještajna služba, te se nije znalo blagovremeno o pokretima neprijatelja, te se je neprijateljski ispad manje-više nespremno dočekao, tako da u momentu neprijateljske akcije naše su se jedinice nalazile na drugim pravcima po drugim zadacima, te je tako neprijatelju bilo omogućeno da se relativno vrlo lako probije do Vrbovskoga i ugrozi naš oslobođeni teritorij.

Kod naših jedinica, što je slučaj kod naše II. brigade još uvijek objektivne poteškoće čine prepreku da se da od sebe bar onoliko koliko bi se moglo, te je to prouzrokovalo da je neprijatelj noću 3/4. VIII. 44. bio samo djelimično tučen, iako je tu trebala učestvovati gore pomenuta brigada, to je ona učinila samo djelimično, a razlog je bio zamorenost jedinica i terenske poteškoće.

Još uvijek naši rukovodioci, naročito komanda čete i vodova, ne snalaze se dovoljno, nemaju dovoljno samostalnosti i inicijative, te vrlo pogodne momente ne umiju iskoristiti kada im to situacija pruža. To se osjeća i kroz to, što naše niže starješine i sami uviđaju svoje nedostatke i htjeli bi ih popraviti sa ličnom hrabrošću, te se događa masovno nemili slučaj, da skoro 50% trpimo gubitaka u komandnom kadru, a što se u slje-

dećim borbama jako nepovoljno odražava, jer su jedinice bez kadrova ili pak imaju vrlo mlade kadrove koji se slabo snalaze.

Komandovanje u ovoj operaciji bilo je od Štaba Divizije pa naniže do bataljona mahom vrlo dobro sprovedeno i sve zapovijesti i naređenja osim kod nekih jedinica II. brigade bile su na vrijeme dostavljene, a štabovi brigada i Štab Divizije stalno su imali pregled i kontrolu nad svojim jedinicama i događajima. Za vrijeme same operacije na terenu se je nalazio komandant[3] načelnik[4] i operativni oficir[5], dok se komesar[6] nalazio u Štabu i tako se je iz jednog centra a preko svih članova sprovodilo komandovanje, koje se je vrlo korisno pokazalo.

U ovoj operaciji artiljerija i teška oruđa pokazali su se kao vrlo korisni i razbili su predrasudu koja je vladala da se u defanzivi ne mogu upotrebiti teška oruđa i da su ona samo kao balast u jedinici, kojega treba osiguravati.

Taktički i borbeni postupci naših nižih rukovodilaca mahom su bili u skladu sa situacijom na terenu, ali ipak ima nedostataka. Jedan od najvećih nedostataka je što rezerve, bez koje se vojska zamisliti ne može, sticajem prilika i okolnosti nije ih bilo, a što se je vrlo rđavo odrazilo, dok je neprijatelj naprotiv sa svojim rezervama djelovao. Kod naših starješina se još uvijek pojavljuje nedostatak da poslije prekida borbe sa neprijateljem ne održava se kontakt, a kao razlozi navode se zamorenost ili malo brojno stanje jedinice. Zatim naši borci još ne koriste potpuno prirodne zaklone niti se staraju da iste vještačkim putem izgrade.

Veza iako je funkcionisala osrednje što se tiče čisto tehničkog dijela, ali naše niže jedinice ne staraju se u potpunosti da istu održavaju i šalju redovito izvještaje.

Za vrijeme ove borbe naročito u početku, ishrana je bila vrlo važan problem, koja je u mnogome pogoršala situaciju.

U ovoj borbi kao bitno pokazalo se to da neprijateljska taktika zaobilaženja i napadanja s bokova i s leđa ovoga puta pokazala se u velikom djelu neuspješna i pošto se je neprijatelj nekoliko puta uspješno odbio od njegovih bočnih podhvata osjećao se je nemoćan što je kod naših rukovodilaca i boraca podiglo osjećaj sigurnosti i odvažnosti. Neuspjeh ove neprijateljske taktike došao je iz razloga što su svi naši rukovodioci i jedinice već naučili i upoznali taktiku neprijatelja i donekle savladali način borbe protiv takovih podhvata, ali ipak još uvijek to nije u onolikoj mjeri koliko bi to trebalo.

---

[3] Dušan Vlaisavljević
[4] Jovo Lončarić
[5] Petar Tomac
[6] Đuro Matić

Po svim ovim nedostacima održat je sastanak sa štabovima brigada i ukazato im je na učinjene greške, a stečena iskustva u ovoj borbi živo su prodiskutovana i primljena kao pouka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, pukovnik:

BR. 32

ZAPOVIJEST ŠTABA 33. DIVIZIJE NOVJ OD 9. AVGUSTA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA IZVRŠE NAPAD NA USTAŠKU MILICIJU U DUBROVČAKU I MAHOVU[1]

ŠTAB
XXXIII. DIVIZIJE NOVJ
Broj: op. 114.
Dana: 9. augusta 44.

Z A P O V J E S T
(Sekcija Čazma 1 : 100.000)

U uporištu Dubrovčak nalazi se 65 milicionera, utvrđenih u župnom dvoru i crkvi, naoružanih jedinim t. m., 2 puškomitraljeza, ostalo puške.

U uporištu Martinska Ves (desna) nalazi se 150 milicionera.

U uporištu Mahovo nalazi se 55 milicionera utvrđenih u jednoj zgradi, naoružanih 1 t. m., 3 puškomitraljeza, 1 šmajser, ostalo puške.

U uporištu Tišina nalazi se 35 milicionera, naoružanih 1 t. m., 3 puškomitraljeza, ostalo puške.

Naša divizija, pojačana Posavskim N.O.P. odredom, u suradnji sa XXXIV. divizijom NOVJ likvidirat će posade milicionera u uporištima Dubrovčak i Mahovo, te dati osiguranje prema uporištima Ivanić Grad i Sisak.[2]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 23—1/1, k. 1207.

[2] O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 37, 41 i 119.

Jedinice XXXIV. divizije likvidirat će posadu milicionera u uporištu Martinska Ves (desna).[3]

Radi izvršenja prednjeg

NAREĐUJEMO

1.) I. brigadi
Sastav:
1 vlastiti bat.,
1 bat. Posavskog NOP odreda,
2 prot. tenk. bac.,
desetina juriš. pionira,
vod pionira.

a) Sa 1 bataljonom nastupa sa sjevera i sjeveroistoka u uporište Dubrovčak i pristupa likvidaciji posade.

b) Sa 1 bataljonom daje osiguranje prema uporištu Ivanić Grad na liniji potoka Černec, koristeći desnu obalu u širini od 1 km lijevo i desno od ceste, s tim da se težište obrane usmjeri na cestu prema s. Bregima.

Most preko potoka razoriti, a ako je to nemoguće, ispred njega prekopati cestu.

1 vod istog bataljona držati desno od glavnine, na mostu zapadno od k. 99, sa zadatkom da zatvori taj pravac. Most porušiti.

c) Bataljon Posavskog NOP odreda vršit će demonstrativan napad na uporište Ivanić Grad sve od početka općeg napada do svanuća, a potom se povući u sastav bataljona pod b).

2.) II. brigadi
Sastav:
2 vlastita bat.,
1 bat. Posavskog NOP odreda,
3 prot. tenk. bac.,
desetina juriš. pionira,
vod pionira.

a) Sa 1 bataljonom nastupa sa sjeveroistoka i napada posadu utvrđenu u istočnom dijelu Mahova (kod crkve).

b) Sa 1 bataljonom daje osiguranje prema uporištima Tišina i Sisak na visini k. 98, oslanjajući se desnim krilom na bok Save, a lijevim krilom na potok Mahovica kod sjeverne ivice šume Jazvine.

c) Bataljon Posavskog NOP odreda rasporedit će se u Martinskoj Vesi (lijevoj) na savskom nasipu i vatrom onemogućavati bijeg milicionera pomoću skele iz napadnutog uporišta Martinska Ves (desna). U slučaju da milicioneri ne budu bježali tim pravcem ne otvarati vatru.

3.) Početak napada:

Opći napad otpočeti 9. VIII. 1944. u 23 h. Jedinice na osiguranju zauzet će određe-

[3] Napad jedinica 34. divizije na ustašku posadu u Martinskoj Vesi nije uspio (vidi dok. br. 40).

Štab

XXIII.DIVIZIJE NOVJ.

Broj: 0-18

Dana: 9 augusta 44.

23-III

Z A P O V J E S T

/Sekcija Zuma 1:100.0 00/

U uporištu Dubrovčak nalazi se 65 milicionera, utvrđenih u Župnom dvoru i crkvi, naoružanih jednim t.z. 2 mašinotraljeza, ostalo puške.

U uporištu Martinska Ves /desno/ nalazi se 120 milicionera. U uporištu Lahovo nalazi se 55 milicionera utvrđenih u jednoj kući, naoružanih 1 t.z. 3 mašinotraljeza, 1 bacačem, ostalo puške.

U uporištu Sisinac nalazi se 30 milicionera, naoružanih 1 t.z. 3 mašinotraljeza, ostalo puške.

Naša divizija pojačana Kosovskim N.O.P. odredom u sastavu sa XX.IV.divizijom NOVJ likvidirat će navedene milicionere u uporištima Dubrovčak i Lahovo, te dati osiguranje prema uporištima Ivanić Grad i Sisak.

Jedinice XX.IV. divizije likvidirat će navedu milicionera u uporištu Martinska Ves /desno/.

Radi izvršenja zadataka predajem

N A R E D J U J E M O

1./ I.brigadi

Sastav:
2 vlastita bat.
1 bat.kosovskog NOP Odreda.
3 prot.tenk.bac.
desetina juriš.
minira.
Vod minira.

a/ Sa 1 bataljonom nastupa sa sjevera i sjevero-istoka u uporište Dubrovčak i uništava likvidaciju posade.

b/ Sa 1 bataljonom dođe osiguranje prema uporištu Ivanić Grad na linији potoka Černec, koristeći desnu obalu u širini od 1 km lijevo i desno od ceste, a tim da se težište obrane nađeri na cesti prema s.Bregima.
Most preko potoka uništiti, a ako je to nemoguće ispred njega preko ceste.
1 vod istog bataljona ujutri desno od glavnine na cestu napadno od K.99 sa zadatkom da zatvori taj pravac. Most poruširi.

c/ Bataljon kosovskog NOP Odreda vršit će demonstrativan napad na uporište Ivanić Grad sve od točetka operacije napada do zauzeća, a potom se povuđi u sastav bataljona od b/.

2./ II.Brigadi

Sastav:
2 vlastita bat.
1 bat.kosovskog NOP Odreda.
3 prot.tenk.bac.
desetina juriš.
minira.
Vod minira.

a/ Sa 1 bataljonom nastupa sa sjeveroistoka i napada posadu utvrđenu u istočnom dijelu Lahova /kod crkve/.

b/ Sa 1 bataljonom dođe osiguranje prema uporištima Sisinac i Sisak na visini K.209, oslanjajući se desnim krilom na bok Save, a lijevim krilom na potok Lahovica kod sjeverne ivice Šume Jarvne.

c/ Bataljon kosovskog NOP Odreda pripremit će se u Martinskoj Vesi /lijevoj/ na sjeveroistoku i vrebat će mogućnost da hitno milicionera pokuša skoje iz navedenog uporišta Martinska Ves /desno/. U slučaju će milicionari ne biti spremni tim pravcem ne otvarati

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 32

ne im položaje, te uništiti telefonske linije (ukoliko postoje) 15 minuta prije početka napada.

4.) Mjesto štabova: Za vrijeme operacije, štabovi će se nalaziti na slijedećim mjestima:
Štab divizije na zapadnom kraju u posljednjim kućama s. Mahovo.
Štab I. brigade na sjevernom kraju s. Dubrovčak kod mlina.
Štab II. brigade na glavnom putu u sredini sela Mahovo ispod slova M.

5.) Služba veze: Službu veze regulisati po dopunskoj zapovjesti referenta za vezu divizije.

6.) Znaci raspoznavanja: Znaci raspoznavanja za noć 9/10. VIII. 44. bit će: **Posavina — Partizanska.**

7.) Sanitetska služba: Sanitetsku službu regulisati po dopunskoj zapovjesti referenta saniteta divizije.

8.) Povlačenje: Povlačenje će se izvršiti nakon likvidacije uporišta, a po naređenju (pismenom, telefonskom ili radio-telegrafskom) ovog štaba. Sve jedinice povući će se u prostor oko Malog Polja (k. 97).

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Mutak Vlado

Komandant potpukovnik:
J. Antolović

(M. P.)

Dostavljeno:

Štabu X. korpusa (Zagrebačkog) NOV i POJ
Štabu XXXIV. divizije NOVJ
na znanje.

Štabu I. brigade
Štabu II. brigade
na izvršenje.

9. VIII. 1944. u 6 sati, kurirom.

Prilozi:
Zapovjest za vezu
Sanitetska zapovjest
Skica uporišta Dubrovčak za I. brigadu
Skica uporišta Mahovo za II. brigadu.

BR. 33

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. BRIGADE OD 9. AVGUSTA 1944. ŠTABU 20. DIVIZIJE NOVJ O BORBAMA NA DINARI[1]

ŠTAB VIII. BRIGADE XX. DIV.
Br. sl.
9/VIII. 44. g.

Predmet: operativni
izvještaj za akciju
2/VIII. 44. g.

ŠTABU XX. DIVIZIJE

1. Borba se vodila na položaju Mala i Velika Strana i Tanka draga zapadno od Bravčeva Doca. Teren krševit, mjestimično posumljen, za obranu veoma podesan. Prihvatni položaji u pravcu Bravčeva doca istih su karakteristika, za manevar prilično podesni.

2. Naše jedinice koje su učestvovale u borbi: I, II. i IV. bat., te jedinice IX. brigade desno od naših položaja.[2]

3. Neprijateljske jedinice: Njemci, ustaše i četnici, brojno oko 400 ljudi. Naoružanje: brdski top 75 mm i haubica te bacač, zatim nekoliko šaraca i više automatskog oružja.

4. Namjere neprijatelja: odbaciti nas što dalje na masiv Dinare da bi nas spriječili da ponovno napadamo u pravcu Koljana i Vrlike.[3] Naše su namjere bile braniti prilaz ka Dinari i dati neprijatelju što više gubitaka te po mogućnosti zadržati Koljane kao polaznu bazu za ponovni napad na Vrliku.

5. Zapovjesti za akciju bile su izdate usmeno sa strane Štaba Brigade, koji je i rukovodio akcijom.

6. Borba je počela u 11 s. 2/VIII. 44. g.

7. Neprijatelj je napao potpomognut jakom vatrom iz haubice i topa, koncentriravši je na naše položaje. Zatim je brzim napadom pokušao da potisne naše snage, što mu je u početku i uspjelo. Uskoro zatim neprijatelj je pokušao i preko gaza kod manastira Dragovića da zaobiđe snage našeg I. bataljona i na taj način ugrozi bočno naše ostale snage i primora ih na povlačenje. — Prestraža I. bat. koja se nalazila na položaju između s. Perkovići i rijeke Cetine bila je jako napadnuta i potisnuta sa prestražarskih položaja. U toj borbi jedan puškomitraljez i

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 50/2, k. 1029.

[2] Vidi dok. br. 12.

[3] Vidi dok. br. 108, 109, 110 i 111.

dva druga su više svojom krivnjom upali neprijatelju u ruke Puškomitraljez je bio talijanski te se u borbi zaglavio i nije funkcionisao. Komandir čete tvrdi da je on dao pravac povlačenja pomenutoj dvojici drugova ali da su se oni svojevoljno povlačili drugim pravcem. Isto tako kod II. bat. borba se razvila prsa o prsa. Neprijatelj je u toj borbi prostrijelio kroz noge puškomitraljesca 3. čete i odnio njegov puškomitraljez. Isti je uhvatio jednu drugaricu i druga, ali u tom momentu komandir čete 3. drug Ilija Šerić sa strojnicom iz neposredne blizine ubija trojicu Švaba dok jedan borac baca ručnu bombu i na taj način se oslobodi i drug i drugarica koje je neprijatelj bio uhvatio. Druga komandira prostrijeli metak kroz grudi. Isti se nalazi na liječenju u našoj Ambulanti. U isto vrijeme neprijatelj je izbio na bivši položaj IV. bat. i ugrozio te primorao naš II. bataljon na brzo povlačenje. — Nakon toga naše su snage počele opet napadom i uskoro potisle neprijatelja sa položaja i primorale ga da se povuče u pravcu Koljana — Garjak.

8. Zadatak je postignut, neprijatelj je odbačen, ali se bržim snalaženjem i samoinicijativom dalo postići mnogo bolji rezultat i uštediti gubitke koje smo imali. Neprijatelj je imao oko 32 mrtva i oko 39 ranjenih, te dva ubivena konja.

9. Naši gubici: 2 mrtva, 7 ranjenih i dva zarobljena.

U materijalu: dva puškomitraljeza (jedan talijanski i jedan engleski).

10. Utrošeno metaka oko 5.300.—

11. U ovoj borbi naročito se istakao komandir 3. čete II. bat. drug Šerić, i drugarica Lambaša Milka koja iako je bila već u rukama neprijatelja otimala se i stalno upomoć dozivala komandira čete. Ista je pri bjegu uspiela i svoj sanit. materijal da spase. Isto se istakao puš. mitralj. Vukšić Krsto i sva desetina koji su izdržali jaku i drastičnu borbu prsa o prsa sa neprijateljem...

13. Uspjeh je mogao biti mnogo veći da se je pojedina jedinica samoinicijativno snašla i da je bilo više odlučnosti sa strane komandnog kadra. Veza nije dobro funkcionisala te se i događalo da pojedina jedinica odstupi a ne izvjesti susjednu, te neprijatelj uspije da iznenadi i ugrozi naše jedinice. — Potrebno je bilo više brzine i odlučnosti, te inicijative. Takođe je propušteno više prilika za vršenje kontrajuriša. Drskost neprijatelja treba tući našom drskošću.

S. F. — S. N.!

Komesar, major
N. J. Koča[4]

Nač. kapetan
Potpis nečitak

[4] Nikola Jončić Koča

BR. 34

IZVJEŠTAJ ŠTABA 6. KORPUSA OD 10. AVGUSTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O ORGANIZACIONOM STANJU I BUDUĆIM ZADACIMA KORPUSA[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 1375
dana: 10/VIII 1944. u . . . sati

Opći vojno organizacioni
izvještaj za mjesec juli
1944 godine.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

I. OPERATIVNA SITUACIJA U GLAVNIM CRTAMA:

Kao što smo u našem zadnjem izvještaju napomenuli, mjesec juli je morao svojim većim djelom proteći u vidu defanzivnih borbi za nas.

Mjesec juli protekao je na teritoriji VI. Korpusa u znaku borbi za žetvu.[2]

Koliki značaj je žetvi poklonio neprijatelj vidi se po tom što je u tu svrhu dovukao oko 10.000 novih vojnika na naš teritorij, što za uslove u kojima se danas fašisti nalaze nije malen broj. Vidi prilog ob. broj: 1347.[3]

Što za nas znači žetva vidi se iz toga što smo kroz 15 žetvenih dana upotrebili sve snage Korpusa na osiguranje žetve i vršidbe.

Težište žetve, pa prema tome i koncentracija naših i neprijateljskih snaga i vođenja borbi bilo je u Požeškoj kotlini i Đakovštini.[4]

Cilj smo postigli, jer je u naša skladišta primljeno preko 200 vagona žita. No način osiguranja kako smo ga postavili (aktivna obrana) uspio je manjim dijelom. Iz priloga oper. broj 1324 vidi se da smo doduše prije žetve očistili Požešku kotlinu od par malih neprijateljskih uporišta, ali bitke na terenu prilikom žetve nisu nikad završile u našu korist na taj način da smo negdje napali neprijatelja i uništili ga.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 34—1/4, k. 473B.
[2] Vidi dok. br. 43 i 44 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 109.
[3] Dokumenat se nalazi u Arhivu V.I.I., reg. br. 23/3, k. 479.
[4] Odnosi se na područje Đakova (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 109).

Iz istog priloga vidi se broj dobivenog i izgubljenog oružja, broj naših (300) i neprijateljskih (600) vojnika izbačenih iz stroja, što očito govori o našoj defanzivi. Sama činjenica da smo u mjesecu junu vodili 6 defanzivnih i 93 ofanzivne borbe,[5] a u julu 21 defanzivnu i 44 ofanzivne[6], očito govori o našem defanzivnom držanju u upoređenju sa mjesecom junom.

Takvo naše obrambeno držanje povećalo se još i transportovanjem žita za jedinice južno od Save, što je vršila čitava XII. Divizija[7], osiguranjem aerodroma, što je palo u dio Omladinskoj brigadi[8], i napokon sređivanjem jedinica XXVIII. Ud. divizije, koja je došla sa teritorija X. Korpusa u velikoj mjeri istrošena[9]. Odredi se i inače najviše upotrebljavaju za razna osiguranja (sjetve, žetve, transporta, nabavke materijala na neoslobođenom teritoriju, skupljanje ljudstva za rad, mobilizacija itd.) i naravno da smo ih i ovaj puta upotrebili za osiguranje žetve.

Pred kraj mjeseca mi smo počeli da se pripremamo za oper. djelovanje u Daruvarskoj kotlini, te smo u tom pravcu usmjerili naše jedinice.[10] Neprijatelj je međutim koristio iskustvo naših snaga na ostalim sektorima, te u Požeškoj kotlini i na Slatinsko-našičkom sektoru koristio to za slobodnu žetvu i vršidbu na periferiji našeg oslobođenog teritorija, osobito istočnog i južnog dijela.

Ukratko: u mjesecu julu niti je neprijatelj vršio većih upada na naš oslobođeni teritorij, niti smo mi napadali veća neprijateljska uporišta.

Što se tiče komunikacija (pruga i cesta) nemamo bitnih promjena od našeg zadnjeg izvještaja.

Neprijateljska avijacija može se reći da je pala u Slavoniji u zaborav.

Značajno je napomenuti u vezi sa našim budućim oper. djelovanjem da u neprijateljskim garnizonima u Slavoniji pretežnu većinu neprijateljskih snaga sačinjavaju ustaše i domobrani uvježbani u Njemačkoj. Njemaca ima jedino u Br. Varoši, Đakovu i Virovitici više od stotinu, dok u ostalim garnizonima nalazi se od po 5—50 Njemaca za kontrolu, rukovođenje i održavanje morala.

---

[5] i [6] O borbama jedinica 6. korpusa NOVJ u junu i julu 1944. vidi tom V, knj. 28, dok. br. 108 i knj. 29, dok. br. 109.

[7] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 105.

[8] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 108.

[9] Ona je dejstvovala na teritoriji 10. korpusa NOVJ od 6. maja do polovine jula 1944 (vidi tom V, knj. 27, dok. br. 34 i 83 i knj. 29, dok. br. 40).

[10] Vidi dok. br. 14 i 100 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 102 i 103.

Isto tako iz priloga ob. broj 1347 vidi se da postoji čitav niz uporišta u Slavoniji, što će nam omogućiti s jedne strane temeljito, sigurno i potpuno uništenje neprijateljske žive snage (po dijelovima), a s druge strane čuvanje naše žive sile.

II. ORGANIZACIJA ŠTABOVA I JEDINICA SA NJIHOVOM OCJENOM:

Štab Korpusa nema još uvjek pomoćnika načelnika. Od otsjeka nepotpuna je Intendantura, a osjeća se potreba i za popunom obavj. otsjeka (sam šef s pisarom ne može obavljati sve poslove).

Što se tiče funkcionisanja pojedinih organa ovog Štaba može se reći slijedeće:

Načelnik Štaba nije još uvjek obuhvatio svoj sektor ili bolje reći nepravilno ga obuhvata: ulazi u kompetenciju pojedinih šefova (otsjek za naoružanje, Operativni otsjek, Intendantura), što ne samo otežava samom njemu rad, iscrpljuje ga, s druge strane prijeti opasnost da šefovi otsjeka kržljaju i gube evidenciju u svom djelokrugu. Primjećuje se doduše ispravljanje u tom pogledu, ali još treba pomoći.

Načelnik Intendanture je solidan birokrata i vjeruje suviše mnogo u naređenja.

Inače, opće uzevši, Štab Korpusa zadovoljiće kad se otklone neka sitnija organizaciona pitanja rada Štaba (pitanje ekspeditivnosti, pitanje unutarnje kontrole štabskog rada).

Štab XII. Divizije nema oper. oficira. U radu zadovoljava. Polit. komesar[11] daje širinu i dubinu, a komandant[12] prodornost u radu i rukovođenju... Inače komandant[13] i politkomesar[14] zadovoljavaju. Istina komandant, baš zbog toga što do sada nije imao načelnika ni operativnog oficira, morao je svuda dospjeti sam, što ga je, naravno, priječilo da svom radu daje opće-obuhvatni i rukovodeći karakter na visini komandanta Divizije.

...

Štab XL. Divizije je mlad kao takav, ali budući sastavljen od starih iskusnih boraca — rukovodilaca, daje punu garanciju za pravilan razvoj i rad i svoj i svojih potčinjenih. Taj štab nema još informativnog i operativnog oficira.

Štabovi brigada, uzeto u prosjeku, zadovoljavaju. Zapinje pomalo još uvijek rad Štaba Čehoslovačke brigade, ali uslijed neposrednije pomoći i kontrole Štaba XII. Divizije, postoji vjerojatnost da će i toga da nestane. Promjenom izvjesnih ruko-

[11] Otmar Kreačić
[12] Nikola Demonja
[13] Radojica Nenezić
[14] Đuro Kladarin

vodilaca u Omladinskoj brigadi »Joža Vlahović« i XVII. Udarnoj brigadi, krenut će rad i u tim štabovima naprijed. (Naredba broj 12).[15]

Štabovi odreda zadovoljavaju svi osim Požeškog koji nema komandanta, a zamjenik je nepokretan, trom i neelastičan, i Daruvarskog čiji komandant, budući sa tog kraja, više vodi računa o svojoj familiji, nego o odredu. Izvršićemo potrebne izmjene i popune.

Sve promjene u sastavu štabova učinjenog prošlog mjeseca vide se iz priloženih naredbi.

Same jedinice (brigade), po svom sastavu, brojnom stanju i naoružanju, iskustvu, moralu i borbenosti, nakon popune koju smo izvršili i od kad je mobilizacija krenula[16], sposobne su za izvršenje postavljenih zadataka. Nema sumnje da su još uvjek daleko sposobnije za osvajanje naseljenih mjesta, nego za obranu istih ili za borbu na terenu.

Neoprobane su nam u tome pogledu još Čehoslovačka i Omladinska (po povratku)[17] koje nisu još do sad napadale uporišta.

Kod svih još uvijek ima nevojničkog držanja (nastupanja, kretanja, stanovanja, osiguranja i izviđanja) i sve težište našeg rada i okreće se oko toga da se tim inače vrlo dobrim jedinicama dade potrebno vojničko znanje i uvježbanost.

U odredima nema nešto novog da se kaže od našeg zadnjeg izvještaja. Napomenuti valja da smo sa Zapadnom grupom odreda izveli napad na Badljevinu i da nije isti uspio.[18] Tu se vidjela sva neuvježbanost i neprodornost odreda (konkretno Daruvarskog) u borbi za naseljeno mjesto. Otskaču nešto u tom Psunjski odred i Bilogorski. Ovaj posljednji stoji pred prerastom u brigadu.

III. FORMACIJSKO STANJE JEDINICA I NJIHOVA POPUNA:

U mjesecu julu formirana je XL. Divizija[19] i Podravski NOP odred.

XL. Divizija je formacijski nepotpuna po broju brigada, ali budući da ćemo već za nekoliko dana formirati Virovitičku brigadu,[20] biće nam sve tri divizije popunjene s te strane. Virovitičku brigadu formiraćemo od Bilogorskog odreda, koji sad broji 620 na licu, s tim da u nju stavimo jedan bataljon Omla-

[15] Redakcija nije pronašla tu naredbu.

[16] Vidi dok. br. 43 i 96.

[17] O povratku Omladinske brigade »Joža Vlahović« iz Žumberka u Slavoniju vidi tom V, knj. 28, dok. br. 57.

[18] Napad je izveden 11. jula 1944 (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 109).

[19] i [20] O formiranju 40. divizije i Virovitičke brigade vidi tom V, knj. 28, dok. br. 57.

dinske brigade i stare brigadire za rukovodioce. S time bi VI. Korpus ušao u završnu formacijsku formu po broju divizija i brigada i osnovno će biti: popuna tih jedinica na formacijom predviđeno brojno stanje.

Za sad su brigade XXVIII. Udarne divizije popunjene na ono brojno stanje kako je odredio GŠH u vezi sa njenim odlaskom.[21] Brigade ostalih divizija još nemaju toliko brojno stanje, ali s obzirom na vrlo dobar tok mobilizacije,[22] biće i one u slijedećem mjesecu barem takvog brojnog stanja.

Popuna XXVIII. Ud. divizije išla je na uštrb odreda i područja, ali sad su odredi opet porasli na prijašnje brojno stanje, zahvaljujući prilivu novih boraca.

Podravski bataljon prerastao je prošlog mjeseca u odred sa brojnim stanjem 200 boraca.

Njemačka četa u sastavu Osječke brigade broji oko 50 momaka, a Mađarski bataljon u sastavu Omladinske brigade također je porastao i ima 170 ljudi. Nešto je porasla i Čehoslovačka brigada. No uslovi za porast svih tih manjinskih jedinica postoje i vjerujemo da će idućeg mjeseca biti njihovo brojno stanje mnogo veće.

Prema sadašnjoj situaciji postoje svi uslovi za naglo povećanje svih naših jedinica: mobilizacija dobro teče, a ima uslova i za bolje. U mjesecu julu ušlo je u operativne jedinice preko 800 novih boraca, od čega preko 80% Hrvata. Uslova za mobilizaciju ima u Podravini, u ist. Slavoniji i Daruvarskoj kotlini. Savezničko bombardovanje pospješilo je priliv novih, osobito iz Broda i okoline.

IV. BROJNO STANJE I NAORUŽANJE:

Kao što smo naprijed naveli mobilizacija je krenula, tako da nam je kroz mjesec juli poraslo ukupno brojno stanje po spisku za 1147 boraca. Porast se bitno osjetio u brigadama XXVIII. Divizije, dok se najmanje osjetio u XII. Diviziji, koja nam je sad prva pred potrebom popune.

Naoružanje je u brigadama vrlo dobro. Čak u onima XII. Divizije broj automatskog oružja je s obzirom na nedovoljni broj ljudstva i »prevelik«.

Za sada nakon priliva novih boraca nemamo dovoljno pušaka. Najavljeni ruski avioni valjda će to riješiti. Naravno da mi nećemo čekati na njih i pretstoji nam lijepa mogućnost za naoružanje vlastitim snagama.

---

[21] Misli se na odlazak 28. divizije u Bosnu. Njena 21. brigada (čije je brojno stanje tada bilo: 1024 otišla je 23/24. jula, a Štab divizije sa 17. brigadom i Brodskom brigadom otišao je 13. septembra 1944 (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/7 i 3—2, k. 1125).

[22] Vidi dok. br. 96.

Činjenica je međutim da se oružja zapljeni mnogo više nego što ga vidimo u skladištima ili u bojnim komorama divizija, što je dokaz da se oružje neodgovorno rasipa i da mi nemamo dovoljno uvida i kontrole nad tim. Poduzećemo odmah mjere za suzbijanje toga.

Nedostaje nam topovskih udarnih granata za sve kalibre. Mada nam je jasno da se topovima ne osvaja uporište, ipak je činjenica da se njihovom masovnijom upotrebom štede i te, kako ljudski životi. Zato molimo da nam, ako je moguće pošaljete što veću količinu granata.

Eksploziva isto nemamo. Iskustvo je pokazalo da vještom upotrebom »partizanskih čarapa« i džon bula mogu naše jedinice i skršiti za sad svaku neprijateljsku prepreku i utvrđenje. Potrebno nam je dakle eksploziva i još veći broj džon bula i municije za njih.

Prilaže se pregled brojnog stanja i naoružanja.[23]

V. SOCIJALNI I NACIONALNI SASTAV:

Iz pregleda je očigledan sve veći priliv Hrvata, tako da se procent sve bliži polovini. Daljnji uslovi za priliv novih boraca govori za još dalnju promjenu u tom smislu nacional. sastava VI. Korpusa.

Socijalni sastav nije se bitno promjenio.

Prilaže se pregled.[24]

VI. NASTAVA U JEDINICAMA, ŠKOLAMA I KURSEVIMA:

Vojna izobrazba naših rukovodilaca i boraca vrši se:

a) iskustvom u borbama i analizom na sastancima poslije borbi;

b) okružnicama koje sadrže pisana opća iskustva, razna uputstva i odredbe odnosno naređenja;

c) proučavanjem mjesečnih planova dostavljenih svim jedinicama od strane ovog Štaba i praktičnim uvježbavanjem na terenu, ispitivanjem i kontrolom rada;

d) podoficirskim kursevima za desetare i vodnike pri štabovima divizija i grupa odreda;

e) u oficirskoj školi odnosno sada u njenim pojedinim kursevima.

Poslije svake, osobito neuspjele borbe, vrši se analiza iste, gdje se izloži tok borbe, uočavaju se dobre i osobito loše strane, izvlače se pouke te se u vidu uputa ili naređenja dostavlja potčinjenim štabovima.

---

[23] i [24] O brojnom stanju, naoružanju i nacionalnom i socijalnom sastavu jedinica 6. korpusa NOVJ u avgustu 1944. vidi dok. br. 98.

Opći nedostatak bio je do sad u tom što se uspjele akcije nisu redovno analizirale, tako da se s jedne strane prelazilo preko svih nedostataka kao da ih u uspjelim akcijama uopće nema, a s druge strane propušta se na taj način prilika da se sve ono što je bilo dobro i što je baš doprinjelo uspjehu akcije sredi i objavi svim ostalim štabovima i jedinicama u cilju općeg korištenja znanja, vještine i iskustva jedne jedinice.

Obilaskom pojedinih štabova, ustanova i jedinica i nakon održanih sastanaka i uočenih grešaka i dobrih stvari sastavljaju se okružnice. Nedostatak je bio taj što pitanje okružnica nismo do sad planski postavljali u pogledu vremenskih perioda. No uspjeh je očigledan i svaka okružnica pored ostalog služi vrlo dobro i kao podloga za sistematsku kontrolu. Štabovi divizija, osobito XXVIII. Udarne divizije, izdaju također svoje cirkulare i do sad je u tom pogledu najviše uspjela.

Proučavanje mjesečnih vojnih planova ne daje još uvjek onakve rezultate kakve bi trebalo. Istina, objektivnih poteškoća ima pri tom, ali još uvjek nisu svi štabovi i pojedinci osjetili praktičnu korist od te teoretske izobrazbe i zato je to za njih uvijek novost koju primaju i vrše ne udarničkom voljom, nego po »službenoj dužnosti«.

Greške u radu iz prošlog plana vide se iz priloga op. br. 613. Za mjesec juli još nismo dovršili kontrolu, no do sad izgleda da se u glavnom čine isti propusti u radu. Najbolje uspjeha ima XXVIII. Udarna divizija, izvela je najviše vježbi na terenu. Štab te divizije pruža najveću konkretnu pomoć svojim potčinjenim, u tom pogledu osobito komandant divizije ppukovnik Nenezić.

Uočena je hitna potreba egzercirnih pravila. I. dio, jer bez toga teško je danas zamisliti rukovođenje i komandovanje u borbi od strane nižih i najviših starješina.

Podoficirski kursevi nisu do sad davali željene rezultate. Na kurs se uzimalo ljude bez sistema i preko volje, što je dovelo do toga da su se kursisti vraćali natrag u jedinice i kao obični borci se izgubili.

Sada je najbolje sređen podoficirski kurs kod XII. Divizije. Na kurs dolaze isključivo vodnici i desetari, točno određen broj prema potrebi jedinica, sa određenim planom i programom rada u okviru potreba desetine, voda i čete i udešen prema najgorućijim potrebama i nivou teoretske izgradnje klase kursista (naravno uvjek u granicama općeg plana i programa). Dakle, nije kurs postavljen kruto, šablonski ni po broju kursista, ni po vremenu trajanja kursa, ni po programu.

Oficirska škola izobražava sada X. klasu. IX. klasa završila je kurs sa do sad najboljim uspjehom, kako po znanju tako i po strojevoj disciplini . . .

Reorganizacijom škole (po kursevima) pojačao se polit. nastavni kadar u školi, a izmjenili smo i određeni broj nastavnika. Uklonjeni su iz škole oni oficiri koji nisu uopće bili u borbenim jedinicama (Naredba broj 12).

No pored svih nedostataka u trupnoj i školskoj izobrazbi, ipak uloženi trud i rad osjeća se vidno, ako se uporedi sadanje stanje sa onim iz 1943 godine. Sporo i još uvjek nepotpuno i neusavršeno — ali ide. Korištenje zemljišta na pr. stvar je već gotovo potpuno usvojena od naših jedinica; saradnja rodova oružja poslije svake akcije sve je bolja (koristi se teorija i iskustva); veza se vrlo vidno poboljšala, što je, naravno, posljedica i veće količine materijala i sredstava za vezu dobivenih od saveznika, ali neviđena volja i udarnički rad, učenje mladih telegrafista i telefonista svakako daju život tim sredstvima veze, a štabovi, osjetivši praktičnu korist od veze, pridaju joj sve više i više pažnju.

VII. SPECIJALNE JEDINICE I SLUŽBE:

Od specijalnih jedinica postoje u našim brigadama: pionirske čete (jurišne), vodovi za vezu, izviđačke i sanitetske jedinice.

Formiranjem jurišnih pionira i naoružanjem kojim oni sada raspolažu (džon bul, eksplozivna punjenja »partizanske čarape«) rijetko će se naći uporište po *utvrđenju* da ga oni ne bi likvidirali. Uopće te čete pokazale su se do sada vrlo dobre u akcijama (Podgorač,[25] Kuzmica,[26] Ludbreg,[27] Grđevac[28] i Badljevina[29]).

Što se tiče veze, ona danas zadovoljava. U akcijama imamo trostruku vezu između Štaba Korpusa, divizija, brigada i ponekih bataljona: telefonska, telegrafska i kurirska. Tako uporište u Badljevini: imao je Štab Korpusa sa svim bataljonima stalnu telef. vezu.

Detaljni podaci o vezi vide se iz priloženog izvještaja, a ovdje može se samo naglasiti da se, općenito uzevši, veza vidno poboljšala i da poteškoća komandovanja danas s te strane gotovo sasvim otpada.

Važno je još napomenuti i to da smo ostali bez starih telegrafista u Štabu Korpusa i štabovima divizija: Simčić je

---

[25] Neprijateljski garnizon u Podgoraču uništila je 12. divizija 19. juna 1944 (vidi tom V, knj. 28, dok. br. 108).

[26] O napadu jedinica 12. divizije na domobrane u Kuzmici 9/10. jula 1944. vidi tom V, knj. 29, dok. br. 44.

[27] Dvadeset osma divizija izvela je neuspjeli napad na Ludbreg 6. jula 1944 (vidi dok. br. 17 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29. dok. br. 6).

[28] i [29] Jedinice 12. divizije uništile su neprijatelja u Badljevini 2. avgusta a u Grubišnom Polju 18. avgusta 1944 (vidi dok. br. 14, 18 i 79).

otišao u Sloveniju, Antičević i Stevo Lerić su poginuli, Dragutin Fućko po naređenju odlazi za Srbiju, a Živka Vukmanovića smo još prije postavili za nastavnika u školi za vezu. Znači ostao je od starih telegrafista jedini Trgovčević,[30] koji je pored toga još i šef Otsjeka za vezu. Mladi telegrafisti su vrijedni, ali još neuvježbani.

Molimo za pomoć.

Izviđačke jedinice slabo su uvježbane i još uvijek malo vrijede.

Sanitetske jedinice su dobre, njihov kvalitet, spretnost, zalaganje, srčanost mjerimo u prvom redu po prosječnom broju ranjenih i mrtvih drugova *neizvučenih* sa bojišta. Taj broj se sve više smanjuje.

VIII. MORAL, BORBENOST I GOTOVOST TRUPA:

Naše jedinice, osim Daruvarskog i Požeškog odreda, su organizaciono čvrste, visokog morala i sposobne po borbenosti za izvršenje postavljenih zadataka.

Zdravlje, odjeća i obuća zadovoljava.

Ishrana je u operativnim jedinicama dobra, dok u K.V.O.[31] relativno slaba. Osjeća se još uvijek nestašica mesa i masti, čemu krivica leži u pogrešnom stavu po pitanju rekvizicije. Boje se da politički ne zgriješe.

Za sada, dakle, s te strane nema u jedinicama problema. Prva nam je briga sada da budu formacijski popunjene i vojnički uvježbane.

IX. NAŠE BUDUĆE NAMJERE:

Ad I. Operacija u Daruvarskoj kotlini — saradnja sa X. Korpusom.[32]

Ad II. Izmjeniti načelnika Intendanture i popuniti taj otsjek kao i obavještajni otsjek. Pomagati stalno načelniku Štaba Korpusa dok ne obuhvati pravilno svoju dužnost.

Popuniti štabove divizija i odreda... Gecu smijeniti.

Ad III. Formirati Virovitičku brigadu, ostavljajući naravno i dalje manji Bilogorski odred. Povećati brojno stanje brigada. Dati potrebno ljudstvo za formiranje Brigade za zaštitu naroda.[33] Pretresti ćemo pitanje da li da Daruvarski odred,

---

[30] Bogdan

[31] Korpusnoj vojnoj oblasti (vidi dok. br. 44).

[32] Trideset treća divizija 10. korpusa sadejstvovala je s jedinicama 6. korpusa prilikom neuspjelog napada na Hercegovac 20. avgusta 1944 (vidi dok. br. 50).

[33] Naređenje za njeno formiranje izdao je Glavni štab NOV i PO Hrvatske 8. avgusta 1944. Prema naređenju Štaba 6. korpusa, ona je formirana 18. avgusta u s. Humu (6 km sjeverno od Voćina) i ušla je u sastav 1. divizije Narodne odbrane NOVJ (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 104 i dok. br. 15—3, k. 1123 u Arhivu V.I.I.).

koji služi samo kao utjecište dezertera, rasformiramo i oformimo novu dobru grupu ili bataljon koji će kontrolisati onaj sektor.

Kao posebni problem su Sremci koji bi navodno trebali doći ovamo. Mi smo se sporazumjeli sa G. Š. Vojvodine da s tim novacima popunimo svoje jedinice, ali kasnije da ih kao uvježbane izvučemo i oformimo vojvođansku jedinicu (brigadu) koja bi s ovom VII. Vojvođanskom brigadom, koja će operisati na istočnom dijelu našeg teritorija, ušla u novu vojvođansku diviziju. Molimo vaše mišljenje.

Ad IV. Pojačat ćemo kontrolu i evidenciju nad dobivenim oružjem. U vezi s tim, morat ćemo proširiti Otsjek za naoružanje.

Ad VI. Dovršavamo 1000 primjeraka »Potsjetnika pješ. v. pravila«. Izdali smo »Bojne otrove«, ali ćemo ih popuniti na osnovu vašeg dopisa Op. broj 23/44.

U štampi je »Egzercirno pravilo I. dio«, bez čega je rukovođenje od strane desetara, vodnika i komandira bilo iluzorno. Za 10—15 dana biće gotovo 400 primjeraka.

Privremena ratna služba, tj. Jug. ratna služba popunjena našim iskustvom i skicama (a izbačeno je za nas nepotrebno) priređena je za štampu, ali nedostaje papira i nema skoro izgleda da ćemo je moći izdati mada je vrlo potrebna za obuku.

Davat ćemo štabovima divizija i brigada takt. zadatke u okviru osvajanja pojedinih uporišta u Slavoniji: obrana pojedinih položaja, pismena razrada (analiza) već izvršenih akcija (priprema, tok i završetak borbe).

Prvi broj Korpusnog vojnog lista treba da izađe 1. septembra. Sarađivat će štabovi divizija i II. Oficirska škola.

Sa mjesečnim planovima nastavit ćemo. S obzirom na raspolažuće veće količine municije, izvršit ćemo više bojnih gađanja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik: **Vlado Janić**

Komandant, ppukovnik: **Mate Jerković**

(M. P.)

Prilozi:

1. Izvedene akcije u julu 1944, op. br. 1324.
2. Pregled brojnog stanja i naoružanja, socijalnog i nacionalnog sastava.
3. Izvještaj pojedinih otsjeka: Ob. br. 1347, 1372, V. br. 1376, E. br. 1373.
4. Naredbe Štaba VI. Korpusa broj: 10, 11, 12.
5. Okružnice A. br. 1172, A. br. 974, K. br. 728 i A. br. 734, Op. br. 1169.

BR. 35

ZAPOVIJEST ŠTABA 7. DIVIZIJE NOVJ OD 10. AVGUSTA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKI VOZ NA PRUZI SISAK — SUNJA[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 448/44.
Dne 10. VIII. 1944.

ZAPOVIJEST
Sekcija Kostajnica — Petrinja 1 : 100.000

Vojna situacija: Poslije nekoliko izvršenih napada naših jedinica na neprijateljske posade na pruzi Caprag — Sunja uspjeli smo potpuno očistiti tu prugu od neprijateljskih posada i utvrđenja na prostoru između Blinjskog Kuta i Brđana[2] i time stvorili povoljne uslove za napad na neprijateljske transportne vozove na dijelu pruge između Blinjskog Kuta i Brđana.

Na ovome dijelu pruge danju prođe po neka slabija neprijateljska patrola, a noću gotovo redovno neprijatelj postavlja slabije zasjede.

Naša divizija napasti će neprijateljski voz na pruzi između Blinjskog Kuta i Brđana danju 11. ov. mj.[3]

Za izvršenje ovog zadatka

NAREĐUJEMO:

I. brigada bez 2 bat. sa odj. inž. čete

Zadatak: Sa jednim bataljonom, u cilju osiguranja od pravca Sunje, zatvoriće cestu Sunja — Drljače.

Sa jednim bataljonom, u cilju osiguranja od pravca Siska, zatvoriće cestu Sisak — Ko-

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 18/1, k. 813.

[2] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 28, 33, 48, 62 i 107.

[3] Redakcija nije pronašla izvještaj 7. divizije o tom napadu, ali se iz depeše Štaba 4. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske vidi da je napad izveden i da su postignuti slijedeći rezultati: ubijena 43 neprijateljska vojnika, 1 njemački poručnik i 3 podoficira; zarobljeno: 14 neprijateljskih vojnika i oficira i 6 željezničara. Sopstveni gubici: 7 mrtvih i 7 ranjenih. Zaplenjeno je 10 karabina, 1 protuavionski mitraljez, 2 automata, 3 pištolja, 3000 metaka i drugi materijal. Voz je potpuno uništen. (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—13/I, k. 429A.)

marevo kod Starog Gaja. Sa odjeljenjem minera podminati cestu između Novog Sela i Komareva. Sa odjeljenjem minera prosjeći prugu između Blinjskog Kuta i Komareva, kad otpočne borba na mjestu gdje se čeka voz.

III. brigada

Zadatak: Ostaće i dalje na prostoriji kako je raspoređena i zatvoriće pravac prema Kostajnici.

IV. brigada sa vod. inž. čete

Zadatak: Sa jednim boljim bataljonom napašće neprijateljski voz na pruzi između Blinjskog Kuta i Brđana na dijelu pruge 500 met. jugoistočno od puta koji iz Kinjačke prelazi prugu i vodi prema Savi. Sa jednim bataljonom u cilju osiguranja od Blinjskog Kuta zatvoriće cestu i prugu Blinjski Kut — Kinjačka. Sa jednim bataljonom u cilju osiguranja od pravca Brđana zatvoriće cestu i prugu Kinjačka — Brđani. Sa jednim bataljonom u cilju osiguranja od pravca Petrinje zatvoriće cestu Petrinja — Moštanica kod sela Budičine. Sa jednim odjeljenjem minera podminati prugu na električnom paljenju 500 met. jugoistočno od puta koji iz Kinjačke prelazi preko pruge i vodi prema Savi. Sa jednim odjeljenjem presjeći prugu između Blinjskog Kuta i Kinjačke. Sa jednim odjeljenjem presjeći prugu između Kinjačke i Brđana. Ovo presjecanje izvršiti pošto mina pod vozom eksplodira. Pravac kretanja bataljona koji vrši napad i bataljona koji vrše uža osiguranja je sljedeći. Bataljon na osiguranju do Blinjskog Kuta od Čakalske Kose ide niz potok Bestrmu do ušća u potok Blinju i tu se prebaci u šumu kod groblja Blinjski Kut i tu prikriven ostaje dok ne otpočne napad na voz, zatim izbija na cestu i prugu i iste zatvara. Bataljon na osiguranju do Brđana ide od Čakalske Kose niz rijeku Kinjačku do šumice istočno od kote 107 i tu prikriven čeka početak napada na voz, a zatim izbija na prugu i cestu i istu zatvara. Bataljon koji vrši napad ide od Čakalske Kose niz rijeku Kinjačku do šumice sjeverno od kote 107, tu se prikriveno prebaci i čeka dok ne naiđe voz i ne eksplodira mina pod njim, a zatim izbijaju na cestu i vrše napad na voz.

Inž. četa — *Zadatak:* Jedan vod sa potrebnim materijalom za podminavanje pruge na elektično paljenje, za presjecanje pruge na dva mjesta uputiti Štabu IV. brigade. Jedno odjeljenje sa potrebnim materijalom za podminavanje ceste na jednom mjestu i presjecanje pruge na jednom mjestu uputiti Štabu I. brigade.

Veza: — Veza će se održavati sa I. i IV. brigadom radio-putem. Štab I. brig. svoju radio-stanicu daće bataljonu na osiguranju između Novog Sela i Komareva, i ovaj bataljon radio-putem javiće kad naiđe voz od Capraga. Štab III. brigade svoju radio-stanicu uputiće Štabu I. brigade, bataljonu na osiguranju Sunja — Drljača.

Sanitet: — Divizijsko zavojište i kirurška ekipa nalaziće se u Starom Selu kod crkve.

Štab divizije — nalaziće se kod predzadnjih kuća u sjeveroistočnom dijelu sela Kinjačke.

Borbeni znaci za dan 11. ov. mj. biće Kapu na pušci izdići vertikalno u vis dva puta, a odgovor tri puta.

Ugovoreni znaci za noć 11/12. ov. mj. biće: Uroš — Mićo.

Početak napada 11. ov. mj. — prvi voz koji naiđe iz bilo kog pravca od 16 časova pa dalje.[4]

Sve jedinice treba da izbiju na svoje određene položaje najkasnije 11. ov. mj. do 16 časova.

Po završenom zadatku jedinice će se povući u svoje dosadašnje baze.

Napomena: Štab IV. brigade vodiće strogo računa o prikrivenom pokretu bataljona prema pruzi. Bataljone koji vrše bliska osiguranja treba osloboditi tovarnih konja da bi što prikrivrenije mogli izbiti na polazne položaje. Bataljon koji vrši napad treba ojačati teškim oruđem.

Na izvršenje

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Krunić, v. r.

K-dant, p.pukovnik: Pavlović, v. r.

(M. P.)

[4] Vidi dok. br. 121.

Dostavljeno:
Štabu I., III. i IV. brig.
i komandi inž. čete.
10. VIII. 1944. u 19 časova

Ovjerava

(M. P.)

Načelnik, major:
Jovo Lončar

BR. 36

ZAPOVIJEST ŠTABA 13. DIVIZIJE NOVJ OD 12. AVGUSTA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA DREŽNICU[1]

ŠTAB
XIII. DIVIZIJE N O V J.
Op. Broj: 533
12. avgusta 1944. god.

Z A P O V I J E S T

(Sekcija *Ogulin* 1 : 100.000.)

U mjesto nama najdraže vezano srcu Drežnicu ponovo se uvukao mrski okupator, te terorizira, zlostavlja, pljačka naš ispaćeni narod ne dajući mu da živi i bere plod sa svoje njive. Držeći ovo mjesto neprijatelj pored same Drežnice drži pod svojim terorom Gornji kraj, Brinjski kraj i sve tako čak do Vrhovina.[2] Sa držanjem uporišta u Drežnici omogućuje sebi saobraćaj na liniji Ogulin — Senj držeći na toj liniji vrlo male snage a ipak nama ne dozvoljava da bude kažnjen. Držanjem uporišta u Drežnici neprijatelj je u mogućnosti da izvuče sve jače snage iz svojih ostalih uporišta i da ih baci na Liku tj. na našu XXXV. diviziju što je sada i učinio, sa svojim paklenskim planom ne bi li uništio partizane u Liki.[3] Žrtve u Drežnici i

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 29—1/2, k. 918.

[2] Na navedenom području bili su razmješteni dijelovi njemačke 392. legionarske divizije (Arhiv V.I.I., reg. br. 41/3, k. 74).

[3] Prodor Nijemaca i ustaša ka Krbavskom polju počeo je 8. avgusta 1944 (vidi dok. br. 71).

Gornjem kraju, žrtve u Liki date dugim vremenom borbe i naša XXXV. divizija koju je neprijatelj sada napao traži od nas da im hitno pomognemo, a to ćemo učiniti oslobađanjem Drežnice, Gornjeg kraja i Brinjskog kotara. Narod Dreznice, Gornjeg kraja i Brinjskog kotara uvijek gleda i stalno očekuje kada će se pojaviti njegova vojska, kada će se pojaviti njegovi oslobodioci da kazne bandite—pljačkaše.

Štab Divizije riješio je da očisti Drežnicu od tih nasilnika i pljačkaša i da ih goni sve do njihovih vučjih jama prema Ogulinu i Otočcu. U Drežnici se nalazi oko 400 legionara i ustaša pod komandom švapskih gadova kod kojih je moral ispod nivoa, a u stanju su u cilju očuvanja svoje glave da učine sve samo da se ne bore. Među njima ima jedna satnija ustaša koji će se ipak zbog svojih krvničkih ruku vjerovatno odupirati. Neprijatelj se nalazi na Matuši, Zredelu, Maraviću. Glavnina njegovih snaga nalazi se u centru Drežnice oko škole i crkve. Neprijatelj je sve svoje položaje utvrdio strahovito sa bunkerima, a mjestimično ih opleo sa jednim redom žice. U cilju svoga osiguranja on po noći izbacuje patrole u polje i ispred položaja. U svom naoružanju neprijatelj ima jedan teški bacač, 4 teška mitraljeza, oko 15 »šaraca« i nekoliko mitraljeza ostalih tipova, ostalo puške i šmajseri.[4]

Prilog: informativni izvještaj gdje su tačno navedene snage i raspored ostalih neprijateljskih garnizona.

Za izvršenje prednjega, —

NAREĐUJEMO:

I. brigada: Napasti će neprijatelja u njegovom uporištu u **Drežnici** i likvidirati ga. Napad izvršiti na način kako slijedi: Sa jednim bataljonom cestom Jasenak — Drežnica preko Matuše, sa drugim bataljonom Drugomišalj — Drežničko polje — Vučjak — Bosnići, sa trećim bataljonom Radulovići — Mekuša — Zredel (k. 574). Jedan bataljon zadržati u rezervi Brigade. Teške bacače plasirati grupno i jakom koncentričnom vatrom tući neprijatelja u centru i njegovim otpornim tačkama.

Pod komandu I. u. brigade potpasti će jedan bataljon II. brigade koji će se postaviti na liniji: Zrnić — Dvorska kota (618) — Selišće sa zadatkom da zatvori pravac i onemogući neprijateljsku intervenciju komunikacijom Jeze-

[4] O jačini neprijateljskih snaga u Drežnici i o rezultatima napada na to mjesto vidi dok. br. 69.

rane — Drežnica — Modruš — Alilovica — Zrnić poljana — Maravići, tako što će i taj pravac kod Zrnić poljane kontrolisati sa patrolom, a pristup braniti sa položaja sa Jabučke kose. Svoje desno krilo povezati sa bataljonom I. odreda koji se nalazi u Škalićima.

Prodor i zauzimanje Drežnice organizovati na način sličan kako je to izvedeno 13. prošlog mjeseca tj. organizovati udarne grupe i jedinice koje će nečujno i tiho zaobilaziti neprijateljske spoljne uporišne tačke, upasti u centar i napasti neprijateljsku komandu sa ručnim bombama i bliskom vatrom. Prodor mora biti energičan i brz. Likvidacija se mora izvršiti za najkraće vrijeme. Bataljon u zasjedi prema Jezeranima ima cestu minirati nagaznim minama i plasirati protukolsko oruđe. Bataljon na osiguranju izvođenje akcije ima osigurati po svaku cijenu. Isto tako ima osigurati i svoja leđa da se ne dogodi da ga neprijatelj koji bude odstupao razmina sa leđa.

II. brigada: Bez jednog svog bataljona, a sa jednim bataljonom III. brigade ima zadatak da osigura izvođenje akcije u Drežnici, postavljanjem zasjeda i osiguranja; na liniji: Ljubošina — Brestovac — Vitunj to sa bataljonom III. brigade, sa jednim bataljonom svoje brigade na liniji: Turković Selo (k. 425), Javornik (k. 510) — Velika Pećina do kote 320. Sa drugim bataljonom na liniji: Kostelići (k. 539) — Desmerice — Cindrići kontrolišući put koji vodi iz Luketića za Zagorsku kosu. Jedan bataljon postaviće u rezervu u Breznom sa zadatkom da se taj bataljon utvrdi na liniji: Vukelić Lisac — južno od Belci — Bosnići s time da dade patrole i vrši kontrolu puteva koji vode iz Modruša i Zagorja. Ovaj bataljon ima biti vrlo pokretan i spreman da se baci na onaj pravac koji bude situacija tražila.

I. odred: Sa dva bataljona ima zadatak da postavi osiguranje i zatvori pravac neprijateljskog nadiranja sa Krivog Puta — Brinja i Križpolja na slijedeći način: što će jedan bataljon postaviti na liniji: Rakić — Rajnovići i Ivakuša. Jedan

bataljon upotrebiti kao rezervu, s time što će jednu četu poslati sjeverno od Krivog Puta kod Zavida i sprečiti neprijateljsku intervenciju sa toga pravca.

III. brigada: Bez jednog bataljona biti će u divizijskoj rezervi u selu Radulovići — Jagetići. Jedan teški bacač dodijeliće sa poslugom I. odredu, a jedan I. brigadi.

II. odred: Na dan napada na Drežnicu ima aktivno napasti neprijatelja u Zlobinu, a sa jednom manjom jedinicom neprijateljsko uporište na Grobniku ili na toj liniji koje drugo uporište.

Veza: Za vrijeme izvođenja operacije veza će se održavati između I. brigade i Štaba Divizije, Štaba Divizije i Korpusa radio-putem i telefonom. Između Štaba Divizije i II. brigade radio-putem i kuririma, između I. odreda i Štaba Divizije i I. brigade u nedostatku telefona kuririma. Za održavanje veze iskoristiti sva sredstva i napregnuti sve sile.

Detaljna obrada veze obrađena je u priloženoj zapovijesti za vezu.

Sanitet: Divizijsko sanitetsko previjalište i kirurška ekipa smjestiće se na putu koji vodi Jasenak — Matić poljana, jedan kilometar udaljeno od ceste k. 659 prema Kormesaću. Sanitetska četa divizije postaviće jednu patrolu sa telefonom na cesti između Jasenka i Ruke kod k. 659 sa zadatkom da vrše saobraćajnu dužnost tj. da sve ranjenike upućuju ka ekipi, da održavaju telefonsku vezu između ekipe i Divizije, kao i da vrše lično obezbjeđenje saniteta sa osmatranjem terena i obavještavaju kako ekipe, tako i Štab Divizije o svemu što eventualno primijete u svojoj blizini. Sanitet divizije ima organizovati dovoljan broj prevoznih sredstava i brzo transportovanje ranjenika, a za okrepu pripremiti izvjesnu količinu alkohola i čaja. Za transportovanje ranjenika sa 15-tog kilometra dodijeliće se jedan kamion. Saniteti brigada biti će uz štabove svojih brigada.

Kirurška ekipa ima ostati na svome mjestu dok se i posljednjem ranjeniku ne pruži po-

moć. Rezervno mjesto za kiruršku ekipu i sanitet biti će na Carevici.

Evakuacija: Evakuacija plijena i zarobljenika biti će u pravcu Mrkoplja. Odgovoran za pravilnu evakuaciju plijena biće intendant I. brigade, a za evakuaciju zarobljenika član I. brigade koga ona za to odredi. Sav plijen ima se predati intendantu Divizije koji će se nalaziti na mjestu gdje je određeno za kiruršku ekipu...

Ishrana: I. brigada, gdje računati i bataljon II. brigade koji joj je prikomandovan. I. odred, dva bataljona III. brigade i II. brigada imaju se snabdjeti sa hranom za dva dana iz intendanture Divizije i hranu ponijeti sa sobom. Jedinice, a naročito to važi za II. brigadu, koliko budu u mogućnosti vršiti će ishranu na terenu. Prije polaska na akciju obroke poboljšati čemu težiti stalno i za vrijeme akcije.

Intendantura Divizije iskoristiće kamion koji služi za sanitetske svrhe i sa njime prebaciti potrebnu hranu na 15-ti kilometar odnosno na mjesto dokle kamion može saobraćati, gdje imaju doći intendanti iz brigada i izuzeti hranu. Jedinicama kojima je podesnije mjesto za izuzimanje hrane Gornja Dobra istu tamo izuzimati. Jedinice pri Štabu Divizije osiguraće se sa hranom kao gore spomenute jedinice.

Povlačenje: Naređenje za povlačenje izdati će Štab Divizije pismeno, telefonski i radio-putem. U slučaju hitnosti putem ugovorenih znakova ispaljivanjem 5 crvenih raketa, što će prihvatiti štab brigade i ponoviti. Ovo se čak može više puta ponoviti. —

Znaci raspoznavanja i ugovoreni znaci: Za noć napada 13/14. avgusta o. g.
Odziv: Top — **Lozinka:** Titovka.
Ugovoreni znak:
5 odgovor 8
Za dan 14. avgusta o. g.
Dizanje puške u vis — odgovor: mahanje kapom iznad glave.
Za 14/15. avgusta o. g.
Odziv: Bomba — **Lozinka:** Bakar.

Ugovoreni znak:

Glas kukavice: »kuku« — odgovor: dva zvižduka.

Za dan 15. avgusta o. g.

Mahanje kapom iznad glave — odgovor: izbacivanje puške u stranu.

Mjesto štabova: Štab Divizije nalaziće se na cesti od raskrsnice ceste koja vodi Jasenak — Mrkopalj preko Carevice pa sve cestom do Jagetića. U momentu napada nalaziće se u selu Radoičići, a za tim će se pomeriti u s. Jagetići, gdje slati sve izvještaje.

Štab I. brigade na liniji Šekići (k. 561).

Štab II. brigade na Bjeljskom kod Sovenice.

Štab III. brigade u Radoičićima.

Štab Grupe odreda u Mihajlovićima.

Mjesto štaba I. odreda odrediće Štab Grupe odreda.

Početak napada: Napad će početi tačno dne 14. VIII. tek u 0,30 sati.

Početak napada označuje se ispaljivanjem jedne crvene rakete, što ponavljaju sve jedinice koje prelaze u napad, naravno ovo je popraćeno sa borbom.

Ispaljivanje bijele rakete označuje položaj neprijatelja, ispaljivanje zelene rakete označuje naše položaje, odnosno znak da smo upali u uporište.—

Važne napomene: a) Pripremu za izvođenje akcije i sam pokret izvesti vrlo konspirativno, tako da se zapovijesti razrade samo sa štabovima bataljona. Pokrete izvršiti u različitim pravcima da se zavara neprijateljska obavještajna služba.

b) Sve kurire i patrole koje se budu slale, slati obazrivo i predvidjeti sve eventualnosti, tako da se ne dogodi da nam kurir ili patrola zađe među neprijatelja i budu uhvaćeni.— Kurire upućivati tako, da dolaze iz pozadine upravno na naš položaj, a nikako koso i bočno, te da uslijed pomjeranja linije fronta ne zađu u neprijateljski položaj.—

v) Napad pripremiti i izvršiti na sličan način kao što je to bilo već jednom izvedeno, tj. sa jedinicama koje će prodrijeti u uporište bez borbe zaobilazeći bunkere i likvidirati sam stožer.

g) Po likvidaciji neprijateljskog uporišta odmah odrediti jedinice koje imaju da garnizoniraju, evakuišu spremu i zarobljenike, drugu jedinicu baciti na položaj i osigurati se od protuneprijateljskog napada, ostatak jedinica prikupiti i postaviti ih u rezervu radi svake eventualnosti. U momentu neprijateljskog bježanja najvažnije je i najbitnije je, a da bi se polučio stopostotni uspjeh, odrediti jedinicu i pravce gonjenja i neprijatelja goniti u njegovo slijedeće uporište, gdje ga isto tako energično napasti kada je on vrlo slab i uslijed nastale panike sklon da se raspe ili odstupi.

d) Po likvidaciji neprijatelskog uporišta naša divizija ima zadatak nastaviti napadom na neprijateljska uporišta na liniji Modruš—Vratnik, te u tu svrhu jedinice se neće povlačiti natrag, već organizovati položaje a po naknadno dobivenoj zapovijesti krenuti napred.

đ) Po likvidaciji neprijatelskog uporišta naročito važnu ulogu će odigrati teška oruđa — bacači, te za njihovu pravilnu upotrebu učiniti sve da se korisno iskoriste kako po pogocima, tako i po žestini vatre.

e) I., II., III. brigada i I. odred imaju se snabdjeti sa dovoljnim brojem nagaznih mina i iste u ovoj borbi iskoristiti na svim pravcima, ali ne dozvoliti da nagazne mine ostanu poslije akcije neiskopane. Izvjestan broj mina se mora imati u rezervi.

ž) Na položajima se utvrditi ukopavanjem i maskirati se sa granama.

z) Štab I. brigade dodijeliće radio-stanicu I. odredu. Ne važi ranije rečeno u održavanju veze sa radio-putem između I. brigade i Štaba Divizije, već između I. odreda i Štaba Divizije.

i) Pokret izvršiti i predvidjeti vrijeme polaska iz baza tako da se potpuno ogarantuje sigurnost blagovremenog dolaska na položaj, uzi-

majući u obzir kuhanje, odmor i eventualne prepreke na putu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, **Matić Đuro** (M. P.) Komandant, pukovnik: **Vinko Antić**

Prilog: Inform. izvještaj sa starim informativnim izvještajima iz koga dolaze u obzir samo bunkeri.—

DOSTAVLJENO:
Na znanje: — Štabu XI. korpusa,
Na postupak: — Štabu I. brigade sa skicom,
Štabu II. brigade i III. brigade,
Štabu Grupe odreda.

BR. 37

IZVJEŠTAJ ŠTABA 33. DIVIZIJE OD 12. AVGUSTA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA USTAŠKU MILICIJU U DUBROVČAKU I MAHOVU[1]

ŠTAB XXXIII. DIVIZIJE X KORPUSA
ZAGREBAČKOG N.O.V. i P.O.J.
Broj op. 115
Dne 12./VIII. 1944.

Predmet: Operativni izvještaj o akciji na Dubrovčak i Mahovo, dostavlja —

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV i POJ
(Sekcija Čazma 1 : 100.000)

Naša Divizija dobila je zadatak[2] da izvrši koordiniranu akciju u Posavini, tj. da likvidira neprijateljska uporišta sa lijeve strane Save. Štab Divizije odlučio je izvršiti likvidaciju

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 34—1/3, k. 551 a.
[2] Vidi primjedbu br. 8 uz dok. br. 41.

nepr. uporišta Dubrovčaka i Mahova sa svoja 4 bataljona.[3] U Dubrovčaku nalazilo se 64 milicionera od kojih je bilo 10 ustaša. Bili su naoružani sa jednim teškim mitraljezom, 1 p. mitraljezom i ostalo puške. Smješteni su bili u župnom dvoru, kojega su uredili za odbranu (prozore zazidali, oko zgrade žičane prepreke u kojoj su postavili nagazne mine). Sedmorica od tih nalazila se u crkvenom tornju. U Mahovu nalazilo se 35 milicionera i 10 ustaša, smještenih u školi (jednospratna zgrada) koja je bila uređena slično kao i u Dubrovčaku. Naoružani su bili sa jednim t. mitraljezom i 2 p. mitraljeza i puškama.

Likvidaciju uporišta Dubrovčaka i osiguranje od Ivanić Grada izvršila je I brigada.

Likvidaciju Mahova i osiguranje prema Sisku izvršila je II brigada.

Obje sa po dva bataljona.

Napad na oba uporišta izvršen je 9. VIII. 1944 u 23 časa.

Uporište Dubrovčak napadao je I bataljon I brigade sa svoje dvije čete. Nakon podilaženja koje je izvršeno u tajnosti borci su se približili objektu u neposrednu blizinu, zatim su otvorili žestoku vatru i nakon toga pozvali neprijatelja na predaju. Neprijatelj je odgovorio jakom vatrom. Borba se je nastavila, ali usljed slabe inicijative rukovodstva nije se prišlo dobro pripremljenom i organizovanom jurišu, nego su borci kao i pr. tenk. bacači tukli objekt iz svojih zaklona i to pojedinačno i bez međusobne veze, tako da se je borba odužila do pred zoru. U zoru kod neprijatelja je primjećena malaksalost, što su naši borci iskoristili i tako dobili premoć vatre i za kratko vrijeme neprijatelj je bio potpuno ušutkan. Tada je izvršeno miniranje jedne susjedne prostorije i prišlo se miniranju samog objekta. Kada je neprijatelj uvidio da neće moći izdržati napad i da će uskoro biti minirana i njihova zgrada odlučio se na predaju. To je bilo oko 6 sati ujutro. Nakon jednosatne borbe milicioneri koji su se nalazili u crkvi također su se predali.

Pri likvidaciji toga uporišta neprijatelj je imao slijedeće gubitke:

4 poginula, 55 zarobljena, . . .

Zaplijenjeno je 1 t. mitraljez, 1 p. mitraljez, 50 pušaka (mauzer i manliher), 6.000 metaka i druge spreme.[4]

Naši gubitci u toj borbi bili su:

7 ranjenih, od kojih je jedan na putu umro. Među ranjenima ranjen je i komandant I bataljona I brigade poručnik drug Alojz Puh i komandir diverzantske čete drug Havran Mišo. Oba su lakše ranjena, prvi u nogu, a drugi u ruku.

---

[3] Vidi zapovjest za napad, dok. br. 32.

[4] Vidi dok. br. 119.

Potrošeno je 2.300 metaka i 20 mina za džon-bul.

Jedan bataljon te brigade nalazio se u zasjedi prema neprijateljskom uporištu Ivanić Grad na cesti Ivanić Grad — Dubrovčak, na liniji potok Černec — k. 100. Jedno odeljenje toga bataljona izvršilo je fingiranje na Ivanić Grad.

Neprijatelj nije izlazio iz toga uporišta.

Napad na uporište Mahovo izvršio je III bataljon II brigade sa svoje dvije čete. Podilaženje i ovom objektu izvršeno je u tajnosti. Nakon što se prišlo neposredno u blizinu objekta otpočela je borba sa neprijateljem. Neprijatelj je davao žestok otpor. I ovdje usljed slabe inicijative i nesnalaženja u borbi došlo je do odugovlačenja. Nakon nekoliko ispaljenih mina i ubacivanjem bombi neprijatelj je bio prisiljen da se povuče u prvi sprat. Iako je kod neprijatelja došlo do komešanja, ipak se naši rukovodioci nisu snašli da organizuju i pripreme juriš. Automatska oružja tukla su po objektu bez naročitog efekta. Poslije toga pr. tenk. bacači isto su tukli, ali iza toga nije bila pripremljena pješadija koja je trebala izvršiti juriš. Tek u zoru prišlo se je organizovanom izvršenju juriša. Prvo su porušene žičane prepreke, zatim je usljedila žestoka vatra iz automatskog oružja i pr. tenk. bacača i nakon toga izvršen je juriš uskakivanjem bombaša, p. mitraljezaca u prizemlje te zgrade. Nakon toga neprijatelj je bio prisiljen povući se u hodnik u prvom spratu i na tavan.

Sam juriš dosta je teško izvršen, jer su borci bili prilično nesigurni i teško su se odlučili da uskoče u samu zgradu, nego su se zadržavali oko zgrade, tek kada je neprijatelj sa prvog sprata počeo bacati bombe istom tada su se odlučili na ulazak u prizemlje. Nakon toga uvidjelo se da će neprijatelj na tavanu održati se još prilično dugo vremena i da bi borba sa njima stajala još nekoliko žrtava, radi toga odlučeno je da se minira zgrada. Miniranje je odmah izvršeno i zgrada je potpuno srušena. Pod ruševinama te zgrade zatrpana je i posada toga uporišta. Nakon izvršenog miniranja zapaljena je drvena konstrukcija te zgrade koja je bila srušena . . .

U toj borbi neprijatelj je imao slijedeće gubitke: 44 mrtva, . . .

Naši gubitci:

14 ranjenih, od toga 3 teže, među kojima je i politkomesar čete, koji je nakon dva dana umro od zadobivenih rana.

Nakon izvršene likvidacije uporišta jedinice su se povukle u šumu Žuticu gdje su toga dana i noći bile na bivakovanju. Drugi dan na večer 10. o. mj. jedinice su se prebacile preko pruge za Moslavinu. Kod prelaza pruge II brigada, koja je pratila materijal od Okružnog NOO-a, prebacivala se kod Volodera. Pri samom prelazu preko pruge neprijatelj je otvorio vatru iz

bunkera, tom prilikom ranjena su 4 druga i to na taj način što je puščano zrno udarilo u minu od pr. tenk. bacača, koja je uslijed udarca eksplodirala ranivši 3 druga, od kojih je jedan, teže ranjen, na putu umro.—

Dakle, u svim borbama neprijatelj je imao slijedeće gubitke:

54 mrtva
54 zarobljena.

Zaplijenjeno je:

1 t. mitraljez (Fijat)
1 p. mitraljez
50 pušaka
6.000 metaka
i druge spreme.

Naši gubitci:

2 umrla od rana
23 ranjena.

Potrošeno je:

6.050 metaka
27 mina za džon-bul.

Prilikom likvidacije pomenutih uporišta primjećeni su slijedeći nedostatci:

Pomanjkanje samoinicijative upornosti kod svih rukovodilaca i štabova bataljona, pa čak i kod pojedinih članova štabova brigada. Za vrijeme napada ne vrši se koncentracija oružja i vatre, a manjka veza između pojedinih oružja koja učestvuju,tako da se dešava da svaka vrsta oružia dejstvuje posebno. Samo izvršenje juriša ne izvodi se planski i organizovano, tako da kada juriš i usljedi, ne uspije se potpuno uništavanje neprijatelja jer mu se u toku samog juriša dade vremena da se pribere i povuče. Za vrijeme samoga napada pojedina oružja stavljaju se suviše daleko od samog objekta koji se napada, tako da kada isto ustreba protekne dugo vremena za dovlačenje. Također je primjećeno da štabovi bataljona prilikom razrađivanja zapovijesti ne upoznavaju komandire sa situacijom, tako se desilo da je komandir jedne čete iz III bataljona II brigade izjavio da je taj bataljon opkoljen iako o tome nije bilo ni govora.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Mutak Vlado

Komandant, potpukovnik
J. Antolović

(M. P.)

BR. 38

IZVJEŠTAJ ŠTABA 4. KORPUSA OD 13. AVGUSTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O DEJSTVIMA 7. DIVIZIJE OD 13. DO 29. JULA[1]

ŠTAB IV. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj 223
13. VIII. 1944.

Operativni izvještaj o borbama
VII. udarne divizije u vremenu
od 13. VII. do 29. VII. 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

I.

13. VII. 1944. borba je vođena na položaju selo Donje Dubrave — Rebići — Mikašinovići — Zatezale — k. 224, Ljubanović (k. 245). Položaj se nalazi na istočnoj strani komunikacije Tounj — Generalski Stol. Zemljište ispresijecano i dijelom pošumljeno, sekcija Karlovac 1 : 100.000.

Borbu je vodila III. brigada.

Neprijatelj je bio jačine oko 150 vojnika sa 100 kola pošavši iz Tounja, tj. 3. vozarski eskadron 392. pješačke pukovnije, u pravcu Generalskog Stola. Zapovjednik ovih snaga nije poznat.

Namjera neprijatelja nije poznata, ali se može pretpostaviti da je saznao da će se prebacivati ranjenici iz Žumberka, te je htio da spriječi prebacivanje preko rijeke Mrežnice naših ranjenika.[2]

Naš zadatak bio je da osiguramo taj prelaz naših ranjenika preko ceste, železničke pruge i rijeke Mrežnice za Kordun.[3]

Brigada je dobila usmeni zadatak i zapovijest.

U 2 sata neprijatelj koji je nastupao od Tounja pušten je na blisko odstojanje i prisiljen od naše vatre da se povuče. U isto vrijeme uputio je neprijatelj iz Generalskog Stola snage u jačini od 200 vojnika u cilju da spriječi prevoz ranjenika i da

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 56—1/3, k. 426.

[2] O namjerama neprijatelja vidi tom V, knj. 29, dok. br. 110.

[3] Opširnije o prebacivanju ranjenika iz Žumberka na Kordun vidi tom V, knj. 29, dok. br. 89.

pomogne koloni koja je nastupala od Tounja koja je bila djelomično raspršena i razbijena. Te snage bile su zaustavljene i odbačene nazad. U 10 sati svi ranjenici prebačeni su u redu preko rijeke Mrežnice, a brigada obrazovala je zaštitnicu za dalje sprovođenje ranjenika.

Zarobljeno je 2, ubijeno 2 oficira i 20 vojnika, ranjeno 60 neprijateljskih vojnika, ubijeno 60 konja i uništeno 40 kola.

Zaplijenjeno: 1 teški mitraljez, 6 karabina, 3.200 metaka, 20 ručnih bombi, 2 pištolja, 6 opasača i fišeklija, 10 šinjela, 10 pari odijela, 4 para cipela, 40 konja, 36 hamova, 20 ćebadi, 20 šatorskih krila, 2 kola živežnih namirnica i druge spreme.

Naših gubitaka nije bilo.

Utrošeno 3.900 puščanih i mitraljeskih metaka, 20 ručnih bombi i 25 mina za talijanski mali bacač.

Postavljeni zadaci u potpunosti su izvršeni.

U ovoj borbi istakao se II. bataljon III. brigade sa hrabrošću i borbenošću. Zasjede su bile pravilno postavljene.

II.

Dne 17. VII. 1944. izvršen je napad na selo Prijeboj koje se nalazi na raskrsnici puteva Plitvička Jezera — Ličko Petrovo Selo — Korenica. Sekcija 1 : 100.000.

Napad je vršila IV. brigada.

Neprijatelj je bio jačine oko 400 slunjskih ustaša.

Zadatak je neprijatelja da vrši kontrolu komunikacije Lika — Kordun. Naš zadatak bio je napasti neprijatelja i osloboditi tu komunikaciju. Zadatak je dobit od štaba XI. korpusa,[4] zapovijest izdata usmeno.

Borba je počela 17. VII. 1944. u 22 sata i trajala do 18. VII. Neprijatelj je držao spoljnu odbranu sela pa kad je odatle bio potisnut jakom našom vatrom povukao se u središte utvrđenog sela gdje su bili dobro izgrađeni bunkeri i rovovi. Pod jakom našom bacačkom vatrom morao je napustiti selo u 7 sati i počeo se povlačiti pod dobro organiziranom zaštitom u pravcu Ličkog Petrovog Sela. Gonjenje je vršeno sa 2 bataljona. Neprijatelju je uspjelo da kod Male Živulje (k. 751) dade otpor, ali odatle je poslije kraće jake borbe morao se povući u pravcu Ličkog Petrovog Sela. Za zatvaranje pravca prema Ličkom Petrovom Selu postavljena su 2 bataljona, dok je jedan bataljon ostao u Prijeboju, a jedan u Plitvičkim Jezerima.

Postavljen zadatak je postignut.[5]

Zarobljeno nije ništa, ubijeno 60, ranjeno 100 neprijateljskih vojnika; zaplijenjeno 4.000 metaka, 2 karabina, 3 granate

[4] i [5] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 112 i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/10.

od haubice od 3 mm, 2 km telefonskog kabla, nekoliko sanduka barutnih punjenja za haubice. Naši gubici 4 mrtva, među njima obavještajni oficir bataljona, stariji vodnik drug Čačić Slavko i zamjenik komesara čete Ivkovčić Božo. Ranjen 31 drug, među njima poručnik Arambašić Živko, komandir čete.

Utrošeno 5.830 puščanih i mitraljeskih metaka, 15 bombi za bacač 81 mm i 15 ručnih bombi.

Vatra pratećih oruđa pravilno je iskorištena. Akcija je pravilno pripremljena, a greška je bila što se dozvolilo neprijatelju da napusti spoljnu odbranu sela i da se pravilno povuče.

Dne 18. VII. 1944. neprijatelj, dobivši pojačanje iz Bihaća, u 15 sati krenuo je iz Ličkog Petrovog Sela u pravcu Prijeboja odbacivši naša dva bataljona pošto je bio potpomognut jakom artiljerijskom vatrom i ušao u 21 sat u Prijeboj. Naša 3 bataljona na liniji k. 707, Gusto (k.791) i k. 697 dobivši pojačanje jedne brigade od XXXV. divizije[6] napali su neprijatelja i potisnuli ga u Ličko Petrovo Selo. Gubici neprijatelja nisu poznati.

Naši gubici: 5 ranjenih, ubita 3 konja, izgubljen jedan teški bacač.

U 22 sata Brigada se prebacila za Rakovicu.

III.

Dne 17. VII. 1944. izvršen je napad na selo Stubljani i željezničku stanicu Gornji Hrastovac.[7] Selo je dugačko, sa nekoliko zidanih kuća i nekoliko bunkera i rovova. Željeznička stanica popaljena, ali zid sposoban za davanje zaklona. Zemljište ravno i otkriveno. Sekcija Kostajnica 1 : 100.000.

Napad je vršila I. i II. brigada.

Neprijateljske snage u Stubljanima 80 Čerkeza i Nijemaca, dobro utvrđeni u bunkere i rovove. Na željezničkoj stanici Gornji Hrastovac 2 satnije domobrana iz 5. gorske pukovnije. Imena komandanata nepoznata.

Namjera neprijatelja je osiguranje pruge i saobraćaja i ometanje pokreta našim jedinicama na Trokut i Slavoniju.

Naša odluka napasti neprijatelja, protjerati ga i osigurati povoljnije uslove za prevoz žita i materijala iz Slavonije preko Trokuta za Baniju.[8]

Zapovijest pismena koja se prilaže.[9]

Borba počela u 4,45 sati i trajala do 8 sati.

Prilazak naših snaga neprijatelj nije osjetio odmah, već istom kada je bila minirana željeznička pruga prema Sunji i

[6] Odnosi se na 1. brigadu (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 43).
[7] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 111.
[8] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 109.
[9] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 48.

Kostajnici. Cilj miniranja je bio da se spriječi dolazak oklopnog vlaka. Prije napada izvršena artiljerijska i minobacačka priprema.

Napad na selo Stubljane vršio je jedan bataljon, dok drugi bataljon koji je bio određen da napada nije stigao na vrijeme na položaj za napad, te je neprijatelj uspio odbaciti bataljon koji je vršio napad. Istom pola sata kasnije stigao je i drugi bataljon neorganizovano, te ga je neprijatelj zaustavio. U isto vrijeme stigao je jedan tenk od Kostajnice i naše snage su se dijelom povukle prema Krčevu i za Trokut.

Napad na željezničku stanicu Gornji Hrastovac je uspio i neprijatelj se povukao prema Sunji. Artiljerijska i minobacačka priprema bila je uspješna. Neprijatelja na stanici trebao je napasti jedan bataljon I. brigade, ali on je zakasnio izbacivši samo na željezničku prugu od Sunje svega jednu četu. Neprijatelj koji je otstupao pred našim snagama uspio je razbiti tu četu i povući se prema Sunji.

Postavljeni zadaci nisu postignuti.

Naše snage povukle su se prema Rakovcu i Krčevu.

Zarobljeno je 7, među njima 1 zastavnik, ubijeno 11 vojnika i 1 natporučnik. Zaplijenjeno 2 puškomitraljeza, 10 karabina, 66 mina za mali bacač, 12.000 metaka, 2 pištolja, 30 ručnih bombi, 30 šatorskih krila, 5 pari odijela, 5 pari cipela, 15 ćebadi i druge spreme.

Naši gubici: 7 mrtvih i 15 ranjenih drugova, izgubljen 1 puškomitraljez (šarac).

Utrošeno 12.200 puščanih i mitraljeskih metaka, 34 bombe za bacač 81 mm, 11 bombi za laki bacač.

U ovoj borbi nije se istakla niti jedna jedinica niti jedan starješina.

Rukovodstvo je bilo dosta slabo i neprijatelj je uspio zbog nepravilnog korištenja jedinica da razbije i odbaci slabije snage. Napad je trebao biti energičniji, brži, a naročito onda kada se osjetilo kolebanje kod neprijatelja.

IV.

Dne 22. VII. 1944. izvršen je napad na željezničku stanicu Brđani i bunkere od stanice do potoka Kinjačke. Zemljište oko stanice otkriveno, stanica zapaljena, ali udešena kao bunker za odbranu. Od stanice do Kinjačke nalazila su se dva dvospratna bunkera vrlo solidno izgrađena. Sekcija Kostajnica 1 : 100.000.

U borbi je učestvovala I. brigada, 2 bataljona II. brigade, 2 bataljona III. brigade i dio artiljerijskog diviziona.

Neprijateljske snage bile su po bunkerima i na željezničkoj stanici 15 do 20 domobrana, ustaša i poneki Nijemac. Namjera neprijatelja je bila osigurati saobraćaj na pruzi.

Naša odluka bila je napasti neprijatelja na stanici i u dvama bunkerima, te zatim uništiti eksplozivom stanicu i bunkere i time stvoriti povoljnije uslove za rušenje pruge Sunja — Sisak.

Izdata zapovijest se prilaže.[10]

Borba je počela 22. VII. 1944. u 4 sata, a završila se u 6 sati.

Prilaženje položaju za napad i samo razvođenje jedinica bilo je poznato neprijatelju što je saznao preko civila. III. bataljon koji se nalazio na lijevom krilu i napadao bunker kod potoka Kinjačke otvorio je vatru na neprijatelja, izvršio napad čim je neprijatelj na njega otvorio vatru. Na ovo se otvorila vatra kod stanice i kod drugog bunkera i artiljerija nije mogla pravilno procijeniti mjesta ciljeva i sama vatra omela je postavljanje topova i raspodjelu artiljerijske vatre. Vatra artiljerije bila je nesređena. Isto tako neprijatelj je otvorio vatru i na snage koje su nastupale prema stanici. Kako je počelo svitati naše jedinice bile su prisiljene da se povuku sa brisanog prostora. Napad nije u potpunosti uspio, već je samo bio zauzet prvi bunker do potoka Kinjačke koji je bio zauzet na juriš. Jedinice se povukle prema Gradusi i Starom Selu.

Zarobljeno 5, ubijeno 25 neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjen 1 puškomitraljez, 1 mali bacač, 20 karabina, 20.000 metaka, 10 bombi, 10 pari cipela, 10 pari odijela, 1 sanduk sanitetskog materijala, uništen jedan zidani dvospratni bunker, 1 prizemni bunker, 1 most na pruzi dug 7 metara, a pruga presječena na 10 mjesta.[11]

Naši gubici: 5 mrtvih i 29 ranjenih, među ranjenima pomoćnik komesara drug Tadić Dragan.

Utrošeno 9.720 mitraljeskih i puščanih metaka, 40 bombi za bacač 81 mm, 4 bombe za laki bacač, 63 granate za protikolske topove i 22 granate za brdske topove.

U ovoj borbi istakao se borbenošću i hrabrošću III. bataljon I. brigade. Rukovanje borbom i vatrom teškog oruđa bilo je dosta slabo. Korišćenje noći za podilaženje nije u potpunosti iskorišteno, a također nije ni primijećeno utvrđivanje na položajima.[12]

V.

Dne 28/29. VII. 1944. izvršen je napad na selo Majur.[13] Selo je na pruzi Sunja — Kostajnica. Željeznička stanica je od

[10] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 62.

[11] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 113.

[12] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 113 i izvještaj Štaba 1. brigade 7. divizije u Arhivu V.I.I., reg. br. 33/2, k. 816.

[13] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 114.

strane neprijatelja pripremljena i utvrđena za davanje jačeg otpora. Sekcija Kostajnica 1 : 100.000.

U borbi učestvovala III. brigada.

Neprijatelj jačine: 6. i 7. bojna 5. gorske pukovnije i 5. satnija 2. bojne iste pukovnije sa nešto Nijemaca i Čerkeza.

Namjera neprijatelja je bila osigurati nesmetan saobraćaj na pruzi i cesti Sunja — Kostajnica.

Naša odluka je napasti neprijatelja i protjerati ga i stvoriti povoljne uslove za prebacivanje žita iz Slavonije preko Trokuta.

Borba je počela u 2 sata i trajala do 3,30 sati.

Podilaženje položaju za napad neprijatelj nije primjetio, već kad se krenulo sa polaznog položaja. Neprijatelj je napustio vanjske bunkere i rovove i povukao se u sredinu sela i željezničku stanicu odakle je davao jaki otpor, izvršivši protivnapad na I. bataljon kojeg je uspio da odbaci iz sela. II. i III. bataljon vodili su borbu na bliskom otstojanju sa ručnim bombama. Štab divizije naredio je da se Brigada povuče, jer je svitalo, iz razloga što se Brigada nalazila na brisanom prostoru i što se trebala prije dana da prebaci preko željezničke pruge.

Postavljeni zadaci nisu potpuno bili izvršeni.

Zarobljen 1, ubijeno 26, ranjeno 9 neprijateljskih vojnika i to na pravcu I. bataljona, dok na pravcima ostala 2 bataljona neprijateljski gubici nisu poznati.

Zaplijenjeno je 3 karabina, 1.700 metaka, 15 ručnih bombi, 2 para cipela, 1 par odijela, 2 šatorska krila.

Naši gubici: 5 mrtvih, 24 ranjena druga. Među ranjenima poručnik Basta Miloš, komandir čete. Izgubljeno 2 karabina, 1 puškomitraljez Z. B. oštećen ručnom bombom.

Utrošeno 10.100 metaka, 43 ručne bombe, 27 mina za laki bacač, 41 bomba za bacač 81 mm.

U borbi istakla se prva četa i 2 vod II. čete I. bataljona. Ličnom hrabrošću i umješnim rukovođenjem istakao se komandir čete poručnik Basta Miloš.

Odluka za napad i zapovijesti nisu bile realne i nisu odgovarale situaciji. Informativna služba potpuno podbacila. Podaci primljeni od informativnog osoblja nisu bili ni približno tačni.

Brigada zakasnila na položaj 2 sata poslije predviđenog vremena, jer se nije posvetila pažnja pri kretanju Brigade koja se ograničila na vodiča.

Politkomesar: Komandan pukovnik:

BR. 39

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA 28. DIVIZIJE OD 14. AVGUSTA 1944. POLITIČKOM KOMESARU 6. KORPUSA NOVJ O POLITIČKOM RADU I STANJU U DIVIZIJI[1]

ŠTAB XXVIII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE
K. broj: 281
dana: 14/VIII. 1944. god.

POLITKOMESARU VI. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Posljednjih mjesec dana naša Divizija nije vodila borbe, izuzev sitnih akcija na terenu oko Daruvara, Pisanice i Skenderovaca.[2] Ozbiljnija akcija bila je na neprijatelja u Severinu koju je izvodila Brodska brigada, gdje joj je jedan bataljon pretrpio veće gubitke.[3] Tu operaciju smo analizirali i kao osnovna slabost pokazalo se slabo rukovođenje od strane štaba... Naš štab je oštro opomenuo drugove za takav način vođenja borbi i da vojni rukovodioci trebaju više paziti i procjenjivati situacije za vrijeme borbe.—

Cjelokupan naš rad za posljednjih mjesec dana odvijao se u znaku popunjavanja jedinica, njihovog organizacionog učvršćenja i za što bolje savlađivanje novih boraca. U tom smislu preduzeo se sav vojnički i politički rad da bi se jedinice osposobile za zadatak koji im predstoji.[4]

Politički rad posljednjih dana sastojao se iz tumačenja sporazuma Tito—Šubašić, Odluka AVNOJ-a i ZAVNOH-a diskusija o unutrašnjoj i opštoj političkoj situaciji i Jedinstvenoj narodno-oslobodilačkoj fronti. Prorađivanje toga materijala nije teklo onim redom kako smo ga mi zamislili kao i kod prorađivanja vojnih problema. Lijenost i neodgovornost često se povlači kroz rad naših drugova i tendenca je uvijek da se stvari površno i šablonski rešavaju. — Istina to nije uvijek tako, ali se to osjeća svagdje. Kako se jedinice sada popunjavaju i kako nemamo vojničke aktivnosti i uspjeha, to se još više ljudi rasplinjuju i

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 28/2, k. 482.

[2] Vidi dok. br. 14, 18 i 100.

[3] O borbama kod Severina, 16. jula 1944, vidi tom V, knj. 29, dok. br. 92 i izvještaj Štaba brodske brigade u Arhivu V.I.I., reg. br. 12—2, k. 1124.

[4] Riječ je o odlasku u Bosnu (vidi dok. br. 34).

labave u disciplini i vojničkom držanju. Potrebno bi bilo da se sada malo više angažiramo u akcijama.[5]

Nekih naročitih organizacionih poteškoća ili političkih mi za sada nemamo. Shvatanje političke linije naše borbe kao i njeno tumačenje — naši borci prilično su ovladali, istina ne onako kako bi mi htjeli i kako vodimo kurs — da budu njeni agitatori — ali se ide napred...

Takmičenje u našim jedinicama nema onaj zamah koji je imalo i prilično je popustilo. Uzrok je tome što jedinica nije imala vojničkih uspjeha koji takmičenju i daju potstrek i punoću kao i nedovoljna pažnja od strane vojnih rukovodilaca — takmičenju. Ljudi nekako smatraju kao da je to stvar političkih komesara. Sa borbama mi ćemo to oživjeti onako kako smo bili započeli.

Kulturno-politički život odvija se prilično i po pojedinim jedinicama pokazao je prilično dobre rezultate. Štampa je malo popustila. Nema one zahuktalosti koju je imala pre mjesec dana a to je baš uslijed toga što život jedne jedinice bez borbe, pokreta i nema toliko motiva za obradu. U štampariju smo dali na štampanje materijal povodom godišnjice rada i borbi naše Divizije.[6] Mislim da će to biti lijep prilog našeg kulturno-političkog rada.—

Organizaciona izgradnja naše Divizije odnosno oformljavanje svih pomoćnih jedinica, njihovo usavršavanje i pravilno funkcionisanje ne ide potrebnim tempom. Čini mi se da malo zakašnjavamo i to bez razloga. I u tom pogledu nastojaćemo da te stvari brže savlađujemo. Razlog je tome i ovo iščekivanje a onda u tom iščekivanju i naše popuštanje.—

U svom radu i dalnjim planovima dvije osnovne stvari nameću se vrlo aktuelno i koje treba sprovesti naročito kod naših rukovodilaca i štabova.

1.) Mnogo više pojačati učenje jer ovo sad kako se uči — vrlo je slabo učenje. Iako se danas pred naše štabove i rukovodioce pojavljuju šira organizaciona pitanja, nema onoga žara prema knjizi, prema izučavanju vojne i naučno-političke teorije. Nema dovoljno ni onog najsitnijeg učenja. Jednom riječi, treba pojačati kulturu rada naših štabova.—

2.) Odkloniti šablone u radu naših rukovodilaca, naročito političkih, i unijeti više živosti u jedinice. Pronaći nove metode i načine rada. U tome smislu sam već poduzeo nešto i mislim da sprovedem slijedeće:

---

[5] O dejstvima 28. divizije u avgustu i prvoj polovini septembra 1944. vidi dok. br. 100 u ovoj knjizi i istorijat 28. divizije u Arhivu V.I.I., reg. br. 3—2, k. 1125.

[6] Divizija je formirana u maju 1943 (vidi tom V, knj. 15, dok. br. 54.)

a) Ostvariti kroz četne i bataljonske sastanke i sastanke rukovodilaca široke političke konferencije i diskusije potpuno slobodno i na sastanke dolaziti bez nekih naročitih određenih planova, onako kako to Kalinjin u svojoj brošuri piše. Naročito što se tiče problema iz života jedinice.

b) Ostvariti široke usmene novine sve do svečanih akademija, koje praktikovati po brigadama i za čitavu Diviziju po najvažnijim političkim problemima. Raspis u tom pogledu sam već jednom poslao ali ću još to razraditi sa komesarima.—

c) Uvesti u jedinicu gimnastiku i šport. Iz posljednjih nogometnih utakmica vidio sam da to neobično interesuje borce i da se kroz šport mogu ostvariti mnogi planovi vojne i političke prirode. Živost i veselost u jedinici naročito se pojačava a to je važno, drugarski odnosi i povjerenje između jedinica isto tako.

Naravno, u pogledu športa mi ćemo paziti da se ne forsira samo nogomet nego laka atletika i gimnastika koja će biti usko skopčana sa vojnom izobrazbom. —

U pogledu teorijskih izučavanja naučnih pitanja preći ćemo na Razvitak društva i Seljačko pitanje.—

Za predstojeći zadatak našoj Diviziji bilo bi potrebno još odjeće i obuće.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik:
Đ. Kladarin

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
K. broj: 1361
Dana: 15/VIII 1944 u . . . sati

BR. 40

IZVJEŠTAJ ŠTABA BRIGADE »FRANJO OGULINAC SELJO« OD 14. AVGUSTA 1944. ŠTABU 34. DIVIZIJE O NAPADU NA USTAŠE U MARTINSKOJ VESI[1]

ŠTAB
UDARNE BRIGADE
»FRANJO OGULINAC-SELJO«
Op. br. 166/44.godine
dne 14. kolovoza 1944.g.

Operativni izvještaj o
napadu na Martinsku
Ves desnu dostavlja

ŠTABU 34. DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.J.
(Sekcija: Čazma 1 : 200.000)

Neprijateljsko uporište Martinska Ves desna nalazi se uz obalu rijeke Save oko 13 km sjeverno od Siska u kojoj se nalazi posada od oko 90—100 ustaša i naoružanih civila.[2] Zapovjednik te posade je poručnik Štajcer, ime jedinice nepoznato. Isti su razmješteni na crkvi, školi, domu, općinskoj zgradi i u dvije kuće uz obalu r. Save na raskrsnici puteva (ulica koja se sa glavne ceste odvaja ka crkvi) i u dva bunkera kod skele na r. Savi. Utvrđeni su sa četiri bunkera koji se nalaze: jedan na raskrsnici puta, odnosno ulice koja sa glavne ceste odvaja se ka crkvi, koji brani prilaze duž ceste Trebarjevo — Martinska Ves i ulicu koja vodi od crkve ka glavnoj cesti, isti bunker služi za čuvanje odnosno zaštitu prelaza preko r. Save. Jedan se nalazi kod groblja južno od crkve koji štiti prilaze od nasipa koji se proteže južno ispod Martinske Vesi. Jedan se nalazi ispred općinske zgrade koji brani prilaze od polja sa zapadne strane sela. Jedan se nalazi na istočnoj strani crkve do doma koji brani prilaze sa polja i od glavne ceste koja vodi Martinska Ves — Ljubljanica. Ovi bunkeri izgrađeni su od cigle i naslage debelih drva, pokriveni sa zemljom. Uporište je ograđeno bodljikavom žicom, nagaznim i visećim minama. Prilazi ka ovom uporištu dosta su teški pošto su okolo vrtovi i voćnjaci gusto nasađeni što otežava brzinu pokreta, privlačenje i održavanje veze.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 40—3/5, k. 426.

[2] Pored naoružanih civila u Martinskoj Vesi je tada bila 23. sat (četa) 6. bojne 1. ustaškog stajaćeg zdruga (Arhiv V.I.I., reg. br. 1/1—17, k. 58).

Naša brigada dobila je zadatak (usmena zapovijest) da likvidira neprijateljsku posadu u pomenutom uporištu.[3]

U noći 9/10. VIII. 1944. g. u 24 sata jedinice ove brigade izvršile su napad na pomenuto uporište. Raspored snaga vidi se iz priložene zapovijesti. Razlog tome što napad nije otpočeo u određeno vrijeme bio je zbog nepoznatog terena te su se jedinice zadržale dugo vremena na putu do Martinske Vesi lutajući nepoznatim pravcem. Iste noći jedinice X. korpusa napadale su neprijateljsku posadu u s. Lijevi Dubrovčak.[4]

Jedinice bataljona koji je napadao sa južne i zapadne strane privukle su se neopaženo na blisko odstojanje do žičane ograde, nato ih je neprijatelj opazio i otvorio mitraljesku vatru na njih sa crkvenog tornja i bunkera koji su se nalazili na groblju i ispred crkve prama zapadu. Taj bataljon, zaustavivši se na tim mjestima, otvorio je vatru iz protuoklopnih bacača i automatskog oružja na bunkere i crkveni toranj, čime je za kratko vrijeme neprijatelj na crkvenom tornju bio ušutkan pogodivši u prozor na tornju sa nekoliko granata. No neprijatelj se je i dalje iz bunkera ogorčeno branio. Taj bataljon, ne iskoristivši prvi momenat dok se neprijatelj nije sredio, kasnije, zbog jake neprijateljske vatre iz kuća i bunkera, nije mogao prići. Istovremeno kada je bataljon sa južne strane otpočeo napad, IV. bataljon, koji je napadao duž ceste od Trebarjeva, privukao se neopaženo do bunkera, koji je branio prilaz duž te ceste i prelaz preko r. Save na skeli, te iz vrlo kratke blizine otvorio na njega vatru iz protuoklopnih bacača i pušaka, ali su u tom momentu postupili sporo i neenergično. Neprijatelj iz tog bunkera i iz obližnjih kuća pored bunkera, iskoristivši sporost jedinice koja je napadala taj bunker, snašao se je, te otvorio jaku vatru koja je omela dalje nadiranje. Bez likvidacije istih nije dalje bio moguć prilaz ka crkvi. 10. VIII. o. g. oko 0,45 sati u blizini općinske zgrade neprijatelj je upalio dva kupa sijena (ili slame) i s time osvijetlio teren oko uporišta tako da više našim jedinicama nije bio moguć prikriveni prilaz bez da bi se prethodno likvidirali prvi bunkeri.

Sa teškim minobacačem pokušali smo tući uporište ali bez uspjeha. Poslije prvog naleta odnosno kada je zapaljeno sijeno koje je osvijetlilo teren pokušavalo se je vršiti dalji prodor. Dva člana Štaba brigade nalazili su se sa bataljonima koji su također poduzimali korake da se prodre u neprijateljske položaje, ali unatoč svih pokušaja od strane štaba brigade i bataljona nije uspio. Dalje do 3 sata poslije završetka posljednjeg

[3] Napad je izveden po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske (vidi primjedbu br. 8 uz dok. br. 41).

[4] Trideset treća divizija napala je istovremeno i ustašku posadu u Mahovu (vidi dok. br. 41 i 118).

pokušaja prodora koji je bio u 2,15 sati nije se dalje poduzimao napad. Vidjevši da bez teškog oružja sa jakom probojnom moći nije moguće likvidirati posadu, odnosno bunkere i utvrđene zgrade, štab brigade, u saglasnosti sa komandantom divizije, donio je odluku da se prekine sa napadom, na što je izdato naređenje jedinicama za povlačenje.

Bataljon koji je bio postavljen na osiguranje na glavnoj cesti prema Sisku izvršio je zadatak i nije imao borbu, također ni bataljon koji je sačinjavao brigadnu rezervu nije ulazio u borbu, jer nije bilo potrebe radi nagomilavanja snaga. 10. VIII. o. g. u 3 sata izdato je naređenje jedinicama za povlačenje.

Neprijateljski gubitci u ljudstvu i materijalu vjerojatno iznose oko 10 mrtvih i ranjenih. Uništen je 1 mitraljez i jače oštećen jedan bunker. Od oružja, municije i ljudstva zarobljeno i zaplijenjeno nije ništa.

Naši gubitci iznose: 5 mrtvih od kojih su 1 desetar — Cvetković Josipa Nikola i 1 vodnik — Pančenko Vasilija Nikolaj, 7 ranjenih od kojih 2 komandira čete: Čuturilo Jovana Miloš i Bačani Stjepana Dragutin, 1 komesar čete — Mitić Ivana Stevo i 1 vodnik — Babić Ivana Stjepan. Izgubljeno od oružja municije i spreme nije ništa. Utrošeno je municije: Mauzer 1112, talijanske 1092, za šmajser 326, ručnih bombi 10, mina za laki [bacač] 15 i za teški 19 komada mina, za protuoklopne bacače utrošeno je 36 komada mina.

Ova akcija bila je prilično dobro pripremljena sa svim borcima i rukovodiocima. Izdate zapovijesti za napad nisu bile realne u toliko što se nije imalo točne podatke o neprijateljskom smještaju i utvrđenju. Više rukovođenje, a također i niže slabo se je snašlo u napadu, pokazala se je labavost i neenergičnost skoro kod svih rukovodilaca, te je neprijatelj u raznim momentima snašao se i lakše se odupirao koristeći ove griješke.

Veza između Štaba brigade i I. bataljona bila je dobra, dok sa IV. bataljonom, iako je bila telefonska veza, štab brigade nije bio dovoljno obaviještavan o situaciji. Sa ostalim jedinicama bila je dobra veza. Ostale pomoćne jedinice dobro su funkcionisale. Upotreba novog engleskog protuoklopnog oružja nije bila efikasna zbog mrkle noći što je sprečavalo precizno gađanje, također sa svojom probojnom moću nije bilo u stanju da uništi bunkere iako se imalo punih pogodaka. Saradnja toga oružja sa ostalim i sa napadajućim dijelovima nije bila dovoljno uzajamna zbog nepravilne upotrebe odnosno komande starješina kojima su bili dodijeljeni. Taktički i borbeni postupci kod većine naših starješina koji su učestvovali u napadu a osobito kod komandanata bataljona nisu bili u razvoju sa situacijom koja se dešavala za vrijeme borbe, zato što nije iskorišteno prvo

vrijeme kao noć da se energično i brzo upadne u neprijateljsku odbranu, te da se na taj jedini mogući način postigne uspjeh.

Iz ove borbe mogu se povući pouke:[5]

— da se u tajnosti približi što više neprijateljskim položajima postavljajući oružja sa jakom probojnom moći prethodno na svoje položaje i izvršiti prepad;

— da se u napadu bude brz i energičan;

— da se napada u ovakovo ili slično uporište sa svih strana, kako bi neprijatelj izgubio sigurnost i demoralisao se.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

P. politkomesara:
Božo Rkman

V. d. komandanta — kapetan:
Milan Tojagić

(M. P.)

[5] Uzroke neuspjelog napada na Martinsku Ves iznio je Štab 34. divizije u izvještaju dostavljenom Štabu 4. korpusa NOVJ (Arhiv V.I.I., reg. br. 40—2/5, k. 426).

BR. 41

IZVJEŠTAJ ŠTABA 10. KORPUSA OD 15. AVGUSTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA OD 16. JULA DO 14. AVGUSTA[1]

ŠTAB
X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Oper. broj: 439/1944.
dne 15. avgusta 1944.

Operativni izvještaj
za prvu polovinu mjeseca avgusta 1944. g.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Jedinice ovog Korpusa od posljednjeg našeg izvještaja imale su slijedeće borbe sa neprijateljem:

32. divizija:

27. VII. 1944. Divizija je izvršila pokret na sektor Dautan Nova i Stara Rača (sekcija Bjelovar 1:100.000). Sa neprijateljem nije došla do sukoba. Po dolasku u nova mjesta vršene su pripreme za predstojeću mobilizaciju.

30. VII. 1944. Divizija se nalazi na istim mjestima, s time što je 1 bataljon ud. brigade »Braće Radića« krenuo za Šandrovac sa načelnikom Divizije[2] na pregovore sa tri oficira iz uporišta Vel. Trojstva po njihovoj želji. Isti su predlagali da se izvrši napad, a oni bi pri tome pomagali. Pošto je uporište veoma utvrđeno i okolina minirana, Štab Divizije nije pristao na njihove predloge, nego je zatraženo od njih da izađu iz uporišta sa što više vojnika, te da ponesu što više automatskog oružja, a na putu će ih sačekati jedna naša jedinica.

Istoga dana održan je u Novoj Rači u cilju mobilizacije veliki narodni zbor, na kome je prisustvovao narod iz okolnih sela. Zbor je veoma uspio. Drugi dan mobilisano je 73 borca.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 11—1/4, k. 551a.

[2] Načelnik štaba 32. divizije NOVJ bio je tada Miloš Manojlović.

3. VIII. 1944. Nakon izvršene mobilizacije Divizija se u toku jučeranjeg dana prebacila na sektor Ciglena — Severin (sekc. Bjelovar 1 : 100.000). U 7.30 čas. neprijatelj u jačini 240 Čerkeza stigao je do Prespe gdje ga je dočekao jedan bataljon brigade »Matija Gubec« i snažnom vatrom razbio ga i protjerao u pravcu Bjelovara. U toj borbi neprijatelj je imao 2 mrtva i 5 ranjenih. Mi nismo imali gubitaka.

7. VIII. 1944. Jedinice se nalaze na istim mjestima, s time što su dva bat. brigade »Matija Gubec« krenula za Vel. Pisanicu u cilju mobilizacije. Mobilizacija na ovom sektoru je u punom jeku. U toku posljednjih 5 dana mobilisan je 101 novi borac.

U toku dana neprijatelj je iz Bjelovara krenuo do Suhe Katalene gdje se sukobio sa patrolom brigade »Braće Radića«, od koje je 1 borac poginuo a ostali se povukli.

9. VIII. 1944. Divizija se nalazi u istim mjestima vršeći mobilizaciju. Jedan bataljon ud. brigade »Braće Radića« postavio je zasjedu kod Kloštra. Tom prilikom ubijeno je 5 ustaša i 16 ranjeno. Zarobljeno 5 pušaka i 1.000 metaka, dok na našoj strani nije bilo gubitaka.

Jedan bataljon brigade »Matija Gubec« upućen je za Berek do Štaba Korpusa radi preuzimanja oružja i spreme.

11. VIII. 1944. Brigada »Matija Gubec« držala je položaj sa jednim bataljonom na Lešćaki, a sa dva bataljona u Lasovcu (sekc. Bjelovar 1 : 100.000).

Ud. brigada »Braće Radića« držala je položaj na liniji Šandrovac — Mali Šandrovac. Istoga dana oko 17 časova neprijatelj je nepoznate jačine (Čerkezi))kretao iz Bjelovara do Severina. Desna pobočnica neprijatelja kretala je od Bjelovara — Nevinca — Stare Rače — Drljanovca a zatim se savijala prema Vel. Grđevcu. Bjelovarski odred držao je položaj kod Bulinca prema Drljanovcu. Oko 18.30 sati primljen je izvještaj da je neprijatelj u jačini od 25 konjanika krenuo od Severina prema Bulincu. Odmah je izdano naređenje jednom bataljonu brigade »Matija Gubec« da se spusti u Bulinac i da spriječi pokret neprijatelja u pravcu

Vel. Pisanice, međutim taj bataljon nije stigao da zaposjedne određeni mu položaj, jer se već neprijatelj nalazio u selu, odakle je otvorio vatru. Čim je taj bataljon stupio u borbu sa neprijateljem izdano je naređenje jednom bataljonu te brigade da se najhitnije prebaci u južni dio sela Ravneš i odatle udara neprijatelja u bok. Nakon kraće borbe neprijatelj je potisnut uz gubitke od 3 mrtva (među njima jedan satnik) i 7 ranjenih.[3]

Naši gubici jesu 6 ranjenih drugova.

12. VIII. 1944. Jedinice ove Divizije nalaze se na istim položajima. Zbog slabog izviđanja neprijatelj se neprimjetno izvukao u pravcu Bjelovara i Vel. Pisanice. Čim se je primjetilo povlačenje neprijatelja odmah su 2 bataljona brigade »Matija Gubec« nastavila sa gonjenjem neprijatelja, ali je isto ostalo bez uspjeha, jer je neprijatelj bio suviše daleko. Jednom bataljonu te brigade naređeno je da se spusti na cestu kod Vel. Pisanice. U času kada je isti izbijao na cestu naišla su 2 neprijateljska kamiona i 1 luksuzni auto. Nastala je zabuna, koju je neprijatelj koristio i otišao u pravcu Bjelovara. U isto vrijeme jedan bataljon brigade »Braće Radića« dobio je zadatak da zaposjedne cestu kod Patkovca. Kamioni koji su umakli bataljonu brigade »Matija Gubec« naletjeli su na taj bataljon u zasjedi. Ubijeno je 6 ustaša, među njima 1 zastavnik. Zarobljen 1 ustaša, jedan »šarac«, 3 puške i 1 motorkotač. (Ustaše su pripadale Samovoznoj bojni[4] iz Zagreba). Uništena su 2 kamiona i 1 luksuzni auto. Kod ubijenih ustaša nađena je jedna zapovjest, koja nam je otkrila njihove namjere. Mi nismo imali žrtava.

Idućeg dana izvršena je zakletva svih novih boraca u Diviziji.

---

[3] U dnevnom izvještaju PTS od 12. avgusta 1944. o tome piše: »Borbena skupina Nališ nalazi se u hodu pred Grubišno Polje (34 km ji. Bjelovar). Kombinovana bojna V. staj. djel. zdruga U. V. (ustaške vojnice — prim. red.) došla je u sukob sa jačim neprijateljem sjeverno od V. Pisanica (20 km ji. Bjelovar), gdje su vlastiti gubitci bili 2 mrtva i oko 30 ranjenih, dok su gubitci neprijatelja nepoznati«. (Vidi dok. br. 118, 119 i 120 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—268/26, k. 112).

[4] To jest auto-bataljonu.

U ovom razdoblju Divizija je u glavnom sav rad usredotočila na mobilizaciju novih boraca.

33. divizija:
21. VII. 1944.

Divizija se nalazi na sektoru Dubrave (sekc. Čazma 1 : 100.000). Štab Divizije je odlučio da izvrši likvidaciju neprijateljskog uporišta Ivanić Kloštar u kojem se nalazilo oko 350 milicionera, smještenih u 3 zidane kuće i crkvi. Likvidaciju uporišta dobila je u zadatak[5] da izvrši II. Brigada sa svoja 2 bataljona, pojačana jednom četom, dok se ostatak nalazio u brigadnoj rezervi. Glavni napadni pravci bili su sa južne strane i sjeverozapadne strane, sa svake po jedan bataljon.

Obzirom da se neprijatelj nalazio u veoma tvrdim objektima odlučeno je da glavni zadatak kod likvidacije izvrše protuoklopni bacači i jurišni pioniri miniranjem zgrada. Borba je otpočela u 23.50 sati. Nakon duže borbe neprijatelj se povukao u podrume koje je ranije uredio za odbranu. Već u početku borbe teško je ranjen komandant I. bataljona i njegov operativac, a ostali članovi nisu se snašli u daljnjem rukovođenju, nego su čete nastavile sa napadom neorganizovano i svaka posebno. Nakon što je neprijatelj bio potisnut u podrume borci su pogrešno zapalili gornji dio kuće i time stvorili prepreku između sebe i neprijatelja a istoga nisu ugrozili. Tada su borci bili prisiljeni da čekaju dok zgrada ne izgori, gubeći nepotrebno pri tome vrijeme. Pored toga miniranje je djelomično vršeno, tako da se rušenje zgrada nije izvelo efikasno. Pored toga P. T. bacači tukli su svaki zasebno bez veze sa pješadijom, koja se nije starala da iskoristi zabunu kod neprijatelja, nego je očekivala da protuoklopni bacači sami unište neprijatelja.

Ujutro se uvidjelo da se ne bi bilo u stanju ubrzo potpuno likvidirati uporište, radi toga je Štab Divizije izdao naređenje za povlačenje.

I. Brigada za vrijeme napada na Kloštar Ivanić postavila je osiguranje prema uporištima

[5] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 61.

Križ — Dugo Selo i Ivanić Grad, međutim neprijatelj nije pokušao ni iz jednog uporišta priteći u pomoć napadnutom. Neprijatelj je u toj borbi imao osjetljive gubitke i to oko 50 do 60 mrtvih i oko 100 ranjenih. Naši gubici u toj borbi bili su 3 mrtva, 16 ranjenih, od kojih je ranjen i načelnik Štaba II. Brigade poručnik Anušić Petar.

Da je neprijatelj pretrpio ozbiljne gubitke vidi se iz toga što je nakon završene borbe napustio uporište i do danas ga nije zaposjedao.

26. VII. 1944. Divizija se nalazi i dalje na sektoru Dubrave, međutim prošla 2 dana primjećena je koncentracija Čerkeza (Donska pukovnija) u jačini jednog puka koji se kretao od Dugog Sela preko Vrbovca do Gradeca. Istaknuti dijelovi desne pobočnice izbijali su na liniji Cugovac — Haganj — Srpska Kapela. Pretpostavljalo se da neprijatelj namjerava izvršiti ispad na oslobođeni teritorij u cilju pljačke. Štab Divizije izvršio je raspored svojih snaga na liniji Markovac — Paruževec — Zvekovac sa ciljem da upusti neprijatelja što dublje a zatim obilaznim i bočnim napadom da ga razbije. Iste noći primljeni su podaci da neprijatelj vrši koncentraciju i u Ivanić Gradu. Radi toga je Štab Korpusa naredio da se Divizija povuče na sektor Čazme i da zaposjedne položaje na liniji Čazma — Draganac (sekc. Čazma 1 : 100.000). Još u toku iste noći Divizija se prebacila na taj sektor. Drugi dan ustanovilo se da je neprijatelj produžio za Bjelovar.

31. VII. 1944. Divizija se prebacila na sektor Vrtlinska — Mustafina Klada — Ruškovica — Ludinica i Kompator (Sekc. Čazma 1 :100.000). Poslije podne neprijatelj[6] je sa jednom satnijom od 120 ljudi krenuo od Križa preko Razljevskog mosta do Rečice, gdje se je sukobio sa istaknutim dijelovima naše II. Brigade. Štab te brigade odmah je izvršio raspored svojih bataljona, međutim neprijatelj se počeo povlačiti, tako da je II. bataljon te brigade uspio odsjeći samo zadnje di-

[6] Dijelovi 1. gorskog zdruga (vidi dok. br. 109 u ovoj knjizi i dok. br. 8/1—27, k. 58 u Arhivu V.I.I.).

jelove. Neprijatelj je imao 11 mrtvih i 14 ranjenih. Zarobljen jedan domobran. poručnik. Zaplijenjen jedan puškomitraljez i jedan šmajser. Mi nismo imali gubitaka.

2. VIII. 1944. Divizija se nalazi u istim mjestima. Rano ujutro oko 5 časova neprijatelj (ustaše, domobrani i Njemci) u jačini od tri satnije krenuo je iz Popovače pravcem Ludina — Selišće — Ruškovica. Štab I. Brigade izvršio je raspored svojih jedinica i to: jedan bataljon da drži položaj u Ruškovici, 1 bataljon dobio zadatak da krene od Gor. Vlahiničke preko k. 135 u cilju da dočeka neprijatelja pri njegovom povlačenju. Jedan bataljon imao je zadatak da izvrši bočni napad od Peščenice. Međutim, čim je borba otpočela neprijatelj se počeo naglo povlačiti tako, da sve jedinice nisu stigle stupiti u borbu. Oko 12 časova neprijatelj je pošao sa 2 tenka od Ludinica — Selišća do pred Ruškovicu. Jedan tenk je oštećen ali ga je neprijatelj pomoću drugog tenka uspio izvući. U toj borbi neprijatelju su nanešeni sljedeći gubici: 18 mrtvih, od toga 2 njemačka oficira, nekoliko ranjenih, zarobljen 1 domobran. Zaplijenjeno 2 šmajsera, 3 karabina i druge spreme.

Mi smo imali sljedeće gubitke: 2 živa uhvaćena, 1 poginuo, 4 ranjena, izgubljen 1 šmajser i 2 puške.[7]

U isto vrijeme neprijatelj istoga sastava u jačini 2 satnije krenuo je iz Križa prema položajima II. Brigade i to u dva pravca. Sa jednom satnijom prema Rečici a sa jednom satnijom prema Kompatoru (sekc. Čazma 1 : 100.000). Usljed neopreznog manevrovanja neprijatelj je osjetio prisustvo naših jačih snaga te se nakon kraće borbe naglo povukao, uz gubitke 2 zaro-

[7] U bojnoj relaciji 1. zbornog područja rečeno je o toj borbi slijedeće: »Posada Križ i Popovača (djelovi 1. gorskog zdruga) izvršili su 2. VIII. 1944, godine razviđanje oblasti: Rečica — Kompator. Naišlo se na vrlo jake komunističke snage.

Neprijateljski gubitci: 20 komunista poginulo, 3 zarobljena. Plien: 2 puške i jedan engleski strojosamokres (parabelum). Vlastiti gubici: 1 ustaša ranjen a 1 poginuo, 1 dom. doč. poginuo i 10 domobrana ranjenih, 2 njemca ranjena, njemački nadpor. i još jedan njemac nestali.« (Vidi dok. br. 110 u ovoj knjizi i dok. br. 8/1—27, k. 58 u Arhivu V.I.I.).

bljena i 2 ranjena. Zaplijenjeno 2 šmajsera i 3 puške. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

4. VIII. 1944. Divizija se nalazi na istim mjestima. Jedinice se sređuju i vrše se pripreme za mobilizaciju. Istoga dana na večer I. Brigada kreće na prugu Ivanić Grad — Popovača sa zadatkom da likvidira bunker kod potoka Vlahinička, u kome se nalazilo 25 domobrana i 5 Njemaca. Protuoklopnim bacačima uspjelo se istjerati posadu iz bunkera, međutim kraj istoga se nalazio jedan bunker u zemlji sa kojim se nije računalo, a iz koga je neprijatelj davao žestok otpor, tako da se nije uspjelo izvršiti likvidaciju tog bunkera obzirom da P.T. bacači nisu mogli dejstvovati.

U toj borbi neprijatelj je imao 1 mrtvog i 3 ranjena.

Naši gubici bili su: 1 poginuo i 6 ranjenih.

Idućeg dana Divizija je ostala na istim mjestima, s time što su dva bataljona II. Brigade upućena preko pruge u selo Okoli (sekc. Čazma 1 : 100.000) radi osiguranja rekvizicije hrane i stoke sa toga sektora.

9. VIII. 1944. Divizija je dobila u zadatak da izvrši koordiniranu akciju u Posavini, t.j. da likvidira neprijateljska uporišta sa lijeve strane Save. Štab Divizije odlučio je izvršiti likvidaciju uporišta Dubrovčak i Mahovo sa svoja 4 bataljona (iz svake brigade po 2 bataljona) uz pomoć Posavskog odreda (sekc. Čazma 1 : 100.000).[8]

U neprijateljskom uporištu Dubrovčak nalazilo se 54 milicionera i 10 ustaša, smještenih u župnom dvoru i crkvi.

U uporištu Mahovo nalazilo se 35 milicionera i 10 ustaša, smještenih u školi (jednospratna zgrada). Oko oba objekta bile su postavljene žičane prepreke i nagazne mine.

Za likvidaciju uporišta određene su po 2 čete, dok su ostale jedinice bile na osiguranju

[8] Napad je izveden po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, koje glasi: »Za X. korpus: U vezi formiranja Posavskog područja i prebacivanja hrane ovamo (riječ je o prebacivanju hrane za jedinice u Lici i Gorskom kotaru — prim. red.) potrebno je očistiti Martinsku Ves i Dubrovčak. Ovaj zadatak ćete izvršiti vi i brigada XXXIV. div. Stavite se u vezu sa XXXIV. div. radi dogovora. Izvršenju pristupite odmah. General-lajtnant Gošnjak. 28. VII. 1944.« (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/9).

prema Ivanić Gradu i Sisku. Napad je počeo 9. VIII. u 23 časa. U isto vrijeme jedinice 34. Divizije napadale su uporište Martinsku Ves sa desne strane Save.[9] Neprijatelj se ogorčeno branio. Pred zoru jedinicama I. Brigade uspjelo je prisiliti neprijatelja na predaju posade u Dubrovčaku. U tom uporištu poginula su 4 ustaše, 55 zarobljeno ...

Zaplijenjen je 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez, 50 pušaka, 6000 kom. metaka i druge spreme.

Naši gubici: 1 umro od rana i 6 ranjenih.

Posada u uporištu Mahovu davala je mnogo žešći otpor, ali je nakon duže borbe bila prisiljena da se povuče na tavan. Nakon toga odlučeno je da se izvrši miniranje zgrade, što je odmah i učinjeno i zgrada je potpuno srušena a sva posada zatrpana pod ruševine te zgrade. Drvena konstrukcija je zapaljena. S time je izvršena potpuna likvidacija uporišta. U toj borbi neprijatelj je imao 44 mrtva ...

Naši gubici bili su: 13 ranjenih i 1 umro od rana.[10]

Istočna grupa:

Moslavački odred:

26. VII. 1944. Jedan bataljon toga odreda nalazi se u pratnji djece za Slavoniju.[11] Ostale jedinice Odreda nalaze se u zasjedama i na osiguranju kosidbe pšenice.

30. VII. 1944. Bataljon se vratio iz Slavonije i smjestio se u selo Popovac. Češka četa izvršila je diverziju pruge kod Ludine na 8 mesta.

---

[9] Napad brigade »Franjo Ogulinac Seljo« na ustaše u Martinskoj Vesi nije uspio (vidi dok. br. 40).

[10] U bojnoj relaciji Zapovjedništva 4. posadnog zdruga o napadu na navedena mjesta piše: »9/10.VIII. oko 2300 sati napadnute od partizana ustaške posade u Martinskoj Vesi, Mahovu i Dubrovčaku Lijevom (11 s. 10 ssi. i 17,5 s. Sisak). Napad izvršen strojnicama i bacačima, te je trajao do svanuća. — U Martinskoj Vesi napad odbijen dok je partizanima uspjelo savladati posadu u Mahovu i Dubrovčaku Lijevom. Gubitci — vlastiti: u Martinskoj Vesi 4 ustaše ranjena, u Mahovu 4 ustaše i 19 milicionera mrtvi — 6 milicionera nestali — 1 ustaša i 3 milicionera ranjena. — U Dubrovčaku Lijevom od posade koja je brojala oko 60 ljudi nađena su 2 mrtva — dok su ostali po partizanima odvedeni...« (Vidi dok. br. 40 u ovoj knjizi i dok. br. 8/1—18, k. 58 u Arhivu V.I.I.).

[11] Sa aerodroma u Slavoniji transportovana su u Italiju djeca boraca i onih koji su poginuli usljed fašističkog terora (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/7, i 119/9).

Jedinice toga odreda pojačane sa Srpskim bataljonom izvršile su likvidaciju neprijateljskog uporišta Zbegovača (sekcija Pakrac 1 : 100,000), u kome se nalazilo 30 domobrana. Nakon kraće borbe uporište je likvidirano. Ubijeno je 9 i nekoliko ranjeno, zarobljen 1 laki bacač, jedan puškomitraljez, 3 puške, 2 tromblona, 5000 metaka, 4 pištolja, 60 mina i druge spreme. Jedna četa koja se nalazila u zasjedi za vrijeme akcije sukobila se sa neprijateljskom patrolom i ubila 2 domobrana.[12]

U toj akciji mi nismo imali gubitaka.

6. VIII. 1944. Jedinice toga odreda izvršile su napad na neprijateljsko uporište Gudovac. Akcija nije uspjela pošto se raspolagalo sa lošim informacijama tako da je u istom uporištu mjesto 70 bilo 300 vojnika. U zoru jedinice su se povukle.

U toj borbi imali smo 3 teže i 7 lakše ranjenih, dok neprijateljski gubici nisu utvrđeni.

Juče je jedna patrola toga odreda uhvatila jednog živog ustašu, dok su se 3 domobrana sa oružjem predala toj patroli.

Prema naređenju Štaba Korpusa 1. bataljon tog odreda odlazi u sastav 33. Divizije, a pod komandu Moslavačkog odreda stavljen je Udarni bataljon, koji je do tada samostalno operisao.

Idućeg dana na veče jedna četa tog odreda krenula je u Vrbovec da izvrši konfiskaciju neprijateljske imovine. Na putu se srela sa neprijateljskom patrolom i ubila jednog ustašu i jednog ranila.

Bjelovarski odred: U ovom periodu Odred se nalazio na sektoru jugozapadno od Bjelovara vršeći mobilizaciju, te je iz tih sela mobilisano 185 ljudi, od kojih je 40 proglašeno nesposobnim a ostali upućeni u 32. Diviziju. Za to vrijeme Odred nije izvršio ni jedne akcije niti se sukobio sa neprijateljem.

Podravski odred: 26. VII. 1944. Neprijatelj u jačini 30 ustaša krenuo je iz Đurđevca prema Čepelovcu. Na putu je dočekan od jedne čete toga odreda i odbijen.

[12] Vidi dok. br. 107 u ovoj knjizi i dok. br. 11—18/4, k. 551a, u Arhivu V.I.I.

Ubijena su 2 ustaše i nekoliko ranjenih.

Mi nismo imali gubitaka.

Patrole toga odreda na nekoliko mjesta ubile su 4 ustaše i 3 ranile. Nakon par dana ubijena su kod Virja 2 ustaše i 1 ranjen.

Zarobljena je 1 puška i 1 pištolj.

Među ubijenim ustašama nalazi se i član Savjetovanog odbora Đurđevca.

Za vrijeme tih akcija Odred nije imao gubitaka, nego su iz ROC-a[13] ubijena 2 druga.

Diverzantski bataljon:

16. VII. 1944. Na pruzi Zagreb — Varaždin kod Hrašćina Trgovišće presječena je pruga na 56 mjesta. Uništeno je 112 šinja. Akcija je izvršena uz pomoć Zagrebačkog odreda.[14]

19. VII. 1944. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb kod Kutine presječena je pruga na 10 mjesta, uništeno je 20 šinja.

21. VII. 1944. Na cesti Zagreb — Varaždin kod Belovar — Moravče srušen je most dug 12 metara uz pomoć sa Zagrebačkim odredom.

23. VII. 1944. Uz pomoć Zagrebačkog odreda na cesti Zagreb — Varaždin kod Bisaga srušen je most dugačak 10 metara. Istog dana na cesti Beograd — Zagreb kod Popovače srušen je most dugačak 8 metara.

28. VII. 1944. Uz pomoć jedinica Zapadne grupe odreda srušen je most na cesti Popovača — Sisak na Lonji dugačak 60 metara. Istoga dana na pruzi Zagreb — Varaždin kod stanice Pušća-Bistra srušena su dva mosta, 1 dug 12 met. a drugi 6 metara. Na samoj stanici uništena su 3 skretnička srca.

Na pruzi Križevci — Bjelovar između stanica Crkvena i Hrsova presječena je pruga na 26 mjesta. Uništene su 52 šinje.

31. VII. 1944. Na cesti Garešnica — Daruvar srušena su 2 mosta, jedan na Ilovi dugačak 40 metara a

[13] Rejonski obavještajni centar.

[14] Vidi izvještaj Zapadne grupe NOP odreda 10. korpusa NOVJ u Arhivu V.I.I., reg. br. 29—6/I, k. 551A.

drugi na Toplici dug 10 metara. Ova diverzija izvršena je uz pomoć Srpskog bataljona.

Na pruzi između Banove Jaruge i Dugog Sela dignut je u vazduh osobni vlak. Uništena je jedna lokomotiva, 3 vagona, dok su dva oštećena.[15]

Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod stanice Čulinec dignut je u vazduh mješoviti vlak natovaren vojnicima i civilima. Uništena je lokomotiva, 6 vagona, dok su 3 oštećena. Žrtve nisu ustanovljene. Promet je obustavljen 34 sata.[16]

1. VIII. 1944. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb kod stanice Dugo Selo dignut je u vazduh osobni voz. Uništena je jedna lokomotiva i 4 vagona. Broj žrtava nije poznat. Promet je obustavljen 8 sati.[17]

2. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod stanice Ostrna dignut je u vazduh osobni vlak. Uništena su službena kola i 4 vagona, mrtvih je bilo 19 a ranjenih 17 što vojnika što civila. Promet je bio obustavljen 16 časova. Istoga dana na pruzi Križevci — Dugo Selo između Vrbovca i Gradeca presječena je pruga na 28 mjesta. Uništeno je 56 šinja.[18] Ova akcija izvedena je uz pomoć jedinica Istočne grupe p. odreda.

3. VIII. 1944. Na pruzi Križevci — Dugo Selo između Vrbovca i Gradeca dignut je pancer. Uništena je lokomotiva i 6 vagona. Broj žrtava nije poznat.

5. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga između stanice Ostrna i Prečec dignut je u vazduh osobni voz. Uništena je lokomotiva i tri vagona a 4 su oštećena. U toj diverziji poginulo je 11, od toga 8 domobrana, a ranjeno je 9 domobrana. Promet je bio obustavljen 24 časa.[19]

Istoga dana na istoj pruzi u blizini Ostrne dignuta je u vazduh pružna terezina. Ubijen je 1 njemački oficir a 3 njemačka oficira teško ranjena.[20]

---

[15], [16] i [17] Vidi dok. br. 107 i 109.
[18] Vidi dok. br. 110.
[19] i [20] Vidi dok. br. 111.

6. VIII. 1944. Na pruzi Križevci — Dugo Selo kod stanice Prikraj bačen je u vazduh radni vlak. Lokomotiva i službena kola su oštećena, a 2 vagona su uništena.

Ubijena su 4 vojnika.

20. VII. 1944. Omladina sela Prilesje bacila je u vazduh lokomotivu i službena kola.

24. VII. 1944 U osobni vlak kod Dugog Sela postavljene su 2 tempirne mine u vlak koje su eksplodirale na samoj zagrebačkoj stanici, ali sa zakašnjenjem jer su putnici već izašli. Oštećena su 2 vagona.

28. VII. 1944. Na pruzi Varaždin — Zagreb uništena je lokomotiva i 2 vagona, a 2 oštećena.

12. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod Kraljevca uništen je jedan mješoviti vlak. Uništena je lokomotiva i 3 vagona, a 3 su oštećena. Promet je obustavljen 16 časova.[21]

13. VIII. 1944. Na pruzi Križevci — Dugo Selo između Vrbovca i Gradeca presječena je pruga na 15 mjesta. Uništeno je 30 šinja. Nedaleko od tog mjesta postavljena mina, rezultat nepoznat.[22] Istog dana na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod stanice Čulinec dignut je u vazduh osobni voz. Uništena jedna lokomotiva i 4 vagona, dok su 2 oštećena. Promet obustavljen 26 časova.

Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod Ostrne postavljena mina, ali je otkrivena. Promet obustavljen 14 sati.

14. VIII. 1944. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb kod Ostrne presječena je pruga na 5 mjesta. Uništeno je 10 šinja. Promet obustavljen 24 sata.

3. četa tog bataljona nalazi se u Zagorju i od nje nisu stigli izvještaji.

Zapadna grupa odreda:

Zagorska brigada:

Zagorska brigada na svome putu u Zagorje[23] vodila je trodnevnu borbu sa nadmoćni-

---

[21] Vidi dok. br. 119.

[22] Vidi dok. br. 121.

[23] U drugoj polovini juna i u julu 1944. ona je u sastavu 32. divizije, dejstvovala na području Kalnika i Bilo-gore (vidi dok. br. 7 i 17 u ovoj knjizi i tom V, knj. 28, dok. br. 8 i 100).

jim neprijateljem. Prvu borbu vodila je sa jednom bojnom P.T.S. i jednom satnijom gestapovaca na položajima Sambolić — Vrlci. U osmočasovnoj borbi neprijatelju je uspjelo prodrijeti na položaj Vrlci. Na položaju Sambolić neprijatelj je protivnapadom protjeran prema Zlataru. U toj borbi neprijatelj je ostavio 3 mrtva, dok je veći broj odvukao sobom. Brigada nije imala gubitaka.

Zaplijenjena je jedna puška i nešto municije.

Drugog dana neprijatelj u jačini jedne bojne napao je brigadu u Petrovoj Gori. Neprijatelj je nakon duže borbe odbačen u Lobor. Neprijatelj je imao nekoliko mrtvih i ranjenih, dok je brigada imala 2 mrtva i 3 ranjena.

Idućeg dana neprijatelj je sa 600 gestapovaca i ustaša, koji su krenuli iz Krapine i Zupnice, poveo borbu sa našom brigadom.[24] Naše jedinice bile su prisiljene nakon duge i žestoke borbe da se povuku, nanijevši neprijatelju sljedeće gubitke: 78 ubijeno i 34 ranjeno. Neprijatelj u svom bijesu zapalio je 26 kuća u selu Gornje Jesenje. Jedan bataljon te brigade kod Hromca, zapadno od Đurmanca, vodio je borbu sa oko 400 gestapovaca i ustaša. Isti je pokušao frontalnim napadom izbaciti taj bataljon sa položaja. Nakon kraće borbe neprijatelj je protjeran u paničnom bijegu. Gubici nisu poznati.

Zagorski odred:

11. VIII. 1944. Jedan bataljon toga odreda izvršio je napad na gestapovce i časnu radnu [službu] u Laduču (Samobor 1 : 100.000). Neprijatelj je bio iznenađen. Ubijeno je 13 gestapovaca, od toga 2 oficira, a 11 zarobljeno. Zaplijenjeno je dva šarca, tri parabele, 18 pušaka, tri pištolja.[25]

19. VIII. 1944. Omladinski bataljon tog odreda na cesti Oroslavje — Zagreb napao je iz zasjede 1 ustaški kamion. Ubijeno je 35 ustaša, 5 ranjeno i 1

[24] Od neprijateljskih jedinica u toj borbi (4. avgusta) učestvovali su dijelovi PTS i njemačkog 15. policijskog bataljona iz Krapine (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—268/26, k. 112).

[25] Opširnije o tome vidi dok. br. 119.

zarobljen. Zaplijenjen je 1 puškomitraljez, 3 šmajsera, 29 pušaka i 1 pištolj. U slobodno vrijeme jedinice ove grupe vrše mobilizaciju, koja je u toku.

U posljednjih nekoliko dana mobilisano je 160 novih boraca.

Prednji događaji kao i prednje borbe te grupe nisu navedeni po datumima, jer smo takav izvještaj primili bez datuma.

U svim gore navedenim borbama postignuti su slijedeći rezultati:

Neprijateljskih vojnika		Vlastiti gubitci	
Ubijeno	253	Poginulih	16
Ranjeno	174	Ranjenih	52
Zarobljeno	64	Živa uhvaćena	2

Zaplijenjeno

L. bacača	1	Mina	60
T. mitraljeza	1	Municije	12.500
Puškomitraljeza	7	Motorkotača	1
Šmajsera	11	Teretnih automobila	1
Pušaka	164		
Pištolja	9		
Tromblona	2		

Uništeno		*Oštećeno*	
Mostova	8	Pruga presječena na 148 mj.	
Autobusa	2	Uništeno šinja	296
Osobnih automobila	2	Lokomotiva	1
Lokomotiva	8	Raskrsnica	3
Vagona	39	Vagona	19

Vlastiti gubitci u oružju

Šmajsera	1	Pušaka	2

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, general-major:
Vlado Matetić

(M. P.)

BR. 42

IZVJEŠTAJ ŠTABA 7. VOJVOĐANSKE BRIGADE OD 15. AVGUSTA 1944. ŠTABU ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA O DEJSTVIMA OD 1. DO 15. AVGUSTA[1]

ŠTAB
VII. VOJVOĐANSKE BRIGADE
Broj: 28/44
15-VIII-44 godine
Položaj

ŠTABU ISTOČNE GRUPE ODREDA[2]

Položaj —

Predmet: izvještaj o izvršenim akcijama u vremenu od 1 do 15-VIII-44 g.

U vremenu od 1 do 15-VIII o. g. izvršile su vojne i ekonomske akcije jedinice ove brigade kako je dole navedeno. Sve te akcije izvršene su na terenu slavonskih jedinica.[3] Akcije su vršene bez sudjelovanja drugih jedinica.

1. Na dan 8-VIII-44 g., tj. odmah po dolasku naših jedinica na sektor Orahovice, jedno odjeljenje bandita u jačini od 80 ljudi napalo je na položaje našeg I bataljona, koji se je nalazio na položaju u Crkvarima. Namjera bande bila je ulazak u selo Crkvare i Staru i Novu Jošavu. U toku kratke borbe koja je trajala 1 sat banda je potpuno razbijena i protjerana natrag u Feričance, odakle je i došla.

Tom prilikom ubijena su 2 bandita od kojih je jedan bio ustaški dorojnik. Zarobljene su 2 puške mauzer sa 110 metaka i kompletna uniforma obojice. Sva oprema ostala je u ovoj brigadi.

Naši gubitci: 1 drug teže ranjen.

Utrošeno je 270 mauzer i 180 engleskih metaka.

2. U saglasnosti sa Štabom Istočne grupe izvršena je akcija između 12 i 13-VIII-44 g. na neprijateljsko uporište Feričanci. Prema obavještenjima u njemu se nalazilo oko 140 bandita, 8 vršaćih mašina i nešto ovršenog žita. Sam napad na mjesto izvršio je I bataljon ove brigade i dvije čete III bataljona. Ostale

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 48—4, k. 473B.

[2] Odnosi se na Grupu NOP odreda 6. korpusa NOVJ.

[3] O dolasku 7. vojvođanske brigade na operativno područje 6. korpusa NOVJ vidi tom V, knj. 29, dok. br. 107, str. 595.

jedinice bile su na osiguranju radi eventualnog dolaska pomoći banditima. Likdivacija neprijateljskog uporišta uspjela je. Borba je trajala od 23,30 do 1,30 časova. Banda je davala otpor od većeg značaja samo na dva mjesta. U toku borbe banda se je uspjela izvući iz mjesta ili posakrivati po okolnim poljima.

U borbi su poginula 2 bandita. Vrlo je vjerovatno da su gubitci u ljudstvu neprijatelja bili veći.[4] Tačno utvrđivanje neprijateljskih gubitaka nije bilo moguće zbog noći, a naše su jedinice po svitanju napustile mjesto Feričance.

Od materijala i oružja zaplijenjeno je slijedeće: 1 puškomitraljez »zbrojevka« sa 10 punih okvira, 1 pikavac »Šmajser« sa 3 šaržera, 1 šinjel, 3 vojničke bluze, 4 košulje, 7 ćebadi, 1 poljska pokretna kuhinja, 1 telefon, pola bureta nafte, 2 bureta nafte, 1 parna i 1 motorna kompletna vršalica i kaiševi za jednu vršalicu, 4 vršalice su onesposobljene i zapaljene.

Oružje, veš, bluze i šinjel ostalo je u brigadi, kao i telefon. Ostale stvari predane su Okružnom NOO-u.[5]

Rekvirirano je 5 krava i 1 tele i 2 komada svinja. Sve je predano Okružnom NOO-u. Poslije izvršene akcije jedinice ove brigade povratile su se na svoje položaje koje su prije držale, s tim što je II bataljon zaposjeo selo Valenovac.

3. Dana 13-VIII o. g., tj. poslije našeg napada na Feričance neprijatelj je pokušavao da prodre od pravca Đurđenovac — Feričanci preko Orahovice za Čačince. Jačina neprijatelja bila je: 4 borna kola, 2 tenka i oko 250 bandita koji su došli na kamionima. Jedinice III bataljona ove brigade sačekale su neprijatelja na cesti Feričanci — Orahovica u visini Plavšićevog brda. Vod koji se nalazio na tom položaju prisilio je neprijatelja da se razvije za borbu. Neprijatelj se postavio uz cestu Feričanci — Orahovica frontom prema Plavšićevom brdu. Borba koju su vodile na tom otsjeku dvije čete III bataljona bila je vrlo oštra. Neprijatelj je imao tendenciju da se probije na Plavšićevo brdo i ovlada istim dominantnim položajem. Borba je trajala od 11 prije podne do 16,30 časova poslije podne. Neprijatelj nije uspio u svojoj namjeri usljed uporne borbe III bataljona. Jedna četa I bataljona napala je neprijatelja od pravca Crkvari sa boka, te ga je time prisilila na povlačenje.

Gubitci neprijatelja: prema izjavi civila iz Čačinaca dovela je banda, koja se je povukla preko Zdenaca za Čačince, oko 20 mrtvih i dosta ranjenih. Točni gubitci neprijatelja ne mogu se ustanoviti zasada a po pregledu mjesta na kojem je neprijatelj držao front može se zaključiti da su mu gubitci bili osjetni. U

---

[4] Vidi dok. br. 122.

[5] Riječ je o Okružnom narodnooslobodilačkom odboru za okrug Osijek.

Š P A B
VII.Crnogorska brigada
Broj:25/44
15-VIII-44 godine
P o l o ž a j -

ŠTABU ISTOČNE GRUPE [illegible]

P o l o ž a j -

Predmet: izveštaj o izvršenim akcijama u vremenu od 1 do 15-VIII-44 g.

U vremenu od 1 do 15-VIII o.g. izvršile su vojna i sanitetske akcije jedinice ove brigade kako je dole navedeno. Sve te akcije izvršene su na terenu Slavonskih jedinica. Akcije su vršene bez učešća drugih jedinica.

1.Na dan 8-VIII-44 g. tj. odmah po dolasku naših jedinica na sektor Orahovice,jedno odeljenje bandita u jačini od 80 ljudi napalo je na položaje našeg I Bataljona, koji se je nalazio na položaju u Crkvarima. Namjera bande bila je ulazak u selo Crkvare i Staru i Novu Čađavu. U toku kratke borbe koje je trajala 1 sat banda je potpuno razbijena i proterana natrag u Feričance,odakle je i došla.

Tom prilikom ubijena su 2 bandita od kojih je jedan bio nemački dorojnik. Zarobljene su 2 puške mauzer sa 110 metaka i kompletna uniforma sa oznakama. Sva oprema ostala je u ovoj brigadi.

Naši gubitci: 1 drug teže ranjen.

Utrošeno je 270 mauzer i 180 engleskih metaka.

2. U saglasnosti sa Štabom Istočne Grupe izvršena je akcija između 12 i 13-VIII-44 g. na neprijateljsko uporište Feričanci. Prema obaveštenjima u njemu se nalazilo oko 140 bandita,8 vršćih mašina i nešto ovršenog žita. Sam napad na mjesto izvršio je I Bataljon ove brigade i dvije čete III Bataljona. Ostale jedinice bile su na osiguranju radi eventualnog dolaska pomoći banditima.Likvidacija neprijateljskog uporišta uspela je. Borba je trajala od 23,30 do 1,30 časova. Banda je davala otpor od većeg značaja samo na dva mjesta. U toku borbe banda se je uspela izvući iz mjesta ili posakrivati po okolnim poljima.

U borbi su poginula 2 bandita. Vrlo je vjerovatno da su gubitci u ljudstvu neprijatelja bili veći. Tačno utvrđivanje neprijateljskih gubitaka nije bilo moguće zbog noći, a naše su jedinice po svitanju napustile mjesto Feričance.

Od materijala i oružja zaplenjeno je sledeće: 1 puškomitraljez "zbrojevka" sa 10 punih okvira, 1 pištolj "Šmajser" sa 3 šaržera,1 šinjel,3 vojničke bluze,4 košulje,7 čebadi,1 poljska pokretna kuhinja, 1 telefon,pola bureta nafte,2 bureta benzina,1 perna i 1 motorna kosa,potpuna vršalica i kanjčevi za jednu vršalicu. 4 vršalice su onesposobljene i zapaljene.

Oružje,veš,bluze i šinjel ostalo je u brigadi,kao i telefon.Ostale stvari predane su Okružnom NOO-u.

Rekvirirano je 5 krava i 1 tele i 2 komada svinja. Sve je predano Okružnom NOO-u. Posle izvršene akcije jedinice ove brigade povratile su se na svoje položaje koje su prije držale,sitim što je II bataljon zaposeo selo Valenovac.

3.Dana 13-VIII o.g. tj. posle našeg napada na Feričance neprijatelj je pokušavao da prodre od pravca Djurdjenovac-Feričanci preko Orahovice za Čačince. Jačina neprijatelja bila je: 4 borna kola,2 tenka i oko 250 bandita koji su došli na kamionima. Jedinice III Bataljona ove brigade sačekale su neprijatelja na cesti Feričanci-Orahovica u visini Plavšičevog brda. Vod koji se nalazio na tom položaju prisilio je neprijatelja da se razvije za borbu. Neprijatelj se postavio na cesti Feričanci-Orahovica frontom prema Plavšičevom brdu. Borna kola su vodile na bom otstojanju dvije čete III Bataljona bila je vrlo oštra. Neprijatelj je imao tendenciju da se probije na Plavšičevo brdo i ovlada istim dominantnim položajem. Borba je trajala od 11 prije podne do 16,30 časova posle podne. Neprijatelj nije uspeo svojoj namjeri usled uporne borbe III bataljona. Jedna čete I Bataljona napala je neprijatelje od pravca Crkvari sa boka,te ga je time prisila na povlačenje.

Gubitci neprijatelja: prema izjavi civila iz Čačinaca dovela je banda koje se je povukla preko Zdenaca za Čačince, oko 20 mrtvih i dosta ranjenih. Tačni gubitci neprijatelja nemogu se ustanoviti zasada a po pregledu mjesta na kojem je neprijatelj držao front može se zaključiti da su mu gubitci bili osjetni. U toku borbe oštećena su protivtenkovska puškom jedna borna kola. Neprijatelj je ista odvukao.

Za vreme borbe neprijatelj je upotrebljavao teški kaliber i laki

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 42

toku borbe oštećena su protivtenkovskom puškom jedna borna kola. Neprijatelj je ista odvukao.

Za vrijeme borbe neprijatelj je upotrebljavao teški bacač i laki top sa tenka.

Naši gubitci: 1 poginuo, 2 teško i 1 lako ranjen. 1 od teško ranjenih umro je naknadno u bolnici. Izgubljen je jedan puškomitraljez na koji je pala granata iz teškog bacača, te je puškomitraljezac ostao na mjestu mrtav. Puškomitraljez ostao je neupotrebljiv, jer su na mjestu na kojem se je nalazio nađeni njegovi skrhani djelovi.

U toku borbe utrošeno je 900 engleskih i 750 mauzer metaka, a pored toga i 8 metaka za protivtenkovsku pušku.

Materijala nije zarobljeno.

Od ekonomskih akcija u toku ovih 15 dana izvršene su dvije.

4. Noću od 10 na 11-VIII o. g. izvršena je akcija na sela: Zdenci, Gutmanovci, Grudnjak, Bare i Kutovi. Cilj akcije bio je paljenje žita koje je neprijatelj sakupio u Gutmanovcima i Grudnjaku i rekvizicija konja i rogate stoke. U Gutmanovcima i Grudnjaku zapaljeno je oko 6 vagona žita. Iz akcije je dovedeno 13 konja, a broj stoke poznat je Okružnom NOO-u koji je istu zadržao. Od dovedenih konja 11 je upotrebljeno za popunu komore ove brigade, a u saglasnosti sa Okružnim NOO-om.

Akcija je izvršena sa dvije čete III bataljona koje su osiguravale akciju, a samu rekviziciju vršili su članovi Okružnog NOO-a.

Sukoba sa neprijateljem nije bilo.

U selu Kutovi zarobljena su 2 domobrana, koji su se tamo nalazili. Jedan uniformisan, a drugi u civilu. Isti su predani komandi mjesta Orahovica.

5. Noću od 11 na 12-VIII o. g. izvršena je ekonomska akcija u selu Dolci sa ciljem mobilizacije kola za potrebe NOV i rekvizicije stoke.

Kao osiguranje bila je jedna četa I bataljona i jedna četa III bataljona.

Količina stoke i broj mobilisanih kola nije nam poznat. Podatke može dati Okružni NOO.

Akcija je izvršena po inicijativi i u saglasnosti sa NOO-om.

Sukoba sa neprijateljem nije bilo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Radivoje Golubović

Komandant, kapetan
Milan Ješić

V. d. načelnika,
Janković Vlada

ŠTAB ISTOČNE GRUPE
N.O.P. ODREDA VI. KORPUSA
JUGOSLAVIJE
Broj: 471/1944 u 11 h.
Dana 18/VIII 1944 g.

Štabu VI. Korpusa N.O.V. Jugoslavije. — Dostavlja se prednji izvještaj Štaba VII. Vojvođanske brigade. Isti nije sastavljen po redosljedu, pošto nije imao formular. Novi formular im je dostavljen, a kojega smo mi primili od strane toga Štaba op. br. 1368 od 16. VIII. 1944 god.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Mirko Bulović

Komandant, kapetan:
Petar Romanić

(M. P.)

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 1412
Dana: 22/VIII 1944 u sati

BR. 43

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA 6. KORPUSA OD 16. AVGUSTA 1944. POLITIČKOM KOMESARU GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE O POLITIČKOM RADU I STANJU U JEDINICAMA[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
K. Broj 1415
Dana 16/VIII 1944 u sati

Politički izvještaj za
mjesec juli 1944. god.
dostavlja —

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

I. OPĆI PREGLED

U toku mjeseca jula jedinice VI. Korpusa najviše su posvetile pažnju žetvi, punih 15 žetvenih dana i vršidbi bio je angažovan VI. Korpus. Žetva je uspjela zahvaljujući borbenosti i svijesti naših boraca, kao i našem narodu, koji se pokazao na visini shvaćanja važnosti i uspjeha ove žetve, tako da je u naše bunkere spremljeno oko 200 vagona novoga žita.[2]

Isto tako po pitanju prebacivanja žita preko Save bila je angažovana čitava XII. Divizija.[3]

Po odlasku Omladinske brigade iz Pokuplja bila je zadužena za osiguranje aerodroma od uporišta Slatina.[4]

Povodom dolaska XXVIII. Udarne divizije sa sektora X. Korpusa bilo je u glavnom sređivanje i popuna na odgovarajuće brojno stanje i priprema za predviđeni zadati joj put na koji bi mogla odmah da krene.[5]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 47—1/1, k. 482.

[2] Vidi dok. br. 34 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 109.

[3] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 70 i 105.

[4] Omladinska brigada »Joža Vlahović« bila je od oktobra 1943. do početka maja 1944. na Žumberku, pod komandom Žumberačko-pokupskog sektora i 34. divizije. U drugoj polovini maja i u junu dejstvovala je u Pokuplju i na Baniji, odakle je 29. juna, preko Moslavine vraćena u Slavoniju. Polovinom jula je ušla u sastav novoformirane 40. divizije. (Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 172, knj. 23. dok. br. 126, knj. 26, dok. br. 141 i knj. 28, dok. br. 57.)

[5] i [9] Dvadeset osma divizija bila je na operativnom području 10. korpusa NOVJ (sjeverozapadnom dijelu Hrvatske) od 6. maja do druge

Pred kraj mjeseca jula naš Štab počeo je da se priprema za veće operacije u Daruvarskoj kotlini, tako da smo XII. i XL. Diviziju rokirali u tom pravcu, dok dvije brigade XXVIII. Ud. divizije imaju za zadaću da prebacuju žito preko Save.[6]

U mjesecu julu formirana je XL. Divizija i Podravski NOP odred.[7]

XL. Divizija imala samo 2 brigade: XVIII. i Omladinska brigada »Jože Vlahović«. Još imamo u vidu da formiramo za nekoliko dana Virovitičku brigadu.[8] S time bi nam naš Korpus bio potpun, sa punim brojnim stanjem brigade, tj. 3 divizije po 3 brigade. Sada nam je najvažnije da popunimo brojno stanje boraca u brigadama na određen broj.

Brigade XXVIII. Udarne divizije za sada su popunjene na ono brojno stanje, koje je odredio GŠH u vezi njenog odlaska.[9]

Brigade ostalih dviju divizija nemaju toliko brojno stanje, ali uslijed dobrog priliva novih boraca u našu vojsku, biti će i one u idućem mjesecu barem takovog brojnog stanja kao i XXVIII. Ud. divizija.

Prema sadanjoj situaciji postoje svi uslovi za naglo povećanje brojnog stanja svih naših jedinica.[10] Mobilizacija prilično teče, a i uslovi za istu su povoljni.

Mobilizacija u toku mjeseca jula bila je slijedeća:

Okrug:	Nova Gradiška:	200.	
”	Virovitica: . .	685,	od toga, 589 Hrvata, 38 Srba, 15 Mađara, 5 Njemaca, 37 Čeha — u operativne jedinice: 515 boraca, ostalo u pozadinu:
Okrug:	Brod: . . .	803,	od toga 499 Hrvata, 94 Srba, 210 ostale nacije — u operativne jedinice: 562, u pozadinu 151.
”	Našice: . . .	136,	od toga 80% Hrvata. 10 ostalo u pozadini.
”	Osijek: . . .	186,	sve u operativne jedinice.

polovine jula 1944. U septembru iste godine ona je, po naređenju Vrhovnog štaba NOVJ, prebačena u Bosnu (Vidi dok. br. 97 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 107.)

[6] Vidi dok. br. 100.

[7] Vidi tom V, knj. 28, dok. br. 57.

[8] O formiranju Virovitičke brigade vidi tom V, knj. 28, dok. br. 57.

[10] Brojno stanje ljudstva 6. korpusa NOVJ bilo je u avgustu 1944. po spisku: 11.229 (Arhiv V.I.I., reg. br. 13/2, k. 475).

Borbeni moral je vrlo dobar. Ovome su razlog uspješne borbe naših jedinica, zatim više nego ikada povoljna međunarodna situacija.

Politički rad u ovome razdoblju nije krenuo mnogo naprijed, a ovome je jedino razlog borbe, pokreti i nalaženje jedinica većim dijelom na položaju radi žetve.

U ovome smo periodu završili po svim našim brigadama, tj. u XII. i XXVIII. Ud. diviziji, svečane akademije na kojima je uz program održan jedan ili dva referata. Dva važna momenta na tim referatima bilo je postavljanje odluka trećeg zasjedanja ZAVNOH-a, te osnivanje JNOF-e Hrvatske. U mnogim je bataljonima došlo kod ovakovih pitanja i do diskusije iako nije za same akademije bila predviđena. Na istim akademijama izabrani su delegati za divizijsku akademiju, a ujedno su sa njih poslani pozdravni brzojavi Maršalu Titu, Izvršnom odboru NOF Hrvatske, te ZAVNOHU sa potpisima svih boraca i rukovodilaca. Na ovaj smo način donekle zainteresirali drugove za samu stvar, a ujedno tako izvršili, da tako kažem, javne izbore gdje cijelo ljudstvo divizije odobrava odluke III zasjedanja ZAVNOH-a.

Zadaci koji su stajali pred našim divizijama onemogućili su nam održavanje divizijskih akademija, a nastojati ćemo iste održavati u mjesecu augustu.

Sastanci održani su redovito i to većim dijelom po četama.

U našem budućem radu ćemo u većoj mjeri koristiti četiri članka koje nam je poslao drug Andrija[11] u vezi rada u vojsci. Vjerujemo, da će primjenjivanje nekih mjera od onih koje se u tim člancima savjetuju, imati u najskorije vrijeme dobre rezultate.

Objašnjavanje sporazuma[12] Nacionalnog komiteta i Šubašić poduzeto je u svim našim jedinicama. Sam sporazum objašnjavan je na temelju pisma druga Andrije i na temelju razgovora sa članovima Povjerenstva. Istu ćemo stvar još objasniti tim više, jer dolaze i novi borci a i radi razbijanja nepovjerenja u sam sporazum tamo gdje ga još ima. Inače povjerenje u Maršala Tita, u Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije i ZAVNOH jeste neograničeno. I ovoga je mjeseca u našim jedinicama bilo mitinga sa narodom i održano kulturno-prosvetnih priredbi priličan broj. Na tim mitinzima i priredbama redovito je održavan po jedan ili dva kratka govora, gdje su objašnjavane stvari ili problemi kraja.

Broj dezertera iako nije narastao u ovome vremenu, no ono nije ni osjetljivo pao. Među njima je najveći broj onakovih,

[11] Hebrang. Tada sekretar CK KPH.
[12] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 11.

koji odlaze u druge jedinice, a naročito u odred ili drugim dijelom svojim kućama. U XII. Brigadi ta je pojava dosta uočljiva, samo s tom razlikom jer gotovo svi »dezerteri« nakon nekoliko dana vraćaju se u svoje jedinice. Kod ove brigade ovome je razlog što nije bila dosta dugo na svome teritoriju. Prolazak te brigade kroz područje Ćeralije, Macute i tih sela riješio bi u velikoj mjeri pitanje dezerterstva, tj. samovoljnih odilaženja kućama. Ovih 20 dana osjetljivo je pao, osobito u Osječkoj brigadi.

Jako malo brojno stanje naših brigada, naročito XII. Divizije, prilično negativno djeluje na mnoge naše rukovodioce po brigadama i bataljonima, a po njihovim izlaganjima i na osnovnu masu boraca.

U pokretima nema gotovo ni jednog borca koji osim svoje puške ne nosi stalno ili povremeno i djelove mitraljeza, municije, metke itd. Tako XII. Udarna brigada danas ima na licu 725 boraca. Ovdje se podrazumjevaju svi bataljoni i svi dijelovi brigade zajedno sa vojnim i političkim rukovodiocima. Ova brigada ima 4 bataljona, a njihovo brojno stanje kreće se oko 130 boraca. Vrlo je česta pojava da čete u toj brigadi imaju po 22 borca. Samo naoružanje te brigade izgleda u glavnom ovako: 547 pušaka, 22 šmajsera, 40 puškomitraljeza, 14 lakih mitraljeza, 9 teških mitraljeza, 8 lakih i 2 teška bacača, 4 protutenkovske puške, 2 pješadijska topa itd.

Mi smo poduzeli sve da borce ubjedimo o tome da će naše jedinice biti brojno pojačane kao i o tome da se mora računati sa brojkama koje imaju. No i ta kriza biti će uskoro prebrođena uslijed dosta dobrog priliva novih boraca u naše redove.

Disciplina u našim jedinicama pojačava se gotovo redovito, iako tu i tamo ima još uvijek raznoraznih pritužaba. Takove prestupe kažnjavamo, a sada poslije izdate Naredbe i Uredbe o disciplinskim kaznama, vjerujemo da ćemo, primjenjujući pravilno i na vrijeme tamo gdje je potrebno, imati uskoro koristi.

Takmičenje koje još uvijek nije obuhvatilo cijelo ljudstvo, ipak je unijelo vidljive rezultate. Mnogi od rukovodilaca i boraca zalažu se za interese svoje jedinice i zahvaljujući natjecanju pokazuju izvjesne rezultate. Samo natjecanje nije još u dovoljnoj mjeri korišteno, a zainteresiranje svakog pojedinca za stvar ojačava se i poboljšava u jedinicama.

III. KULTURNO-PROSVJETNI RAD

Kulturno-prosvjetni rad u nekim jedinicama u odnosu prema prošlom razdoblju, uslijed veoma malog vremena, ipak je pokazao mali napredak. On je krenuo u Osječkoj brigadi, u XVIII. i Čehoslovačkoj brigadi, naročito u Konjičkom divizionu, dok u XII. stoji na istome.

Usmene novine vrlo su česta pojava i redovito su primljene.

Džepne novine, čije redovito izlaženje polako počinje da ulazi u krv naših četa, morat će doći do izmjene obzirom na to, što se još uvijek primjenjiva vrlo malo, a često nikako, problemi koji se tiču dotične čete. Tako u stvari ovdje nismo postigli željen rezultat, osim točnosti osjećaja odgovornosti, da one moraju izaći. Sve veće su pojave da borci pišu članke. Kada uspijemo od njih napraviti registratore događaja u četi i kontrole raznih propusta i nedostataka itd., onda će one u potpunosti poslužiti svojoj svrsi.

U samim divizijama gotovo redovito izlaze svakog trećeg ili četvrtog dana najvažnije vijesti umnožene na šapirografu, zatim svakih 15 dana Bilten natjecanja, koji je, iako ne kao što bi to trebalo, ipak dosta iskorištavan u mnogim bataljonima.

Problem mapa Istočnog i Zapadnog fronta riješili smo na taj način što su napravljene velike karte Istočnog fronta za svaki bataljon, dok za Zapadni su u radu.

Koristimo u punoj mjeri naše glazbene sekcije po svim brigadama, koje redovito odilaze u jedinice i među sam narod. Izvjesno mrtvilo koje se na momente osjeti u nekim našim jedinicama, riješit ćemo mnogo intenzivnije kulturno-prosvjetnim životom, sportom, a naročito lakom altetikom. Ima mnogo izgleda da će ovaj sektor oživljavati svakog dana.

Stanje sa kulturno-prosvjetnim odborima jednako je kao i u ranijim izvještajima. Do sada i po ovom pitanju, izuzev to što oni postoje i što su formirani tamo gdje ih nema, nije ni jedan jedini korak učinjen naprijed. Ovdje možda malo izuzetak Čehoslovačka i Omladinska brigada.

IV. RAD I ZAPAŽANJE U NARODU

U odnosu prema narodu mogli bi kazati da krećemo naprijed. Smanjuje se broj samovoljnih čina, iako još uvijek zna da bude. Nastojanja da se održi što više sastanaka sa narodom. Primjetio sam da naša štampa, koja u priličnoj mjeri izlazi u narod, ne iskorištava se u dovoljnoj mjeri. Veoma često nailazi se na ljude koji nisu upoznati sa mnogim problemima o kojima se piše i govori. Ovdje leži razlog nedovoljnog političkog rada naših organizacija na terenu. Jednako tako premalo pažnje posvetili smo da taj problem riješimo kada se nalazimo na terenu izvan borbe. Ovu ćemo stvar popraviti na taj način što smo odlučili redovito jedan dio dobivene štampe ostavljati i dijeliti direktno mi narodu, naročito u onim krajevima gdje se naša vojska manje zadržava, jer je tu redovito i sam rad sa narodom najslabiji. Prilikom zadnjeg boravka u ovom razdoblju u okolici

Đakova, te u okolici Daruvara, čini mi se da Maček odnosno njegova kompanija, koliko organizirano to ne znam, sprema se i postaje malo aktivnija obzirom na međunarodnu situaciju i na mogućnost likvidacije ustaštva.

V. ISHRANA, ODJEĆA, OBUĆA TE ZDRAVSTVENO STANJE

Ishrana je u glavnom dobra. Odjeće i obuće trebali bi svakim danom sve više. Ima oko 400 bosih, a [sa] slabom odjećom ima ih oko 15%, dok po pitanju veša potpuno zadovoljava.

. . .

VI. RAD ŠTABOVA

. . .

Sam Štab Korpusa zadovoljit će još dok se otklone neke sitne organizacione greške.

Dolazi još u pitanje brzina rada, tj. njegova ekspeditivnost i sama njegova unutarnja kontrola štabskog rada.

Štabovi divizija u glavnom zadovoljavaju.

Štab XL. Divizije, pošto su sve stari i iskusni borci, vjerujemo da će zadovoljiti štab kao takav. Još se nije moglo vidjeti u potankosti njegovo pravilno rukovođenje sa divizijom.

Štabovi brigada isto tako uzeti u glavnom zadovoljavaju. Dok Štab Čehoslovačke brigade nije još zadovoljio u potpunosti, stoga se svratila pozornost na Štab XII. Divizije da im se od njihove strane više pomogne tako da bi u kratko vrijeme i ta Brigada zadovoljila.

Štabovi odreda isto zadovoljavaju, dok Požeški i Daruvarski odred su još jako slabi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik:
Vlado Janić

(M. P.)

BR. 44

IZVJEŠTAJ ŠTABA 6. KORPUSA OD 16. AVGUSTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O ORGANIZACIONOM STANJU I RADU KORPUSNE VOJNE OBLASTI[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj: 1416
dana: 16/VIII. 1944 u.....sati

Dostavlja izvještaj o radu
Korpusne vojne oblasti za
mjesec juli 1944. godine

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

I. VOJNIČKA SITUACIJA

Vojnička situacija na našem terenu u mjesecu julu u glavnom je obilježena borbama za naše žito. Od 8. pa sve do 20. jula sve jedinice našeg Korpusa bile su angažovane u osiguranju žetve. Naročito teške bojeve vodila je naša XII. Divizija u Požeškoj kotlini te tako omogućila žetvu nekoliko hiljada jutara zemlje.[2] Sve komande područja bile su također angažovane sa čitavim svojim aparatom na spremanju žetve. Danas možemo reći da su naše jedinice u zajednici sa pozadinskim vojnim ustanovama i svim antifašističkim organizacijama sa uspjehom izvršile taj zadatak.

U drugoj polovici mjeseca jula naša XII. Divizija dobila je zadatak da prebaci 5 vagona žita preko Save, što je i učinjeno. Pri izvršenju tog zadatka jedinice XII. Divizije su likvidirale jači neprijateljski bunker na glavnoj pruzi a pri povratku vodile su borbu sa neprijateljskim snagama na pruzi Lipovljani — Banova Jaruga.[3]

U ovom mjesecu prebacile su se neke vojvođanske jedinice na naš teritorij pod pritiskom neprijateljskih jačih snaga (VII. Vojvođanska brigada, Bosutski odred, Motajički odred, nekoliko stotina nenaoružanih boraca i veći broj političkih funkcionera sa teritorije Srijema).[4] Djelovi tih snaga su se nakon 10 dana

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 41—1/4, k. 473B.

[2] i [3] Vidi dok. br. 34 i 43 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 105.

[4] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 107.

vratili nazad na svoj teren, dok je VII. Brigada ostala i dalje na našem terenu i vršila je osiguranje prebacivanja žita sa Dilja na naš centralni sektor.[5]

U ovom mjesecu vratila se i naša XXVIII. Udarna divizija sa teritorije X. Korpusa. Odmah po njenom povratku sredili smo i popunili XXI. Brigadu te Divizije i uputili prema vašem naređenju na sektor Motajice.[6] Ta nam je Divizija došla sa puta prilično izmorena i istrošena, te nije vršila nekih većih vojničkih operacija[7] jer smo vodili kurs da je odmorimo, sredimo i popunimo, kako bi bila sposobna za izvršenje zadataka koji pred njom stoje.

Općenito uzev u mjesecu julu nije bilo većih vojničkih operacija izuzev onih, kako smo već napomenuli, koje su se vodile za odbranu žetve, i nekoliko napada sa našim manjim snagama na prugu Vinkovci — Osijek, koja je do toga vremena gotovo bila netaknuta, a kojom je neprijatelj vršio velik saobraćaj.[8]

Aktivnost neprijatelja u proteklom mjesecu možemo reći da je bila slaba, i to je također jedan od razloga da smo uspjeli prilično lako i nesmetano da izvršimo žetvu 7.000 jutara napuštene zemlje i da spremimo u naše vojne magacine preko 200 vagona žita.

Jedan od novih momenata koji prilično parališe aktivnost neprijatelja, a naročito njegov saobraćaj na glavnoj pruzi jeste saveznička avijacija, a naročito lovci bombarderi koji gotovo svakodnevno nadletaju glavnom prugom i koče neprijateljski saobraćaj. Isto tako i neprijateljska avijacija u ovom mjesecu nije se gotovo ni pojavljivala izuzev što se ponekad pojavi ujutro rano ili kasno pred večer po koja »trakalica«, i jednom prilikom je 8 štuka bombardovalo našu aerobazu.

II. POLITIČKA SITUACIJA

Popularizacija i objašnjavanje III. zasjedanja ZAVNOH-a još uvijek se vrši i u tome se prilično uspijeva tako da se to lijepo odražava na mobilizaciji. Kod boraca se prilično uspjelo protumačiti odluke III. zasjedanja i kod naroda na oslobođenom i poluoslobođenom teritoriju. Najmanje je učinjeno u tom pravcu u gradovima i neprijateljskim uporištima.

Formiranje izvršnog odbora NOF i njegov organizacioni oblik još uvijek se tumači i u vojsci i u pozadini. Ispravljaju se razna nepravilna i uskogrudna shvatanja kojih je tu i tamo bilo o građanima prvog i drugog reda, bolje rečeno — više se pazi da

[5] Odnosi se na planinu Papuk.

[6] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 107 i dok. br. 18—2, k. 1138 u Arhivu V.I.I.

[7] i [8] Vidi dok. br. 100.

se u praktičnom i svakodnevnom radu provode u život sve one široko demokratske odluke i postavke postavljene od AVNOJ-a odnosno ZAVNOH-a.

Sporazum između Tita i Šubašića u vojsci je prilično protumačen i vojska ga je općenito uzevši povoljno ili, bolje rečeno, disciplinirano primila. Kod naroda postoji tu i tamo krivih i nepravilnih tumačenja toga sporazuma, ali je ipak sporazum mnogim špekulantima i među Srbima i među Hrvatima izbio oružje iz ruku pomoću koga su rovarili protiv NOB nazivajući je komunističkom borbom, srpskom i hrvatskom.

Posljednja totalna mobilizacija o kojoj Gebels na dugačko trubi još se nije počela provoditi na našem teritoriju. Svi znaci govore da bi do toga ipak moglo doći. Primili smo depešu od vas koja je u vezi s tim i nastojat ćemo da učinimo što više kako bi oteli neprijatelju svaku glavu koja je sposobna ili za borbu ili za rad.

U zadnje vrijeme u našem političkom djelovanju, agitaciji i propagandi vodili smo kurs ka demobilizaciji domobranaca. Obraćajući se pismima, pojedinačnim razgovorima, zborovima, konferencijama i savjetovanjima domobranskim familijama, uspjeva se uvjeriti mnoge da se mora napustiti domobranstvo i danas imademo masovnih pojava gdje domobranci bježe svojim kućama, ovo naročito važi za okrug Brod i Viroviticu, ali i za čitavu Slavoniju, jer nema hrvatskog sela danas u Slavoniji iz koga domobranci ne bježe svojim kućama. Imade već i takvih slučajeva, gdje od 200—300 bivših domobranaca imade svega dvojica, trojica u neprijateljskoj vojci. Najveći broj tih bjegunaca još se zadržava kod svojih kuća, dok priličan broj stupa u naše redove.

U vezi s takvim stanjem u domobranstvu održao je general Čanić[9] sastanak sa još 5 domobranskih generala u Novoj Gradišci. Na tom sastanku se razgovaralo od prilike ovo: Vrlo je vjerovatno da će Njemačka izgubiti rat, sigurno je da se rat naglo približava svom kraju i da je potrebno da domobranci pod svaku cijenu zadrže oružje, jer koliko budu imali snage, toliko će imati i prava da pozivaju Nacionalni komitet, odnosno da stupaju sa njim u pregovore. Ova parola je pravi odraz naftalinskog shvatanja austrougarskih generala iza kojih stoje gospoda koja čekaju, i krajnji cilj te parole je po našem mišljenju borba te gospode da dobiju bilo kakovi udio u novoj vlasti. Sa ovim novim stavom domobranskih glavešina upoznati su svi naši politički rukovodioci u vojsci, a i dobili su konkretne upute kako se treba boriti protiv ovakove parole.

Stanje u domobranstvu na našem teritoriju lijepo karakteriše činjenica iz Bađljevine i Končanice, gdje je 99% domo-

[9] Matija

branaca ostalo u našim redovima, a posada u Končanici predala se zapravo bez metka[10] i kada su se sastali sa našim borcima oduševljeno su klicali: Živio Maršal Tito. I pored toga što je gornja neprijateljska parola zapravo pokušaj spašavanja utopljenika koji se davi, mi ipak na nju računamo i protiv nje vodimo i političku i vojničku borbu.

Kao rezultat sve povoljnije političke situacije, i kao rezultat sve masovnijeg upoznavanja naroda sa krupnim političkim događajima koji se odigravaju u našoj zemlji i u svijetu, javilo se je 1.084 nova borca u naše jedinice.[11]

III. EKONOMSKA SITUACIJA

Ekonomsko stanje možemo reći da je zadovoljavajuće, osim ponešto oskudice u masti i grahu. Svih ostalih artikala imademo dovoljno. Rad prehrambenih komisija se stalno popravlja, tako da je ishrana naše vojske i vojnih ustanova svakim danom sve bolja. Danas smo već uspjeli da stvorimo, iako još male, marvene depoe. Ponekad se osjeti manjak i nestašica svježeg povrća i voća, naročito na našem centralnom sektoru koji je najudaljeniji od izvora za snabdijevanje.

Kako smo već naprijed napomenuli žetva je uspješno završena. Smatramo ovogodišnju žetvu kao jedan od velikih naših organizacionih uspjeha. U rekordno kratkom vremenu, tj. za 8 dana požnjeveno je preko sedam hiljada jutara napuštene zemlje, a za drugih 10 dana sve to žito bilo je izvršeno i u glavnom spremljeno u naša skloništa. U tom periodu narod je dao preko 56.000 radnih dana, 37.000 stočnih zaprega. Ove brojke govore o masovnoj organizaciji i učestvovanju ogromnog broja naroda u izvršenju naređenja našeg druga Tita. Jedinstvo fronta i pozadine ovaj puta se je sjajno pokazalo. Dok je naša divizija vodila veoma žestoke borbe, hiljade žetelaca bezbrižno i pjevajući želi su iza leđa naših boraca.[12] Bilo je omladinskih radnih četa koje su prelazile preko 100 km. i dolazile sa pjesmom na određeno mjesto da žanju. Ovo je samo jedan od bezbroj junačkih primjera koje su pokazale naše ustanove, vojska i narod. Sva područja su u žetvi zadovoljila, osim Slatinskog. Najviše brzine i organiziranosti pokazalo je Požeško i Brodsko područje. Požeško je područje za 10 dana završilo i žetvu i vršidbu državnog žita.

Sada je u toku vršidba narodnog žita, koja se odvija nešto sporije, ali po svim znacima izgleda da će se i ona povoljno rije-

[10] Domobranska posada u Badljevini je zarobljena 2. avgusta, poslije borbe koja je trajala 4 časa, a posada u Končanici predala se 9. avgusta 1944 (vidi dok. br. 14, 18 i 100).

[11] Vidi dok. br. 43 i 96.

[12] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 109.

šiti, jer imade dovoljno i vršaćih strojeva, ulja itd. što je potrebno za vršidbu.

U ovoj žetvi uspjeli smo prekoračiti naš plan za preko 60 vagona žita. Tako smo na taj način pripremili prilične količine žita koje možemo u svako doba kad to budu dozvoljavale vojničke prilike prebaciti u naše pasivne krajeve.

IV. ORGANIZACIONO STANJE KORPUSNE VOJNE OBLASTI

U Korpusnoj vojnoj oblasti izvršene su neke personalne izmjene. Tako je dosadanji šef Otsjeka za mobilizaciju otišao na novu dužnost, za zamjenika komandanta II. Oficirske škole. Šef Tehničkog otsjeka kapetan Bogumil Čop prema vašem traženju upućen je u Glavni Štab.

Još nismo proveli reorganizaciju sudstva.

Organizacija saobraćajnog otsjeka je u toku.

Za vršioca dužnosti vojno-pozadinskog saniteta postavljen je dr. Krešimir Štimac.

Otsjeci u svom radu u glavnom zadovoljavaju. Jedino što bi se moglo primijetiti, to je da čisto u stručnom pogledu se veoma sporo razvijaju (jedan od glavnih razloga za to je nestašica dobrih stručnjaka).

Prema vašem naređenju Tehnički otsjek je formirao jedan kurs u Đulovcu[13] koji je već proradio.

V. ORGANIZACIONO STANJE I RAD KOMANDI PODRUČJA

U komandama područja nije bilo nikakvih znatnih promjena. U Daruvarskom području postavljen je za komandanta dosadanji zamj. komandanta, a komandant je upućen za načelnika Štaba XVIII. Brigade, i komandant Virovitičkog područja major Sužnjević je upućen na opći tromesečni obrazovni kurs, te područjem komanduje njegov zamjenik potporučnik Vojin Sudar. U ostalim komandama nije bilo nikakovih izmjena.

Rad komandi područja stalno je u porastu. Osjećaj odgovornosti i discipline svakim danom je sve bolji. Primjećuje se jedno, da imade nekih drugova koji su na dužnostima u komandi područja već prilično dugo vremena te se osjeća kao da su pomalo začmali i da stagniraju...

Komande održavaju prema postavljenom planu redovna mjesečna široka savjetovanja, imaju pri svakoj komandi kratki vojno-politički kursevi. Sada svaka komanda područja imade najmanje 2 polit. instruktora.

U administrativnom pogledu komanda se također popravlja i osamostaljuje. Odnos između komandi i NOO-a je dobar.

[13] Miokovićevo (Đulavec)

VI. KOMANDE MJESTA

Komande mjesta nam se veoma sporo uzdižu i osamostaljuju. Najbolja naša komanda jeste Komanda mjesta u Suhopolju, koju mislimo za pravilan vojnički i politički rad pohvaliti. Prilično dobre su i komande mjesta Brodskog područja, dok su najslabije komande mjesta Slatinskog područja. Na Novogradiškom području se je ukazala potreba, te smo formirali u Trokutu (Brezovcu) novu komandu mjesta.

VII. ORGANIZACIONO STANJE I DJELATNOST PARTIZANSKIH STRAŽA

Djelatnost partizanskih straža kroz ovaj mjesec najvećim djelom se svodila na pomoć i osiguranje žetve. Tu su straže uložile dosta napora i mnogo koristile. Što se tiče njihove borbenosti, ona je različita. U glavnom nije na onoj visini na kojoj bi trebala biti, a najslabije u tom pravcu stoje partizanske straže Požeškog područja. Brojno stanje samih straža još ne zadovoljava — naročito na Brodskom području.

VIII. RAZNO

1. Iz vojne pozadine uputili smo u operativne jedinice 237 boraca, mislimo i dalje vršiti čišćenje pozadine od špekulanata i ljudi koji nisu bili u borbi.

2. Čete za specijalne zadatke teško se uposljavaju da izvršavaju zaista specijalne zadatke, tako da će za kratko vrijeme (po formiranju Brigade O.Z.N.E.)[14] izgubiti svoj rezon da postoje kao neke specijalne jedinice.

3. Vojno-pozadinski kurs i dalje radi — sada je na istom četvrta grupa slušača.

IX. PROBLEMI I ZADACI

Momentalno pred nama nema nikakvih krupnijih problema. Od zadataka koji stoje pred nama najvažniji su ovi:

1.— Popraviti kvalitet i rad komandi mjesta.

2.— Osigurati skloništa i omogućiti sakupljanje što većih količina žita za NOF.

3.— Pomoći civilnim vlastima u oživljavanju obrta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik: **Vlado Janić** Komandant, ppukovnik:

(M. P.)

[14] O njenom formiranju vidi primjedbu br. 33 uz dok. br. 34.

BR. 45

ZAPOVIJEST ŠTABA 6. KORPUSA NOVJ OD 17. AVGUSTA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA DOMOBRANE U GRUBIŠNOM POLJU[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 1378
Dana: 17/VIII. 1944. u....sati

ZAPOVEST
(Sekcija Bjelovar 1 : 100.000)

U cilju likvidacije neprijateljskog uporišta Grubišno Polje[2]

NAREĐUJEMO:

1. — XII. divizija:
Sastav: 3 brigade[3]
1 odred (Daruvarski)
2 brd. topa 75/28
iz art. div.

Zadatak:

a.— Sa 1 brigadom napada i likvidira neprijateljsko uporište Grubišno Polje.[4]

b.— Sa ostale 2 brigade postavlja zasedu prema neprijateljskom uporištu Daruvar i V. Zdenci[5] na liniji: s. Trojeglava — desna obala potoka Rašenice — desna obala r. Ilove do Sigeta (zatvarajući cestu V. Zdenci — Končanica) — kolni put koji vodi ispod groblja i crkve u s. M. Zdenci i dalje do mosta na potoku Šovarnica, gde hvata vezu sa jedinicama XL. Divizije.

c.— Daruvarski odred poseda položaje kod s. D. Vrijeska sa zadatkom da kontroliše teren između cesta Daruvar — V. Zdenci i Daru-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 23—1/1, k. 473.

[2] O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 46 i 79.

[3] U sastavu 12. divizije bile su 12. brigada, Osječka brigada i Čehoslovačka brigada »Jan Žiška«.

[4] Napad je izvela 12. brigada, bez jednog bataljona (vidi dok. br. 24/1—1, k. 882, 48/1, k. 893 u Arhivu V.I.I.).

[5] U zasjedi prema Daruvaru bila je Osječka brigada a prema Velikim Zdencima Čehoslovačka brigada »Jan Žiška« (Arhiv V.I.I., reg. br. 24/1, k. 882, 48/1, k. 893, 11/1, k. 889, 2/1, k. 889).

var — Ivanovo Selo — Grubišno Polje i da neprijatelja koji bi eventualno iz Daruvara krenuo u pravcu Grubišnog Polja ili V. Zdenaca napadne i prisili na što ranije razvijanje.[6]

2. — XL. divizija:
Sastav: 2 brigade[7] Zadatak:

Sa obe brigade postavlja zasedu prema uporištu Bjelovar na liniji: leva obala p. Barna od k. 135 do Česme — desna obala bezimenog potoka na jugozapadnoj strani s. Pavlovac — k. 149 — most na potoku Šovarnici (300 m ist. od crkve u s. M. Zdenci), gde hvata vezu sa jedinicama XII. Divizije.

3. — Bilogorski odred
Sastav: 3 bataljona Zadatak:

a.— Sa 1 bataljonom zatvara pravce: Virovitica — Lončarica — Grubišno Polje i Špišić Bukovica — Gakovo — V. Peratovica — G. Polje.

b.— Ostala 2 bataljona obrazuju Korpusnu rezervu.[8]

4. — Artiljerijski divizion:

Zadatak:

Stavlja XII. Diviziji na raspoloženje 2 brdska topa 75 mm M. 28 sa potrebnom količinom municije.

5. — Diverzant ski bataljon:

Zadatak:

Bilogorska diverzantska četa vrši noću 17/18. VIII. rušenje sledećih mostova:

— sve mostove na cesti V. Zdenci — Hercegovac
— sve mostove na putu V. Zdenci — Tomašica i
— sve mostove na cesti V. Grđevac — Bulinac, ukoliko ti mostovi već nisu porušeni.

---

[6] Prema izvještaju Štaba 12. divizije NOVJ Daruvarski NOP odred nije učestvovao u borbi za Grubišno Polje (vidi dok. br. 79).

[7] Odnosi se na 18. brigadu i Omladinsku brigadu »Joža Vlahović« (vidi dok. br. 12/1, k. 1291 u Arhivu V.I.I.).

[8] Arhiv V.I.I., reg. br. 24—1, k. 473.

6. — **Mesto štabova:**
— Štab Korpusa u istočnom dijelu Grubišnog Polja
— Štab XII. Divizije u s. Poljani
— Štab XL. Divizije u s. Grbovac.

7. — **Korpusna rezerva:** 1 bataljon na k. 175 i 1 na k. 183.

8. — **Početak napada:** 18. VIII. 1944. u 5 časova ujutro.

9. — **Veza:** vezu organizirati prema dopunskoj zapovesti za vezu.

10. — **Sanitet:** sanitetsku službu organizovati prema sanitet. dopunskoj zapovesti.

11. — **Izviđanje:** izviđačku službu organizirati po dopunskoj zapovesti.

12. — **Znaci raspoznavanja:** — za noć 17/18. VIII. — **sud .... narodni**
— za dan 18. VIII. važe opšti znaci.

13. — **Povlačenje:** povlačenje izvršiti na osnovu pismenog, telefonskog ili radiotelegrafskog naređenja ili na osnovu ugovorenih znakova danih od strane i sa mesta ovoga štaba i to:
1 crvena, 2 bele i 1 zelena raketa,
izbačene uzastopno jedna iza druge u pravcu V. Zdenaca.

Ukoliko se naknadno u naređenju za povlačenje ne promeni, povlačenje izvršiti na sektore:

XII. Divizija: G. Polje — Rašenica — M. Peratovica — Ivanovo Selo. Štab Divizije u Grubišnom Polju.

XL. Divizija: Grbovac — V. Jasenovača — V. Barna. Štab Divizije u V. Barni.

14. — **Prilozi:**
— Skica uporišta (samo za XII. Diviziju)
— Podaci o neprijateljskim uporištima u Daruvarskoj kotlini
— Dopunska zapovest za: vezu, sanitet i izviđačku službu
— Uput za organizaciju napada i zaseda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik,
Vlado Janić

Komandant, ppukovnik,
Mate Jerković

(M. P.)

DOSTAVLJENO:
Glavnom štabu Hrvatske, na uvid.
Na izvršenje:
Štabu XII. Divizije
Štabu XL. Divizije
Štabu Zapadne grupe odreda, izvodno
Štabu Artilerijskog diviziona, izvodno
Štabu Diverzantskog bataljona, izvodno.

BR. 46

UPUTSTVO ŠTABA 6. KORPUSA NOVJ OD 17. AVGUSTA 1944. ŠTABU 40. DIVIZIJE U VEZI S NAPADOM NA GRUBIŠNO POLJE[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
K. op. broj: 1378
dana: 17/VIII. 1944. u....sati

Nekoliko napomena u vezi
s pretstojećom akcijom na
Grubišno Polje.[2]

ŠTABU XL. DIVIZIJE

Osim napomena izloženih u aktu ovog Štaba Op. br. 1223/a[3] od 30. VII. 1944., treba pri borbi za Grubišno Polje obratiti pažnju još na slijedeće:

1.— *Napad.* Glavni prodor organizovati sa istočne strane Grubišnog Polja, cestom od Male Peratovice. Težište odmah ka zgradama u centru mjesta, ne zabavljajući se posebno oko osvajanja srpske crkve i bunkera lijevo i desno od pravca nadiranja. Naravno da o njima treba voditi računa utoliko, što je moguće da neprijatelj iz njih pokuša ili bijeg ili sklanjanje u zgrade u centru mjesta ili napokon da pokuša napad s obje strane na naš klin.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 23—11/1, k. 473.

[2] O napadu na domobrane u Grubišnom Polju vidi dok. br. 45 i 79.

[3] i [4] Riječ je o napomenama Štaba 6. korpusa NOVJ u vezi s napadom na neprijateljske snage u Badljevini (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 103).

Ostale napadne kolone imaju najpodesniji pravac od M. Zdenaca i želj. stanice Grubišnog Polja, s tim da se ne zadržavaju kod Novakova mlina i želj. stanice, nego da i one teže također da stignu što prije ka centru, ostavljajući kod mlina i želj. stanice dio snaga koje neće dozvoliti da neprijatelj pobjegne iz tih objekata.

Pri napadu treba osobito paziti na:

a) *puno korištenje zgrada.* U Badljevini je I. bataljon Osječke brigade, koji je koristio zgrade, imao izbačenih iz stroja 5 drugova, najviše je zarobio i zaplijenio, dok je III. bataljon imao 15 izbačenih iz stroja, a plijen mnogo manji i to samo zato jer je vrlo slabo koristio zgrade pri napadu.[4]

b) Prvi napadni dijelovi treba da sa sobom odmah ponesu potrebno (eksploziv, Džon-bule i t.d.), a ne da kao jedan bataljon Osječke brigade traži sredstva kad je već započeo borbu.

c) Džon-buli (s nekoliko puškomitraljeza) treba da prvi stignu do zgrade iz koje će se napadati objekt, da se Džon-buli pripreme za gađanje i da otvore vatru, zajedno sa svim oružjima koja ga štite, a ne da borbu započnu puške i mitraljezi i da se Džon-bul pod takvim uslovima mora pripremiti za borbu.

d) Vezu treba usavršiti još više nego što je to bilo u Badljevini. Osobito sa prednjim prodornim dijelovima.

S obzirom da je građanska škola, u kojoj je također neprijateljska vojska, izolirana zgrada na sprat s brisanim prostorom, biće potrebno zauzeti *najprije* vojnu zgradu njoj susjednu u centru mjesta.

Rasporedu napadnih kolona i njihovoj pripravnosti za obranu mora se posvetiti osobito velika pažnja s obzirom da dobar dio neprijateljskih snaga ostaje izoliran u raznim objektima (želj. stanica, mlin, veliki broj bunkera) (Vidi Op. br. 1223/a od 30. VII. 1944., tač. 1 c.)

Topovi koji se uvlače u samo uporište treba da si na mjestu gađanja organizuju potreban zaklon, osobito protiv puščanih metaka, da budu spremni na prepad sa svih strana, da imaju potrebno osiguranje.

Seljake i sve zarobljenike ispitati gdje se točno nalaze minirana polja i o tom odmah obavijestiti (sa priloženom skicom) sve jedinice u uporištu.

2. — ZASJEDE

Pretpostavlja se najjači pritisak od strane Daruvara cestom Daruvar — Zdenci i od V. Zdenaca cestom ka Grubišnom Polju i od strane Daruvara. Iz toga slijedi da osobito treba organizovati jak otpor na liniji od mjesta gdje cesta Daruvar — V. Zdenci prelazi Ribnjak, pa do šume Gaj, I½ km sjeverno od

sela V. Zdenci, i na cesti Bjelovar — Gr. Polje. Naročito se skreće pažnja na kopanje rovova punog profila, dobro maskiranih i sa solidno miniranim predterenom.

Sve prelaze na Ribnjaku razoriti i staviti prepreke na tim mjestima.

Na liniji odbrane prema Daruvaru, s obzirom na vrlo dobre prirodne prepreke, treba i može se imati veće počesne rezerve, nc one treba s obzirom na brisani prostor također da si iskopaju rovove (ukoliko nemaju negdje na licu mjesta prirodne zaklone).

Obratiti pažnju na isturivanje izviđačkih, bojnih patrola, organizovanje dalekih »predstražnih« položaja daleko od glavnog obranbenog položaja (zasjede) preko krutih propisa, osobito na pravcima prema Hercegovcu i V. Grđevcu, sve sa točno određenim pravcima za povlačenje preko vlastitih miniranih polja, a sve u cilju dobitka na vremenu.

Rezerve divizija i brigada treba da budu spremne i za hvatanje neprijatelja koji će eventualno pokušati bijeg iz uporišta. Prema tome držati ih na najpodesnijem mjestu, na okupu i stalno pripremne.

Diverzanti pojedinih jedinica treba da poruše mostove ispred položaja svojih jedinica, ne obazirući se na zadatke Diverzantskog bataljona, i da miniraju sve ceste i puteve koji izvode na položaje zasjeda.

Sva odjeljenja sa posebnim zadacima upoznati sa znacima raspoznavanja za noć od 17. na 18. o. mjeseca.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po naređenju komandanta:
šef operativnog otsjeka:
major,
Inkret[5]

(M. P.)

[5] Franc

BR. 47

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE JUŽNODALMATINSKIH NOP ODREDA OD 17. AVGUSTA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O NEPRIJATELJSKOJ OFANZIVI NA BIOKOVO OD 7. DO 11. AVGUSTA[1]

ŠTAB GRUPE
JUŽ. DALM. PARTIZ. ODREDA
Str. pov. broj 72
Dne 17. VIII. 1944. god.

Sekcija Makarska 1 : 100.000

Operativni izvještaj o
neprijateljskoj ofanzivi
na Biokovo od dana 7. augusta
do 11. augusta 1944. godine.—

ŠTABU VIII. KORPUSA

Položaj

Neprijatelj je poduzeo ofanzivu većeg stila na sela Krstatice, Župa, Raščane i Kozička Poljica i zapadno Biokovo, u kojoj je učestvovalo oko 4.000 neprijateljskih vojnika, sa namjerom da uništi ili rasprši naše snage na tom sektoru.[2] Neprijatelj je izvršio pripreme u najvišoj tajnosti, a napad je organizirao vrlo pažljivo i precizno, o čemu donosimo slijedeći operativni izvještaj:

1. — OPIS POLOŽAJA:

a) Naši položaji:

Štab Imotskog P. O. nalazio se kod Sedmine (kota 1567). Štab I. bataljona tog Odreda nalazio se je kod Studenca, k. 1374. Jedna četa zatvarala je pravac od Zadvarja kod Sv. Ilije (k. 1640) prema Šibeniku (K. 1450). Druga četa istog bataljona zatvarala je pravac od Zagvozda i Grabovca naslanjajući se s lijevim krilom na 1. četu koja se je nalazila kod Sv. Ilije, a sa desnim krilom držala je Kameničku Vlaku (K. 1054) i Sv. Juru (K. 1762) održavajući vezu sa drugom četom I. bataljona Makarskog P. O. Treća četa istog bataljona nalazila se je u rezervi pri štabu bataljona.

Štab II. bataljona Imotskog P. O. nalazio se je kod Lađena (K. 1410). Prva njegova četa zatvarala je pravac prema

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 24/12, k. 1603 A.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 117 i 118.

Krvavicama — Velikom Brdu — Makru — Tučepi i Glogovu, držeći manje snage kao izvidnice na uzvišenim kotama prema Primorju, oslanjajući se desnim krilom na 1. četu I. bataljona I. P. O., dok jače snage postavila na Sinjal (K. 1333) i Lađene (K. 1410). Druga četa II. bataljona zatvarala je pravac od jugoistoka prema Kozici i Stazi držeći kote Kimet (K. 1536) i Kmić (K. 1371).

Štab Makarskog P. O. nalazio se je ispod Kozjaka (K. 1375). Štab I. bataljona tog Odreda nalazio se je kod Vodene Glavice, ispod K. 1307. Druga četa tog bataljona zatvarala je put Zagvozd — Župa držeći Oštru Glavicu (K. 1307), Hum i Turiju, vezujući se na lijevom krilu sa 2. četom I. bataljona I. P. O. Treća četa tog bataljona bila je u rezervi pri Štabu bataljona. 1. četa tog bataljona zatvarala je pravac prema Župi i Raščanima, držeći Sudvid (K. 1336) i kote prema Velikoj Strani, oslanjajući se sa desnim krilom na 2. četu II. bataljona I. P. O. i lijevim krilom na 2. četu I. bataljona M. P. O.

II. bataljon M.P.O. nalazio se u Kozičkim Poljicama.

Štab Grupe nalazio se je na prostoru između Vošca (K. 1421), Stipikovca (K. 1418) i Bukova Vrha (K. 1420).

b) Neprijateljski položaji:

Neprijatelj je posljednju ofanzivu podjelio na dva djela. 7. augusta poduzeo je ofanzivu u četiri pravca na sela Podbablje, Krstatice, Župa, Raščane i Kozička Poljica, računajući da se u tim selima nalaze naše jedinice. Težeći obuhvatnim manevrom odsjeći naše jedinice u pomenutim selima od Biokova i na taj način onemogućiti prebacivanje u Biokovo. Neprijatelj je nastojao pod svaku cjenu da ovlada cestom Zagvozd — Kozice, što mu je i uspjelo. 8. augusta ujutru, poslije nego je pažljivo zatvorio sve puteve koji vode iz Biokova u neprijateljsku pozadinu sa tri obruča po planinskim visovima, neprijatelj je poduzeo ofanzivu na zapadno Biokovo sa četiri napadna pravca.

Prvi napadni pravac i kao najvažniji odredio je neprijatelj od Staze i Tučepi, i od Vrgorca i Kozica. Iz tog pravca učestvovalo je 200 Njemaca 668. dopunskog bataljona pod komandom kapetana Preisa, 300 ustaša IX. zdruga iz Mostara, zapovjednik nepoznat, 150 Njemaca I. bataljona 738. puka 118. divizije, pod komandom kapetana Raunicha, 250 ustaša II. bojne IX. ustaškog zdruga pod komandom satnika Šlahta i poručnika Franje Lukšića. Od ovih 250 ustaša, 60 ustaša zatvorilo je puteve koji vode sa Biokova u Kotišinu, Makar i Veliko Brdo.

Drugi napadni pravac, ne manje važan, bio je Turija, Vodena Glavica i Sv. Juraj (K. 1762). U tom napadnom pravcu učestvovalo je 500 vojnika II. bataljona 378 puka »Vražje divizije« pod komandom nadporučnika Bajonje, nadporučnika

Veita i poručnika Matiba, 100 vojnika čete Hagendorn 738. puka 118 divizije, jedna četa (180) II. bataljona 14. puka divizije »Princ Eugen«, jedna četa (120) domobrana — ustaša Doknadne bojne, pod komandom zastavnika Čarapine, i oko 1000 vojnika, koji su u tri obruča zaposjeli sve istaknute visove i prolaze koji vode od Biokova prema Imotskom polju i Hercegovini.

Treći neprijateljski napadni pravac bio je iz Katuna, Šestanovca Zadvarja i Gornjih Brela. Tu su sudjelovali 120 ustaša Stožerne satnije Dane Miloša, 500 Njemaca 738. puka 118. divizije pod komandom podpukovnika Stayera, 100 ustaša II. bojne IX. zdruga iz Brela i Baške Vode, pod komandom poručnika Benzon Mirka i Ivana Kvasine. Od Zagvozda do Donjih Brela u podnožju Biokova zatvarali su sve puteve oko 500 Njemaca, ustaša i domobrana, kojoj jedinici pripadaju ne znamo.

2. — NAZIV NAŠIH JEDINICA KOJE SU UČESTVOVALE U BORBI:

Imotski P. O. sa oba bataljona i Makarski P. O. sa oba bataljona. Ukupno je bilo 396 boraca i rukovodilaca, jedan laki bacač od 45 mm, puškomitraljeza 42, parabela (strojnica) 96, pušaka 188 i 520 bombi.

3. — NAZIV I SASTAV NEPRIJATELJSKIH JEDINICA:

Njemački 668. dopunski bataljon, njemački I. bataljon 738. puka 118. divizije, njemački II. bataljon 378. puka »Vražje divizije«, njemačka četa Hagendorn 738. puka 118. divizije, njemački II. bataljon 14. puka divizije »Princ Eugen«, djelovi njemačkog 738. puka 118. divizije, ustaški IX. zdrug, ustaška Doknadna bojna i ustaška Stožerna satnija. Također je učestvovala posada na haubicama u Zadvarju, Zagvozdu i Stazi, ukupno oko 100 vojnika.

4. — OBOSTRANA SITUACIJA:

Neprijatelj brojčano mnogo jači, podpomognut sa 2 haubice iz Zadvarja 2 haubice iz Zagvozda i 3 haubice sa Staze, naoružan, osim pušaka, puškomitraljeza, puškobacača i lakih bacača, još sa teškim mitraljezima i teškim bacačima. Neprimjetna koncentracija bila mu je moguća po noći, jer je isti raspolagao sa dosta kamiona, a garnizoni su mu bili dosta blizu. Neprijateljske jedinice održavale su vezu preko radiostanice.

Namjera neprijatelja: osiguranje ceste Mostar — Split, u isto vrijeme da ometa našu mobilizaciju na kotaru imotskom, te uništenje i razbijanje naših jedinica oko Biokova i na Biokovu i dizanje morala kod svojih jedinica, kod kojih je prilično pao.

Naše snage brojčano mnogo slabije, sa slabim naoružanjem u lakom oružju, a bez teškog oružja i bez dobre veze. Naša

odluka da izdržimo borbu u toku dana, kako bi na taj način sklonili bolnicu i magazine i u toku noći probili se neprijatelju iza leđa.

5. — BORBA POČELA 7. AUGUSTA U 5 SATI UJUTRO:

6. — TOK BORBE:

Pred samu borbu neprijatelj je tukao artilerijom položaje II. bataljona Makarskog P. O. Također su tukli artilerijom sela Gornja Župa i Gornje Raščane podpomognuti vatrom neprijateljske kolone iz četiri pravca i to: iz Tihaljine, Podbablja, Zagvozda i Kozice primicali su se Kozičkim Poljicama, položajima II. bataljona. Jedinice II. bataljona prihvatile su borbu na istaknutim i povoljnim položajima i zadržale neprijatelja do noći. U toku noći prebacile su se preko puta Raščane — Kozica u Srednje Biokovo (Duge Njive).

8. augusta neprijatelj je sa Staze i Zagvozda tukao artilerijom i teškim bacačima položaje II. bataljona Imotskog P.O. i I. bataljona Makarskog P. O. Pod zaštitom artilerijske i minobacačke vatre neprijatelj se je privukao našim položajima, htio je da naglo prodre u naše položaje i time da razdvoji i razbije naše jedinice. Borci naših jedinica čvrsto su ostali na svojim položajima i neprijatelju nanijeli osjetljive gubitke. Neprijatelj je bio primoran da se povuče na ranije položaje, odakle je tukao naše položaje sa jakom artilerijskom i minobacačkom vatrom. Kako do tog vremena neprijatelj nije napadao od Zadvarja u pravcu Sv. Ilije treću četu I. bataljona Imotskog P. O. prebacili smo na sektor Vošac — Kmić kao rezervu, jer smo predpostavljali da će neprijatelj izvršiti jak napad na tom sektoru. Poslje jake artilerijske i minobacačke vatre, neprijatelj je izvršio napad i pod velikim pritiskom neprijatelja naše su se jedinice povukle na Grubišić K. 1300, K. 1484 i K. 1331 kod Crnog Dola. 3. četa I. bataljona Makarskog P. O. bila je primorana da napusti Sudvid i Kmić te da se povuče na Bubalov Konak K. 946, K. 1365, K. 1367 i K. 1384.

U 9 sati istog dana neprijatelj je počeo tući položaje I. bataljona Imotksog P. O. na Sv. Iliji (K. 1640). Jaka artileriska vatra i magla omogućila je podilaženje neprijatelja našim položajima, na što se je 1. četa I. bataljona Imotskog P. O. povukla na nove položaje Oštri Vrh (K. 1495) i Kuranik (K. 1550). Na te položaje neprijatelj je u više navrata vršio juriš, ali su naši borci zadržali svoje položaje do same noći.

Pod jakim neprijateljskim pritiskom 2. i 3. četa I. bataljona Imotskog P. O. povukla se je sa ranijih položaja na nove položaje: na Lokvice (K. 1086) i na Ploče, dok je i dalje zadržala Oštru Glavu (K. 1307). Neprijateljske jedinice vršile su sve jači pritisak na njih, ali su mu oni uspješno odoljevali.

Sve jači pritisak vršio je neprijatelj na lijevo krilo II. bataljona Imotskog P. O. u namjeri da ovlada dominantnim kotama i da na taj način sa lijevog boka ugrozi naše jedinice na tom sektoru. Tu kao pojačanje poslata je 3. četa I. bataljona Imotskog P. O. koja je bila predviđena kao rezerva. Uza sve to neprijatelju je uspjelo da ovlada kotama 1365, 1367, 1484, 1426 i Bukovim Vrhom (K. 1420). Naše su se jedinice povukle na Kaduju (K. 1387) te kotu 1416 i K. 1384, odakle su davale žilavi odpor neprijatelju do noći.

Usljed slabe vidljivosti koja je nastala oko podne od kiše i magle na sektoru I. bataljona Makarskog P. O., neprijatelju je uspjelo da neprimjetno dođe neposredno do položaja njegove 2. i 3. čete. Borbe su vođene prsa o prsa. Neprijatelju je uspjelo da potisne naše borce, radi svoje nadmoćnosti u ljudstvu i oružju, 2. i 3. četa I. bataljona Makarskog P. O. povukla se na nove položaje: na Kozjak (K. 1375), Samar (K. 1307) i Brijeg (K. 1515), te su položaje držale do noći.

Kada je pala noć i kad se tačno uočila situacija donesena je odluka da se I. bataljon Imotskog P. O. sa 1. i 2. četom probije između Zelenog Poda (K. 1645) i Proždorca (K. 1302) u pravcu Unišća, a odatle preko puta Zagvozd — Grabovac u Sidoč ili Orljaču prema okolnostima i mogućnostima. Na sektoru Medov Doca — Grabovca da se zadrži do završetka neprijateljske ofanzive. Ukoliko mu bude moguće da neprijatelja udari pri povlačenju sa Biokova.

1. četa I. bataljona Makarskog P. O. dobila je zadatak da se preko noći probije neprijatelju iza leđa iza Sudvida (K. 1336), Kmića (K. 1371) i Kimeta (K. 1536) i da sutra u povoljnom momentu udari neprijatelja u leđa. Sve ostale snage imale su poći pješačkom stazom Stopan Dolac, Blogova kroz Župu i Raščane preko Osoja u srednje Biokovo (Duge Njive). Prodor kroz neprijateljske zasjede u Župi nije nam uspio, jer su sa nama bile razne pozadinske ustanove, koje su ometale izvođenje pravilnih operacija. Bili smo prisiljeni da se vratimo natrag i da se sklonimo na sektoru Ploče — Velika Strana.

9. augusta ujutro 1. četa I. bataljona Makarskog P. O. napala je neprijatelja sa leđa iznenada i nanijela mu osjetljive gubitke. Ta četa vodila je borbu sa neprijateljem cijelog dana. Kad je pala noć sklonila se je u grebene ispod K. 1365, gdje je sutradan predanila. Neprijatelj je ostao 10. augusta pretražujući Biokovo, a 11. augusta oko 10 sati ujutro povukao se je sa Biokova.

7. — ISHOD I REZULTATI BORBE:

Neprijatelj nije postigao željeni cilj. U dva dana ogorčene borbe pretrpio je velike gubitke u mrtvima i ranjenima. Ubijeno

odluka da izdržimo borbu u toku dana, kako bi na taj način sklonili bolnicu i magazine i u toku noći probili se neprijatelju iza leđa.

5. — BORBA POČELA 7. AUGUSTA U 5 SATI UJUTRO:

6. — TOK BORBE:

Pred samu borbu neprijatelj je tukao artilerijom položaje II. bataljona Makarskog P. O. Također su tukli artilerijom sela Gornja Župa i Gornje Raščane podpomognuti vatrom neprijateljske kolone iz četiri pravca i to: iz Tihaljine, Podbablja, Zagvozda i Kozice primicali su se Kozičkim Poljicama, položajima II. bataljona. Jedinice II. bataljona prihvatile su borbu na istaknutim i povoljnim položajima i zadržale neprijatelja do noći. U toku noći prebacile su se preko puta Rašćane — Kozica u Srednje Biokovo (Duge Njive).

8. augusta neprijatelj je sa Staze i Zagvozda tukao artilerijom i teškim bacačima položaje II. bataljona Imotskog P.O. i I. bataljona Makarskog P. O. Pod zaštitom artilerijske i minobacačke vatre neprijatelj se je privukao našim položajima, htio je da naglo prodre u naše položaje i time da razdvoji i razbije naše jedinice. Borci naših jedinica čvrsto su ostali na svojim položajima i neprijatelju nanijeli osjetljive gubitke. Neprijatelj je bio primoran da se povuče na ranije položaje, odakle je tukao naše položaje sa jakom artilerijskom i minobacačkom vatrom. Kako do tog vremena neprijatelj nije napadao od Zadvarja u pravcu Sv. Ilije treću četu I. bataljona Imotskog P. O. prebacili smo na sektor Vošac — Kmić kao rezervu, jer smo predpostavljali da će neprijatelj izvršiti jak napad na tom sektoru. Poslje jake artilerijske i minobacačke vatre, neprijatelj je izvršio napad i pod velikim pritiskom neprijatelja naše su se jedinice povukle na Grubišić K. 1300, K. 1484 i K. 1331 kod Crnog Dola. 3. četa I. bataljona Makarskog P. O. bila je primorana da napusti Sudvid i Kmić te da se povuče na Bubalov Konak K. 946, K. 1365, K. 1367 i K. 1384.

U 9 sati istog dana neprijatelj je počeo tući položaje I. bataljona Imotksog P. O. na Sv. Iliji (K. 1640). Jaka artileriska vatra i magla omogućila je podilaženje neprijatelja našim položajima, na što se je 1. četa I. bataljona Imotskog P. O. povukla na nove položaje Oštri Vrh (K. 1495) i Kuranik (K. 1550). Na te položaje neprijatelj je u više navrata vršio juriš, ali su naši borci zadržali svoje položaje do same noći.

Pod jakim neprijateljskim pritiskom 2. i 3. četa I. bataljona Imotskog P. O. povukla se je sa ranijih položaja na nove položaje: na Lokvice (K. 1086) i na Ploče, dok je i dalje zadržala Oštru Glavu (K. 1307). Neprijateljske jedinice vršile su sve jači pritisak na njih, ali su mu oni uspješno odoljevali.

Sve jači pritisak vršio je neprijatelj na lijevo krilo II. bataljona Imotskog P. O. u namjeri da ovlada dominantnim kotama i da na taj način sa lijevog boka ugrozi naše jedinice na tom sektoru. Tu kao pojačanje poslata je 3. četa I. bataljona Imotskog P. O. koja je bila predviđena kao rezerva. Uza sve to neprijatelju je uspjelo da ovlada kotama 1365, 1367, 1484, 1426 i Bukovim Vrhom (K. 1420). Naše su se jedinice povukle na Kaduju (K. 1387) te kotu 1416 i K. 1384, odakle su davale žilavi odpor neprijatelju do noći.

Usljed slabe vidljivosti koja je nastala oko podne od kiše i magle na sektoru I. bataljona Makarskog P. O., neprijatelju je uspjelo da neprimjetno dođe neposredno do položaja njegove 2. i 3. čete. Borbe su vođene prsa o prsa. Neprijatelju je uspjelo da potisne naše borce, radi svoje nadmoćnosti u ljudstvu i oružju, 2. i 3. četa I. bataljona Makarskog P. O. povukla se na nove položaje: na Kozjak (K. 1375), Samar (K. 1307) i Brijeg (K. 1515), te su položaje držale do noći.

Kada je pala noć i kad se tačno uočila situacija donesena je odluka da se I. bataljon Imotskog P. O. sa 1. i 2. četom probije između Zelenog Poda (K. 1645) i Proždorca (K. 1302) u pravcu Unišća, a odatle preko puta Zagvozd — Grabovac u Sidoč ili Orljaču prema okolnostima i mogućnostima. Na sektoru Medov Doca — Grabovca da se zadrži do završetka neprijateljske ofanzive. Ukoliko mu bude moguće da neprijatelja udari pri povlačenju sa Biokova.

1. četa I. bataljona Makarskog P. O. dobila je zadatak da se preko noći probije neprijatelju iza leđa iza Sudvida (K. 1336), Kmića (K. 1371) i Kimeta (K. 1536) i da sutra u povoljnom momentu udari neprijatelja u leđa. Sve ostale snage imale su poći pješačkom stazom Stopan Dolac, Blogova kroz Župu i Raščane preko Osoja u srednje Biokovo (Duge Njive). Prodor kroz neprijateljske zasjede u Župi nije nam uspio, jer su sa nama bile razne pozadinske ustanove, koje su ometale izvođenje pravilnih operacija. Bili smo prisiljeni da se vratimo natrag i da se sklonimo na sektoru Ploče — Velika Strana.

9. augusta ujutro 1. četa I. bataljona Makarskog P. O. napala je neprijatelja sa leđa iznenada i nanijela mu osjetljive gubitke. Ta četa vodila je borbu sa neprijateljem cijelog dana. Kad je pala noć sklonila se je u grebene ispod K. 1365, gdje je sutradan predanila. Neprijatelj je ostao 10. augusta pretražujući Biokovo, a 11. augusta oko 10 sati ujutro povukao se je sa Biokova.

7. — ISHOD I REZULTATI BORBE:

Neprijatelj nije postigao željeni cilj. U dva dana ogorčene borbe pretrpio je velike gubitke u mrtvima i ranjenima. Ubijeno

je oko 100 neprijateljskih vojnika, a ranjeno preko 100. Zarobljeno je 4 puške, 1 puškobacač sa 20 bombi, jedna cijev od »Šarca«, 6 ćebari, 4 ranca, 5 šatorskih krila, 6 čuturica, 1200 metaka sa redenicima od »Šarca«. Uništena je jedna radiostanica.

8. — NAŠI GUBITCI:

2 teže ranjena i 4 lakše ranjena druga. Iz borbe nestalo je 15 boraca....

9. — UTROŠENO JE:

7.892 metka za puške i puškomitraljeze, 2.840 metaka za strojnice, 65 mina za laki bacač 45 mm, 96 ručnih bombi. Izgubljena je jedna strojnica.

10. — Svi su se borci i rukovodioci u borbi držali dosta dobro, a zamjenik komandanta Makarskog P. O. podporučnik Puharić Ante istakao se je svojom odlučnošću i samoinicijativom.

11. — Nije bilo boraca koje bi zbog slabog držanja trebalo kazniti, i uzeti na odgovornost. Isto tako nije bilo ni rukovodilaca koje bi trebalo uzeti na odgovornost. Jedino se ima uzeti na odgovornost 15 boraca koji su u borbi dezertirali.

12. — KRITIKA AKCIJE — OBRANE:

Obrana je bila dobro pripremljena i tačno je predviđeno gdje će neprijatelj vršiti najjači pritisak, iako nijesmo dobili nikakovih potrebitih obavještenja o snazi i razmještaju neprijatelja. Zapovjesti za obranu i probijanje neprijatelju za leđa izdate su pravovremeno. Sve taktičke radnje izvršene su vrlo dobro, te kako smo naknadno saznali preko R. O. C.[3] i neprijatelj im se je divio. Više i niže rukovodstvo pokazalo se je u borbi dosta dobro. Upotreba oružja nije bila najbolja jer plan vatre nije postavljen planski.

Veza je održavana dosta dobro, kako između jedinica na položaju tako sa štabovima bataljona, odreda i grupa. Nije bilo štednje municije. Saradnja među jedinicama bila je osrednja. Taktički i borbeni postupci bili su dobri i usklađeni sa razvojem situacije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Načelnik, major:	Zamjenik komandanta:
Služb. odsutan	**Turić M. Marko**	kapetan **Mate I. Meštrović**

[3] Rejonski obavještajni centar

BR. 48

IZVJEŠTAJ ŠTABA 2. BRIGADE OD 17. AVGUSTA 1944. ŠTABU 8. DIVIZIJE O BORBAMA NA PODRUČJU PLITVIČKI LESKOVAC — PRIJEBOJ — ĆUJIĆA KRČEVINA — UVALICA[1]

ŠTAB
II. BRIGADE VIII. UDARNE DIVIZIJE
Br. 10/44. 17. VIII. 1944.

Operativni izvještaj o borbama oko Plitvičkog Leskovca, Ćujića Krčevine, Prijeboja i Uvalice — dostavlja

ŠTABU VIII. UDARNE DIVIZIJE NOVJ

Prostorija na kojoj se vodila borba — oko Plitvičkog Leskovca, Ćujića Krčevine, Prijeboja i Uvalice (kota 792) — brdovita je i pošumljena. Šuma je korištena za iznenađenje kako po neprijatelju tako i po nama. Nalazi se na sekciji Gospić 1 : 100.000.

U borbi je učestvovala naša brigada bez I. bataljona, samostalno.

Neprijatelja sačinjavaju dvije bojne legionara iz 392. plave divizije pod komandom njemačkih oficira, a bilo je i nepoznati broj ustaša. Ukupna jačina neprijatelja oko 1200 ljudi. Od teškog oružja imao je neprijatelj 4 haubice i nekoliko bacača.

Neprijatelj je krenuo iz Vrhovina, Babina Potoka, Čudin klanca i Vaganca, a sa namjerom da odbaci snage 35. divizije sa prostorije Prijeboj — Ćujića Krčevina — Homoljački Klanac, da opljačka okolna sela i da osigura nesmetan prolaz jednoj bojni, koju je namjeravao prebaciti iz Babina Potoka za Bihać.[2]

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 26/12, k. 831.

[2] U istorijatu njemačke 392. legionarske divizije o namjerama neprijatelja piše sljedeće: »U okviru veće akcije u prostoru Prijeboja 846. puka bio je u početku avgusta 1944 doveden njegov drugi bataljon da zajedno sa trećim bataljonom 846. puka napreduje iz Babinog Potoka u prostor sjeverno od Korenice i da se spoji sa prvim bataljonom 846. puka, koji je napredovao iz Krbavskog polja i da u prostoru Prijeboja uspostavi vezu sa jedinicama 373. pješ. divizije, koje su napredovale iz Ličkog Petrovog Sela...

Divizija je naredila da se u jutarnjim časovima 13 avgusta 1944 god. napadnu jake neprijateljske snage sjeverno od Vrela i da se potisnu pravcem Prijeboj — Plitvička Jezera. Zato je 846. puk napredovao

Naša odluka bila je, da onemogućimo prelaz i pljačku neprijatelju te da ga tučemo.

Za zauzimanje položaja izdano je usmeno naređenje i to: II. bataljon Plitvički Leskovac, III. bataljon Prijeboj, IV. i V. bataljon Cujića Krčevina, gdje je III. bataljon smijenio jedan bataljon I. brigade 35. divizije.[3]

Položaj je zaposjednut 12. VIII. o. g. do 5 časova.

Istoga dana neprijatelj nije nastupao prema našim položajima, već je sa artiljerijom tukao iz Ličkog Petrovog Sela prema Prijeboju.

13. VIII. o. g. sa dva bataljona napadamo neprijatelja na koti 804 i na Uvalici (kota 792), gdje je neprijatelj bio utvrđen u rovovima. Napad nije uspio, pošto je neprijatelj bio dosta jak, dobro utvrđen i imao dobro organizovanu artiljerijsku i minobacačku vatru. Naše snage poslije neuspjelog napada povukle su se na polazne položaje. Istoga dana oko 15 časova izvršili smo ponovno napad koji je uspio, te neprijatelj bio odbačen sa gore navedenih položaja tj. isti se potučen i razbijen povukao sa jednim dijelom pravcem preko Uvalice, a drugim dijelom

---

sa prvim bataljonom sa obje strane ceste Korenica — Prijeboj, sa trećim bataljonom preko Vrela i sa drugim sjeverno od Homoljca preko Uvalice u pravcu Plitvičkih Jezera. Poslije teških početnih borbi neprijatelj je odbačen sa položaja na visovima, započeo je prodor u pravcu Plitvičkih Jezera. Ali već u podnevnim časovima pojačao se neprijateljski otpor južno od Prijeboja, a osobito pred prvim bataljonom. Protivnik nije pokazao samo jak otpor, već je napadao sa jakim snagama na pozadinske dijelove prvog bataljona 846. puka, tako da je on kao putujući jež lagano napredovao na sjever. Poslije borbe i teških gubitaka bataljon je u sumrak stigao u rejon Prijeboja i organizovao odbranu u vidu ježa na k. 791 (Gusto). I treći bataljon 846. puka napredovao je u početku dosta brzo i pored jakog otpora, ali je u daljem napredovanju naišao na jak neprijateljski otpor i nije mogao dostići dnevni cilj. Drugi bataljon 846. puka stigao je skoro bez borbe u Uvalicu, gdje je izvučen iz borbe i upućen u uporište Babin Potok. Pošto se računalo da će u toku noći doći do jakih neprijateljskih protivnapada, naređeno je trećem bataljonu da se spoji sa prvim bataljonom na k. 791 (Gusto) radi organizovanja jače odbrane. U noći 13/14 avgusta 1944 god. protivnik je više puta napadao, kao što je i očekivano, na oba bataljona. Uspjelo mu je i zauzeti dio visa, ali je protivnapadom bio opet potisnut. U jutarnjim časovima 14 avg. 44 god. neprijateljske jedinice otstupile su u pravcu Plitvičkih Jezera.

Pošto oba bataljona nisu mogla biti snabdjevena od svoje divizije sa municijom i hranom i nije više bilo moguće transportovati ranjenike u pravcu Otočca, XV. brdski A.K. (armijski korpus — prim. red.) naredio je 373. pješ. diviziji da od Ličkog Petrovog Sela preuzme snabdijevanje i transportovanje ranjenika.

U večernjim časovima 14 avgusta treći bataljon 846. puka bio je premješten u Uvalicu, prvi bataljon ostao je još na visu Gusto, a neprijatelj se odrekao od daljih napada...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 41/3, k. 74).

[3] Vidi dok. br. 71.

prema Čujića Krčevini. Poslije toga neprijatelj se ponovno skoncentrisao i spojio se sa jačim snagama koje su kretale preko Koreničke Kapele i snagama koje su kretale iz Ličkog Petrovog Sela i izbile na kotu 791 (Gusto), te izvršio protunapad na položaje na kojima su se nalazile naše snage. Isti napad bio je odbijen, a neprijatelj povraćen na polazni položaj, gdje se ponovno skoncentrisao i po drugi puta izvršio napad na naše položaje nakon što je prethodno izvršio jaku artiljerijsku i minobacačku pripremu.

Ovim napadom uspjelo je neprijatelju odbaciti naše snage sa položaja. Istoga dana neprijatelj kreće iz Čudinog klanca prema položajima našeg II. bataljona, gdje je stigao oko 16 časova na odstojanje 300— 400 met. pred položaj gdje je na istoga otvorena jaka mitraljeska vatra. Nakon kratke borbe naneseni su mu osjetljivi gubici usljed čega je bio prisiljen povući se na svoj polazni položaj odakle je tukao topovskom vatrom položaj II. bataljona. Naš II. bataljon ostaje i dalje na svom prvobitnom položaju.

14. VIII. o. g. neprijatelj napada prema položajima koje je držao naš III. bataljon ispred kote 791 (Gusto), zatvarajući pravac prema Plitvičkom Leskovcu i prema Plitvičkim Jezerima. Isti nije mogao odbaciti naše snage sa njihovih položaja. Jedna neprijateljska kolona krenula je istoga dana preko Rastovače — Zaklopače, da izbije našim snagama s leđa, koje su držale položaj prema Gustom. Uvidivši da bi nas neprijatelj mogao ugroziti s toga pravca, rokirali smo naš III. bataljon na položaj prema gore navedenom pokretu neprijatelja, a IV. bataljon na položaj kojega je ranije držao III. bataljon.

Istoga dana neprijatelj iz Čudinog klanca kreće prema Plitvičkom Leskovcu sa zadatkom da izviđa naše snage i pokupi mrtve koji su mu ostali prilikom borbe 13. ov. mj. Na istoga je otvorena vatra od strane našeg II. bataljona i naneseni mu osjetljivi gubici, nakon čega se povukao u svoj polazni položaj. Neprijatelj, koji je kretao preko Rastovače nije uspio doći u sastav snaga koje su mu bile oko Prijeboja, već se povukao natrag u Vaganac.

Pošto smo istoga dana obaviješteni, da neprijatelj ima namjeru krenuti od pravca [Lič.] Jesenice — Saborski prema Poljanku i ugroziti naše snage s leđa, uputili smo naš III. bataljon da zatvori pravac prema Saborskom na položajima oko Poljanka. Istoga dana obaviješteni smo da bi neke manje neprijateljske snage imale krenuti od Čudinog klanca i Čorkove Uvale preko Bigine Poljane i Labudovca, da ugroze naš II. bataljon koji se nalazio na položaju oko Plitvičkog Leskovca, to smo naredili II. bataljonu, da uputi jednu četu na Biginu Poljanu, da zatvori pravac kuda bi neprijatelj mogao naići.

15. VIII. o. g. između 1—3 časa neprijatelj iskoristivši maglu i noć uspio je izvući se sa jednim snagama sa prijašnjih položaja preko Uvalice za Čudin klanac i Babin Potok, a sa nekim snagama u pravcu Bihaća. Prilikom povlačenja sa Uvalice neprijatelj je isturio desnokrilnu pobočnicu u jačini jedne satnije, koja je izbila jugoistočno od Plitvičkog Leskovca na lijevo krilo našeg II. bataljona u 9 časova, gdje je došlo do kratke ali žestoke borbe. Neprijatelju je uspjelo da odbaci bataljon sa položaja, pošto mu je zašao sa lijevog krila i boka. Nakon toga neprijatelj se povlači u pravcu Čudinog klanca i Babina Potoka. Istome su prilikom povlačenja naneseni dosta osjetljivi gubici. Povlačio se pod zaštitom artiljerijske vatre iz Čudinog klanca.

Postavljeni zadaci u ovoj borbi postignuti su.

Ubijeno je 56, a ranjeno 80 neprijateljskih vojnika te ubijeno 19 konja i 1 mazga i oštećen jedan tenk.

Zaplijenjeno: 5 ručnih bombi, 1 ćebe, 1 šat. krilo, 2 kazana i 1 par odijela.

Naši gubici 6 mrtvih, 29 ranjenih, 3 nestala i 1 prebjegao neprijatelju.

Utrošeno je 7760 metaka za puške i puškomitraljeze, 1932 metka za teške mitraljeze, 28 mina za mali bacač, 32 mine za teški bacač i 30 granata za p. o. top.

Izgubljen je 1 karabin.

Naročito se istakla u ovoj borbi II. i III. četa IV. bataljona, kao i njihove starješine umješnim rukovođenjem i hrabrošću, zatim II. četa II. bataljona sa svojim starješinama, naročito komandirom i komesarom, koja se istakla svojom neobičnom hrabrošću i rukovodstvom u borbi, kao i vodnici Prateće čete Bijelić Stojan i Ivković Stojan.

U ovim borbama nije bilo ni starješina ni pojedinaca koji su se slabo držali.

Među poginulim našim borcima nalazi se pomoć. komesara čete drug Zrinjanin Dušan, a među ranjenima v. d. politkomesara II. bataljona drug Mojsija Novković.

U ovim borbama bilo je rukovođenje jedinicama viših i nižih starješina dosta dobro. Veza između jedinica bila je dosta dobra. Suradnja artiljerije i pješadije također je bila dobra.

Iz ovih borbi možemo izvući pouku, da u borbi na pošumljenom zemljištu treba više inicijative nižih starješina u izvođenju manevara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, major:
Miloš Kukić

Komandant, major:
M.[4] Vojnović

[4] Mihajlo

BR. 49

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. DIVIZIJE OD 18. AVGUSTA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O NEKIM BORBAMA U PRVOJ POLOVINI AVGUSTA[1]

ŠTAB VIII UDR. DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE
Op. br. 50/44.
18. augusta 1944. g.

Kratak izvještaj o vođenim borbama od 1. ov. mj. do 18. ov. mj. 1944. g.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

I.

1. ov. mj. III brigada sa 2 bataljona postavila je zasjedu na cesti Generalski Stol — Tounj i to zapadno od s. Mikašinovića prema s. Rebići. Na postavljenu zasjedu naišao je neprijatelj, Nijemci i legionari iz Generalskog Stola u jačini 60 vojnika. Postavljena zasjeda bila je otkrivena i nakon kraće borbe neprijatelj je odbačen u Generalski Stol.

Istog dana oko 8 časova od pravca Tounja naišle su dvije neprijateljske kolone u jačini oko 300 vojnika legionara i Nijemaca. Neprijatelj je pušten na blisko odstojanje gdje su mu nanijeti osjetljivi gubitci. Nakon kraće borbe naše snage povukle su se u pravcu Mašnika i prebacile se na desnu obalu Mrežnice, obzirom što je neprijatelj raspolagao sa više automatskih oruđa i malih bacača sa kojima je tukao efikasno položaje naših jedinica.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 18 mrtvih i 20 ranjenih.

Zaplijenjen je 1 karabin, 1 vojnička uniforma i 1 cipele.

Naši gubitci: 5 mrtvih i 7 ranjenih drugova.

Oštećena su 2 p. mitraljeza od granate u rovu, izgubljena 4 karabina, utrošeno 1500 mauzer metaka, 500 metaka za engleske p. mitraljeze.[2]

II.

Noću 2/3. ov. mj. II brigada napala je predstražarski položaj s. Vaganac, Jerković-brdo i Jerković Selo. Zemljište na kome

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 1—1/6, k. 426A.

[2] i [3] Opširnije o tome vidi knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu V.I.I., reg. br. 4—24/13/I, k. 429A.

je vođena borba dosta je pogodno za borbu. Neprijatelj je imao utvrđene rovove na samom Jerković-brdu i zidove popaljenih kuća u s. Jerković. Jačina neprijatelja: jedna satnija ustaša iz VIII ustaške bojne u jačini oko 150 ljudi.

Naša odluka bila je napasti neprijatelja, nanijeti mu gubitke i protjerati ga preko rijeke Korane u Vaganac.[3]

U borbi učestvovala su 2 batalj. II. brigade.

Borba se vodila noću između 2. i 3. ov. mj., a počela u 22 časa 2. ov. mj.

II bataljon imao je zadatak da napadne neprijatelja frontalno, IV bataljon da se prebaci preko r. Korane na desnu obalu i da ugrožava neprijatelja sa njegovog lijevog boka prilikom povlačenja istoga. Razvođenje i podilaženje naših dijelova bilo je dosta pravilno i tajno zbog čega se uspjelo prići prema određenim pravcima na dosta blisko odstojanje. Neprijatelj je imao glavne svoje dijelove na desnoj obali Korane, a sa slabijim dijelovima držao je lijevu obalu Korane i naglo se je povukao u pravcu Vaganca, tako da bataljon koji je prebačen na desnu obalu nije mogao stići i zaobići neprijatelja. Produženo je gonjenje neprijatelja u Vaganac sa namjerom da će neprijatelj možda napustiti i Vaganac, što on nije učinio, već je stvorio sebi mogućnost sa isturenom predstražom da spreman u Vagancu sačeka naše nastupanje odakle je davao jake otpore. Nakon kraće borbe oko samoga Vaganca vidilo se da se je neprijatelj snašao i da se sa predviđenim snagama ne može likvidirati neprijateljsko uporište, jedinice su se povukle na polazne položaje tj. na liniju Gavranić most — Sadilovac — Smoljanac.

Postavljeni zadaci u ovoj operaciji postignuti su tj. neprijatelj je odbačen u Vaganac.

Neprijateljski gubitci 15 mrtvih i 20 ranjenih.

Zaplijenjeno je 5 pušaka.

Naši gubitci 2 mrtva i 13 ranjenih drugova.

Utrošeno je 860 metaka za puške, 2796 metaka za p. mitraljez, 300 metaka za teški mitraljez, 17 protukolskih granata, 7 mina za t. bacač, 9 mina za engleski i 3 za američki bacač.

III.

3. ov. mj. I brigada vršila je osiguranje konfiskacije na liniji Skakavac — Popović Brdo — Vukmanić selo, sa jednim dijelom snaga, a jednim dijelom vršila je napad na Kupski most.[4] Jedan bataljon vršio je napad i čišćenje na neprijateljske slabije dijelove koji su se zadržavali u s. Lipju i Ribarima, sa 1 bataljonom vršen je jači pritisak na neprijateljsko uporište Kamensko, jedan bataljon vršio je pritisak na neprijateljsko upo-

[4] Vidi dok. br. 78.

rište Turanj, sa jednim bataljonom ojačanim sa teškim bacačima, protukolskim topom i engleskim bacačima vršio je napad na neprijateljsku posadu Kupski most. Bataljoni koji su vršili osiguranje i čišćenje napred pomenutih sela izvršili su svoje zadatke.

Jačina neprijatelja koji se nalazio na Kupskom mostu bila je 70 ustaša i domobrana koji su dobro utvrđeni sa dvospratnim bunkerima, ograđenim sa bodljikavom žicom. Pored dvospratnih bunkera postoje duboki rovovi za stojeći stav pokriveni i povezani sa saobraćajnicama prema bunkerima koji omogućavaju izlazak neprijatelju iz bunkera kada se na bunkere skoncentriše vatra teških oruđa. Bataljon koji je napadao Kupski most energično je nastupio. Teška oruđa kao engleski bacači, protukolski top, protukolska ruska puška tukli su neprijateljske bunkere. Neprijatelj se žilavo branio napuštajući postepeno bunkere prelazeći u iskopane pokrivene rovove. Teška oruđa imala su direktne pogotke, ali većim dijelom nisu uspjela probušiti bunkere već su se odbijala od bunkera.

Postavljeni zadatak djelomično je izvršen.

Gubitci neprijatelja su 15 mrtvih, 20 ranjenih.

Zaplijenjeno je 1 ćebe, 1 šinjel, 2 bluze, 1 par cipela, 7 porcija, 680 metaka, 220 t. metaka i bicikl.

Naši gubitci bili su 1 mrtav i 1 lakše ranjen.

Utrošeno 4840 mauzer metaka, 200 metaka za Bredu, 6 ofanzivni bombi, 25 mina za mali bacač, 11 za teški bacač, granata pancirnih za protukolski top 47 mm 11 komada, 60 metaka za protukolsku rusku pušku, 9 mina za engleske bacače.

Napomena: za borbu pod tač. 1, određene jedinice nisu shvatile pravilno svoj zadatak kao zasjedu već su se upustile u dulju borbu na uskome i tijesnom prostoru gdje su imale pozadi sebe jaku prirodnu prepreku r. Mrežnicu te su morale naglo vršiti prebacivanje na desnu obalu Mrežnice.

U ovoj akciji loše se je držao komandir II čete III bataljona kao i cijela komanda čete, jer je nepravilno postavio svoju četu u rovove koji su bili spremni za noćnu zasjedu u neposrednoj blizini komunikacije i u tim rovovima ostao je, kada se svanulo umjesto da je popravio položaje svoje jedinice. Također nisu bila predvođena pravilna izviđanja te im je neprijatelj nastupao u više kolonica i naglo ih prisilio na povlačenje uz pratnju jake automatske i minobacačke vatre, zbog čega su bili veći gubitci u ljudstvu i oružju.

Pod tač. 2: II brigada nije izvršila dovoljnu pripremu, jer kada bi bila izvršila dovoljnu pripremu te da su jedinice blagovremeno prebačene na desnu obalu Korane, satnija ustaša na koju je vršen napad morala je biti potpuno razbijena i većim dijelom uništena a u nekom slučaju nije joj se smjelo dozvoliti

je vođena borba dosta je pogodno za borbu. Neprijatelj je imao utvrđene rovove na samom Jerković-brdu i zidove popaljenih kuća u s. Jerković. Jačina neprijatelja: jedna satnija ustaša iz VIII ustaške bojne u jačini oko 150 ljudi.

Naša odluka bila je napasti neprijatelja, nanijeti mu gubitke i protjerati ga preko rijeke Korane u Vaganac.[3]

U borbi učestvovala su 2 batalj. II. brigade.

Borba se vodila noću između 2. i 3. ov. mj., a počela u 22 časa 2. ov. mj.

II bataljon imao je zadatak da napadne neprijatelja frontalno, IV bataljon da se prebaci preko r. Korane na desnu obalu i da ugrožava neprijatelja sa njegovog lijevog boka prilikom povlačenja istoga. Razvođenje i podilaženje naših dijelova bilo je dosta pravilno i tajno zbog čega se uspjelo prići prema određenim pravcima na dosta blisko odstojanje. Neprijatelj je imao glavne svoje dijelove na desnoj obali Korane, a sa slabijim dijelovima držao je lijevu obalu Korane i naglo se je povukao u pravcu Vaganca, tako da bataljon koji je prebačen na desnu obalu nije mogao stići i zaobići neprijatelja. Produženo je gonjenje neprijatelja u Vaganac sa namjerom da će neprijatelj možda napustiti i Vaganac, što on nije učinio, već je stvorio sebi mogućnost sa isturenom predstražom da spreman u Vagancu sačeka naše nastupanje odakle je davao jake otpore. Nakon kraće borbe oko samoga Vaganca vidilo se da se je neprijatelj snašao i da se sa predviđenim snagama ne može likvidirati neprijateljsko uporište, jedinice su se povukle na polazne položaje tj. na liniju Gavranić most — Sadilovac — Smoljanac.

Postavljeni zadaci u ovoj operaciji postignuti su tj. neprijatelj je odbačen u Vaganac.

Neprijateljski gubitci 15 mrtvih i 20 ranjenih.

Zaplijenjeno je 5 pušaka.

Naši gubitci 2 mrtva i 13 ranjenih drugova.

Utrošeno je 860 metaka za puške, 2796 metaka za p. mitraljez, 300 metaka za teški mitraljez, 17 protukolskih granata, 7 mina za t. bacač, 9 mina za engleski i 3 za američki bacač.

III.

3. ov. mj. I brigada vršila je osiguranje konfiskacije na liniji Skakavac — Popović Brdo — Vukmanić selo, sa jednim dijelom snaga, a jednim dijelom vršila je napad na Kupski most.[4] Jedan bataljon vršio je napad i čišćenje na neprijateljske slabije dijelove koji su se zadržavali u s. Lipju i Ribarima, sa 1 bataljonom vršen je jači pritisak na neprijateljsko uporište Kamensko, jedan bataljon vršio je pritisak na neprijateljsko upo-

[4] Vidi dok. br. 78.

rište Turanj, sa jednim bataljonom ojačanim sa teškim bacačima, protukolskim topom i engleskim bacačima vršio je napad na neprijateljsku posadu Kupski most. Bataljoni koji su vršili osiguranje i čišćenje napred pomenutih sela izvršili su svoje zadatke.

Jačina neprijatelja koji se nalazio na Kupskom mostu bila je 70 ustaša i domobrana koji su dobro utvrđeni sa dvospratnim bunkerima, ograđenim sa bodljikavom žicom. Pored dvospratnih bunkera postoje duboki rovovi za stojeći stav pokriveni i povezani sa saobraćajnicama prema bunkerima koji omogućavaju izlazak neprijatelju iz bunkera kada se na bunkere skoncentriše vatra teških oruđa. Bataljon koji je napadao Kupski most energično je nastupio. Teška oruđa kao engleski bacači, protukolski top, protukolska ruska puška tukli su neprijateljske bunkere. Neprijatelj se žilavo branio napuštajući postepeno bunkere prelazeći u iskopane pokrivene rovove. Teška oruđa imala su direktne pogotke, ali većim dijelom nisu uspjela probušiti bunkere već su se odbijala od bunkera.

Postavljeni zadatak djelomično je izvršen.

Gubitci neprijatelja su 15 mrtvih, 20 ranjenih.

Zaplijenjeno je 1 ćebe, 1 šinjel, 2 bluze, 1 par cipela, 7 porcija, 680 metaka, 220 t. metaka i bicikl.

Naši gubitci bili su 1 mrtav i 1 lakše ranjen.

Utrošeno 4840 mauzer metaka, 200 metaka za Bredu, 6 ofanzivni bombi, 25 mina za mali bacač, 11 za teški bacač, granata pancirnih za protukolski top 47 mm 11 komada, 60 metaka za protukolsku rusku pušku, 9 mina za engleske bacače.

Napomena: za borbu pod tač. 1, određene jedinice nisu shvatile pravilno svoj zadatak kao zasjedu već su se upustile u dulju borbu na uskome i tijesnom prostoru gdje su imale pozadi sebe jaku prirodnu prepreku r. Mrežnicu te su morale naglo vršiti prebacivanje na desnu obalu Mrežnice.

U ovoj akciji loše se je držao komandir II čete III bataljona kao i cijela komanda čete, jer je nepravilno postavio svoju četu u rovove koji su bili spremni za noćnu zasjedu u neposrednoj blizini komunikacije i u tim rovovima ostao je, kada se svanulo umjesto da je popravio položaje svoje jedinice. Također nisu bila predvođena pravilna izviđanja te im je neprijatelj nastupao u više kolonica i naglo ih prisilio na povlačenje uz pratnju jake automatske i minobacačke vatre, zbog čega su bili veći gubitci u ljudstvu i oružju.

Pod tač. 2: II brigada nije izvršila dovoljnu pripremu, jer kada bi bila izvršila dovoljnu pripremu te da su jedinice blagovremeno prebačene na desnu obalu Korane, satnija ustaša na koju je vršen napad morala je biti potpuno razbijena i većim dijelom uništena a u nekom slučaju nije joj se smjelo dozvoliti

takorekuć uredno povlačenje prema Vagancu. Za vrijeme gonjenja satnije prema Vagancu bile su slabe jedinice za likvidaciju samoga Vaganca i držale su jedinice koje su gonile neprijatelja duže pod neprijateljskom vatrom nego što je to bilo potrebno kada se već nije moglo izvršiti likvidaciju samog mjesta, zbog čega je bilo gubitaka, a naročito u ranjenim.

Pod tač. 3: I brigada također nije izvršila dovoljnu pripremu za likvidaciju Kupskog mosta; za likvidaciju bilo je potrebno izvršiti detaljniju pripremu, koncentrisati i pravilno rasporediti teška oružja, a najglavnije trebalo je prebaciti jedan dio snaga na lijevu obalu Kupe i nešto teškog oruđa, engleskih bacača ili neku rusku protukolsku pušku koja bi likvidirala bunker na lijevoj obali Kupe, odakle je uglavnom neprijatelj davao otpor i osjeća se sigurnim.

Ovo su bili uglavnom nedostatci po kojima smo ukazali brigadama na njih i usmeno na konferencijama temeljito obradili sa komandnim kadrom.

Za manje izvođenje akcija ne dostavljamo pismene izvještaje u vezi postojećeg naređenja već smo ih na usmenim konferencijama proučili, diskutovali sa komandnim kadrom, koje će akcije ući u mjesečni pregled vođenih akcija i operacija.

Prilog liste gubitaka za vođene borbe pod tač. 1, 2 i 3 poginulih i ranjenih, kao i za manje vođene akcije koje nisu opisivane u gornjem izvještaju te se samo dostavljaju liste poginulih i ranjenih, te spisak zarobljenih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Đ. Hrstić

Komandant p. pukovnik:
M. Šumonja

(M. P.)

BR. 50

ZAPOVIJEST ŠTABA 6. KORPUSA NOVJ OD 19. AVGUSTA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA NAPADNU I UNIŠTE NEPRIJATELJA U HERCEGOVCU[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE
Op. br. 1382
dana 19/VIII 1944 u 15.30 sati

ZAPOVIJEST
(Sekcija Bjelovar 1 : 100.000)

U cilju likvidacije neprijateljskog uporišta Hercegovac,[2]

NAREĐUJEMO:

1.— XL. Divizija: Zadatak:

Sastav:
2 brigade
2 topa 75/28
1 bataljon Bilogorskog odreda.

a) Sa jednom brigadom likvidira uporište Hercegovac.[3]

b) Sa jednom brigadom[4] postavlja zasjedu prema Bjelovaru na liniji: k. 128 (isključno) — j. z. dio sela Ladislav — potok V. Laislavica preko Selišta do mjesta gdje ovaj potok presijeca ž. prugu Grubišno Polje — Pavlovac — Ladislav (zaključno). Sa svojim lijevim krilom veže se sa jedinicama XII. Divizije, a desnim sa jedinicama XXXIII. Divizije.

c) Bataljon Bilogorskog odreda istura kao pretstražu u Vel. Grđevac, koji će se u slučaju nailaska neprijatelja sa tog pravca povlačiti pod borbom u sastav jedinica na glavnim položajima.

2.— XII. Divizija: Zadatak:

Sastav:
3 brigade.

Postavlja zasjedu prema Garešnici i Bjelovaru na liniji: k. 128 (zaključno) — preko Trupinskog Gaja — prugom preko

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 25—1/1, k. 473.

[2] O napadu na Hercegovac vidi dok. br. 51, 52, 79 i 83.

[3] Napad je izvela 18. brigada, ojačana Jurišnom četom Omladinske brigade »Jože Vlahović« (Arhiv V.I.I., reg. 5—1/5, k. 1298).

[4] Odnosi se na Omladinsku brigadu »Jože Vlahović« (vidi zapovijest Štaba 40. divizije u Arhivu V.I.I., reg. br. 14/1, k. 1291).

zaseoka Palešnik — s. Zdenčac — potok Radmilovača — j. z. dio sela Tomašica — r. Ilovom, na sjeveroistok do mlina na r. Ilovi u sjevernom dijelu s. Klokočevac (zaključno).[5]

Svojim desnim krilom veže se sa jedinicama XL. Divizije, a lijevim sa jedinicama XXXIII. Divizije.

3. — XXXIII. Divizija:
Sastav:
2 brigade, bez jednog bataljona, Daruvarski odred.

Zadatak:

a) Sa dvije brigade, bez jednog bataljona, postavlja zasjedu prema Daruvaru i Grubišnom Polju na liniji: Od mjesta gdje bezimeni potok presijeca ž. prugu Grubišno Polje — Pavlovac — Ladislav — na jugoistok preko k. 142 (Topolovac) — preko sredine V. Zdenaca na jugozapadni dio Ribnjaka, odakle spušta svoju liniju osiguranja r. Ilovom na jugozapad do mlina na r. Ilovi u sjevernom dijelu s. Klokočevac. Pored ovoga zatvara cestu Končanica — Grubišno Polje, na prelazu preko Ribnjaka kod Sigeta.[6]

Svojim lijevim krilom veže se sa jedinicama XL. Divizije, a desnim sa jedinicama XII. Divizije.

b) Daruvarski odred postavlja na cestu Daruvar — Grubišno Polje kod s. Rašenice, sa zadatkom patroliranja prema Daruvaru i Grubišnom Polju, i kontrolisanja svih prelaza preko Ribnjaka do Sigeta. U slučaju nailaska neprijatelja sa pravca Daruvara, daje otpor i povlači se u pravcu k. 183 (Bajre), propušta neprijatelja, a potom ga slijedi i napada sa leđa kad ovaj stupi u borbu sa jedinicama na glavnim položajima.

c) Jedan bataljon obrazuje Korpusnu rezervu.

4.— Artiljeriski divizion:

Stavlja XL. Diviziji na raspoloženje dva topa 75 mm. M. 28 sa poslugom i potrebnom količinom municije.

---

[5] Pobliže o rasporedu jedinica 12. divizije vidi dok. br. 25/1—1, k. 882 u Arhivu V.I.I.

[6] Vidi zapovijest Štaba 33. divizije u Arhivu V.I.I., reg. br. 24—1/1, k. 1207.

5.— *Mjesto štabova:* Štab Korpusa biće u južnom dijelu s. V. Zdenci,
Štab XL. Divizije u s. Trnava,
Štab XII. Divizije u s. Palešnik,
Štab XXXIII. Divizije u s. V. Zdenci.

6.— *Korpusna rezerva:* U južnom dijelu s. V. Zdenci.

7.— *Početak napada:* 20 augusta 1944 godine u 4.30 sata ujutro.

8.— *Znaci raspoznavanja:* Za noć 19/20 augusta 1944:
Čistimo — Uporišta.
Za noć 20/21 augusta 1944:
Naša — Pobjeda.
Za dan važe opšti znaci.

9.— *Veza:* Radio-veza sa XII. i XL. Divizijom biće po dosadašnjem planu i rasporedu rada, a sa XXXIII. Divizijom biće po dostavljenom planu i rasporedu rada. Telefonom: Korpusna četa za vezu podićiće telefonsku liniju i povezati sa Štabom XL. Divizije. Štab XII i XXXIII. Divizije uspostaviće telefonsku liniju sa ovim Štabom.

10.— *Sanitet:* Divizijska previjališta sa kirurškim ekipama nalaziće se u blizini svojih štabova, gdje će sakupljati sve ranjene drugove, a Štab Korpusa izdaće naknadno naređenje za njihovu daljnju evakuaciju, pravac i odrediti jedinicu za osiguranje transporta ranjenika sa svih divizijskih previjališta.

11.— *Povlačenje:* Naređenje za povlačenje kao i pravac izdaće se naknadno telefonski, preko radio-stanica ili pismeno.

Za slučaj prinudnog povlačenja, jedinice će se povući i to:

XII. Divizija: Popovac, Gor. Garešnica, V. i M. Prokop.
XL. Divizija: V. Pisanica i V. Grđevac.
XXXIII. Divizija: Gor. Kovačica i V. Barna.

Prilog:
1.— Skica uporišta (za XL. Diviziju).
2.— Uputstva za organizaciju napada i zasjeda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
pukovnik
S. O.

(M. P.)

Komandant
potpukovnik
Mate Jerković

DOSTAVLJENO:

Glavnom štabu Hrvatske, na uvid.
Na izvršenje:
Štabu XII. Divizije
" XL. Divizije
" XXXIII. Divizije
" Artiljer. diviziona u izvodu
" Štabu Daruvarskog i Bilogor. odreda u izvodu.

BR. 51

NAREĐENJE ŠTABA 6. KORPUSA OD 19. AVGUSTA 1944. ŠTABU 7. DIVIZIJE DA ONEMOGUĆI PRODIRANJE NEPRIJATELJSKIH SNAGA PRAVCEM BJELOVAR — HERCEGOVAC[1]

ŠTAB VI KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE
Op. br. 1382
dana 19/VIII. 1944 u 22 sati

ŠTABU VII DIVIZIJE

Prema naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske Vi ste stavljeni u operativnom smislu pod komandu VI Korpusa NOV Jugoslavije radi operacija na sektoru Daruvar — Bjelovar — Garešnica — Banova Jaruga.[2] U vezi s tim i u vezi s činjenicom da smo mi već započeli operacije na tom sektoru određuje Vam se slijedeći zadatak:

Kontrolisati liniju Popovac — Kostanjevac — Trnovitica — Dražica (sekcija Bjelovar 1 : 100.000) s tim da sprečavate eventualno nadiranje neprijatelja od Bjelovara u pravcu Hercegovca, odnosno da napadate neprijatelja ukoliko bi isti zapo-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 35/1, k. 551.

[2] O prebacivanju dijelova 7. divizije iz Banije u Moslavinu javio je Glavni štab NOV i PO Hrvatske, Vrhovnom štabu NOV i POJ 17. avgusta 1944. slijedeće: »Da bi pojačali i pomogli nedovoljne snage X. Korpusa prebačene su na Moslavinu dvije brigade (3. i 4. brigada — prim. red.) 7. divizije. Pri prelazu glavne pruge (7. divizija je prešla prugu između Dugog Sela i Kutine — prim. red.) u noći 15 na 16 srušile su 1 brzi i 1 oklopni vlak...« (Vidi dok. br. 53, 76 i 93 u ovoj knjizi i dok. br. 1—1, k. 119/4 u Arhivu V.I.I.).

djenuo borbu sa našim jedinicama na liniji Ladislav — Trupinski gaj — Palešnik (sekcija Bjelovar 1 : 100.000), vidi zapovjest ovog Štaba za napad na Hercegovac,[3] kod Šefa ob. otsjeka ovog Štaba.

Ovaj zadatak dodijeljen Vam je naknadno, t.j. kad smo već načinili plan i izdali zapovjest za likvidaciju uporišta Hercegovac,[4] budući da je izvještaj o mjestu gdje se nalazite i o mogućnosti momentalne upotrebe Vaše Divizije stigao naknadno. No iako je Vaš zadatak, kao što se vidi iz priložene zapovjesti, sporedne naravi, treba da uložite maksimum napora i vještine da ga uspješno izvršite, što će reći: *zadržati neprijatelja što duže na određenoj liniji, odnosno prisiliti ga na što većoj udaljenosti od napadanog uporišta na razvijanje (borba za dobitak u vremenu), ili ako već neprijatelj dopre do glavnih položaja otpora naših linija (zasjede), da ga napadnete koncentričnim snagama na određenom najpodesnijem sektoru sa ciljem opkoljavanja i uništavanja.*[5]

Ukoliko situacija na teritoriju Moslavine bude hitno zahtijevala Vašu intervenciju na drugoj strani prije nego postupite po ovom naređenju, razumljivo je da ćete postupiti po naređenju general-majora Drapšina,[6] odnosno po naređenju Štaba X Korpusa.

Vaš pravilan potpuni i točno određeni angažman pod komandom ovog Štaba slijedi tek u slijedećim predviđenim operacijama, no dotle ćemo se sastati ili ćete dobiti točno određeni zadatak.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
pukovnik:
S. o.

(M. P.)

Komandant
potpukovnik:
Mate Jerković

Dostavljeno na uvid:
Zamjeniku komandanta NOV i PO Hrvatske
Štabu X Korpusa NOV. Jugoslavije
P. S. Uhvatite odmah vezu sa našim najbližim Vam jedinicama i preko njih nam pošaljite izvještaj o stanju kod Vas, u Vašim jedinicama, o Vašim potrebama i o eventualnim Vašim zadacima dobivenim možda od GŠH u vezi sa momentalnom situacijom.

---

[3] Vidi dok. br. 50 i 52.

[4] O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 83.

[5] Štab 7. divizije dostavio je štabovima 4. i 10. korpusa NOVJ izvještaj o izvršenju tog naređenja (vidi dok. br. 53 i 76).

[6] Narodni heroj Petar Drapšin bio je tada zamjenik komandanta Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

BR. 52

UPUTSTVO ŠTABA 6. KORPUSA NOVJ OD 19. AVGUSTA 1944. ŠTABU 12. DIVIZIJE U VEZI S NAPADOM NA NEPRIJATELJA U HERCEGOVCU[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE
Op. br. 1383
Dana 19/VIII. 1944 u sati

Organizacija napada
i zasjeda za likvida-
ciju nepr. uporišta
Hercegovac.[2]

ŠTABU XII. DIVIZIJE

U cilju što uspješnije i brže likvidacije neprijateljskog uporišta Hercegovac dostavljaju se slijedeća uputstva:

1.— Glavni prodori trebaju biti na sjevernom i južnom izlazu iz sela. Prodori trebaju biti brzi, energični i bez zastoja, pošto ima neprijatelj za teški bacač izračunate elemente za gađanje predterena bunkera na izlazu iz sela. Korekturu vatre teškog bacača vrši neprijateljski osmatrač, koji se nalazi u bunkeru na cesti i koji komanduje poslugi teškog bacača tako glasno, da ga i jedinice u napadu mogu čuti. Za likvidaciju bunkera na cesti upotrebiti vrećice sa eksplozivom i ručne bombe. Koristeći kuće istim se bunkerima može prići na 20—30 metara (iskustva XVII. Ud. brigade, koja je pre nekog vremena napadala to uporište).[3]

2.— Protivtenkovskom topu koji se nalazi sjev. od crkve, na izlazu branjenog dijela sela prema Trnavi, može se prići na 100 met. i njegovo neutralisanje ili uništenje je najlakše sa protivtenkovskim topom. Horizontalno polje dejstva tog topa je jako malo (zbog zaklona) i tuče u glavnom po cesti. Gornji dio topa, t.j. cijev i štit su van zaklona, pa bi se isti mogao neutralisati i protutenkovskom puškom (iskustva XVII. Ud. brigade).

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 30—1/1, k. 473.

[2] O napadu na Hercegovac vidi dok. br. 50 i 83.

[3] Ona je napala Hercegovac 11. maja 1944 (vidi tom V, knj. 27, dok. br. 66).

3.— Kolona koja napada uporište sa juga mora odmah poslije prodora kroz vanjski obruč da uputi jedan dio snaga sa zadatkom da blokira, zaposjedne ili minira mlin (na skici objekat br. 43), koga neprijatelj nije posjeo a u koga bi se on vjerovatno skoncentrisao, kada mu bude spoljni obruč provaljen, jer je mlin masivna peterokatnica.

4.— Sistem odbrane uporišta Hercegovac je isti kao što je bila odbrana Grubišnog Polja, t.j. bunkeri su drveni, nepokriveni i međusobno vezani saobraćajnicama.[4] Kod napada na neprijateljsko uporište Grubišno Polje pokazala se je nedovoljna saradnja između pojedinih vrsta teškog oružja, t.j. između teškog bacača i džon-bula s jedne strane i topova sa druge strane. Dok je teško oružje tuklo bunker, neprijatelj je bježao u rovove jer isti nisu bili pod vatrom, a kad su se tukli rovovi, onda se neprijatelj opet vratio u bunker. Zato je potrebno da se istovremeno tuče i bunker i rov kombinirajući upotrebu topova, kesica sa eksplozivom, ručnih bombi, džon-bula i teškog bacača.

5.— Bilogorski i Daruvarski odred imaju zadatak da na svom sektoru vrše patroliranja i da u slučaju nailaska neprijatelja prime borbu i prema konkretnoj situaciji ili se povlače na naš glavni položaj ili neprijatelja izmanevrišu i kad isti prođe, oni ga slijede i napadaju s leđa.

6.— Kako ima i iz uporišta 120 partizana, to je jedinice u napadu potrebno upozoriti na pravilno ophođenje sa civilima odnosno rodbinom tih drugova.

Zasjede:

Kod velikih frontova nemoguće je da se posjeda cio položaj, već se zatvaraju (posjedaju) samo najvjerovatniji pravci neprijateljskog nadiranja ali zato svaka zasjeda mora imati rezervu. Jedinice koje zatvaraju pojedine pravce moraju se na položajima dobro ukopati a međuprostor kontrolišu patrolama ili osmatračima. Ako neprijatelj probije naš glavni položaj na ma kojem mjestu, onda jedinice na položaju okreću svoj front prema neprijatelju, t.j. prema mjestu proboja, a sa čela se upotrebi rezerva i na taj način se neprijatelja opkoli i uništi ili prisili na povlačenje.

Ovakav »proboj« može se na podesnim mjestima učiniti i namjerno, s tim da se prethodno rezerva uputi na položaj na kome će primiti borbu.

Međuprostori koji nisu posjednuti mogu se pripremiti za posjedanje, t.j. mogu se iskopati rovovi.

---

[4] Vidi dok. br. 45.

Kontrola minskih polja:

Zajedno sa naređenjima i uputima o čuvanju oružja i municije i vođenju kontrole o istom skrenuta je pažnja i na čuvanje i vođenje tačne evidencije o nagaznim minama.

Nesretni slučajevi koji su se desili u posljednje vrijeme krivnjom XII. Ud. i XVIII. Brigade, gdje su od naših nagaznih mina kod Bijele stradali neki civili a kod Bastaja Štab XII. Divizije (3 teško ranjena), dokazuju da se po tim naređenjima i uputama nije postupilo.

Svi štabovi, od bataljona do divizije, moraju biti tačno upoznati sa mjestima minskih polja (po sekciji) i brojem postavljenih mina. Poslije izvršenog povlačenja, jedinica koja je postavljala mine mora redovno izvjestiti svoj prvopretpostavljeni štab da li je mine povadila ili ne, koliko ih nije izvadila i na kom mjestu.

Zato je potrebno da bude svako naše minsko polje kontrolisano od stražara, koji će sprečavati nesretne slučajeve i starati se da se mine povade.

Zajedno sa ovim uputstvima proučiti i uputstva dostavljena od strane ovoga štaba pod Op. broj 1223 i 1378/44.[5]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po naređenju komandanta
šef operat. otsjeka,
major:
Inkret[6]

(M. P.)

Manevrisanje zasjede u slučaju neprijateljskog proboja.

[5] Vidi dok. br. 46.
[6] Franc

BR. 53

IZVJEŠTAJ ŠTABA 7. DIVIZIJE 4. KORPUSA NOVJ OD 20. AVGUSTA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O BORBI NA PODRUČJU ČAZME[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. br. 462
dne 20-VIII-1944.

ŠTABU X KORPUSA NOVJ

Na dan 20-VIII-1944 god. naša divizija sa dvije brigade vodila je borbu sa neprijateljem na liniji Samarica — Šimljana — Šimljanica — Trudovo brdo, Oštri Zid.[2]

Raspored naših snaga:

III. brigada: Samarica (k. 190 i k. 207) — Šimljana — Manduševac — Oštri Zid sa zadatkom da spreče neprijatelju koji je bio prodro u Čazmu i Miklouš prodor prema oslobođenoj teritoriji Moslavine i da ga napadnu u danom momentu sa bokova.

IV. brigada: sa tri bataljona zaposela je položaje s. Šimljanica — Rastovac — Trudovo brdo — Gradina — k. 180 sa zadatkom da spreči neprijatelju prodor komunikacijom Bjelovar — Garešnica — Hercegovac i time osigura izvođenje napada slavonskim jedinicama na Hercegovac.[3]

Neprijateljske snage: III. kubanski puk, I. donski puk (kozaci i Čerkezi) i jedna bojna ustaša tz. Bobanovci. Ukupna jačina neprijatelja oko 4000 vojnika sa težom i lakšom artiljerijom. (Ove podatke dobili smo od zarobljenog kozaka).

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 39/3, k. 551a.

[2] U dnevnom izvještaju PTS (Poglavnikovih tjelesnih zdrugova) o tome piše: »20. 8. 1944. skupina (odnosi se na skupinu »Nališ« dijelove PTS — prim. red) se je probijala na pravcu G. Miklouš — Samarica — Šimljanik — Oštri Zid — Krivaja s namjerom da pritekne ponovo u pomoć posadi Daruvara. Na području G. Garešnica — Novo Selo — Podgarić (19 km. ji — 17 km ji Čazme) vođena je borba sa 5. kordunaškom divizijom (u sastavu jedinica NOVJ postojala je samo 8. kordunaška divizija, a ona u toku NOB-a nije dejstvovala sjeverno od r. Save — prim. red) pojačanom sa drugim brigadama, koja je branila komunistička skladišta i bolnice na tom području. Jedna naša bojna udarcem u bok neprijateljskih postava (položaja — prim. red.) omogućila je 6. kozačkoj puk. da slomi odbranu neprijatelja...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—268/26, k. 112).

[3] Napad su izvele jedinice 6. korpusa NOVJ, vidi dok. br. 50, 51, 52 i 83.

Neprijatelj koji je prethodnog dana ovladao Čazmom i ušao u Miklouš odmah izjutra nastavio je svoje nastupanje prema našim položajima. Naše jedinice na sektoru Samarice pustile su neprijatelja na blisko odstojanje i kod potoka M. Sredska sjeverno od k. 190 potukle prve neprijateljske djelove te ga odbacile na polazne položaje. Videći da tim pravcem neće moći lako prodrijeti jer je naišao na jak otpor, neprijatelj je preduzeo manevar prema lijevom krilu našeg rasporeda gdje su se nalazile neke jedinice Moslavačkog odreda i jedan OZNA bataljon. Neprijatelj je ove djelove brzo potisnuo, ugrozio lijevi bok naše brigade i oko 15 časova izbio na k. 190 i 207, odakle je potisnuo dva bataljona III. brigade prema Šimljaniku.

U isto vrijeme jedan kozački puk preko Petričke i Bereka otpočeo je napad prema položajima naše IV. brigade sa težnjom da se probije cestom koja vodi prema Garešnici. Artiljerija neprijatelja žestoko je tukla naše položaje. Naše jedinice odbile su četiri juriša neprijatelja i zadržale se na svojim položajima. Neprijatelj je jedino uspio da uđe u s. Šimljanicu.

Oko 16 časova neprijatelj je sa jednom kolonom počeo nadirati od s. Šimljanice prema Šimljanskom lugu i Krčevinama. U tom momentu jedan bataljon III. brigade od Oštrog Zida upućen je pravcem Krčevine — Šimljanski lug da napadne ovu kolonu bočno i da je razbije. Bataljon je izvršio svoj zadatak, razbio neprijatelja i protjerao ga natrag, kojom prilikom je bio otet jedan top ali ga je neprijatelj pod zaštitom vatre ipak uspio izvući.

Pravcem Šimljana — Oštri Zid neprijatelj nije nadirao.

Oko 18 časova dobili smo naređenje od Štaba VI. korpusa da se čim padne mrak prebacimo za Slavoniju. U duhu ovog naređenja jedinice smo izvukli iz borbe i prebacili preko Popović sela za Paleš i dalje na zasjedanje položaja.

Borba je počela u 8 sati izjutra na sektoru III. brigade a završila se oko 19 sati na liniji Oštri Zid — Šimljanica gdje je neprijatelj zadržan.

Zarobljen je jedan Čerkez. Zaplijenjeno 20000 mauzer metaka, 5 konja, jedna kola, 15 bombi, 10 ćebadi, 6 ranaca, 1600 metaka za šmajsere, 1 sanduk signalnih raketa, 1 šmajser i jedan karabin. Uništena su jedna kola sa raznim stvarima koja su naišla na minu.

Gubitci neprijatelja nisu tačno poznati a cijene se na oko 200 što mrtvih što ranjenih.

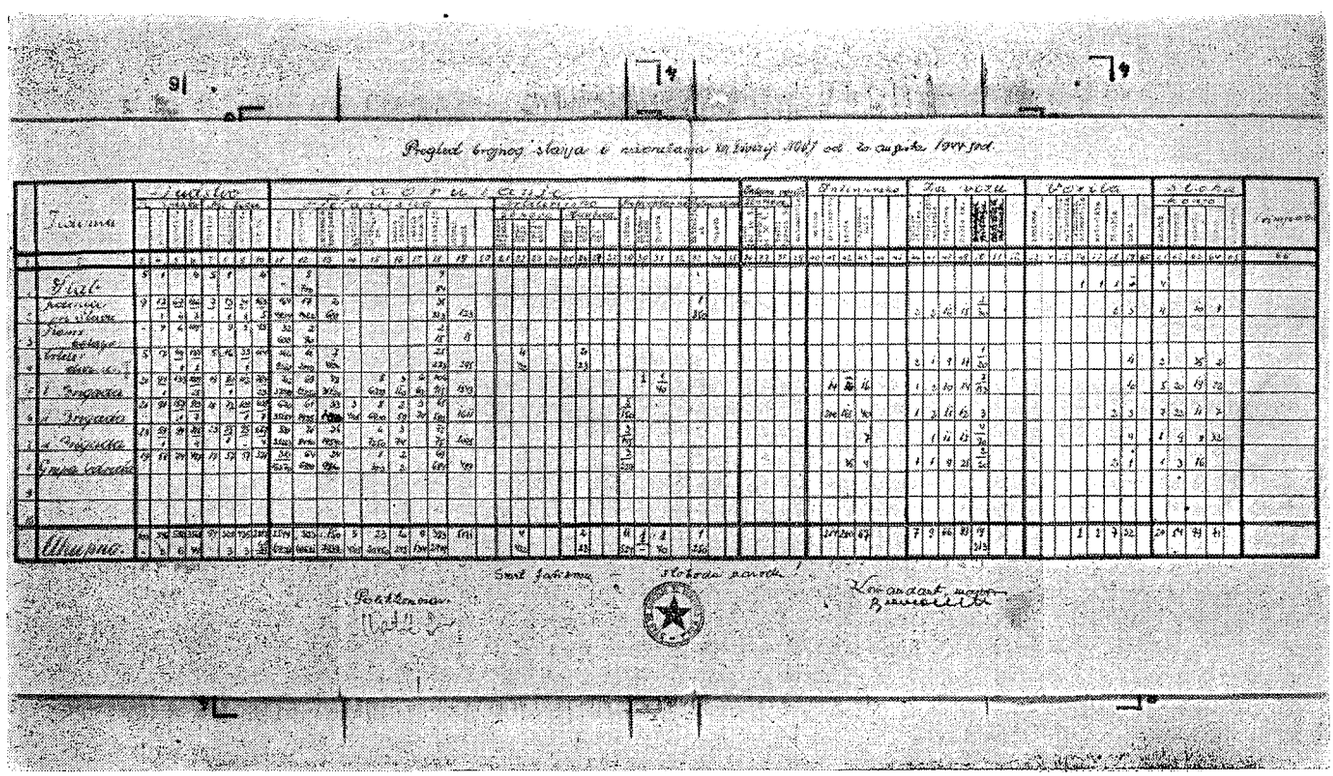
Naši gubitci 5 mrtvih i 26 ranjenih, od kojih 6 teže.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik, major:
(M. P.) **Jovo Lončar**

z i l a						Stoka					
rtilje						Konja					
ova											
Poljskih		Motocikla	Bicikla	Kola		Jahaćih	Tovarnih	Teglećih	Mazga	Magaraca	P r i m j e d b a
23	24	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66
		1	1	—		4					
			2	3		4		10	8		
				11		2		35	2		
				10		5	20	19	22		
			2	3		7	22	11	7		
				4		1	9	8	32		
			2	1		1	3	16			
		1	7	32		24	54	99	71		

Smrt

Fotokopija dokumenta broj 54

BR. 55

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 13. DIVIZIJE NOVJ OD 20. AVGUSTA 1944. GODINE[1]

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG
za vrijeme od 20. VII. do

JEDINICA		Brojno stanje po spisku	SOCIJALNI SASTAV							
			Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namještenika i srednjoškolaca	Vojnih lica	Policajaca, žandara i finanaca	
ŠTAB XIII. DIVIZIJE	komandni kadar	10	1		5			4		
	boraca	—								
JEDINICE PRI ŠTABU DIVIZIJE	komandni kadar	62	20	12	7	6	11	4	2	
	boraca	229	135	44	10	21	16	3		
PIONIRSKI BATALJON	komandni kadar	16	5	5		3	3	—		
	boraca	106	55	21		22	8			
ARTILJERIJSKI DIVIZION	komandni kadar	67	44	2	1	9	9	1	1	
	boraca	134	93	5	4	25	7			
I. UD. BRIGADA	komandni kadar	253	170	22	14	18	23	6		
	boraca	1030	750	149	14	83	31		3	
II. BRIGADA	komandni kadar	260	164	18	4	37	30	7		
	boraca	930	623	122	12	111	57	5		
III. BRIGADA	komandni kadar	182	106	18	17	24	7	6	4	
	boraca	720	505	67	19	74	44	10	1	
GRUPA ODREDA	komandni kadar	149	95	19	3	19	12		1	
	boraca	499	334	62	3	71	28	1		
UKUPNO:	komandni kadar	999	605	96	51	116	95	28	8	
	boraca	3648	2495	470	62	407	191	19	4	
SVEUKUPNO:		4647	3100	566	113	523	286	47	12	

Politkomesar:
Matić Đ[2] (M. P.)

[1] Original (pisan mastilom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 20/4, k. 913.
[2] Đuro

SASTAVA XIII. DIVIZIJE XI. KORPUSA NOVJ.
20. VIII. 1944. godine.

NACIONALNI SASTAV														
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Mađara	Čeha	Nijemaca	Poljaka			
2	8													
24	36	1					1							
35	185		2	1	2	1	1			1	1			
1	13	2												
1	93	2			10									
23	43	1												
16	109	2		2	3				1	1				
63	179	1	4			6								
113	853	5	1		33	21					4			
43	214	2				1								
32	852	9	1	1	34	1								
38	132	2	4			6								
34	643	1	1	4	16	14	1		2	4				
55	94													
95	366	2	1		34		1							
249	719	9	8			13	1							
326	3101	21	6	8	132	37	3		3	6	5			
575	3820	30	14	8	132	50	4		3	6	5			

Komandant, major:
Vlaisavljević[3]

[3] Dušan

BR. 56

IZVJEŠTAJ ŠTABA 19. DIVIZIJE OD 21. AVGUSTA 1944 ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U SJEVERNOJ DALMACIJI OD 15. JUNA DO 15. JULA 1944[1]

ŠTAB
XIX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
Op. br. 92/44.
21. VIII. 1944. god.

Operativni izvještaj
u vremenu od 15. VI.
do 15. VII. o. g.

ŠTABU VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

15. VI. 1944. g. *I Ud. brigada:* U toku noći neprijatelj je ovladao komunikacijom Benkovac — Vrana — Pakoštane. Naređeno je IV bataljonu da samo osmatra neprijatelja. Radi neophodnog odmora smešteni su bataljoni, i to: Benkovački u Radošinovce, I u Putičanje, II u Budaku i III na kanalu. Štab Brigade u Klarićima.

II Brigada: I bataljon na Turovcu, II u Dubokom Dolu, III u Medviđoj i IV u Bilišanima.

Grupa buk. bataljona: I bataljon u Šaponjama, II u Brgudu, III u Bjelini, IV u Ivkovićima, Štab u selu Gračak. Dan prošao u pripremama za napad I i II bataljona na kotu 237 (južno od G. Lepura) i demonstrativni napad na Lišane u cilju olakšanja I Brigade, koja vodi teške borbe na svome sektoru.

16. VI. 1944. g. *I Ud. brigada:* O borbama vođenim toga dana dostavljen je izvještaj u Op. br. 81/44.[2] sa dodatkom da su neprijateljski gubici 100 mrtvih i uništen 1 kamion. Vlastiti gubici su 1 mrtav, 13 ranjenih, 1 zarobljen i 2 nestala. Razlika se pojavljuje, jer inf. oficir brigade

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 16—1/2, k. 518.

[2] Vidi tom V, knj. 28, dok. br. 71.

Štab
XIX.Divizije NOV Jugoslavije
Op.Br. 82/VI
21.VIII. 1944.god.

Operativni izvještaj u
vremenu od 15.VI. do
15.VII. o.g.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

15.VI. 1944.g. I.ud. Brigada: U toku noći neprijatelj je ovladao komunikacijom Benkovac - Vrana - Pakoštane. Naređeno je IV.bataljonu da samo osmatra neprijatelja. Radi neophodnog odmora smješteni su bataljoni, i to: Benkovački u Radašinovce, I. u Putičane, II u Tudeku i III na Kanalu. Štab Brigade u Klaričima.

II. Brigada: I bataljon na Turovcu, II u Dubokom Polju, III u Medvidjoj i IV u Biliškanima.

Grupa Puk.bataljona: I bataljon u Šeponjama, II u Brgudu, III u Bjelini, IV u Ivkovićima, Štab u selu Gračak. Dan prošao u pripremama za napad I i II bataljona na kotu 237 /južno od G.Lepura/ i demonstrativni napad na Lišane u cilju olakšanja I Brigade, koje vodi teške borbe na svome sektoru.

16.VI. 1944.g. I.ud. Brigada: O borbama vođenim toga dana dostavljen je izvještaj u Op.Br. 81/44. sa dodatkom da su neprijateljski gubici 100 mrtvih i uništen 1 kamion. Vlastiti gubici su 1 mrtav, 13 ranjenih, 1 zarobljen i 2 nestala. Pozlika se pojavljuje, jer inf. oficir brigade drug Jozo Mažar nije poginuo, nego bio zarobljen.

II Brigada: Bez promjene, osim što jedod II bataljona upućeno dvije čete sa zadatkom prebacivanja materijala za Korpus.

Grupa Puk.bataljona: U toku noći zauzeta je kota 237 na kojoj nije bilo neprijatelja. Postavljene su negazne mine između Lepura i Bulića. U 10 sati bataljoni su se povukli sa položaja, dok je jedna četa I bataljona ostala kao zaštitnica i u 10,30 sati povukla se pod pritiskom neprijatelja. Gubici neprijatelja nisu poznati, naši gubici 2 mrtva i 1 p. mitraljez.

17.VI. 1944.g. I ud. Brigada: Po prebacivanju iz Primorja nalazi se na odmoru, i to: I bataljon u Bjelini, II u Kalenjevoj Draži, IV u Gračku, Štab brigade u Bjelini. III bataljon ostao je i nadalje u Primorju radi prebacivanja zbjega i ranjenika i prijema materijala.

II Brigada: Bez promjene.

Grupa Puk.bataljona: Sa I bataljonom u 00,30 sati izvršen napad na Bulić, koje selo je branilo oko 100 legionara. Sa II bataljonom napadana je kota 237, koju je branilo oko 50 legionara. Dvije čete IV bataljona fingirale su napad na Lišane. Neprijatelj je odbio napad na Bulić. Na koti 237 neprijatelj je bio potisnut, a u Lišanima deo je organizovan otpor. Intervenirala su i 2 tenka u Bulića, te su se jedinice povukle oko 04,00 sati. Ovim napadom potpomognuto je i omogućeno prebacivanje I ud.brigade. Neprijateljski gubici nepoznati. Naši gubici 6 ranjenih /zamj.komesara bataljona Lebura Nikola/. Brigada je

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 56

drug Jozo Mažar nije poginuo, nego bio zarobljen.

II Brigada: Bez promjene, osim što je od II bataljona upućeno dvije čete sa zadatkom prebacivanja materijala za Korpus.

Grupa buk. bataljona: U toku noći zauzeta je kota 237 na kojoj nije bilo neprijatelja. Postavljene su nagazne mine između Lepura i Bulića. U 10 sati bataljoni su se povukli sa položaja, dok je jedna četa I bataljona ostala kao zaštitnica i u 10,30 sati povukla se pod pritiskom neprijatelja. Gubici neprijatelja nisu poznati, naši gubici 2 mrtva i 1 p. mitraljez.

17. VI. 1944. g. *I Ud. brigada:* Po prebacivanju iz Primorja[3] nalazi se na odmoru, i to: I bataljon u Bjelini, II u Kalanjevoj Drazi, IV u Gračku, Štab brigade u Bjelini. III bataljon ostao je i nadalje u Primorju radi prebacivanja zbjega i ranjenika i prijema materijala.

II Brigada: Bez promjene.

Grupa buk. bataljona: Sa I bataljonom u 00,30 sati izvršen napad na Bulić, koje selo je branilo oko 100 legionara.[4] Sa II bataljonom napadana je kota 237, koju je branilo oko 50 legionara. Dvije čete IV bataljona fingirale su napad na Lišane. Neprijatelj je odbio napad na Bulić. Na koti 237 neprijatelj je bio potisnut, a u Lišanima dao je organizovan otpor. Intervenirala su i 2 tenka u Buliću, te su se jedinice povukle oko 04,00 sati. Ovim napadom potpomognuto je i omogućeno prebacivanje I Ud. brigade. Neprijateljski gubici nepoznati. Naši gubici 6 ranjenih (zamj. komesara bataljona Labura Nikola). Brigada je zauzela raspored: I bataljon Šaponje, II Brgud, III Bjelina i IV Ivković.

18. VI. 1944. g. *I Ud. brigada:* Bez promjene.

---

[3] Glavnina te divizije prešla je 13/14. jula u Bukovicu, a njeni manji dijelovi su ostali na Primorju, pod komandom novoformiranog Štaba primorskog sektora (vidi dok. br. 20).

[4] Vjerovatno iz sastava njemačke 373. legionarske divizije.

II Brigada: Bez promjene.

Grupa buk. bataljona: Bez promjene.

Udarna grupa: Od 2. čete II bataljona I Ud. brigade, 2. ud. grupe, Div. izviđačke čete i ud. grupe Grupe odreda formirana je Udarna grupa pod komandom voj. ob. oficira ove Divizije p. poručnika Đure Rodića, sa zadatkom dejstva u neprijateljskoj pozadini. Grupa je podjeljena u dvije čete. Jedna četa dobila zadatak da pohvata Marićevu bandu u Vrelu (Zrmanja). 2. četa krenula je da blokira zaselak Lazići i osigura izvlačenje 1. četi. 1. četa uspjela je u svome napadu, ali se je neprijatelj posakrivao, te se nije mogao pronaći. 2. četa u Lazićima nije našla neprijatelja. Grupa je prebačena u zaselak Veštice. Ujutro napali su grupu četnici iz Rastičeva jačine oko 150 vojnika. Neprijatelj je odbijen i gonjen do u selo Otrić, ali je banda dobila pojačanje od Mane Rokvića i Švaba i uz njihovu pomoć (ukupno oko 450) napala je. Grupa se je povukla u Gornji Tiškovac. Gubici neprijatelja 3 mrtva, 6 ranjenih i 1 zarobljeni. Naših gubitaka nema.

19. VI. 1944. g. *I Ud. brigada:* Bez promjene.

II Brigada: Jedna četa I bataljona sa Turovca kao osiguranje drugovima iz ZAVNOH-a, prebacili se do u Glogovo. Inače bez promjene.

Grupa buk. bataljona: Bez promjene.

20. VI. 1944. g. *I Ud. brigada*: Bez promjene.

II Brigada: 3 druga u Krivom Dolu uhvaćeni od četnika, od kojih jedan ubijen, a 2 odvedena u Gračac. Udarna grupa brigade u zasjedi na cesti Obrovac — Gračac sačekala je jednu grupu četnika i ubila 3 četnika.

Grupa buk. bataljona: Bez promjene.

21. VI. 1944. g. *I Ud. brigada:* Bez promjene.

II Brigada: Bez promjene.

Grupa buk. bataljona: II i III bataljon prebacivali zbjeg i ranjenike preko ceste Benkovac — Mostine.

22. VI. 1944. g. *I Ud. brigada:* Štab brigade u Bjelini, I bataljon u Dobrićima sa dvije čete u Primorju radi prebačaja materijala i ranjenika. II bataljon Brgud, III u Primorju i IV u Dobropoljcima.

II Brigada: III bataljon prilikom izvođenja vježbe iz borbene obuke uhvatio je 4 špiljara.

Grupa buk. bataljona: I i IV bataljon prebačen je na prostoriju Nunić — Kolašac. II i III bataljon u Primorju.

23. VI. 1944. g. *I Ud. brigada:* III bataljon izvršio napad na Sovlje, gdje je neprijatelj zaposjeo kotu 50. 1. četa podvukla se u neposrednu blizinu i zbacila ga sa kote. Neprijatelj je imao 2 mrtva i 1 ranjenog. Pljen 300 metaka. Kod nas bez gubitaka.

II Brigada: 06,00 sati neprijatelj je napravio ispad iz Obrovca prema Bilišanima, ali su snage IV bataljona pritajene sačekale neprijatelja na blisko odstojanje i iznenada otvorile vatru. Neprijatelj je naglo odstupio. Gubici neprijatelja 2 mrtva i 4 ranjena. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Grupa buk. bataljona: Bez promjene.

I i III Udarna grupa: U Promini iznenađene od ustaša, smjesta izvršile juriš i tom prilikom ubile 2 a ranile 1 ustašu.

24. VI. 1944. g. *I Ud. brigada:* Bez promjene.

II Brigada: I bataljon prebačen iz Turovca za Krupu. Ostalo bez promjene.

Grupa buk. bataljona: I i IV bataljon preziđuje cestu Kistanje — Macure. II i III bataljon u Puljićanima (Primorje).

25. VI. 1944. g. *I Ud. brigada:* Bez promjene.

II Brigada: Bez promjene.

Grupa buk. bataljona: Bez promjene. Nehotice se ranio 1 drug.

26. VI. 1944. g. *I Ud. brigada:* Bez promjene.

II Brigada: I bataljon prebacio se u Žegar.

Grupa buk. bataljona: Bataljoni iz Primorja prebacili se u Bukovicu. Raspored: I bataljon Kolašac, II bataljon Bjelina, III Gračak i IV u Nuniću. Nehotice se ranio jedan drug.

27. VI. 1944. g. *I Ud. brigada:* Bez promjene.

II Brigada: Vršene pripreme za Vidovdan.

Grupa buk. bataljona: Pripreme za Vidovdan. I bataljon Kolašac, II Biovčino selo, III Modrino Selo, IV Nunić.

28. VI. 1944. g. *I Ud. brigada:* II bataljon sa 1. i 3. četom izvršio napad na selo Lisičić, kuda je došlo 80 do 100 ustaša radi žetve. Neprijatelj je razbijen uz gubitke od 7 mrtvih i 10 ranjenih, zapljenjeno 2 puške i 4 vola. U Primorju III bataljon pošao je na osiguranje za prebacivanje zbjega, tom prilikom je vod 1. čete naišao na zasjedu, gdje je ranjen vodni delegat.

II Brigada: U Žegaru svečano proslavila Vidovdan.

Grupa buk. bataljona: Skoncentrisana u Biovčinom selu, kojom je prilikom uz proslavu Vidovdana izvršeno formiranje II Bukovačke brigade i polaganje svečane zakletve. Politkomesar čete drug Vitić Stipe nehotice se ubio.

29. VI. 1944. g. *V Ud. brigada:* III bataljon postavio je zasjedu na Sovlju prema Tribunju, kojom je prilikom ubijeno 2 i ranjeno 5 neprijateljskih vojnika. Pljen: 5 šatorskih krila, 7 šinjela i 300 puščanih metaka.

II Brigada: Dvije čete koje su se vraćale po ispraćaju materijala za Korpus naišle su na zasjedu, koja je odbijena. Naši gubici: 1 mrtav i 2 ranjena.

III Buk. brigada: I bataljon Kolašac, II Biovčino selo, III Modrino selo, IV bataljon krenuo je prema Zečevu.

30. VI. 1944. g. *V Ud. brigada:* Bez promjene.

II Brigada: Bez promjene.

III Buk. brigada: IV bataljon napao je Zečevo, gdje se je prema podacima nalazilo 30

Švaba. Na Zečevu nije bilo nikoga. Bataljon je fingirao napad na Đevrske.

II Ud. grupa: Nagaznom minom ubila 1 i ranila 2 četnika. Iz zasjede ubijen 1 i ranjen 1 četnik.

1. VII. 1944. g. *V Ud. brigada:* Na istim položajima, sprema se za prelaz u Primorje.

II Brigada: Cijela brigada skoncentrisana u Medviđoj, gdje je u prisustvu komandanta Divizije svečano proglašena udarnom.[5] Priprema za pokret u Primorje.

III Buk. brigada: I bataljon Bilišane, II Brgud III u Dobropoljcima (Ivkovići) i IV u Mokrom Polju (Bjedovi).

I Ud. grupa: U Marasovini (Promina) iz zasjede ubila 2 ustaša a 2 ranila.

2. VII. 1944. g. *V Ud. brigada:* Noću 1/2. VII Brigada se prebacila u Primorje, kuda je usput sprovela i ranjenike. Oko 09,00 sati neprijatelj je iz Bulića preko Vukšića u jačini od oko 30 vojnika izbio na stankovačka brda, gdje se nalazio vod III bataljona, a koji se je povukao bez borbe. Naređeno je da III bataljon izvrši napad, a sa jednom četom da izbije na Bile Vlake, gdje će sačekati neprijatelja, kad bude odbačen sa položaja. Kad je neprijatelj primjetio ove pokrete, bez borbe se je povukao ka Vukšiću. Raspored Brigade: I bataljon u Putičanjima, III u Crljeniku, II i IV bataljon i ostali djelovi Brigade u selu Dobropoljcima pripremaju se da iste noći pređu cestu.

II Ud. brigada: Brigada je izvršila pokret pravcem Bruška — Lisičić i navečer se prebacila preko ceste.

III Buk. brigada: Bez promjene.

I i III Ud. grupa: Izvršila mobilizaciju u Promini i mobilisala 42 druga.

3. VII. 1944. g. *V Ud. brigada:* Noću 2/3. VII prebačeni su i II i IV bataljon sa štabom i prištabskim djelovima. Prebacivanje u Primorje izvr-

[5] Vidi naredbu br. 24 Štaba 8. korpusa NOVJ od 1. jula 1944. u Arhivu V.I.I., reg. br. 3/26—1, k. 1010.

šeno između Bulića i Lišana. Pred cestom minerski vod naišao je na nagaznu minu poginula su 2 i ranjen 1 drug, osim toga neprijateljska zasjeda otvara vatru, tako da se cijela kolona nije mogla da prebaci. Zaostali djelovi prebacili su se naknadno u toku iste noći. I bataljon smješten je u Putičanjima, II u istočnom djelu Stankovaca, III u Crljeniku, IV u Budaku, a Štab Brigade u Klarićima. I i III bataljon dobili su zadatak da pročiste obalu na Prosiki i zatvore pravac od Vrane i Pirovca radi primanja materijala i prebačaja ranjenika. Neprijatelj je zaposjeo položaj Prosika — Tuštica. I bataljon napadao je na Prosiku, a III bataljon davao je osiguranje u pravcu Pirovca i sa jednom četom napadao na Tušticu. U samom početku neprijatelj je davao jaki otpor, ali brzim i energičnim naletom naših snaga neprijatelj je bio razbijen. Zadatak je uspio i kanal je bio osiguran, ali iste noći brodovi nisu došli, pošto nisu znali da je kanal osiguran. U ovoj akciji neprijatelj je imao 10 mrtvih i 15 ranjenih. Na našoj strani imali smo 3 lakše ranjena. Zarobljen 1 Švabo, zapljenjeno: 1 puška, 300 metaka, 2 bicikla, 3 km. kabla, 1 signalni pištolj. Borba je počela 3. VII. u 10,00 sati, a završila se je u 1 sat poslije pola noći.

II Ud. brigada: I bataljon u selu Budaku, II u Radošinovcima, III u selu Bakovići i IV u selu Donje Ceranje.

III Buk. brigada: Jedna ustaška patrola izvršila je ispad u pravcu Dobropoljaca (Šaponje), ali od III bataljona odbijena. Pljen: 1 puška i 9 bomba. I bataljon u Golubiću uhvatio 6 špiljara — četnika.

4. VII. 1944. g. *I Ud. brigada:* I bataljon u Banjevačkim stanovima. U 21,00 sat bataljon napao je neprijatelja na Tuštici i Prosiki. Neprijatelj jačine oko 100 vojnika. 1. četa napala je s južne strane, dok su ostali napali sa sjeveroistočne strane. Brzim i energičnim naletom razbijen je neprijatelj, a položaj zauzet. Neprijatelj je imao 7 mrtvih i 15 ranjenih

i 1 zarobljenog. Pljen: 2 bicikla, 500 metaka, 10 bombi, 4 šinjela, 3 šatorska krila, 1 pištolj i 4 km. telef. kabla. Naših gubitaka nije bilo. III bataljon u Velikoj Čisti sa jednom četom u Maloj Čisti. II bataljon u istočnom djelu Stankovaca. IV bataljon u Budaku. Štab Brigade u Klarićima.

II Ud. brigada: Jedna četa III bataljona sprovodila je karavan za Bukovicu. Između Benkovca i Lišana naišla je na neprijateljsku zasjedu, na koju je izvršila juriš i neprijatelja potjerala. Pljen: 4 šinjela, 4 šatorska krila, 600 metaka za mitraljez. Gubici neprijatelja nepoznati, a kod nas nije bilo. Inače bez promjene.

III Buk. brigada: Jedna četa II bataljona prebačena u Primorje radi prijema materijala.

5. VII. 1944. g. *I Ud. brigada:* I bataljon prilikom prebacivanja prema Velimu oko 10,00 sati na Muića Glavici vodi borbu s neprijateljem i u kraćem ga vremenu razbija. Gubici neprijatelja 10 mrtvih i 6 ranjenih. Uništen 1 t. bacač, zapljenjeno 1 postolje t. bacača, 1 signalni pištolj, 350 puščanih metaka.

II Ud. brigada: I bataljon prebačen u Banjevce, II u Radošinovcima, III prebačen u Putičanje, IV u selo Donje Ceranje. Jedna četa toga bataljona krenula je za Donju Jagodnju sa zadatkom prikupljanja žita i stoke za naše jedinice. Oko 16,00 sati 30 neprijateljskih vojnika od pravca Miranja krenuli u pravcu položaja ovog bataljona, ali su odbijeni uz gubitke od 3 mrtva i 1 ranjenog.

III Buk. brigada: Bez promjene.

I i III Ud. grupa: U toku noći 4/5. VII. napadnuta je grupa četnika u selu Ljubač kod Knina, kojom prilikom su ubijena 3 a ranjena 2 četnika. Pljen: 1 t. mitraljez, 200 metaka, 2 puške, 2 odjela, 5.000 Kn. i spaljena 1 kuća, koja je bila četnička kasarna.

6. VII. 1944. g. *I Ud. brigada:* I bataljon prebacio se u Malu Čistu, II i III spremaju se za akciju na Sonković, IV bataljon u Budaku.

II Ud. brigada: I bataljon postavio zasjedu na cesti Pirorac — Prosika, ali je neprijatelj otkrio našu zasjedu. Toga dana ovaj bataljon skupio je 9 km. telef. kabla. Na cesti Benkovac — Vrana nagaznom minom uništen je jedan kamion i 4 neprijateljska vojnika ubijena (četnici).

I Ud. grupa: Uništen nagaznom minom 1 kamion, ubijeno 4 a ranjeno 2 njemačka vojnika. Pljen: 1 pisaća mašina, 2 para odjela, 3 puške, 300 metaka, 4 ručna sata, 3 ranca sa spremom i ostale spreme.

III Buk. brigada: Jedna četa II bataljona vratila se je iz Primorja preko Ostrvice i ušla u sastav bataljona u Baniću. Ostalo bez promjene.

7. VII. 1944. g. *I Ud. brigada:* I i IV bataljon na istim položajima, dok se II bat. nalazi kod Prokljana, a III u Bubiću. U 03,00 sati neprijatelj je napao II i III bataljon jačinom od oko 300 četnika i 200 Švaba, a naknadno je stiglo još 200 Švaba. Borba se je vodila sve do 16 sati. Iako je neprijatelj bio nadmoćan, a u borbu ubacio i 5 topova, ipak je vještim manevrovanjem doveden u vrlo tešku situaciju, tako da se je samo brzim bjegom uspio izvući. Gubici neprijatelja 20 četnika i 60 Švaba ubijeno, dok ih je oko 30 do 40 ranjeno, 2 su zarobljena. Plijen: 15 volova, 3 konja, 7 pušaka, 1 strojnica, 1 postolje za Bredu, 20.000 pušč. metaka, 1 radiostanica, 2 rez. cijevi za šarac, 2 opasača, 1 foto-aparat, 2 ćebeta i 2 pištolja. Naši gubici: 8 mrtvih i 9 ranjenih.

II Ud. brigada: 2. četa II bataljona postavila zasjedu na cesti Benkovac — Vrana. Grupa od oko 20 Švaba koji su se kretali izvan ceste nailazili su prema zasjedi, ali su sreli 1 ženu, koja ih je upozorila na zasjedu, tako da su oni odmah počeli da bježe. Četa je pojurila za njima i otvorila vatru. Ubijena su 2 a ranjeno 5 Njemaca. Plijen: 1 puška, 1 opasač i 1 pištolj.

III Buk. brigada: Jedna patrola ustaša izašla je na kotu Mijanca, ali ju je II bataljon protjerao. Lakše ranjen 1 drug. Kod Brib. Mostina, pri prelazu ceste, ranjen 1 drug — kurir.

8. VII. 1944. g. *I Ud. brigada:* I bataljon vraća se sa osiguranja na obali, a II i III bataljon vraćaju se iz Guduće i to: II u Stankovce a III u Vel. Čistu.

II Ud. brigada: Pripreme za prijem materijala na obali i napad na Podlug.
III Buk. brigada: Bez promjene.

9. VII. 1944. g. *I Ud. brigada:* U toku noći 8/9. VII. napao je IV bataljon na Prosiku u zajednici sa I bataljonom II Brigade i u kraćoj borbi neprijatelj je razbijen i odbačen. Materijal nije stizao. Neprijatelj je imao 12 mrtvih i 16 ranjenih. Plijen: 500 metaka, 3 km. kabla. Naši gubici 1 mrtav. U toku dana IV bataljon vraćen u Budak. Neprijatelj napada od Vukšića, ali ga odbija IV bataljon uz gubitke od 3 ranjena.

II Ud. brigada: Za prijem materijala kod Prosike upućen je I bataljon, koji je sa IV bataljonom I Ud. brigade imao odbaciti neprijatelja sa Prosike. Sa Prosike je neprijatelj odbačen uz gubitke od 4 mrtva i 16 ranjenih Švaba. Plijen: 1 šarac, 1 tel. aparat, 9.500 metaka za pušku, 3 doboša za šarac, 3 km. kabla i 1 sekcija. Naši gubici: 1 mrtav i 2 lakše ranjena. Bataljon je u toku dana povučen u Banjevce.

II bataljon izvršio je napad na s. Perušić. Gubici neprijatelja: 4 mrtva i 7 ranjenih, te 6 zarobljenih ustaša. Plijen: 6 pušaka i veći broj sitne i krupne stoke. Naši gubici: 4 druga lakše ranjena. Akcija nije u potpunosti uspjela, pošto se je neprijatelj uspio zadržati u jakoj utvrđenoj Kulini. Po izvršenoj akciji bataljon se je povukao u Radošinovce. IV bataljon pošao je da izvrši napad na uporište u s. Podlug u 20,00 sati, a napad je počeo u 23 sata. Neprijatelj je ubrzo bio likvidiran. Ubijeno 7, a zarobljeno 13 ustaša. Plijen: 13

pušaka, 450 metaka, 19 bombi, 14 šat. krila, 1 ćebe, 6 šinjela, 3 bluze, 1 pantalone, 1 par cipela, 3 mašine za šišanje, 3.000 Kuna, 130 grla sitne i 40 krupne stoke. Naši gubici: 2 ranjena i 2 nestala. Bataljon se je povukao u Donje Ceranje.

Udar. grupa brigade nagaznom minom uništila 1 kamion pun ustaša — ubijeno oko 20.

III. Buk. brigada: Bez promjene.

10. VII. 1944. g. *I Ud. brigada:* IV bataljon vodio je odbranbenu borbu sa neprijateljem na Gradini između Vukšića i Provića. Neprijatelj je imao 2 ranjena i 1 mrtvog. Naših gubitaka nije bilo.

II Ud. brigada: Patrola II bataljona, koja je ispitivala most na cesti Vrana — Pakoštane, sukobila se je s neprijateljem. Neprijatelj je imao 2 ranjena. Naši gubici 2 ranjena. Udarna grupa brigade iz zasjede ubila 1 ustašu i zaplijenila 3 goveda.

III Buk. brigada: Bez promjene. Dva bataljona postavili su zasjedu, ali neprijatelj nije naišao.

11. VII. 1944. g. *I Ud. brigada:* IV bat. napao neprijatelja koji je napao snage II ud. brigade od Benkovca i nanio mu gubitke od 4 ranjena.

I i II bataljon spremali su se na akciju na Prosiku, koja se je imala izvršiti iste noći.

II Ud. brigada: I bataljon upućen je na Modrave radi prijema materijala. Dvije čete sa 1 mitraljeskim odjeljenjem prebačene su čamcima preko Vranskog jezera, dok je 1 četa išla u pravcu Prosike. Bataljoni I Ud. brigade napali su neprijatelja sa čela, a naše 2 čete napale su ga s leđa, te je isti likvidiran. Ubijeno 20 Švaba, među kojima i 2 oficira, dok je 16 zarobljeno. Plijen: 4 »Šarca«, 16.500 puš. metaka, 10 pušaka, 15 fišeklija, 10 uprtača, 2 strojnice, 18 opasača, 2 of. torbice, 5 km. kabla, 4 pištolja, 1 sign. pištolj, 15 bicikla i 1 dvogled. Naši gubici: 1 mrtav i 2 ranjena.

II bataljon morao se je pod pritiskom nadmoćnijeg neprijatelja, koji je nadirao od Ben-

kovca i Pakoštana, povući na slijedeće položaje, a potom u Radošinovce.

IV bataljon na istom položaju. U 05,00 sati neprijatelj je krenuo od Benkovca prema Vrani. 2. četa toga bataljona sukobila se je sa jednom njegovom pobočnicom, koja je nadirala od Miranja prema Donjim Ceranjima. Druga kolona nadirala je od Miranja prema Ceranjima, dok mu se glavnina kretala cestom prema Vrani. Razvila se borba. Neprijateljske pobočnice su odbačene, dok je njegova glavnina uspela prodrijeti u selo Vranu. Ubijeno je 8 Švaba i ranjeno 11. Plijen: 1 sanduk municije, 3 mine za t. bacač i 2 šatorska krila. Naši gubici: 2 lakše ranjena.

III Buk. brigada: III bataljon trebao se prebaciti u Primorje radi prebacivanja spreme. Na samoj cesti sukobio se sa djelovima Štaba Grupe odreda, te se razvila borba, bez gubitaka i po jednu i po drugu stranu. Bataljon nije prešao.

12. VII. 1944. g. *I Ud. brigada:* Noću 11/12. VII. I i II bataljon napali su neprijatelja na Prosiki, koji je položaj branilo 250 Švaba. Neprijatelj je razbijen i položaj zauzet. Gubici neprijatelja: 12 mrtvih i 2 ranjena. Zaplijenjeno je 10 pušaka, 1 strojnica, 15 bicikla, 1 telefon i 500 metaka. Po ovoj akciji I bataljon smješten u Donje Banjevce, II bataljon u istočni dio Stankovaca, III u Velikoj Čisti, a IV u Budaku. Noću 12/13. VII. I bataljon osigurava prijem materijala, neprijatelja nije bilo na Prosiki, ali brodovi nisu dolazili. Bataljon je skinuo 3 km. kabla i u 4 sata ujutro povukao se u Klariće.

II Ud. brigada: IV bataljon u Donjim Ceranjima. Ujutro neprijatelj je iz Benkovca napadao na položaj tog bataljona, ali je odbijen uz nepoznate gubitke. Borba se završila u 10,30 sati. U zajednici sa II bataljonom napadnut je neprijatelj u selu Miranje. Iako je neprijatelj bio protjeran sa svojih predstaržarskih položaja, ipak napad nije uspio iz razloga što je neprijatelj bio jako utvrđen. Gubici neprijatelja: 6 mrtvih i 11

ranjenih. Naši gubici: 1 mrtav i 1 ranjen. Udarna grupa brigade zarobila 2 ustaša kod Škabrnje.

III Buk. brigada: Bez promjene.

13. VII. 1944. g. *I Ud. brigada*: Štab brigade u Klarićima. I bataljon u Velimu, II u Stankovcima, III u Velikoj Čisti, IV u Banjevcima. Vrše se pripreme za prebacivanje u Bukovicu. U Bukovicu prebačena cijela Brigada osim I bataljona. Prilikom prelaza preko ceste postavljene su nagazne mine na koje su naišli njemački kamioni sa vojskom, te su 2 uništena, a ubijeno 22 neprijateljska vojnika. Naš III bataljon između Bulića i Lišana naišao je na nagaznu minu, te je imao 4 mrtva i 6 ranjenih (poginuo komandant bataljona p. poručnik Filip Medić).

II Ud. brigada: Brigada (bez II bataljona) prebacila se je noću 13/14. VII. u Bukovicu, bez smetnji. III bataljon prilikom prelaska ceste postavio je zasjedu, sačekao jednu motorizovanu kolonu i iz iste uništio 1 tenk, 2 kamiona, a 7 oštetio. Neprijatelj je imao 46 mrtvih i 20 ranjenih.

III Buk. brigada: Po povratku sa osiguranja karavana III bataljon naišao je kod Lepura na zasjedu. Pošto je bio iznenađen naglo odstupio. Vlastiti gubici 3 ranjena, izgubljeno 2 p. mitraljeza, 4 puške.

14. VII. 1944. g. *I Ud. brigada:* Brigada se nalazila na odmoru. II bataljon u Šaponjama, IV bataljon u Ivkovićima, III bataljon u Dobrićima, Štab Brigade u Bijelini. I bataljon u sastavu Štaba Primorskog sektora u Primorju.

II Ud. brigada: Na odmoru na prostoru Brguda (bez II bataljona, koji je u Primorju).

III Buk. brigada: IV bataljon postavio je na Prevjesu zasjedu i otvorio vatru na neprijateljsku motoriziranu kolonu. Gubici neprijatelja: ubijeno 4 i ranjeno 6.

Štab Primorskog sektora: O borbama jedinica ovoga Štaba podnijet je izvještaj sa Op. br. 90/44.[6]

[6] Vidi dok. br. 20.

Ukupan rezultat akcija u vremenu od 15. VI. do 15. VII. 1944. god.:

Većih napada:	8(2 bataljona i više)
Većih odbrana:	5(2 bataljona i više)
Manjih akcija:	12
Zasjeda:	10
Demonstr. napada:	3
Diverzantskih akcija:	10
Ukupno akcija:	48

Gubici neprijatelja:

Ubijeno	637
Ranjeno	376
Zaroblj.	54

Zaplijenjeno: 1 t. bacač sa 8 mina, 1 t. mitraljez, 1 radiostanica, 5 »Šaraca«, 56 pušaka, 8 pištolja, 3 signalna pištolja, 4 strojnice, 2 rez. cijevi za »Šarac«, 51.800 pušč. metaka, 15 fišeklija, 10 uprtača, 1 dvogled, 21 opasač, 34 bicikla, 24 km. kabla, 2 tel. aparata, 1 foto-aparat, 28 šator. krila, 3 ćebeta, 21 šinjel, 7 odijela, 8.000 Kuna, 1 pisaća mašina, 4 sata, 3 mašine za šišanje, 3 konja, 63 vola, 130 ovaca i druge sitne spreme.

Uništeno: 1 tenk i 14 kamiona.

Oštećeno: 7 kamiona.

Vlastiti gubici:

mrtvih	45	
ranjenih	67	
zarobljenih . . .	33	(i nestalih).

Izgubljen materijal: m. bacača 1, bacača Džon Bull 1, t. mitraljeza 2, p. mitraljeza 8, p. k. puška 1, strojnica 9, pištolja 2, šinjela 28 i konja 6.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Babić

Komandant, major:
Parmač Stanko

(M. P.)

BR. 57

IZVJEŠTAJ ŠTABA 20. DIVIZIJE OD 21. AVGUSTA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U AVGUSTU[1]

ŠTAB
XX. DIVIZIJE NOVJ
Br. 1506
Dne 21. VIII. 1944. g.

Predmet: operativni izvještaj za mjesec august 1944. g.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Dostavlja Vam se operativni izvještaj ove Divizije za vremenski period od 20. jula do 20. augusta 1944. g.

U toku 1. i 2. VIII. 1944. g. uslijedio je neprijateljski napad na novooslobođenu teritoriju.[2] Naše jedinice bile su na položajima Mala i Velika Strana i Tanka Draga zapadno od Bravčeva Doca. Teren krševit, mjestimično šumovit, za obranu veoma podesan. U borbi je učestvovala naša VIII. Brigada.[3] Namjere neprijatelja su bile odbaciti nas što više na masiv Dinare. Zadatak je postignut, neprijatelj je odbačen, ali se bržim snalaženjem i samoinicijativom dalo postići mnogo bolji rezultati i uštediti gubitke koje smo imali. Neprijatelj je imao oko 52 mrtva i oko 69 ranjenih. Naši gubici: 2 mrtva, 7 ranjenih i 2 zarobljena. Jedinice iste brigade bile su na isturenim položajima Velika Strana i Vukovića most. Neprijatelj je došao na most i pokušao prelaz preko istoga. Isto mu nije uspjelo, te je odbačen uz gubitke od 10 mrtvih i 10 ranjenih. Naših gubitaka nije bilo.

U toku 3, 4, 5, 6, 7, 8. i 9. o. g. neprijatelj je povremeno tukao naše položaje sa artiljeriskom vatrom, te je često puta i poduzimao i manje ispade na oslobođenu teritoriju, ali je svaki put bio odbačen uz velike gubitke sa naših položaja. 8. VIII. neprijatelj je napao naše položaje naše IX. Brigade — M. i V. Stranu uz predhodnu artiljerisku pripremu, ali se poslije izvjesnog vremena morao povući pred našim snagama, te kojom prilikom je imao oko 20 mrtvih i 35 ranjenih vojnika.[4] Naših gubi-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 17—1/2, k. 518.

[2] Odnosi se na područje Dinare i dolinu rijeke Cetine, koje su jedinice 9. i 20. divizije oslobodile u drugoj polovini jula 1944 (vidi dok. br. 2, 9 i 10 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 54, 72, 106 i 140).

[3] Vidi dok. br. 33.

[4] Vidi dok. br. 113 i 114.

taka nije bilo. Neprijatelj je u povlačenju zapalio nekoliko kuća u selu Miljkovićima.

Neprijatelj je i dalje tukao artiljeriskom vatrom naše položaje i poduzimao manje ispade na oslobođenu teritoriju, ali je svaki put bio odbačen uz gubitke od naših položaja, sa gubitkom od oko 40 mrtvih i 55 ranjenih. U toku 5. VIII. neprijatelj je u jačini od 250—300 vojnika napao položaje naše X. Udarne brigade u namjeri da pređe rijeku Cetinu od Manastira Dragović prema Dabru, gdje je došao do Ribarića gdje se uglavnom i vodila borba. Neprijatelj je bio uspio preći rijeku, ali je [poslije] polasatne borbe vraćen natrag, kojom prilikom se je nekoliko neprijateljskih vojnika utopilo u rijeci. Neprijatelj je u ovoj borbi imao 15 mrtvih i oko 25 ranjenih, te uništen jedan šarac. Namjera neprijatelja nije bila poznata, a zadatak je u potpunosti uspio, a prema razvoju situacije. 16. VIII. je jedna neprijateljska četa izvršila podilaženje našim položajima na pravcu s. Koljane — k. 505. Ista brigada je htjela neprijatelja obuhvatiti, ali se neprijatelj blagovremeno povukao. U tom povlačenju neprijatelj je imao 1 mrtvog i 4 ranjena. Naših gubitaka nije bilo. 17. i 18. VIII. jedna grupa izvršila je podilaženje našim položajima i izbila na Kozju Jamu odakle je tukla naše položaje sa artiljeriskom vatrom. U protjerivanju iste neprijatelj je imao 4 mrtva i 8 ranjenih. Dana 20. VIII. jedna mina koja je bila postavljena na cesti Trogir — s. Bristivica digla je u zrak jedan njemački kamion pun vojnika, od kojih je 10 poginulo i 15 ranjeno.

Borba se vodila na položajima sa obje strane komunikacije Han Prolog — Žandarmeriska stanica Vaganj. Sekcija Split 1 : 100.000. Teren krševit i djelomično pošumljen. U napadu je učestvovala naša VIII. Brigada koja je zatvarala pravac Han Prolog — Vaganj sa položajima Visibaba (k. 1166), Kik (k. 1117) i Malinovac. Namjera neprijatelja je bila da sa leđa preko Kamešnice napadne i uništi naše snage, a po samom toku borbe vjerojatno je htio da se zadrži na Vagnju ili da ispita mogućnost upotrebe ceste Han Prolog — Sinj. Borba je počela 13. VIII. u 14 sati. Zahvaljujući upornosti naših boraca i rukovodilaca neprijatelj nije uspio u namjeri već je odbačen natrag uz gubitke od 30 mrtvih i 40 ranjenih. Naši gubici: bio je samo jedan ranjen. Zadatak naših djelova je u potpunosti uspio, jer neprijatelj nije uspio da se učvrsti na posjednutim položajima. Zbog iznenadnosti napada nije bilo nikakovih priprema za akciju. Rukovođenje i upravljanje sa borbom bilo je dobro, a u skladu sa razvojem situacije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p. pukovnik **Edo Santini** (M. P.) Komandant, p. pukovnik **M. Uzelac**

BR. 58

IZVJEŠTAJ ŠTABA 20. DIVIZIJE OD 21. AVGUSTA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O RADU I STANJU U JEDINICAMA[1]

ŠTAB
XX. DIVIZIJE NOVJ
Br. 1506
Dne 21. VIII. 1944. g.

Opći vojni izvještaj za
mjesec august 1944. g.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

1. OPĆE VOJNIČKO STANJE:

a) U jedinicama:

Opće vojničko stanje u jedinicama ove Divizije od posljednjeg izvještaja[2] pa do danas popravlja se svakodnevno sve više. Disciplina, borbenost i osjećaj odgovornosti osjećaju se u jačoj mjeri nego li ranije. Divizijska operacija u Cetinskoj Dolini povoljno se odrazila kako na borce, tako i na rukovodioce, naročito ofanzivni dio operacije[3] koji je izveden po zamisli i predviđenom planu bez nekih krupnijih nedostataka. U ofanzivnom dijelu operacije došla je do izražaja borbenost, snalažljivost i inicijativa boraca i rukovodilaca, dok u defanzivnom dijelu operacije došla je do izražaja nedovoljna snalažljivost rukovodilaca i boraca.[4] Ovo se naročito odnosi na niži komandni kadar kojemu još uvijek nedostaje osnovnog teoretskog znanja i praktičnog iskustva u korištenju automatskog i teškog oružja. Kod višeg komandnog kadra zapaženi su pojedini slučajevi neupornosti u odbrani, ne određujući uzastopne prihvatne položaje, manevrisanja i brzog izvlačenja jedinice u kritičnoj situaciji. Uzimajući u obzir neprijateljske snage i sredstva upotrebljene u ovom napadu u odnosu prema našim snagama zapazilo se da su jedinice i u tom pogledu napredovale. Sama operacija, koja je bila jedna od najvećih operacija ove Divizije i po uspjehu i postignutim rezultatima, pojačala je vjeru boraca i rukovodilaca u

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 52/2, k. 1029.

[2] Odnosi se na izvještaj od 22. jula 1944 (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 66).

[3] Vidi dok. br. 10 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 54, 72. 106 i 140.

[4] Vidi dok. br. 12 i 21.

sebe i njihovo oružje, tako da je danas Divizija sposobna da izvršava zadatke prema svome brojnom stanju i naoružanju[5] iako se u Diviziji nalazi pretežan dio boraca mobilisan u posljednje vrijeme, to postignuti rezultati dokazuju da nije imalo jačeg uticaja na borbenost, disciplinu i udarnu moć Divizije. Preduzete su sve potrebne mjere da se gore izneseni nedostatci otklone putem konferencija i savjetovanja i dopisa.

b) Stanje na sektoru na kojem djeluje Divizija:

Naša Divizija tokom ovoga mjeseca djelovala je na sektoru Srednje Dalmacije gdje je neprijatelj sastavljen od Nijemaca, ustaša, domobrana, četnika i milicije. Neprijateljske snage su dosta jake i drže skoro sve raskrsnice i veće garnizone obezbjeđujući time saobraćajne arterije. Obzirom na naše naoružanje neprijateljska uporišta su solidno utvrđena.

Narod je uglavnom uz N.O.B. U neprijateljskim garnizonima nije bilo promjena od posljednjeg izvještaja osim u Cetinskoj Dolini gdje je neprijatelj upotrebio jače snage da nas izbaci i ponovno da zauzme Vrliku sa okolnim selima, zadržavši u njoj pored četničko-ustaških snaga i jače njemačke snage sa motorizacijom raspoređene na prostoriji Maovice — Miočić duž komunikacije Drniš — Vrlika. Osim jačeg neprijateljskog napada na Vrilo i Cetinsku Dolinu neprijatelj nije poduzimao većih akcija osim mjestimičnih ispada. Uglavnom neprijatelj je u defanzivi, dok naše jedinice koriste raspoložive mogućnosti i aktivne su udarnim grupama, bataljonima i brigadama ukoliko to situacija omogućava.

2. ORGANIZACIONO STANJE:

Organizaciono stanje: naše Divizije uglavnom je kao i u posljednjem izvještaju, jedino imamo u vidu popune specijalnih jedinica pri štabovima, reorganizaciju saniteta, formiranje motorizovane jedinice i baterije brdskih topova. Pojedini nedostatci u organizacionom stanju otklanjaju se popunom specijalnih djelova a također su poduzete mjere da se putem mobilizacije otklone i nedostatci pune formacije jedinica, ali obzirom na iscrpljenost sektora sa popunom će teže ići.

3. OCJENA RADA ŠTABOVA KAO CJELINE:

Obzirom da su u posljednje vrijeme u svim našim brigadama stavljeni novi komandanti i da nije bilo vremena i prilike da ih u radu vidimo, to po tome ovaj put ne možemo dati ocjenu u pogledu rada štabova brigada kao cjeline.

---

[5] O brojnom stanju i naoružanju 20. divizije u avgustu 1944. vidi dok. br. 101.

Štabovi bataljona kao cjelina za sada zadovoljavaju. Preduzete su mjere da bi se kod istih otklonili nedostatci izneseni u tački 1a) ovoga izvještaja, te da bi im se putem pravilnog rukovođenja i odnosa još više podigao autoritet i ugled kod boraca.

Jedan dio nižeg komandnog kadra usljed nedostatka inicijative, teoretskog i praktičnog znanja i autoriteta ne zadovoljava u potpunosti. Obzirom da ovaj kadar češće gine i radi toga stalno se mijenja, stoga i dolazi do tih pojava.

4. ISHRANA VOJSKE

U toku ovoga mjeseca jedinice su se hranile na svojim operativnim sektorima i preko Komande Cetinskog područja. Uglavnom ishrana se sastojala od mesa i brašna i kvantitativno je zadovoljavala.

Osjeća se veliki nedostatak odjeće i obuće, što se štetno odražava na moral i borbenost jedinica. Uzimajući u obzir zemljište na kome djeluje Divizija, koje je u više slučajeva po svom sklopu neprohodno, tako da jedinica u svakom napadu dođe iscrpljena i borci povređenih nogu. Klimatske prilike na Dinari, nedostatak zgrada za stanovanje i smještaj boraca na otvorenom još više iziskiva potrebu što hitnijeg rješenja pitanja odjeće i obuće.

5. VOJNIČKA NAOBRAZBA:

Sa borcima koristi se svaka prilika za vojničku izgradnju, političku i kulturno-prosvjetnu. U vojničkim radnjama najviše se obrađuje borbena obuka, jedinačna, desetična, vodna, četna i kađkada i bataljonska obuka. Borci se obučavaju u poznavanju i rukovanju svih vrsta oružja, nišanjenju i okidanju, napadu i odbrani, noćnim borbama, zauzimanju utvrđenih mjesta i manevru u duhu plana i programa izdata od strane štaba Korpusa, primjenjenog prema prilikama i uslovima u kojima se Divizija nalazi.

Sa komandnim kadrom radi se teorno i praktično, proučava se raspoloživi materijal, naročito sa štabovima bataljona.

Pored rada sa nižim komandnim kadrom u jedinicama, pri štabu Divizije i dalje postoji i radi kurs za podoficire koji je do sada postigao povoljnih rezultata.

6. DISCIPLINA I BORBENI MORAL:

Disciplina u našim jedinicama kod boraca i komandnog kadra još nije dostigla zadovoljavajuću visinu. Vojno-politička situacija sa perspektivom skorog pada fašizma uslovljava povećavanje discipline u jedinicama. Otkazivanje poslušnosti i težih slučajeva kršenja discipline nema, dok još uvijek ima poje-

dinih slučajeva disciplinskih prekršaja. Disciplina u borbi, t. j. disciplina vatre, tajnosti, pokreta i zadocnjenja nije na potrebnoj visini iako se stanje popravlja. Nedostatak discipline vatre najjače se odražava u velikoj potrošnji municije. Ima djelimičnih pojava kod starješinskog kadra nedostatka upornosti i inicijative, oslanjajući se uvijek na naređenje pretpostavljenog štaba.

Moral i borbenost jedinica je dobar, naročito poslije uspješne operacije u Cetinskoj Dolini koja je podigla vjeru i borbeni duh kod boraca u svim našim jedinicama. Kod svih jedinica moral je zadovoljavajući, samo ako se jedinice dobro i pravilno vode, borci su spremni na svaku borbenu radnju.

7. PREDLOZI:

Što se tiče predloga za dalje akcije mišljenja smo da se Divizija čim to situacija bude dozvoljavala orijentiše u pravcu jugoistoka, t.j. na prostoriju Aržano — Cista — Katuni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p. pukovnik
Edo Santini

Komandant, p. pukovnik
Mile J. Uzelac

(M. P.)

BR. 59

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 22. AVGUSTA 1944. ŠTABU 35. DIVIZIJE O RUŠENJU KOMUNIKACIJA U LICI OD 1. DO 7. SEPTEMBRA[1]

GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 54/44
Dne 22. VIII. 1944

Strogo poverljivo

ŠTABU XXXV DIVIZIJE NOVJ

Dostavljamo vam izvod iz naređenja Vrhovnog komandanta NOV i POJ od 17. augusta 1944. godine:[2]

»U vezi općeg savezničkog plana, NOV i POJ dobila je zadatak da naročito u vremenu od 1—7. septembra ruši komunikacije na celom jugoslovenskom ratištu i tako ukoči pokretljivost okupatorskih trupa. Kao i dosada, stalo mi je do toga da naša vojska izvrši ovaj važni zadatak. U tom cilju

NAREĐUJEM

1.) Potrebnim snagama rušićete komunikaciju Žuta Lokva — Otočac — Gospić.

Pored navedene komunikacije treba u vremenskom periodu od 1. do 7. septembra dejstvovati na druge važne komunikacije, tako da neprijatnljski saobraćaj bude paralizovan.[3]

2.) Savezničko vazduhoplovstvo sadejstvovat će vašim akcijama. Ono će dejstvovati danju, prvenstveno tukući neprijateljski saobraćaj. Vaše jedinice dejstvovaće na komunikacije noću. Po danu uklanjaće se sa komunikacija, kako ne bi trpele gubitke od savezničkog vazduhoplovstva. Ako pak pojedine vaše jedinice treba da ostanu na osvojenim delovima komuni-

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 5—2, k. 111.

[2] Vrhovni komandant je svim jedinicama NOV i POJ naredio da na cijelom jugoslovenskom ratištu onesposobe komunikacije za neprijateljski saobraćaj, čime će obezbijediti brži razvoj operacija u Srbiji i onemogućiti prebacivanje neprijateljskih jedinica na pravac prodora Operativne grupe divizija (vidi dok. br. 11/1, 13/1, 14/1, 15/1 i 16/1, k. 15 u Arhivu V.I.I. i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2).

[3] O rezultatima napada jedinica 35. divizije na komunikacije u Lici vidi tom V, knj. 33, izvještaje Štaba 35. divizije; i knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu V.I.I., reg. br. 8—2, k. 119/1.

kacija, potrebno je prethodno o tome obavestiti savezničkog oficira za vezu, da vazduhoplovstvo ne tuče dotični sektor komunikacije. Sa savezničkim vazduhoplovstvom potrebno je uspostaviti što tešnju vezu, kako bi njegovo dejstvo došlo do punog izražaja. Nastojati da se u samoj zemlji obezbede baze za uzletanje aviona i regulisanje najužeg taktičkog sadejstva.

Savezničkom vazduhoplovstvu naročito treba pokazivati mesta gomilanja i grupisanja neprijateljskih trupa usled prekinutog saobraćaja.

3.) Redovno ćete obaveštavati savezničke oficire za vezu o planovima akcija i njihovom rezultatu u navedenom periodu od 1. do 7. septembra.

4.) Saveznici će nastojati da za ovu operaciju doture što više borbenih sredstava: bacača »Piat«, protivtenkovskih i brdskih oruđa, eksploziva, mašina za električno paljenje, municije za naše pešadijsko i teško naoružanje. Preko savezničkih oficira za vezu blagovremeno javiti mesta za bacanje ovog materijala.

5.) . . . . .[4]

6.)

7.) Ovo naređenje dostavlja se preko savezničkih oficira za vezu i po istome se ima postupiti.

Vrhovni komandant NOV i POJ
Maršal Jugoslavije
TITO v. r.«

Dostavljajući prednje naređujemo da se preduzmu sve potrebne mere kako bi dobiveni zadatak što potpunije izvršili. Štab XI. Korpusa je obavešten da ćete od nas primiti direktno naređenje po ovome.[5]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:
generallajtnant

---

[4] Pod 5. i 6. tačkom u naređenju Vrhovnog štaba NOV i POJ rečeno je slijedeće: »5. — Broj naznačen pored komunikacije označuje prioritet i važnost njenog rušenja: (1) — komunikacije prvenstvene važnosti, (2), (3) i (4) — drugostepene, trećestepene važnosti. No razume se, sve te komunikacije treba rušiti.

6. — Dozvoljava se glavnim štabovima da mogu izvršiti podelu komunikacija prema trenutnom rasporedu jedinica pojedinih korpusa. Osnovno je da navedene komunikacije budu porušene.« (Arhiv V.I.I., reg. br. 36—6, k. 1020).

[5] Glavni štab NOV i PO Hrvatske poslao je 24. avgusta Štabu 35. divizije dopunu toga naređenja (Arhiv V.I.I., reg. br. 7—2, k. 111).

BR. 60

IZVJEŠTAJ ŠTABA 32. DIVIZIJE OD 22. AVGUSTA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O NEKIM PROPUSTIMA I GREŠKAMA U BORBI KOD BULINCA I PRILIKOM NAPADA NA USTAŠE U PITOMAČI[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj: 179/44
Dne 22. VIII. 1944

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV i POJ

Analiza borbe kod Bulinca 16. VIII. 1944 god. i kod Pitomače na dan 18. VIII. 1944 god.

(Sekcija Bjelovar 1 : 100.000).

Od 26. VII. 1944 god. do 16. VIII 1944 god. Divizija se nalazi na sektoru Rače — Severin — Šandrovac, za koje vrijeme je provodila mobilizaciju, vršila popunu i sređivanje.[2]

16. VIII. 1944 godine neprijateljske kolone sastavljene od Čerkeza i ustaša kretale su se od Daruvara preko Vel. Grđevca — Severina — Rače u pravcu Bjelovara. Kod Severina — Drljanovca Brigada »Matija Gubec« prihvatila je borbu.[3]

Tok borbe možemo podijeliti u tri faze:

1. — zasjeda,
2. — napad i
3. — povlačenje.

Prva faza. 15. VIII. 1944 god. na osnovu dobivenih podataka da se neprijatelj povlači od pravca Daruvara — Vel. Zdenaca —Vel. Grđevca za Bjelovar odlučeno je da Brigada »Matija Gubec« sa dva bataljona postavi zasjedu na cesti Bulinac — Vel. Grđevac u šumi Đurinac. Neprijatelj u toku noći nije kretao iz Pavlovca, dok je samo patrole isturio od Vel. Grđevca. Prethodnicu neprijateljskih kolona sačinjavao je jedan puk kozaka — Čerkeza.

16. VIII. 1944 god. u 8.30 sati patrole Brigade »Matija Gubec« na osnovu izviđanja utvrdile su da se neprijatelj po-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 3—1/3, k. 1191.

[2] Vidi dok. br. 41 i 86.

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 86 i 126 u ovoj knjizi i dok. br.

vlači pravac Dražica — Orlovac — Sasovac — Nova Rača — Stara Rača — Severin. Bataljoni napuštaju zasjedu i zauzimaju položaje: Drljanovac — Bulinac (I. i II. bataljon, dok je III. bataljon istog dana rano ujutro zaposjeo Bedenik, kod crkve, kota 147). Istovremeno kada su primjećene neprijateljske kolone od Pavlovca — Sasovac stigla je jedna kolona Čerkeza jačine do 300 iz pravca Bjelovara do Severina sa zadatkom prihvatnice nadolazećim neprijateljskim snagama od Vel. Grđevca.

Druga faza. II. bataljon Brigade »Matija Gubec« vrši prepad na Čerkeze u Severinu sa uspjehom, nanosi neprijatelju veće gubitke i povlači se bez vlastitih gubitaka u Bulanac. Neprijatelj od Vel. Grđevca nadire u pravcu Drljanovca i I. bataljon povlači se na kotu 121 sa dve čete, dok II. četa sa operativnim oficirom ostaje bez veze i prihvatnica i na svom putu za kotu 121 sukobljava se sa daleko nadmoćnijim snagama neprijatelja, biva razbijena i svega nekoliko boraca sa operativnim oficirom uspjelo da se povuče u sastav bataljona. Tom prilikom četa pretrpjela je gubitke od 5 mrtvih i 11 nestalih i izgubila 4 p. mitraljeza. I. bataljon koji se povlači na kotu 121 nije osiguravao prihvatnicu četi i leđa jedinicama u Bulincu, nego se povukao pred neprijateljskim kolonama (pobočnicama) koje su nadirale od Vel. Pisanice.

Treća faza. II. bataljon pred nastupanjem neprijatelja povlači se iz Bulinca i ne obavještava, i ne organizuje prihvatnicu III. bataljonu koji drži položaje na pruzi ispod Bulinca, već ostavlja bataljon kome prijeti opasnost da bude uklješten i nabačen na sela Severin i Novu Raču koja su bila zaposjednuta po neprijatelju. Budući da se II. bataljon povlači bez borbe, III. bataljonu preostalo je samo probijanje između Bulinca i Severina i pretrpio je gubitke od jednog mrtvog, 7 nestalih i 2 p. mitraljeza izgubljena.

Kritički osvrt. U borbi kod Drljanovca — Bulinca — Severina Brigada »Matija Gubec« učinila je nekoliko grešaka i propusta koji su doveli do toga da je pretrpila veće gubitke. Greške i propusti su ovakve prirode:

a.) taktički,

b.) u rukovođenju.

1. — **Taktički.**

a.) Poslije povlačenja bataljona sa zasjede donešena je odluka po Štabu Brigade da se izvrši prepad na Čerkeze u Severinu. Prepad je uspio, neprijatelju nanešeni veliki gubitci, a bataljon bio je bez gubitaka. Odluka je bila pravilna, jer se uspjelo neprijatelju nanjeti gubitke, bez vlastitih gubitaka.

b.) Zauzimanje položaja Drljanovac — Bulinac nakon sukoba sa neprijateljem (prepad na Čerkeze u Severinu), a vjerojatno neprijatelj znao za naše snage kod M. Pisanice, bilo je beskorisno i površno, a najveća greška učinjena je kada je III. bataljon povučen iz sela Bedenika (crkva, kota 147), čime su bokovi jedinica u Bulincu i njihova otstupnica bili neosigurani i ugroženi, što se najbolje vidjelo prilikom povlačenja bataljona, koje je bilo neorganizovano i bez plana.

c.) Bataljoni su prihvatili nametnutu borbu sa nadmoćnijim snagama neprijatelja. Štab Brigade i štabovi bataljona nisu pravilno ocjenili snage neprijatelja i izbjegli nametnutu borbu. Budući da se neprijatelj kretao u manjim kolonama moglo se uspješno iste napadati i uništavati, ne upuštajući se u borbu sa nadmoćnom glavninom i jedinice bi bile sačuvane od većih gubitaka u ljudstvu.

2. — **Rukovođenje.**

Štab Brigade i štabovi bataljona nisu pravilno rukovodili sa svojim jedinicama. Osnovno za sve štabove može se konstatovati: da nisu poznavali situaciju na terenu borbe. Rad izviđačkih organa štabova, komandi potpuno je zatajio i pojava neprijatelja na nekom pravcu bila je iznenađenje, svršena činjenica i dotični štab nije mogao pravilno na vrijeme i slobodno donašati odluke o radu svojih jedinica. Tako se na pr. dogodilo da I. bataljon napušta Drljanovac, zauzima kotu 121 i ne dovršava zaposjedanje, mora da se povlači pred nastupajućim neprijateljskim kolonama od Vel. Pisanice samo zato, jer bataljon nije taj pravac izviđao pa je bio iznenađen.

Izviđačko — osmatračka služba potpuno je podbacila iz razloga što pred patrole i vođe patrola ne postavlja konkretan zadatak, jasno određen vremenskim rokom i jer se njihov rad ne kontrolira.

Međusobno potpomaganje vatrom četa u bataljonu i bataljona u Brigadi nije uopće došlo do izražaja. Bataljoni ako su vodili borbu sami su vodili ili se povlačili ne pomažući jedan drugome. *Primjer: I. bataljon se povlači sa kote 121 ne osiguravši prihvat i otstupnicu svojoj četi i II. bataljonu, a II. bataljon napušta Bulinac i ostavlja III. bataljon na pruzi, koji se mora probijati kroz neprijateljski stroj kod Bulinca, jer su neprijateljske kolone nesmetano i bez borbe ušle u Bulinac. II. bataljon se povlači iz Bulinca kao i I. bataljon sa kote 121, a da prethodno nisu obavjestili Štab Brigade, što dovodi da neprijatelj uspjeva uhvatiti III. bataljon u Bulincu i nanijeti mu gubitke.*

Međusobna povezanost bataljona sa Štabom Brigade bila je vrlo slaba iako su bataljoni bili raspoređeni na uskom sek-

toru. Raketne znake u kombinovanju nije koristio ni jedan štab a kuriri nisu stizavali na vrijeme do jedinica. Zbog slabe veze Štaba Brigade sa štabovima bataljona jedinice se nisu povukle na vrijeme i pretrpjele su gubitke. Isto tako Štab Brigade iako je imao radio-stanicu nije na vrijeme o borbi i nastupanju neprijatelja izvještavao Štab Divizije, što je jedan od razloga da Brigada nije dobila pomoć u rukovođenju od Štaba Divizije, i bila angažirana Brigada »Braće Radića« koja se nalazila u pokretu za Podravinu.[4]

Borba kod Bulinca Brigade »Matija Gubec« klasičan je primjer nepoznavanja taktike manevrovanja i stoga neka svi štabovi brigada ponovo razrade uput **»Osnovna načela taktike manevrovanja«** koja je izradio Glavni štab.[5]

18. VIII. 1944 god. Divizija napadala je Pitomaču.[6] Napad je izvodila Udarna brigada »Braće Radića«, a zasjedu od Kloštra držala je Brigada »Matija Gubec«.

Borbu u Pitomači možemo podijeliti na dva dijela:
Prvi dio: priprema, donošenje odluke za napad.
Drugi dio: tok borbe, nastupanje, sukob i odstupanje.

Tri dana prije pokreta u Podravinu bili su upućeni obavještajni oficiri brigada i Štaba Divizije sa izviđačkim vodovima i četom sa zadatkom izviđanja i prikupljanja podataka o neprijateljskim uporištima Pitomača i Kloštar. Nakon ispitivanja doznalo se da se u Kloštru nalazi 100, a u Pitomači 150 ustaša. Budući da je naša Divizija došla u Podravinu sa zadatkom mobilizacije i likvidacije manjih uporišta, a pošto je prikupljanjem podataka o Pitomači i Kloštru ustanovljeno da su oba uporišta zaposjednuta sa malim snagama, donešena je odluka da se napadne neprijateljsko uporište Pitomača.

Drugi dio. Napad je povjeren Brigadi »Braće Radića«, kojoj su pridodata dva džon-bula iz Brigade »Matija Gubec«. Za napad određena su dva bataljona iako su bile dovoljne snage jednog bat. za napad na osnovu podataka o jačini neprijatelja u Pitomači, ali pošto je naselje veliko i gusto, a da se jedinice ne bi izgubile i bolje blokirale neprijatelja odlučeno je da izvrše napad dva bat. Drugom bataljonu stavljeno je u zadatak: napad na neprijatelja i njegovu likvidaciju, dok je

[4] Ona je išla u Podravinu radi mobilizacije novih boraca (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 10. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 4. septembra 1944).

[5] Odnosi se na uputstva koja je Glavni štab NOV i PO Hrvatske dostavio jedinicama u februaru 1944 (vidi dok. br. 16—2/1, k. 111 u Arhivu V.I.I.).

[6] Vidi dok. br. 86 i 127 u ovoj knjizi i dok. br. 1—268/26, k. 112 u Arhivu V.I.I.

III. bataljon vršio demonstrativni napad i blokadu neprijatelja sa jednog djela.

Nastupanje i podilaženje bilo je pravilno, ali sa zakašnjenjem iz razloga što bataljoni nisu imali dobre vodiče i poznavaoce puteva kao i uporišta.

Kod sukoba sa neprijateljem odmah se osjetilo da su snage neprijatelja veće nego što je naša informativna služba doznala. Neprijatelj se nalazio smješten po kućama, štagljevima i oko crkve. II. bataljon kod prvog sudara počeo je temeljno da čisti sve ulice i zgrade u svom nastupanju, tako je u toku noći uspio izbaciti neprijatelja iz 16 zgrada koje je zapalio zapaljivim bombama i džon-bulima, nanjevši gubitke neprijatelju od 58 mrtvih i ranjenih (što sam priznaje), a navodno gubitci su bili 80 mrtvih i ranjenih, dok su naši gubitci 4 mrtva i 24 ranjena.

Pošto likvidacija neprijatelja nije izvršena tokom noći Štab Divizije donio je odluku za povlačenje koje je izvršeno u svanjivanje, a dato je raketnim znacima.

Borba u Pitomači pokazala je neke nedostatke i dobre strane.

a.) Pozitivne strane.

Udarna brigada »Braće Radića« nakon dužeg vremena nije vršila napade na neprijateljska uporišta i možemo konstatovati da nije pokazala veće nedostatke i slabosti kod same likvidacije. Ona je potpuno vojnički, sistematski i redom jedno za drugom zauzimala kuće i likvidirala neprijateljska uporišta. Saradnja teškog oružja bila je ostvarena i džon-buli došli su do punog izražaja. Jedan nedostatak leži u tome što bar jedan džon-bul nije bio pridodat III. bataljonu koji je također imao mogućnosti da pristupa likvidaciji pojedinih zgrada i sigurno je da bi time i moral kod neprijatelja bio još više pokoleban. Brigada se na dati znak raketlom potpuno vojnički sa potrebnim osiguranjima izvukla iz uporišta, evakuirala svoje ranjenike i mrtve, ostavivši u samom mjestu samo jednog mrtvog.

b.) Nedostatci.

Veza između štabova brigada i bataljona i štabova brigada sa Štabom Divizije nije zadovoljila. Tako na pr. II. bataljon [brigade] »Matija Gubec« držao je zasjedu na cesti Pitomača — Kloštar kod sela Kladare nije imao vezu sa II. bataljon Brigade »Braće Radića« u Pitomači, a niti sa četom I. bataljona Brigade »Matija Gubec« koja se nalazila na pruzi Pitomača — Kloštar, na mjestu gdje kanal presjeca prugu, a niti je imao osmatrače raketla, što je moglo imati teške posljedice za taj bataljon koji se nepažnjom i nedovoljnom brigom,

dobro ne osiguravši se na položaju, našao napadnut s leđa i čela, a pravac povlačenja prema ostalim jedinicama Divizije po neprijatelju je bio odsječen već.

Zahvaljujući raketnim znacima Brigada »Braće Radića« i Brigada »Matija Gubec« (I. i III. bataljon) povukle su se na vrijeme, dok je II. bataljon sutradan došao u sastav svoje Brigade. Može se konstatovati da štabovi ne pridavaju veliku pažnju komandovanju ugovorenim raketnim znacima, a što je za svaku vojsku savremeno i napredno, ali zbog nesavjesnosti pojedinih vojnih starješina (ne postavljaju se osmatrači raketla na položaju), komandovanje raketlama još nije prešlo u svakodnevnu naviku naših komandanata. Sva sredstva za vezu kombinovana moći će odgovarati svima zadatcima koji se pred jedinice i komandante u borbi i uopće u svakodnevnom radu i životu postavljaju.

Iako neprijatelj u Pitomači nije likvidiran, naše jedinice djelomično su izvršile svoj zadatak, pokazale da su sposobne i za likvidaciju uporišta, čega smo se do sada bojali, i da su crnoj legiji Bobanovoj ustaškoj bojni,[7] koja se nalazila u Pitomači, nanešeni veliki gubitci, koje neprijatelj priznaje, i narod Podravine danas govori da partizani se ne boje Bobana i crne legije i da nije bilo mnogo mrtvih partizana. Ovo je svakako jedan znak da će narod Podravine sa više povjerenja gledati naše jedinice, ali bez većeg udarca po neprijatelju u Podravini i širu mobilizaciju.

Štabovi brigada razraditi će ovu analizu sa štabovima bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar—potpukovnik,
Šime Balen

Komandant—potpukovnik,
Bulat Rade

Dostavljeno:
Na znanje:
Štabu X. Korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ

Na znanje i postupak:
Štabu Udarne brigade »Braće Radića«
Štabu Brigade »Matija Gubec«

[7] Ratni zločinac Rafajlo Boban bio je tada zapovjednik 5. stajaćeg zdruga ustaške vojnice.

BR. 61

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA JEDINICA OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU NOV I POJ OD 22. AVGUSTA 1944. GODINE[1]

OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU
XI. KORPUSA N. O. V. i P. O.
— JUGOSLAVIJE —
Br 643 dne 22. VIII. 1944.

Pregled brojnog stanja i naoružanja jedinica

Redni broj	Jedinica	Ljudstvo										Naoružanje i pješadi					
		Po spisku					Na licu										
		Oficira	Političkih rukovodilaca	Podoficira	Boraca	Ukupno	Oficira	Političkih rukovodilaca	Podoficira	Boraca	Ukupno	Pušaka	Šmajsera	Puško-mitraljeza	Lakih mitraljeza	Teških mitraljeza	Lakih bacača
1.	Oper. štab sa podred. pom. organima	9	47	14	289 7	359 7	8	43	13	253 7	317 7	233 11590	95 15450	6 1930	—	—	—
2.	I. brigada „VI.[2] Gortan“	2	79	94	1001	1176	2	65	80	896	1043	753 34101	84 10060	65 33780	—	8 9147	7 226
3.	II. brigada Operat. štaba	1	78 1	72	631	782 1	1	72 1	56	591	714 1	432 16675	47 4390	36 16650	—	5 4700	1 40
4.	I. odred „Učka“	3	50	30	632	715	3	43	25	613	684	416 11893	31 3476	17 9328	—	12 11760	—
5.	II. Pulski odred	2	44	41	402	489	2	40	36	393	468	352 13454	28 3885	28 13505	—	8 6530	1 49
	Ukupno:	17	298 1	251	2953[3] 7	3521 8	16	263 1	210	2746 7	3226 8	2186 87713	285 37261	152 75193	—	33 32137	9 315

Politkomesar:
Jože Skočilić

---

[1] Original (pisan mastilom, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 25—1/7, k. 569 A.
[2] Vladimir
[3] Pogrešno zbrojeno. Treba: 2955.

Operat. štaba za Istru 22. VIII. 1944. god.

Naoružanje i streljivo					Topova		Inžinjersko					Za vezu							Vozila					Stoka				Primjedba
Teških bacačb	Pištolja	Ručnih bombi	Protukolska puška	Avionski mitraljez	Pješadijskih	Brdskih	Pontona	Eksploziva	Korde	Nagaznih mina	Protutenkovska mina	Radio-stanica	Telef. centrala	Telefona	Kabla km	Optičkih aparata	Signalnih pištolja		Kamiona	Autobusa	Sanitetskih automobila	Motorkotača	Bicikla	Konja jahačih	Konja teglećih	Mazga	Magaraca	
—	64 868	503	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	11	13	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	9	—	
2 47	182 2038	2926	1 46	—	2 150	—	—	60	36	—	1	1	1	4	7	6	2	—	—	—	—	—	—	8	6	9	9	
2 51	71 632	1226	—	1 740	—	—	—	80	—	—	—	1	1	5	1,5	—	—	—	—	—	—	—	2	5	11	2	2	
—	53 611	704	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	70 728	729	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
4 98	340[4] 4877	6088	1 46	1 740	2 150	—	—	140	36	—	1	3	3	20	21,5	6	2	—	—	—	—	—	3	14	17	20	11	

Komandant;
potpukovnik;
Savo Vukelić

(M. P.)

[4] Treba: 440.

BR. 62

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 22. AVGUSTA 1944. GODINE[1]

OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU
XI. KORPUSA N.O.V. i P.O.
— JUGOSLAVIJE —
Br. 643 Dne 22. VIII. 1944.

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA

JEDINICA		Brojno stanje po spisku	SOCIJALNI SASTAV								
			Radnika	Seljaka	Inteligentualaca	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namještenika i srednjoškolaca	Vojnih lica	Policajaca, žandara i finanaca	Zanatlija	
Operat. štab za Istru sa podređ. jedinic.	Komandni kadar	70	18	14	12	3	7	14	—	2	—
	Boraca	296	110	76	3	9	10	16	—	72	—
I. brigada »Vl. Gortana«	Komandni kadar	275	127	109	3	3	20	1	—	12	—
	Boraca	901	332	474	1	25	14	—	—	55	—
II. brigada Operat. štaba	Komandni kadar	152	49	76	7	10	6	1	—	3	—
	Boraca	631	197	392	3	35	1	—	—	3	—
I. odred »Učka«	Komandni kadar	83	20	23	18	15	4	3	—	—	—
	Boraca	632	216	320	14	52	10	20	—	—	—
II. Pulski odred	Komandni kadar	87	43	21	3	—	1	—	—	19	—
	Boraca	402	203	196	—	—	—	—	—	3	—
Ukupno:	Komandni kadar	667	257	243	43	31	38	19	—	36	—
	Boraca	2862	1058	1458	21	121	35	36	—	133	—

Politički komesar:
Joža Skočilić

(M. P.)

[1] Original (pisan mastilom, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 27—2/7, k. 569 A.

JEDINICA OPERAT. ŠTABA ZA ISTRU 22. VIII. 1944.g.

NACIONALNI SASTAV													Primjedba
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Mađara	Čeha	Nijemaca	Francuza		
4	63	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	290	1	—	—	5	—	—	—	—	—	—		
3	218	1	—	—	52	1	—	—	—	—	—		
1	737	3	—	—	159	1	—	—	—	—	—		
—	137	3	—	—	12	—	—	—	—	—	—		
—	597	1	1	—	32	—	—	—	—	—	—		
2	42	3	—	—	36	—	—	—	—	—	—		
—	545	4	—	—	82	—	—	—	—	—	1		
—	72	1	—	—	12	2	—	—	—	—	—		
—	363	2	—	—	33	4	—	—	—	—	—		
9	532	11	—	—	112	3	—	—	—	—	—		
1	2532	11	1	—	311	5	—	—	—	—	1		

Komandant:
potpukovnik,
Savo Vukelić

BR. 63

IZVJEŠTAJ ŠTABA 1. BRIGADE OD 22. AVGUSTA 1944. ŠTABU 7. DIVIZIJE NOVJ O OSIGURANJU PREVOZA HRANE I DRUGOG MATERIJALA IZ SLAVONIJE U BANIJU[1]

ŠTAB
I. UDARNE BRIGADE VII. UD. DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 53
Dne 22-VIII-1944 g.

Operativni izvještaj o osiguranju prevoza materijala i živež. namirnica preko komunikacije Kostajnica — Sunja.

ŠTABU VII. UDARNE DIVIZIJE NOVJ

Jedinice VI. Korpusa NOVJ na svom području prikupile su veću količinu hrane i materijala za jedinice u Lici i Gorskom Kotaru.[2] Istu hranu trebalo je prebaciti preko pomenute komunikacije. Cestu i želj. prugu između Kostajnice i Sunje je neprijatelj zaposjeo sa dosta jakim snagama, na istoj liniji utvrdio se za uzdržavanje pruge i ometa nam za naše jedinice prevoz. Zemljište je predstavljeno na sekciji Kostajnica 1 : 100.000.

Od naših jedinica na osiguranju i sprovođenju žita i materijala učestvovala su četiri bataljona ove brigade i dva bataljona II. P. O. Banije. Neprijateljsku posadu u Graboštanima i Stubljanima sačinjavaju Čerkezi u jačini oko 200, a osiguranje na želj. stanici između G. Hrastovca i Rakovca sačinjavaju dvije satnije domobrana.

Neprijateljska posada sa jednog i drugog osiguranja isturuje između sebe jake patrole i zasjede.

Naš zadatak je bio da između želj. stanice Hrastovac i Graboštana odbacimo neprijateljske patrole i zasjede i stvorimo slobodan prevoz za žito i materijal. Za osiguranje bile su izdavane pismene zapovijesti, koje prilažemo. Osiguranje smo vršili 18, 19, 20 i 21-VIII-1944 g.

18-VIII-1944 osiguranje smo vršili sa dva bataljona, a jedan bataljon smo prebacili u Trokut za osiguranje na komuni-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 37/2, k. 816.
[2] Vidi dok. br. 100.

kaciji Sunja — Dubica. Te noći nije bilo žita i materijala prebačenog preko komunikacije Sunja — Dubica. Te iste noći vršili smo uzaludno osiguranje. Prilikom čišćenja ceste i pruge Grabоštani — Hrastovac imali smo 3 ranjena druga, od kojih su 2 podlegla. 19 ov. mj. vršili smo isto osiguranje, ali te večeri još za dana došao je oklopni vlak i zaposjeo glavni prelaz između G. Hrastovca i Stubljana. Radi toga te noći nije se moglo prebaciti žito i materijal. 20 ov. mj. u prvi sumrak izbili smo na prugu te istu lijevo i desno presjekli i te noći smo uspjeli da se prebace 143-ja kola sa hranom i materijalom. 21 ov. mj. vršili smo isto osiguranje za povratak praznih kola. Te večeri povratila su se nazad 143-ja kola, a punih 18 kola opet sproveli na našu teritoriju, sa kojima je bio 1 motor i 1 vršalica.

Za cijelo vrijeme kod prebacivanja žita i materijala sva četiri bataljona ove brigade bili su zaposleni kod sprovođenja i osiguranja, kao i dva bataljona II. P.O. Banije. Postavljeni zadaci za ovo osiguranje su postignuti, jer je sve u cijelosti sprovedeno. Za vrijeme zauzimanja ceste i pruge na pomenutoj prostoriji kao i napada koji su vršeni na neprijateljska uporišta i osiguranje neprijatelj je imao 6 mrtvih i 4 teže ranjena. Od materijala nismo zaplijenili ništa.

Presjekli smo prugu na 12 mjesta. Saobraćaj je bio obustavljen 15 sati.

Naši gubitci su bili 7 ranjenih drugova od kojih su dvojica podlegli. Munijice je utrošeno 2500 pušč. i mitralj. metaka, 6 mina za bacač kal. 81 mm.

U ovoj borbi sve jedinice držale su se vrlo dobro. Raspored jedinica za čišćenje pruge i napada koji su vršili bilo je pravilno.

Iz ove operacije možemo izvući slijedeće pouke:

1.) Da je važno što ranije zaposjedati položaje.
2.) Preko dana pravilno izviđanje.
3.) Energično čišćenje i upornost na osiguranju.
4.) Održavanje veze sa susjednim jedinicama.

Prilog: Liste gubitaka sa pregledom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant — kapetan:
M.[3] Suzić

[3] Miloš

BR. 64

IZVJEŠTAJ ŠTABA KARLOVAČKE BRIGADE OD 22. AVGUSTA 1944. ŠTABU 34. DIVIZIJE NOVJ O IZVRŠENOJ DIVERZIJI NA PRUZI OZALJ—ZORKOVAC[1]

ŠTAB
KARLOVAČKE BRIGADE N.O.V. i P.O. JUGOSLAVIJE
Broj 322
Dne 22. VIII. 1944

Predmet: Op. izvještaj od 21. VIII. 1944. g.

ŠTABU XXXIV. DIVIZIJE
Sekcija Samobor 1 : 100.000

Ova brigada izvršila je diverziju u zajednici sa II. diverzantskim bataljonom na pruzi Ozalj—Zorkovac i električnom vodu Ozalj — Gornje Pokupje. Brigada je vršila osiguranje od Ozlja, Zorkovca, dvorca Tirka i Donjih Stativa. Jačina neprijatelja u ovim posadama vidi op. zapovijest br. 311 koju prilažemo[2] uz op. izvještaj br.[3]

Borbu je vodio II. i III. bataljon ove brigade, dok diverziju vršio je II. diverzantski bataljon, a kupljenje žice vršila je četa za vezu ove brigade i civili koje smo mobilisali za taj rad.

Zapovijest je izdana pismeno, koju i prilažemo.

Borba je otpočela u 1,30 časova a završila u 2 časa u jutro 21. VIII. o. g. sa našim jedinicama, dok neprijatelj pucao je do ujutro sam ne izlazeći iz svojih bunkera.

II. bataljon kako je imao zadatak da zauzme položaje na raskršću ceste Mali Erjavec — Jaškovo — Gornje Pokupje. Isti položaj zauzeo je na vrijeme i uputio patrole u pravcu dvorca Tirka, to jest u pravcu Gornjeg Pokupja. Iste patrole nisu se sukobile sa neprijateljem. II. bataljon dobio je usmeni zadatak da ispita dvorac Tirk kod Gornjeg Pokupja što je i učinio. U 1 sat 21. ovog mj. krenuo je 1 vod u pravcu dvorca Tirka i privukao se vrlo blizu k neprijatelju, da neprijatelj nije otvarao na istoga vatru. Pošto je ovaj vod došao tako blizu, otvorio je vatru na neprijatelja, našto je neprijatelj odgovorio bacačkom

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 41/3, k. 1229.
[2] Zapovijest se nalazi u Arhivu V.I.I., reg. br. 51—1/1, k. 1221.
[3] Broj izvještaja izostavljen u originalu.

i mitraljeskom vatrom. Nakon kraćeg vremena vod se je povukao u sastav svoje čete, dok neprijatelj i dalje je tukao sa mitraljeskom vatrom do dana.

III. bataljon koji je dobio zadatak da sa jednom četom zatvori pravac od Ozlja u selu Lukšićima, zaposio je položaje na vrijeme. Neprijatelj, osjetivši ovu četu, otvorio je vatru mitraljesku i bacačku koja nije bila precizna. Ova četa krenula je samoinicijativno prema bunkerima u Ozlju sa engleskim električnim bacačom i iz blizine 100 metara bacila je nekoliko mina pravo u bunker našto je neprijatelj momentalno prekinuo svoju vatru. Nakon toga ova četa povukla se je na svoj određeni joj položaj.

Postavljeni ciljevi izvršeni su u podpunosti pošto su porušena 102 betonska stuba od električnog voda i 10 stubova drvenih. Doveženo je na oslobođeni teritorij 3 km bakrene žice od električnog voda (trostruke žice). Svi izolatori na porušenim stubovima polupani su.

Pruga je porušena Ozalj — Zorkovac na 20 duplih mjesta.

Gubitci neprijatelja su nepoznati.

Sopstvenih gubitaka nije bilo.

U ovoj akciji utrošeno je municije: 60 metaka mauzer i 40 metaka za talijanski puškomitraljez, i 3 mine za električni bacač.

Kritika akcije: Akcija je dobro izvedena sem što sama organizacija civila i kola nije bila najbolja, pošto su civili i kola malo zakasnili i na taj način otežavali posao.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pom. politkomesara:	Oper. oficir:	V. d. komandanta:
Tabor	**R. Ivković**	**Boris Balaš**

BR. 65

PRIPREMNA ZAPOVIJEST ŠTABA 4. KORPUSA NOVJ OD 23. AVGUSTA 1944. ŠTABU 34. DIVIZIJE ZA RUŠENJE KOMUNIKACIJA ZAGREB — KARLOVAC, ZAGREB — SISAK I KARLOVAC — OGULIN[1]

ŠTAB IV. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Br. op.
23. VIII. 1944.

ŠTABU 34. DIVIZIJE

Pripremna zapovijest

Neprijatelj je zaposjeo komunikacije Zagreb — Karlovac — Ogulin sa snagama II. posadnog, III. stajaćeg zdruga i njemačkom Jeger pukovnijom[2] a komunikaciju Zagreb — Sisak sa IV. kubanskim pukom, dijelovima XI. ustaškog i Zagrebačkog posadnog zdruga, te nešto nijemaca.

Zadatak vaše divizije bit će potpuno paralisanje saobraćaja na komunikaciji Zagreb — Karlovac, te Zagreb — Sisak i Karlovac — Ogulin sa zapadne strane.

U svrhu gornjeg zadatka djelovat će vaše snage slijedećim rasporedom: Brigada »Franjo Ogulinac« i Karlovačka brigada iz Pokuplja na prugu Zagreb — Karlovac, a Žumberačka brigada (koju trebate odmah formirati)[3] i Ž. P. O. iz Žumberka na istu komunikaciju T. P. O.[4] iz Turopolja na komunikaciju Zagreb — Sisak, a Karlovački P. O. sa svog sektora na komunikaciju Karlovac — Ogulin. Za izvođenje zadatka stavljaju vam se na raspolaganje jedinice II. diver. bat., koje su na vašem sektoru.

Komunikacije će se trebati onesposobiti za dulje vrijeme a najmanje za deset dana i to stalnim i neprekidnim rušenjem.[5]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 11—1/1, k. 426.

[2] Odnosi se na 1. lovački rezervni puk.

[3] Žumberačka brigada formirana je 27. avgusta 1944. od 2, 3. i 4. bataljona Žumberačkog NOP odreda. Sastav brigade bio je: 3 bataljona, Četa pratećih oružja, Četa za vezu, Sanitetski i Minerski vod. Brojno stanje Brigade prilikom formiranja bilo je 560 ljudi. Komandant Brigade bio je Tomo Žalac, a politički komesar Tomo Dijanović (vidi tom V, knj. 29 dok. br. 7 i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—3, k. 1225 i 52—2, k. 1223).

[4] Turopoljski partizanski odred

[5] i [6] Izvršenju zadatka pristupile su jedinice na osnovu zapovijesti Štaba 4. korpusa od 31. avgusta (vidi dok. br. 99).

Željezničke pruge treba rušiti na čitavoj gore naznačenoj dužini eksplozivom i alatom. Naročito pažnju obratiti na rušenje mostova, propusta, nasipa, srca, skretnica itd.

Ceste onesposobiti temeljitim miniranjem, odnosno na pogodnim sektorima, postavljenjem minskih polja, te redim miniranjem dužinom čitave ceste. Praktikovati i lažno miniranje. Nadalje na svim pogodnim mjestima ceste temeljito prekopati, srušiti nasipe, postavljati barikade od drveća itd.

Pored toga minirati i prilaze iz svih važnijih garnizona prema oslobođenoj teritoriji.

Za izvršenje gornjih zadataka potrebno je obrazovati slagalište materijala, tj. eksploziva, nagaznih mina, pješadijske, minobacačke i artiljerijske municije na sektoru Pokuplja, Žumberka i Karlovačkom sektoru. Slagališta moraju biti dobro pripremljena, na prikrivenom mjestu i čuvana, a dotur od njih do jedinica koje će djelovati na komunikacijama brz i jednostavan.

Gornje operacije započet ćete izvoditi po naređenju našega štaba.[6] Sve pripreme međutim moraju biti izvršene do 29. o. mj. Pod pripremama podrazumijevamo svrsishodnu dislokaciju snaga, popunu potrebnom municijom, alatom i ostalim materijalom, organizaciju i popunu slagališta. Također prvorazredna organizacija veza vašeg štaba sa našim, te sa vašim podređenim štabovima, odnosno uopće unutar vaših jedinica. Moraju biti osigurane radio-veze, kurirske veze a gdje god postoje stalne ili polustalne telefonske linije i dovoljna količina poljskog kabla i telefonske veze. Predvidjeti kurire konjanike, relejne stanice, a gdje je moguće i kurire motocikliste.

Zadatak je u vezi sa općim našim planovima, te zato mora biti u detalje razrađen i temeljito pripremljen, te u potpunosti izveden.

Sve pripreme vršiti u najvećoj tajnosti tako da za njih znade samo najuži deo štaba. Sav potrebni materijal izuzeti odmah od našeg Otsjeka za naoružanje.

Za potpuno izvršenje svih priprema, njihovu tačnost obzirom na vrijeme kao i za izvršenje zadatka odgovoran je vaš štab.

Direktno smo naredili Karlovačkoj brigadi da se preko Korduna prebaci na Pokuplje.[7] Pristupite odmah uz sve potrebne pripreme formiranju Žumberačke brigade za koju nam predložite komandni kadar.

Prijem naređenja pismeno potvrdite.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar **V. Holjevac** (M. P.) Komandant, pukovnik **Oreščanin Bogdan**

[7] Ona je prešla na Kordun preko rijeka Dobre i Mrežnice između Duge Rese i Zvečaja (Arhiv V.I.I., reg. br. 43/3, k. 1229).

BR. 66

IZVJEŠTAJ ŠTABA 13. DIVIZIJE OD 23. AVGUSTA 1944. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O BORBAMA OD 5. DO 15. AVGUSTA[1]

Oper. izvještaj od 5. do 15. VIII. 44.

ŠTAB XIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Op. broj 568
Dne 23/VIII. 1944.

Operativni izvještaj
izvedenih sitnih akcija
od 5. do 15. VIII. 44. g.

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ

Udarna grupa I. udarne brigade XIII. divizije prilikom svojih diverzantskih zadataka na Kapeli dne 5. avgusta 1944. g. postavila je neprijatelju zasjedu između Carske Kuće i Vrha Kapele i sačekala jedan neprijateljski kamion pun vojnika, otvorivši vatru iz neposredne blizine. Kamion je skrenuo ustranu i slupao se. Neprijatelj je imao 9 mrtvih i 3 ranjena vojnika. Plijen nije pokupljen iz razloga što je udarna grupa postavila zasjedu pokraj neprijateljske zasjede, te poslije otvorene vatre od strane naših boraca nakon kratkog vremena neprijateljska zasjeda otvorila je vatru na naše borce, koji su poslije borbe od 10 minuta bili prinuđeni da se povuku ne izvukavši plijen. Naših gubitaka nije bilo.

9. VIII. 1944. Neprijatelj u jačini od oko 250 vojnika sa dva teška bocača, naoružan sa šarcima i drugim težim oružjem zanoćio je u Musulinskom Potoku i Bjelskom i gore navedenog dana krenuo prema Jasenku. Bataljon I. odreda postavio je zasjedu na Žnidovcu gdje je naišla neprijateljska prethodnica gore navedene kolone na koju je otvorena vatra, gdje je neprijatelj pretrpio gubitke od 3 mrtva i 4 ranjena, a zatim se naša zasjeda povukla u pravcu Jasenka, a neprijatelj je nastupao za njome do Jasenka. Bataljon I. odreda sa jednom četom zaposjeo je okuku jušno od Jasenka kod Grčke kose, a jedna četa ostala je na rubu šume kod Kostići. Kad je neprijatelj naišao u Jasenak i prešao

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 8—1/3, k. 913.

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNO OSLOBOĐ. VOJSKE
HRVATSKE
BROJ 117
DNE 23 VIII 1944

Operativni izvještaj
izvođenih ofenziv akcija
od 5.do 15.VIII.44.g.

ŠTABU XII.DIVIZIJE

Udarna grupa I.Udarne brigade XIII.Divizije prikupila svojih diverzantskih odreda na Vrelu dne 5.avgusta 1944.g. poslije je neprijatelja zaskočila između Čerebe Kuće i Vrha Kovača i osvojila jedan od zijatelja bunker pun vojnika, otvorivši vatru iz neposredne blizine. Kamion je ubrzano ustrenut i skupno se neprijatelj je imao 9 mrtvih i 2 ranjena vojnika. Zijelo mjesto poduzeto je iznenadnim napadom, te poslo otvorene vatre od strane naših boraca nakon kratkog vremena neprijateljska zasjeda otvorila je vatru na naše borce, koji su poslije borbe od 10 minuta bili prisiljeni da se povuku na izvukavši plijen. Naših gubitaka nije bilo.

9.VIII.1944. Neprijatelj je jačini od oko 250 vojnika sa dva tenka bacača, minobacačima sa šarcima i drugim teškim oruđem prešao je u Busmlinskom potoku i Ujelakom i gore navedenog dana kreno prema Jasenku. Bataljon i Odreda postavio je zasjedu na najdavnu gdje je naišla neprijateljska prethodnica gore navedene kolone na koju je otvorena vatra, gdje je neprijatelj izgubio jutitko od 3 mrtva i 4 ranjena, a ostatak se naše zasjede povukla u pravcu Jasenka, a neprijatelj je nastupao za njima do Jasenka. Bataljon I.Odreda na jednom potoku zasjeo je cestu južno od Jasenka kod Grkinog Kosa, a jedna četa je na vrhu kuće kod Jestidž. Kad je neprijatelj naišao u Jasenak i prošao u pravcu ruke, na to jedinice su otvorile na njega vatru, a četa od Kostići prišla mu je iznenada i napala ga. Tako ugrožen neprijatelj se je otkrene poste žestoke borbe povukao se u pravcu Gradina, a naše jedinice prat le su ga do Zagljavca. U ovoj borbi neprijatelj je imao 4 mrtva i 9 ranjenih vojnika. Naši gubitci su: 2 mrtva i 1 drugarica.

Istoga dana jedinice II bataljona I.Odreda napale su neprijatelja na cesti Prkosi - Brinje u Klanac, koji je sprovodio žandarmerijsku postaju, a odgovarajuće ovo zasjede istovremeno napalo je na neprijateljske vojnike koji su osiguravali konvoj Prkosi na relaciji. Ovo zasjedom je bilo je u neprijateljskih vojnika, a 12 ranjenih. Uhvaćeno su 4 konja koji su vodili tovarenje s ustaše na cesti Put broj Klanac. Ovom vojniku koji su ostali ležali u Klancu, nije se nozno poduzeti plen, jer je tada patrolirao i tenk i prema zaštita ovim, Zaplijenjeno je u količini 200 kg.brašna, 6 kg.masti, 4 para cipela, 7 goveda.

Dne 11.VIII.44. poslije je imala saveznička avijacija da bombardira Lapljeo Selo u kojem bio je tražio izvršen plan napada na navedeno uporište, ali usled naglale promene situacije, t.j. dolaska neprijatelja u Modiljevo, koo i rezlike potrebe djelovanja na glavnom pravcu u kojem pravcu je morala I.brigada prebaciti na taj sektor, donešena je odluka da se na dan bombardiranja nađu se - red samog uporišta samo od jednog bataljona i jedna udarna četa, koje bi u slučaju nastale promjene u neprijateljskom uporištu - mogle istu koristno iskoristiti. Kako saveznička avijacija, a neprijatelj je iz Modiljeva sa snagom od 200 vojnika i 2 bacačima topa izvršio izvid u pravcu Bosanca, koje su je sukobio jedan bataljon II.brigade i natjerao njegove kolone otvoriti žestoku vatru iz topova, koo i bacača koje je imao u svom sastavu. Bataljon je zadržao neprijatelja i vodio sa njima borbu sve dok četa nije štab brigade ubacio jedan bataljon koji je napao neprijatelja s boka, a četa pratećih oruđa otvorila je vrlo jaku i precizanu vatru iz teških bacača, što je natjeralo neprijatelja na panično povlačenje. Neprijatelj se povukao u svoje uporište Modiljevo.
Neprijatelj u ovoj borbi imao je 12 mrtvih i 25 ranjenih.
Zaplijenjeno nije ništa.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 66

u pravcu okuke, naše jedinice su otvorile na njega vatru, a četa od Kostići prišla mu je ivicom šume i napala ga. Tako ugrožen neprijatelj sa dvije strane poslije žestoke borbe povukao se u pravcu Ogulina, a naše jedinice pratile su ga do Žnidovca. U ovoj borbi neprijatelj je imao 4 mrtva i 5 ranjenih vojnika. Naši gubici su: poginula 1 drugarica.

Istoga dana jedinice II bataljona I. odreda napale su neprijatelja na cesti Prokike — Brinje u Klancu koji je saobraćao tom cestom, a osiguranje ove zasjede istovremeno napalo je neprijateljske vojnike koji su zanimali izvan Prokika na poljani. Tom prilikom poginulo je 8 neprijateljskih vojnika, a 12 ranjeno. Ubijena su i 4 konja koji su vozili sljedovanje za ustaše na Krivi Put kroz Klanac. Od osam vojnika koji su ostali ležeći u Klancu, nije se mogao pokupiti plijen jer je tuda patrolirao 1 tenk i pružio zaštitu ovima. Zaplijenjeno je u kolima 300 kg brašna, 6 kg masti, 4 para cipela, 7 goveda.

Dne 11. VIII. 44. pošto je imala savezničkа avijacija da bombarduje Toplice Lešće u tu svrhu bio je ranije izrađen plan napada na navedeno uporište, ali uslijed nastale promjene situacije, tj. dolaska neprijatelja u Bosiljevo,[2] kao i velike potrebe djelovanja na sektoru Drežnice u koju svrhu se je morala I. brigada prebaciti na taj sektor, donesena je odluka da se na dan bombardiranja nađu pored samoga uporišta snage od jednog bataljona i jedne udarne čete, koje bi u slučaju nastale panike u neprijateljskom uporištu — mogle istu iskoristiti. Navedenoga dana nije došla savezničkа avijacija a neprijatelj je iz Bosiljeva sa snagom od 200 vojnika i 2 brzometna topa izvršio ispad u pravcu Bosanaca, gdje se je nalazio jedan bataljon II. brigade i napao njegove položaje otvorivši žestoku vatru iz topova, kao i bacača koje je imao u svom sastavu. Bataljon je zadržao neprijatelja i vodio sa njime borbu oko 3 sata našto je štab brigade ubacio jedan bataljon koji je napao neprijatelja s boka, a četa pratećih oruđa otvorila je vrlo jaku i preciznu vatru iz teških bacača, što je nagnalo neprijatelja na panično povlačenje. Neprijatelj se povukao u svoje uporište Bosiljevo.

Neprijatelj u ovoj borbi imao je 12 mrtvih i 25 ranjenih.

Zaplijenjeno nije ništa.

Naši gubici: 12 ranjenih.

Od spreme i oružja nije ništa izgubljeno.

Utrošeno: 1000 metaka za puškomitraljez, 800 metaka za teški mitraljez, 1200 metaka za puške, 10 ručnih bombi, 50 mina za teški bacač.

Dne 12. VIII. 44. — III. i IV. bataljon II. brigade na svojim položajima kod Bosiljeva, držeći blokiranoga neprijatelja u

[2] Vidi dok. br. 67, 118 i 119.

Bosiljevu, naišle su manje neprijateljske patrole od pravca Toplica Lešća, koje su imale zadatak kontrolisati šumu i držati vezu sa Bosiljevom, naše su jedinice pustile ih na blisko odstojanje, a zatim otvorile vatru po njima. Jedne od ovih kolona su otvorile vatru i poslije kraće borbe povukle se, dok su druge bez borbe u paničnom bjegstvu pobjegle u Lešće.[3] U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 5 ranjenih vojnika. Na našoj strani bez gubitaka.

Dne 15. VIII. 44. Neprijateljska kolona u jačini od oko 150 vojnika izišla je iz Drežnice prema Jasenku, gdje se je nalazio II. bataljon III. brigade na odmoru. Nailazak neprijatelja blagovremeno je primijećen i bataljon je zauzeo položaj za borbu. Čim je neprijatelj naišao otpočela je borba, koja je trajala oko 1 sat. Neprijatelj je pokušao više puta da izmanevriše naš bataljon, ali pošto je svaki put bio odbijen i nije uspio, povukao se natrag za Drežnicu. Neprijatel je imao oko 5 ranjenih vojnika. Naši gubici: 1 ranjen.

Rezime: U svim gore navedenim borbama neprijatelj je imao slijedeće gubitke: 29 mrtvih i 48 ranjenih.

Zaplijenjeno je: 300 kg brašna, 6 kg masti, 4 para cipela, 7 komada goveda.

Naši gubici: 1 mrtva drugarica i 13 ranjenih boraca.

Od oružja i materijala nije ništa izgubljeno.

Utrošeno municije: 1800 metaka za puškomitraljez, 1200 metaka za teški mitraljez, 2200 metaka za pušku, 30 ručnih bombi, 60 mina za teški bacač, 20 mina za laki bacač, 10 raketa, 5 nagaznih mina.

Prilog: liste gubitaka.

U ovim borbama se nije nitko naročito istakao niti pak loše ponio.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Matić Đuro

Komandant, pukovnik:
Vicko Antić

[3] Vidi dok. br. 121.

BR. 67

IZVJEŠTAJ ŠTABA 13. DIVIZIJE OD 23. AVGUSTA 1944. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOD BOSILJEVA I ZLOBINA[1]

Oper. izvještaj za 9. 10/VIII. i 22. VII.

ŠTAB XIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Op. broj 569
Dne 23/VIII. 1944.

Operativni izvještaj
za dane 9, 10. avgust
i 22. juli 1944. god.

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ

Jedinice naše divizije nalaze se na položajima u slijedećem rasporedu: I. brigada u Ravnoj Gori, II. brigada na sektoru Bosiljeva, III. brigada u Delnicama, I. odred na sektoru Drežnice, a II. na sektoru Fužine — Mrzla Vodica. Jedinice drže položaje, povremeno izvode akcije i rade vojnički i politički. Gore navedeni teren nalazi se na sekciji Sušak, Ogulin 1 : 100.000.

Dne 9. avgusta, 1944. II. brigada dobila je zadatak da fingira ozbiljniji napad na njegovo uporište u Bosiljevu i da ga po mogućnosti potjera sa tog terena. Brigada je u tu svrhu izvršila izviđanje sa štabovima bataljona i napala neprijatelja sa snagom od 3 bataljona i pratećom četom. Neprijatelj je bio razmješten i držao sve okolne kote oko Bosiljeva. Napad je izveden sa sve četiri strane tako da je neprijatelj bio prisiljen da se povlači u Bosiljevo.

Gore pomenutog dana u 2 sata po ponoći napad je počeo na Bosiljevo. Napad je uslijedio svih jedinica jednovremeno, a otpočeo je povlačenjem jedinica pod neprijateljskom vatrom do samih bunkera, te je borba uveliko otpočela sa ručnim bombama dok pojedine jedinice uslijed nejasne situacije i nepoznavanja neprijateljskih uporišta morale su čitave kote prelaziti gdje neprijatelja nije bilo, te uslijed toga stvarno na postojeće njegove tačke nije došlo do udara, što je neprijatelju davalo mogućnosti da se preorijentiše i preuredi i nastavi sa borbom,

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 8—2/3, k. 913.

tako da je neprijatelj sa pojedinih kota izbačen i ponovo se vratio dok konačno oko 6 sati sa odlučnim jurišima nije bio odbačen i u paničnom bijegu povlačio se prema Toplicama Lešću. Borba je vođena 5 sati.[2]

U ovoj borbi su vrlo važnu ulogu odigrali teški bacači koji su sa svojom preciznom vatrom demoralisali neprijatelja i ušutkali njegovu vatru.

U ovoj borbi su slijedeći gubici:

Neprijateljski: 15 mrtvih, 24 ranjena.

Naši gubici: 2 mrtva, 11 ranjenih.

Uhvaćeni plijen: 1 puška, 1 opasač, 2 fišeklije, 1 ranac za šarac, 1 nož, 4 šatorska krila, 3 torbice, 1 ćebe, 1 džemper, 3 čuturice, 1 bomba, 120 metaka, 100 metaka za šmajser, 8 redenika za šarac, 1 šaržer za šarac, zarobljen 1 legionar.

Utrošeno municije: 11.785 metaka za pušku, puškomitraljez i teški mitraljez, 46 mina za teški bacač, 8 metaka za protivkolsku pušku i 267 ručnih bombi.

Kritički osvrt: U ovoj borbi istakao se je Štab Brigade sa svojom odlučnošću, primivši rastegljivo naređenje o fingirajućem napadu i sproveo ga uporno, tj. izvidio mogućnosti izvođenja akcije, pripremio je, a zatim sa svim snagama napao neprijatelja odlučno, i poslije pet satne borbe potisnuo neprijatelja. Općeniti nedostatak koji provijava kroz naše borbene radnje je, što naše jedinice prilikom napada i odbrane sve svoje raspoložive snage bacaju u borbu ne zadržavajući nikakve rezerve, te tako na razvoj situacije i događaja koji nastupaju u toku borbe ne mogu imati odlučujućeg — presudnog uticaja, jer nemaju rezerve. Sve naše borbe svode se na tanke — rasplinute strijačke strojeve, te prodorom neprijatelja na jednome mjestu, a naročito, kako je gore rečeno, nemajući rezerve, ne možemo kritičnu situaciju promijeniti i obrnuti u svoju korist. U ovoj akciji bio je nedostatak taj što, iako je bio predviđen pravac neprijateljskog odstupanja, da se zatvori to nije učinjeno, ima tu i razumljivijih razloga: što je teren prvo velik, pošumljen, jedinice zamorene, a neprijatelj još uvijek dosta uporan.

U ovoj akciji borbenost i moral bio je na visini, a junaštvo starješina i boraca bili su zavidni.

I pored gore navedenih dobrih strana bilo je puno manjih propusta i nedostataka.

Istoga dana neprijatelj, sa snagama od 400 vojnika koje je sakupio po okolnim garnizonima Zlobina, Plasa, ispao je iz Zlobina u 2 sata, a sa 3 kolone i to jedna se je kretala Zlobin — Lič — Vrata preko kota 957—Mrkovac, druga kolona cestom Zlobin — Vrata, a treća Zlobin — Jelenčić (1106) — Palatina (970) —

[2] Vidi dok. br. 118 i 119.

Vrata. Sa neprijateljem je prihvaćena borba kod Fužina na položajima bataljona II. odreda i vodila se povremeno do svitanja, zatim je neprijatelj počeo energičnije nastupati, a gusta magla dozvolila mu je da se dovuče našim položajima Mačkovica — Plasa (kota 880). Nailaskom neprijatelja na blisko odstojanje neprijatelj je bio sa žestokom borbom odbačen. Podizanjem magle neprijatelj je počeo tući naše položaje sa preciznom vatrom iz 4 topa i 4 teška bacača što je primoralo naše jedinice da se povuku. Neprijatelj je uspio doći usred sela Vrata, a zatim bio odbačen nazad. Neprijatelj se je povukao istim pravcem kojim je došao i na svom povlačenju se je naizmjenično vatrom štitio.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 5 mrtvih i 10 ranjenih.

Naši gubici: 1 mrtav i 2 ranjena.

Utrošak municije: 400 kom. puščanih, 450 mitraljeske, 600 puškomitraljeske, 400 šmajserske, 10 mina za mali bacač i 20 ručnih bombi.

Kritički osvrt: U ovoj borbi se pojavio stari nedostatak neodržavanje veze i neodržavanja kontakta sa neprijateljem, a iz toga proizilazi rezultat — neblagovremeno reagiranje na neprijateljske podhvate. Jedinica koja je gore vodila borbu je vrlo mlada, pa se teško snalazi u borbi, ali ipak kroz nju provejava duh borbenosti, te su se u ovoj borbi istakli nekoliko nižih starješina i boraca.

Dne 10. avgusta 1944. g. jedinice II. brigade nalazile su se na sektoru Bosiljevo i u samom Bosiljevu i držale ga poslije zauzeća kako je navedeno dan ranije. Oko 9 sati neprijatelj je naišao sa pravca Toplice Lešće u tri kolone i to: jedna desno, druga lijevo od ceste Toplice Lešće — Bosiljevo, a jedna samom cestom u čijem su se sastavu nalazila dva tenka i dva topa. Neprijatelj je sa svojim brzim i obuhvatnim manevrom sa brzom i preciznom vatrom mašinskih topova uperenih na naše položaje, koji su njemu vrlo dobro poznati uspio da prodire sa kote na kotu i pod žestokom borbom uspio naše jedinice da odbaci. Poslije trosatne borbe je neprijatelj uspio zauzeti Bosiljevo i da se tamo smjesti. Naše jedinice ostale su na okolnim položajima i držale položaj preko cijelog dana. Neprijatelj nije uspio prodrijeti dalje, ali je ostao u Bosiljevu. U toku ove borbe najveće gubitke imali smo od brzometnih topova. U ovoj borbi neprijatelj je imao 9 mrtvih i 7 ranjenih. Naši gubici bili su 5 ranjenih.

Municije je utrošeno 720 kom. za pušku i puškomitraljez i 7 ručnih bombi.

Kritički osvrt: U ovoj borbi se izrazito primjećuje da kod naših jedinica postoji mnogo veći moral borbenosti i odlučnosti

u ofanzivnim borbama dok u borbama defanzivnog karaktera naše jedinice ne osjećaju se sigurno na svojim položajima, ne koriste u potpunosti sve dobre osobine defanzivne borbe i preimućstva sa kojima raspolažu u odnosu na napadača, tj. ne koriste zemljište kao zaklon, zemljište kao brisani prostor, odmorenost svojih jedinica, što sve u tome momentu napadaču nedostaje, te da pređu, iskoristivši jaku ubitačnu vatru, zamorenost neprijatelja, u protunapad da mu uzjašu na leđa i tako da ga gone, ako ne do njegovog uporišta, barem do njegovog polaznog položaja. Naše jedinice u defanzivnim borbama u potpunosti ne iskorišćavajući održavanje veze za koju ima mnogo više mogućnosti nego u ofanzivnim borbama, te u koliko i nešto poduzmu neke jedinice to je spontano a ne organizovano.

Dne 22. VII. 1944. g. udarna grupa I. brigade koja je bila na specijalnom zadatku na terenu Sušačkog sektora uz pomoć jednoga karabinjera napala je talijansku pograničnu posadu kod Rijeke, upala u bunker i zarobila, bez jednoga metka, 9 karabinijera među kojima jedan brigadir. Tom prilikom zaplijenjena je slijedeća sprema i oružje: 1 teški bacač, 1 teški mitraljez »breda«, 1 puškomitraljez, 8 pušaka, 4 pištolja, 25 mina za bacač, 2 ranca, 640 metaka, 15 ćebadi, 6 šinjela, 3 šatorska krila, 3 para veša, 5 košulja, 3 plahte, 2 opasača, 9 pari cipela, 1 kamašne, 1 bicikl, 1 radioaparat, 1 fotoaparat, 1 cerada, 4 sata, 10 bombi, 10 čuturica, 50 kg brašna i ostale sitne spreme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Matić Đuro

Komandant — pukovnik:
Vicko Antić

(M. P.)

BR. 68

IZVJEŠTAJ ŠTABA 13. DIVIZIJE OD 23. AVGUSTA 1944. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U LICI I GORSKOM KOTARU OD 16. DO 18. AVGUSTA[1]

ŠTAB XIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Broj 570
dne 23/VIII. 1944.

Operativni izvještaj iz akcije za dane: 16. i 17. VIII. 1944. god. na Kapeli.

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ

Budući da je neprijatelj nastavljao svoju ofanzivu u Lici[2] na jedinice XXXV. divizije, te kako se ne bi dozvolilo neprijatelju da pojedinačno tuče našu vojsku, naša divizija poslije izvršene akcije u Drežnici,[3] donijela je odluku da nastavi sa napadanjem neprijatelja na komunikaciji i uporištima Josipdol — Brinje — Vratnik. U tu svrhu Štab Divizije izdao je direktivnu zapovijest[4] I. i II. brigadi i Grupi odreda sa zadatkom da sa po dva bataljona djeluju na neprijatelja na gore pomenutoj liniji sa postavljanjem zasjeda ili pak napadanjem na njegova uporišta.

Teren na kome su se imale izvoditi ove akcije je raznolik, pošumljen i gol, na mjestima vrlo brdovit i teško pristupačan. Teren na kome su izvođene akcije nalazi se na sekciji Ogulin 1 : 100.000.

Za izvršenje ovoga zadatka jedinice su dobile slijedeće sektore i to: II. brigada od Josipdola do Vrh Kapele, I. odred od Vrh Kapele do Križpolja, a I. udarna brigada od Križpolja do Vratnika.

Sve napred navedene jedinice poslije odmora od jedne noći izvršile su pokret do ispred navedenih linija, gdje su izvršile kratko izviđanje, a zatim: II. brigada dne 16. VIII. postavila je zasjedu na Kapeli kod kote 753 s tim da kada naiđe neprija-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 39—1/3, k. 569.

[2] Vidi dok. br. 71.

[3] Divizija je 14. avgusta napala u Drežnici dijelove njemačke 392. legionarske divizije (vidi dok. br. 69).

[4] Zapovijest se nalazi u Arhivu V.I.I., reg. br. 39—3/3, k. 569.

teljska kolona jedan bataljon ima da napadne Carsku kuću i da je likvidira. Neprijatelja u Carskoj kući nije bilo, zasjeda je ostala na svom mjestu i sačekala neprijateljsku kolonu koja je naišla od Josipdola u jačini od 250 vojnika.[5] Zasjeda se je kretala putem vrlo oprezno isturivši vrlo jake pobočnice. Ipak je neprijatelj pušten u samu zasjedu i otvorena je na njega neposredna žestoka vatra koja je trajala oko 40 minuta. Borba se vodila vrlo dugo, naročito radi plijena, ali do koga se nije uspjelo doći uslijed dejstva neprijateljskih pobočnica i pojačanja koje je uslijedilo sa Vrh Kapele.

Neprijatelj je u ovoj borbi imao 40 mrtvih i toliko ranjenih i 2 zarobljena legionara.

Naši gubici su: 3 nestala borca.

Dne 17. VIII. 44. Ova dva bataljona, sa kojima je rukovodio komesar[6] i operativni oficir brigade, prikupili su podatke o neprijateljskom uporištu Josipdolu uzevši za vodiče zarobljene legionare, napali su uporište Josipdol u noći 17/18. VIII. ušavši u žicu izvršivši napad sa tri strane i energičnim napadom zauzeli nekoliko bunkera, zapalili jednu kuću gdje su bili smješteni neprijateljski vojnici i jednu štalu. U samoj borbi jedna je četa došla u neposrednu blizinu topova, koja je imala zadatak da ih uništi, naišavši na otpor koga je trebalo za izvjesno vrijeme da se slomi, ali u tome momentu naišla je neprijateljska intervencija sa nekoliko tenkova i pješadijom koja je dan ranije došla preko Kapele i bila na proputovanju te su naše jedinice bile prinuđene da se povuku, nanijevši neprijatelju osjetne gubitke. U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 15 mrtvih i 20 ranjenih. Zarobljeno i zaplijenjeno nije bilo ništa.

Naši gubici: 1 zarobljen.

Bataljoni I. udarne brigade koji su imali zadatak da postave zasjedu na liniji Brinje — Vratnik, postavili su istu dne 17. VIII. u Prokičkom klancu, kojom prilikom su naišla jedna ustaška kola sa ustašama koji su se vozili unutra. Tom prilikom ubijeno je 4 ustaša. Toga dana nije navedenom cestom prolazio neprijatelj. Naših gubitaka nije bilo.

Dne 18. VIII. 44. Bataljoni I. ud. brigade postavili su zasjedu u Prokičkom klancu, ali kako je zasjeda bila otkrivena neprijatelj je krenuo na čišćenje terena i to: jednom iz Brinja a jednom kolonom iz Prokika. Neprijatelj je išao vrlo oprezno

---

[5] Dijelovi njemačke 392. legionarske divizije (Izviđački odred Divizije i 3. bataljon 846. puka preduzeli su »akciju« protiv jedinica 13. divizije pravcem Ogulin — Josipdol — Brinje. U toku dejstava 3. bataljon 846. puka dostigao je Zlobin i Hreljin gdje je smijenio dijelove njemačke 188. brdske lovačke divizije (Arhiv V.I.I., reg. br. 41/3, k. 74).

[6] Ilija Petrović

isturivši duboke pobočnice, na neprijatelja je otvorena jaka vatra u momentu kada je tenk naišao na minu koja ga je uništila, a zatim se je naša zasjeda povukla. Neprijatelj je imao ovom prilikom oko 6 mrtvih i 9 ranjenih. Gubitika na našoj strani nije bilo. Nije ništa zarobljeno, a niti izgubljeno.

Dne 17. VIII. 44. jedan bataljon I. odreda postavio je zasjedu u Koritima na cesti Jezerane — Drežnica sačekavši neprijateljsku komoru koju je pratio jedan neprijateljski vod. Na komoru je otvorena vrlo žestoka vatra a da nije primijećen od velike magle vod koji je pratio ovu komoru. Neprijateljski vojnici u komori su potučeni, ali plijen nije uhvaćen usljed jake i bliske neprijateljske vatre iz neposredne blizine. Ovom prilikom je neprijatelj imao oko 5 mrtvih i 6 ranjenih.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Istoga dana II. bataljon I. odreda postavio je zasjedu između Prokika i Žute Lokve ali dejstvom i otkrivanjem zasjede I. udarne brigade koja je potukla ustaše, bila je i naša zasjeda kompromitovana, a i da toga nije bilo, pošto nije neprijatelj saobraćao, nije mogla doći do izražaja.

U ovoj borbi se nije niko istakao niti ima koji se je slabo ponio.

REZIME:

U ovim borbama neprijatelj je imao 66 mrtvih, 75 ranjenih i 2 zarobljena.

Zaplijenjeno: 2 puške, 2 opasača, 1 pištolj, 2 hlače, 2 bluze, 2 para veša, 2 para cipela, 2 ranca, 2 fišeklije i 150 metaka.

Uništeno: 1 tenk, zapaljena jedna kuća u kojoj je bio smješten neprijatelj i ubijeno 5 konja.

Naši gubici: 3 nestala i 1 zarobljen drug.

Izgubljeno nije ništa.

Utrošeno metaka: 1800 metaka za pušku, 2200 metaka za puškomitraljez i 500 metaka za teški mitraljez, 2800 metaka za šmajser, 10 ručnih bombi, 10 nagaznih mina.

Prilog: liste gubitaka i direktivna zapovijest.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Matić Đuro

Komandant — pukovnik:
Vicko Antić

(M. P.)

BR. 69

IZVJEŠTAJ ŠTABA 13. DIVIZIJE OD 23. AVGUSTA 1944. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJA U DREŽNICI[1]

ŠTAB XIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Broj 573
Dne 23/VIII. 1944.

Operativni izvještaj iz
akcije na Drežnicu dne
14. augusta 1944. god.

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ

Akcija je izvođena u mjestu Drežnici, a osiguranja i zasjede bile su postavljene na komunikacijama Ogulin — Jasenak, Ogulin — Desmerice — Modruš — Puškarice, Jezerane — Drežnica, Brinje — Tužević — Drežnica i Krivi Put — Tužević, kao i Novi — Mošune. Uporište koje je trebalo likvidirati bilo je mjesto Drežnica, dok borba na osiguranjima nije vođena, osim sa osiguranjem koje se nalazilo na pravcu Jezerane — Drežnica i Brinje — Tužević. Uporište u Drežnici bilo je utvrđeno sa na brzu ruku izgrađenim bunkerima i ispred istih se nalazila bodljikava žica i mjestimično minska polja. Bunkeri su bili povezani saobraćajnicama. Ispred samih utvrđenja bile su daleko isturene patrole radi osmatranja.

Jačina posade u Drežnici bila je oko 400 legionara i 40 ustaša. Legionari su iz 392. »plave« divizije.[2] Naoružanje ove posade bilo je u Drežnici oko 20 puškomitraljeza, 2 teška mitraljeza, 1 teški bacač, oko 12 lakih bacača, ostalo šmajseri i puške dok se nalazila 3 teška topa u Jezeranima koji su iz Korita tukli naše položaje.

Gore navedeno uporište i teren je pošumljen a mjestimično gol, teško prolazan, a nalazi se na sekciji Ogulin 1 : 100.000.

Obližnji neprijateljski garnizoni su: Ogulin, Oštarije, Josipdol, Modruš, Vrh Kapele, Stajnica, Križpolje, Jezerane, Brinje, Prokike, Žuta Lokva, Krivi Put.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 10—1/3.

[2] U Drežnici se tada nalazila jedna četa Poljskog dopunskog bataljona ojačana dijelovima 1. čete 847. puka 392. legionarske divizije (Arhiv V.I.I., reg. br. 41/3, k. 74).

Budući da je neprijatelj vršio ofanzivu na oslobođeni teritorij Like i doveo XXXV. diviziju u dosta težak položaj,[3] te u cilju da bi se olakšala situacija XXXV. divizije ne dozvolilo se neprijatelju da nas počesno tuče, a u tom momentu postojali su uslovi za uspješnije tučenje neprijatelja, budući da je on svoje snage mjestimično proredio i odvukao u Liku, kao i da bi se oslobodio teritorij oko Drežnice, a samim tim stvori se mogućnost uspješnijih napadanja neprijatelja na komunikaciji Josipdol — Vratnik, Štab Divizije donio je odluku da napadne gore pomenuto uporište, a zatim po likvidaciji da zadrži veći dio snaga na tome prostoru.

Za ovu akciju bile su angažovane slijedeće jedinice: I., II. i III. brigada, I. i II. odred i jedna baterija brdskih topova 75 mm. Sa akcijom je rukovodio Štab XIII. divizije. Drugih jedinica nije bilo sa kojima bi se kooperirala akcija.

Prilog pismena zapovijest sa skicom.[4] Zapovijest je razrađena sa štabovima bataljona I. udarne brigade, a vojnicima na skupu ukazata potreba akcije.

Borba je trebala početi 14. VIII. u 00,30 sati a stvarno je počela u 1 sat.

I. brigada napadala je, a što se vidi i iz priložene zapovijesti — neprijateljsko uporište Drežnicu sa tri bataljona i udarnom četom, dok se je jedan bataljon nalazio u brigadnoj rezervi. Zadatak ovih bataljona u napadu vidi se iz priložene zapovijesti. Jedan bataljon II. brigade koji je bio stavljen pod komandu I. ud. brigade imao je zadatak da postavi osiguranje i zatvori pravac Jezerane — Drežnica na liniji Maravići — Zrnići — Dvorska kosa — Selišće i da ne dozvoli neprijatelju da pruži pomoć i doturi pojačanje tim pravcem napadnutoj posadi u Drežnici.

I. ud. brigada počela je sa napadom kako je gore navedeno. Borba i događaji su se u prvom momentu u potpunosti razvijali po predviđenom planu. Sve jedinice su nastupale svojim pravcima sa težnjom da u određeni momenat stupe u borbu, a što to nisu učinile bio je razlog što na pojedinim mjestima neprijatelj nije bio onoliko isturen kako je bilo predviđeno, te je na tim pravcima kontakt kasnije uhvaćen. Jedinice su u prvom momentu napale neprijatelja energičnim udarom, rastjerale njegove patrole, osvojile bunkere na Zredelu i Mekuši a zatim se pod vrlo žestokom borbom spustile u prve kuće Drežnice i nastavile sa prodiranjem prema neprijateljskom centru. Neprijatelj je bio zbijen u zidinama porušenoga sela Praizi i odatle dao vrlo žestok otpor sa malim bacačima, tromblonima i ručnim bombama, kao i vatrom iz automatskih oruđa, koja je vatra bila vrlo efikasna i nije dozvolila bliži pristup našim jedinicama,

[3] Vidi dok. br. 71.
[4] Vidi dok. br. 36.

a kojom prilikom smo imali i gubitaka. Borba je oko tog uporišta trajala sve do u predzoru, kada je neprijatelj se preuredio i prešao u protivnapad i uspio da sa manevrom na mjestima odbaci naše jedinice, a zatim da se i popne na kotu Zredel kojom prilikom su naše jedinice bile prinuđene da se povuku na polazni položaj, ponovno preurede i pređu u napad, a što je bilo naređeno od Štaba Divizije. U 8,30 sati neprijatelj je krenuo iz Jezerana u cilju pružanja pomoći napadnutoj posadi u Drežnici sa snagama od oko 500 vojnika, sa 3 tenka i 3 teška topa. Topovi i jedan tenk ostali su u Koritima, gdje su se plasirali, sa kojima je radi osiguranja ostalo oko 300 vojnika, a ostalih 200 sa dva tenka produžili su u pomoć posadi u Drežnici. Ovo pojačanje uspjelo se je probiti i pružiti pomoć posadi u Drežnici, a pogreškom bataljona II. brigade koji nije na vrijeme stigao i zaposjeo položaj kod Dvorske kose, a iz razloga što je imao zamoran marš od Bosiljeva do Drežnice. Pružanje pomoći neprijatelju, precizna artiljerijska vatra u velikome su onemogućili uspješno dalje izvođenje operacije. Veliku poteškoću činila je i gusta magla koja na tom sektoru skoro redovno traje do 9 sati, te se nisu mogli efikasno upotrebiti topovi i teški bacači. U 10 sati neprijatelj je prešao u protivnapad i svojim energičnim jurišima, trpeći velike gubitke, iako je nekoliko puta bio odbijen ali je ipak uspio da ovlada sa kotom 518 Matuša, dok su naše jedinice i dalje ostale na koti 557 — Zečevom Brdu — (k. 560), zatim kota 601 — Mekuša i Žljeba (kota 561). U 10,30 sati podigla se magla teren je postao pregledan, te je počela precizno djelovati naša artiljerija i minobacači, ali njihov uspjeh nije bio toliki koliki bi bio u momentu kad se neprijatelj nalazio zbijen po razvalinama Drežnice, već se je neprijatelj u ovom momentu nalazio po okolnim čukama.

Budući da je neprijatelj dobio pojačanje, ovladao sa okolnim čukama, zaposjeo dominantne tačke i da su mu došli tenkovi u pomoć kao i precizno artiljerijsko dejstvo iz Korita, a i dosta osjetni gubici koje je I. brigada do tada imala, Štab Divizije donio je odluku da se jedinice izvuku iz borbe, kako se ne bi pretrpjeli još veći gubici i da se snage postave na liniji Tomić — Trbovići — Jagetići — Vučjak, te da se odmore i nahrane što je i učinjeno.

Posmatranjem vojne situacije na našem sektoru, a imajući u vidu situaciju u Lici, Štab Divizije donio je odluku u 18 sati da se po dva bataljona I. i II. brigade i dva bataljona I. odreda bace na sektor Gornjega kraja i Zagorja i da diverzantski djeluju postavljajući zasjede, napadajući manja uporišta na liniji Josipdol — Vratnik, a ostalim jedinicama izdato je naređenje da se povrate u svoje stare baze, tj. Bosiljevo — Vrbovsko — Ravna Gora.

Komunikaciju Novi — Mošune — Jasenak za vrijeme izvođenja ove akcije osiguravala je jedna četa Primorskog područja postavljena sjeverno od Krasnice, kota 758—705, kuda neprijatelj nije naišao. Da bi se neprijatelj obmanuo i da bi stekao pogrešnu sliku preduzetih operacija za vrijeme borbe na Drežnicu, II. odred imao je da se aktivizira na svome sektoru napadajući neprijateljska uporišta, a što se vidi i iz priložene zapovijesti. II. odred je to učinio fingirajući vrlo žestok napad na Zlobin, Plase i Grobničko polje.

Rezultati borbe:

Priprema od strane svih jedinica I. ud. brigade izvršena je, isto tako izvršena je djelimično priprema i kod II. brigade, kao i I. odreda, dok kod III. brigade nije se mogla izvršiti usljed nedostatka vremena. Postignuta je i dobra konspiracija, ali se ipak osjetilo da je nije bilo u dovoljnoj mjeri, kao ni vremena za izvršenje potrebnih priprema. Veliki nedostatak čini nestašica živežnih namirnica, te uslijed traganja i priprema ishrane za predstojeće akcije sazna se o predstojećim pokretima naših jedinica. Plan i zapovijest bila je realna i pravilna. Nedostatak je bio taj što nije bilo osigurano dovoljnog vremena pojedinim jedinicama II. brigade, kako bi blagovremeno stigle na određeni cilj.

U ovim borbama sve jedinice I. ud. brigade držale su se dosta dobro, jedino IV. bataljon je nešto sporije nastupao što je imalo lošeg odražaja na tok borbe. U ovoj borbi se je istaklo dosta boraca ličnom hrabrošću, a u borbi preko dana vrlo dobro se je pokazala posluga baterije topova i posluga kod teških bacača.

Komandni kadar kako viši tako i niži za vrijeme ovih borbi držao se je dobro iako je bilo manjih nedostataka.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 60 mrtvih i 70 ranjenih vojnika. Ubijeno je 31 neprijateljski konj, zarobljena 4 konja, od oružja i spreme zaplijenjeno nije ništa.

Naši gubici: 5 mrtvih, 31 ranjen i 28 nestalih, od kojih ima dosta kod svojih kuća u Drežnici i Delnicama i skupljaju se u svoje jedinice. Neprijatelj nije ni jednoga zarobio od gore pomenutih.

Gubici u oružju: 1 puška izgubljena i 1 oštećena.

Utrošak municije: granata za top 75 mm 55 komada, mina za teški bacač 140 kom., mina za laki bacač 105 kom., ručnih bombi 210 kom., municije za teški mitraljez 3000 metaka, za puškomitraljez 5000 metaka, municije puščane 7000 metaka, municije za šmajser 3200, nagaznih mina 10 komada, signalnih metaka 15 komada.

U gore navedenom broju mrtvih i ranjenih uvedeni su slijedeći rukovodioci:

Poginuli: komandant I. ud. bataljona I.ud. brigade poručnik Tatalović Milan.

Ranjeni: zamjenik komesara bataljona drug Cuculić Ivan, komesar Udarne grupe I. brigade drug Smokvina Marijan, politdelegat Udarne grupe I. ud. brigade drug Miletić Šime, stariji vodnik I. brigade Miletić Ivica.

U ovoj borbi naročito se je istakao poginuli komandant drug Tatalović Milan, komesar Udarne grupe drug Smokvina Marijan i veći broj rukovodilaca i boraca, koji će se pohvaliti divizijskom naredbom.

Za vrijeme ove operacije sa akcijom direktno rukovodio Štab I. ud. brigade, a posredno Štab Divizije.

Veza: U toku borbe bila je dobro organizovana od brigade unazad, dok između bataljona i brigada, kao bataljona i susjednih jedinica dosta slaba. Čete za vezu su ipak ovoga puta uspjele da uspostave telefonsku i radio-vezu između štabova brigada i Divizije, što je u prethodnim akcijama bio vrlo rijedak slučaj.

Sanitetska služba funkcionisala je prilično zahvaljujući kamionu i kolima, koja su ipak uspjela da blagovremeno transportuju ranjenike u bolnicu.

Intendantura: Ishrana za vrijeme operacije kao i prije polaska na istu i poslije operacije bila je ispod svake kritike. Krivica nije u intendanturi ove divizije, jer namirnica nije bilo ni u minimalnoj količini, a organizacije koje su trebale hranu dopremiti, pribaviti i staviti je na raspoloženje, nisu to učinile. U koliko je nešto učinjeno to je bio obično samo jedan artikal, kao napr. brašno, dok ostalog nije bilo, te je ishrana ovoga puta uveliko srozala fizičku kondiciju boraca, te tako i smanjila borbenu upornost. Isto tako ishrana poslije ove akcije, odnosno za vrijeme akcije na Kapeli bila je ispod svake kritike.

KRITIČKI OSVRT:[5]

Postavljeni zadatak pred jedinice nije u potpunosti izvršen budući da nije uporište likvidirano, ali se je u velikoj mjeri postigao cili sa kojim se je težilo da se ukaže indirektna pomoć našim jedinicama u Lici, da se odvuku neprijateljske snage sa

[5] U prilogu koji je Štab 13. divizije dostavio Štabu 11. korpusa NOVJ pod naslovom »Kritički osvrt na akciju iz Drežnice« rečeno je slijedeće: »Uslovi za likvidaciju uporišta Drežnice postojali su i u vezi s tim donijeta je pravilna odluka za napad. Sama akcija nije temeljito pripremljena jer nisu uzete u obzir okolnosti pod kojima se priprema vršila. Ovako olakim shvatanjem dozvolio je Štab divizije da napad na uporište odpočne premda sve jedinice nisu stigle na određena mjesta i izvršile potreban raspored.

Divizijska rezerva nije bila postavljena na mjesto odakle je bila moguća njena brza intervencija. Ovo se naročito osjetilo u momentu

te strane kao i da se da neprijatelju udarac, što je i postignuto. U ovoj borbi pokazala se je odlučnost i riješenost svih starješina i boraca da se neprijatelja uništi, oslobodi Drežnica i napadnu neprijateljska uporišta na liniji Kapela — Brinje. Nedostaci su se pokazali u održavanju veze između jedinica, u pravilnoj ocjeni situacije i brzom donošenju odluka nižih štabova, a što su posljedice mladog komandnog kadra koji ne posjeduje dovoljno vojničke vještine. Kod boraca se osjeća nedostatak vojničkog znanja u pogledu nastave za gađanje i korišćenja zaklona. U ovim borbama se je osjetilo da se naše jedinice ne povlače bez naređenja, osim baš onda, kada ih neprijatelj odbaci sa živom snagom, ali i tada nastavljaju žilavu borbu.

Poslije nekoliko naših borbi gdje su se pokazale naše zasjede neprobojne, neprijatelj je stekao ubjeđenje da se ne daju lako probiti, a ni sa njegovim poznatim zaobilaženjem — zaobići, te nije pokušao ni pružati pomoć sa drugih strana, osim sa jedne primjenjujući novu taktiku, zapravo taktiku redovitog ratovanja udarajući na jednom mjestu sa jakim snagama, osiguravajući se pri tom sa jakim osiguranjima, što mu je i uspjelo zahvaljujući pogreški jednog našeg bataljona koji nije stigao na vrijeme na određeno mjesto.

Rezerva, koju je ovog puta Štab Divizije posjedovao, nije došla do izražaja, budući da njezino ubacivanje u borbu po ocjeni Štaba Divizije ne bi bilo okrenulo ishod borbe u našu korist, već bismo samo pretrpjeli gubitke. Naročita svrha za koju je čuvana divizijska rezerva nije došla do izražaja, budući da neprijatelj nije ispao sa ostalih pravaca, našto se je računalo, a što je neprijatelj uvijek ranije činio.

U ovoj borbi naročito poučno što se je moglo zapaziti bilo je lijepo izvlačenje iz borbe sa prihvatnim položajima, kojom prilikom je naizmjenično otvarana vatra gdje je došlo do izražaja vrlo precizno i kombinovano gađanje topova i teških bacača, kao i automatskih oruđa.

O svim gore navedenim nedostacima u najskorije održaće se sastanak sa štabovima brigada i odreda, gdje će se iznijeti greške i nastojati da se iste ne ponove.

Prilog: oper. zapovijest, liste gubitaka i skica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Matić Đuro

Komandant — pukovnik: Vicko Antić

---

kada su naše jedinice ovladale svim kotama i bunkerima oko uporišta, te su na intervenciju neprijateljskog pojačanja opkoljenoj posadi, a koje je prodrlo iz Jezerana, morale se povući iako su se nalazile na domaku likvidiranja uporišta.

Iz prednjeg propusta koji je učinio Štab Divizije vidi se potcjenjivanje neprijatelja i oslanjanje na uspjehe ranijeg brzog likvidiranja ovog uporišta.« (Arhiv V.I.I., reg. br. 10—11/3, k. 913).

BR. 70

IZVJEŠTAJ ŠTABA 35. DIVIZIJE OD 23. AVGUSTA 1944. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NJEMAČKU AUTOKOLONU NA CESTI DOBROSELO — LAPAC[1]

ŠTAB
XXXV. DIVIZIJE XI. KORPUSA
N. O. V. J.
Br. 453 23-VIII-1944.

Dostavljamo operativni izvještaj za akciju 7/8. ov. mj. i kratak izvještaj o rezultatu rada, odnosno postavljenih mina od strane diverzantske čete ove diviz.

ŠTABU XI. KORPUSA N. O. V. J.

7/8. VIII. 1944. godine

1. Zasjeda je postavljena na sjeverozapadnim padinama Mandine glave na komunikaciji Dobroselo — Lapac. Sekcija Bihać 1 : 100.000.—

2. Dva bataljona i minersko odjeljenje III. brigade.

3. Zasjeda je postavljena neprijateljskoj koloni u jačini 28 kamiona natovarenih raznom municijom, te zarobljenim partizanima i civilima iz Dalmacije.

4. Neprijatelj je redovito svaku noć saobraćao na komunikaciji Otrić — Srb — Bihać, nekad manjim kolonama, a nekad većim.

Sopstvena odluka nenadano postaviti zasjedu na toj komunikaciji sa ciljem da se uništi jedna kolona koja bi naišla bilo iz kojeg pravca.

5. Direktivna zapovijest sa općim zadatkom izdata je štabu brigade, a štab brigade za ovu zasjedu izdao je pismenu zapovijest.

6. Borba je počela 7. VIII. o. g. u 23.45 časova, a trajala je do 0.30 časova 8. VIII. o. g.

7. Tok borbe:

Neprijateljska kolona jačine 28 kamiona kretala se od Dobrosela prema D. Lapcu. Kad je čelo kolone ušlo u zasjedu, kolona se zaustavila, jer je došlo do sukoba između minerskog

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 55—5, k. 1234.

voda i jedne neprijateljske patrole koja je patrolirala cestom na cesti sjeverno od G. Lapca oko k. 574. Za vrijeme dok je kolona stajala nije na nju otvorena vatra, jer nije bila još ušla u zasjedu sva. Malo kasnije kolona je krenula i kad je ušla sva u zasjedu, otvorena je iz sviju automatskih oruđa vatra na istu i odmah poslije paljbe izvršen je juriš na kamione i nakon vrlo kratkog vremena posada i pratnja koja je bila uz kamione, bila je likvidirana, a jednim dijelom uspjela je pobjeći u pravcu Boričevca. Materijal odnosno municija i ostala sprema koja se nalazila u kamionima nije se mogla evakuisati, jer je odmah iz D. Lapca stigla intervencija u jačini 8 kamiona i nekoliko motorbicikla, a artiljerijom iz Lapca i bacačima iz Dobrosela neprijatelj je tukao mjesto zasjede. Dva kamiona od te kolone uspjela su da pobjegnu u Lapac, a svi ostali kamioni sa spremom i municijom na njima spaljeni su. Bataljoni koji su bili na zasjedi nisu prihvatili borbu sa intervencijom, već kada su popalili kamione povukli se u polaznu bazu.

Rezultat borbe: Postavljeni ciljevi izvršeni su. Neprijateljski gubitci u ljudstvu: 23 mrtva, 15 ranjenih. Među mrtvima nalazi se jedan njemački potpukovnik i jedan nadporučnik. Oslobođeno je 17 partizana i partizanki iz XIX. divizije koje su Nijemci bili pognali u logor. Zaplijenjeno je: 1 šarac, 1 teški mitraljez »Breda«, 3 puške, 1 pištolj, 26 ručnih bombi, 1200 metaka i ostale razne sitnije spreme. Zapaljeno je 26 kamiona u kojima su se nalazile uglavnom mine za teške bacače.[2]

9. Sopstveni gubitci: 1 mrtav i 1 ranjen. Poginuo je vodnik II. čete II. bataljona Banić Marko.

10. Utrošeno je 950 puščane, 860 za puškomitraljez, 230 za šmajser — municije i 102 ručne bombe.

11. U ovoj borbi kao cjelina istakli su se oba bataljona brzim udarom i štabovi tih bataljona umješnim komandovanjem. Oba bataljona biće pohvaljeni naredbom štaba brigade.

12. Operativni oficir II. bataljona drug Dopuđa Krsto u ovoj akciji držao se nestarješinski i uživajući prekomjerno alkohol davao je loš primjer borcima. Pomenuti drug pozvan je na odgovornost i biće kažnjen.

13. Kritički osvrst: Pripreme za zasjedu pomnjivo su izvršene i potpuno je postignuto iznenađenje. Odluke i izdate zapovijesti bile su realne. Komandni kadar bataljona umješno je komandovao.

7. VIII. 1944. godine

Jedna četa L. P. odreda postavila je zasjedu na Lisini (k. 626) jugozapadno od s. Meljinovac manjim neprijateljskim dijelovima, koji su često dolazili na izvor kod s. Meljinovca.

[2] i [3] Vidi dok. br. 116.

Oko 6 časova naišla je jedna grupa od 8 neprijateljskih vojnika na izvor. Na ovu grupu četa je otvorila brzu paljbu i uspjela nanijeti neprijatelju gubitke, nakon čega se povukla u sastav bataljona, odnosno u bazu na Kamensko.

Neprijatelj je imao 6 mrtvih.

Naših gubitaka nije bilo.

Utrošeno municije 120 metaka.

Kritički osvrt: Zahvaljujući neenergičnosti komande čete, nije u ovoj akciji ništa zarobljeno ni zaplijenjeno, premda je bilo uslova za to. Na ovu grešku skrenuta je pažnja preko štaba odreda komandi čete i ista će biti ukorena za to.

6/7. VIII. 1944. godine

Dva odjeljenja minerske čete pri štabu divizije postavili su nagazne mine na komunikaciju Bihać — Lapac i to: jedno odjeljenje postavilo je na cesti sjeverno od Lapačkih Korita, a drugo na cesti kod Skočaja.

Neprijatelj je osjetio ove mine i veći dio ih je pronašao i izvadio. Dvije nagazne mine su eksplodirale i uništile jedan kamion i jedan manji tenk. U kamionu je ubijeno 10 neprijateljskih vojnika i 7 ranjeno.

Nepažnjom osoblja koje je postavljalo mine jedna je mina eksplodirala pri postavljanju i od nje je jedan naš poginuo i jedan ranjen.[3] Poginuo je vodnik Milanović Nikola.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara: **Stevo Ilić** Komandant, potpukovnik

(M. P.)

BR. 71

IZVJEŠTAJ ŠTABA 35. DIVIZIJE OD 23. AVGUSTA 1944. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U LICI OD 8. DO 18. AVGUSTA[1]

ŠTAB
XXXV. DIVIZIJE XI. KORPUSA
N O V J
Br. 454/23-VIII. 1944.

Dostavlja se operativni izvještaj o defanzivnim i ofanzivnim akcijama za vrijeme nepr. ofanzive od 8. do 18. VIII. o. g.

ŠTABU XI. KORPUSA N.O.V.J.

1. Borba je vođena na širokom prostoru i to na sektoru Udbina — Ljubovo — Bunić — Korenica — Homoljac — Prijeboj. Sjeverni sektor na kome je borba vođena uglavnom je pošumljen i nepogodan za defanzivnu borbu. Teren je ispresijecan i nepodesan za brzo manevrisanje. Južni sektor manje pošumljen, teren brdovit, većinom kamenjar i podesniji za defanzivne akcije. Sekcija Gospić — Bihać 1 : 100.000.

2. Borbu su vodile jedinice ove divizije, a potpomognute su na sjevernom sektoru (Prijeboj — Uvalica) od II. brigade VIII. udarne divizije.[2] III. brigada vodila je borbu na sektoru Udbina — Ljubovo — Bilaj — Ribnik. II. brigada na sektoru Ljubovo — Kozjan — Bunić — Krbavica — Homoljački Klanac, I. brigada Prijeboj — Uvalica — Homoljački Klanac — Pogledalo — Vrelo — Korenička Kapela — Ćujića Krčevina, L. p. odred na sektoru Kamensko — Padališta — Jošane. Artiljerijski divizion sa oružjem (topovima) sem protivkolskih nije sudjelovao u operaciji, već uglavnom kao pješadijska jedinica vodio je borbu na sektoru Ponor — Šeganovac — Plješevica. Jedinice Komande mjesta i I. ličkog područja također su sudjelovale u borbama, a borile su se na sektoru Mihaljevac — Plješevica. Jedna četa Aerobaze vodila je borbu jedno poslije podne na Oštrom Mihaljevcu, a kasnije se nalazila uz I. brigadu.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 19—1/5, k. 569.
[2] Vidi dok. br. 48.

3. Borba je vođena sa: 31, 32, 35, 19. ustaškom bojnom IV. P.D.Z-a, 2. lovačkom domobranskom bojnom (sa sektora Bilaj), I. i II. bojna X. domobranskog puka (sa sektora Lapac — Srb), III. bojnom 392. legionarske divizije, te dijelovima 4. i 5. ustaške bojne V. pukovnije i dijelovima 373. divizije. U ofanzivi sudjelovali su dijelovi 3. i 4. četničke brigade sa sektora Srb—Lapac. Ukupno cjenimo oko 5500—6000 vojnika, naoružanih, pored pješadijskog oružja, sa 8 topova raznog kalibra, oko 20 bacača i 4 tenka.

4. Neprijatelj je sa pet pravaca otpočeo nadirati prema slobodnoj teritoriji i to: od Lovinca preko Ploče za Udbinu, od Lapca preko Kamenskog prema Frkašiću i Bjelom Polju, od Š. Kule preko Ljubova u Krbavsku dolinu, od Babina Potoka prema Homoljačkom Klancu i Pogledalu, te iz L. Petrova Sela prema Prijeboju i Korenici. Neprijatelj je krenuo iz polaznih baza uglavnom da prethodno nije koncentrisao neke jače snage, jedino što je u garnizonu Lovinac dva dana ranije pojačao garnizon sa jednom bojnom (2. bojnom 10. domobr. pukovnije) i što je u L. Petrovo Selo isti dan kad je izvršio ispad prema Prijeboju dovukao kamionima iz Bihaća artiljeriju i dijelove 373. divizije. Neprijateljske namjere bile su prokrstariti i po mogućnosti što više se zadržati na terenu slobodne teritorije u cilju pljačke žetve i imovine N.O.V.[3] (računali su da je na sekto-

[3] U bojnoj relaciji Zapovjedništva Operativnog područja Velebit za avgust 1944. o tome piše: »*8. kolovoza 1944.* Poduzet je podhvat ka Krbavskom polju, u cilju protjerivanja odmetnika sa istoga i prikupljanja žetve.

U podhvatu sudjeluju:
XXXI. i XXXIV. bojna (bataljon) IV. S.D.Z. (Stajaći djelatni zdrug) iz Široke Kule.
XXXII. bojna IV. S.D.Z. iz Perušića,
XXXV. bojna IV. S.D.Z. i njemačka bojna Krüger (1. bataljon 846. puka 392. legionarske divizije) iz Lovinca.
O odmetnicima su prikupljeni slijedeći podatci:
II. brigada 35. divizije u području Ljubova (18 km s.i. od Gospića).
III. brigada 35. divizije u području Udbina — Podlapac (12 km s.z. od Udbine).
Osim toga jače odmetničke snage u području Prijeboja (dielovi 35. divizije i II. brigade VIII. Kordunaške divizije).

Podhvat je tekao po sliedećem:

XXXII. bojna krenula je iz Perušića u 12.30 sati pravcem Perušić — Lipova glav. (671) — Strilići (15 km s.i. od Gospića), sa zadaćom da na ovome pravcu protjera odmetničke dijelove, kod Strilića da uhvati vezu sa XXXI. bojnom, a zatim skupa sa ovom produži napadaj na Crni vrh (22 km s.i. od Gospića).

XXXI. bojna (bez 2 sati), krenula je iz Široke Kule u 13.30 sati pravcem: Široka Kula — Strilići, gdje je trebala uhvatiti vezu sa XXXII. bojnom, pa zatim skupa sa ovom napasti Čardak (942) i krenuti dalje ka Crnom vrhu.

Iznenadnim pokretom u vrieme kada mu se odmetnici nisu nadali, ove su dvije bojne, bez ikakvog odpora, stigle do Čardaka (942) i

ru Krbavskog polja i Korenice nagomilan materijal, kojega dobivamo od saveznika), te da odbace naše snage od komunikacije Srb — Bihać, jer za vrijeme ofanzive prolazile su jače motorizovane neprijateljske kolone iz Dalmacije prema Bihaću.

Prije neprijateljskog prodora raspored naših bio je: III. brigada na sektoru Paklarić — Lovinac, II. brigada Ljubovo, I. brigada Prijeboj — Homoljački Klanac, sa zadatkom zatvaranja pravca prema slobodnoj teritoriji i osiguranja žetve na svojim sektorima i Krbavskom polju. Lički partizanski odred nalazio se na prostoru Kamensko sa istim zadatkom. Od momenta kad se je neprijatelj probio, naše su namjere bile onemogućiti neprijatelju ostvarenje njegovih namjera i uništavati mu živu snagu.

5. Pismene zapovijesti nisu izdavane. Radio depešama, telefonskim depešama i preko kurira izdavata su naređenja brigadama za rad.

6. Borba je počela 8. VIII. o. g. u 18 časova, na sektoru Ljubovo — Rakići. Neprijateljska 31. i 32. ustaška bojna i 2. lovačka domobranska bojna od pravca Š. Kula u tri kolone: jednom uz cestu Kula — Ljubovo, drugom Kula — Podovi — Čanci i trećom Kula — Gradina (912) — Čubrića stan — Čubrića vrh — Goloura, napali su naše položaje na liniji Tromeđa — Čardak (942) — Velonj — Goloura. Nakon jednosatne borbe dijelovi II. brigade pod jačim pritiskom neprijatelja povukli se sa linije Čardak — Velonj i zadržali se na liniji Pogledalo — Lisina — Obsenica — Dmitrašinović — k. 1020, sa koje linije je sprečeno neprijatelju daljnje nadiranje i na kojoj liniji naše snage su zanoćile.

9. VIII. 1944. godine

Bez ikakvog otpora oko 7 časova neprijateljska 35. ustaška bojna, nešto četnika i tri satnije I. bojne 10. domobranske

---

zauzele ga poslie kratke ali oštre borbe. Odmah po zauzimanju Čardaka, bojne su produžile napadaj na Crni vrh i do mraka uspjele zauzeti ga.

XXXIV. bojna krenula je iz Široke Kule u 13.30 sati, pravcem: Široka Kula — Gradina (912) — Konjski vrh (1134), sa zadaćom zauzeti ga, a zatim uhvatiti vezu sa dielovima XXXI. bojne kod Obsenice (19 km s.i. od Gospića).

Bojna je u podpunosti izvršila dobivenu zadaću i poslie jake borbe zauzela u 18.40 sati Konjski vrh (1134).

XXXV. bojna IV. S.D.Z. i njemačka bojna Krüger krenule su iz Lovinca u 04.00 sati i već u 07.45 zauzele su Udbinu. Dalje nastupanje ovih bojni ka Debelom Brdu (4 km i. od Bunića) veoma je sporo uslied prekopane i minirane ceste, te jakog odpora odmetničkih dielova koji se povlače ka sjeveru i sjeverozapadu.

Gubitci naših četa: poginuli 1 vojničar i 1 njemački vojnik; 2 ranjena vojničara.

Gubitci odmetnika: 10 mrtvih, među kojima i komandant 4. bataljona II. brigade 35. divizije. Zaplienjeno: 1 strojopuška i 2 puške...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—45, k. 58).

pukovnije izbili su na Udbinu preko Pločanskog klanca, ostavivši na istome, kao i na okolnim položajima oko komunikacije, manje dijelove kao osiguranje. U momentu kada je neprijatelj izbio na Udbinu, dva bataljona III. brigade bili su u pokretu od Paklarića prema Pločanskom klancu i došli su u sukob sa neprijateljskim dijelovima oko 8 časova na Trouri (k. 1234) i k. 974, gdje se razvila žestoka borba i gdje su do 13 časova dijelovi III. brigade uspjeli da zbace neprijatelja ponovo u Lovinac i da ovladaju Pločanskim klancem. Jedan bataljon III. brigade koji se nalazio na Stikadama također je bio u pokretu i stigao je do 16 časova u Čojluk. Ona dva bataljona do mraka su se zadržala na Pločanskom klancu, a kasnije jedan od bataljona krenuo je prema Udbini, sa namjerom da u toku noći u zajednici sa bataljonom koji se nalazi u Čojluku napadnu na Udbinu. Četvrti bataljon III. brigade od Vrebca preko Dimića vrha — Vujnovca — Skadrica — Vrška i Miloševca napao je neprijatelja u 15 časova na prostoru Vukava — Š. Kuća, gdje su se nalazili manji neprijateljski dijelovi. Nakon kraće borbe ovi dijelovi su se povukli u pravcu L. Osika, ali već oko 20 časova neprijatelj novim snagama od pravca Ljubova i L. Osika ponovo je uspio da ovlada izgubljenim položajima, a naš bataljon povukao se u pravcu Kurjaka.

U 11 časova toga dana neprijatel je počeo nadirati u više kolona sa linije Konjski Vrh — Čardak prema položajima II. brigade na liniji Tromeđa — Lisina — Obsenice (940) — Dmitrašinović i k. 1020. Desno neprijateljsko krilo koje je napadalo južno od komunikacije bilo je zaustavljeno i povraćeno na polazne položaje, ali jedna neprijateljska kolona uspjela je da se probije od Cardaka preko Lukića na Crni vrh, odakle je bočno ugrožavala naše položaje i dijelove južno od komunikacije, te su se oko 14 časova ti naši dijelovi povukli u pravcu Bunića[4] i zadržali se na jugozapadnim padinama Pisačuše, a dva bataljona II. brigade ostala su na Tromeđi i Golo trlo. Neprijatelj ovog dana nije dalje nadirao, već se zadržao na liniji Obsenica — Ratkovića Poljana i Crni vrh — Kuzmanovača. Istog dana 6. satnija II. bojne 10. domobranskog puka i dijelovi 3. i 4. četničke brigade od Lapca preko Domana napali su na Kamenskom dijelove L. p. odreda u 11.30 časova. Borba se vodila na ovom sektoru do 24 časa, od kada je neprijatelj uspio manevrom preko Bjelih potoka da odbaci Lički odred u pravcu Padališta. Neprijatelj se zadržao na Bjelim potocima i na Kosi istočno od Frkašića.

---

[4] Trideset druga i dijelovi 31. ustaške bojne su tada zauzeli Bunić (vidi dok. br. 117 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—45, k. 58).

10. VIII. 1944. godine

U toku noći 9/10. ov. mj. neprijatelj je napustio Udbinu i sa tim snagama krenuo u pravcu Jošana.[5] Već u 6 časova na prostoru Jošani — k. 808 ovaj neprijatelj se sukobio sa našom izviđačkom četom i jednim bataljonom Odreda, a u isto vrijeme počeo je iz pravca Ljubova da nadire prema Buniću. Do 9 časova obje neprijateljske kolone odbacivši naše dijelove na jednom i drugom pravcu, spojile su se u Debelom Brdu. II. brigada povukla se u pravcu Kozjana — Šijanove kose, s namjerom da se spusti u Krbavicu, ali u Krbavicu, preko noći, od Babinog Potoka preko Čanka je stigla jedna bojna legionera, te je II. brigada nastavila borbu do 13 časova sa tom bojnom, istu je uspjela da odbaci od Krbavice u pravcu Mrsinja i Debelog Brda. Na ovom sektoru neprijatelj je zanoćio u Debelom Brdu — Buniću — Šalamuniću i Svračkovom Selu.

Oko 6 časova neprijatelj, jačine jedne bojne, potpomognut artiljerijskom vatrom od Babina Potoka preko Brezovca počeo je nadirati u pravcu Homoljačkog Klanca, ali je bio odbijen i zadržao se u toku cijelog dana pokušavajući manje ispade kod Lukića i k. 1005. Sve ove ispade sa uspjehom su suzbijali dijelovi I. brigade sa položaja Homoljački Klanac. Oko 11 časova neprijatelj je počeo nadirati iz L. Petrova Sela prema Prijeboju, a artiljerija iz Petrova Sela i Babina Potoka potpomagala ga je.[6] Neprijatelj je bio jačine oko 200 vojnika. Jedan bataljon I. brigade do 13 časova zadržavao je žestokim otporom nadiranje tog neprijatelja, ali usljed jake artiljerijske vatre morao se povući u pravcu k. 791 (Gusto) i Javornika, ali ni tu, usljed žestoke artiljerijske vatre, nije se mogao zadržati. U 17 časova dva bataljona I. brigade energičnim bočnim napadom u žestokoj borbi uspjeli su odbaciti neprijatelja uz gubitke iz Prijeboja i neprijatelj se povukao u svoju polaznu bazu L. Petrovo Selo.

11. VIII. 1944. godine

Oko 14 časova neprijatelj je bez jačeg otpora preko Vrpila i Mrsinja te Bjelog Polja uspio da izbije sa jednom bojnom, jednim protivkolskim topom i 3 bacača u Korenicu,[7] odakle je imao namjeru da preko Vrela napadne naše snage na Pogledalu, te isto i zauzme. Dva bataljona I. brigade sa linije Krtič — Glibovito polje — Pogledalo suprotstavili su se neprijatelju i uz potpomaganje vatre iz protivkolskih topova, koji su se nalazili

[5] Pravcem Udbina — Jošane — Debelo Brdo produžili su nastupanje 1. bataljon 846. puka 392. legionarske divizije i 2 sati (čete) 35. ustaške bojne. Ostali dijelovi te bojne povukli su se iz Udbine u Lovinac bez ičijeg naređenja (Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—45, k. 58).

[6] Vidi dok. br. 118.

[7] Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 48.

pod komandom Štaba Divizije na zapadnoj padini Tupog Mihaljevca, uspjeli su privremeno spriječiti neprijatelja u nadiranju. Neprijatelj je privremeno odstupio u pravcu Mrsinja, odakle je malo kasnije izvršio preko Koreničkog polja napad na Tupi Mihaljevac, gdje su se nalazila dva voda Komande mjesta i uz potpomaganje žestoke bacačke vatre neprijatelj je do 17 časova uspio da zauzme Tupi Mihaljevac. Potom je neprijatelj sjevernom padinom Mrsinja i uz Vrelo napao naše položaje na Pogledalu i uspio ovladati tim položajem do 18 časova. U isto vrijeme napadnut je od Lukića i bataljon, koji se nalazio sjeverno od Homoljačkog Klanca, te su oba ova naša bataljona povukla se u pravcu Malog Javornika i Koreničke Reke. Na taj način se je toga dana spojio neprijatelj od Babina Potoka preko Pogledala sa Korenicom. Naše snage zanoćile su na liniji Uvalica — Koreničke Reka — Koreničke Kapela — Vujnove Glave — Korita (jugoistočno od Malog Čanka), te Podlapača — Srednja Gora. Danas je II. brigada VIII. udarne divizije stigla i preuzela naše položaje Jezero — Uvalica. Manje aktivnosti u toku ovog dana bilo je na sektoru Frkašić — Bjeli potoci i na sektoru brigade prema Homoljačkom Klancu i Pogledalu.

12. VIII. 1944. godine

II. kordunaška brigada u 9 časova smijenila je bataljon naše I. brigade na Prijeboju i ovaj bataljon je upućen u pravcu Koreničke Reka. Naše namjere toga dana su bile da u zajednici sa našom I. i Kordunaškom II. brigadom spriječimo neprijatelju dalje nadiranje od Korenice prema Prijeboju i da presječemo komunikaciju Homoljački Klanac — Korenica. Bataljon I. brigade u pokretu prema Koreničkoj Reci sukobio se sa jednom neprijateljskom bojnom na k. 810, gdje se razvila žestoka borba, ali napadom dva bataljona I. brigade ovaj neprijatelj je pod žestokom borbom bio odbijen prema Leskovom vršku, gdje se je i zadržao sve do mraka. Oko 11 časova neprijatelj je počeo žestoko napadati i naše položaje na liniji k. 850 i k. 907, kojim položajima je uspio i da ovlada. Naša dva bataljona koja su se nalazila na tom položaju povukli su se u pravcu Koreničke Kapele, odakle su spriječili neprijatelju dalje nadiranje i do mraka vršili dva žestoka kontranapada, te posljednjim kontranapadom uspjeli neprijatelja zbaciti sa k. 850 i k. 907 i tu zanoćiti.

Toga dana naša II. brigada vršila je pritisak na liniju Homoljački Klanac — Pogledalo, ali bez naročitog uspjeha, jer je neprijatelj bio nadmoćniji.

13. VIII. 1944. godine

I. brigada krenula je u napad na neprijatelja na liniji Oštri Mihaljevac — Rudanovac — Pogledalo — Homoljac. Na Pogle-

dalu i Homoljcu neprijatelja nije bilo, dok u Korenici i Oštrom Mihaljevcu naišli su dijelovi na žestoku vatru i bili su prisiljeni da se povuku u pravcu Koreničke Kapele. Toga dana vodila se veoma žestoka borba na prostoru Vratnik — Korenička Reka — Korenička Kapela sa nadmoćnijim neprijateljem u ljudstvu i naoružanju. Neprijatelj je do 20 časova uspio da se probije do Prijeboja, gdje se je pod stalnim bočnim pritiscima zadržao, držeći položaje Javornik — Gusto (791) — Prijeboj.[8] I. brigada je uspjela nanovo neprijatelja potisnuti od Vratnika i Koreničke Kapele u pravcu Prijeboja i zanoćila je na liniji Ćujića Krčevina — Korenička Kapela. U borbama u toku današnjeg dana I. brigada nanijela je neprijatelju osjetne gubitke. II. brigada vodila je manje borbe. Na sektoru Frkašić — Šeganovac također bilo je manjih sukoba. — 13. ov. mj. u 4 sata III. brigada napala je neprijatelja na liniji Ljubovo — Rakići — Srdari i iznenadivši neprijatelja uspjela je da ovlada položajima Konjski vrh — Goloura. Neprijatelj je poslije toga sa pojačanjem koje mu je stiglo iz Bunića i Š. Kule vršio očajnički kontranapad i žestoka borba se je vodila sve do 17 časova. Toga dana položaji na Ljubovu su prelazili iz ruke u ruku nekoliko puta, a na kraju III. brigada povukla se u pravcu Svračkova Sela, ostavivši manje dijelove na liniji Srnećak — Sove.

14. VIII. 1944. godine

Dva bataljona II. brigade preko Krbavice su se prebacili na položaje sjeverno od Bunića i to: Pisačuša — Javornik — Gradina (827). U toku dana neprijatelj je sa dvije kolone, jednom u pravcu Javornika, a drugom Gradine pokušao ovladati položajima tih bataljona, ali je bio odbijen. Na sektoru Prijeboj — Korenička Kapela I. brigada sa položaja pripucavala je na neprijatelja, kao i neprijatelj na nju.

15. VIII. 1944. godine

U toku današnjeg dana nije bilo aktivnosti ni, na jednom sektoru, a u toku noći neprijatelj se je iz Prijeboja povukao u pravcu L. Petrova Sela. Dva bataljona I. brigade preko Korenice i Grabušića dobili su naređenje da se prebace u toku noći 15/16 na Goricu i Ruda glava.

16. VIII. 1944. godine

Dva bataljona I. i dva bataljona II. brigade izvršili su napad na neprijatelja, koji se nalazio na Debelom brdu. Neprijatelj je bio utvrđen rovovima i zidanim bunkerima i davao je grčeviti otpor, te napad nije uspio. Bataljoni I. brigade napadali

[8] Vidi dok. br. 121.

su sjeveroistočnu stranu, a II. brigada sjeverozapadnu stranu Debelog brda.

U 24 časa III. brigada napala je neprijatelja u Bilaju i Ribniku. Neprijatelj je bio jačine tri satnije II. odbranbene bojne. Brigada je uspjela izbaciti neprijatelja iz Ribnika i iz sela Bilaja, dok je neprijatelj uspio da se održi na Srednjoj glavi; Brigada se povukla u zoru 17. ov. mj. u Vrebac. Neprijatelj je na Srednjoj glavi imao pripremljene manje plastove, koje je potpalio radi osvjetljavanja terena kada su se naše jedinice počele podvlačiti pod kotu.[9]

17. VIII. 1944. godine

Sa istim snagama koje su jučer napadale Debelo brdo ponovo je izvršen napad u 16 časova uz pomoć artiljerijskog diviziona. Nakon precizne artiljerijske vatre neprijatelj je počeo da se povlači u pravcu Laudonova gaja i uspio je bez većih žrtava da se pod slabijom našom pješadijskom vatrom povuče. Te noći se neprijatelj zadržao na liniji Šalamunić — Bunić — Crni vrh.[10]

---

[9] i [10] O napadu na Bilaj i Debelo Brdo u bojnoj relaciji Zapovjedništva Operativnog područja Velebit rečeno je slijedeće: »U 23.45 sati odmetnici su jakim snagama napali naše uporište Bil.[ajsko] Novo Selo (5 km j.i. od Gospića).

Od strane odmetnika u napadu sudjeluju:

3. bataljona III. brigade 35. divizije iz pravca Vrebca (10 km j.i. od Gospića).

2 jače skupine odmetnika iz Počitelja (12,5 km j.i. od Gospića i Divosela).

Uporište Bil. Novo Selo posjednuto je I. bojnom 3. posadnog zdruga (svega oko 180 ljudi) sa 1 bojnim kolima i 1 vodom gorskih topova 75 mm.

Očigledna namjera odmetnika bila je: premoćnim snagama napasti Bil. Novo Selo i zauzeti ga, te na taj način natjerati naše čete iz Krbavskog polja na povlačenje.

Pokušaj odmetnika razbio se je o žilavu otpornost I. bojne 3. posadnog zdruga, koja je i pored velike odmetničke premoći, u jakoj borbi uspjela održati položaje. Borba je trajala sve do 03.30 sati, kada su se odmetnici, ne polučivši nikakvog uspjeha povukli...«

»17. *kolovoza 1944.* U 0[illegible] odmetnici su jakim snagama napali našu posadu na Debelom Brdu (4 km i. od Bunića), sa namjerom, da ga zauzmu i na taj način onemoguće dalje izvlačenje žetve sa Krbavskog polja.

Naša posada na Debelom Brdu (dielovi XXXV. bojne), pod zapovjedništvom bojnika Filipovića, uspjela je odbiti sve odmetničke napadaje i jednim smjelo izvršenim protunapadajem odbaciti odmetnike od Debelog Brda.

Oko 18.00 sati, odmetnici su ponovo poduzeli napadaj na Debelo Brdo, sa još jačim snagama. Borba se vodila sa velikom žestinom sve do 19.00 sati, kada se je naša posada, uslied nedostatka streljiva i opasnosti da bude opkoljena, morala povući ka Buniću...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—47, k. 58).

Ovog dana 2. bataljon L. p. odreda na položajima Poljane (1156), Maričića vrh (1403) i k. 1209 vodio je borbu sa domobranima i četnicima jačine oko 300 vojnika. Borba je otpočela u 12.30 časova. Neprijatelj je uspio odbaciti bataljon Odreda u pravcu Frkašića i Padališta.

Napomena: Diverzantska četa divizije za vrijeme ove neprijateljske ofanzive postavljala je nagazne mine na komunikaciji Udbina — Jošane — Pećani i Korenica — Pogledalo. Neprijatelj je uglavnom ove mine osjetio i veći dio povadio, dok su tri mine eksplodirale i ubile 4 neprijateljska vojnika, koji su vadili te mine.

7. Neprijatelj je uspio da prokrstari slobodnom teritorijom, ali usljed aktivnosti naših jedinica nije se uspio ni na jednom sektoru dalje zadržati. Postavljeni ciljevi djelomično su postignuti. Gubitci neprijatelja bili su: 216 mrtvih, 273 ranjena i 4 zarobljena neprijateljska vojnika.

Zaplijenjeno je: 1 teški mitraljez, 1 laki bacač, 10 pušaka, 2 pištolja, 45 ručnih bombi, 1 telefon, 5 klm kabla, 3 rezervne cijevi od šarca i pribor za niega, 45 ćebadi i šatorskih krila, 5 uniformi, 3 para cipela, 5000 metaka.

Uništeno je: 16 neprijateljskih konja i mazgi.

8. Sopstveni gubitci: 26 mrtvih, 92 ranjena, 1 zarobljen, 22 nestala, 8 dezertiralo. Među ranjenima i poginulima su: I. brigada — poginuli: poručnik Ivančević Dmitar, k-dant 4. bataljona, k-dir čete Diklić Dragan, k-dir čete Banjeglav Bogdan, pomoćnik komesara čete Šušnjić Spase, sva tri iz 2. bataljona. Ranjeni: poručnik Bogde Potkonjak, operativni oficir brigade, k-dir čete 4. bataljona Eror Stojan, komesar čete Šušnjić Dušan, zastavnik Mikulić Joso, k-dir prateće čete, k-dir čete Aralica Đorđe, komesar čete Pavlica Mile, komesar čete Marković Lazo, pomoćnik komesara bataljona Božičković Petar, poručnik Kokotović Petar, k-dir čete, komesar čete Zobenica Ilija, potporučnik Bursać Ilija, zamj. k-dira čete, delegat Grbić Stevo, vodnik Jurjević Josip, vodnik Lipovac Antun, vođa odjeljenja Mandić Božidar, vodnik Zorić Ilija, vodnik Musić Joso.

II. brigada — ranjeni: k-dant 2. bataljona Lončar Đuro, k-dir čete Mataja Ivan i Šojat Milan, pomoćnik komesara čete Kovačević Marijan, delegat Šarar Drago, desetar Grlaš Mate i pomoćnik komesara čete Pavlić David. Ranjen i kao ranjenik zarobljen zamjenik k-danta 4. bataljona poručnik Maljković Milan.

III. brigada: poginuo Bučić Andrija, v. d. k-dira čete. Ranjeni: Tadinac Marijan pomoćnik komesara čete, desetari Toš Miloš i Sošić Josip, vodnik Škorić Ante i delegat Bareša Ivan.

L. p. odred: k-dir čete Uzelac Sava ranjen.

9. Utrošeno je municije: 55.000 metaka, 132 mine za teški bacač, 570 ručnih bombi, 210 mina za laki bacač, 37 nagaznih protutenkovskih mina, 37 kg eksploziva, 161 sabotažna mina. Uništen je jedan puškomitraljez u borbi i jedan oštećen.

Izgubljeno je: 1 teški bacač bez postolja, 1 teški mitraljez »Breda« neispravan, 18 pušaka, 1 p. mitraljez, 2 šmajsera, 1700 metaka, 18 mina za mali bacač, 1 cijev za mali bacač. Utrošeno je 60 granata za pr. kolski top 47 mm, 76 granata za poljske topove 75 mm.

10. U ovoj ofanzivi istakla se I. brigada kao cjelina svojom upornošću i energijom u napadu, a naročito se istakao 4. bataljon i pojedinci u njemu: puškomitraljezac Navala Ilija, bolničarka Mirić Boja, te desetar Vlaisavljević Petar i Baranović Ivan, svi ovi iz 4. bataljana. U 2. bataljonu istakao se vodnik Lukić Vajo, a u 1. bataljonu borac Lazić Andrija, Nikolić Veljko, Prica Stevan i pomoćnik komesara čete Krga Milan. U III. brigadi istakao se puškomitraljezac Sučević Miloš, a kao cjelina 1. četa 2. bataljona.

Svi gore spomenuti biti će pohvaljeni od Štaba Brigade, a prema zasluzi i Štaba Divizije.

. . .

12. Kritički osvrt:

1. U toku navedenih borbi primijetilo se da jedinice u samoj borbi obraćaju vrlo malu, a često nikakvu pažnju, na svoje komore, sanitet i druge neboračke dijelove, koji dijelovi, često prepušteni sami sebi, lutaju i štetno djeluju kako na borce, tako i na pozadinu.

2. Područje (I. ličko), komande mjesta i druge pozadinske organizacije ne pružaju za vrijeme ofanzive nikakvu korist, već naprotiv štetno djeluju na boračke jedinice, a naročito na štabove, čiji rad ometaju. Oni kod i najmanjeg neprijateljskog prodora žive pod psihozom veće ofanzive, a kad usljede veći prodori, izgube prisebnost duha . . . Ovo je najveća smetnja kod jačih neprijateljskih prodora za boračke jedinice.

S. F. — S. N.!

V. d. politkomesara:
Stevo Ilić

Komandant, p. pukovnik:
N. R. Grubor

BR. 72

IZVJEŠTAJ ŠTABA 2. DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 23. AVGUSTA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA OD 20. JULA DO 16. AVGUSTA[1]

ŠTAB II. DIVERZ. BATALJONA
NARODNO-OSLOBOD. VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj 169
Dan 23. VIII. 1944.

ŠTABU IV. KORPUSA N. O. V. JUGOSLAVIJE

IZVJEŠTAJ

o izvršenim diverzantskim akcijama u vremenu od 24. VII. 1944. do 24. VIII. 1944., kao i naknadno stigli izvještaji iz mjeseca VII. 1944. g.:

20. VII. 1944. Na pruzi Sunja — Kostajnica, kod Majura, sječena je pruga na 2 mjesta. Promet je stajao 2 sata.—[2]

22. VII. 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, kod Sunje, sječena je pruga na 4 mjesta. Promet je stajao 12 sati.—[3]

23. VII. 1944. Na pruzi Karlovac — Ljubljana, između Ozlja i Zorkovca, sječena je pruga na 11 mjesta u suradnji I. Karlovačkog PO.

24. VII. 1944. Na cesti Vel. Gorica — Kravarsko, između Vel. Bune i Kravarskog, dignuta su u vazduh od nagazne mine civilna kola s konjskom spregom. Sve je uništeno.—

24. VII. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Mraclina i Vel. Gorice, postavljena je mina koju je banda pronašla.—

24. VII. 1944. Na pruzi Sunja — Kostajnica, kod Majura, postavljena je mina, ali su u isto vrijeme počeli mineri VII. ud. divizije da trgaju prugu, te je toga radi banda zapucala na prugu i na nas

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 37—1/7, k. 426A.

[2] i [3] Vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.

te smo se morali povući prije nego što smo dospjeli minu postaviti.—

25. VII. 1944. Na pruzi Karlovac — Ozalj, između Zorkovca i Ozlja, sječena je pruga na 4 mjesta u suradnji sa I. Karlovačkim P. O. Promet je stajao 4 sata.—

25. VII. 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Draganića i Karlovca, dignut je u vazduh kontrolni vlak. Uništena su 3 vagona a lokomotiva je oštećena. Mrtvih i ranjenih je bilo ali nam je broj nepoznat. Promet je stajao 12 sati.—

26. VII. 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, kod Sunje, dignut je u vazduh kontrolni vlak. Uništena je lokomotiva i 3 vagona. Mrtvih je bilo 9, a ranjenih 13. Promet je stajao 8 sati.—[4]

26. VII. 1944. Na pruzi Sunja — Kostajnica, kod Gor. Hrastovca, dignut je u vazduh ustaški radnički vlak. Uništen jedan vagon, a lokomotiva je oštećena. Promet je stajao 12 sati.—[5]

26. VII. 1944. Na pruzi između Lekenika i Grede postavljana je mina ali su se morali povući za vrijeme rada, jer je naišla patrola. Poslije su se vratili natrag na prugu postavljati minu, ali je patrola ponovno naišla i nisu imali vremena da je izvade a niti da je dostatno maskiraju, te ju je banda našla i izvadila.

26. VII. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Odre i Vel. Gorice, postavljena je mina. Banda nas je vidjela kod postavljanja, ali nije smetala, nego kad smo se povukli išli su ogledati minu i u jutro su ju izvadili, jer za svaku izvađenu minu dobivaju osim dopusta i 50.000.— kuna.

27. VII. 1944. Na pruzi Karlovac — Ozalj, između Mahičnog i Karlovca, dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak. Uništena je cijela kompozicija osim 3 vagona, to jest uništena je lokomotiva, službena kola i 3 vagona, a 3 vagona su oštećena. Mrtvih i ranjenih nam je broj nepoznat (promet je stajao 24 sata).[6]

---

[4] i [5] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 143.
[6] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 144.

27. VII. 1944. Na pruzi Sunja — Kostajnica, kod Hrastovca, čekali smo u zasjedi sa 1. brig. VII. ud. divizije oklopni vlak koji nije došao.—

28. VII. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Siska i Grede, dignut je u vazduh radnički pomoćni vlak, koji je išao u pomoć osobnom. Uništena su 3 vagona, a lokomotiva je oštećena. Mrtvih i ranjenih nam broj nepoznat. Promet je stajao 15 sati.—

28. VII. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Grede i Siska, dignut je u vazduh osobni voz sa vojskom i civilima. Uništena je lokomotiva i 4 vagona. Bilo je mrtvih i ranjenih, ali nam je broj nepoznat.—[7]

28. VII. 1944. Na pruzi Sunja — Majur, kod Hrastovca, dignut je u vazduh njemački oklopni voz sa vojskom. Uništena su 3 oklopna vagona, a oštećena je lokomotiva i jedan okl. vagon. Akcija je izvršena sa jednim vodom 1. brigade VII. ud. divizije. Promet je stajao 12 sati.—

28. VII. 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, kod Šaša, dignut je u vazduh osobni vlak sa vojskom i civilima. Uništena je cijela kompozicija, tj. lokomotiva, 6 vagona osobnih i nekoliko teretnih. Imade mnogo mrtvih i ranjenih ali nam je broj nepoznat. Promet je stajao 9 sati.—

29. VII. 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, na stanici Staza, uništena su 2 skretnička srca. Prilikom popravka tih srca tu su se zadržali jedan putnički i jedan transportni vlak. Tom prilikom naišli su savezнички avioni te uništili obje lokomotive i veći broj vagona. Mrtvih je: jedan njemački oficir i 3 domobrana, a ranjenih je veći broj. Promet je stajao 13 sati.—

29. VII. 1944. Na pruzi — Bos. Novi — Bihać, kod Blatne dignut je u vazduh oklopni vlak. Uništena je lokomotiva i 1 oklopni i jedan obični vagon. Posada oklopnog vagona je cijela uništena. Promet je stajao 12 sati.—

30. VII. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Odre i Vel. Gorice, postavljena je mina koju je banda pronašla i u jutro izvadila.—

[7] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 145.

31. VII. 1944. Na aerodromu **Kurilovec,** kod Vel. Gorice, bačeno je u vazduh 200.000 kg avionskih bombi. Akciju je izvršila naša 3. četa.

31. VII. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Mraclina i Vel. Gorice, bačen je u vazduh njemački transportni voz sa vojskom i ratnim materijalom. Uništena je lokomotiva i 4 vagona a 6 vagona su oštećena. Mrtvih i ranjenih je bilo, ali nam broj nije poznat. Promet je stajao 10 sati.—[8]

1. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Draganića i Karlovca, dignut je u vazduh kontrolni vlak. Uništena su 4 vagona, a lokomotiva je oštećena. Broj mrtvih i ranjenih je nepoznat.—[9]

1. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, između Blinjskog Kuta i Sunje, u suradnji sa jednom četom VII. ud. divizije, dignut je u vazduh njemački transportni vlak. Uništeno je 8 vagona. Mrtvih i ranjenih imade veći broj, ali nam tačan broj nije poznat. Promet je stajao dulje vrijeme, ali ne znamo tačno kako dugo.—[10]

1. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Karlovca i Draganića, dignut je u vazduh kontrolni vlak sa radnicima. Uništena su 3 vagona. Broj mrtvih i ranjenih nam nije poznat. Promet je stajao 12 sati.—

1. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Turopolja i Peščenice, postavljen je pakleni aparat, ubijena su 2 domobrana, a jedan je teško ranjen.—

2. VIII. 1944. Na pruzi Bos. Novi — Bihać, kod Odre, dignut je u vazduh njemački transportni vlak sa vojskom i ratnim materijalom. Izgorjele su 2 cisterne sa naftom i 4 vagona na kojima je bio jedan kamion i 1 protukolski top, koji su uništeni, od vatre. Mrtvih je bilo 33, a ranjenih 15 ustaša. Promet je stajao 24 sata.—

3. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Vel. Gorice i Mraclina, dignut je u vazduh osobni voz sa vojskom i civilima. Uništena je lokomo-

[8] Vidi dok. br. 106.
[9] i [10] Vidi dok. br. 107.

tiva i 3 vagona, a 2 vagona su iskočila iz šinja. Mrtvih i ranjenih je bilo mnogo, ali nam broj nije poznat. Promet je stajao 10 sati.

4. VIII. 1944. Na pruzi Sunja — Kostajnica, kod Sunje, dignut je u vazduh njemački kontrolni vojni vlak. Uništena je lokomotiva i 2 vagona, a jedan vagon je oštećen. Broj mrtvih i ranjenih je nepoznat. Promet je stajao 8 sati. —

4. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Zdenčine i Desinca, sječena je pruga na 40 mjesta. Srušen je most duljine 30 m i trospratni armiranobetonski bunker. Oklopni vlak, koji je zajedno sa bunkerom čuvao taj most, oštećen je sa minama iz engleskog bacača. Vlak je pobjegao, a banda se je iz bunkera razbježala, te je bunker zauzet i dignut u vazduh. Akciju je izvršila naša jedna četa u suradnji sa jednim bataljonom T. P. odreda.—

4. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Vel. Gorice i Turopolja, dignut je u vazduh jedan vlak. Podatke nismo mogli dobiti.—[11]

4. VIII. 1944. Na povratku iz akcije prolazeći kroz selo Vukovinu naišli smo na 4 ustaše koje smo razoružali i predali II. bat. Turopoljsko-posavskog odreda.—

5. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, kod Šaša, postavljena je mina koju je banda pronašla.—

5. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Odre i Sv. Klare, sječena je pruga na 10 mjesta.—[12]

6. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Turopolja i Peščenice, sječena je pruga na 12 mjesta. Promet je stajao 8 sati.—[13]

6. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, kod Šaša, dignut je u vazduh njemački transportni vlak. Uništeno je: 2 cisterne sa benzinom, tender, službena kola i jedan vagon natovaren sa autom, dok je lokomotiva oštećena. Jedan željezničar je mrtav, a 2 domobrana ranjena. Promet je stajao 22 sata.—[14]

[11] Vidi dok. br. 109.
[12] i [13] Vidi dok. br. 110.
[14] Vidi dok. br. 112.

7. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, kod Blinjskog Kuta dignut je u vazduh radnički ustaški vlak. Uništena je lokomotiva i 4 vagona. Mrtvih je bilo 7, a ranjenih 12. Promet je stajao 12 sati.—[15]

8. VIII. 1944. U Blinjskom Kutu uhvaćen je ustaški krvnik Mile Matijević. Isti je ubijen.—

9. VIII. 1944. Na zasjedi ceste Zagreb — Sisak, između Siska i Grede, sačekala su 2 naša druga luksuzni auto u kojem se vozilo 7 njemačkih oficira i poznati krvnik Faget iz Siska. Zapucali su na auto koji se je zaustavio. Podatke o rezultatu te akcije nismo još dobili.—

9. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Siska i Grede, dignut je u vazduh specijalni noćni putnički vlak. Uništena je lokomotiva i 3 vagona. Mrtvih i ranjenih je bilo, ali nam je broj nepoznat. Promet je stajao 7 sati. — Navodno su se u tom vozu vozili jedan njemački general i madžarski ministar , koji su bili teško ranjeni, a navodno da su i poginuli.—[16]

9. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, kod Blinjskog Kuta, dignut je u vazduh njemački brzi vlak. Uništena je lokomotiva i 3 vagona. Broj mrtvih i ranjenih je nepoznat. Promet je stajao 15 sati.—[17]

9. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Vel. Gorice i Mraclina, dignut je u vazduh transportni vlak sa vojskom i ratnim materijalom. Uništena je lokomotiva i 3 vagona, a jedan vagon je bačen iz šinja. Mrtvih je bilo 40, a ranjenih 62. Promet je stajao 12 sati.—[18]

9. VIII. 1944. Na pruzi Sunja — Bos. Novi, kod Majura, dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak. Uništen je jedan okl. vagon sa cijelom posadom, a mašina je oštećena, dočim je jedan vagon bačen sa šinja. Mrtvih je bilo 30, a ranjenih 17 Nijemaca. Promet je stajao 8 sati.—[19]

---

[15] Vidi dok. br. 113.

[16] Vidi dok. br. 114.

[17], [18], [19] i [20] Vidi dok. br. 116.

9. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Desinca i Zdenčine, sječena je pruga na 18 mjesta u suradnji sa T. P. odredom. Promet je stajao 14 sati.—[20]

10. VIII. 1944. Na pruzi Karlovac — Rečica, između Rečice i Karlovca, dignut je u vazduh most duljine 20 metara.—[21]

10. VIII. 1944. Na pruzi Bos. Novi — Bihać, kod Čađavice, postavljena je mina koja je po bandi pronađena.

11. VIII. 1944. Na pruzi Karlovac — Ogulin, između Gen. Stola i Zvečaja, dignuta su u vazduh 2 vagona koje su gurali 2 ustaše. Sve je uništeno.—[22]

11. VIII. 1944. Na pruzi Karlovac — Ogulin, između Gen. Stola i Zvečaja, dignut je u vazduh podvožnjak i sječena je pruga na 14 mjesta u suradnji sa 3. bat. III. ud. brig. VII. ud. divizije. Promet je obustavljen.—[23]

12. VIII. 1944. Na pruzi Karlovac — Ogulin, između Dubrava i Ogulina, dignut je u vazduh ustaški vlak. Pobliže podatke još nemamo. To je jedini vlak koji je bio na tom otsjeku pruge.—

13. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Zdenčine i Horvata, sječena je pruga na 20 mjesta u suradnji sa Turopoljsko-posavskim odredom. Nadalje je napadnut i oštećen jedan betonski bunker sa 8 mina engleskog bacača. Banda je iz istog istjerana.—

16. VIII. 1944. Na pruzi Karlovac — Ogulin između Zvečaja i Duge Rese, sječena je pruga na 41 mjestu, te su uništene 41 šinje. Akcija je izvršena u suradnji sa jednom četom 3 brig. VIII. ud. divizije.—

16. VIII. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Velike Gorice i Mraclina dignut je u vazduh njemački brzi voz, sa ranjenicima. Uništena je lokomotiva, koja leži u grabi, i 4 vagona, koji su usljed tempirane mine izgorili, a jedan vagon je oštećen. Ranjenici i posade svih 4 vagona su izgo-

[21] i [22] Vidi dok. br. 117.
[23] Vidi dok. br. 119.

rili, a samo 11 ih se je uspjelo spasiti, među kojima je jedan švapski viši oficir kojemu je slomljena noga. Promet je stajao 13 sati.— Švapska vojska koja je došla poslije katastrofe objesila je na licu mjesta 4 Čerkeza koji su na tom sektoru čuvali prugu.—[24]

U svim tim akcijama nismo imali niti jednog poginulog ni nestalog druga.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar, kapetan: S. O.

Komandant, kapetan: S. O.

(M. P.)

Obavještajni oficir bataljona:
Đuro Ivković

BR. 73

ZAPOVIJEST ŠTABA 8. KORPUSA NOVJ OD 24. AVGUSTA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA IZVRŠE NAPAD NA GRAČAC I SMREKOVAC[1]

ŠTAB
VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
Dne 24. VIII. 44.
Op. br. 82

ZAPOVIJEST

Neprijateljske snage na komunikaciji Gospić — Otrić jesu: Lovinac — oko 250 ustaša 35. ustaške bojne; Gračac — 1 četa legionara 384. regimente 373. »Tiger« divizije, Gračačka četnička brigada i Medački četnički odred (150 legionara i Nijemaca i 450 četnika); Smrekovača — 2 voda legionara iz 1. bataljona 383. regimente, jačine oko 70 vojnika.

[24] Vidi dok. br. 123.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 38—1/6, k. 1020.

Komunikacija Bihać — Knin: na prostoru Drenovača — Srb nalazi se 10. pukovnija II lovačkog zdruga, zatim III i IV četnička brigada I četničkog korpusa i to: Capaćuše — 40 vojnika VII satnije II bojne; Nebljusi — 150 vojnika VII satnije i 1 artiljerijsko odjeljenje; Pirovište, groblje Balačevo i Jelovac — manja neprijateljska uporišta; Opačić Dolina — 130 četnika; Mamac — 50 vojnika VI satnije; Lapac — 600 neprijateljskih vojnika, zapovjedništvo II lovačkog zdruga i X lovačke pukovnije, kao i 180 četnika IV četničke brigade; Dobroselo — 120 vojnika III satnije I bojne; Doljani — 150 vojnika III i IV satnije; Brotnja — 42 vojnika i 1 artiljerijsko odjeljenje, te oko 50 četnika; Suvaja — oko 200 vojnika II satnije I bojne, 1 artiljerijsko odjeljenje i oko 90 četnika; Srb — oko 150 vojnika I satnije, 1 artiljerijsko odjeljenje i oko 250 četnika III četničke brigade; Kupirovo — oko 70 vojnika I i IV satnije. Nacionalni sastav ovih jedinica: domobrani (Hrvati i muslimani); Srpski Klanac — 1 vod legionara 373. »Tiger« divizije; Vugonje — Komitski odred Marića jačine 120 četnika; Rastičevo — 60 četnika; Marčetić Glavica — 35 legionara I bojne 383 regimente; Jokići — Štab I bojne sa 50 vojnika; Zrilina Glavica — 70 vojnika I bojne 383. regimente i oko 50 četnika; Palanka — 30 legionara; Oton — 140 četnika.

Na sektoru Sjeverne Dalmacije, kao i detaljan raspored neprijateljskih snaga i naoružanja po navedenim garnizonima vidi se iz priloženog informativnog biltena.[2]

Najveći dio neprijateljski snaga u garnizonima na ovim komunikacijama jeste: četnici, legionari. Samih Nijemaca ima vrlo malo, većinom komandni kadar. Moral kod neprijateljskih snaga u ovim uporištima u posljednje vrijeme je znatno oslabio, uslovljen međunarodnom situacijom, kako kod legionara, tako i kod četnika. Četničke bande u ovom momentu ne predstavljaju neku vojničku jaču organizovanu snagu.

Neprijatelj je u zadnje vrijeme s navedenih komunikacija bio dosta aktivan, te vršio češće ispade na oslobođeni teritorij u cilju pljačkanja ljetine, kojom je prilikom ubijao, klao i palio preostala sela na slobodnom teritoriju. U času kada Savezničke armije sa istoka, juga i zapada u nezadrživom naletu lome posljednja naprezanja njemačke armije, kada je pitanje oslobođenja porobljenih zemalja Evrope, te konačnog uništenja fašizma postalo blisko, četničke bande u našoj zemlji, a napose kod nas u Dalmaciji i Liki, drže se i dalje grčevito za skut okupatora i uz pomoć njihovu još uvijek pale, pljačkaju, ubijaju i prolijevaju krv našeg napaćenog naroda i tako iz dana u dan

[2] O rasporedu neprijateljskih snaga (Nijemaca, ustaša, domobrana i četnika) u Dalmaciji vidi dok. br. 22/5, k. 521 u Arhivu V.I.I.

povećavaju broj svojih zločina i nedjela protiv našeg naroda i njegove Oslobodilačke borbe.

Zadatak naših jedinica [je] da onemoguće pljačku i napad neprijateljskih bandi sa ovih komunikacija, te da likvidiraju njihova najvažnija uporišta: Gračac — Smrekovača. Sa likvidacijom Gračaca kao najvažnijeg neprijateljskog garnizona na tom djelu komunikacije, uništenjem četničke i legionarske bande u njemu i prekidom neprijateljskog saobraćaja na komunikaciji Gospić — Gračac — Otrić, povezujemo oslobođeni teritorij Sjeverne Dalmacije sa oslobođenim teritorijem Južne Like, postavljamo naše jedinice u povoljni položaj za dejstvo u odnosu prema vrlo važnoj neprijateljskoj arteriji Bihać — Otrić — Knin.

Naše snage: IX i XIX Divizija sa Sjev. dalmatinskom grupom odreda, VII Dalmatinska brigada[3] i jedna haubička baterija XXXV Divizije.

Desno od nas nalaze se snage XI Korpusa, a lijevo od nas naših djelova nema.

Mogućno je sadejstvo savezničke avijacije.[4]

Važnost ove operacije je velika, kako po svom vojničkom tako i po političkom značenju i zahtjeva od svih boraca i rukovodilaca maksimum napora za potpuno izvršenje postavljenog zadatka.

U cilju zadatka

NAREĐUJEMO:

IX divizija ojačana sa jednom **haubičkog baterijom,** jednom **poljskom** i jednom **protivkolskom baterijom.**[5]

Preduzet će napad na dio neprijateljskog položaja: zaključno Smrekovača (K. 858) pa u desno zaključno Gračac, sa otsjeka: Glogovo — Gubavčevo Polje — Plećaši, u 3 kolone, sa pravcima: Plećaši — Tojagići — Radakovića Brdo (K. 1021) i: Gubavčevo Polje — K. 788 — K. 674 (Podkokirna), za snage koje će napadati sam Gračac, i pravcem Glogovo — Kesići — Plana (K. 951), za treću kolonu koja će napadati: Smrekovaču — Vučji Vrh i Čulum.

---

[3] Brigada je, po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 29. juna 1944, ušla u sastav 35. divizije 11. korpusa NOVJ (opširnije o tome vidi tom V, knj. 29, dok. br. 35).

[4] Prema izvještaju Štaba 8. korpusa NOVJ, savezništva avijacija bacila je na Gračac 29. avgusta četiri bombe, ali one nisu imale naročitog efekta (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 8. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o dejstvima podređenih jedinica u julu, avgustu i prvoj polovini septembra 1944).

[5] Zadaci brigada određeni su zapovješću Štaba 9. divizije (vidi dok. br. 84).

Radi osiguranja ove operacije od pravca Lapac — Mazin — Bruvno posjest će sa snagama od oko jednog bataljona položaje na Zuleševici i Lumbardeniku. Osiguravajući djelovi imaju zadatak da ovu komunikaciju najtemeljitije poruše na što većem prostoru, te postavljanjem nagaznih mina i aktivnom odbranom prepreka onemoguće svaku intervenciju neprijateljskih snaga ovom komunikacijom u pravcu Gračaca.

Komandno mjesto Štaba Divizije kod K. 788.

XIX divizija sa sjev. dalm. grupom odreda.

Sa jednom brigadom[6] izvršit će osiguranje ove operacije od pravca Otrića i Srba, posjedanjem položaja: Šuplje Brdo (K. 896) — Ljut (K. 1162) — Gola Mila (K. 985) — Muda (K. 851).

Sa ostalim djelom snaga aktivno djelovati na komunikaciju: Pađene — Đevrske — Kistanje — Bribirske Mostine — Benkovac (Smilčić) — Obrovac.

Kninski part. odred posjest će Kom i Vrbicu, aktivno djelovati na dolinu Zrmanje i od pravca Zrmanja — Ruišta osiguravati izvođenje operacije.

Zadarski part. odred posjest će Popovu Kapu kod K. 910 i 1021, a sa manjim snagama Alan, te zatvarati pravce od Obrovca. Komunikacije moraju se temeljito porušiti i na što većem prostranstvu i to tako da je opravka puteva otežana i onemogućena za duže vrijeme. Pored rušenja i pravljenja barikada putevi se moraju i minirati. Prepreke se moraju aktivno braniti.

Komandno mjesto Štaba Divizije prema sopstvenom nahođenju u odnosu na datu situaciju.

VII Dalm. brigada XXXV divizije.

Osiguravat će operaciju od pravca Gospića na najpovoljnijim položajima na komunikaciji Gračac — Lovinac, aktivnim dejstvom prema Svetom Roku i Lovincu. Komu-

[6] Odnosi se na 6. dalmatinsku brigadu, koja je u toku borbi za Gračac ojačana dvama bataljonima 5. brigade iste divizije (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 19. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 28. septembra 1944).

nikaciju Gračac — Lovinac temeljito porušiti naročito na što većoj dužini, na takvim mjestima gdje je obilazak nemoguć i tako da je za opravku iste potrebno duže vremena. Po čitavoj komunikaciji postaviti minska polja. Prepreke aktivno braniti.

Za vrijeme operacija Brigada je pod neposrednim rukovodstvom ovoga Štaba.

Rezerva. Po zauzimanju Gračaca i ovlađivanjem komunikacijom: Gračac — Otrić, rezervu obrazovat će jedna brigada IX Divizije, a sa druge dvije brigade IX Divizije smjenit će brigade XIX i XXXV Divizije i preuzeti od njih osiguranja prema Otriću i Lovincu. Smjenjene brigade od toga momenta potpadaju pod operativno rukovodstvo svojih divizija.

Veza. Veza će se održavati putem radio-stanice, prema dostavljenom planu rada, a sa brigadama na osiguranju prema planu rada koji se prilaže.

Druga veza biće kurirska. Izvještaje slati svaka 2 sata, a po potrebi i češće. Prvi izvještaj poslati: za IX Diviziju u momentu polaska u napad, a za osiguravajuće djelove kada posjednu date im položaje.

Sanitet. Jedinice na osiguranju upućivaće svoje teže ranjenike u bolnice svojih divizija, a IX Divizija uspostaviće svoju bolnicu u Gubavčevom Polju (zaselak Petrovići).

Organizaciji sanitetske službe posvetiti najveću pažnju.

Zaštita od neprijateljskog dejstva iz vazduha. Sve jedinice organizovaće ovu zaštitu svojim sredstvima.

Savezničkoj avijaciji obilježavati naše položaje mahanjem bijelim maramicama ili raširivanjem platna po ugovorenom ključu.

Utvrđivanje. Sve jedinice na osiguravanju izvršit će fortifikacijsko utvrđenje položaja. Komunikacije: Lapac — Mazin; Otrić — Gračac; Srpski Klanac — Otrić; Gračac — Lovinac, te sve ostale na sektoru djelovanja XIX Divizije najtemeljitije porušiti na što većoj du-

žini, svi vještački objekti: propusti, mostovi, potporni zidovi itd. moraju se porušiti i tako onesposobiti da je za njihovu opravku potrebno duže vremena. Prekopavanje puteva vršiti na što većoj dužini, podići barikade što većih razmjera, za što koristit velike blokove stijenja, koji se ne mogu lako skloniti s puta. Rušenje komunikacija vršiti neprekidno, a sve u vezi sa obilnim postavljanjem nagaznih mina. Za rušenje koristiti eksploziv. Sve prepreke podignute protiv neprijateljske motorizacije moraju se uporno aktivno braniti.

Na skici zabilježiti mjesta postavljanja mina.

Ishrana.

V Udarna brigada XIX Divizije i VII Brigada XXXV Divizije snabdjevaće se sa terena i preko intendantura svojih divizija.

IX Divizija snabdjevat će se sa terena i preko Komande II Ličkog sektora. Artiljerijski divizion XXXV Divizije na snabdjevanju je kod IX Divizije.

Za vrijeme izvođenja operacije borcima obezbjediti redovnu i obilnu ishranu.

Znaci raspoznavanja i ugovoreni znaci

Za noć: Tito — pobjeda — Marko, kontrolni: 7—11. Za dan pozivni znak: dizanje puške vertikalno u vis, odgovor: mahanje kapom u krug iznad glave; kontrolni: oj Ante, oj Mile. Za noć: bomba — Bihać — Bruvno, kontrolni: 3 — 8. Za dan: držanje puške sa obadvije ruke u horizontalnom položaju iznad glave, odgovor: iznošenje puške u vertikalnom položaju ispred tijela i sa njom učiniti 2 pokreta u desno; kontrolni: Koča — Peko. Za noć: kapa — Karlovac — Konjev; kontrolni: 4 — 9.

Ugovoreni znaci: pad Gradine objaviće se sa jednom bijelom i jednom crvenom raketom, ispaljene odmah jedna za drugom. Zauzeće Đekića Glavice: jedna plava raketa; zauzeće Cvetkovića brda (K. 568): jedna bijela raketa; zauzeće Smrekovače (K. 858): jedna bijela i jedna plava raketa; zauzeće Čuluma (K. 862) (tunel): dvije plave rakete. Trpimo od vatre naše artiljerije ili uopće od naše vatre: dvije crvene rakete. Potrebna je

koncentracija vatre teških oruđa: jedna crvena raketa. Zauzet Gračac: paljenje velike vatre na Gradini (K. 616).

Postupak sa zarobljenicima i ratnim plijenom.

Postupak prema zarobljenicima i onima koji se sami budu predali mora biti korektan, i sve privesti Štabu IX Divizije koji će dalje postupiti po nadležnosti.

Zapljenjeni ratni materijal zadržaće jedinice kod sebe, a ovome Štabu dostaviti spisak. Konfiskovana imovina narodnih neprijatelja mora se organizovano uzeti. Pojedinačni postupci u ovom smislu najstrožije su zabranjeni.

Postupak sa narodom mora biti što bolji. Narod treba da osjeti da je naša vojska prava narodna vojska, za razliku od one nasilničke i pljačkaške sa kojom je do sada živio. Narod treba da osjeti toplinu i bliskost naših boraca i rukovodilaca, te iste dobro pripremiti.

Početak napada.

Početak napada biće noću u časova.[7] Do ovoga časa svi osiguravajući djelovi moraju biti na svojim položajima.

Prije početka napada sravniti satove.

Komandno mjesto ovoga Štaba nalaziće se za prvo vrijeme u Glogovu, a docnije kod komandnog mjesta Štaba IX Divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar, pukovnik
Boško Šiljegović

Komandant, pukovnik
V.[8] Ćetković

(M. P.)

Napomena: Po svome topografskom sklopu garnizon Gračac rijekom Otuča i Žižinka podiljen je na 2 sektora. Najmarkantnija tačka na oba ova sektora jeste položaj Gradina (K. 616), ona dominira čitavim garnizonom i neosporno predstavlja taktički ključ položaja odbrane istoga u vezi sa Đekića Glavi-

[7] Prema predviđenom planu trebalo je da napad na Gračac počne 28. avgusta u 3 časa, ali je, zbog zakašnjenja 3. brigade, počeo u 5,20 časova, što se, prema ocjeni Štaba 9. divizije, negativno odrazilo na cio tok operacije (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 9. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 1. septembra 1944).

[8] Vlado

com (K. 560) (između puta i željezničke pruge jugozapadno od grada). Glavni udarac naših snaga treba da bude usmjeren na Gradinu, jer zauzimanjem iste naše se snage postavljaju u mnogo povoljniji položaj, odakle mogu, kako koncentracijom jake vatre, tako i neposrednim udarom žive sile, da napadaju i razbijaju pojedine tačke otpora ukoliko bi ih bilo u samom mjestu. Napad na Gradinu mora biti planski i smišljen. Obilaziti minska polja (vide se na skici). Neprijatelj na Gradini posjeda 2 bunkera, a u slučaju napada predviđeno je i posjedanje rovova koji su iskopani na istoj. Podilaženje Gradini i bunkerima vršiti u tajnosti i što prikrivenije. Brzim upadom ručnim bombama uništiti bunkere (zidani su od kamena) i neprijatelja u njima. U slučaju jačeg otpora izvršiti brzu i jaku koncentraciju vatre svih oruđa (artiljerije, teških bacača, malih bacača i PIAT-a), kojom ušutkati neprijateljska oruđa i razbiti njegov organizovani otpor, a pod zaštitom iste izvršiti približavanje udarnih grupa (bombaša) koje će drskim naletom dotući razbijenog i pokolebanog neprijatelja. Za uništenje bunkera najkorisnije se mogu upotrebiti PIAT-i, koje pod zaklonom mraka tući iz neposredne blizine. Sve ovo treba da obezbjedi pravilno stvoren plan vatre. Jakom koncentracijom vatre svih oruđa razbijati i onemogućavat eventualne pokušaje neprijateljskih protunapada iz mjesta.

Uopće, napad mora biti brz i silovit. Okljevanja ne smije biti, jer bi ono dalo neprijatelju vremena da se pribere i snađe, a zatim to bi pozitivno uticalo na njegov moral. Snažnim naletom i brzim prodorima neprijatelj se zbunjuje, razbija njegova organizovana odbrana, cijepa se na male grupe i grupice gdje ga se može po djelovima uništavati. Pojedini centri otpora ne smiju biti prepreka za dalje prodiranje naših snaga, oni se prolaze i zaobilaze, na njih se koncentriše jaka vatra teških oruđa, uništavaju eksplozivom i protukolskim topovima. Pri nailasku na žice biti oprezan, jer su uz iste postavljene mine. Eksplozivom i ručnim bombama kroz žice praviti prolaze i koristiti u njima napravljene rupe od naše artiljerije i bacača. Posada garnizona vjerovatno će se postepeno povlačiti ka centru grada, te je neposredno goniti pokretom i vatrom, a u stalnoj vezi sa artiljerijom omogućiti ovoj da može prenositi vatru i tući gnijezda otpora.

Za čitavo vrijeme sa artiljerijom se mora obezbjediti stalna i sigurna veza, prednje linije, u ovom pogledu, najodgovornije su i one treba da vrše korekturu gađanja artiljerije.

Odjeljenja minera, dobro snabdjevena eksplozivom, najpotpunije iskoristiti za dizanje u zrak utvrđenih kuća.

Prema pumpi Sveti Marko i Šimlašici (K. 1035 i 740) ostaviti prividan otvor, gdje će neprijatelj vjerovatno koristiti ko-

rito riječice Žižinka radi bjegstva prema Velebitu. Na tom prostoru postaviti zasjedu koja će neprijatelja sačekati i uništiti.

Kolona koja napada Smrekovaču i Vučji Vrh nastojaće da neprijatelja na ovom prostoru uobruči i ne dozvoli mu da eventualno pobjegne za Gračac. Sabiti ga na što užem prostoru gdje ga uništavati koncentracijom jake vatre.

Za vrijeme izvođenja operacije jedinice na osiguranju posjednute položaje držaće odsudno i aktivnom odbranom onemogućiti svaki pokušaj neprijateljske intervencije u pravcu Gračaca. Razviti najpotpuniju službu izviđanja i osmatranja da bi se blagovremeno otkrio eventualni pokušaj neprijatelja da sa bilo kojeg pravca manevrom ugrozi i prisili na povlačenje naše osiguravajuće djelove. Ne zaboraviti da pravac Lapac — Mazin izvodi u leđa naših snaga, te na tom pravcu biti naročito aktivan i budan.

Pitanju veza posvetiti najveću pažnju, a naročito kod jedinica koje učestvuju u napadu. Mora se za čitavo vrijeme obezbjediti potpuna saradnja svih djelova. Dužnost je svih starješina da nastoje svim silama da svoje jedinice održe u rukama, kako se ne bi razvukle i raspršale, jer to umanjuje snagu udara. Za kompaktnost jedinica najveća odgovornost leži na nižim rukovodiocima, koji svoje jedinice moraju održati u cjelosti, a sa susjednim djelovima održavati stalno vezu. Štabovi bataljona moraju biti neposredno sa svojim ljudstvom, a štabovi brigada što bliže svojim bataljonima, kako bi i jedni i drugi imali što bolji pregled i u svakom momentu jasnu situaciju, te mogli ispoljiti svoj uticaj i pravilno koordinirati rad pojedinih djelova.

Organizaciji sanitetske službe posvetiti punu pažnju. Blagovremeno preko NOO-a obezbjediti dovoljan broj kola i omladine, te evakuaciju ranjenika vršiti preko ovih, kako se ne bi događalo veliko osipanje boraca iz jedinica radi evakuacije ranjenika.

U slučaju da se borba produži i preko dana, savezničkoj avijaciji neprijateljske položaje obilježavati vatrom iz teških bacača.

BR. 74

IZVJEŠTAJ ŠTABA 11. KORPUSA OD 24. AVGUSTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NEKIM BORBAMA I AKCIJAMA IZVEDENIM OD 29. APRILA DO 18. JUNA[1]

ŠTAB
XI. KORPUSA N. O. V.
— JUGOSLAVIJE —
Br. 170 24/VIII. 1944.

Dostavlja operativni izvještaj o akcijama XXXV. divizije u vremenu od 29. IV.—18. VI. 1944. g. za koje dosada nisu dostavljeni izvještaji.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

29. aprila raspored XXXV. divizije bio je slijedeći:

I. brigada sa 3 bataljona položaji Trnovac — Živulja, 1 bataljon Kuzmanovača.

II. brigada sa 1 bataljonom Turjanski, 2 bataljona Gor. Babin Potok, 1 bataljon na Velikom Ogradku.

III. brigada sa 2 bataljona držala je položaj Končarev Kraj a 2 bataljona u Homoljcu kao rezerva.

Neprijateljske snage: XIX. i XX. ustaška bojna koje su se nalazile na prostoru Vrhovine — Gornji i Donji Babin Potok. U 8 časova 3 ustaške satnije izvršile su napad preko Dumana u pravcu Živulje i Trnovca, a 1 satnija u pravcu Turjanskog do Crne Vlasti. I. brigada prihvatila je borbu sa neprijateljem na prostoru kota 1045 — Štampar — kota 936, a bataljon II. brigade koji se nalazio u Turjanskom prihvatio je borbu kod zaseoka Narandžići, borba je bila kratka pošto je neprijatelj osjetio naše jače snage koje su u prvom sukobu kretale u pravcu mjesta borbe i povukao se prema Ramljanima, gonjenje je nastavio 2 bataljon. I. brigade do Ramljana. Neprijatelj je u otstupanju imao 1 mrtvog i 2 ranjena. Zaplijenjena je 1 puška i 100 metaka. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Utrošeno je 2320 metaka za puške i puškomitraljeze.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 53—1/3, k. 569.

Istog dana 2 bataljona II. brigade sadejstvovala su sa III. brigadom XIII. divizije u napadu na kote 944, 913 i kotu Perušić. Zadatak bataljona bio je vršenje pritiska na kotu Perušić jačom vatrom i osiguranje prema Crnoj Vlasti. Napad na pomenute položaje poceo je u 23 časa i trajao je do 6.30 časova 30. aprila 1944. Jedinice XIII. divizije ovladale su kotom 944, dok sa kotom 913 i kotom Perušić gdje su sadejstvovali i bataljoni II. brigade nije ovladano. Pritisak bataljona II. brigade bio je dosta slab i neefikasan. U 6.30 časova bataljoni su se povukli u Borić Selište, a jedinice VIII. divizije na polazne položaje.[2]

Gubitci neprijatelja nisu ustanovljeni, sopstveni gubitci: 1 borac nestao sa puškomitraljezom. Izgubljen jedan mali bacač.

Utrošeno je 1812 metaka i 16 mina za laki bacač.

30. aprila 1944.

Neprijatelj je u jačini od 2 satnije XXXIV. ustaške bojne izvršio napad preko Čanka na Grabar gdje se nalazio III. bataljon I. brigade. Neprijatelj je iznenadio bataljon sa lijevog krila i prisilio ga na povlačenje. Drugom kolonom u jačini od 2 satnije iz Crne Vlasti preko Klanca — Velike Grede — neprijatelj je izbio na Lisinu (kota 1182). Manjim dijelovima neprijatelj se kretao preko Hinića, Turjanskog polja za Gradinu. I. brigada sa 2 bataljona izvršila je napad na neprijatelja koji se nalazio u tom momentu na Lisini, bataljon koji je odbačen sredila i pripremila za napad na neprijatelja, bataljonu koji se nalazio u Kuzmanovači naredila je da odmah izvrši pokret pravcem S. Markovići — Goli vrh i da izbije na Duman i napadne neprijatelja na Dumanu i Oštrom griču (koti 1053) u cilju odsijecanja neprijatelja od baze. Napad je otpočeo u 13 časova u cijelom sektoru. Sam napad I. brigade bio je energičan i čim je neprijatelj osjetio bataljon u zaleđu počeo se naglo povlačiti. Ovaj napad efikasno je potpomognut vatrom teških bacača, tako da neprijatelj u povlačenju nije se uspio srediti za ponovni otpor nego se povlačio do svojih polaznih baza.

Ishod borbe: Gubitci neprijatelja u ovoj borbi 25 mrtvih od kojih 1 oficir i 37 ranjenih. Zaplijenjeno je 1 telefon, 6 km kabla 1 mazga sa samarom, 1 ham, 10 ćebadi, 8 šatorskih krila, 10 ranaca, 800 metaka, 20 ručnih bombi.

Sopstveni gubitci: 4 mrtva, među kojima desetar 3 bataljona drug Kolak Ivan, ranjeno 9 drugova od kojih 3 lakše ostali u svojoj jedinici. Izgubljen 1 puškomitraljez. Utrošeno 3350 metaka, 32 mine za teški bacač, 4 granate za top 47 mm, 4 mine za mali bacač.

U toku ove borbe dobro su se držali bataljoni I. brigade u samom napadu, ali u gonjenju neprijatelja nije bilo samoinicija-

[2] Opširnije o toj borbi vidi tom V, knj. 27, dok. br. 17.

tivnosti, a naročito kod 4 bataljona koji je izbio na Duman, nije nastojao da pri otstupanju neprijatelja napadne s boka.[3]

1. maja 1944. g.

XXXV. divizija bila je raspoređena ovako:

I. brigada na prostoru Živulja — Mali Čanak. II brigada sa 2 bataljona na prostoru Gor. Babin Potok — kota 940, sa 1 bataljonom na Metli a 1 na Prijeboju. III. brigada sa 2 bataljona u pokretu do 8 časova za smjenu dijelova VIII. divizije na položajima kota 944, 913 i Veliki Ogradak. Ujutro u 7 časova neprijatelj je izvršio napad na položaje dijelova VIII. divizije na koti 913 i koti 944, ali ovaj napad je energično odbijen uz veće gubitke po neprijatelja. U 8 časova bataljoni III. brigade izvršili su smjenu dijelova VIII. divizije i u momentu smjene neprijatelj je izvršio ponovno napad na isti položaj, a jednom kolonom u pravcu Gor. Babin Potok i jednom kolonom na Metlu (kota 910). U ovom napadu neprijatelj je uspio potisnuti dijelove VIII. divizije i bataljona III. brigade na Veliki Ogradak (kota 970). Dijelovi VIII. divizije po naređenju povukli su se u sastav glavnine, a bataljoni III. brigade ostali su na pomenutoj koti. Isto tako neprijatelj uspjeva potisnuti bataljon II. brigade sa Metle na Kosu. Jakom artiljerijskom vatrom potpomognut u napadu neprijatelj ovladava sa kotom 940 sjeverno od Gor. Babinog Potoka i potiskuje II. brigadu na položaje Čudin klanac — Kosa. Dva bataljona III. brigade ostaju i dalje na Velikom Ogradku sa kojih položaja odbijaju manje neprijateljske napade od željezničke stanice Rudopolje pošto je neprijatelj težio da ovlada istom kotom. Neprijatelj, jačine 3 satnije, od Ramljana i Kose izbija na Duman i Čanak i vrši manji pritisak u pravcu Turjanskog i Živulje sa južnog pravca.

Jačina neprijateljskih snaga koje napadaju u pravcu Čudina klanca bile su 1 bojna ustaša, 1 legionera i 3 satnije ustaša koje vrše pritisak jednim dijelom snaga sa sjevera u pravcu Turjanskog i Trnovca.

Pošto je neprijatelj ovladao kotom 901 i 940 svoj glavni napad usmjerio je obuhvatno od Čudin klanca gdje je skoncentrisao svu artilierijsku i minobacačku vatru. Kolona koja se kretala preko Metle produžila je napad u dva pravca, jednom kolonom napada batalion na Kosi i uspijeva ga potisnuti a sa drugom kolonom izbija na kotu 1097 i Lisinu (1182). Tenkovi štićeni piješadijom prodiru u Gor. Babin Potok čije napredovanje također štiti jaka artilierijska vatra na Čudin klanac. Situacija kod II. brigade pogoršava se. Da bi se popravila situacija, dva bataljona iz III. brigade, koji su bili u rezervi, Štab Divizije uvlači u borbu i to 1 bataljon na položaj Čudin klanac, a jedan

[3] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 19.

u pravcu Kose sa zadatkom da napada neprijatelja na Kosi. I. brigadi naređeno je da sa dva bataljona izvrši napad na Lisinu. Dva bataljona iz III. brigade VIII. divizije upućena su u pomoć iz Plitv. Leskovca pravcem Sučanjska draga. Razdvajaju se u dvije kolone, jedna prema Crnom vrhu a druga prema Borić Selištu. U 16 časova neprijatelj ponovno koncentriše jaču artiljerijsku i minobacačku vatru na Čudin klanac i manjim dijelovima vrši podilaženje. U istom momentu I. brigada vrši napad na Lisinu, II. brigada manjim dijelovima napušta položaj na Čudinom klancu, bataljoni III. brigade VIII. divizije još nisu stupili u kontakt sa neprijateljem. Izviđačka četa, straža i kuriri Štaba Divizije ubacuju se u borbu i sa preostalim dijelovima III. br. odbija se i ovaj neprijateljski napad. Neprijatelj koji vrši podilaženje na Čudinom klancu vraća se natrag. Napad na Lisinu uspijeva, neprijatelj je odbačen, oko 17 časova primiječeni su jači dijelovi neprijatelja da se izvlače prema Vrhovinama. U ovoj situaciji naređeno je svima jedinicama od Štaba Divizije da pređu u napad, ali neprijatelj se organizovano povlači, pritisak jedinica bio je slab i tako se neprijatelj izvukao bez jačih gubitaka. U 19 časova neprijatelj se zadnjim dijelovima povukao na polazne položaje kod Vrhovina odakle je i krenuo u napad ujutru istog dana.

Ishod borbe: neprijateljski gubitci: 23 mrtva i 31 ranjen, zaplijenjen jedan puškomitraljez »šarac«, 1800 metaka i jedan par cipela.

Sopstveni gubitci: 10 mrtvih, 35 ranjenih, 12 nestalih. Među poginulim nalazi se komandant I. bataljona III. brigade Ivošević Đuro, komandant 3. bataljona III. brigade poručnik Karakaš Stipe, politdelegat Marović Nedeljko iz III. brigade, stariji vodnik Paskaš Luka. Među ranjenima komesar bataljona drug Radaković Dane iz II. brigade. Izgubljen 1 puškomitraljez, 13 pušaka. Od topovske granate uništeno 30 mina za mali bacač, 1 sanduk municije za teški mitraljez i 1 postolje za teški mitraljez.

Utrošeno 8050 metaka, 70 teških mina, 82 lake mine za teš. bacač.

Kritički osvrt: nebudnost prilikom smjene dijelova VIII. divizije i bataljona III. brigade, koji momenat neprijatelj iskorištava i odbacuje naše snage sa k. 913 i 944, nakon prodora ova dva bataljona za cijelo vrijeme nisu se osjećali na neprijateljskom lijevom krilu već su posmatrali događaje. Kod II. brigade nedovoljna opreznost a naročito kod 2. bataljona na Metli, neutvrđivanje položaja, slaba povezanost jedinica, slab plan vatre, sporo manevriranje, neiskorištavanje vatre protikolskih topova. Kod štabova brigada osjetio se slab uvid u situaciju i rad jedi-

nica, tako da su izvještaji stizali nepotpuni i netačni, ovo se naročito očitovalo kod II. brigade.[4]

30. maja 1944. g.

4. bataljon III. brigade XIII. divizije (a sada II. brigada XXXV. divizije) bio je smješten u Krbavici radi kontrole pravca Trnovac — Homoljac — Vujinove Glave — Krbavica.

Neprijatelj u jačini od 2 satnije XXXII. bojne krenuo je u pljačku sela Krbavice pravcem Kozjan — Šijanova kosa — Krbavica i uspio neopaženo posjesti kote zapadno od Krbavice. Bataljon nije imao osmatrača, već kad je neprijatelj zapucao primijećen je u svom spuštanju prema selu, neprijatelj je otvarao jaču vatru, u tom momentu bataljon se izvukao u pravcu Gradine (k. 783) gdje se sredio i izvršio napad na neprijatelja na koti 838 i bezimenoj koti sjeverozapadno od crkve. Neprijatelj je uporno držao položaje dok je izvršio pljačku, a zatim se naglo povukao u pravcu Cjepala i Šijanove kose. Bataljon je uspio goniti neprijatelja i nanijeti mu gubitke 2 mrtva i 3 ranjena.

Sopstveni gubitci: 3 ranjena i 1 zarobljen. Izgubljeno je: 1 teški mitraljez i 2 puškomitraljeza koje je oružje zarobljeni drug gonio na opravku.

Utrošeno je 1320 metaka za puške i puškomitraljeze.

Kritički osvrt: kod ovog bataljona očitovala se vrlo slaba budnost, slaba organizacija službe izviđanja i osmatranja i samim tim neprijatelj je uspio da postigne iznenađenje. Odgovornost rukovodioca pokazala se slaba pošto nisu preduzeli mjere da se obezbijedi jedinica koja se nalazi na odmaranju.

31. maja 1944. god.

U 17 časova jedna neprijateljska satnija iz Kruga na cesti Bihać — Lapac izvršila je napad na bataljon odreda na Gradini (kota 1083). Neprijatelju je uspjelo da ovlada Gradinom, snažnim napadom neprijatelj je bio ponovno izbačen sa Gradine koji se naglo povukao iz Kruga uz gubitke 2 mrtva i 4 ranjena.

Utrošeno je 130 metaka.

1. juna 1944. g.

Na prostoru Gor. i Donji Babin Potok nalazila se XIX. i XX. ustaška bojna.

II. brigada XXXV. divizije nalazila se na prostoru Čujića Krčevina — Klokočevica — Poljanak i Pogledalo kod Homoljca sa zadatkom da zatvara pravce prema neprijatelju. Istog dana u 14.30 časova XIX. ustaška bojna iz Babina Potoka krenula je

[4] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 20.

u pravcu Homoljački Klanac — Homoljac — Pogledalo odakle je potisnula bataljon II. brigade i uspjela se spustiti prema Korenici. XX. ustaška bojna krenula je pravcem Plitvički Leskovac — Uvalica — Čujić Krčevina gdje je izvršila napad na bataljon koji je držao kotu 758, 804 i 833, neprijatelj je blagovremeno otkriven i otvorena je vatra, neprijatelj koristeći šumu bacio je jače snage na krila bataljona i uspio ga potisnuti. Bataljon se povukao na Oštri Mihaljevac (kota 1050). Neprijatelj, pošto je izvršio napad i odbacio bataljon, povukao se u pravcu Uvalice i Babina Potoka da ga bataljon nije primijetio pri njegovom povlačenju, pošto je izgubio sa istim kontakt.

Gubitci neprijatelja: 6 mrtvih i 9 ranjenih.

Sopstveni gubitci: 2 mrtva, 5 ranjenih i 6 nestalih. Od oružja izgubljeno: 4 puške koje su odnjeli nestali. Utrošeno 1275 puščanih i 100 šmajserskih metaka.[5]

4. juna 1944. god.

Pošto je neprijatelj 1. VI. o. g. uspio probiti se do Korenice i u noći 1. i 2. VI. zaposjeo Korenicu gdje je uspostavio garnizon sa osiguranjem na koti Varičaku (860) i koti 731 i manjim dijelovima duž komunikacije prema Vrelu.[6] Jačina neprijatelja 500 do 550 ustaša. Ova bojna bila je XIX. pod komandom bojnika Mesića. Ispred neprijatelja zatvarajući pravce Bjelo Polje — Korenica — Bunić nalazila se III. brigada, na liniji Vrpile — Jasikovac. U vezi ovakve situacije, a pošto se neprijatelj još nije utvrdio iako je počeo sa radom, Štab Korpusa donio je odluku da koncentriše XXXV. diviziju i da napadne uporište Korenicu. U vezi sa donesenom odlukom izvršena je koncentracija Divizije ovako: I. brigada prostor Baljkuša — Vujnove Glave, II. brigada Mihaljevac — Šeganovac, bez jednog bataljona koji se nalazio na Poljanku, III. brigada Vrpile — Orovac. Vod haubica od 2 oruđa u selo Ponor.

Raspored za napad: I. brigada napala je neprijatelja pravcem jugoistočnim padinama Mrsinja, sa polaznih položaja Mrsinj-grad (kota 1097), 1153. Sa jednim bataljonom osigurava bok od pravca Homoljca i Vrela.

II. brigada dobila je zadatak da sa jednim bataljonom postavi zasjedu neprijateliu na koti 723 radi osiguranja krila od pravca Koreničke Kapele, Koreničke Reke i Homoljca. Sa dva bataljona napadati neprijatelja u Korenici sa sjeverozapadne strane, naslanjajući se desnim krilom na padine Mrsinja, a lijevim krilom na rijeku Suvaju, vodeći računa o pokretu I. brigade sa pravca Mrsinj-grada da ne dođe do sukoba. Ova brigada nije

[5] Vidi tom V, knj. 28, dok. br. 85.

[6] Opširnije o prodoru ustaša u Korenicu 2. juna 1944. vidi tom V, knj. 28, dok. br. 14, 85, 86 i 121.

pristupila ovakvom rasporedu nego je napala neprijatelja od pravca Mihaljevca preko kote 671 i Male Suvaje a bataljon koji je trebao postaviti osiguranje nije izašao na određeni položaj, u momentu kad se neprijatelj povlačio.

III. brigada XIII. divizije (sada II. brigada XXXV. div.) napala je neprijatelja na Varičaku sa pravca kote 907 i kota 671 u pravcu Gradine i Korenice, sa jednim bataljonom osigurava se prema Buniću na koti 1048. Osiguranje prema Buniću dato je zbog pokreta neprijatelja na prostoru Bunić — Šalamunić — Svračkovo Selo.

Težište borbe III. brigade i I. brigade Varičak (kota 860).

Početak napada zapoviješću Štaba Divizije određen je u 4 sata. Prvi napad otpočeo je u 4.30 časova i to: III. brigada na Varičaku (kota 860). I. brigada otpočela je napadom u 5.30 časova. II. brigada otpočela je napadom u 6.30 časova. Prvi napad jedinica III. brigade bio je energičan ali se neprijatelj uporno branio jakom vatrom i ručnim bombama. Napad bataljona potpomognut je jakom bacačkom vatrom ali se neprijatelj i dalje uporno branio na svojim položajima. Pritisak dijelova III. brigade produžava se i dalje na Varičak, a desno krilo Brigade podilazilo je sve više ka Korenici. U 5.30 časova I. brigada izvršila je pritisak prema koti 731 i prema Vranovači. Čim je neprijatelj osjetio ovaj pritisak, otpočeo je zaposjedanjem novih položaja i uputio pojačanje na Varičak oko 20 ustaša dok 40 ustaša nisu se uspjeli probiti od vatre. I. brigada i ostali su u zidovima oko Kalebovca. II. brigada vrši pritisak preko kote 671 što neprijatelja sve više zbunjuje.

U 7 časova III. i I. brigada koncentrisale su minobacačku vatru na koti Varičak a haubička baterija žestoko je tukla padine kote 731 i samo mjesto Korenicu. Neprijatelj je u Korenici počeo sa bjegstvom a odmah zatim i sa Varičaka (kota 860). U povlačenju neprijatelj je tučen i praćen u bjegstvu i jakom minobacačkom, topovskom i pješadijskom vatrom I. i III. brigade, tako da je neprijatelj tučen jakom vatrom otstupao u panici i nije davao otpora ni na jednom pravcu. III. brigada izvršila je gonjenje preko kote 860 pravcem Korenica južno od ceste Korenica — Homoljac. Dva bataljona I. brigade naglo su se spuštali prema Vranovači u cilju da otsjeku neprijatelja, što im nije uspjelo pošto se neprijatelj naglo povukao napuštajući Korenicu prema Vrelu i Pogledalu. Druga dva bataljona koja su bila na osiguranju u rezervi na prostoru Police hitno su upućena na prostor Pogledalo da na tom pravcu otsijeku otstupnicu neprijatelju koji se u paničnom bijegu povlači. Bataljoni I. i III. brigade koji su se spuštali prema Korenici produžili su gonjenje neprijatelja cestom prema Vrelu. II. brigada u samom napadu zakasnila je i nije bila dovoljno energična da u momentu

neprijateljskog povlačenja posjedne pogodne položaje prema komunikaciji da svojom vatrom može tući neprijatelja koji se povlači u paničnom bijegu, već je ovu vatru otvarala sa padina k. 769 i tako je neprijatelj uspio da se izvuče u pravcu Pogledala. Bataljoni I. brigade koji su imali zadatak da napadnu neprijatelja na Pogledalu i da mu otsjeku otstupnicu nisu pristupili energično sprovođenju svog zadatka, a naročito 4. bataljon koji nije izbio na Pogledalo već lijevo na Fundukov vrh pravcem dejstva prema Homoljcu. 3. bataljon po svom dolasku na k. 892 napao je neprijatelja ručnim bombama koji je već bio izišao polovinom svojih snaga na vrh strane Pogledala. Napad nije uspio pošto je neprijatelj odbacio bataljon koji se ponovno koncentrisao za napad na neprijatelja, ali se neprijatelj uspio izvući, i pobjeći padinama k. 919 prema Homoljačkom Klancu.

Jedinice koje su vršile gonjenje neprijatelja od Korenice preko Vrela i Pogledala nisu uspjele stići neprijatelja pošto se isti naglo povlačio, tako da u momentu izlaska jedinica naših na Pogledalo neprijatelj se već nalazio na Homoljačkom Klancu. Bataljoni koji su bili na Pogledalu nisu izvršili energično gonjenje već se zadržali na položaju Pogledalo.

Ishod borbe: Gubitci neprijatelja: 40 mrtvih i 56 ranjenih ustaša, zaplijenjeno 19 pušaka, 5300 metaka, 16 mina za teški bacač, 14 brdskih kazana sa hranom, 14 pari odijela, 10 pari cipela, 15 šatorskih krila, 20 pari veša, 21 ranac, 6 konja, 1 kola, 1 sig. pištolj i ostale sitne spreme.

Sopstveni gubitci: 7 mrtvih, 15 ranjenih i 3 nestala. Među poginulima pomoćnik komesara čete Grbac Čelestin i delegat Piškilić Andrija. Među ranjenima nalazi se pomoćnik komesara bataljona Kosanović Nikica, vodnik Polić Marko i Kovačević Stevo. Imenovani su iz III. brigade XIII. divizije.

Utrošeno municije: 9011 metaka, 104 mine za teški bacač, 107 mina za laki bacač, 56 ručnih bombi, 41 tempirana granata za haubicu 100 mm.

Kritički osvrt: Ova akcija pripremljena je sa izvjesnim zakašnjenjem ali uglavnom dobro. Raspored snaga i uloga pojedinih jedinica tačno je predviđeno. Nedostatci su bili ovi:

1) I. brigada došla je sa zakašnjenjem na polazne položaje i nije počela svojim napadom u određeno vrijeme što je imalo za posljedicu da III. brigada nije [zauzela] u prvom naletu ključ neprijateljskog položaja (Varičak), na koji je trebalo da dejstvuje sa dominantnih položaja u bok; čim je uslijedio udar sa boka neprijatelj je bio zbačen sa k. Varičak.

2) II. brigada uopšte nije izvršila svoj zadatak tj. nije uzela predviđeni raspored u zapovijesti i ovo je u najvećoj meri uticalo da zadatak nije izvršen onako kako su to prilike dozvoljavale.

3) Nakon unijete demoralizacije kod neprijatelja štabovi brigada i bataljona nisu se dovoljno snašli da preuzmu energično gonjenje neprijatelja do krajne mogućnosti što dublje već su se jedinice angažovale na kratkom otstojanju sa malo zalaganja da neprijatelj ne umakne iako su uslovi bili vrlo povoljni. I. brigada u momentu povlačenja neprijatelja nije se angažovala prema Vranovači da otsječe neprijatelja od pravca otstupanja već se spuštala prema centru Korenice u čemu je izgubila u vremenu.

Štabovi brigada išli su u tu krajnost da su u takvoj situaciji očekivali intervenciju Štaba Divizije za gonjenje, što je neprijatelju omogućilo da se naglo izvuče bez većih gubitaka.

4) Propust od strane Štaba Divizije bio je u tome što nije pružio veću pomoć II. brigadi i što je procijenio situaciju da neprijatelj neće navedenom brzinom biti prisiljen na povlačenje.

Svi ovi nedostatci imali su za posljedicu da zadatak u potpunosti nije izvršen, neprijatelj se uspio izvući uz manje gubitke iako su postojali povoljni uslovi da se većim zalaganjem moglo nanijeti mnogo veće gubitke neprijatelju.

Ovdje je bilo objektivnih poteškoća kao: opšte slaba borbenost i otpornost boraca, slaba kondicija boraca, što je razlog takorekuć neprekidne borbe, teški klimatski uslovi i vrlo slaba ishrana, a kao najglavniji nedostatak nedovoljna sposobnost štabova brigada i bataljona, čija se u ovoj fazi borbe inicijativa trebala ispoljiti u najvećoj mjeri i goniti neprijatelja do posljednjeg daha u pravcu njegovog otstupanja, otsjecati ga natkriljavanjem.

Na gore pomenute propuste ukazato je Štabu Divizije i štabovima brigada na konferenciji, gdje je izvršena analiza akcije na Korenicu, uočeni nedostatci i date direktive za budući rad. Konferenciji je prisustvovao, komandant, komesar i zamj. komandanta Korpusa.

6. juna 1944. god.

U toku dana 5. juna, XXXV. divizija izvršila je koncentraciju brigada ovako: I. brig. na prostoru Živulja — Turjanski, sa zadatkom da prikuplja podatke o neprijatelju na prostoru Crna Vlast — Gornji i D. Babin Potok. II. brigada prostor Uvalica — Končarev Kraj. III. brig. Homoljački Klanac — Lukići. Zadatak II. i III. brig. bio je zatvaranje pravca od Babinog Potoku prema oslobođenom teritoriju i prikupljanje podataka o neprijatelju.

6. juna u 9.30 časova nepr. je izvršio napad iz pravca Čudina klanca sa 2 kolone, jednom kolonom jačine dvije satnije preko Končarevog Kraja — sela Lukići na Homoljački Klanac,

drugom kolonom preko kote Previje za Bačinovac (kota 1207). Kolona, koja je kretala preko Lukića, iznenadila je bataljon III. brig., koji je bio na pretstraži u zaseoku Lukići i uspjela ga odbaciti na Homoljački Klanac.[7] Neprijateljsko iznenađenje pospješilo je »titovke i partizanke«, koje su ustaše imali na glavama i time stvorili zabunu kod bataljona, koji je primijetio, da su ustaše u neposrednoj blizini. IV. bataljon III. brig. u ovom momentu nalazio se sjeverno od Lukića na padinama Kika, koji je vršio slabi bočni pritisak i samim tim omogućio neprijatelju gonjenje bataljona, koji je potisnut iz Lukića. Neprijatelj je u svom prodoru uspio izaći na Homoljački Klanac, gdje se zadržao, štiteći se artiljerijskom i minobacačkom vatrom.

I. brig. u momentu otvaranja vatre, cijeneći situaciju, a pošto je njeno mjesto koncentracija za daljnje akcije bilo u Lukićima, izvršila je pokret sa Živulje u dva pravca. Dva bataljona Svilari — Bačinovac, a dva bataljona preko Trnovca na Korita za Homoljačko polje, sa namjerom da neprijatelja udare sa lijevog boka. Bataljoni, koji su se kretali preko Bačinovca sukobili su se sa neprijateljem na sjevernim padinama Bačinovca. Borba je bila kratka, ali dosta oštra i neprijatelj je uspio natkriljavanjem potisnuti bataljon na kotu Bačinovac sa padina. Koristeći povlačenje bataljona, nepr. je izvršio uporno gonjenje, tako da nije dao bataljonima da se srede i zadrže, već su isti morali otstupiti na kotu Obljaj (kota 935), kada su izgubili kontakt sa neprijateljem zbog naglog povlačenja kroz šumu. Bataljoni, koji su kretali preko Trnovca za Homoljačko polje, zadržali su se na Koritima, nakon čega su se povukli na kotu 922 — Kosa. U 19 časova nepr. uspijeva ovladati kotom 931 na Homoljačkom Klancu i potisnuti snage III. brig. na kotu 980. U 19.30 časova neprijatelj se naglo rokira južno od ceste u šumu Klanac, odakle se u prvi sumrak povlači prema Potoku. Zbog izgublienog kontakta naše jedinice ostale su na lijini Homoljački Klanac — Obljaj.

Ishod borbe: Gubitci nepr. 7 mrtvih i 11 ranienih.

Sopstveni gubitci: 1 mrtav, 2 ranjena, 3 nestala. Izgubljen 1 teški mitraljez »Breda« od I. brig.

Utrošeno je 1821 metak, 39 mina za mali bacač i 68 ručnih bombi.

U ovoj borbi istakla se 2. četa II. bat. I. brig., koja je na položaju Bačinovac u susretnoj borbi u šumi izvršila napad na neprijatelja ručnim bombama.

U ovoj borbi očitovala se nebudnost i neopreznost, slabo držanje jedinica u rukama na pošumljenom terenu. Procjena situacije je od strane štaba bataljona bila vrlo slaba, a naročito

[7] Vidi tom V, knj. 28, dok. br. 87.

se ovo očituje kod štaba IV. bat. III. brig., koji u momentu nepr. napada na zaseok Lukići, nalazeći se u boku neprijatelja, nije iskoristio momenat da nepr. napadne i odbaci u polje koristeći se povoljnim terenom.

7. juna 1944. g.

Na prostoru G. i D. Babin Potok nalazila se jedna ustaška bojna (XIX.), jedna legionarska bojna[8] i dijelovi XX. ustaške bojne. Neprijatelj je držao predstražu na Čudinom klancu (kota 828), a bočno osiguranje na koti 940. Naoružanje 3 topa, nepoznat broj teških bacača i automatskog oružja, legionarska bojna naoružata je sa mitraljezima »šarcima«.

XXXV. divizija nakon odbijanja neprijatelja koji je 6. juna vršio ispad u pravcu Homoljačkog Klanca koncentrisala se na prostoru Uvalica — Homoljački Klanac — Korita južno od Homoljca, gdje je izvršila pripreme za napad na neprijatelja na Čudinom klancu i Gornjem i Donjem Babinom Potoku sa svim snagama.

Zadatak Divizije bio je napasti ili likvidirati neprijatelja na Čudinom klancu (koti 828), gdje je bilo težište borbe, a zatim produžiti gonjenje neprijatelja prema Vrhovinama.

Plan napada: I. brigada imala je zadatak napasti neprijatelja na Čudinom klancu (kota 828) sa 3 bataljona, a jedan u rezervu na glavnom pravcu napada. II. bragada napadala je neprijatelja na koti 923 sa pravca Crni vrh, a zatim na koti 940. III. brigada napadala je neprijatelja sa Kose u pravcu Gornjeg Babinog Potoka sa dva bataljona, sa ostala dva bataljona osiguranje prema Crnoj Vlasti na liniji Lisina — kota 1097 i 984.

Početak napada predviđen u zapovijesti 7. VI. u 22 časa, ali jedinice su zakasnile i prvi napad otpočeo je tek 8. VI. u 1.30 časova kod I. brigade, dok II. i III. brigada na prvim predviđenim neprijateljskim položajima nisu naišle na neprijatelja tako da je napad kod istih uslijedio u 3.15 časova.

Pošto je neprijatelj blagovremeno osjetio naše snage, sredio se i davao jak otpor, upornost jedinica u napadu bila je nedovoljna tako da u prvom napadu ni jedna jedinica nije uspjela likvidirati neprijatelja. Poslije prvog napada vršen je pritisak sa sviju strana neprijatelja manjim dijelovima a jedinice su se sređivale za ponovni napad. U 4.30 III. brigada otvorila je bacačku vatru na Čudin klanac i po samom mjestu Gor. Babin Potok. U isto vrijeme I. brigada vrši ponovni napad nastojeći da ovlada kotom 828 i prednjim isturenim položajima Čudina klanca. II. brigada sa jednim bataljonom jednovremeno vrši pritisak na kotu 904, potpomognuta jednom bombaškom gru-

[8] Odnosi se na 1. bataljon 846. puka njemačke 392. legionarske divizije (vidi tom V, knj. 28, dok. br. 87).

pom pokušava zbaciti neprijatelja, ali joj ne uspijeva. Iako je ovaj napad jedno vrijeme potpomognut minobacačkom i artiljerijskom vatrom produžuje se do 5 sati, ali ne uspijeva, jedinice zadržavaju svoje prihvatne položaje i vrše dalje pritisak na neprijatelja.

Nakon ponovne pripreme u 9 časova brigade su ponovno krenule u napad ali ih neprijatelj odbija jakom pješadijskom, bacačkom i artiljerijskom vatrom, jedinice se povlače na polazne položaje, a III. brigada u pravcu Previje gdje je sreta sa naređenjem kurir Štaba Divizije da ponovno zauzme položaje prema neprijatelju na ranijim polaznim položajima. Jedinice su se sređivale i pripremile za daljnje borbe. U 21. sat I. i II. brigada vrše napad angažujući sve snage, i tri bataljona III. brigade koji sa pravca Krive drage i Kose napadaju Gor. Babin Potok i pilanu, napad je potpomognut haubičkom baterijom od dva topa i vatrom teških bacača I. i III. brigade. I. brigada uspijeva podići na jurišno otstojanje i u 0.30 časova 9. VI. vrši juriš ali je neprijatelj energično odbaci. III. brigada je zakasnila u određeno vrijeme za napad i krenula je u 22.30 ali nije bilo dovoljno energičnosti te se zadržala na padinama Kose vršeći pritisak vatrom iz automatskih oružja. II. brigada nije se zalagala u samom napadu i tako je zadocnila tako da se sam napad svodio na pripucavanje neprijatelja. U toku napada neprijatelj vrši ispad prema III. brigadi sa kolonom od 50 vojnika, ali uz gubitke bude odbijen na polazne položaje. Nakon neuspjelog napada u 4 časa 9. VI. jedinice se povlače na polazne položaje sem jednog bataljona III. brigade koji i dalje ostaje da vrši pritisak na neprijatelja.

Ishod borbe: Gubitci neprijatelja 50 mrtvih i 63 ranjena. Zaplijenjeno: 1 puška, 500 metaka, 4 km kabla, 1 par konja.

Sopstveni gubitci: 9 mrtvih, 30 ranjenih, 8 nestalih drugova. Među poginulima pomoćnik komesara bataljona drug Vlatković Vaja, pomoćnik komesara čete Milošević Rade, komesar čete drug Jurjević Ivica, zamjenik komandira čete drug Orlović Vlado i vodnik Kovačević Đuro. Među ranjenima zamjenik komandira Žužić Dane, komesar čete Rađenović Mićo, komandir čete Vujnović Mile, v. d. komandira čete Čuruvija Dragan, vodnik Basta Đuro, vodnik Egić Đuro, vodnik Maljković Miloš, delegat Čiča Jovo. Svi ovi drugovi su iz Prve brigade. Među ranjenima iz II. brigade nalaze se komesar čete Vojvodić Boško, komandir čete pporučnik First Vlado, pomoćnik komesara bataljona Barac Mihovil, vodnik Stipeć Vinko, delegat Barać Sava, vodnik Čubrilo Nikola, desetar Francetić Viktor, zamjenik komandanta brigade major Ratković Bude.

Izgubljeno: 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez, 5 pušaka, 1 pištolj i 800 metaka. Utrošeno municije 17417 metaka, 146

mina za teški bacač, 25 mina za mali bacač i 116 ručnih bombi, 50 topovskih granata.

Kritički osvrt: zadatak kojeg je dobila Divizija nije u potpunosti izvršen, tj. neprijatelj je ostao nelikvidiran i pored nekoliko uzastopnih napada. U ovoj akciji većih propusta i nedostataka nije bilo izuzev zakašnjenja na polazne položaje i ne jednovremenog početka akcije, što je znatno uticalo na sam tok borbe. Razlog da je upornost i prodornost jedinica bila u nedostatku je slaba kondicija boraca, stalne borbe prethodnih dana u kojima je Divizija skoro čitavo vrijeme bila u defanzivi i trpila neuspjeh za neuspjehom, sem napada na Korenicu koji je znatno doprinio da su jedinice u ovoj borbi pokazale više upornosti nego u proteklim borbama. Iako ova akcija nije u potpunosti uspjela imala je korisnih rezultata. Razbijena je neprijateljska propaganda o uništenju partizana u toku ofanzive[9] i o slaboj borbenosti XXXV. divizije. Ovom akcijom uzeta je inicijativa neprijatelju iz ruku i spriječeno svakodnevno drsko prodiranje na oslobođeni teritorij što je neprijatelj u posljednje vrijeme često vršio.

U toku borbi na Čudinom klancu i Babinom Potoku dva bataljona Ličkog partizanskog odreda napali su neprijateljski logor u selu Vučijak zapadno od Zavalja. Neprijatelj se u samom logoru nalazio u kućama, šatorima i kamionima bez osiguranja. 1. i 2. bataljon Odreda uspjeli su se privući pošumljenim terenom u neposrednu blizinu neprijatelja da ih ne osjeti, a manji dijelovi uspjeli su doći do samih šatora i kamiona u kojima su se nalazili njemački oficiri i slušali radio. Ova odjeljenja otvorila su vatru u kamione i šatore i nanijeli neprijatelju osjetne gubitke. Jedan njemački oficir uhvatio se hrvati s vođom bombaškog odjeljenja drugom Grahovcom Danom koji ga uspio ubiti. U momentu napada neprijatelj je intervenisao sa svih strana i uspio odbaciti bataljone koji su se povukli na polazne položaje (Kamensko).

Gubitci neprijatelja: 12 mrtvih od kojih veći broj oficira i veći broj ranjenih. Zaplijenjeno: 2 para cipela, 1 ručni sat. Oštećeno: 1 kamion i 1 radio-stanica.

Sopstveni gubitci: 2 ranjena druga. Utrošeno 1765 metaka, 29 ručnik bombi. 2 nagazne mine postavljene su na cesti Zavalje — Vučjak.

Ova akcija izvršena je noću 7. na 8. juna.

14. juna 1944. god.

Jedna satnija legionara iz Babina Potoka izvršila je napad preko Sječivice u pravcu Živulje. Jačina neprijatelja 120 voj-

[9] Riječ je o prodoru njemačkih, ustaško-domobranskih i četničkih snaga na oslobođenu teritoriju Like u maju 1944 (vidi tom V, knj. 27, dok. br. 131 i 164).

nika. Na prostoru Živulja — Svilari nalaze se jedinice III. brigade, u momentu kad se neprijatelj pojavio iznad sela Turjanski 2. bataljon III. brigade krenuo je u napad i otvorio vatru sa dosta velike udaljenosti i prisilio neprijatelja na povlačenje. Bataljon je krenuo u gonjenje neprijatelja, ali je bio osmotren od neprijateljske artiljerijske osmatračnice i tučen jačom artiljerijskom vatrom.

U ovom sukobu neprijatelj je imao 1 mrtvog i 5 ranjenih.

Sopstveni gubitci: 5 ranjenih drugova.

Utrošeno je 750 metaka i 2 mine za teški bacač.

17. juna 1944. god.

Udarna grupa Ličkog partizanskog odreda postavila je zasjedu neprijatelju zapadno iznad sela Kalinovače u kome je pravcu svakog dana izlazila grupa ustaša jačine 35 vojnika radi izviđanja i obezbjeđenja pravca od Kamenskog. Neprijatelj je naišao i pušten na blisko otstojanje. Otvorena je jaka vatra, neprijatelj se raspršio i pobjegao. Ubijeno je 6 ustaša, 1 ranjen. Zaplijenjena je jedna puška, 50 metaka, 1 fišeklija, 1 cokule, 1 signalni pištolj.

Utrošeno 231 metak.

18. juna 1944. god.

I. bataljon Ličkog partizanskog odreda na prostoru Kamensko zaposjeo je kote Lopata (1138), Gradina (kota 1083), Čuma (kota 1141) sa zadatkom da zatvori pravac od Lapca i Nebljusa u pravcu Kamenskog. Jedna kolona četnika jačine 250 vojnika i oko 20 legionara pod komandom Gene Kovačevića i Nikole Plećaša izvršili su bočni napad na položaje I. bataljona Ličkog partizanskog odreda. Koristeći šumu neprijatelj je uspio bočnim manevrom potisnuti bataljon i u 8.30 časova izbio je na položaje koje je držao bataljon. Bataljon se povukao sjeverozapadno od Velikog Kamenskog gdje se sredio i krenuo u protivnapad. Jakim pritiskom na neprijateljsko desno krilo u 11 časova neprijatelj je prisiljen na povlačenje u pravcu Dnopolja, bataljon je nastavio gonjenje neprijatelja do kote 1014, gdje se neprijatelj izgubio u šumu. Gonjenje je završeno u 14 časova.

Ishod borbe: gubitci neprijatelja: 3 mrtva i 5 ranjenih.

Sopstveni gubitci: 3 mrtva i 1 ranjen, među mrtvima vodnik Rade Dejanović. Izgubljeno 8 pušaka, 1 mali bacač. Utrošeno 1570 metaka.

Kritički osvrt: Prilikom ovog napada osjetila se slaba snalažljivost štaba koji je razvukao svoje jedinice na velikom prostoru bez dobrih osmatrača i izviđača koji bi blagovremeno otkrili svaki neprijateljski pokret. U protivnapadu sporost u gonjenju.

Opšti kritički osvrt: Skoro u svim akcijama obuhvaćenim u ovom operativnom izvještaju pokazala se vrlo slaba budnost a pri tome slabo organizovano izviđanje i osmatranje neprijatelja, što je često puta omogućilo neprijatelju da postigne iznenađenje. Upornost jedinica u defanzivi osjeća se da je slaba, dok u ofanzivi, tj. prilikom napada je mnogo bolja.

Pouke iz ovih akcija, pošto neprijatelj pribjegava načinu partizanskog ratovanja i napadu iz šuma, — potrebno je udarnim grupama i zasjedama neprijatelja ometati pri svakom pokretu, napadati neprijatelja neprekidno pa makar i manjim dijelovima kako bi ga prisilili na defanzivu.

Jedinice koje se nalaze u kontaktu sa neprijateljem ne smjenjivati u toku akcije već nastojati to izvršiti za vrijeme zatišja.

Prilog: Liste gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A. Turkulin

Komandant—pukovnik:
M. Šakić

BR. 75

IZVJEŠTAJ ŠTABA 11. KORPUSA OD 24. AVGUSTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O OPERATIVNOJ SITUACIJA I O ORGANIZACIJI I FORMACIJI JEDINICA[1]

ŠTAB
XI. KORPUSA N. O. V.
— JUGOSLAVIJE —
Br. 530 / 24. VIII. 1944.

Opći vojno-organizacioni izvještaj za mjesec juni 1944. g.

GLAVNOM ŠTABU NOV. I PO. HRVATSKE

OPERATIVNA SITUACIJA:

Raspored neprijateljskih snaga:

Istra: Neprijatelj je sa teritorije Istre povukao veći dio svojih snaga prema sjeveru i dalje, vjerovatno na frontu Italije. Neprijateljski garnizoni u Istri znatno su oslabljeni, i to naročito u unutrašnjosti Istre, dočim su na Rijeci i u Puli ostali još uvijek prilično jaki garnizoni. Raspored neprijateljskih garnizona poklapa se uglavnom sa komunikacijom Rijeka — Trst, koja je za neprijatelja od životne važnosti, i sa komunikacijom Pula — Trst, koja je također od neprijatelja dobro čuvana i branjena. Posade garnizona sačinjavaju Talijani fašisti i karabinijeri, gestapovci, bjelogardisti, a u većim garnizonima nalaze se dijelovi njemačke vojske.

Gorski kotar i Primorje: Neprijatelj drži glavnu komunikaciju Karlovac — Josipdol — Žuta Lokva — Senj i vlada svim komunikacijama u Primorju uz morsku obalu. Uz ovu komunikaciju neprijatelj drži dosta jake garnizone, kojima zaštićava navedene komunikacije, koje su za neprijatelja od velike važnosti. Garnizone sačinjavaju jedinice 392. legionarske divizije, ustaške jedinice i milicija. U Primorju nalaze se još specijalne njemačke jedinice za utvrđivanje, organizacija Todt, manji dijelovi njemačke mornarice i manje domobranske jedinice.

Lika: Neprijatelj vlada glavnom komunikacijom Otočac — Perušić — Gospić — Karlobag i komunikacijom Bihać — Knin. Na tim komunikacijama nalaze se dijelovi 392. divizije i jake

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 17—1/4, k. 569.

ustaške jedinice, te dijelovi 373, divizije, domobranske i četničke jedinice. Na komunikaciji Bihać — Knin oslabljene su snage 373. divizije, a na njihovo mjesto došle su domobranske jedinice. Vrlo jaki saobraćaj na komunikaciji Bihać — Knin. Saveznička avijacija navedenu komunikaciju skoro svakodnevno kontroliše. Bombarduje neprijateljske garnizone i magazine na toj komunikaciji. Aktivnost neprijateljske avijacije vrlo slaba. Saobraćaj se vrši isključivo noću i za vrijeme oblačnih dana.

Kvarnerski otoci: Na svim otocima nalaze se manje njemačke i ustaške, odnosno domobranske, jedinice.

RASPORED I RAD NAŠIH JEDINICA:

Jedinice Operativnog štaba za Istru pokrivaju gotovo cijeli teren Istre. Uslijed slabljenja neprijateljskih garnizona, jedinice su izvele niz manjih uspješnih akcija na neprijateljske garnizone. Neprijatelj, a naročito Talijani, demoralisan je, predavaju se uz slab ili nikakav otpor. Na glavnim komunikacijama uspješno je izvedeno niz manjih akcija u cilju ometanja neprijateljskog saobraćaja. Veće akcije poduzete su sa cijelom I. brigadom na sektoru Labin — Pazin, koje su uspješno završene.[2]

XIII. divizija: Obje brigade ove divizije nalaze se na Karlovačkom području zbog vrlo slabog ekonomskog stanja u Gorskom kotaru, gdje je ishrana nemoguća. Odredi i dalje su orijentisani prema Primorju i komunikaciji Ogulin — Brinje. Jedinice su izvodile manje, uspješne akcije na neprijateljske komunikacije i neprijateljske garnizone u blizini istih. Od većih akcija bila je akcija na Bosiljevo, koja je bila izvedena u saradnji sa slovenačkim jedinicama.[3]

XXXV. divizija: Jedinice te divizije bile su u toku mjeseca juna u neprekidnim borbama sa neprijateljem, koji je ispadao iz garnizona Vrhovine, Kula, Perušić, Gospić i Gračac, kao i iz garnizona sa komunikacije Bihać — Knin.[4] Žestoke borbe vođene su sa ustaškim jedinicama na sektoru Vrhovine — Korenica — Ljubovo.[5] Četnička banda često je upadala na oslobođeni teritorij i to samo tamo gdje nije bilo naših jedinica. Tipičan primjer njihovih akcija je podli napad na nezaštićenu bolnicu u Krčani, gdje su na zvjerski način poubijali 34 naša ranjenika, bolničara i ljekara.[6] Uspješnim akcijama jedinica XXXV. divi-

[2] Vidi tom V, knj. 28, dok. br. 103 i 104.

[3] Napad na Bosiljevo izvele su jedinice 15. slovenačke divizije u sadejstvu sa 13. divizijom 1. jula 1944 (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 23).

[4] Vidi tom V, knj. 28, dok. br. 22, 87, 91, 101 i 106.

[5] Vidi tom V, knj. 28, dok. br. 14, 77, 85, 86, 120 i 121.

[6] Opširnije o tome vidi tom V, knj. 27, dok. br. 90 i knj. 28, dok. br. 106.

zije, neprijatelj je odbačen na svoje polazne položaje, očišćena je koreničkа i krbavska kotlina i stvorena mogućnost uspostavljanja aerodroma i slijetanja savezničkih aviona. Manje jedinice, u jačini do jednog bataljona, vršile su uspješne upade u neprijateljsku pozadinu u Gackoj dolini, Kosinj i Pazarište.

Uslijed razvučenosti teritorija ovog korpusa i pošto je isti po nekoliko puta ispresijecan komunikacijama, koje neprijatelj brani, nije bilo moguće voditi suradnju divizija ovog korpusa.

ORGANIZACIJA I FORMACIJA KORPUSA:

Štab Korpusa je kompletan. Nije bilo promjena od prošlog izvještaja.

Otsjeci:

Operativni: Ima šefa otsjeka, a dodijeljen mu je još kapetan Dušan Trbović, koji je do sada bio oficir pri Štabu Korpusa.

Obavještajni: Za šefa tog otsjeka postavljen je poručnik Matić Branko. Drug Lenac Mirko, dosadanji šef, premješten je po naređenju Glavnog štaba Hrvatske.

Otsjek za vezu: Za šefa Otsjeka za vezu postavljen je drug potporučnik Fućko Milan, koji je u isto vrijeme i referent za operativnu mrežu. Za referenta radio-mreže postavljen je poručnik Rajčević Janko, do sada šef radio-centra ovog korpusa. Za zamjenika referenta pozadinske mreže postavljen je drug Mičić Aleksandar.

Šifrantski otsjek: Za šefa postavljen je drug Manestar Stanko. U otsjeku još ima jedan drug i jedna drugarica. Zbog preopterećenosti poslom osjeća se potreba da se otsjek popuni još sa nekoliko drugova, što ćemo i učiniti. Rad otsjeka bio je dobar.

Intendantura: Promjene bile su slijedeće: kapetan Matičević, koji nije zadovoljio, premješten je u VIII. korpus. Zbog mnogobrojnih i teških zadataka, koji se postavljaju pred Intendanturu, potrebno je bilo istu popuniti još sa nekoliko sposobnih drugova. Ovo ćemo što prije učiniti.

Otsjek za naoružanje: Otsjek ima samo šefa, ali će se popuniti još sa dva nova druga sa sektora XIII. divizije. Rad otsjeka je zadovoljio. Rad odgovornih drugova po ovoj dužnosti u nižim jedinicama nije na visini iako se poboljšava.

Sanitet: Sanitetsko odjeljenje ima dva druga, major dr Perin vrši dužnost načelnika odjeljenja i šef je Sanitetskog otsjeka operativnog dijela. Da bi naše sanitetsko rukovodstvo zadovoljilo, smatramo kao nužno da se popuni, kako bi načelnik imao samo dužnost centralnog rukovodstva, a jedan drug da se po-

sveti više operativnom dijelu. Šef pozadinskog odjeljenja je drug major dr Forembaher Milan. U ovo odeljenje uključen je i

Veterinarski otsjek, koji ima samo šefa. Šef je drug Kurir Mario. U XXXV. diviziji formirana je marvena bolnica.

Vojni sud: Vojno-sudski otsjek nalazi se sada u reorganizaciji prema uputama dobivenim od Glavnog štaba Hrvatske.

Četa za vezu Štaba Korpusa: Kompletna je i zadovoljava na svojoj dužnosti.

Inžinjerski bataljon: Za komandanta je postavljen poručnik drug Pokrajac Đurađ, do sada operativni oficir bataljona VI. divizije. Poručnik Mrakovčić postavljen je za zamjenika. Bataljon je uglavnom izvodio specijalnu obuku, a upotrebljen je bio i za sporedne operativne zadatke. Minerski vod upotrebljen je za miniranje komunikacija.

Artiljerijski divizion: Zbog nedostatka municije i prevoznih sredstava još ga nismo popunili sa oruđima. Sada ga se upotrebljava za zaštitu Aerobaze. Namjeravamo taj divizion rasformirati i pripojiti divizionu XXXV. divizije.

Četa pri Štabu: Formirana je od stražara, kurira, pomoćnog osoblja i konjovodaca.

XIII. DIVIZIJA:

Divizija se sastoji iz štaba, I. i II. brigade, I. i II. odreda, artiljerijskog diviziona, pionirskog bataljona, intendanture, veterinarskog voda, prihvatne bolnice, sanitetskog voda, čete pri štabu, udarne čete, čete za vezu i glazbe. III. brigada, naređenjem Glavnog štaba Hrvatske, izašla je i organizaciono iz sastava XIII. divizije i ušla u sastav XXXV. divizije.[7]

Štab divizije: Ima komandanta, komesara, načelnika, operativnog oficira, informativnog oficira, načelnika intendanture, referenta saniteta, referenta veterine i referenta za vezu. Nedostaje obavještajni oficir, koji je premješten na dužnost u Štab Korpusa.

I. brigada: Ima komandanta, komesara, pomoćnika komesara, ob. oficira, op. oficira, intendanta brigade i referenta saniteta. Promjene u štabu: ob. oficir drug Franjo Širola premješten je za komesara P. P. K. bataljona pri Goranskom području, a na njegovo mjesto postavljen je drug Grozdanić Milan iz II. odreda. Referent veterine, drug Sirk Anton, premješten je u XXXV. diviziju.

[7] Vidi tom V, knj. 28, dok. br. 91.

Brojno stanje: po spisku 1298, na licu 999 boraca, 725 pušaka, 45 šmajsera, 45 puškomitraljeza, 9 teških mitraljeza, 3 laka bacača, 3 teška bacača, 107 pištolja, 1 protukolski top.

II. brigada: Ima komandanta, komesara, zamjenika komandanta, pomoćnika komesara, ob. oficira, inf. oficira, op. oficira, referenta saniteta i intendanta.

Brojno stanje: po spisku 1155, na licu 831 borac, 621 puška, 32 šmajsera, 36 puškomitraljeza, 2 laka mitraljeza, 4 teška mitraljeza, 1 laki bacač, 3 teška bacača, 68 pištolja i 1 protukolsku pušku.

Brigade imaju štab, po 4 bataljona, četu za vezu, minerski vod, izviđački vod, sanitetski vod, vod lovaca tenkova i leteću udarnu grupu.

I. odred: Ima komandanta, komesara, pomoćnika komesara, ob. oficira, op. oficira, referenta saniteta i intendanta.

Brojno stanje po spisku 530, na licu 395 boraca, 286 pušaka, 32 šmajsera, 24 puškomitraljeza, 2 laka bacača, 65 pištolja.

II. odred: Ima komandanta, komesara, pomoćnika komesara, ob. oficira, op. oficira, referenta saniteta i intendanta. Promjene u štabu: ob. oficir odreda, drug Milan Grozdanić, premješten je za ob. oficira u Štab I. udarne brigade iste divizije, a na mjesto njega došao je drug Mrle Zdravko, komesar čete istog odreda. Brojno stanje: po spisku 422, na licu 374 boraca, 318 pušaka, 22 šmajsera, 23 puškomitraljeza, 3 laka bacača, jedan teški bacač i 54 pištolja.

Artiljerijski divizion: Ima komandanta, komesara, pomoćnika komesara, ob. oficira, referenta saniteta, referenta veterine i intendanta.

Divizion ima štab, I. bateriju brdskih topova 75 mm, mod. 28 i vod za vezu.

Brojno stanje: po spisku 229, na licu 215, 185 pušaka, 3 šmajsera, 7 puškomitraljeza, 29 pištolja, 4 brdska topa.

XXXV. DIVIZIJA:

Divizija se sastoji iz štaba, I., II. i III. brigade, Ličkog odreda, art. diviziona, čete za vezu, izviđačke čete, radne čete, sanitetske čete, prihvatne bolnice, straže i kurira. II. brig. XXXV. divizije rasformirana je i njeno ljudstvo uključeno je u sastav I. brigade i III. brigade XIII. divizije, koja je također ušla u sastav te divizije, a III. brigada XIX. divizije, naređenjem istog štaba[8] ušla je operativno i organizaciono u sastav

[8] Riječ je o naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske (Arhiv V.I.I., reg. br. 119/10, depeša br. 2537 od 29. juna 1944).

te divizije.[9] Bataljon »Plavi Jadran«, naređenjem Glavnog štaba Hrvatske, određen je u sastav Zadarskog odreda.

Promjena u Štabu: Načelnik Štaba, drug major Slobođaninov Vlado, premješten je u Operativni otsjek Štaba Korpusa, a na njegovo mjesto postavljen je major Vlaisavljević Dušan, koji je pred kraj mjeseca povučen natrag za šefa Operativnog otsjeka Štaba Korpusa. Za načelnika Štaba Divizije postavljen je drug major Novković Momčilo, do sada operativni oficir Divizije. Za operativnog oficira Divizije postavljen je drug kapetan Morović Šime, do sada načelnik Štaba III. brigade.

Štab Divizije: Ima komandanta, komesara, načelnika, operativnog oficira, ob. oficira, referenta saniteta, referenta za vezu i načelnika intendanture. Nedostaje inf. oficir.

I. brigada: Ima komandanta, komesara, zamj. komandanta, pomoćnika komesara, op. oficira, ob. oficira, intendanta i referenta saniteta. Nedostaje inf. oficir.

Sastav brigade: štab, 4 bataljona, prateća četa, četa za vezu, izviđačka četa, straža i kuriri, sanitet i intendantura sa pokretnim radionicama.

Brojno stanje: po spisku 877, na licu 592 borca, 373 puške, 45 šmajsera, 6 mitraljeza, 48 puškomitraljeza, 3 laka bacača, 3 teška bacača, 53 pištolja, 1 šarac, 2 protukolske puške i 3 protuavionska mitraljeza.

II. brigada: Ima komandanta, komesara, zamjenika komandanta, pomoćnika komesara, ob. oficira, inf. oficira, intendanta i referenta saniteta.

Sastav brigade: štab, 4 bataljona, prateća četa, vod za vezu, sanitet, intendantura i vod pri štabu.

Brojno stanje: po spisku 850, na licu 522, 362 puške, 41 šmajser, 32 puškomitraljeza, 7 teških mitraljeza, 5 lakih bacača, 2 teška bacača, 67 pištolja, 1 šarac, 2 protukolska topa.

III. brigada:

Ima komandanta, komesara, pomoćnika komesara, op. oficira, ob. oficira, inf. oficira i referenta saniteta. Promjene u štabu: načelnik štaba brigade, drug kapetan Šime Morović, postavljen za op. oficira XXXV. divizije.

Sastav brigade: štab, 4 bataljona, četa za vezu, prateća četa, sanitetski vod i vod pri štabu.

Brojno stanje: po spisku 895, na licu 577 boraca, 420 pušaka, 21 šmajser, 44 puškomitraljeza, 4 teška mitraljeza, 3 laka

[9] Treća brigada (7. dalmatinska) 19. divizije dejstvovala je u drugoj polovini decembra pa do 30. januara 1944. pod komandom Operativnog štaba za Liku, a do polovine juna pod komandom 35. divizije (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 29 i 126).

bacača, 2 teška bacača, 46 pištolja, 4 protukolske puške i 3 protuavionska mitraljeza.

Lički part. odred: Ima komandanta, zamjenika komandanta, pomoćnika komesara, referenta saniteta i intendanta.

Sastav odreda: štab, 2 bataljona i vod pri štabu.

Brojno stanje: po spisku 317, na licu 253 borca, 168 pušaka, 22 šmajsera, 4 teška mitraljeza, 1 laki bacač, 26 pištolja, 1 protivkolska puška.

Artiljerijski divizion: Ima komandanta, komesara, zamj. komandanta, oficira pri štabu, intendanta, referenta saniteta i referenta veterine.

Sastav diviziona: štab, jedne haubičke, jedne poljske bat. i jedne protivkolske (privremeno u sastavu), voda za vezu.

Brojno stanje: po spisku 168, na licu 158 boraca, 128 pušaka, 4 puškomitraljeza, 2 teška mitraljeza, 14 pištolja, 3 poljska topa, 2 poljske haubice, 2 protukolska topa, 1 protuavionski mitraljez.

OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU:

Op. štab za Istru sastoji se iz štaba, I. brigade »Vladimira Gortana«, II. brigade, I. part. odreda »Učka« i II. part. odreda »Pulskog«, saniteta, intendanture, radničke čete i čete za vezu.

Štab: ima komandanta i komesara, načelnika, referenta saniteta, ref. za vezu, intendanta, ob. oficira, šef. vojno-pozadinskog otsjeka i inf. oficira.

I. brigada »Vladimira Gortana«. Ima komandanta, komesara, pomoćnika komesara, op. oficira, referenta saniteta, ob. oficira i intendanta.

Sastav brigade: štab, 4 bataljona, prateća četa i tehnička četa.

Brojno stanje: po spisku 1052, na licu 1052 borca, 708 pušaka, 93 šmajsera, 66 puškomitraljeza, 8 teških mitraljeza, 6 lakih bacača, 2 teška bacača, 168 pištolja, 1 protukolsku pušku i 2 protukolska topa.

II. brigada: Formirana je 11. juna 1944. Ima komandanta, komesara, pomoćnika komesara, zamj. komandanta, ob. oficira, referenta saniteta i intendanta.[10]

Sastav brigade: tri bataljona, tehnička četa i vod teških bacača.

Brojno stanje: po spisku 579, na licu 579 boraca, 490 pušaka, 51 šmaiser, 36 puškomitraljeza, 6 teških mitraljeza, jedan teški bacač, 86 pištolja i jednu protukolsku pušku.

[10] O njenom formiranju i postavljenju rukovodećeg kadra vidi tom V, knj. 28, dok. br. 44.

I. Part. odred »Učka«. Ima komesara, op. oficira, pomoćnika komesara i ob. oficira, nedostaje komandant i intendant.

Sastav odreda: štab, tri bataljona.

Brojno stanje: po spisku 435, na licu 435, pušaka 255, 33 šmajsera, 12 puškomitraljeza, 5 teških mitraljeza i 52 pištolja.

II. part. odred »Pulski«. Ima komandanta, komesara, zamj. komesara, ob. oficira i inf. oficira.

Sastav odreda: štab, dva bataljona, dve samostalne čete, od kojih je jedna talijanska.

Brojno stanje: po spisku 263, na licu 263, 132 puške, 11 šmajsera, 16 puškomitraljeza, 2 teška mitraljeza i 44 pištolja.

...

BROJNO STANJE I NAORUŽANJE LJUDSTVA:

Dostavlja se u prilogu.

SOCIJALNI I NACIONALNI SASTAV:

Dostavlja se u prilogu.[11]

KOMANDOVANJE:

XIII. divizija. Odnos viših i nižih štabova je dobar. Štabovi brigada prilično su upoznali svoje jedinice i u mogućnosti su da pravilno rukovode s njima u svakoj situaciji. Kod štabova bataljona još se dešava da štabsko rukovodstvo nije duboko prodrlo kod svojih boraca upoznavajući ih, te nema dovoljno preglednosti nad svojim jedinicama i tim nije u stanju pravilno rukovoditi. U posljednjim akcijama štabovi bataljona zalijetali su se ispred stroja pretvarajući se u borce i tako je dolazilo do ranjavanja i pogibije članova štabova bataljona, te zamjene, koje su im davate, nisu mogle da se sažive sa situacijom u bataljonu i da odgovore postavljenim zadacima. Rukovodstvo u bataljonima nije dovoljno upjelo da apsorbuje borce Istrane. Ovo se stanje popravlja i borci se cijene. Štab I. brigade uspio je da otkloni familijarnost, dok štab II. brigade ima uvijek pravilan i umjeren odnos.

Odnos unutar štabova je dobar, kao i odnos članova štaba prema referentima. Sastanci štaba u posljednje vrijeme često su održavani, kao i sastanci po sektorima specijalnih grana.

XXXV. divizija: Odnos štabova prema borcima, iako se je popravio, nije još zadovoljavajući. Štabovi stiču povjerenje u svoje jedinice. Niži štabovi ne osjećaju se dovoljno odgovorni. Postavljeni zadaci pred jedinice ne izvršuju se uvijek sa puno volje i poleta. Odnos viših i nižih štabova dobar je. Familijar-

[11] O brojnom stanju i naoružanju jedinica 11. korpusa NOVJ vidi dok. br. 54, 55, 61, 62, 80 i 81.

nost prilično je uklonjena, ali još uvijek nije iskorjenjena. Odnos unutar štabova brigada i bataljona također je dobar. — Štapski sastanci održavaju se, ali ne redovno, već kada za to nastane potreba. Također su održati sastanci sa štabovima brigada, a sem toga pojedinačnim obilascima komandanta i komesara davata su konkretna uputstva za rad i prorađivanje dobre i loše strane operacije.

Odnos užeg štaba divizije prema referentima dobar je, kao i prema štabovima brigada.

Operativni štab za Istru: Obzirom na nagli razvoj jedinica u Istri, odnos štabova i boraca je dobar. Ima slučajeva, naročito u odredima, da borci ne shvaćaju ulogu starješine, a sami štabovi nisu na dovoljnoj visini, da bi to otklonili. Familijarnosti između boraca i rukovodilaca nisu otklonjene, na što se stalno ukazuje. Ima slučajeva netaktičnosti pojedinih članova štaba prema borcima. Posljednji uspjesi u borbama i neuspjeh neprijateljske ofanzive pospješili su veće povjerenje boraca prema štabovima. Štabovi bataljona u odredima mladi su u radu, netaktični i samim tim nihov autoritet nije na dostojnoj visini. Gotovo masovno izdizanje komandnog kadra i popunjavanje štabova istim je otežalo rješenje gornjih problema.

Odnos viših i nižih štabova nije na dovoljnoj visini. Bilo je slučajeva da se štabovi bataljona labavo odnose prema naređenjima štabova odreda neispunjavanjem postavljenih im zadataka i u vezi s tim štabovi odreda nisu bili u stanju ispuniti sve postavljene zadatke Operativnog štaba.

U I. brigadi bio je slučaj, da štab bataljona nije došao u sastav tri dana, kako je naređeno, već sa zakašnjenjem, ovaj štab uzet je na odgovornost. U II. brigadi stanje je prosječno kao u I. brigadi, s tim što je II. brigada još mlada i štabovi se nisu saživili. U ovoj brigadi bio je slučaj da štab I. bataljona nije izvršio pismenu zapovijest, prema kojoj je trebao izvršiti pokret za akciju, zbog čega će biti komandant tog bataljona stavljen pred sud časti Operativnog štaba, pošto je on bio glavni krivac.

Odnos nižih štabova prema višim je pravilan. Podređeni se štabovi trude da dobivena naređenja i direktive sprovedu u djelo. Bio je slučaj u početku sa Štabom II. brigade, da nije sproveo postavljene zadatke u djelo, ali to je više bilo zbog nesnalažljivosti i neodlučnosti samog štaba brigade, a naročito komesara.

Zbog toga i drugih nedostataka izvršene su promjene u štabu. Odnos unutar štaba je dobar. Štapski sastanci održavaju se svakih 15—20 dana, u kojima se pretresaju problemi u jedinicama na terenu. Na istim se donose zaključci za budući rad i vrši se raspored rada. Po potrebi sastanci su i češći. Također se održavaju sastanci po sektorima rada, kao i širi sastanci na

kojima prisustvuju svi referenti i donose se konkretna rješenja za budući rad. Po štabovima brigada također se održavaju sastanci, koji i pored ukazivanja nisu bili redoviti. Odnos u štabovima brigada nije na dostojnoj visini. Ima familijarnosti. U Štabu I. brigade bio je slučaj nepravilnog odnosa između komandanta i operativnog oficira, što se nakon ukazivanja popravilo. U štabovima odreda familijarnost se jače ispoljava. Sastanci u odredima održavaju se, ali nisu konkretni i često se zadržava na nevažnim stvarima, dok se veći problemi ne uočavaju.

Općenito se zapaža, da još uvijek nema dovoljno saradnje u svim štabovima između vojnih i političkih rukovodilaca. Razlog tome je to, da su politički rukovodioci mladi sa manje rutine u radu, dok vojni rukovodioci lakše se uzdižu. Pomoć Operativnog štaba nižim štabovima nije bila dovoljna obzirom da potrebe nižih štabova mnogo zahtijevaju, a razvučeni prostor otežava češći kontakt gdje bi se zajednički riješili problemi u jedinicama i na terenu. Redovito su bila razrađivana pismena uputstva za rješavanje pojedinih problema. Štabovi brigada također nisu dali dovoljnu pomoć nižim štabovima, tako da konferencije brigada nisu održavane. Poduzeto je da konferencije brigada i štabova bataljona budu češće kako bi se na vrijeme uočavali problemi i davala konkretna uputstva u rješavanju istih.

Odnos štabova prema referentima je pravilan. Referenti se nisu dovoljno saživjeli u svojim dužnostima i tako rad po raznim sektorima u toku je svoga razvitka i uz punu pomoć postići će se pravilno funkcionisanje svih specijalnih grana.

OBUKA:

U cilju uzdizanja rukovodilaca pri štabovima divizija i Operativnog štaba za Istru, organizovani su niži vojnički i drugi kursevi, tako npr. u XIII. diviziji niži vojnički kurs podoficirski, u XXXV. diviziji podoficirski i minobacački, a pri Op. štabu za Istru vodničko-desetarski, komandirski, pozadinski, sanitetski i politički. Kursevi traju od 15—30 dana. Pri Operativnom štabu kroz sve kurseve do sad je prošlo 90 slušalaca, koji su završili prosječno sa dobrim uspjehom. Kapacitet će se povećati od 120 do 150 slušalaca. Na kursu ima jedan talijanski nastavnik za Talijane kursiste.

Pri Štabu Korpusa u toku mjeseca juna održat je kurs za komandire i komandante bataljona, intendantski kurs i izviđački kurs sa prosječno dobrim uspjehom, a u toku je priprema i za diverzantski kurs. U Lici su održana dva kursa za bolničare.

Obuka boraca po jedinicama odvijala se sa manjim prekidima i nije još dovoljno planski provedena i intenzivna. Osje-

ća se jednoličnost u radu, često ponavljanje pređenih predmeta. Iako se sama obuka izvodi pod dosta teškim okolnostima, ipak se osjeća znatan napredak jedinica u sarađivanju vojničkih radnji u borbi i logoru. Potrebna je jača kontrola viših štabova, kao i pomoć nižim rukovodiocima, koji često puta nisu u stanju da dobivene planove i programe nastave provedu u život.

Poboljšana ishrana u toku mjeseca juna imala je znatnog uticaja na izvođenje obuke, kao i samih operacija.

MORAL:

Što se tiče morala jedinica, općenito rečeno, je zadovoljavajući, što se može konstatirati borbenošću, izdržljivošću i upornošću jedinica tokom operacija u mjesecu junu, gdje su jedinice pokazale visok moral i izdržljivost.

JEDINICE U BORBI:

U toku mjeseca juna jedinice su znatno napredovale u pogledu vođenja borbe. Primjećuje se, da se jedinice odvikavaju ukočenog držanja na jednom položaju, osamostaljuju se za izvršenje svojih zadataka. Rukovodstvo u prodorima neprijatelja brže se snalazi, koristi manevar i djeluje ofanzivno, često puta preuzima neprijatelju [inicijativu] iz ruku i na pojedinim sektorima jakim protunapadima uspjevaju riješiti borbu u svoju korist.

Mjere obezbjeđenja i dubljeg izviđanja pojačane su u toku mjeseca juna i mnogo su veće nego ranije. Postepena obuka na odmoru i primjerima kroz borbu, jedinice se postepeno obučavaju za pravilniji rad. Znatan napredak po gornjim tačkama osjeća se kod XIII. div., dok kod jedinica XXXV. div. i Op. štaba za Istru borbeni postupci nisu još dovoljno savladani. Ima propusta u organizovanom obezbjeđenju i izviđanju, u obezbjeđenju bokova i leđa, te se događa da neprijatelj u borbi postizava svojim manevrima bočno natkriljavanje jedinica i prisiljuje ih na povlačenje pred brojčano slabijim neprijateljem. Osjeća se još uvijek nedovoljna manevarska sposobnost jedinica. Prodornost jedinica pri napadima u naseljena mjesta još uvijek je ograničena i ne dolazi do izražaja. Uzajamno potpomaganje jedinica još uvijek nije pravilno, a tome je uzrok slaba veza, procjena situacije i slabe idejne veze, te tako jedinice često puta napadnute od neprijatelja nose teret borbe, dok susjedne jedinice, koje imaju punu mogućnost da potpomognu napadnute jedinice, bilo bočno ili frontalno, ne dolaze do izražaja.

VATRA:

Vatrena moć naših jedinica, iako mjestimično dolazi do izražaja, nije još postignuta u dovoljnoj mjeri. Dejstvo pojedi-

nih vrsta oružja ne dovodi se u sklad niti se vatra iskorištava u povoljnom momentu. Kombinacija vatre, grupno gađanje, koncentracija vatre na pojedine ciljeve u svrhu uništenja istih, često se ne vrši, a i kada je u planu, ne izvodi se u potpunosti. Disciplina vatre i njena efikasnost nije još postignuta, a što uglavnom otežava stalno popunjavanje jedinica novim borcima, vojnički neobučenim, kao i nedovoljna sprema nižih rukovodilaca da organizuju plan vatre i držanje vatre jedinica u svojim rukama. Većina naših boraca još nije savladala obuku u gađanju, što ima za posljedicu neefikasno gađanje i veliki utrošak municije.

KORIŠĆENJE ZEMLJIŠTA:

Načelo iskorišćavanja prirodnih zaklona ili vještačkih nije još uvijek savladano. Borci često puta, iako imaju mogućnosti izbora zaklona, ili pak izrade na brzu ruku od raznog materijala, ne koriste se. Nastupanje, kao i otstupanje, često puta biva preko brisanog terena, iako postoji mogućnost korišćenja zemljišnih zaklona i maski. Kod držanja položaja zakloni se rijetko izrađuju, kao i pri zauzimanju novih položaja. Maskiranje na položajima — i ako se izvodi — ono je slabo i nepotpuno. Kretanje po položaju još uvijek je u običaju, pa čak i u prednjoj liniji. Kao posljedica slabog korištenja zemljišnih zaklona i slabog maskiranja je ta, da jedinice trpe više puta nepotrebne gubitke ili pak nisu u stanju da izdrže jaču neprijateljsku vatru teškog oružja. Jedinice se u šumi teško orijentišu i snalaze.

IZVIĐANJE:

Izviđanje položaja neprijatelja, zemljišta, saobraćaja i ostalog nije još uvijek zadovoljavajuće, čak i tamo gdje je izviđanje provedeno sa većom pažnjom ono ne daje željenih rezultata zbog dosta otežane veze i sredstava za brzo prenošenje izvještaja. Izvještaji organa za izviđanje, zbog njihove slabe stručne spreme, jesu nepotpuni, vojnički slabo napisani, te tako sam izvještaj ne daje jasnu sliku onoga čemu je namjenjen. U cilju poboljšanja izviđačke službe u toku je drugi izviđačko-informativni kurs, kome je glavna svrha da slušaoci dobiju osnovne pojmove rada izviđačkih dijelova i načina izvještavanja po zapažanjima. Prvi kurs je završen, nije dao željenih rezultata zbog slabog izbora slušalaca od određenih jedinica, na što je upozoreno, i drugi kurs po redu, koji je u toku, već je primio mnogo sposobnije drugove za dužnosti izviđača.

SPECIJALNE SLUŽBE

Veza: Operativna mreža kako u Korpusu tako i u divizijama još uvijek ne zadovoljava, a naročito u borbi, gdje se

često puta ostane bez veze baš u momentu kada je ista vrlo važna. Velika rastegnutost jedinica, nedostatak u materijalu i stručnom ljudstvu, znatno utiču na redovnu i sigurnu vezu. Radio-veza je organizovana, ali dosta pretrpana zbog nedostatka dovoljnog broja radio-stanica i stručnog osoblja.

Služba snabdijevanja: U toku mjeseca juna snabdijevanje jedinica vršeno je uz dosta velike poteškoće, ali urednije nego ranije. U Lici se naročito poboljšalo snabdijevanje jedinica uspostavljanjem nakon ofenzive veze sa Kordunom, a i savezнички avioni spuštanjem na Krbavsko polje i dopunama hrane omogućili su poboljšanje i redovito snabdijevanje jedinica.

Informativna služba: Iako su poduzete mjere da se ista popravi, nije se dovoljno uspjelo. Osjeća se znatan napredak i potpuniji podaci sa strane neprijatelja, ali još uvijek izvještaji stižu sa zakašnjenjem, dovoljno neprovjereni, uspostavljena veza na terenu često se puta gubi premještajem jedinica sa jednog sektora na drugi i tako se dobiveni izvor ne može dalje koristiti. Informativna služba u operativnim jedinicama ne zadovoljava. Još uvijek je redovita pojava da jedinica vodi borbu i neprijatelja potuče, te još uvijek ne zna s kime se je borila.

Zdravstveno stanje jedinica: Iako se je popravilo, nije još zadovoljavajuće. Zaraznih bolesti nije se pojavilo. Fizička kondicija boraca znatno se je popravila poboljšanjem ishrane jedinica, naročito se ovo osjeća kod boraca XIII. divizije, gdje je ishrana prošlog mjeseca bila vrlo loša. Broj bolesnika u oporavilištima smanjio se, i ovi su se nakon kraćeg boravka vratili u svoje jedinice.

Ishrana jedinica: Stanje ishrane XIII. divizije u toku mjeseca juna popravilo se, ali nije zadovoljavajuće. Hrana je bez soli, a često puta neredovita i stiže sa zakašnjenjem zbog težeg dopremanja iste, a također su i artikli jednostavni, to jest redovno meso i kruh. Ishrana jedinica XXXV. divizije bila je prilična, dopremanjem iz Korduna i spuštanjem savezničkih aviona sa hranom. Jedinice Op. štaba za Istru u južnom dijelu Istre hrane se dosta dobro, dok u sjevernom dijelu, zbog pasivnosti krajeva, ishrana je slabija, a dopremanje iz južnog kraja Istre bilo je često onemogućeno pošto je teren ispresijecan komunikacijama, kojim neprijatelj saobraća.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A.[12] Turkulin

Komandant — pukovnik:
M.[13] Šakić

(M. P.)

[12] Artur
[13] Mićun

BR. 76

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA 7. DIVIZIJE OD 24. AVGUSTA 1944. POLITIČKOM KOMESARU 4. KORPUSA NOVJ O PRELASKU JEDNOG DIJELA DIVIZIJE U MOSLAVINU I O STANJU U JEDINICAMA I NA TERENU[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
A. Broj: 465
Dne 24. VIII. 1944.

Politički izvještaj za mjesec august 1944. g. — dostavlja

POLITKOMESARU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Dostavljamo vam politički izvještaj za ovaj mjesec, koji neće biti potpun. Mi ćemo se uglavnom zadržati na vojno-političkom stanju u ove dvije brigade, koje smo po vašem naređenju pripremali[2] u toku prve polovine ovog mjeseca, dok se u drugoj polovini istoga mjeseca u stvari nalazimo na ovom sektoru i borimo. Poslali bi vam potpun izvještaj, ali uslijed nesigurnih kurirskih veza nismo dobili izvještaj iz našeg diviziona i I. Brigade.[3] Čim nam stignu kao dopuna ovog izvještaja poslaćemo vam u koliko nešto bude važno i karakteristično.

U toku prve polovine ovog mjeseca naš je štab po prvi put komandovao cijelom divizijom na sektoru Banije izvodeći operacije. Imali smo prilične uspjehe. Postigli smo naročiti uspjeh pri napadu na brzi voz;[4] s jedne strane zbog toga što smo voz uništili po danu — to je imalo politički značaj — a s druge strane naše su jedinice na osiguranju i u napadu pokazale svoju vojničku prisebnost i odlučnost.

Osim toga što smo izvodili akcije sa cijelom divizijom u toku polovine ovoga mjeseca mi smo pripremali ove dvije brigade za pokret u Moslavinu. Priprema je zadovoljila. To se pokazalo na terenu. U pozadini na Baniji pomagali smo svim organizacijama u rješavanju svagdašnjih problema, a naročito u

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 21/1—15, k. 813 A.

[2] Vidi primjedbu br. 2. uz dok. br. 51.

[3] Izvještaji 1. brigade 7. divizije o dejstvima u avgustu 1944. nalaze se u Arhivu V.I.I., reg. br. 34/2, 35/2, 37/2, k. 816 i 18/1, k. 813.

[4] Napad je izveden 11. avgusta na pruzi Sisak — Sunja (vidi dok. br. 35 i 97).

formiranju izvršnih odbora Jedinstvene narodno-oslobođilačke fronte. Tumačili smo sporazum druga **Tite** i Šubašića,[5] jer je to bilo od naročitog interesa u pozadini. Prema svemu opća situacija u pozadini i u našim jedinicama na Baniji bila je očevidno u stalnom napredovanju. Narod i vojska toliko su se zbližili i zavoljeli, da je narodu bilo teško kad su brigade kretale za Moslavinu. Međutim same jedinice su bile na visini pri sastanku sa narodom na Moslavini.

Sa dvije brigade izvršili smo pokret 13. o. m. Sam marš na putu od Banije do Moslavine tekao je po svojoj organizaciji osrednje. Iako smo imali u vidu svu ozbiljnost pokreta preko prirodnih prepreka i komunikacija na našem putu, zbog čega smo unapred poslali jednog druga iz našeg štaba da to sredi sa odredom, organizacija prelaza preko rijeke Save nije zadovoljila. Prelaz je trajao čitav dan. Konji su preplivali. Ljudstvo i materijal prevoženo je čamcima. Imali smo gubitaka u konjima. Utopilo se 7 konja sipljivih. Još smo jedan prelaz imali, gdje organizacija nije zadovoljila — preko Lonje. Za neodgovornost koju su ljudi pokazali na ovim prelazima preduzeli smo sve da se u buduće ovako nešto ne bi desilo. Naravno još u putu. Prelaz preko pruge Kutina — Dugo Selo bio je na visini. Dok je kolona prelazila samu komunikaciju, oklopni se voz nekako prevukao preko mine, pocjepao kolonu i zaustavio se na mini, koja je postavljena na lijevoj strani prema Dugom Selu. Nastala je borba pod kojom je prebacivanje sa izvjesnim uzbuđenjem i nervozom nastavljeno. Uspjeli smo se prebaciti. U toj borbi imali smo devet ranjenih drugova, dva konja ranjena, a drugo sve se prebacilo u redu. Srušili smo pri prelazu te komunikacije dva voza.[6] I tako uspjeli smo na vrijeme i s priličnim uspjehom naš prelaz sa Banije u Moslavinu. To je po našoj ocjeni.

Nije proteklo ni dva dana uslijedila je neka ofenziva.[7] Prije tih borbi u toku te ofenzive mi smo uspjeli održati konferenciju sa našim štabovima, posebno sa komesarima, gdje smo široko upoznali drugove s našim vojno-političkim zadacima. Pošto su se pojavili izvjesni znakovi za pljačku, mi smo održali smotru III. Brigade pred kojom je govorio komandant[8] i komesar ovog štaba. Osudili smo izvjesne nedostatke koji su se do tada pokazali i upoznali borce sa našim zadacima na ovom terenu. Taj razgovor sa borcima ostavio je naročit utisak. Bio je pozitivan. On je dao povoda borcima za živu diskusiju kroz koju su mase boraca govorile i tražile da naše brigade budu primjer mlađim jedinicama u borbi i u svom političkom držanju

[5] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 11.
[6] Vidi dok. br. 97, 122 i 125.
[7] Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 53.
[8] Milan Pavlović

i radu. Isto tako prema pozadini borci su kroz diskusiju raspravili što je pravilno, a što ne valja. To je bilo neobično važno za borce u ovoj manjoj ofenzivi na Moslavinu. Naši su ljudi pokazali primjernu upornost u borbi na ovom terenu. Mi smo uglavnom vodili borbu sa ovim neprijateljem. Izbacili smo mu sigurno 250 vojnika iz stroja. Mi smo imali u toku svih ovih borbi 70 ljudi izbačenih iz stroja.

Mi smo bili i suviše kratko vrijeme u miru na ovome terenu, te baš zbog toga nećemo biti u stanju iznijeti pravo političko stanje ove pozadine. Uglavnom kroz neprestani pokret i borbu moglo se vidjeti slijedeće:

... Ima i više alarmantnih vijesti koje su uglavnom bačene u ovu pozadinu, kako bi je neprijatelj što više zadržao u svojoj kontroli. Baš sad povodom mobilizacije koja se provodi u ovim krajevima[9] ustaše su izbacile parolu, da partizani mobilisane šalju da ratuju za Engleze. Inače neprijatelj je na ovom sektoru aktivan. Vrši razne ispade vojničke, manje i veće. Propaganda mu je prilično jaka.

2.) Jedinice su na ovom terenu mlade i nedovoljno sposobne po broju i vojničkoj vještini da neprijatelja tuku.[10] Ovdje se i ne vode tako žestoke borbe. Vjerovatno zbog opće snage okupatora na ovom sektoru naša rukovodstva još nisu u stanju da ove jedinice bolje učvrste. Naše su brigade na ovom sektoru primljene lijepo. U njima gledaju ovi borci i narod stare i iskusne jedinice. Poštuju ih i nazivaju ih »Bosancima«. Nadamo se da ćemo, u koliko ostanemo ovdje u vezi sa opće povoljnom situacijom u svijetu pomoći u sređivanju prilika u Moslavini.

3.) Nismo mogli za vrijeme ovih borbi opaziti rad raznih organizacija naših u selima. Naročito je važno baš u toku neprijateljskih nasrtaja na našu slobodnu teritoriju da odbori i druge organizacije pokažu svoju borbenost u brizi za narodom koji želi bježati pred neprijateljem. Vidjeli su naši borci i na ovom sektoru kolone Hrvata kako bježe iz Moslavine po Bilo-gori.

STANJE U BRIGADAMA:

Općenito za ove brigade možemo reći da je povoljno. III. Brigada ovoga pokreta imala je 11 dezertera, od toga 8 domobrana i 3 novomobilisana. Među niima jedan Srbin i 10 Hrvata. IV. Brigada nije imala ni jednog dezertera. Brigade su na ovom terenu vrlo pokretne. Na ovom terenu osjećaju se sigurni kao

[9] Vidi dok. br. 7.

[10] U prvoj polovini 1944. u Moslavini su dejstvovale jedinice 33. divizije i Istočne grupe NOP odreda 10. korpusa, a povremeno i 32. divizija istog korpusa i 28. divizija 6. korpusa NOVJ (vidi Zbornik, tom V, knj. 23, 24, 25, 26, 27, 28 i 29).

na Baniji. U vlastitom oružju gledaju stvarnu snagu u odbrani i napadu. U odjeći i obući stoje vrlo slabo. Ima bosih i isparanih mnogo. Neprestani pokreti i borbe ostavljaju trag na našim jedinicama, te u vezi sa njihovom vojno-političkom misijom na ovom terenu ove bi jedinice trebalo nužno obući. Mi tražimo od X. Korpusa da ih obučemo kroz moguću takovu akciju.

Naš politički rad se sastoji u učvršćivanju bratstva i jedinstva naših naroda. Za takav rad drže se češće usmene novine za vojsku i pozadinu, na kojima se čitaju odabrani članci. K tome objašnjava se opća situacija. Ponavlja se program političkog rada iz prošlog mjeseca. Drugi način rada političkog nije ni moguće provoditi u našim jedinicama momentalno. Naša štampa uglavnom tako i radi. Sve u vezi sa glavnim zadatkom. Smatramo mobilizaciju i popunu naših jedinica kao najvažniju stvar za učvršćivanje brigada. Zato ćemo tražiti jedan sastanak svih pretstavnika vojno-političkih — mislimo u vezi sa pozadinom — gdje ćemo se poslužiti iskustvima sa Banije i radom ovih drugova, da bi bar 300 ljudi mobilisali za naše brigade. Borbe su česte, biće ih još, svi skupa morat ćemo učiniti sve, pa da brigade brojno ne opanu.

Ovoliko za prvi put. Podnijet ćemo vam izvještaj sa ovoga terena i prije određenog datuma čim se upoznamo bolje sa objektivnim stanjem. Do sada za to nismo imali mogućnosti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:
Krunić Uroš, v. r.

(M. P.)

BR. 77

IZVJEŠTAJ ŠTABA 7. DIVIZIJE OD 24. AVGUSTA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O VOJNO-POLITIČKOJ SITUACIJI I ORGANIZACIJI JEDINICA[1]

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA N. O. V. JUGOSLAVIJE
A Br. 466
Dne 24. VIII. 1944.

Opći vojno-organizacioni izvještaj — dostavlja

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Dostavljamo opći vojno-organizacioni izvještaj ove divizije za mjesec avgust 1944 godine kako slijedi:

1. *Operativna situacija:*

Krajem prošlog i početkom ovog mjeseca naša divizija težište svojih operacija prebacila je na neprijateljske komunikacije Zagreb — Beograd i Sunja — Kostajnica — Bihać sa ciljem da likvidira neprijateljska uporišta koja su branila prilaz tim komunikacijama, da omogući prilaz komunikacijama radi izvođenja akcija i zasjeda na vozove i neprijateljska odjeljenja, koja se tuda kreću i da uspostavi sigurne kanale za vezu sa Moslavinom i Slavonijom, što je bilo od naročite važnosti, jer se u to vrijeme trebala prebacivati hrana, pošta i ostali materijal sa jedne na drugu stranu. Aktivno djelovanje u tom smislu ostvareno je i naše jedinice izvršile su u potpunosti ovaj zadatak.[2] Pod udarcima naših jedinica neprijatelj je napustio spoljna uporišta kod ovih komunikacija kao što su Majur i Stubljane na komunikaciji Sunja — Kostajnica, a bunkeri kod Kinjačke i između Jasenovčana i Šaša su likvidirani, miniranjem srušeni i time omogućeni prilazi jednoj i drugoj komunikaciji radi akcija i sigurnog prelaza sa jedne strane na drugu.

Naše ofanzivno djelovanje prisililo je neprijatelja da se povuče u gradove i onemogući njegova ofanzivna djelatnost te svede na čisto defanzivan karakter oko osiguranja željezničkog

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 12/1—3, k. 813.

[2] Vidi dok. br. 16, 22, 24, 35 i 97 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 111, 113 i 114.

prometa po sistemu utvrđenih bunkera duž pruge sa manjim posadama i vršenje samo dnevnog prometa.

Obzirom da nismo mogli vršiti napade većeg stila na neprijateljske gradove, a pošto se neprijatelj po noći nije kretao pristupili smo dnevnim akcijama na neprijateljske komunikacije. Tako su izvršene dvije uspješne veće zasjede na komunikaciji Sunja — Kostajnica po danu i jedna veća zasjeda, t.j. napad na neprijateljski brzi voz na pruzi Zagreb — Beograd, kojom prilikom su postignuti uspjesi i neprijatelju zadati osjetljivi udarci.

Naša aktivnost bila je također usmjerena i protiv četnika, koji su iz neprijateljskih uporišta počeli rovariti, postavljati zasjede, hvatati i ubijati kurire i manje patrole i širiti lažnu propagandu i demoralizaciju među narodom. Njima je u Četvrtkovcu kod Sunje dat odlučan udarac, gdje ih je pobijeno oko 60, te raspršena njihova t. zv. samozaštitna brigada.[3]

Prikivanjem neprijatelja uz njegova uporišta postigli smo pored ostalog i to da je inicijativa i sloboda akcije ostala čvrsto u našim rukama, a narodu Banije omogućeno mirno življenje, sakupljanje i spremanje ovogodišnje žetve, što je imalo kao posljedicu popravljanje političke situacije i čvrsto vezivanje naroda uz našu vojsku.

Polovinom ovog mjeseca krenuli smo sa dvije brigade u Moslavinu radi zajedničkih operacija sa moslavačkim i slavonskim jedinicama na čišćenju teritorija od neprijatelja i uspostavljanju bolje veze između jedne i druge pokrajine.[4] Stanje u Moslavini je takovo, da su operacije većeg stila moguće, jer ima čitav niz većih i manjih neprijatelsjkih uporišta, koja se mogu uspješno likvidirati. Neprijatelj je na ovom sektoru vrlo aktivan i osjetljiv. Na svaku akciju oštro reagira većim ili manjim snagama i do sada mu je redovno uspjevalo da svojim aktivnim djelovanjem drži pod kontrolom skoro čitavu Moslavinu tako, da se može reći da ovdje nema čisto oslobođenog teritorija. 20-tog ov. mj. čim je neprijatelj doznao da je naša divizija stigla u Moslavinu odmah je preduzeo manju ofanzivu od pravca Bielovara sa dva kozačka puka i jednim ustaškim bataljonom, dok je sa manjim snagama napadao od Kutine i Popovače.[5] Upravo u to vrijeme slavonske jedinice po likvidaciji Grubišnog Polja napadale su Hercegovac,[6] a naša divizija pored odbrane slobodnog teritorija Moslavine sprečavala je prodor od

---

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 22 i 97.

[4] Vidi dok. br. 51, 53 i 76.

[5] i [7] Vidi primjedbu br. 2. uz dok. br. 53.

[6] Jedinice 6. korpusa NOVJ uništile su neprijateljsku posadu u Grubišnom Polju 18. avgusta a napale Hercegovac 20. avgusta 1944 (vidi dok. br. 45, 46, 50, 51, 79 i 83).

Bjelovara prema Hercegovcu.[7] Neprijatelju su u toku jednodnevne borbe nanijeti gubitci od oko 200 izbačenih iz stroja i onemogućen mu namjeravani prolaz. Ovo je bila prva borba naših jedinica u Moslavini i borci su se vrlo dobro držali.

Što se tiče ekonomskog stanja u Moslavini, ono je vrlo dobro. Seljaci su većinom imućniji i na ovom sektoru mogu se prehraniti veće jedinice, a pored toga dosta bi se moglo i izvesti u ostale, pasivne pokrajine.

Političko stanje nije najbolje... Trebalo bi puno rada, a na prvom mjestu uspešne vojničke operacije sa većim snagama, stvaranje slobodnog teritorija i pružanje zaštite narodu, pa bi se situacija bitno izmjenila u našu korist. Pod sadanjim uslovima mobilizacija za nas je slaba. Neki ljudi sposobni za vojsku ili se kriju kod svojih kuća, ili ih neprijatelj uspjeva nasilno mobilisati.[8]

...

Naše dalnje djelovanje biće usklađeno sa moslavačkim i slavonskim jedinicama i o njemu do sada ne bi se imalo šta reći.

Neprijateljska avijacija vrlo je pasivna. Pojavi se tu i tamo po koji avion, ali nam to ne smeta u operacijama, a savezn ička avijacija je dosta aktivna i bombarduje i mitraljira neprijateljske komunikacije Beograd — Zagreb.[9]

[2.] *Organizacija štabova jedinica sa njihovom ocjenom:*

Naša divizija u svom sastavu ima: tri brigade,[10] dva odreda, artiljerijski divizion, četu za vezu, inžinjersku četu, bolničku četu i izviđački vod.

Štab divizije je potpun i po svakoj grani posla ima odgovorne referente, koji na svojim dužnostima zadovoljavaju, te će uz pomoć štaba moći odgovoriti postavljenim zadacima.

Štabovi brigade su također potpuni i njihovo vojničko djelovanje je dosta dobro. Najbolji su štabovi III i IV brigade, dok kod štaba I brigade ne vlada najbolja harmonija u radu. Sa naše strane preduzeli smo mjere da se i kod ove brigade postigne puna harmonija i saglasnost u radu i vjerujemo da će se to stanje brzo popraviti. U koliko ne bi sadanji štab promjenio svoj način rada bit ćemo prisiljeni izmjeniti sastav štaba. Općenito uzeto štabovi brigada su u stanju da odgovore svojim dužnostima. U štabu III brigade svojim radom i borbenošću naročito se ističe načelnik brigade kapetan drug Branko Babić,

---

[8] O vojno-političkoj situaciji na području Moslavine u to vrijeme vidi dok. br. 7, 41 i 96.

[9] Vidi dok. br. 106, 108, 113, 114, 116 i 117.

[10] i [11] Divizija je tada u svom sastavu imala četiri brigade, od kojih su dvije bile u Baniji (1. i 2. brigada) a dvije (3. i 4. brigada) u sjevernom dijelu Hrvatske (vidi dok. br. 25 i 104).

tako može u svako doba odgovoriti na dužnosti komandanta brigade.

Štab artiljerijskog diviziona je potpun i dobar. Postavljene zadatke u stanju je da uspješno izvrši.

Štabovi odreda su potpuni. Prema dosadanjim rezultatima rada izgleda da će zadovoljiti na svojim dužnostima. Pružićemo im punu pomoć i nastojati da ih osposobimo da mogu izvršavati vojničke zadatke sa uspjehom.

Štabovi bataljona su borbeni i potpuni. Osjeća se da rade na sticanju vojničkog znanja, te će za kratko vrijeme moći otkloniti one nedostatke koje su do sada imali u tom smislu.

Komandni odnosi u našoj diviziji sve više poprimaju pravilan vojnički stav, a mi sa naše strane nastojimo da se to što prije u potpunosti ostvari.

Naš štab vrši neprekidno kontrolu rada kod svih brigada i dijelova i manje nedostatke koje uočimo otklanjamo na licu mjesta.

U ovom mjesecu imali smo slijedeće organizacione promjene: Naša II brigada izdvojena je iz sastava divizije i priključena Unskoj operativnoj grupi.[11] Time je naša divizija postala puno slabija, jer brigade inače imaju relativno malo brojno stanje. Formirali smo II banijski odred u čiji sastav su ušli borci još prije formiranog bataljona u Trokutu, a pridodali smo mu jedan bataljon iz Banijskog odreda. II odred imade dva bataljona, koji se stalno popunjavaju sa novomobilisanim borcima sa sektora Trokuta. Iz I banijskog odreda uzeli smo još jedan bataljon i sa njime popunili naše brigade, tako da i ovaj odred sada ima dva bataljona. Drugih organizacionih promjena nije bilo.

3. *Formacijsko stanje jedinica i njihova popuna:*

Naša divizija u glavnom ima po formaciji sve predviđene jedinice. Kako smo gore naveli formirali smo II banijski odred da bi se mogla lakše vršiti mobilizacija, pošto ljudi sa onog sektora dosta nerado idu u diviziju. Neprijateljska propaganda imala je uticaja propagirajući čuvanje glave. Mi se nadamo da će novoformirani odred moći brzo da poraste, samo bi mu trebalo dati oružja. Uz dobar vojno-politički rad ljudstvo koje dođe u odred donekle će se obraditi i biće u stanju da uđe u sastav divizije kao popuna. Prema našem proračunu na sektoru Trokuta, Bobovca, Strmena i Crkvenog Boka moglo bi se mobilisati od 500 do 600 novih boraca. Razumljivo je da za niih treba oružja, odjeće i obuće i ako bi to imali mobilizacija bi išla mnogo lakše. Prema razvoju situacije izgleda nam da će funkcija odre-

da za kraće vrijeme postati slabije tako, da ćemo oba odreda moći uzeti u sastav divizije i to će biti naša jedina popuna sa sektora Banije, gdje su izvori novih boraca već dosta iscrpljeni.

Na ovom sektoru popuna naše divizije nema izgleda da bi se mogla izvršiti, jer je mobilizacija inače slaba,[12] a i ono što se mobiliše voli ići u svoje domaće jedinice.

4. *Brojno stanje i naoružanje:*

Prilažemo pregled za III i IV brigadu, štab divizije sa ostalim dijelovima i protukolsku bateriju, a pregled za I brigadu, artiljerijski divizion i odrede dostaviće onaj dio našeg štaba koji je ostao na Baniji. Brojno stanje i naoružanje je u porastu. Prikupili smo nešto dezertera, nešto mobilisali i popunili iz odreda, a od oružja nešto smo oteli od neprijatelja u borbama, a dobar dio smo dobili od saveznika. Stanje oružja je dosta slabo.[13] Ima jedinica koje su naoružane puškama i puškomitraljezima još od prvih dana borbe i starih tipova. Oko 40% pušaka moralo bi se mijenjati sa novim usljed proširenosti cijevi. Stare tipove puškomitraljeza i mitraljeza također bi trebalo izbaciti iz naoružanja i zamjeniti sa novim. Maziva za oružje jedinice nam nemaju, te se naoružanje teže čuva u ispravnom stanju, dešavaju se česti zastoji i hrđaju cijevi i ostali dijelovi. Diviziji bi trebalo još dodijeliti antitenkovskog oružja, pušaka, bacača i topova sa dovoljnom količinom municije i mina. Mina za teške bacače jako malo imamo, a pokazalo se u borbama da često samo teški bacači mogu riješiti bitku. Artiljerija nam nema municiję, a kad bi ove bilo dosta našu artiljeriju mogli bi pri operacijama dobro upotrebiti. Općenito uzeto imamo malo težeg naoružanja, a i ono što ima ne može da dođe do punog izražaja zbog nedostatka municije. Pokazalo se u dosadanjim borbama da se redovno više utroši municije nego što se zadobije. Ovo će biti sve dotle dok ne budemo u stanju da osvajamo veća neprijateljska uporišta. Prema tome naša daljnja popuna oružjem i municijom na ovaj način ima slabe izglede i potrebno je tražiti od saveznika.

5. *Socijalni i nacionalni sastav:*

Prilažemo pregled za III i IV brigadu, štab divizije sa dijelovima i protukolsku bateriju, dok će za ostale jedinice dostaviti dio našeg štaba na Baniji. U statističkom smislu nije bilo

---

[12] Prema podacima Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, u avgustu 1944. mobilisano je na području 6. korpusa 1945 a na području 10. korpusa 1495 novih boraca (Arhiv V.I.I., reg. br. 41—2/1, k. 112 A).

[13] O brojnom stanju i naoružanju 7. divizije krajem jula 1944. vidi dok. br. 5/1—5, k. 813.

nekih naročitih promjena, već je sastav skoro isti kao i u prošlom mjesecu.[14]

6. *Nastava u jedinicama, školama i kursevima:*

Iz dosadašnjih borbi zapazili smo u našim jedinicama da nam borci slabo gađaju, da ne znaju koristiti zaklone i zemljište niti se vojnički kretati, usljed čega smo više puta imali veće gubitke nego što bi trebalo, a neprijatelj je jeftinije prošao i pretrpio manje udarce. Da bi riješili ovo pitanje izradili smo plan, program i raspored rada za jedan mjesec dana i pitanje vojničke obuke najoštrije postavili pred sve naše štabove. Mi se nadamo da ćemo za mjesec dana intenzivne obuke dobrim dijelom otkloniti ove nedostatke. Obuka po ovom planu je već otpočela i prvi rezultati donekle se već osjećaju. Ukazivanjem pune pomoći, kontrolom i potsticanjem na rad u ovom smislu naši borci steći će potrebna vojna znanja, što će nam olakšati izvršenje budućih zadataka.

Naši desetari i vodnici još uvijek imaju slab uticaj na borce. Često puta oni se uopšte ne osjete u jedinici. Po rasporedu rada i programu predviđena je i za njih obuka zajedno sa borcima, a pored toga pri diviziji postoji stalni podoficirski kurs kroz koji prolazi svakog mjeseca dobar dio desetara i vodnika, koji na kursu steknu prilično znanja i čim dođu u jedinicu njihov rad postane puno bolji. Komandiri i komandanti bataljona rukovodeći obukom svojih jedinica stiču potrebna znanja iz vojne nauke.

Pri diviziji postoji kurs za vodnike i desetare, kurs za četne bolničare i kurs za bataljonske bolničare. U zadnje vrijeme organizirali smo pri diviziji i veterinarski kurs za marvene bolničare.

Obuci poklanjamo punu pažnju i tako ćemo raditi dokle god ne otklonimo sve nedostatke koji se u tom smislu budu pojavljivali.

Za obuku boraca i starješina u smislu odbrane od otrovnih plinova održano je nekoliko predavanja samo sanitetskom osoblju, a na podoficirskom kursu predviđeno je nekoliko časova po tom pitanju. Za ostale borce i rukovodioce nije po tome do sada još ništa urađeno.

Pismenost se sve više povećava. U posljednje vrijeme izdali smo partizansku početnicu, po kojoj će se raditi sa nepi-

[14] Socijalni i nacionalni sastav ljudstva 7. divizije bio je tada slijedeći: seljaka 4705, radnika 286, intelektualaca 60, zanatlija i sitnih trgovaca 244, namještenika i srednjoškolaca 138, policajaca, žandara i finanaca 13; Srba 4600, Hrvata 455, Slovenaca 17, Crnogoraca 3, Muslimana 6, Italijana 162, Rusa 134, Jevreja 84, Čeha 5, Nijemaca 1, Danaca 2, Holanđana 1 i Poljaka 1 (Arhiv V.I.I., reg. br. 37—12, k. 426 B).

smenim te se nadamo da će za kratko vrijeme broj nepismenih boraca biti sveden na minimum, ako ne i potpuno iskorjeniti.

7. *Specijalne jedinice i službe:*

Izviđački vod štaba divizije: Ovaj vod je sada jačine 18 boraca i korisno se upotrebljava za borbeno izviđanje, za samostalno izviđanje i izviđanje komunikacija prije marševanja. Za sada nema potrebe da se vod pojača, jer ove zadatke u stanju je da izvrši.

Artiljerija: Naš artiljerijski divizion, kome je pripojena i protukolska baterija, vojnički je izvježban i ljudstvo usposobljeno za vršenje svih dužnosti na posluživanju i upotrebi svojih oruđa.

Inžinjerska četa: Formiranjem inižinjerske čete u diviziji prikupili smo sve inžinjerce iz brigada, te ova četa u svom sadanjem sastavu i sa svojom opremom i materijalom u stanju je da izvrši sve zadatke. Stručna obuka izvodi se neprekidno najviše po minerskoj grani, jer nam je to za sada najpotrebnije.

Jedinice za vezu: Naše čete za vezu po brigadama i u diviziji u svom poslu dosta su dobro izvježbane i možemo reći da veza za vrijeme operacija uvijek dobro funkcioniše. Koristimo se većinom telefonskom vezom, dok radio-telegrafska veza dolazi do izražaja tek ako nam je neka jedinica negdje udaljena. Radio-telefonska veza između našeg štaba i štabova brigada ne upotrebljava se sem između nas i Banijskog odreda i I brigade i to samo za manje važna sporazumjevanja, a inače se radi radio-telegrafijom. Očekujemo od štaba korpusa da nam izda specijalni ključ za upotrebu radio-telefonije i to bi trebali što prije da dobijemo, kako bi ovaj način veze mogli iskoristiti u borbama bez opasnosti da neprijatelj ma šta dozna. Formacija jedinica za vezu zadovoljava naše potrebe i uzeli smo toliko ljudi koliko imamo raspoloživog materijala i sredstava. Na radio-telegrafistima oskudjevamo i to pitanje zadaje nam najviše brige.

Informativna služba: Našu informativnu službu organizovali smo tako, da pri štabu divizije imamo informativnog oficira, a informativne oficire iz brigada i odreda smo povukli i rasporedili po sektorima. Tako na pr. na Baniji imadu četiri informativna sektora prema neprijateljskim uporištima, koji su u stanju da brzo prikupe sva obavještenja o neprijatelju i o tome obavjeste naš štab. Ovako smo uradili zbog toga, što ljudi ako rade na jednom sektoru dulje u stanju su da pored solidne veze, da stvaraju nove veze i neprekidno proširivaju svoj djelokrug rada. Brigade i odredi podatke o neprijatelju dobivaju od štaba divizije, od najbližeg informativnog sektora i borbenim izviđanjem, što je do sada bilo zanemareno.

Obavještajna služba: Organizovana je preko povjerenika i na razne druge načine. Nije zapaženo nikakvih četničkih ili drugih neprijateljskih rovarenja i djelovanja unutar jedinica. Dezerterstvo je svedeno na najmanju mjeru. Pri pokretu iz Banije za Moslavinu dezertiralo je svega nekoliko boraca. U Moslavini pobjeglo je k neprijatelju šest domobrana, koji su bili zarobljeni i zadržani u jedinici, jer su za to pokazali dobru volju.

Intendantura: Organizovana je po postojećim propisima. Intendantsko osoblje dobro se snalazi u svom poslu i u stanju je da riješi praktične probleme, koji se nametnu u svim prilikama. Skupljanjem nove žetve probleme ishrane je lakše rješavati, pogotovo na ovom terenu, gdje narod ekonomski vrlo dobro stoji i može da prehrani krupne vojne jedinice, a da pri tom ne osjeti nikakvih poteškoća.

Sanitet: Zdravstveno stanje naših jedinica vrlo je povoljno. Broj oboljelih je malen, a bolesti najvećim dijelom lake prirode. Zaraznih bolesti u ovom mjesecu nije bilo... Higijenske prilike su također dobre. Posvećuje se pažnja ličnoj čistoći boraca kao i čistoći rublja. Zaštitne mjere protiv zaraznih bolesti stalno se provode. Redovito se vrše razušivanja. Cjelokupno ljudstvo je cjepljeno protiv trbušnog tifusa, a djelomično i protiv pjegavca. Rad saniteta u operacijama u glavnom zadovoljava. Opskrba ranjenika je dobra, a evakuacija dosta brza. Divizija ima dva liječnika. Stručna sprema ostalog rukovodećeg sanitetskog kadra je osrednja. Kursevima se nastoji da se podignu na viši nivo. Sva mjesta nisu popunjena. Niže sanitetsko osoblje, čiji gubici u borbama su relativno visoki, nadoknađuje se borcima koji su prošli kurs za bolničare pri štabu divizije. Zapaža se požrtvovan rad nižeg sanitetskog osoblja pri izvlačenju ranjenika iz borbe. Apoteka naše divizije dobro je opskrbljena lijekovima i zavojnim materijalom. Isto tako imademo potrebne instrumente i ostalu sanitetsku spremu.

Općenito sve gore navedene specijalne jedinice onako, kako su sada organizovane u našoj diviziji pravilno su iskorišćene i pokazuju dobre rezultate.

8. Moral i borbenost naših jedinica se u posljednje vrijeme mnogo popravili. Naši borci i rukovodioci bolje izvršavaju sve dobivene zadatke, koji se pred njih postavljaju. Razumljivo je da opća vojno-politička situacija kod nas i u svijetu ima na sve njih pozitivan utjecaj.

Ishrana je vrlo dobra.

Oprema sa odjećom i obućom je još uvijek dosta slaba. Oko 40 do 50% naših boraca trebalo bi snabdjeti sa novom

odjećom i obućom. Ovo pitanje zadaje nam dosta brige, jer ga nismo u stanju uspješno riješiti, jedino ako se dobije od saveznika.

Općenito uzeto stanje naše divizije je dobro. Ona je sposobna da s uspjehom izvrši dobivene zadatke. Najteži problemi jesu popuna divizije novim borcima, odjeća i obuća, oružje itd. O svemu ovome bilo je već napred govora i nije potrebno ponavljati.

9. Naše dalje namjere u operativnom pogledu ne možemo odrediti, jer se nalazimo pod komandom štaba X. korpusa. Naše jedinice koje su ostale na Baniji u glavnom će djelovati na neprijateljskim komunikacijama.

Nismo u stanju podnijeti točan ukupni izvještaj o našoj diviziji i njenim dijelovima, jer su nam jedinice razdvojene. Eventualne propuste dopunićemo u idućem izvještaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik, **Uroš Krunić** (M. P.) Komandant — potpukovnik, **Mil. Pavlović**

BR. 78

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. DIVIZIJE OD 24. AVGUSTA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O RADU I ORGANIZACIONOM STANJU JEDINICA[1]

ŠTAB
VIII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
A. Br. 172
dne 24/VIII 1944

Opći vojno-organizacioni izvještaj za mesec avgust 1944 g.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

a) Po povratku naše divizije sa Žumberka[2] u toku meseca avgusta na teritoriju ove divizije nije bilo nekih naročitih pro-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 11/1—2, k. 827.

[2] O dejstvima 8. divizije na Žumberku i Beloj krajini krajem juna i u prvoj polovini jula 1944. i o njenom povratku na Kordun vidi dok. br. 25 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 8, 31 i 50.

mena. Neprijateljske snage ostale su u istom rasporedu u istoj jačini osiguravajući komunikacije i držale su se uglavnom defanzivno. Neprijateljska avijacija nije se pojavljivala dok je savezn ička avijacija preletavala naš teritorij pri letu na bombardovanja za Nemačku.

U vezi ove situacije a s namerom da se po dolasku sa Žumberka naše jedinice popune i odmore izvršen je raspored naših brigada i to III brigada raspoređena je na prostor Plaški, Perjasica, II brigada na prostor Rakovica, Slunj, a I brigada na prostor Tušilović, Krnjak. Kako je bilo potrebno da se na području Skakavca izvrši rekvizicija stoke uz osiguranje to je I brigada prebačena na sektor Cerovac, Vukmanić, Skakavac. Uz vršenje osiguranja rekvizicije ova brigada napala je neprijateljsko uporište Kupski most, ali ga nije likvidirala.[3] Po uspešno završenoj rekviziciji a u vezi situacije na sektoru XXXIV divizije ova brigada prebačena je na teritorij XXXIV divizije gde je odbila jedan neprijateljski prodor na oslobođeni teritorij i gde je sadejstvovala u radu sa jedinicama XXXIV divizije.[4] Pošto je izvršila svoj zadatak Brigada je prebačena na prostoriju oko Lasinje i odatle na prostoriju oko Slavskog Polja zbog izvođenja predviđene nastave s tom brigadom.

II brigada zbog neprijateljske ofanzive na teritoriji Like prebačena je oko 16 ov. mj. na sektor Prijeboj — Ličko Petrovo Selo sa zadatkom da pomogne s tog sektora jedinice XXXV divizije koje su vodile borbe u samoj Lici.[5] Ova brigada nanela je u ovim borbama dosta velike gubitke neprijatelju. Po završetku neprijateljske ofanzive na Liku Brigada se prebacila na prostoriju oko Rakovice i Drežnika gde je po kraćem odmoru pristupila izvođenju nastave.

III brigada uglavnom delovala je na određenoj prostoriji Plaški — Perjasica rokirajući svoje bataljone prema situaciji i namerama. U glavnom u toku ovoga meseca naša I i II brigada vršile su pokret prema XXXIV i XXXV diviziji i slobodno vreme koristile za izvođenje nastave dok III brigada delovala je na komunikaciji Brinje — Ogulin — Karlovac vršeći na istoj prepade i zasede.[6]

b) U toku prošlog meseca formirani su V bataljoni u I i II brigadi i formiran je Operativni štab za Kordun, a rasformirane su mitraljeske čete po bataljonima i ostali po bataljonima mitra-

[3] Vidi dok. br. 49 u ovoj knjizi i zapovijest Štaba 1. brigade u Arhivu V.I.I., reg. br. 12/11, k. 830.

[4] Brigada je 8. avgusta 1944. odbila neprijateljske snage koje su iz Velike Gorice i Dubranca pokušale prodrijeti u Pokuplje (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—13/I, k. 429A).

[5] Vidi dok. br. 48, 71 i 97.

[6] Vidi dok. br. 97 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 4—13/I, k. 429A.

ljeski vodovi. Operativni štab ima pod svojom komandom po jedan od 5 bataljona iz I i II brigade. Svi štabovi u našoj diviziji popunjeni su, jedino iz nekog štaba bataljona po neki član nalazi se na kursu. Štab I brigade zadovoljava i mnogo se trsi u radu. Novi komandant[7] pokazuje mnogo volje u radu. U samom štabu vlada harmonija i svi poslovi odvijaju se pravilno. Štab II brigade također zadovoljava i u ovom štabu vlada harmonija u radu. Štab III brigade također zadovoljava, ali istom je potrebna pomoć u radu. Štabovi bataljona u I brigadi uglavnom zadovoljavaju, najbolji im je Štab III bataljona. U ostalim štabovima imadu pojedine članove koji su nanovo postavljeni i biće potrebno izvesno vreme dok se isti upoznaju sa dužnostima i snađu. U II brigadi bilo je mnogo promena u štabovima bataljona i više od polovice drugova nanovo je postavljeno. Novopostavljeni drugovi pokazuju interesovanja za svoje dužnosti i verujemo da će zadovoljiti. Isto tako je i sa štabovima u III brigadi. Jednom rečju po dolasku sa Žumberka nismo izvršili popunjenje štabova i uglavnom u našim štabovima bataljona postavljeni su novi drugovi kojima će trebati pomoći a ujedno trebaće neko vreme dok se isti snađu na novoodređenim dužnostima. Stanje u našem I brdskom divizionu dolaskom novog komandanta popravlja se i greške i nedostatci koji su do sada postojali postepeno uklanjaju se. Novodošli drug komandant teoretski je spreman i pomaže podređene si starešine u teoretskoj izgradnji. Potkraj ovoga meseca izvršena je smena straže i kurira pri ovome štabu.

c) U vezi rasformiranja Grupe odreda a da ne bi vezali brigade za teren formiran je Operativni štab za Kordun i V bataljoni u I i II brigadi. S obzirom da mitraljeske čete po bataljonima nisu dale neke naročite rezultate i s obzirom da su brigade u poslednje vreme popunjene sa većim brojem lakog automatskog oružja a u cilju da bataljoni budu što pokretljiviji rasformirane su mitraljeske čete u bataljonima I i II brigade i formirani samo vodovi.

d) Brojno stanje naše divizije u porastu je.[8] Po dolasku na Kordun prikupilo se oko 600 boraca što novomobilisanih, što onih koji su ozdravili što onih koji su samovoljno napustili svoje jedinice. I i II brigada imaju nešto jače brojno stanje od III brigade, tako svi bataljoni u čitavoj Diviziji prosečno su podjednaki. Isto tako Divizija je pojačana i u naoružanju dobijanjem engleskih bacača i p. mitraljeza. Sa municijom se stoji prilično. S obzirom na popunu ljudstvom, oružjem i municijom, te rad sa jedinicama u poslednje vreme, stanje u našoj diviziji

[7] Simo Mikašinović

[8] Brojno stanje Divizije krajem avgusta 1944. bilo je 4962 (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—12, k. 426).

popravlja se i mišljenja smo da je Divizija sposobna za izvršenje zadataka.

e) U našoj diviziji borci i rukovodioci većinom su seljaci, a po tom imade po postotku radnika, intelektualaca, obrtnika, nameštenika, vojnih lica. Po nacionalnom sastavu najveći postotak Srbi, zatim Hrvati a ima nešto Italijana.[9] Nije se moglo primetiti da postoji nekih većih nepravilnosti u pogledu bratstva i jedinstva između Srba, Hrvata i uglavnom ono je zadovoljavajuće.

f) Za proteklo vreme vršena je vojnička obuka u svim jedinicama, a najviše u I brigadi i Brdskom divizionu, zatim u II brigadi, a najmanje u III brigadi. U I brigadi po dolasku njenom na sektor kod Slavskog Polja počelo se sa nastavom po planu koga nam je dostavio Vaš štab. Rad teče kako je po planu predviđeno i već sad osećaju se rezultati. Ima nekih nedostataka koji će se ukloniti, a po završetku rada podnet ćemo Vam detaljan izveštaj. Oseća se kod boraca i starešina volja u radu, ali vidi se da je znanje naših starešina i boraca dosta maleno i da treba mnogo još da učine. U II brigadi radilo se prema planu štaba brigade. Manje su radili nego u I brigadi zbog pokreta za Liku i zbog toga što bataljoni jednim delom moraju kontrolisati teren prema Lici. U III brigadi rađeno je najmanje pošto jedinice ove brigade skoro uvek su na zadatku i u pokretu. Nedostatci uglavnom su što rukovodioci nisu postigli da u pravom smislu vode svoje jedinice, da koriste zemljište, da menjaju fortifikaciju, što ne stvaraju pravilan plan vatre i ne rukovode istom dobro, zbog toga im je vatra često puta neefikasna. Izviđanje i obaveštavanje još uvek je dosta slabo. U napadu sporo se podilazi, u momentu sukoba ne iskorišćuje se brz nalet, manevar se ne primenjuje i ukoliko se primenjuje ne uspeva u potpunosti, u gonjenju ima mnogo nedostataka, a isto tako i u otstupanju. Disciplina je u porastu. Ona još ne zadovoljava ali je mnogo bolja. Obuka se izvodi posebno s oficirima, zatim podoficirima, s kojima se prolazi materijal koji oni treba da prorađuju sa svojim jedinicama. Organizovali smo strelište koje je snabdeveno sa propisnim metama i ovih dana počeće se sa gađanjem na istom. 25 ov. mj. završio podoficirski kurs na kome je bilo 40 slušalaca i dao je vrlo dobre rezultate. Sa kursem će se nastaviti.

U pogledu zaštite od bojnih otrova proučavana je brošura »Bojni otrovi« a od strane saniteta održano nekoliko časova po pitanju osmatranja pružanja prve pomoći kod upotrebe bojnih otrova. Nepismenost još nije likvidirana, radi se na likvidaciji iste, ali teškoća je zbog velike neimaštine papira. Isto tako i

[9] O socijalnom i nacionalnom sastavu 8. divizije vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 44—2/12, k. 426B.

kulturno-prosvetni rad, izdavanje brošura i džepnih novina trpi zbog pomanjkanja papira. Papir bi se mogao nabaviti samo bi trebalo novčanih sredstava.

g) Specijalne jedinice uglavnom su sledeće:

Brdski divizion popunjen je sa municijom i u toku ovog meseca rad u njemu odvija se dobro. Izvodi se nastava kako predviđaju vojnička pravila i s obzirom da su borci i starešine vrlo hrabre verujemo da će zadovoljiti.

Prateće čete po brigadama uglavnom dobre su, skoro svi borci upoznati su sa svojim oruđima i znadu upotrebu istih. Poslednje vreme radilo se na tome da ove čete osposobe svoje ljudstvo da mogu primiti još više oruđa. Nastavi u ovim jedinicama mnogo pomažu kursevi koji se održavaju pri oficirskoj školi GŠH.

Inžinjerijske čete po brigadama imaju dovoljan broj stručno obučenog ljudstva i snabdevene su sa materijalom kojim raspolažemo. Kroz ovaj mesec svi su upoznati sa osobinama i postavljanjem mina koje sami izrađujemo, a koje se ne mogu dizati kad se postave. Četa za vezu također raspolaže sa dovoljnim brojem stručno spremnog ljudstva i u toku ovoga meseca snabdevena je sa dovoljnim brojem telefonskog kabla, ali je u pomanjkanju i telefona koji su već izrabljeni i u baterijama.

Svaka brigada imade radio-stanicu i radio-služba je u poboljšanju. Telegrafiste su još većinom mladi i neiskusni, nisu u dovoljnoj meri upoznali novodobivene radio-stanice, što otežava rad. Uz ovo i same radio-stanice često puta se kvare. Održan je jedan kurs za ljudstvo koje treba da primi telefonske radio-stanice koje će biti dodeljene bataljonima. Oficir za vezu dobio je pomoćnika a i sam se trgao u svom radu tako da se stanje popravlja.

Iako smo izvršili reorganizaciju u informativnoj službi i došao je drug informativni oficir, informativna služba ne zadovoljava. Mislimo postaviti informativne oficire i po brigadama i po terenima prema neprijateljskim garnizonima i kroz kratko vreme dok se ovi snađu na svojim dužnostima verovatno da će informativna služba zadovoljiti.

Intendanture su organizovane i uglavnom zadovoljavaju. 22 ov. mj. održan je sastanak svih intendanata bataljona i brigada i data su uputstva za daljni rad.

U poslednje vreme u našem sanitetu izvršene su izmene i otišli su referenti saniteta I i II brigade, te upravnik naše prihvatne bolnice, a referent III brigade upućen je na kurs pri Glavnom štabu. Na njihovo mesto postavljeni su drugovi sa slabijom stručnom spremom i manjim iskustvom što se oseća u sanitetu i zbog toga potrebna je veća pomoć. Kod prihvatne bolnice održan je jedan kurs za četne bolničarke.

h) Ishrana naših jedinica u poslednje vreme zadovoljavajuća. Što se tiče odeće i obuće s obzirom na dolazak oko 600 boraca u naše jedinice a i oni stari borci nisu bili naročito obučeni to je stanje odeće i obuće dosta slabo. Zdravstveno stanje je dobro. Bilo je nekoliko slučajeva zaraznih obolenja. Moral i borbenost dobri su.

Općenito stanje u našim jedinicama popravlja se, nedostataka imade koje treba ukloniti. Najbitniji problemi momentalno su izobrazba komandnog kadra, učvršćenje postojeće discipline, upoznavanje naoružanja, korišćenje istog, te, što se tiče akcija, razvijanje inicijative kod nižeg komandnog kadra.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
D.[10] Hrstić

Komandant p. pukovnik:
M.[11] Šumonja

(M. P.)

BR. 79

IZVJEŠTAJ ŠTABA 12. DIVIZIJE OD 24. AVGUSTA 1944. ŠTABU 6. KORPUSA NOVJ O UNIŠTENJU NEPRIJATELJSKOG GARNIZONA U GRUBIŠNOM POLJU[1]

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 559
Dana: 24/VIII 1944 G.

Operativni izvještaj o akciji
na Grubišno Polje i o borbi na
zasjedama dostavlja

ŠTABU VI. KORPUSA NOV i POJ

Prema naređenju toga Štaba, naša Divizija dobila je zadatak[2] da likvidira neprijateljsko uporište Grubišno Polje i da postavi zasjedu prema M. Zdencima, Daruvaru i Končanici.

[10] Dušan
[11] Miloš

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 54—4, k. 473/B.
[2] Vidi dok. br. 45.

Položaj oko Grubišnog Polja bio je u glavnom zasijan sa usjevima, većinom kukuruzom, dosta ravan, sa vrlo malim uvalama. Neprijatelj je bio smješten u glavnom u centru varoši. Na ulazu u selo imao je u masivnijim kućama jače predstraže, t.j. kod želj. stanice i na ciglani. Unutar uporišta nalazilo se dosta bunkera, a prilaz istima je bio spriječen bodljikavom žicom gdje su bile postavljene nagazne mine.

Položaj koji je držala Osječka brigada i na kom je vodila borbu bio je uopšte nepodesan za borbu iz razloga što se neprijatelj nalazio u V. Zdencima na tornju crkve, sa teškim mitraljezom, odakle je vidio svaki pokret naših jedinica.

Čehoslovačka brigada držala je položaj od potoka Šavarne, prtenim putem preko ceste i groblja do mlina na rijeci Ilovi. Ovaj položaj je bio u glavnom ravan, zasijan kukuruzom.

U ovoj borbi učestvovao je I, II. i III. bataljon XII. Ud. brigade, jedna četa III. bataljona Osječke brigade i cijela Čehoslovačka brigada.[3]

Neprijatelj koji je napadnut u Grubišnom Polju sačinjavao je II. bojnu, IV. Gorske pukovnije, IV. Gorskog zdruga. Zapovjednik ove bojne bio je satnik Rožić[4] koji je prije 2 dana uhvaćen.[5] Osim toga u uporištu se nalazilo 40 članova milicije, 26 topnika, i 32 Nijemca i žandara.[6]

Osječka brigada vodila je borbu sa ustašama koji su došli iz Končanice i domobranima iz V. Zdenaca. Naziv njihovih jedinica i imena komandanata nisu ustanovljeni.

Čehoslov. brigada vodila je borbu sa domobranima koji su se probili iz Grubišnog Polja za vrijeme borbe.

Naša namjera bila je likvidirati nepr. uporište Grubišno Polje u potpunosti, te spriječiti dolazak pojačanja napadnutoj

---

[3] Na obezbjeđenju prema Daruvaru bila je Osječka brigada a prema Velikim Zdencima Čehoslovačka brigada »Jan Žiška« (Arhiv V.I.I. reg. br. 24/1, k. 882 i 17—1/2, k. 898).

[4] Ante

[5] Zarobile su ga jedinice 40. divizije na cesti Daruvar — Končanica (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 6. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[6] U bojnoj relaciji 1. zbornog područja o tome piše: »Noću 17/18. našu posadu u Grubišnom Polju napale XII., XVII., Osječka i Čehoslovačka brigada uz jaku potporu topova i bacača. U žilavoj borbi naša posada je pretrpjela velike gubitke u mrtvima i ranjenima. Kada je u 10.00 sati neprijatelj prodro u grad, jedan se dio posade probio iz komunističkog obruča i došao u Končanicu. Spašen 1 častnik, 4 dočastnika i 64 domobrana (od toga 22 ranjena). Po izjavi izbjeglica — očevidaca komunisti su imali preko 300 mrtvih i daleko veći broj ranjenih.

Pojačanja upućena iz Daruvara (I./4. gor. puk. i XI. ust. bojna) pod zapovjedničtvom pukovnika Markovića usled sistematskog jakog neprijateljskog odpora nisu se mogla probiti ni do Zdenaca.

Posada iz V. Zdenaca po zapovjedi povukla se u Hercegovac.« Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—79, k. 58).

posadi iz Končanice, Daruvara i V. Zdenaca. Namjere neprijatelja bile su braniti uporište od našeg napada, a onih na zasjedi da se probiju u pomoć napadnutom uporištu, dok su namjere onih koji su pobjegli iz uporišta za vrijeme borbe bile probiti se u nepr. uporište Daruvar.

Zapovjesti za ovu akciju izdate su pismeno, koje se prilažu.[7]

Borba je otpočela u uporištu u 5.10 čas. 18. VIII. o. g. a kod jedinica Čehoslov. brigade u 9.30 čas. i trajala do 10 čas. Kod Osječke brigade borba je otpočela oko 10 čas. i trajala do 19 čas. U samom uporištu borba je vođena do 9.30 čas. istoga dana.

Neprijatelj u samom uporištu u toku iste noći nije izlazio napolje da bi mogao primjetiti naše jedinice koje su se privlačile ka uporištu. Borba je otpočela najpre metcima iz teškog oružja, koje je omogućavalo brži i lakši prilaz ka samom uporištu. Čim je otpočet napad iz teškog oruđa, istog momenta pristupilo se sječenju žica, bušenje zidova u zgradama radi lakog privlačenja ka centru samoga uporišta, pošto je neprijatelj u prvim naletima borbe povukao se u sam centar odakle je davao žestok otpor iz teškog oruđa i mitraljeza. Naša teška oruđa skoncentrisala se i vatrom iz istih tukli su cilj po cilj tako da je neprijatelj u samim zgradama koje je držao bio ošamućen i počeo se predavati, dok su se jedni uspjeli probiti, koji su kasnije naišli na zasjedu Čehoslovačke brigade koja ih je pohvatala žive.[8]

Neprijatelj koji je pošao u pravcu položaja Osječke brigade iz V. Zdenaca i Končanice išao je u više kolona i naišao na jednu četu koja nije mogla da izdrži vatru istoga i morala se sa položaja koga je držala povući, ali manevrom ostalih jedinica neprijatelj je suzbijen i jedinice Osječke brigade su ostale na položaju sve dok nisu dobile naređenje za povlačenje.

U ovoj borbi postignuti su u potpunosti postavljeni ciljevi i zadatak je izvršen, ti. uporište je likvidirano, zasjede su izdržale na svojim položajima.

Ubijeno: 62 nepr. vojnika, među njima 2 oficira, 9 milicionera ubijeno, ranjeno 53 nepr. vojnika i 193 zarobljeno, među njima 3 oficira.[9]

Zarobljeno:

2 topa 65 m/m sa 800 granata.
7 teških mitraljeza »Švarcloze«,

---

[7] Vidi dok. br. 24/1. k. 882 u Arhivu V.I.I.

[8] Ona je zarobila 65 domobrana, 1 poručnika i 9 milicionera a ubila 12 domobrana (Arhiv V.I.I., reg. br. 17—1/2, k. 898).

[9] Vidi dok. br. 125, 126 i 128.

9 puškomitraljeza »Brno«,
1 teški bacač sa 20 mina,
1 laki bacač sa 14 mina,
22 šmajsera,
171 puška,
14 pištolja,
17500 pušč. i mitr. metaka,
1 radiostanica,
3 motorbicikla,
i druge ratne spreme.

Naši gubitci: 3 mrtva i 26 ranjenih. Među poginulima nalazi se drug Kores Martin, pomoć. komesara II. bataljona XII. Ud. brigade. Oštećenog ili izgubljenog oružja nismo imali.

Utrošeno je 11840 pušč. i mitr. metaka, 36 mina za t. bacač, 13 mina za laki bacač, 30 mina za »Džon-bul«, 20 tromblonskih bombi, 25 ručnih bombi i 6 granata za top 45 m/m.

U ovoj [borbi] držale su se dobro sve jedinice. Od pojedinaca naročito su se istakli slijedeći drugovi: Marijan Biberović i Ostoja Filipović iz I. bataljona, Divljak Drago, Božić Adam, Bosiljević Ivo, Katalić Jakob i Vučković Petar iz II. bataljona.

Jedinica niti pojedinaca koji bi se slabo držali nije bilo.

Akcija je bila dobro pripremljena, zadatak je izvršen. U ovoj akciji stečeno je iskustvo da teška oruđa kada skoncentrišu svoju vatru na jednu tačku otpora koju neprijatelj čvrsto drži, jesu u stanju isto uvijek likvidirati, i ako neprijatelj misli da je neosvojivo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p. pukovnik:
Otmar Kreačić

Komandant, major:
Demonja Nikola

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj 1466
Dana 27/VIII 1944 u sati

BR. 80

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 35. DIVIZIJE NOVJ OD 24. AVGUSTA 1944. GODINE[1]

PREGLED SOCIJALNO-
XXXV. Divizije za dan

Jedinica		SOCIJALNI SASTAV								
		Brojna stanje po spisku	Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namješt. i sred. školaca	Vojnih lica	Policajaca žandara i finanaca	
Štab Divizije i pomoćno osoblje	komand. kadar	11		3	3	1	2	2		
	boraca	14	1	4		1	7	1		
Straža i kuriri pri Štabu	komand. kadar	8	1	6		1				
	boraca	52	8	38		6				
Četa za vezu Divizije	komand. kadar	15		11		2	1	1		
	boraca	46		37	1	6	2			
Izvidačka četa	komand. kadar	12		9	1		1	1		
	boraca	28	1	27						
Diverzantska četa	komand. kadar	15	7	4	1	1		2		
	boraca	25	9	13	2	1				
Intendantura i radionica	komand. kadar	4		2		1		1		
	boraca	30	3	13	1	12	1			
Sanitet, prihvatna bolnica i boln. četa	komand. kadar	6		2	4					
	boraca	69	15	35	6	5	3	5		
Kurs desetarsko-vodnicki	komand. kadar	5		2	1			2		
	boraca	4		4						
I. brigada	komand. kadar	184	41	105	12	9	10	7		
	boraca	696	125	520	14	21	4	3		
II. brigada	komand. kadar	221	150	35	10	12	12	2		
	boraca	616	457	112	7	25	13	1	1	
III. brigada	komand. kadar	220	17	176	6	6	9	2	4	
	boraca	576	87	431		18	26	8	6	
Lički partizanski odred	komand. kadar	93	5	77	1		5	3	2	
	boraca	232	11	211	1		4	2	3	
I art. divizion	komand. kadar	37	7	20	1	2	5	2		
	boraca	149	16	117	1	8	6	1		
Veterinari	komand. kadar	6	1	4	1					
	boraca	23	1	17		2	3			
Ukupno	komand. kadar	837	229	456	41	35	45	25	6	
	boraca	2560	734	1588	33	105	69	21	10	

V. D. Politkomesara:
Stevan Ilić

SMRT FAŠIZMU —

[1] Original (pisan na mašini, latinicom, cifre unesene mastilom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 12—6/4, k. 1234.

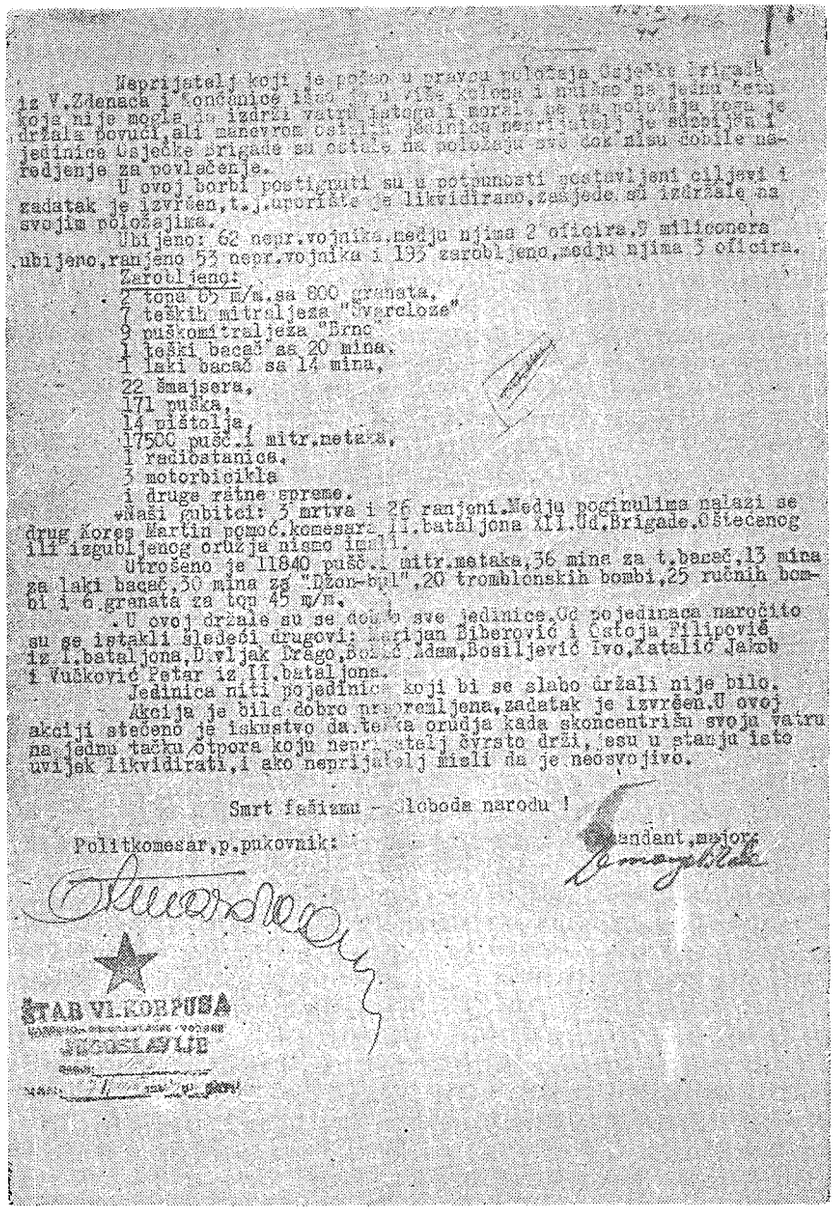
NACIONALNOG SASTAVA
24. avgusta 1944. godine

NACIONALNI SASTAV													Primjedba
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Mađara	Čeha	Njemaca			
9	1		1										
8	5						1						
7	1												
39	12	1											
13	2												
28	18												
11	1												
19	8				1								
11	4												
15	10												
3	1												
18	10		1		1								
2	3	1											
36	29	1			2		1						
4	1												
4													
126	51		7										
447	236	2	9		1		1						
71	146	2	1				1						
50	548	9	2	1	6								
131	89												
296	280												
91	2												
209	22				1								
31	6												
120	28	1											
4	2												
7	16												
514	310	3	9				1						
1296	1222	14	12	1	12		3						

SLOBODA NARODU!
(M. P.)

Komandant, potpukovnik:
N.[2] R. Grubor

[2] Nikola

Neprijatelj koji je pošao u pravcu položaja Šajačke brigade iz V.Zdenaca i Končanice išao je u više kolona i mislio na jednu tačku koja nije mogla da izdrži vatru jačega i moćnijega neprijatelja. Neprijatelj je sužnjen i držala povući,ali manevrom ostalih jedinica neprijatelj je sužnjen i jedinice Šajačke brigade su ostale na položaju sve dok nisu dobile naredjenje za povlačenje.

U ovoj borbi postignuti su u potpunosti postavljeni ciljevi i zadatak je izvršen,t.j.uporište je likvidirano,Šajače su izdržale na svojim položajima.

Ubijeno: 62 nepr.vojnika,medju njima 2 oficira,3 milicionera ubijeno,ranjeno 53 nepr.vojnika i 195 zarobljeno,medju njima 3 oficira.

Zarobljeno:
2 tona 82 m/m.sa 800 granata,
7 teških mitraljeza "Švarcloze"
9 puškomitraljeza "Brno"
1 teški bacač sa 20 mina,
1 laki bacač sa 14 mina,
22 šmajsera,
171 puška,
14 pištolja,
17500 pušč.i mitr.metaka,
1 radiostanica,
3 motorbicikla
i druge ratne spreme.

Naši gubitci: 3 mrtva i 26 ranjeni.Medju poginulima nalazi se drug Kores Martin pomoć.komesara II.bataljona XII.Ud.Brigade.Oštećenog ili izgubljenog oružja nismo imali.

Utrošeno je 11840 pušč.- mitr.metaka,36 mina za t.bacač,13 mina za laki bacač,30 mina za "Džon-bul",20 trombloških bombi,25 ručnih bombi i 6 granata za top 45 m/m.

U ovoj držali su se dobro sve jedinice.Od pojedinaca naročito su se istakli sledeći drugovi: Marijan Žiberović i Ostoja Filipović iz I.bataljona,Dvljak Drago,Bošnić Adem,Bosiljević Ivo,Katalić Jakob i Vučković Petar iz II.bataljona.

Jedinica niti pojedinica koji bi se slabo držali nije bilo.

Akcija je bila dobro pripremljena,zadatak je izvršen.U ovoj akciji stečeno je iskustvo da,teška oruđa kada skoncentrišu svoju vatru na jednu tačku,otpora koju neprijatelj čvrsto drži, nesu u stanju isto uvijek likvidirati,i ako neprijatelj misli da je neosvojivo.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu !

Politkomesar,p.pukovnik:

Komandant,major:

ŠTAB VI.KORPUSA
JUGOSLAVIJE

Fotokopija posledn[illegible] stranice dokumenta br. 79

ANJA 35. DIVI-GODINE[1]

	Okl. vozila		Inžinjersko		
oti-on.	Ten-kova				
	lakih do 10 tona	automobila	Eksploziva	Korde	Nagaznih mina
			24		
					29
					4
3					
00					5
3					
00			24		38

itkomesara
an Ilić

Obrazloženje rashoda:

U bolnici	Nestalih	Dezertera	Bolovanje	Odsustvo	Svega
617	68	313	12	17	1.072

Od posljednjeg pregleda brojno stanje ljudstva manje za 41 lice usljed gubitaka koje smo imali, a popune sa novim borcima nije bilo.

Napomena: U pregled nije unijeto oružje i municija koje se nalazi kod referenta za naoružanje za popunu jedinica i to:

4 francuske puške, 7 puškomitraljeza talijanskih, 9 »Breda« 2 bacača »Džon Bul«, 3 protikolske puške, 27.300 metaka za jugosl. puške, 16.000 metaka za talij. pušku, 8.000 metaka za talij. puškomitraljez, 17.000 metaka za šmajsere, 1.200 metaka za francusku pušku, 18.000 metaka za »Bren«, 21.000 za »Bredu«, 620 metaka za protikolsku pušku, 96 granate za top 37 m/m, 30 granata za top 47 m/m, 80 granata za top 75 m/m, 48 granata za top 100 m/m, 450 mina za teški bacač od 3 kg, 135 granata za teški bacač od 6 kg, 1.200 dopunskih punjenja, 600 osnovnih punjenja, 1.200 upaljača, 720 talij. ručni bombi, 408 kom. engleskih ručnih bombi, 3 gasmaske, 200 nagaznih mina engleskih, 102 l ulja za oružje, 9 telef. kablova, 4 rez. cijevi za »Bren«, 238 okvira za »Bren«, 20 sanduka za »Bren«.

III. brigada ima pohranjenih 6 teških mitraljeza i 12 puškomitraljeza koje nije unijeto u pregled.

II. druga brigada prilikom prelaza iz Gorskog kotara za Liku pohranila je u okolici Brinja u mjesecu decembru 1943. godine 1 teški bacač i 2 protikolska topa.
Nije poznato da li je to oružje još na mjestu, pošto sektor na kome je pohranjeno okupiran je od strane neprijatelja. Na sektoru Like II. brigada pohranila je 2 protuoklopna topa.

Art. divizion ima pohranjeno oružje koje nije unijeto u pregled i to 1 haubica 152 m/m ispravna, 2 haubice 149 m/m bez zatvarača, 4 haubice 100 m/m ispravne, 1 poljski top 75 m/m ispravan, 2 brdska topa od 65 m/m (jedan bez nišanske sprave).

BR. 82

IZVJEŠTAJ ŠTABA 19. DIVIZIJE OD 25. AVGUSTA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O STANJU U JEDINICAMA I NA TERENU[1]

ŠTAB
XIX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
A. br. 385/44.
25. VIII. 1944. god.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Dostavlja se opći vojni izvještaj u vremenu od 15. VII—15. VIII.

OPŠTA SITUACIJA:

Neprijatelj je polovinom jula preduzeo ofanzivu na Primorje,[2] gdje su naše jedinice pretrpjele neuspjeh. Koncem jula preduzeo je ofanzivu i na Bukovicu, sa kojom nije imao nikakvog uspjeha. Ofanzivom snaga IX. i XX. divizije prinuđen je na pomeranje svojih snaga prema Kosovu i Kninskoj Krajini. 92. motorizovana brigada, koja mu je služila kao manevarska grupa, a bila je smještena oko Benkovca, upotrebljena je većim djelom u tu svrhu, te se još i sada tamo nalazi.[3]

Ofanzivom IX. i XX. divizije[4] izazvan je neprijatelj te su oslabljeni njegovi garnizoni u Bukovici i na taj način stvoreni uslovi za napad naših snaga u Promini. Ovo je i učinjeno, te je tom prilikom uništen ustaški garnizon Oklaj.[5]

Vjerovatno u težnji da nam zatvori pravac u Prominu, neprijatelj uspostavlja garnizon u Kistanjama, ali ofanzivnog dejstva više ne ispoljava. Neprijatelj je ograničen na držanje garnizona i osiguranja komunikacija.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 27—1/2, k. 1009.

[2] i [7] Vidi dok. br. 20.

[3] Napad njemačkih, ustaških i četničkih snaga na Bukovicu počeo je 24. jula (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 8. korpusa NOVJ o dejstvima u julu, avgustu i prvoj polovini septembra 1944; »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 112 i 113).

[4] One su, po odluci Štaba 8. korpusa NOVJ, 23. jula 1944. započele prodor ka Kninu i Drnišu sa zadatkom: napasti i uništiti četnička i ustaška uporišta na Dinari, u Cetinskoj dolini i Vrličkoj krajini, mobilizirati ljudstvo za NOV, privući na sebe dio neprijateljskih snaga iz sjeverne Dalmacije i time olakšati dejstva 19. divizije (vidi dok. br. 2, 9 i 10 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 54, 72, 106 i 140).

[5] Napad na Oklaj izveden je 2. avgusta 1944 (vidi dok. br. 4, 110 i 111).

Komunikacije drži i upotrebljava iste kao i ranije. Garnizoni su mu oslabljeni. U zadnje vrijeme osjeća se življi saobraćaj njegovih autokolona u pravcu Zadra, kao i priliv novih snaga od pravca Bihaća.

Iz raznih postupaka moglo bi se zaključiti da je i na ove njemačke trupe imao odjeka atentat izvršen na Hitlera. U razgovoru sa mještanima mnogi njemački vojnici govore: »kako je sve propalo« i »kako će rat skoro biti gotov«.

Što se četnika tiče, njihov je moral potpuno potkopan. U Ravnim Kotarima po likvidaciji uporišta Smilčić svi su skloni predaji, te bi se uz jaču vojnu intervenciju svi oni mogli mobilisati u NOV. Jača njihova aktivnost razvijena je oko Bribira, Skradina i Đevrsaka, i jezgro ove grupacije predstavlja »Skradinska leteća četa«. Ako bi se ona likvidirala, ubrzo bi se i sve drugo raspalo. Četnici u Zrmanji isto pokazuju znake kolebanja, te su preduzeti koraci za njihovo prihvaćanje.

Ustaše su uz pomoć okupatora uspjeli uvući u svoje redove mase hrvatskog stanovništva, koje je bilo van našeg uticaja i kontrole. Ovo su učinili prvo pod vidom seoske milicije, zatim su ih svrstali u jedinice, a sada su preduzeli transportovanje za Zagreb njihove VI. bojne koja se nalazi u Ravnim Kotarima. Ovo je vrlo nepovoljno odjeknulo kod stanovništva i samih ustaša Ravnih Kotara, te su otpočeli sa dezerterstvom, traže vezu sa našim jedinicama itd.

U Promini je glavno ustaško uporište,[6] koje je bilo sastavljeno od samih okorelih zlikovaca i krvnika, uništeno vojničkom akcijom. Ovim uspjehom širom su otvorena vrata Promine našem uticaju. Naša propaganda sve više uzima maha i ustaške mase uviđaju da su se nalazile na krivom putu. Postoje uslovi za širu mobilizaciju, prvo na dobrovoljnoj, a potom i na poluprisilnoj bazi. Dejstvo većim jedinicama još nije moguće, ali se i manjim jedinicama otvaraju mogućnosti, jer neprijateljske posade traže vezu radi predavanja. Organi narodne vlasti se uspostavljaju.

STANJE U JEDINICI:

Poslije pretrpjelog neuspjeha u Primorju,[7] pristupilo se je sređivanju i prikupljanju jedinica. Ovo stanje prekinuto je neprijateljskom ofanzivom. Divizija je bila prisiljena napustiti Bukovicu. Neprijateljska ofanziva je propala, ali je njome iscrpljena sva municija, kojom je divizija raspolagala. Povoljna vojnička situacija zahtijevala je naše angažovanje u Promini, te je to i učinjeno bez obzira na upravo nesnosan nedostatak municije. Obećana pomoć saveznika (jednokratno 2 aviona) po-

[6] Odnosi se na Oklaj.

punila je najpotrebniji minimum, da bi divizija mogla i dalje dejstvovati vojnički. Uspjeh u Promini povoljno je odjeknuo i u vojsci i u narodu, pogotovo odmah poslije ofanzive, koja je ostavila mučan utisak. Dolazak i bacanje spreme od strane savezničkih aviona znatno su podigli moral i samosvijest boraca i stanovništva, a kako se saznaje znatno je uticalo i na kolebanje četnika koji su čuli za ovo. Iz čisto političkih razloga potrebno bi bilo da saveznici s vremena na vreme bace nešto spreme. Kako obećana sprema avionima nije dolazila, odlučeno je da divizija upućuje brigadu po brigadu u Primorje, gdje je organizovan dotur spreme sa otoka. Kao prva upućena je VI. ud. brigada, koja se je na ovaj način potpuno opremila i popunila municijom.[8] Zatim je upućena V. ud. brigada, koja se je municijom potpuno popunila, a odijelom i obućom većim dijelom. Za vrijeme svoga boravka V. ud. brigada odbila je u Primorju jedan ispad neprijatelja prema Velikoj i Maloj Čisti i vodila borbe na cesti Mostine — Benkovac radi obezbjeđenja karavana.

Uspješno odbijanje neprijateljske ofanzive, kao i naš uspjeh u Promini znatno je doprinijelo da se otkloni mučan utisak neuspjeha u Primorju. Ponovo se osjeća kako divizija sve brže diše i kako ponovno korača sve bržim koracima unapred. Ovome je naravno znatno doprinijelo i snabdjevanje divizije municijom, odjećom i obućom, kao i povoljna spoljno-politička situacija.

Brigade poprimaju sve više i spoljni izgled uređene vojske.

Malobrojnost ljudstva[9] teško se odražava na način borbe koje vode naše jedinice, te se kao nužno postavlja pitanje hitne popune ljudstvom . . .

Pitanje rukovodilaca nekako se rješava, ali još uvijek postoje teškoće, a naročito u nižem rukovodstvu. Dolaskom obećanih drugova iz II. dalmatinske brigade postići će se olakšanje u rješavanju toga problema.

Brigade se međusobno razlikuju po svojim kvalitetima i osobinama.

V. ud. brigada je naša najbolja jedinica. Šteta je da nije jačeg brojnog stanja. Posvetiti ćemo naročitu brigu da se ona što prije popuni. I. bataljon koji je u Primorju pretrpio znatne gubitke,[10] popunjen je nanovo i u najnovijim borbama pokazao da stiče iste osobine koje je imao i ranije. Uslijed malog brojnog

---

[8] Druga brigada je upućena u Primorje početkom jula a 1. brigada polovinom avgusta (vidi dok. br. 56 u ovoj knjizi i tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 19. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 28. septembra 1944).

[9] Brojno stanje 19. divizije u avgustu 1944. bilo je po spisku 3.343 a na licu 2.614 (vidi dok. br. 101).

[10] Vidi dok. br. 20.

stanja, brigada je prezasićena automatskim oružjem. Teškim oruđima dobro je popunjena i vješto ga iskorišćava. Nedostatak je malih bacača. U vojničkom pogledu jedinica je dobro izobražena i naročito vješto koriste manevar svi njeni djelovi. Uporna je u napadu, u odbrani je dobra, a disciplina na dostojnoj visini.

VI. ud. brigada po svojoj vrednosti zaostaje za V. ud. brigadom. Starješinski kadar ne pokazuje onu udarnost, upornost i samostalnost u rješavanju pojedinih borbenih zadataka. Ovo osobito vrijedi za niže rukovodioce. Pri manevrovanju na terenu kod njih se još uvijek pojavljuje težnja da bataljon upotrebljavaju uskupno, umjesto da manevruju i četama, pa čak i vidovima kada to situacija zahtjeva. Ovo je vjerovatno posljedica nepovjerenja u komande četa i vodova, ili pak nezrelosti štabova bataljona. Disciplina i vojnički odnosi se danomice popravljaju, i brigada po svom spoljnjem izgledu odaje sliku prave vojne jedinice. Uz jače udubljivanje i temeljitije proučavanje situacije brigada se može upotrebiti za sve vrste borbi i u svakoj situaciji. Kod nižih štabova bilo bi potrebno otkloniti izvjestan ton familijarnosti i ležernosti koja tu vlada.

XIV. brigada je naša najslabija jedinica.[11] Ona svoju vrednost treba tek da pokaže u borbama. Dosadanjim borbama nije dokazala svoju upotrebljivost ili želju za bilo kojim vidom ili vrstom borbe. Imamo utisak da rukovodioci i borci nisu uspjeli uhvatiti onaj neophodni duhovni kontakt koji rukovodstvo sa borcima stapa u nedeljivu cjelinu, kojoj rukovodioci prema svojim karakternim osobinama daju ton i obilježje. Između boraca i rukovodilaca izgleda da stoji jaz nepovjerenja. I to izgleda da je jače nepovjerenje rukodilaca prema borcima, nego obratno.

Nastoji se rukovodiocima pomoći da odrede svoj stav i mišljenja smo da će se nepovjerenje najbolje savladati putem borbi. Dosadanja praksa slabog učestvovanja u borbi, a uz to i činjenica da je brigada sastavljena od boraca prisilno mobilisanih starijih godišta — daje brigadi naročito obilježje... Niže rukovodstvo, tek nedavno izdignuto iz istih redova ne može izraziti potreban uticaj. Osim toga nedostaje mu borbeno iskustvo. Viša rukovodstva pate od ležernosti i nekakvog mrtvila, koje nikako ne može povoljno uticati na pojačanje borbenosti kod ove brigade. Osvježenje komandnog kadra odlučnim i energičnim, osobito nižim rukovodiocima, korisno bi uticalo na dalji razvoj ove brigade, koja nije u stanju da odgoji i izdigne svoj tip rukovodioca. Dodeljivanje drugova iz II. dalmatinske brigade smatramo da će znatno pomoći ovoj brigadi. Viši štabovi

[11] Ona je bila najmlađa brigada 19. divizije. Formirana je 28. juna 1944 (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 94).

trebalo bi da pokazuju znatno više inicijative u pronalaženju akcija i upornosti u njihovom sprovođenju.

ORGANIZACIONO STANJE JEDINICA:

Štab divizije u nekoliko je izmjenjen. Dužnost komandanta je primio major Stanko Parmač, dosadanji komandant V. ud. brigade, a dužnost načelnika štaba major Damjanović Danilo, dosadanji komandant VI. ud. brigade. Referent saniteta i načelnik intendanture vratili su se sa otoka i preuzeli svoju dužnost. Dosadanji upravnik bolnice Dr. Vajs upućen je za lekara VI. ud. brigade, a upravu bolnice preuzeo je Dr. Novak, koji je došao sa Visa.

V. ud. brigada: Štab je potpun. Dužnost komandanta brigade preuzeo je major Gvardiol Ante. Štabovi bataljona i komande četa takođe su popunjeni. Brojno stanje od oko 750 na licu i suviše je malo, obzirom na borbenu vrednost brigade.

VI. ud. brigada: dužnost komandanta preuzeo je kapetan Bursać Dušan. Inače je štab u glavnom potpun. Štabovi bataljona i komande četa takođe su u glavnom popunjeni.

XIV. brigada: Štab je u glavnom popunjen. Dužnost inf. oficira primio je drug Jakšić — dosada na dužnosti komandira čete u toj brigadi. Štabovi bataljona i komande četa takođe su u glavnom popunjeni.

Za inžinjerski bataljon nedostaje komandant dovoljno stručno spreman.

Brdska baterija još uvijek ima samo jedan top. Ista ne raspolaže dovoljnim brojem dobrih konja.

Ponovno je formiran štab Stankovačkog bataljona sa zadatkom okupljanja ranije mobilisanih, kao i mobilizacije još nemobilisanih primoraca.

Obrazovano je 6 udarnih grupa sa brojnim stanjem 9—13 drugova.

U toku je rad za formiranje naše vojne glazbe. Ovo će biti prilično teško uslijed nedostatka i muzičara i instrumenata.

OCJENA RADA ŠTABOVA:

. . .

XIV. brigada: Štab brigade u sadanjem sastavu nije zadovoljio. V. d. komandanta kapetan Dubajić, uza svu pomoć koja mu je pružana, nije pokazao da je sazrio za ovu dužnost. Mišljenja smo da bi na njega korisno odgojno djelovalo da izvjesno vrijeme proboravi u nekom sređenom štabu brigade na dužnosti načelnika štaba. Novoodređeni komesar brigade još nije stigao. Načelnik štaba kapetan Marčetić[12] pokazao se je vrlo sposoban

[12] Vlado

i odgovara svojoj dužnosti. Ostali članovi štaba brigade, kao i štabovi bataljona, pod nesređenom komandom štaba brigade nisu mogli u potpunosti ispoljiti svoje osobine i sposobnosti, ali bi se općenito moglo reći da ih ne resi inicijativnost i odlučnost.

ISHRANA VOJSKE:

Novom žetvom omogućeno je vojsci spremati kruh. Uslijed nedostatka mlinara nailazi se na teškoće pri mljevenju žita. Osim toga pozadinske ustanove još nisu dovoljno jake da pruže potrebnu pomoć. Hrana je jednolična, jer nedostaje povrće. Kad sazori grožđe gledati ćemo da se omogući vojsci da ga što češće dobije.

VOJNIČKA NAOBRAZBA:

Obuka sa borcima i rukovodiocima izvodi se po programu za tromjesečno takmičenje.[13] Sa borcima se je više prešlo iz strojeve nego iz borbene obuke. Disciplina i vojničko držanje unapređuje se svakodnevno.

Sa štabovima brigada i bataljona održane su na zajedničkim sastancima 2 teme, i to: 1.— O taktičkom manevrovanju i 2.— Borba za naseljena mjesta. Kroz diskusiju obje su teme proređene, i svi su učesnici mogli povući izvjesne pouke.

Vojnički kurs pri štabu divizije održava se redovno i na njemu rukovodioci stiču osnovna vojnička znanja potrebna starješini.

Pristupiti ćemo formiranju 10-dnevne škole gađanja na kojoj će sa višim rukovodiocima biti proređivana: teorija gađanja, nastava za gađanje bacačima i taktička upotreba autom. naoružanja, bacača i artilerije. Za nastavnika na tome kursu mislimo upotrebiti kapetana Klicova Petra.

Pri štabu divizije je formiran signalni kurs sa trajanjem od 20 dana za brigadne čete za vezu.

BUDUĆI PROGRAM:

Sa divizijom djelovati ofanzivno prema situaciji.
Popuniti brojno stanje brigada.
Učvrstiti vezu sa pozadinskim vlastima i ustanovama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Petar Babić

Komandant — major,
Parmač Stanko

(M. P.)

---

[13] Riječ je u međukorpusnom takmičenju koje je organizovano po direktivi Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske. Ono je trajalo od 15. juna do 15. septembra 1944 (vidi tom V, knj. 28, dok. br. 106).

BR. 83

IZVJEŠTAJ ŠTABA 40. DIVIZIJE OD 25. AVGUSTA 1944. ŠTABU 6. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA HERCEGOVAC[1]

ŠTAB XL. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 117 1944
Dana: 25/VIII 1944 G.

Operativni izvještaj
dostavlja.

ŠTABU VI. KORPUSA NOVJ

20. VIII. 1944 god., jedinice naše Divizije jednim djelom snaga vršile su napad na neprijateljsko uporište Hercegovac[2], a sa drugim djelom snaga postavile su zasjedu prema Bjelovaru na liniji: 1. obala potoka Laislavica sve do željezničke pruge kod želj. stanice Ladislav i dalje u pravcu j-z do k. 128 (Sekcija Bjelovar 1 : 100.000). Napad naše Divizije na pomenuto uporište osiguravale su jedinice XII. Divizije i Bilogorski NOP odred, kao i jedinice XXXIII. Divizije.[3]

Napad na uporište vršila je XVIII. Brigada, koja je bila pojačana sa jurišnom četom Omladinske brigade, 2 teška bacača i 2 Džon-Bula.[4]

U Hercegovcu nalazile su se jedinice VIII. Gorskog zdruga, ustaše, domobrani i Njemci,[5] u jačini od 700—750 vojnika, koji su bili naoružani sa 3 protutenkovska topa, 4 teška bacača,

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 15—1/3, k. 1291.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 50, 51, 52, 127 i 128 u ovoj knjizi i tom V, knj, 33 izvještaj Štaba 6. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 7. septembra 1944.

[3] Vidi dok. br. 50 u ovoj knjizi i dok. br. 25/1—1, k. 882 u Arhivu V.I.I.

[4] Izvještaj Osamnaeste brigade i Omladinske brigade »Joža Vlahović« o napadu na Hercegovac nalaze se u Arhivu V.I.I., reg. br. 5—1/5. k. 1298 i 22—1/8, k. 1296.

[5] i [6] U zapovijesti Štaba 40. divizije piše da su posadu u Hercegovcu sačinjavale slijedeće neprijateljske jedinice: jedna satnija (četa) 1. gorskog zdruga, jedna satnija 1. domobranske poljoprivredne bojne, jedna satnija ustaša 4. gorskog zdruga, 10 žandara i 15 Nijemaca. Iz bojne relacije 1. zbornog područja vidi se da je u Hercegovcu tada bila i 7. satnija 2. bojne 4. gorskog zdruga, koja je pobjegla iz Velikih Zdenaca prilikom napada na Grubišno Polje. (Vidi dok. br. 126 u ovoj knjizi, tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 6. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 7. septembra 1944. i dok. br. 14—1/1, k. 1291 u Arhivu V.I.I.)

8 lakih bacača, 10 teških mitraljeza, 28 puškomitraljeza, a ostalo naoružanje sačinjavale su puške i šmajseri. Centralni dio sela neprijatelj je osigurao nagaznim minama, koje su se nalazile izvan žice, bodljikavom žicom u dva reda, bunkerima koji su bili spojeni saobraćajnicama i posjedanjem čvrstih zgrada, od kojih je najjača bila petospratni mlin. On je ujedno služio kao vrlo dobra osmatračnica za upravljanje vatrom teških oruđa, za dejstvo teškim mitraljezima.

Napad na Hercegovac vršen je manjim djelom snaga (2 bataljona bez jedne čete i jurišne čete Omladinske brigade) sa sjeverne strane, pravcem glavna ulica, a drugim djelom snaga (tri bataljona i jurišna četa XVIII. Brigade) sa juga, pravcem glavna ulica, sa ciljem da se prodre u centar sela i potom da se pristupi likvidaciji pojedinih tačaka otpora, do pada cjelog uporišta.

Prije samog napada održan je usmeni sastanak sa štabovima brigada i izdata je pismena zapovjest.[6] Za vrijeme borbe potrebna naređenja izdavana su preko telefona i kuririma.

Napad je otpočeo 20. VIII. 1944 u 4.30 sati.

Sam napad nije iznenadio neprijatelja, jer ga je on očekivao i nalazio se na bunkerima, saobraćajnicama i zgradama. Usljed guste magle, koja je trajala sve do 9 sati ujutro, nije se mogla otvoriti jaka vatra iz topova i bacača. Neprijatelju pak ona je mnogo manje smetala, jer je on imao izračunate elemente za svoje bacače i topove i unapred određene nišanske tačke.

Naše jedinice naišle su na neprijatelja izvan žice, brzo ga protjerale iz grada, probile žičane prepreke kako sa sjeverne, tako i sa južne strane i upale u samo uporište. Odmah zatim neprijatelj je otvorio vrlo jaku vatru iz svih oružja na prolaze kroz žice, kao i na položaj na koji su došle naše jedinice, tako da su uspjeli zaustaviti naš prvi nalet. Na sjevernoj strani uporišta, kroz žicu je upao manji dio naših snaga (do jedne čete) i prodor nije iskorišten za ubacivanje cjele kolone u samo uporište, nešto zbog neprijateljske jake vatre, a nešto zbog neodlučnosti jedinica koje su napadale s te strane. Jedinice koje su upale u uporište, stigle su do crkve, međutim one nisu izvršile zaposjedanje iste, iako je ona pretstavljala jednu glavnu tačku otpora, već su se nenadano pod jakom neprijateljskom vatrom povukle nazad. Malo zatim, kada su jedinice bile vraćene na svoja stara mjesta, do crkve se nije moglo, jer je ona bila zaposjednuta od strane neprijatelja, i jakom vatrom iz svih oruđa branio prilaz zgradama. Kad se ipak unišlo u neke zgrade, neprijatelj ih je tukao topovima i bacačima i iste su se morale napustiti i borci su se ukopali ondje do kuda su bili stigli.

Sa južne strane (dva bataljona) su prodrla kroz žicu u samo uporište, zapalila su nekoliko bunkera i upala u kuće koje

se nalaze lijevo i desno kod puta koji prolazi selom. To prodiranje bilo je veoma teško radi jakog neprijateljskog otpora, a i zato, što su naše jedinice koje su prodrle u kuće, dobivale jaku i preciznu topovsku i bacačku vatru sa boka. Uslijed te vatre, naše jedinice imale su u svakoj kući po 5—6 ranjenih. Ipak, nekim djelovima uspjelo je prodrijeti do samoga mlina, uništivši skoro sve kuće koje su bile duž druma do mlina, i zapalile su neke magacine oko samog mlina. Usljed jake neprijateljske vatre, morale su se i one malo povući, tako da taj klin ne bi bio otsječen. Usljed velikih gubitaka, koje su te jedinice pretrpjele, naređeno je da se jedinice ukopaju na mjestima gdje su se zatekle, što je i učinjeno, a isto tako naređena je smjena III. bat. XVIII. Brigade sa jedinicama II. bat. XVIII. Brigade.

Za cijelo vrijeme neprijateljska vatra bila je vrlo jaka, jer je neprijitelj raspolagao sa velikom količinom municije.

U 16 časova istoga dana pojavila se neprijateljska prethodnica sa pravca V. Trnovitica i Dražica. To su bili djelovi I. Kozačke divizije sa ustašama iz Ivanić grada, sa milicijom iz Vojnog Križa i sa ustašama iz Ivanić grada. Jačina neprijateljske prethodnice bila je oko 200 vojnika, dok je njegova jačina oko 18 sati iznosila 500—600 vojnika od kojih je polovina bila na konjima.[7]

[7] U bojnoj relaciji 1. zbornog područja o napadu na Hercegovac rečeno je slijedeće: »Od 04.30 sati vrlo jake partizanske snage napadaju posadu Hercegovac sa svih strana.

Sve raspoložive snage 1. gorskog zdruga upućene su za rasterećenje Hercegovca.

Zapovjednik zdruga u pohvatu u Garešnici.

Kao prve snage upućene su u napad 12., 18., 26. i Osječka partizanska brigada. Napad je potpomognut snažnom i neprekidnom vatrom gorskih topova i velikim brojem bacača.

Prema osnovi za napad, kojim je rukovodio jedan engleski časnik (napadom je rukovodio Štab 6. korpusa NOVJ, čije je komandno mjesto prilikom napada na Hercegovac bilo u selu Velikim Zdencima, 6 km istočno od Hercegovca — prim. red.), poslie izvjesnog vremena borbe, zamjenjene su pojedine brigade svježim snagama, tako je ubačena u borbu neka mađarska brigada. U to vrieme nalazilo se u oblasti Hercegovca oko 10.000 partizana...

Posada Hercegovac u požrtvovanoj i hrabroj borbi održala je Hercegovac usprkos brojčane i materijalne nadmoćnosti neprijatelja. Napadnutoj posadi Hercegovac upućene su u pomoć sve raspoložive snage iz Kutine, Garešnice, Popovače i 2 borna kola njemačkog oklopnog vlaka. U odbrani je hrabro sudjelovala i posada Zdenci 4. gorskog zdruga koja se povukla zbog nadmoćnosti neprijatelja u Hercegovac. Protiv snaga 1. gorskog zdruga upućenih u pomoć iz Kutine, Garešnice i Popovače osim snaga na zaprečnim crtama neprijatelj je kasnije ubacio nove snage sa težnjom obkoljavanja i izolovanja napadnih kolona.

Svi pokušaji obkoljavanja osujećeni su većinom u bliskoj borbi snažnim protuudarima uz pomoć njemačkih i naših bornih kola kao i našeg topništva upotrebljenog u prvom borbenom redu uz neobično teške gubitke po neprijatelja. Napose kod s. Tomašica (5 km s.i. od Ga-

Zbog veličine položaja, Omladinska brigada je isti zaposjela grupno. Zbog pošumljenosti, teren je teško pregledan. Putevi koji izvode na njega bili su minirani i zarušeni u šumama drvećem. Svi borci bili su ukopani. Položaj je bio posjednut sa 3 bat., jedan bat. je bio u rezervi, a Mađarski bataljon je upućen u sastav XVIII. Brigade.

U početku borbe neprijatelj je ispitivao naše položaje, nastojeći da nađe zgodno mjesto za proboj, radi spajanja sa jedinicama neprijateljskim u uporištu. Prvi neprijateljski napad, koji je otpočeo u 17 časova a bio je potpomognut vatrom jednog teškog bacača, naša pretstraža je odbila, razbivši neprijatelja, a potom se povukla na naš glavni položaj. Zauzevši pretstražarski položaj, neprijatelj je krenuo pravcem glavnog položaja, koristeći šumu i mrtve uglove. Kad je došao na 200 metara, na njega je otvorena jaka vatra, našto se on u neredu povukao. To je bilo pred frontom IV. bataljona.

U 17.30 časova neprijatelj je rokirao svoje snage i u 17.45 sati napao II. bataljon, potpomognut vatrom iz 2 teška bacača. II. bataljon izvršio je juriš na neprijatelja, ali neprijatelj je uspio jakom vatrom iz šaraca da povrati bataljon na polazne položaje. Jednovremeno je neprijatelj u jačini od oko 100 vojnika, potpomognut jakom vatrom teškog bacača i brdskog topa, udario na III. bataljon, koji je držao desno krilo položaja, ali je napad bio odbijen, iako je neprijateljska pobočnica, jačine 60 konjanika, udarila na krajnji desni bok III. bataljona. Neprijateljski brdski top ispalio je za to vrijeme oko 150 granata, porušivši crkvu i još 4 zgrade u s. Ladislav.

Upoznavši naš položaj, neprijatelj je, dobivši pojačanje iz V. Trnovitice, u 18 časova napao položaj između IV. i II. bataljona, t.j. zapadnu ivicu s. Ladislav. Jačina neprijatelja bila je oko 600 vojnika. Ovaj napad neprijatelj je potpomagao vatrom iz haubice iz V. Trnovitice, vatrom iz brdskog topa i 3—4 bacača. Usprkos velikih gubitaka, neprijatelj je uskočio zapadnu ivicu s. Ladislav. II. bataljon uspio je jurišem da izbaci neprijatelja

---

rešnice) potučena je 12. partizanska brigada (prema izvještaju Štaba 6. korpusa NOVJ jedinice 12. divizije imale su u borbama kod Garešnice 5 mrtvih i 12 ranjenih — prim. red.) i obruč ka Hercegovcu probijen, čime je i upotrebom zrakoplovstva opasnost za posadu Hercegovac prestala.

Neprijatelj je bio onesposobljen za svako daljnje ozbiljnije djelovanje pa je u toku noći 20/21. VIII. 1944. godine otpočeo sa povlačenjem pravcem V. Zdenci, Grubišno Polje.

Neprijateljski gubici: 350 mrtvih, — ranjenih preko 300, — zarobljeno 7 partizana.

Vlastiti gubitci: jedan zastavnik i 7 domobrana mrtvih, ranjen jedan častnik (zapovjednih odbrane Hercegovac satnik Bošnjaković) i 25 domobrana i 1 njemački dočastnik.« (Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—32, k. 58).

iz jednog djela sela, ali dio neprijateljske snage, koji je napredovao od željezničke pruge duž sela, odbio je II. bataljon od crkve.

Da bi zatvorio prodor, Štab Brigade upotrebio je rezervu i posjeo cestu Ladislav — Trnava, da bi spriječio neprijateljsko nadiranje na bok III. bataljona, isti je ojačan sa jednom četom. U to vrijeme IV. bataljon je zalomio svoje desno krilo i zauzeo položaje oko pruge.

Štab Divizije, videći da je neprijatelj uspio da probije našu zasjedu, naredio je da se sjeverna napadna kolona povuče iz Hercegovca i jednim dijelom zaposjedne Pavlovac, a jednim dijelom Trnavu.

U 19 sati neprijatelj je pokušao prodirati dalje, ali dobivši jaku vatru s boka, odmah je otstupio nazad u selo. Poslije toga, neprijatelj je pokušao prodirati prugom i napao naš IV. bataljon. Uspio je da odbaci 3. četu tog bataljona, ali je ona jurišem povratila svoj položaj.

Novi položaj Omladinske brigade bio je: III. bataljon dolinom bezimenog potoka, koji utiče u V. Laislavicu, zatim sjeverozapadnim dijelom šume Selište. II. bataljon sjeverozapadnom ivicom šume Selište, pa na put Ladislav — Trnava kod bezimenog potoka. I. bataljon od toga puta do zapadne ivice sela Trnava (raskrsnica). IV. bataljon prugom za Garešnicu od usjeka na pruzi, pa do kote 128 i dalje dolinom bezimenog potoka ispred ivice šume Trupinski gaj. Po padu noći, neprijatelj se povukao na položaje južno od s. Ladislav. Svojim desnim krilom, neprijatelj je zašao u šumu prema našem IV. bataljonu. U to vrijeme, IV. bataljon je izgubio vezu sa Češkom brigadom, telefonska veza bila je prekinuta, a vatra iz neprijateljskih šaraca na njegovom desnom krilu bila je sve bliža. Kad je pak dobio vatru od neprijatelja koji je išao dolinom bezimenog potoka od k. 124 na putu Ladislav — Trnovitica i od neprijatelja koji je išao prugom prema usjeku, bataljon se povukao zajedno sa Češkom brigadom, sa kojom je bio uspostavio vezu. Borba na ovom sektoru trajala je do 22 sata. Preko cijele noći neprijatelj je podržavao jaku vatru iz šaraca sve do 4 sata ujutro, a u 4.40 sati ovaj Štab poslao je jednu četu kao pojačanje Štabu Omladinske brigade.

Na sektoru južne napadne kolone, neprijateljska vatra obasipala je naše položaje nesmanjenom žestinom. Vršena je priprema kod jedinica za novi napad koji je trebao biti potpomognut sa još dva bataljona iz XII. Udarne brigade, pored Mađarskog bataljona koji je bio stigao. Nedugo zatim dobiveno je naređenje da jedinice XVIII. Brigade ostanu na svojim položajima sve dok j.[užno] od njih ne prođu jedinice VII. Banijske

divizije,[8] a jedinice Omladinske brigade morale su ostati na svojim položajima dok ne prođu neke jedinice XII. Divizije i djelovi Bilogorskog NOP odreda. Poslije toga naređenja, Mađarski bataljon preuzeo je položaje jurišne čete iz IV. bataljona XVIII. Brigade. Ujedno je on pri povlačenju koje je uslijedilo 21. VIII. 1944., u 2 sata, obrazovao zaštitnicu. III. bataljon XVIII. Brigade zaposjeo je Jazavicu (trigonometar 136) radi osiguranja našeg boka. Jedinice Omladinske brigade otpočele su sa povlačenjem istoga dana u 5.30 sati. Samo pak povlačenje obih brigada izvršeno je neuznemiravano od strane neprijatelja.

Postavljeni zadatak, jedinice Omladinske brigade izvršile su, dok jedinice XVIII. Brigade nisu bile u stanju da likvidiraju neprijateljsko uporište zbog neprijateljske brojčane nadmoćnosti (išlo se s pretpostavkom da ih u uporištu ima 450, a bilo ih je 700—750), zbog velike zalihe municije kojom je raspolagao i neprekidno tukao naše položaje, kao i zbog nedovoljnog broja mina kod naših jedinica.

Zarobljen je jedan šmajser, 4 puške, 3 konja i jedno sedlo.

Naši gubitci u ljudstvu iznose: 24 mrtva, 126 ranjenih i 8 koji su ostali gluho-nijemi.

Među mrtvima nalaze se: drug Buban Božo, pomoćnik politkomesara III. bat. XVIII. Brigade, operativni oficir istog bataljona Vujić Teodor. Među ranjenim nalaze se: drug kapetan Vukić Ljubo, načel. štaba XVIII. Brigade, komesar IV. bat. iste brigade drug Despotović Branko i njegov pomoćnik drug Stanković Srećko.

Utrošeno je:

puščanih i mitraljeskih metaka	37.840
šmajserske municije	1.400
metaka za protutenk. pušku	56
mina za teški bacač	185
mina za laki bacač	15
mina za Džon-Bul	136
topov. prot. tenk. granata	20
ručnih bombi	85

Od jedinica XVIII. Brigade u ovoj borbi naročito su se istakli jurišna četa, III. i IV. bataljon. Od pojedinaca istakli su se drug Nikola Stanković, mitraljezac jurišne čete, koji se, iako ranjen, vratio na položaj gdje je bio ponovno ranjen. Drugovima je rekao da ne napuštaju uporište dok imaju i jednog živog i da mu čuvaju njegov mitraljez. Poslije toga on je umro. Pored toga, istakli su se slijedeći drugovi, koji su pod najvećom va-

[8] Ona je (bez dvije brigade koje su bile na Baniji) zatvarala pravac Bjelovar — Hercegovac (vidi dok. br. 51, 53 i 76).

trom prošli prepreke, da bi izvršili dobiveni zadatak i to: komandir čete III. bataljona drug Dokić Stevo, vodnik 3. čete III. bataljona drug Ličinić Trivo, desetar 2. čete III. bataljona drug Oštrić Josip, borac 1. čete IV. bataljona drugarica Blažević Zlata. Neobičnu hrabrost pokazali su: operativni oficir III. bataljona Vujić Teodor i pomoćnik politkomesara istog bataljona drug Buban Božo, koji su poginuli na čelu bataljona, vršeći povratni napad i odbacivši neprijatelja sa njihovog položaja, sa koga je bio uspio da ih potisne.

Od Omladinske brigade istakao se Štab III. bataljona, koji je u najtežim situacijama dobro upravljao svojim bataljonom i dobro se snalazio u toku borbi. Od pojedinaca istakli su se svojom borbenošću drugovi Doležaj Ljudevit, mitraljezac, i njegov pomoćnik drug Cirke Stjepan, oba iz Mađarskog bataljona, zatim komandir 1. čete III. bataljona, koji je, iako je bio napadnut premoćnim neprijateljem, izvršio juriš na njega i nije otstupio, te mitraljezac IV. bataljona drug Ravnak Ivan, vodnik Zoroja Đuro i bolničarka Strija Marija.

Slabi i neodgovorni u ovoj borbi pokazali su se Štab II. i IV. bataljona Omladinske brigade i to: IV. bataljon zato, što se bez ikakvog naređenja povukao drugim pravcem, a ne određenim, a II. zato, što je dozvolio da se jedna četa povuče sa položaja, bez da je od koga dobio za to naređenje.

Kritički osvrt na akciju:

Sam napad na Hercegovac otkrio je slabosti naše informativne službe, po kojoj smo imali obavještenja da ustaška satnija iz Zdenaca, jačine od 180 ljudi, nije otišla u Hercegovac, nego u Daruvar. Međutim, to nije bilo tačno, nego je istina da je posada iz Zdenaca, koja se najpre povukla pravcem prema Daruvaru, zaobilaznim putem došla u Hercegovac. Uoči samog napada na Hercegovac, neprijatelju je došlo pojačanje iz Garešnice od 70 vojnika i to 30 Njemaca i 40 ustaša. Isti su sa sobom dovezli 4 kamiona municije. Cjelokupno brojno stanje neprijatelja prema obavještenjima, koja smo dobili za vrijeme samog napada od mještana, iznosilo je oko 700 ljudi, tako da je neprijatelj brojčano bio jači od snaga koje su ga napadale.

U isto vrijeme neprijatelj je bio dobro pripremljen za naš napad i dan prije napada premjerio je otstojanja od teških bacača, pa do pojedinih kuća, a civilno pučanstvo većinom iselio osim partizanskih familija.

Neprijateljska utvrđenja bila su mnogo jača, nego što se je predviđalo i bilo je mnogo više spojnica i bunkera, a unutar samog uporišta nalaze se na nekoliko mjesta bodljikave žice.

Jedinice koje su napadale sa južne strane i prodrle do popovog doma i Češkog doma, bile su izložene jakoj neprijatelj-

skoj vatri, jer sam Češki dom spadao je u sistem uže odbrane, koju sačinjavaju mlin, Češki dom i Hrvatski dom. Grupa koja je napadala sa sjeverne strane, nije izvršila svoj zadatak i nije prodrla unutar. Jedna četa ove napadne kolone probila se do crkve, izbacila neprijatelja sa tornja, ne koristeći taj prolaz za ubacivanje svih snaga i za zaposjedanje crkve, što bi uveliko uticalo na ishod borbe. Ova greška skupo se osvetila, tako da je neprijatelj mogao da dvije trećine svoje vatre usmjeri prema južnoj koloni.

Omladinska brigada, koja se tukla na osiguranjima, neosporno se držala dobro, ali izveštaji Štaba brigade često su puta nerealni i ne daju pravu sliku situacije na položaju, o čemu smo poduzeli mjere da im ukažemo i da se ta bolest izliječi. Jedan bataljon ove brigade, prodiranjem neprijatelja do crkve u Ladislavu, otkinuo se i s njim se nije imalo dugo veze, a da taj štab bataljona nije poduzeo nikakve mjere, da uhvati vezu sa svojim pretpostavljenim štabom.

Upotreba partizanskih čarapa pokazala se vrlo dobra i baš pomoću njih prodrlo se u uporište.

Ova akcija pokazala je da naše jedinice nijesu u svakom momentu snabdijevene sa svim potrebnim materijalom za borbu i tek kad otpočne borba, onda se konstatuje da nedostaje ovo ili ono. Isto tako, iako su bile borbe žestoke, nije se vodilo računa o čuvanju municije, ne računajući na odlučni momenat. Tako se desilo da je minobacačka municija istrošena vrlo brzo, premda je svaki bacač imao prosječno 20—25 granata, a pripremna vatra minobacača nije se dovoljno koristila za prodor. Isti je slučaj i kod Džon-Bula, gdje je svaki Džon-Bul imao najmanje po 30 granata, a poslije 2—3 sata borbe već su ponestale.

Štab XVIII. Brigade, videći tešku borbu, alarmirao je sve jedinice o tome da mu nestaje municije. Međutim to nije bilo tako, i oni nisu bili ni taknuli još ni brigadnu rezervu.

Veliki broj gubitaka, u najvećem svojem broju, može se pripisati jačini neprijateljske vatre, ali istina da još naši borci, uprkos svih upozorenja, ne shvaćaju dovoljno značaj utvrđivanja, ukopavanja, korištenja zaklona i t. d. Najveći broj ranjenika je ranjen u noge od minobacačke vatre, što još više potvrđuje ovu činjenicu.

I uprkos toga da je akcija neuspjela, XVIII. Brigada, osobito jedinice koje su napadale sa južne strane, pokazale su veliku upornost i junaštvo. Individualnih herojstva bilo je u više navrata.

I. bataljon XVIII. Brigade, koji je napadao sa sjeverne strane, nije se dobro držao i u jednom momentu počeo je da se povlači bez naređenja. Brzom intervencijom Štaba Divizije, napravljen je red i bataljon je ostao na položaju.

Iz ove akcije mogli bismo izvući nekoliko korisnih iskustava: da svaki pješak mora znati rukovati partizanskim kesicama i upotrebljavati ih a jurišne čete da se osposobe za miniranje najtežih objekata.

Da šaržu municije treba povisiti, kako kod pješadije, tako i kod svih pratećih oruđa, da se u toku borbe ne bi postavilo pitanje municije.

Smatramo nužno potrebnim formiranje bojnih komora pri štabovima brigada i pri štabu divizije, tako da popuna municijom ne bi zavisila u svakom momentu od slagališta u pozadini.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
ppukovnik
Ivan Vondraček

Komandant,
pukovnik:
V. Kovačević

(M. P.)

P. s.

Služba veze za vrijeme akcije funkcionisala je dobro. Češće su se dešavali prekidi linija od neprijateljskih mina i granata, ali ubrzo zatim kvar je bio otklonjen. Sa XVIII. Brigadom veza je uspostavljena dosta kasno zbog nepažnje ljudstva iz čete za vezu pri Štabu Korpusa, koji su podizali liniju do ovoga štaba jer su se oni, kada im je ponestalo kabla, vezali na liniju koja je vodila od ovoga štaba do XVIII. Brigade i tako prekinuli vezu, iako im je bio dat u zajam potreban kabl (4 kotura), koga su oni pogrešno vezali na prekinuti kabl. Telefonisti ovoga štaba ispravili su tu grešku pravilnim vezivanjem linija.

Radio-veza, kao i veza kuririma, funkcionisala je dobro.

BR. 84

ZAPOVIJEST ŠTABA 9. DIVIZIJE NOVJ OD 26. AVGUSTA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA IZVRŠE NAPAD NA GRAČAC I SMREKOVAC[1]

ŠTAB
IX. DIVIZIJE N. O. V. JUGOSLAVIJE
26. VIII. 1944.—
u 12.00 sati.—

Op. 213/46. 9. VIII. 46
naknadno zavedeno

ZAPOVIJEST
(Sekcija Knin, Gospić 1 : 100.000)

U času kada Savezničke armije sa istoka, zapada i juga u nezadrživom naletu lome posljednja naprezanja njemačke armije, kada je pitanje oslobođenja porobljenih zemalja Evrope, te konačnog uništenja fašizma postalo blisko, četničke i kvislinške bande u našoj zemlji, a napose kod nas u Dalmaciji i Lici drže se i dalje grčevito za skut okupatora i uz njihovu pomoć i u zajednici s njima još uvijek pale, pljačkaju, ubijaju i prolivaju krv naših napaćenih naroda. To se naročito ispoljilo u posljednje vrijeme na komunikaciji Knin — Otrić — Gračac — Gospić, gdje neprijatelj aktivizira domaće bande u pravcu našeg oslobođenog teritorija, kako bi on nesmetano komunikacijama vršio saobraćaj i izvlačio svoje trupe i opljačkani materijal iz naše zemlje, i otežao vezu naše vojske u unutrašnjosti sa sjevernom Dalmacijom, otkuda je moguće snabdijevati od strane Saveznika. Na osnovu svega toga našą Divizija dobila je zadatak,[2] da zauzme neprijateljsko uporište Gračac, Smrekovaču, razbije četničke bande na tom prostoru i tako otvori slobodan put u Dalmaciju.[3]

Neprijateljske snage na tom sektoru: U garnizonu Gračac nalazi se oko 100 legionera (jedna četa) 384. regimente[4] 373. »Tiger« divizije, pod komandom njemačkih oficira, Gračačka četnička brigada (do 300 četnika). Garnizon Smrekovača: dva voda legionera iz I. bataljona 383. regimente, jačine oko 70 voj-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 6—1/1, k. 842 A.

[2] Vidi zapovijest Štaba 8. korpusa dok. br. 73.

[3] O borbama za Gračac i Smrekovac, 28. i 29. avgusta 1944, vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 9. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 1. septembra 1944.

[4] puka

nika. Na Radusini oko 100 četnika, koji drže položaje na Čulumu i na Vučjem Vrhu. Garnizon Lovinac oko 250 ustaša 35. ustaške bojne. U ostalim garnizonima duž ovih komunikacija nalaze se posadne snage i ne pretstavljaju opasnost za brzu intervenciju. Sve te snage duž komunikacija uglavnom su četnici ili legioneri. Samih Njemaca imade vrlo malo, većinom komandni kadar. Moral kod neprijateljskih snaga u ovim uporištima je u posljednje vrijeme znatno oslabio, uslovljen međunarodnom situacijom. Naročito četničke bande u ovom momentu ne pretstavljaju neku jaču vojničku organizovanu snagu.

Naše snage: U napadu na garnizon Gračac učestvovaće kompletne dvije brigade, ojačane s jednim divizionom artiljerije (jedna haubica 105 mm, 2 brdska topa 75 mm, 1 poljski top). Garnizon Smrekovaču napadaće jedna brigada bez jednog bataljona. Kao osiguranje služiće snage XIX. Dalm. divizije i XXXV. Divizije, kao i Kninski i Zadarski N.O.P. odred i to: XIX. Divizija sa jednom brigadom[5] osiguravaće ovu operaciju od pravca Otrića i Srba, posjedanjem položaja: Šuplje Brdo (k. 896) — Ljut (k. 1162) — Gola Mila (k. 985) — Muda (k. 851). Sa ostalim dijelom snaga aktivno će djelovati na komunikaciju Pađene — Kistanje — Benkovac — Obrovac. Od pravca Gospića ovu akciju osiguravaće VII. Dalm. brigada XXXV. Divizije, aktivnim dejstvom prama Sv. Roku i Lovincu.

Mogućno je sadejstvo Savezničke avijacije.

Važnost ove operacije je velika, kako po svom vojničkom tako još više po svom političkom značenju i zahtjeva od svih boraca i rukovodilaca maksimum napora za potpuno izvršenje postavljenog zadatka. U cilju izvršenja zadatka

NAREĐUJEMO:

Zapadna kolona:

III. Dalm. udar. brigada — III. Dalm. udar. brigada likvidiraće Gradinu (k. 616), k. 560 i upasti u grad. Pravac napada: Omsica — preko Otuča kod k. 616 — Mrdalji — Tom. Ljubović. Odatle nastupa u borbenom rasporedu u tri napadne kolone. Zona širenja lijevo Otuša — desno cesta Gračac — Obrovac uključivo. Svaku od napadnih kolona obrazuje po jedan bataljon, od kojih jedna napada preko k. 707 na Gradinu, druga preko Bukove Kose (k. 832) komunikacijom Gračac — Gospić, gdje ima da likvidira bunker, koji se nalazi na toj cesti

[5] Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 73.

kod crkve na ulazu u mjesto. Po likvidaciji produžuje napad u grad. Treća kolona likvidiraće k. 560 kraj ceste Gračac — Obrovac, po likvidaciji produžuje prema centru grada. Jedan bataljon ove brigade neosjetno će se provući i postaviti u zasjedu južno od Gračaca na pruzi ispod k. 740 sa zadatkom da spriječi bjegstvo neprijatelja u Velebit. Teško oružje brigade plasirati na pogodnom mjestu između k. 707 i k. 832 (Bukova Kosa). Osmatračnica Štaba brigade na k. 832.

Istočna kolona:

IV. Splitska brig.

IV. Splitska brigada ima za zadatak da likvidira k. 568 na komunikaciji Bruvno — Gračac, zaselak Kontići, Vukelića Brdo, koje se nalazi sa južne strane ceste Gračac — Smrekovac — Otrić. Pravac napada: Grcalo — Glogovo — Gračac. Zona širenja desno rijeka Otuča — lijevo put koji se odvaja od komunikacije Gračac — Smrekovac i vodi južno ka k. 547. Napad izvršiti u tri napadne kolone i to: s jednim bataljonom: Glogovo— Cvetkovići — k. 788 sa zadatkom likvidacije uporišta kod Cvetkovića kuća (k. 568). Jedan bataljon: Glogovo — Cvetkovići — Podkokirna sa zadatkom da likvidira neprijateljske položaje kod Kontića kuća i zauzme topove, koji se nalaze negdje zapadno od katoličkog groblja nedaleko komunikacije Gračac — Smrekovac. Treći bataljon: Glogovo — Jerkovića dol — Kuk preko ceste i izvršiti napad s južne strane Gračaca, likvidiravši Vukelića Brdo energično udariti ka centru grada. Jedan bataljon očistiće od eventualnih četničkih posada Kuk (k. 607), k. 553 i Kesiće i potom se smjestiti po nahođenju Štaba brigade i služiti kao rezerva.

XIII. Južnodalmatinska brigada

XIII. Južnodalm. brigada ima za zadatak po mogućnosti da sabije četničke snage koje se nalaze na Vučjem Vrhu i Čulumu i uništi, da likvidira posadu legionera na Smrekovcu, ili u slučaju da ih ne mogne likvidirati sabije ih u jedno i apsolutno im onemogući ispad ili dejstvo u pravcu Gračaca. Na ova uporišta izvršiti obuhvatni napad prav-

cem Glogovo — Trbojevići, te jednom kolonom preko ceste na k. 703 ka k. 862, izdvojivši jedan krak na cesti, koji da napadne Vučji Vrh. Drugim obuhvatnim krakom napasti: Glogovo — Drobci na k. 858. Tu izdvojiti jedan krak, koji će preko k. 878 produžiti ka k. 862. Daljnji tok napada upriličiti prema skupljanju neprijatelja. Jedan bataljon ove brigade biće upućen kao osiguranje od pravca Lapac — Mazin — Bruvno s time da zaposjedne položaje na Zuleševici i Lumbardeniku. Ove snage imaju zadatak da ovu komunikaciju najtemeljitije poruše na što većem prostoru, te postavljanjem nagaznih mina i aktivnom obranom prepreka onemoguće svaku intervenciju neprijateljskih snaga ovom komunikacijom u pravcu Gračaca.

Način izvođenja akcije:

Prama podacima neprijatelj u Gračacu nema dovoljno snaga, da bi zaposjedao stalno sve fortifikacione objekte. Napose on nema mogućnosti, da od tih snaga izdvoji jednu jaču manevarsku skupinu, koju bi bacao po volji na onu stranu gdje bi situacija zatražila. On položaje noću posijeda manjim snagama, a sistem odbrane uopće mu je kordonski. Ako bi se u ovoj akciji postiglo iznenađenje pri napadu na isturene položaje, vatrom teškog oružja obasulo po gradu, time bi se rastrojilo neprijateljsku organizaciju odbrane i spriječilo podhranjivanje položaja ljudstvom koje nije na položaju već u kućama se odmara. Budući Gradina skupa sa Čeklića Glavicom (k. 560) pretstavljaju ključ neprijatljske odbrane, to će Štab III. Dalm. udar. brigade učiniti sve, kako bi energičnim i brzim naletom likvidirali ove kote, a svojim bacačima onemogućili neprijateljev kontra-napad. Jer neprijatelj raspolaže također teškim oružjem (4 topa i 3 teška bacača, razmješteni: top i bacač na Gradini, top kod Cvetkovića kuća, top i bacač kod Kontića, top i bacač na k. 560), to će štabovi bataljona isturiti naprijed energična bombaška i mitraljeska manja odjeljenja u rastresenim strojevima, dok će zadržavati veći dio snaga u rezervi, koje će pravo-

vremeno i brzo ubacivati prema prodiranju ovih manjih grupa. Neprijatelj očekuje napad sa sjeverne strane, pa je s te strane postavio žicu i mine, zato baciti težište napada obuhvatom sa zapadne i jugozapadne strane. Koristiti udarnu grupu ubacivši je u grad prije početka borbe, koja da proizvede paniku i rastroj neprijatelja. Možda će neprijatelj (naročito četnici) pokušati da bježi kroz otvoreni prostor između Žižinke i puta sa juga Gračaca koji vodi ka k. 547, prama Velebitu, bataljon koji je u zasjedi treba da bude lukav, pa ne pucati odmah, kako bi ih ovim pravcem namamio. IV. Splitska brigada treba da teži u prvom redu da ovlada topovima kod Kontića kuća i da naročito bude brz i energičan napad bataljona sa južne strane. Sve naše jedinice u ovoj akciji treba da obilno koriste koncentričnost i nadmoćnost svojeg naoružanja. XIII. Južnodalm. brigada treba da teži da četnike koji se nalaze na Vučjem Vrhu i Radusini sabije u tunel na pruzi (to isto su oni učinili prilikom zadnjeg napada), zatim dovući eksploziva i tunel zatrpati. Uopće napad mora biti brz i silovit, koncentričan i istovremen sa sviju strana. Pri nailasku na žice biti oprezan, praviti otvore eksplozivom i ručnim bombama, a kroz otvorene rupe provaliti.[6]

Artiljerijski divizion XXXV. Divizije NOVJ:

Artiljerijski divizion XXXV. Divizije smjestiće se u Dukićima, osmatračnicu isturiti na k. 788 i čim počne napad tući će most u centru Gračaca, kasnije će prenositi vatru prema traženju ovoga Štaba.

Rezerve:

Poslije čišćenja Kuka i Kesića rezervu će obrazovati bataljon IV. Splitske brigade, koji ima taj zadatak. Po zauzimanju Gračaca i ovlađivanju komunikacijom Gračac — Otrić rezervu će obrazovati IV. Splitska brigada, dok će XIII. Južnodalm. brigada smijeniti brigadu XXXV. Divizije i preuzeti od nje osiguranja prama Lovincu. III. Dalm. udar.

[6] Poslednje tri riječi u originalu ne mogu se pročitati.

brigada smijeniće V. Udar. brigadu XIX. Divizije i preuzeti osiguranja na komunikaciji prama Otriću.

Veza: Veza će se održavati putem radio-stanica i to: prva veza III. Dalm. udar. brigade sa Štabom Divizije u 5.30, onog jutra kada otpočne napad. XIII. Južnodalm. brigada sa Št. Div. prva veza u 6 sati. IV. Splitska brigada sa Št. Divizije prva veza u 6.15 sati. Tokom čitavog dana veza će se održavati svakog sata počevši od početne veze. Telefonska veza biće uspostavljena između Štaba Divizije i Štaba III. Dalm. ud. i IV. Splitske brigade, kao i diviziona topova. Za ispravno funkcionisanje veze pobrinuće se ref. za vezu pri Štabu IX. Divizije. Osim toga štabovi brigada slati će ovom Štabu svako dva sata pismeni izvještaj o situaciji.

Sanitet: Štabovi brigada odrediće sanitetske punktove za svoje jedinice, od kojih punktova evakuaciju ranjenika organizovati isključivo pomoću seljaka i omladine. Kirurška ekipa Divizije nalaziće se u Omsici, kamo upućivati sve ranjenike. Organizaciju daljnjeg transporta preuzeće na sebe ref. saniteta Divizije.

Intendantura: Načelnik Intendanture Divizije pobrinuo se preko intendanata brigada, da doturivanje hrane borcima na položaj bude pravovremeno i u dovoljnoj količini. Po zauzimanju Gračaca intendant Divizije preuzeće na sebe evaukuaciju čitavog materijala, dok rukovodioci vojnički i politički ne smiju dozvoliti pojedinačno uzimanje stvari, što bi ličilo na pljačku i time krnjilo ugled naše vojske, koja u ovoj akciji treba da izazove divljenje stanovništva.

Zaštita od neprijateljskog dejstva iz vazduha: Sve jedinice organizovaće ovu zaštitu svojim sredstvima.

Savezničkoj avijaciji obilježavati naše položaje mahanjem bijelih maramica i vatrom teškog oružja označavati položaje neprijatelja.

Utvrđivanje: Jedinice na osiguranju izvršiti će fortifikacijsko utvrđenje položaja. Komunikacije

temeljito porušiti i na velikom prostoru postaviti mnogo nagaznih mina (napraviti skicu postavljenih mina).

Znaci raspoznavanja i ugovoreni znaci:

Za noć: **Tito — Pobjeda — Marko;** kontrolni: 1—11.

Za dan: pozivni znak: dizanje puške vertikalno u vis, odgovor: mahanje kapom u krug iznad glave; kontrolni: Oj Ante, Oj Mile.

Za noć ————: **Bomba — Bihać — Bruvno;** kontrolni: 3—8.

Za dan ————: držanje puške sa obadvije ruke u horizontalnom položaju iznad glave, odgovor: iznošenje puške u vertikalnom položaju ispred tijela i sa njom učiniti dva pokreta u desno; kontrolni: Koča—Peko.

Za noć ————: **Kapa — Karlovac — Konjev;** kontrolni: 4—9.

Ugovoreni znaci: Zauzeće kote objaviće se paljenjem vatre na istoj koti ili ako je u blizini štale ili kuće.

»Trpimo od vatre naše artiljerije« ili uopće od naše vatre — dvije crvene raketle.

»Potrebna je koncentracija vatre teškog oruđa« — jedna crvena raketla u pravcu položaja, koji želimo da se tuče.

Postupak sa zarobljenicima i narodom:

Postupak sa zarobljenicima i onima koji se sami budu predali treba biti korektan. Sve predvoditi štabu brigade, a ovi će ih proslijediti za Štab Divizije.

Postupak sa narodom mora biti što bolji. Narod treba da osjeti da je naša vojska prava narodna vojska, za razliku od one nasilničke i pljačkaške sa kojom je do sada živio. Narod treba da osjeti toplinu i bliskost naših boraca i rukovodilaca, na što iste dobro pripremiti.

Početak napada:

Napad će započeti noću ———— u —— časova. Do ovoga časa sve jedinice moraju

stići na određene polazne položaje, a osiguravajući djelovi na osiguranja.

Prije početka napada sravniti satove.

Komandno mjesto:
Štab divizije: Komandno mjesto Štaba Divizije nalaziće se na k. 788. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p. pukovnik:
Andro Kovačević

Komandant — p. pukovnik:
A. Banina

ŠTAB IX UD. DIVIZIJE
OPERATIVNI OTSEK
Broj 213
9. VIII. 1946. g.

BR. 85

IZVJEŠTAJ ŠTABA 1. BRIGADE OD 26. AVGUSTA 1944. ŠTABU 7. DIVIZIJE NOVJ O NAPADU NA VOZ NA PRUZI SISAK — SUNJA[1]

ŠTAB I. UD. BRIGADE
VII. UD. DIVIZIJE N. O. V. J.
Op. broj 54.
26. VIII. 1944

Operativni izvještaj o napadu
na vlak dostavlja.

ŠTABU VII. UD. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE

Pruga koja vodi Sisak — Sunja nalazi se ispod padina Komarevo — Kinjačka — Blinjski Kut obilježena na sekciji Petrinja, Kostajnica 1": 100.000. Od naših jedinica u borbi je učestvovao II. i IV. bataljon dok je I. i III. bataljon osiguravao naše jedinice koje su se nalazile u zasjedi i to:

I. bataljon nalazio se u zasjedi prema Brđanima na koti 107, a III. bataljon nalazi se na osiguranju u zasjedi na cesti koja vodi za Novo Selo u šumi Stari gaj i šumi Piskornjač.

Neprijatel je naišao prugom od Siska u pravcu Sunje sa osobnim vlakom koji je bio podminat. U vlaku se nalazilo 40—50 neprijateljskih vojnika, iz raznih jedinica, koji su putovali većinom na odsustvo i sa odsustva. Također u vlaku se nalazilo i to: 3 ustaška oficira i jedan njemački.

Naša odluka bila je da se vlak napadne i uništi zajedno sa posadom i da se prekine saobraćaj neprijatlju na toj pruzi. Zapovijest je izdana usmena i to: I. bataljon da zaposjedne bezimene kote prema selu Brđanima, a III. bataljon da zaposjedne šumu Stari gaj (kotu 163), a II. bataljon da bude kao rezerva kod Štaba brigade dok je IV. bataljon dobio zadatak da napadne i uništi vlak na pruzi Sisak — Sunja ispod sela Kinjačke.

Borba se je vodila 25. VIII.,[2] a počela je u 17 časova i 30 min. prilikom dovođenja jedinica na položaj za napad koji neprijatelj nije očekivao jer je cijelog dana, tj. od 6 sati jutra, vršio saobraćaj prugom Sunja — Sisak i obratno. Na temelju toga Štab ove brigade je donio odluku da bez neke veće pri-

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 38/2, k. 816.

[2] Napad je izveden 24. avgusta (vidi dok. br. 97 i 131 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 4—13/I, k. 429 A).

preme izvrši napad na neprijateljski voz, da bi se postiglo iznenađenje kod neprijatelja.

Bataljoni su privukli neopaženo u blizinu od 100 metara svoje snage do pruge gdje je bila postavljena mina koja će da eksplodira kad naiđe voz. Kada je voz naišao mina je eksplodirala ali nije pod vozom već pozadi voza oko 100 metara. Naše jedinice koje su se nalazile u zasjedi kada su vidile da će voz da promakne neoštećen otvorile su vatru iz p. mitraljeza i teških mitraljeza, kao i iz protivkolske puške, našto je strojovođa bio prisiljen da zaustavi vlak i pobjegne iz vlaka. U isto vrijeme otvorena je vatra iz naših pratećih oruđa tj. iz minobacača. Ovo je očevidno zbunilo neprijatelja tj. neprijateljske vojnike, koji se u prvi mah nijesu mogli snaći. IV. bataljon u prvom naletu upao je u vlak, koji je bio zaustavljen na pruzi i počeo sa uništenjem vlaka i evakuacijom plijena, koji se je nalazio u vlaku. II. naš bataljon, koji se je nalazio u rezervi Štaba brigade, dok je vlak bio zaustavljen prebacio se je na lijevu stranu pruge i onemogućio neprijatelju bježanje, koji je pokušao pobjeći iz voza u pravcu Siska. IV. bataljon likvidirao je neprijatelja, koji se je nalazio u vozu, a II. batalijon uništio je neprijateljske vojnike, koji su pokušali pobjeći u pomenutom pravcu. Poslije ovoga napada naše jedinice povukle su se u svoje polazne baze, svaka u svom pravcu.

Postavljeni zadaci za ovaj napad postignuti su.

Zarobljeno je 14 neprijatelj. vojnika, 2 podoficira. Od zarobljenih vojnika jesu 2 Nijemca, 2 Čerkeza. Također je zarobljeno 12 željezničara i 18 civila. Ukupan broj iznosi 46 zarobljenih. Ubijeno je 35 nepr. vojnika, među kojima se nalazi 1 domobranski satnik i 1 ustaški nadporučnik, kojima imena nisu ustanovljena, pošto se arhiva tj. njihovi dokumenti nalaze u Štabu divizije u arhivi, koja je predata oper. oficiru divizije. Zaplijenjeno je 1 šmajser sa 150 metaka, 9 karabina sa 200 metaka, 5 pištolja. Uništeno je 8 vagona i 1 lokomotiva. Također je zaplijenjeno 70 kg meda, 1 kotač, i oko 30 pari vojničkog odijela što boljeg, što lošijeg, koja su skinuta sa mrtvih i zarobljenih.

Naši gubici u ovoj borbi jesu 2 lakše ranjena druga.

Utrošeno je 4.175 metaka raznog kalibra, 8 mina za teš. bacač.

U ovoj borbi svojom hrabrošću i borbenošću istakli su se II. i IV. bataljon naše brigade .

Umješnim rukovođenjem i ličnom hrabrošću istakao se komandir 3 čete II. bataljona drug Banić Đuro.

U ovoj borbi nije bilo jedinice a niti pojedinca koji su se slabo držali.

Ovaj napad je bio bez pogrešaka.

Veza između jedinica dobro je funkcionisala. Sva izdata naređenja na vrijeme su izvršivana, ali brzim i energičnim napadom na neprijatelja postignuto je iznenađenje i onemogućeno neprijatelju da se pripremi i organizuje za borbu.

Štednji municije nije se posvećivalo dovoljno pažnje i utrošen je velik broj metaka.

Iz ove operacije možemo izvući slijedeće pouke:

1.) Izvršena i neopažena koncentracija i privlačenje na mjesto napada.

2.) Preduzimati napade u ono doba dana, kad neprijatelj potpuno slobodno se kreće i na onim mjestima gdje se neprijatelj najmanje nada.

Listu gubitaka dobićete naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, Komandant — kapetan.

BR. 86

IZVJEŠTAJ ŠTABA 32. DIVIZIJE OD 27. AVGUSTA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O BORBAMA I RADU OD 14. DO 27. AVGUSTA[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj: 183/44
Dne 27. VIII. 1944 god.

Predmet: Operativni izvještaj za drugu polovicu mjeseca augusta.

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOVJ

Dana 14. augusta 1944 godine naša Divizija nalazila se na sektoru: Udarna brigada »Braće Radića« Šandrovac — Vel. i Mala Pupelica, a Brigada »Matija Gubec« Lasovac — Bedenik. Istoga dana radilo se sa borcima na vojno-političkoj izgradnji, a ujedno vršena su izviđanja neprijateljskog uporišta Bjelovar i Vel. Trojstvo. Neprijatelj nije izlazio iz uporišta i do sukoba nije došlo.

15. augusta 1944 god. Jedinice su se nalazile na istim položajima. U toku dana izvršena je podjela oružja i spreme koja je stigla iz Korpusa.

Brigada »Matija Gubec« po odobrenju Štaba Divizije, postavila je sa dva bataljona zasjedu neprijatelju koji se vraćao od pravca Daruvara. Zasjeda je postavljena na sektoru između Drljanovca — šume Đurište — Vel. Pisanice.U toku dana i noći neprijatelj nije naišao, već je u svom pokretu stigao do mjesta Pavlovac, te tako nije došlo do sukoba između naših jedinica i neprijatelja. Bataljoni Brigade »Matija Gubec« ostali su i dalje u zasjedi.

16. augusta 1944 god. Jedan bataljon Brigade »Matija Gubec« u jutro rano spustio se je iz sela Lasovac i zauzeo položaj u Bedeniku na raskršću kod crkve, da bude kao prihvat za ona dva bataljona koja se nalaze u zasjedi i bočno osiguranje prema Severinu.

U 8 sati 30 min. patrole Brigade »Matija Gubec« utvrdile su svojim izviđanjem da se neprijatelj povlači pravac Dražica — Orlovac — Sasovac — Nova Rača — Stara Rača. Na osnovu

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 11—36/4, k. 551 a.

izviđanja i podnijetih izvještaja Štab Brigade donio je odluku da se zauzmu novi položaji koji će biti povoljniji za napad na neprijatelja. I. i II. bataljon zauzima položaje Drljanovac — Bulinac, a III. ostaje u Bedeniku. Istovremeno dok je neprijatelj nastupao iz pomenutih pravaca, jedna kolona od 300 Čerkeza stigla je od Bjelovara za Severin kao prihvatnica dolazećim neprijateljskim snagama od pravca Daruvara. II. bataljon izvršio je prepad na neprijatelja u Severinu i nanio mu velike gubitke i povukao se. I. bataljon povukao se je iz Drljanovca i zauzeo položaj sa dvije čete na koti 121, dok je jedna četa sa operativnim oficirom ostala bez veze. Neprijatelj je stalno kretao i nailazio sa novim snagama, tako da su naše jedinice bile pritisnute bočno pa skoro i sa leđa. Četa koja je ostala bez veze, u gužvi našavši se između neprijateljskih nadmoćnijih snaga, imala je osjetne gubitke u ljudstvu i oružju. Snage neprijatelja neprestano su pristizavale i Brigada »Matija Gubec« povukla se sa svojim snagama za Lasovac.

U toj borbi gubitci neprijatelja iznose 80—100 neprijateljskih vojnika izbačenih iz stroja. Naši gubitci:

mrtvih 6,
ranjenih 8,
nestalih 17.
Gubitci u oružju:
p. mitraljeza 6,
šmajsera 1.

Utrošeno municije 7.800 metaka.

Izviđačka služba pre početka borbe i za vrijeme same borbe nije zadovoljila. U vezi sa tim Štab Brigade nije poznavao situaciju, te je preuranio sa napadom, a snage neprijatelja stalno su pristizavale i jedinice su se našle odjednom između neprijateljskih snaga, koje su bile nadmoćnije, veza među jedinicama i saradnja nije uopće postojala, te su jedinice bile primorane da se povuku pred pritiskom neprijatelja, uz osjetne gubitke u ljudstvu i oružju.[2]

Udarna brigada »Braće Radića« za to vrijeme vršila je pripreme za izvršenje pokreta u Podravinu, radi mobilizacije, oko Črešnjevice — Kozarevca, gdje će doći i Brigada »Matija Gubec«. Udarna brigada »Braće Radića« izvršila je pokret u 14 sati 30 min. iz mjesta Vel. Pupelica i zauzela nove položaje u M. Črešnjevici i iznad nje.

17. augusta 1944 god. U 5 sati ujutro rano Brigada »Matija Gubec« izvršila je pokret za Kozarevac, gdje je stigla sa Štabom Divizije oko pola 8 sati.

---

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 60 i 126 u ovoj knjizi i dok. br. 1—268/26, k. 112 u Arhivu V.I.I.

Udarna brigada »Braće Radića« u jutro rano oko 7 sati bila je napadnuta od 250 ustaša iz Pitomače, koji su uspjeli, zbog slabe izviđačke službe i patrolne službe naših jedinica, da dođu na vis koji se je nalazio iznad štaba Brigade. Na istom položaju nalazila se je jedna četa. Ista je odmah prihvatila borbu sa neprijateljem, tako da je došlo do hvatanja za prsa i vrlo bliske borbe. Ostale jedinice odmah su prešle u napad i neprijatelja razbile i protjerale, goneći ga sve do Pitomače. Tom prilikom poginuo je jedan ustaški satnik, jedan natporučnik i jedan vodnik. Na bojnom polju ostao je natporučnik i vodnik. Ukupni gubitci neprijatelja iznose oko 25 izbačenih iz stroja. Zarobljeno je dvije puške, jedan pištolj i nešto vojne spreme.

Naši gubitci: 4 poginula i
5 ranjenih.

Utrošeno municije: 2500 metaka i 10 mina za teški bacač.

18. VIII. 1944 godine. Jedinice se nalaze na istim položajima, t.j. Udarna brigada »Braće Radića«: M. Črešnjevica i položaj oko nje, a Brigada »Matija Gubec«: Kozarevac i položaji oko istog mjesta. Štab Divizije nalazio se u vinogradima između M. Črešnjevice — Kozarevca.

U toku dana vršene su pripreme za napad na neprijateljsko uporište Pitomača. Likvidaciju uporišta dobila je u zadatak Udarna brigada »Braće Radića« i osiguranje prema Virovitici dok Brigada »Matija Gubec« držala je zasjedu prema Kloštru i prema Sesvetama. Brigada je ujedno vršila i fingirani napad na Kloštar.

Napad je izvršen u 2 sata i trajao do 7 sati ujutro, u koje vrijeme su se bataljoni povukli na stare položaje, neizvršivši zadatak. Podatci koji su dobiveni od informativne službe bili su netačni, jer se u uporištu nalazila cjela jedna bojna (37. bojna) a podatci su dobiveni da se u uporištu nalazi svega 150 neprijateljskih vojnika.

Jedinice Udarne brigade »Braće Radića« u napadu na uporište pokazale su sposobnost za izvršenje težih zadataka, žilavost, upornost i hrabrost boraca ove Brigade i ovaj puta došle do izražaja. Iako se neprijatelj krvavo branio i bio rasturen po svim kućama, naše jedinice uspjele su da istjeraju neprijatelja iz 16 kuća i da ga sabiju na sektor oko crkve. Sa daljnjom likvidacijom nije se moglo produžiti, jer nije bilo dovoljno snaga za držanje zasjede preko dana. Neprijatelju su nanijeti vrlo veliki gubitci i na bojnom polju nađeno je oko 6 mrtvih, zarobljen je jedan karabin sa 300 mauzer metaka. Ukupni gubitci nepri-

jatelja, prema tačno dobivenim podatcima, iznose 58 mrtvih i ranjenih.[3]

Naši gubitci: 4 mrtva i
24 ranjena.

Gubitci u oružju: jedan engleski p. mitraljez.

Utrošak municije: 7.240 metaka,
14 mina za džon-bul,
3 defanzivne i 12 ofanzivnih bombi.

Bataljon Brigade »Matija Gubec« koji se nalazio u zasjedi kod Kladara, zbog nesavjesnosti komandanta i politkomesara bataljona, nije se povukao na vrijeme, već sutradan obišavši neprijateljsko uporište Pitomaču. Komandant i politkomesar bataljona kažnjeni su degradacijom na komandira i komesara čete.[4]

19. augusta 1944 god. Jedinice se nalaze na starom položaju iznad Kozarevca i M. Črešnjevice. U toku dana borci su se odmarali. Ranjenici su otpravljeni odmah u bolnicu. Neprijatelj je iz uporišta Pitomača u toku dana poslije povlačenja naših jedinica došao do Grabrovnice i Vel. Črešnjevice. Jedinice su stavljene u pripravnost, ali do sukoba nije došlo.

20. augusta 1944 god. Jedinice se nalaze na istim položajima, s tim što Udarna brigada »Braće Radića« jedan bataljon ima u zasjedi na cesti Đurđevac — Kloštar, šuma Sječa (sekcija Bjelovar 1 : 100.000). Na zasjedu naišla jedna neprijateljska patrola od 7 vojnika, vozeći se u kolima. Jedan novi borac prerano opalio metak, neprijatelj poskakao iz kola, pobjegao u kukuruze, a po koji također sa kolima, tako da su neprijatelju u mrtvima i ranjenima nanijeta svega četiri gubitka. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Po jedinicama radilo se kako vojnički tako i politički. Neprijatelj izišao iz uporišta Pitomače do Otrovanca. Do sukoba većih razmjera nije došlo.

21. augusta 1944 god. Jedinice se nalaze na istim položajima, s tim što je Udarna brigada »Braće Radića« sa dva bataljona izvršila pokret i zauzela položaj u Vel. Črešnjevici i iznad nje, a jedan bataljon išao je u zasjedu kod Kloštra. Do sukoba u toku dana i noći sa neprijateljem nije došlo.

22. augusta 1944 god. Brigada »Matija Gubec« izvršila je pokret 20. VIII. 1944 godine za Sedlaricu radi mobilizacije i tamo se nalazi sve do 22. VIII. 1944 god., a Udarna brigada »Braće

---

[3] Prema podacima Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva i PTS, neprijateljski gubici su bili: 4 poginula i 12 ranjenih (vidi dok. br. 127 u ovoj knjizi i dok. br. 1—268/26, k. 112 u Arhivu V.I.I.).

[4] Detaljniju analizu rada jedinica prilikom napada na Pitomaču dao je Štab 32. divizije u posebnom izvještaju (vidi dok. br. 60).

Radića« drži također iste položaje. Istoga dana u jutro rano svaka brigada postavila je po jedan bataljon u zasjedi i to Udarna brigada »Braće Radića« kod Kloštra, a Brigada »Matija Gubec« kod Otrovanca. Neprijatelj nije naišao i do sukoba nije došlo.

23. augusta 1944 god. Jedinice se nalaze na istim položajima. Radi se na vojno-političkoj izgradnji boraca, drže se pod kontrolom uporišta Kloštar i Pitomača. Neprijatelj nije izlazio, niti vršio bilo kakve pokrete iz uporišta, do sukoba sa njim nije došlo.

24. augusta 1944 god. Jedinice se nalaze na istim položajima. Jedan bataljon Brigade »Matija Gubec« držao je zasjedu kod Pitomače, položaj Vel. Polje, a jedan bataljon Udarne brigade »Braće Radića« kod Kloštra. Neprijatelj nije naišao na naše zasjede i iste su se povukle u sastav svojih brigada.

U 20 sati jedinice su izvršile pokret i zauzele nove položaje i to: Udarna brigada »Braće Radića« Kozarevac, a Brigada »Matija Gubec« M. Črešnjevica. Jedan bataljon izvršio je pokret za Bedenik, radi mobilizacije Mađara. Ovoga dana do sukoba sa neprijateljem nije došlo.

25. augusta 1944 god. Jedinice se nalaze na novim položajima. Jedan bataljon Brigade »Matija Gubec« drži zasjedu kod Kloštra, a Udarna brigada »Braće Radića« uputila jednu četu u zasjedu na cestu između Đurđevca i Kloštra. Na zasjedu Brigade »Matija Gubec« nisu naišle nikakove neprijateljske snage, dok su na zasjedu Udarne Brigade »Braće Radića« naišle neprijateljske snage od Đurđevca u jačini od 100 ustaša. Četa ih je pustila sasvim blizu, zatim plotunskom vatrom nanijela neprijatelju gubitke. Cjeni se na 10 mrtvih i ranjenih ustaša.[5] Na našoj strani nije bilo gubitaka. Četa se odmah povukla u sastav svoje brigade. Tom prilikom utrošeno je 380 metaka.

Na večer istoga dana upali su u uporište Kloštar izviđači pri Štabu Divizije i izviđači Brigade »Braće Radića« i napravili kod neprijatelja zabunu. Tom prilikom, došlo je do međusobne borbe između ustaša, koji su dolazili u pomoć iz Đurđevca i ustaške zasjede u zasjedi kod Kloštra. U toj borbi koja je bila dosta žestoka neprijatelj si je nanio gubitke od 9 mrtvih i 16 ranjenih. Naši izviđači izvukli su se iz uporišta bez ikakvih gubitaka.[6]

26. augusta 1944 godine. Jedinice se nalaze na istim položajima. Radi se vojnički i politički. U toku dana neprijatelj nije izlazio i do sukoba nije došlo.

---

[5] U dnevnom izvještaju PTS o tome piše: »25. 8. 1944. na putu iz Đurđevca u Kloštar (9-ji Đurđevac) napadnuta je jedna sat (četa — prim. red.) V. staj. djel. zdruga U.V. Napad je odbijen bez vlastitih gubitaka. Gubitci neprijatelja nepoznati«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—268/26, k. 112.)

[6] Vidi dok. br. 134.

27. augusta 1944 god. U 4 sata u jutro rano u vezi naređenja Štaba X. Korpusa, naša Divizija izvršila je pokret i zauzela nove položaje i to: Udarna brigada »Braće Radića« Šandrovac — Pupelica, a Brigada »Matija Gubec« Lasovac — Bedenik. U 17 sati 30 min. Divizija je izvršila pokret dalje na sektor preko pruge Bjelovar — Kloštar i ceste Bjelovar — Đurđevac.

U ovom razdoblju naša Divizija uništila je i ranila 175 neprijateljskih vojnika. Zarobljeno je 2 puške i jedan pištolj.

Naši gubitci: 14 mrtvih,
37 ranjenih i
17 nestalih.

Gubitci u oružju: 7 p. mitraljeza,
1 šmajser.

Utrošeno municije: 17.920 metaka, 10 mina za teški bacač, 14 mina za džon-bul, 12 ofanzivnih bombi i 3 defanzivne.

U vođenim borbama u ovom razdoblju poginuli su slijedeći rukovodioci: Nikola Telenta, star. vodnik Brigade »Matija Gubec«, u borbi kod Bedenika, August Debeljak, pomoć. politkomesara čete, 16. VIII. 1944 god. u borbi kod Bulinca, Stjepan Lajtman, vodnik Brigade »Matija Gubec«, 11. VIII. 1944 god. u borbi kod Bedenika, Burilović Franjo, komandir čete Udarne brigade »Braće Radića«, u borbi kod Črešnjevice 17. VIII. 1944 god., Havlik Ivan, komandir čete u Udarnoj brigadi »Braće Radića«, kod Črešnjevice 17. VIII. 1944 god., Sekulić Dušan, politkomesar čete, u borbi kod Pitomače 18. VIII. 1944 god., Jagnjić Janko, komandir čete Brigade »Braće Radića«, u borbi 18. VIII. 1944 god. kod Pitomače.

U ovom razdoblju ranjeni su iz Brigade »Matija Gubec« komandir čete Dulikravić Čedo u borbi kod Bulinca 16. VIII. 1944 god., Križan Ivan, komandir čete, u borbi kod Pitomače 18. VIII. 1944 god., Lončar Franjo, vodnik, kod Bedenika 16. VIII. o. g. Iz Brigade »Braće Radića«: Kišić Ivan, politkomesar čete, 17. VIII. o. g. kod Črešnjevice, Božić Josip, oper. oficir, u borbi kod pitomače 18. VIII. o. g., Čižmek Slavko, komandir čete, 18. VIII. 1944 g. kod Črešnjevice, Oremuš Andro, komandir čete, 18. VIII. o. g. kod Črešnjevice, Gvozdenović Božo, politkomesar čete, 18. VIII. o. g. kod Črešnjevice, Jagnjić Vjekoslav, pomoćnik politkomesara čete, 18. VIII. o. g. kod Črešnjevice, Kelemen Andrija, Martinec Juraj i Totović Mirko, vodnici, 18. VIII. o. g. kod Črešnjevice, Gradiček Božo i Ptujec Rudolf, politdelegati, 18. VIII. o. g. kod Črešnjevice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik,
Sl. ot.

Komandant — potpukovnik,
Bulat Rade

(M. P.)

BR. 87

ZAPOVIJEST ŠTABA 34. DIVIZIJE NOVJ OD 28. AVGUSTA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA U NAREDNIH DESET DANA VRŠE NAPADE I ONEMOGUĆE SAOBRAĆAJ NA KOMUNIKACIJAMA ZAGREB — SISAK I ZAGREB — KARLOVAC — OGULIN[1]

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV. JUGOSLAVIJE
Op. broj: 181
dne 28. VIII. 1944. god.

ZAPOVIJEST
Štaba XXXIV. divizije IV. korpusa NOVJ.
(Sekcija Samobor, Zagreb, Karlovac 1 : 100.000)

Podatci o neprijatelju:

Komunikacije Zagreb — Karlovac — Ogulin, te Zagreb — Sisak neprijatelj je zaposjeo i osigurava sa snagama III. stajaćeg zdruga, II. posadnog zdruga, njemačkom Jägerersatz[2] pukovnijom, IV. kubanskim pukom I. kozačke divizije i domobranskim jedinicama, i duž pruga i cesta drži slijedeća uporišta: željeznička stanica Horvati: IV. sat X. ustaške bojne (180 vojnika). Naoružani sa 2 teška i 2 laka bacača, 4 teška i 14 puškomitraljeza. Po noći spavaju u bunkerima i vagonima udešenim za odbranu. Ograđeni su bodljikavom žicom. Zdenčina: II. sat X. ustaške bojne (oko 200 vojnika). Naoružani sa 1 teškim i 2 laka bacača, 3 teška i 14 puškomitraljeza. Pored toga se nalazi 3. sat IV. bojne naoružan sa 1 teškim i 1 lakim bacačem, 2 teška i 7 puškomitraljeza. Posada je utvrđena sa 8 betonskih bunkera i ograđena žicom. **Desinec:** 50 domobrana naoružanih sa 1 teškim bacačem i 2 puškomitraljeza. Utvrđeni bunkerima i ograđeni žicom. **Jaska:** 2 ustaška sata X. bojne (360 vojnika), 2 sata IV. bojne (240 vojnika) i 1 četa Nijemaca iz Jägerersatz bataljona (oko 200 Nijemaca). Naoružani sa pješadijskim naoružanjem. Željeznička stanica **Cvetković:** 40 ustaša iz X. bojne. Mjesto **Draganići:** 200 Nijemaca iz Jägerersatz bataljona. Na komunikacijama Zagreb — Sisak neprijatelj drži slijedeća uporišta: **Velika Mlaka:** 200 Nijemaca, **Mala Mlaka:** 60 Nijemaca. **Lomnica i Gridići:** I. divizion IV. kubanskog puka. **Velika Gorica:**

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 24—1/1, k. 1223.

[2] Lovački rezervni

nepoznate jačine (Kozaci, Nijemci i ustaše). **Mraclin:** II. divizion IV. kubanskog puka. **Rakitovec:** 1 satnija ustaša. **Turopolje:** oko 100 Nijemaca i V. bojna X. ustaškog zdruga. **Lekenik:** 40 domobrana i 15 Nijemaca. Željeznička stanica **Peščenica:** 30 domobrana i 15 Nijemaca. Željeznička stanica **Greda:** 30 domobrana i 15 Nijemaca. U **Sisku** nepoznata jačina. Između ovih posada duž željezničkih pruga ima neprijatelj betonirane bunkere sa manjim posadama koje čuvaju prugu. Pored toga manje neprijateljske patrole kontrolišu prugu između uporišta.

Naše snage:

Udarna brigada »Franjo Ogulinac Seljo«, Karlovačka brigada, Žumberačka brigada, Turopoljski, Žumberački i Karlovački partizanski odred.

Zadatak:

Potpuno onesposobiti saobraćaj na komunikaciji Zagreb — Sisak i Zagreb — Karlovac — Ogulin za dulje vrijeme a najmanje za 10 dana neprekidnim rušenjem pruga (tračnica, mostova, propusta, skretnica), zarušavanjem, prekopavanjem i miniranjem cesta koje idu paralelno sa prugama i miniranjem cesta koje vode na oslobođeni teritorij. Za izvršenje prednjeg zadatka[3]

NAREĐUJEMO:

Udarna brigada »Franjo Ogulinac Seljo«:

Zadatak: Sa 3 bataljona izvršit će temeljito rušenje željezničke pruge Zagreb — Karlovac na otsjeku između Horvata i Zdenčine. Jedan bataljon držati na prostoriji Kraljevca (Starjak) sa zadatkom kontrole pravca Zagreb i osiguranje desnog boka Brigade. Na određenom sektoru izvršiti rušenje pruge miniranjem šina, propusta i mostova. Organizovati uništavanje pruge dizanjem šina pomoću poluga i uništavanje pragova loženjem vatre. Sve bunkere koji se nalaze duž pruge minirati. Ovo rušenje vršiti u toku noći, a pred zoru povući jedinice na sektor Brežje (k. 145), odnosno Horvatić — Jambrešić, gdje prikupiti jedinice za eventualnu borbu u koliko bi neprijatelj pokušao vršiti ispade u cilju od-

[3] O izvršenju postavljenog zadatka vidi tom V, knj. 33, izvještaje Štaba 34. divizije od 1, 2. i 30. septembra, Štaba Karlovačke brigade od 6. i 23. septembra, Štaba Žumberačke brigade od 6. septembra i Štaba 2. diverzantskog bataljona od 19. septembra 1944.

bacivanja naših snaga od pruge. U tu svrhu minirati sa nagaznim minama cestu Zdenčina — Pisarovina i cestu Brezovica — Starjak. Kod postavljenih mina postaviti pojedina odjeljenja koja će ih čuvati. U toku dana pošto se povuku jedinice od pruge ostaviti u blizini pruge jače izviđačke dijelove sa zadatkom izviđanja i kontrole pruge, s tim što ti dijelovi moraju biti dobro maskirani, jer će u toku dana duž pruge djelovati naša i savezn ička avijacija. Pored ovoga ostaviti izviđačke dijelove u blizini neprijateljskih uporišta sa zadatkom da neprekidno imaju kontakt sa neprijateljem, jer se može dogoditi da neprijatelj, pod djelovanjem savezničke avijacije,[4] napusti pojedino uporište. Zato je potrebno sa izviđačkim dijelovima imati dobru i čvrstu vezu kako bi se glavnina mogla iskoristiti i po prestanku djelovanja avijacije upasti u pojedino uporište. U slučaju zauzeća nekog uporišta hitno izvijestiti ovaj štab. Štab Brigade u toku noći, tj. za vrijeme rušenja pruge, nalaziće se u selu Vidalinu, a po danu u blizini jedinica.

Karlovačka brigada:

Zadatak: Sa 3 bataljona izvršiti temeljito rušenje pruge Zagreb — Karlovac na otsjeku između Zdenčine i Jaske. 1 bataljon držati na prostoriji Šišljavića sa zadatkom kontrole i zatvaranja pravca Karlovca i Draganića, te osiguranja lijevog boka Brigade. Minirati cestu Karlovac — Kupčina, a kod postavljenih mina ostaviti osiguranje. Rušenje pruge izvršiti miniranjem šina, mostova, propusta, skretnica i dizanjem šina pomoću poluga, te paljenje željezničkih pragova. Sve bunkere duž pruge minirati. Rušenje pruge vršiti u toku noći, a pred zoru povući jedinice i skoncentrisati ih na sektoru kod lugarnice sjeveroistočno od Crne Mlake. U toku dana ostaviti u blizini pruge jače izviđačke dijelove, s tim da ti dijelovi budu dobro maskirani, jer

[4] Savezn ička avijacija bombardovala je 2. septembra Karlovac (vidi tom V, knj. 33, izvještaje Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 3. i 4. septembra 1944).

će u toku dana djelovati duž pruge naša i savezn ička avijacija. U blizini neprijateljskih uporišta ostaviti izviđačke dijelove sa zadatkom održavanja kontakta sa neprijateljem, jer se može pretpostavljati da će pod djelovanjem avijacije nastupiti kod neprijatelja komešanje i zabuna i da će neprijatelj napuštati pojedina uporišta. Da bi takvu situaciju pravilno iskoristili potrebno je imati stalnu i dobru vezu sa izviđačkim dijelovima, kako bi se na vrijeme mogla upotrebiti glavnina. U slučaju zauzeća pojedinog uporišta hitno izvijestiti ovaj štab. Za vrijeme rušenja pruge Štab brigade će se nalaziti južno od željezničke stanice Desinec na poljskom putu, a po danu kod lugarnice.

Žumberačka brigada.

Zadatak: Vršiti prekopavanje, zarušavanje drvećem, miniranje propusta i nasipa, te miniranje nagaznim minama ceste Zagreb — Karlovac, i to na sektoru između Rakova Potoka i Klinča Sela — te na sektoru između Desinca i Jaske, odnosno između Novaka i Draganića. Prvo zarušavanje izvršiti na sektoru između Rakova Potoka i Klinča Sela, a zatim na ostalim sektorima. Prekope treba vršiti tako da budu široki najmanje 4 metra, a duboki od 1½ do 2 metra, sa strmim stranama. Nagazne mine postaviti dužinom čitave ceste, a na najpogodnijim mjestima postaviti minska polja. Pored pravih mina postaviti i lažne od starog željeza. Na pojedinim mjestima, gdje zato ima mogućnosti, od porušenog drveća stvoriti barikade. Isto tako na mjestima gdje se cesta nalazi na nasipu porušiti nasip i dignuti eksplozivom sve propuste i mostove. Ne smije se dogoditi da neprijatelj kroz 10 dana bude mogao prolaziti cestom. Ove diverzije vršiti po noći, a po danu izvući jedinice nedaleko od ceste i skoncentrisati ih na najpogodniju prostoriju. U toku dana ostaviti u blizini ceste izviđačka odjeljenja koja će imati pregled nad cestom. Ova odjeljenja trebaju biti maskirana zbog toga što će u toku dana duž ceste djelovati naša i savezn ička avijacija. Za osiguranje pri izvođenju ovih

akcija iz pravca Ozlja i Samobora upotrebiti Žumberački odred i minirati sve ceste koje vode iz uporišta na oslobođeni teritorij.

Turopoljski partizanski odred.

Zadatak: Vršiti rušenje željezničke pruge Zagreb — Sisak, minirati cestu Zagreb — Sisak, te minirati cestu Lukavec — Dubranec, Velika Gorica — Kravarsko i Sisak — Pokupsko. Rušenje pruge vršiti na način kako je to rečeno kod brigada. U toku dana povući jedinice od pruge i ceste i ostaviti izviđačka odjeljenja koja će imati kontrolu nad cestom i prugom. Voditi računa o tome da će i na tim komunikacijama djelovati saveznička avijacija.

Žumberački part. odred.

Stavlja se pod komandu Štaba Žumberačke brigade od koje će dobiti zadatak.

Karlovački part. odred.

Zadatak: Vršiti jače diverzije na pruzi Karlovac — Ogulin sa zapadne strane na isti način kako je rečeno kod brigada. U toku dana izvući Odred na sektor Dubrave, a kod pruge i ceste ostaviti izviđačka odjeljenja. Voditi računa o maskiranju, jer će i na tom sektoru pruge djelovati avijacija. Jedinice VIII. divizije vršit će operacije sa istočne strane pruge i ceste,[5] pa sa ovima održavati vezu.

Veza.

Veza između Štaba divizije te štabova Karlovačke i Seljine brigade, te Turopoljskog odreda održavat će se pomoću telefona, radio-stanica, releja i kurira na konjima. Turopoljski odred i bataljoni brigada na osiguranju bokova koristiće stalnu telefonsku liniju. Veza između Štaba divizije, Žumberačke brigade i Karlovačkog odreda održavaće se radio-stanicom i kuririma. Četa za vezu Divizije uspostavit će telefonsku vezu između Štaba divizije i stalne linije, te sa ostatkom kabla vezaće Štab divizije i štabove brigada. Štabovi brigada vezaće se, u pomanjkanju

[5] Vidi dok. br. 95.

linije divizijske čete za vezu sa štabom divizije i sa štabovima bataljona. Sve načine veze predviđene ovom zapovijesti moraju jedinice osigurati, tako da se ne dogodi ako podbaci jedno sredstvo, [da] ne bude veze. Za stalnu i neprekidnu vezu odgovorni su štabovi brigada i odreda. Izvještaji se moraju slati svaka dva sata koristeći u prvom redu telefonsku vezu pa vezu radio-stanicama i ostalim sredstvima. U hitnim slučajevima slati izvještaje odmah.

Sanitet. Divizijsko previjalište nalaziće se u Bratini, a hirurška ekipa u Kiselici.

Intendantura. Za vrijeme ovih operacija sve će jedinice organizovati svoje kuhinje u blizini baza koje su predviđene za dan. Povesti računa da dimovi kuhinja ne bi kompromitirali položaje jedinica, obzirom na avijaciju. Intendantura divizije organizovaće tri baze za snabdijevanje i to: 1 u Gornjem Hruševcu za Turopoljski odred, 1 kod Ribnjaka pored Pisarovine za Karlovačku brigadu i 1 u selu Velika za Seljinu brigadu. Dotur hrane do ovih baza kao i odavle do jedinica ima se vršiti samo noću. Intendanture brigada i odreda odrediće svoje ljude kod ovih baza. Baze moraju biti snabdjevene hranom za najmanje dva dana.

Popuna municijom i materijalom. Uz baze za snabdijevanje hranom intendantura Divizije će organizovati baze rezervne municije i materijala za miniranje, tako da u svakoj bazi bude po 400 kg eksploziva sa potrebnim materijalom i dovoljan broj municije za sva oruđa. Iz ovih baza svaka jedinica će na vrijeme izvršiti popunu utrošenog materijala i streljiva. Popunu vršiti noću.

Znaci raspoznavanja i ugovoreni znaci. Izdat će se posebno.

Početak akcije. Biće određen posebnim naređenjem a do tog vremena sve jedinice će izvršiti potrebne pripreme koje moraju biti gotove do 30 ov. mj.

Mjesto Štaba divizije. Za vrijeme ovih operacija Štab divizije će se nalaziti u Bratini.

Napomena:

Pošto će ove operacije trajati najmanje deset dana, to će na osnovu ove zapovijesti sve jedinice vršiti, bez posebnog naređenja, svaki dan akcije na način predviđen u ovoj zapovijesti. U vezi sa dužinom trajanja operacija postavlja se pred sve starješine i vojnike da dadu sve od sebe, bez obzira na umor kako bi se zadaci izvršili. Posebnu pažnju skrećemo na prikrivanje od savezničke avijacije u toku dana, jer sa avijacijom nećemo imati direktne veze. Zato upoznati sa tim sve vojnike kako se ne bi dogodilo da trpimo gubitke od vlastite avijacije. Obzirom na pretpostavku, da uslijed djelovanja naše avijacije može kod neprijatelja nastupiti demoralizacija i panika, zavisi će od inicijative štabova i komandanata da li će se neka povoljna situacija pravilno iskoristiti. Da bi Štab divizije mogao na vrijeme i pravilno utjecati na razvoj situacije, najvažnije je da nas sve jedinice na vrijeme izvještavaju. Zadatak naše divizije je u vezi sa našim općim planovima i operacijama,[6] pa je zato potrebno da svaka jedinica izvrši svoj zadatak u potpunosti bez obzira na poteškoće na koje će naići. Štabovi brigada i odreda su odgovorni za potpunu organizaciju i izvršenje ovih zadataka, pa nikakvi razlozi neće moći opravdati nijedan štab za neizvršenje.

Ova zapovijest ni u kom slučaju nesmije pasti neprijatelju u ruke niti neprijatelj smije doznati bilo šta u vezi sa ovim planom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR: KOMANDANT,
potpukovnik:
M.[7] Dasović

(M. P.)

[6] Vidi dok. br. 59.
[7] Martin

BR. 88

IZVJEŠTAJ ŠTABA 10. BRIGADE OD 28. AVGUSTA 1944. ŠTABU 20. DIVIZIJE NOVJ O BORBAMA U DOLINI CETINE[1]

ŠTAB
X. DALM. UDAR. BRIG. XX. DIV. N. O. V. J.
Položaj, 28. VIII. 1944 god.

ŠTABU XX. DIVIZIJE N.O.V.J.

Položaj

Jučer 27. VIII. oko 7 sati izjutra neprijatelj je (Njemci) sa nešto ustaša u jačini oko 180 vojnika napao desno krilo našeg IV. Bataljona, t.j. položaje prema Modrašu — K. 702. Borba je trajala oko 1,30 sati i potom isti je odbačen prema Garjaku, pri povlačenju neprijatelj je tučen bacačkom vatrom, usljed čega se je u neredu povlačio do Garjaka. U ovoj borbi, što se je moglo provjeriti, neprijatelj je imao 6 mrtvih i 8 ranjenih, dok na našoj strani bila su samo dvojica lakše ranjena.

Neprijatelj je ponovo izbio preko Koljanskog mosta i krenuo sa dvije kolone svaka jačine oko 80 vojnika, i to jedna kolona u pravcu Velike Strane a druga prema Miljkovićima, te izbio na K. 505. Tu je bio zadržan mitraljeskom i bacačkom vatrom, a kada su krenule naše jedinice u napad neprijatelj se panično povlačio prema Koljanskom mostu. Na 50 metara pred samim mostom udarila je jedna naša granata od minobacača tačno u njihovu kolonu a neprijatelj je u tom času jurnuo u mlinicu i oko nje. Druga granata udarila je tačno u krov od mlinice i istog djelomično srušila, potom je neprijatelj produžio sa bježanjem u koloni po jedan u pravcu Vrlike i to na otstojanju 20—50 metara. Iz borbe oko Miljkovića i ispod Velike Strane neprijatelj je izvukao 10 mrtvih i ranjenih na nosilima, dočim na položaju je ostavio 4 mrtva četnika, od bacačkih mina neprijatelj je mogao imati na Koljanskom mostu najmanje još oko 15 mrtvih i ranjenih jer su pogodci bili odlični. Na našoj strani nije bilo nikakovih gubitaka.

Jučer poslije podne kad je neprijatelj izbio od Obrovca povrh kuća Žanko, naš I. Bataljon uputio je jedan vod za hvatanje veze sa jedinicom Dinarskog odreda i ujedno ako ustreba da bude toj jedinici kao pojačanje. Isti taj vod po dolasku u Čačijin dolac krenuo je u napad sa još jednim vodom od Dinarskog odreda, dočim jedna četa od Dinarskog odreda nije htjela

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 53/2, k. 1029.

da krene u napad već je otišla ka srušenom avionu da kupi plijen ne vodeći računa šta radi neprijatelj... Naš I. Bataljon o ovome je već izvjestio Štab Dinarskog odreda. Prema izvještaju našeg I. Bataljona poviše Žankovih kuća da je bilo svega 50—60 neprijateljskih vojnika koji su se mogli sa tim snagama jedne i po čete Dinarskog odreda i tim našim vodom vrlo lako odbaciti u Han. U ovoj borbi imali smo iz ovog voda 1 druga teže ranjenog. Gubitci neprijatelja nisu nam poznati i naš vod povukao se je oko 18 sati u sastav Bataljona a taj vod Dinarskog odreda da se ćaška sa neprijateljem.

Od Hrvaca jedna neprijateljska kolona u jačini oko 150 neprijateljskih vojnika krenula je preko Satrića za Potravlje, kada su kretale preko jedne čistine naš II. Bataljon od položaja Buljani, t.j. zapadno od mosta na Panju raspalio je po njima iz teških mitraljeza i tu im nanio od 7—8 mrtvih i ranjenih, ta je kolona potom u streljačkom stroju krenula preko čuka na liniju Satrić — Potravlje i jedna njihova jača patrola izbila je do Šegina mosta gdje je iz velike daljine pripucala na Šegin most, te se potom povukla nazad prema Satriću.

U ovim borbama utrošeno je 15 granata za teški bacač i 2000 metaka (puščanih i mitraljeskih).

U ovim akcijama držanje boraca bilo je dobro, dočim nije se nitko naročito istakao.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, major:
Bilobrk[2]

Komandant, major:
Krezović Luka

(M. P.)

[2] Mate

BR. 89

ZAPOVJEST ŠTABA 6. KORPUSA NOVJ OD 29. AVGUSTA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA DIVERZIJE NA KOMUNIKACIJAMA[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 1483
dana: 29/VIII. 1944 u— sati

ZAPOVJEST

(sekcija: Pakrac, Požega, Brod i Vinkovci 1 : 100.000)

U cilju izvršenja zadataka,[2] postavljenih od Vrhovnog štaba NOV i POJ,

NAREĐUJEMO:

1). XXVIII. Udarna divizija:
Sastav: 2 brigade
1 odred (Posavski)

Zadatak:

Sa svim snagama djelovat će na glavnoj pruzi i cesti Zagreb — Beograd, na sektoru: Banova Jaruga — Nova Gradiška (zaključno).

2). *XL. Divizija:*
Sastav: 3 brigade
1 odred (Požeški)

Zadatak:

a) Sa dvije brigade djelovat će na glavnoj pruzi i cesti Zagreb — Beograd, na sektoru N. Gradiška — Kapela-Batrina — Pleternica.

b) Sa jednom brigadom (Virovitičkom) djelovat će na pruzi Virovitica — Barč.

c) Sa Požeškim odredom zatvara pravce: Požega — Kamensko i Požega — N. Gradiška, na liniji: G. Eminovci — Lipa — Brestovac.

3). *XII. Divizija:*
Sastav: 3 brigade
1 odred (Diljski)

Zadatak:

a) Sa svim snagama, bez 1 bataljona brigade, djelovat će na glavnoj pruzi i cesti Zagreb — Beograd, na sektoru Kapela-Batrina (isključno) — Vrpolje — Osijek.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 34—1/1, k. 473.

[2] Vidi dok. br. 92.

b) Bataljon brigade sa pridodatom artilerijom ostaje na sektoru Daruvara, fingirajući napade na Daruvar i ometajući saobraćaj na cesti Daruvar — Pakrac.

c) Diljski odred djelovat će na sektoru: Kapela-Batrina — Brod i ujedno će održavati vezu između XII. i XL. Divizije.

4). *Istočna grupa odreda:*

Sastav: 4 odreda

Zadatak:

a) Diljski odred stavlja pod komandu XII. Divizije.

b) Požeški odred stavlja pod komandu XL. Divizije.

c) Osječki odred djelovat će na pruzi i cesti Đakovo — Osijek.

d) Podravski odred sa manjim snagama djeluje na cesti i pruzi Našice — Osijek, a sa glavnim snagama zatvara pravce Našice — Čaglin i Našice — Podgorač, na liniji: selo Vukojevci — s. Ceremošnjak — s. Zoljan — s. Seona — s. D. Motičina.

5). *Zapadna grupa odreda:*

Sastav: 1 odred (Posavski)

Zadatak:

Posavski odred stavlja pod komandu XXVIII. Ud. divizije i djelovat će jednim dijelom svojih snaga na glavnoj pruzi i cesti između Okučana i N. Gradiške, a drugim dijelom svojih snaga zatvara pravce N. Gradiška — Požega i N. Gradiška — Šumetlica, na liniji: Baćin Dol — Šumetlica, a koji će djelovi ujedno održavati vezu između XXVIII. Ud. i XL. Divizije.

6). *Artilerijski divizion:*

Zadatak:

Pridodaje 3 brdska topa 65 mm M. 06 bataljonu XII. Divizije, koji ostaje na sektoru Daruvara, za fingirajuće napade na Daruvar.

7). *Diverzantski bataljon:*

Sastav: 4 čete

Zadatak:

a) Prvu diverzantsku četu (Psunjsku) pridodaje XXVIII. Ud. diviziji.

b) Drugu diverzantsku četu (Diljsku) pridodaje XII. Diviziji, osim manjeg dijela, koga pridodaje Istočnoj grupi odreda.

c) Treću diverzantsku četu (Duzlučka)[3] pridodaje XL. Diviziji.

d) Četvrtu diverzantsku četu (Bilogorsku) pridodaje Virovitičkoj brigadi.

8). *Mjesto štabova:*

Štab Korpusa u selu Mijači

Štab XXVIII. Ud. divizije u s. Bijela Stijena

Štab XL. Divizije u s. Škrabutnik

Štab XII. Divizije u s. Levanjska Varoš

Štab Istočne grupe odreda u s. Borovik

Štab Zapadne grupe odreda: 2 člana štaba sa jedinicama, a 1 član uz Štab XXVIII. Ud. divizije.

9). *Početak diverzije* u noći 1/2. IX. 1944. Sve ostalo prema usmenim direktivama.

10). *Sanitetska služba:* Štabovi divizija će sami odrediti mjesto divizijskih previjališta i kirurških ekipa kao i pravac evakuacije ranjenika. Ranjenike evakuisati u najbliže bolnice.

11). *Služba veze:* Štabovi divizija održavat će vezu sa ovim Štabom:

a) preko stalne telefonske linije,

b) preko radio-stanica, po dosadašnjem planu i rasporedu rada,

c) kuririma na konju i motociklu.

Štabovi divizija treba međusobno da uspostave najtješnju vezu kuririma i telefonima, prema konkretnoj situaciji.

Napomena: Detalje za izvršenje zadataka, kao i način izvršenja, dobili su štabovi divizija usmeno.[4]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik: **Vlado Janić**

Komandant, ppukovnik: **Mate Jerković**

(M. P.)

---

[3] Četa je dobila naziv po selu Duzluku (kod Orahovice), gdje je najčešće boravila.

[4] O izvršenju postavljenih zadataka javljao je Štab 6. korpusa Vrhovnom štabu NOV i POJ slijedeće: »Noću 1/2 septembra jedinice ovog Korpusa izvršile su diverziju ž. pruge Banova Jaruga — Nova Gra-

Dostavljeno:
Glavnom štabu Hrvatske, na uvid.

Na izvršenje:
Štabu XII., XXVIII. Ud. i XL. Divizije
Štabu Istočne i Zapadne grupe odreda, Štabu Diverz. bat. i Art. diviziona, izvodno.

---

diška (sekc. Pakrac). Pruga presječena na 162 mjesta. Saobraćaj obustavljen. Prilikom razbijanja ustaške posade na pruzi imali smo 5 ranjenih drugova.

Noću 2/3 septembra izvršena diverzija željezničke pruge Beograd — Zagreb i to: 28. Udarna Divizija na sektoru Banova Jaruga — Nova Gradiška (sekc. Pakrac). Pruga je presječena na 88 mjesta i srušen je jedan željeznički most dužine 5 metara.

40. Divizija na sektoru Nova Gradiška — Kapela Batrina (sekcija Požega), pruga presječena na 20 mjesta.

XII. Divizija na sektoru Brod — Staro Topolje. Pruga presječena na 200 mjesta i likvidirana dva bunkera na pruzi. Zarobljeno 9, a ubijeno 4 ustaše. Zaplijenjeno: 1 teški mitraljez i 1 puškomitr., 15 karabina i 5 kola municije i ostale ratne spreme.

Virovitička brigada (iz sastava 40. divizije — prim. red.) na pruzi Virovitica — Barč srušila je jedan oklopni vlak. U svim operacijama nismo imali gubitaka. Savezničke avijacija i danas ne djeluje.

Porušena su 2 želj. mosta između Adolfovca i Kravica i to na pruzi Našice — Osijek a drugi na Gutmanovoj pruzi. Mostove je porušio Osječki NOP odred — (prim. red.).

4/5 IX. — jedinice XXVIII Div. presjekle glavnu prugu između Novske i Okučana na 180 mjesta. 4/5 IX. — Osječka brigada presjekla je glavnu prugu između Garčina i Vrpolja na 38 mjesta i srušila 3 mosta. Slijedećeg dana napala je Osječka brigada domobrane u Starim Perkovcima i istovremeno presjekla prugu na 42 mjesta i porušila 2 propusta.

7/8 IX. — Osječka brigada napala je uporište Vrpolje (sekc. Brod) na glavnoj pruzi... Pored toga presječena je pruga na 100 mjesta. Porušena 2 mosta...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 488A).

BR. 90

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. BRIGADE OD 29. AVGUSTA 1944. ŠTABU 20. DIVIZIJE NOVJ O BORBI KOD BAJAGIĆA[1]

ŠTAB
VIII DALM. BRIG. XX DIV.
29. VIII 1944 g.

Operativni izvještaj
o borbi 29 ov. mj.

ŠTABU XX DIVIZIJE NOVJ

1. Borba se vodila na položajima od Bajagića do Glušca (k. 468), sekcija Split 1 : 100.000. Glavno neprijateljsko uporište bilo je iznad Obrovca kod Žankovih kuća.

2. U borbi su učestvovali I i IV bataljon ove brigade, djelovi I bataljona III brigade i djelovi Dinarskog odreda.

3. Neprijateljske jedinice koje su branile ove položaje sastojale se od Njemaca, ustaša i domobrana. Ukupan broj neprijateljskih vojnika iznosi 300 do 400 sa 3 haubice i 3 t. bacača kao i veliki broj automatskog oružja.

4. Dinarski odred koji je držao položaj iznad Obrovca bio je potisnut do Knežice. Neprijatelj se širio u pravcu Bajagića i došao do zaseoka Barač. U pravcu sjevera neprijatelj je dejstvovao artilerijom i patrolama.

Namjera neprijatelja vjerovatno je bila ispitivanje i potiskivanje naših snaga, pljačka u selu Bajagiću kao i učvršćenje na ovim položajima radi obezbjeđenja Hana.

I i IV bataljon ove brigade nalazili su se kod Kođomana staja, I bataljon III brigade u Biteliću Pod Gradinom a Dinarski odred kod Knežice i na Glušcu.

Naša odluka bila je koncentrično napasti neprijatelja i povratiti ga u Han. Težište napada bacili smo na bokove od pravca Bajagića i Glušca.

5. Zbog nepovezanosti jedinica koje su učestvovale u napadu prije samog napada i kratkoće vremena izdate su samo usmene zapovjesti prema ranijim položajima jedinica i situaciji. Po zapovjesti I bat. napadao je od pravca Baja-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 55/2, k. 1029.

gića do puta Bajagić — Obrovac, IV bataljon ove brigade na njegovom lijevom krilu, također bočno zahvatajući Bajagić sjeverno i istočno od njega, I bataljon ove brigade frontalno je napadao na zaselak Žanko a jedinice Dinarskog odreda preko Glušca u pravcu zapada na Obrovac i Žanko.

6. Borba je otpočela u 1 sat poslije pola noći i poslije prekida nastavljena u 3 sata i trajala do 4 sata.

7. I i IV bataljon ove brigade usiljenim maršem stigli su iz Kođomana do u blizinu Knežice, odakle je IV bataljon krenuo pravcem s. Bajagić sa zadatkom da se tu poveže sa I bataljonom III brig. i zajednički bočno napadnu neprijatelja. I bataljon krenuo je od Knežice frontalno u pravcu Žanka. Napad je po zapovjesti trebao otpočeti u 1.30 sati ali je I bataljon III brigade i IV bataljon ove brigade kod Bajagića došao u dodir sa isturenim neprijateljskim predstražarskim položajima i već u 1 sat otpočeo borbu. Poslije kraće borbe neprijatelj se povukao iz s. Bajagića i povlačio dalje sve do s. Žanka. Za to vrijeme I bataljon ove brigade i Dinarski odred napadali su neprijatelja sa svojih pravaca ali je otpor neprijatelja na ovim mjestima bio vrlo jak i uporan.

Po razbijanju neprijatelja kod Bajagića ojačana četa I bat. III brigade, koja je učestvovala u napadu, zbog nesporazuma i neuviđavnosti njihovog štaba povukla se u Čačijin Dolac. Poslije povlačenja neprijatelja iz Bajagića borba je prestala i ponovo je nastavljena u tri sata, kad je IV bataljon podišao zaseoku Žanko. Na ovom položaju neprijatelj se utvrdio i pružao vrlo jak otpor tako da je likvidacija ovog uporišta bila teška. Zbog približavanja zore naše jedinice su se po naređenju povukle.

Neprijatelj se u 12 sati sa ovih položaja povukao u Han.

8. Zadatak nije u potpunosti izvršen zbog terenskih teškoća i blizine neprijateljskog uporišta Han — Obrovac. Neprijatelj je zbijen na vrlo uski prostor sa kojeg se je kasnije povukao.

9. Naši gubitci su 3 ranjena i 1 nestali drug.

10. Utrošeno je 20 mina teškog bacača i 1250 puščanih metaka.

11. Pripreme za napad bile su otežane zbog raznolikih jedinica koje su učestvovale u napadu. Sporazumijevanje između susjednih jedinica u napadu nije bilo na visini.

To se naročito osjetilo između našeg IV bataljona i I bataljona III brigade. Postupci rukovodilaca uglavnom su bili u skladu sa razvojem situacije.

S. F. — S. N.

Pom. politkomesara kapetan
Družić Ivo

Komandant major:
Ljubo Truta

(M. P.)

BR. 91

PISMO POLITIČKOG KOMESARA 4. KORPUSA NOVJ OD 30. AVGUSTA 1944. POLITIČKIM KOMESARIMA 7, 8. i 34. DIVIZIJE I UNSKE OPERATIVNE GRUPE DA IZVRŠE POLITIČKU PRIPREMU JEDINICA ZA PREDSTOJEĆE ZADATKE[1]

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
K. br. 33/44
30 augusta 1944

POLITIČKOM KOMESARU VII, VIII i XXXIV DIVIZIJE I UNSKE OPERATIVNE GRUPE

I.

Vojnička je situacija u svijetu povoljnija no ikada prije. Bitka koja se bije od Finskog zaliva do Karpata ima odlučno značenje za cijeli daljnji tok rata. Fronta se sve više približuje samoj Njemačkoj, borbe se vode pred Bukureštom u Rumuniji i u Transilvaniji — Mađarskoj. Crvena je armija prešla Karpate.

Brzo napredovanje anglo-američkih snaga u samoj Francuskoj onemogućilo je Nijemcima da pruže neki jači i organizovan otpor. Ogromna je premoć Saveznika u ljudstvu i materijalu. Pariz je oslobođen, Anglo-Amerikanci došli su na švicarsku granicu i prešli rijeku Marnu.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 7—3, k. 429.

U Italiji i našoj zemlji spremaju se krupniji veliki događaji.

Nezadrživo napredovanje Crvene armije udarilo je svoj pečat na događaje u svijetu. U samoj Njemačkoj nakon atentata na Hitlera ponovna hapšenja i strijeljanja njemačkih generala i ostalih pokazala su pravu sliku stanja u Njemačkoj.

Satelitske zemlje jedna za drugom spremaju se da izađu i izlaze iz rata skupo plaćajući svoju odluku da su sudjelovali u ratu na strani fašističkog bloka.

U takvoj situaciji primate zapovijest Štaba Korpusa za 31 august 1944 god.[2] Iz same zapovijesti jasno vidite da su naše operacije usko povezane sa opštim savezničkim planom i da su one stvarno dio toga plana...

Približuje se momenat kada će bratska Crvena armija doći pred vrata Beograda i stisnuti si ruku sa našom Narodno-oslobodilačkom vojskom.

II.

U vezi sa zapovijesti Štaba Korpusa zadatak je političkih komesara da: prvo, pravilno objasne našim borcima događaje koji će kroz par dana da uslijede. Drugo, da ih objasne našem narodu tamo gdje se naše jedinice nalaze i treće, da ih objasne neprijateljskim vojnicima i na taj način ubrzaju njihovu kapitulaciju. Znači zadatak je naših političkih komesara da u ovim danima razviju najživlju agitaciono-propagandnu djelatnost. Ta djelatnost ne smije biti jeftina propaganda i pisanje bilo šta, već ona treba da bude činjenična, dokumentovana uvjerljivim stvarima koje će djelovati na svakog čovjeka.

Nije isključena mogućnost da u toj situaciji dođe do ulaska naših jedinica u veća mjesta i gradove. Već unaprijed politički komesari treba da pripreme svoje jedinice politički i moralno, da držanje naših jedinica u gradovima bude na dostojnoj visini. Svaki građanin, čovjek i žena, treba da na prvom koraku osjeti razliku između nas i onih koji su do tada u tim gradovima sjedili.

Potrebno je, kao što smo već naglasili, da naša propaganda u ovom vremenu bude što življa. Pred komesare postavlja se zadatak, da pripreme svoje divizijske tehnike, da nabave potreban materijal kako bi mogli da izbace što veću količinu letaka i ostalog materijala. Potrebno je pozvati domobrane da pređu na našu stranu, a sa događajima upoznati i ostale neprijateljske vojnike i na taj način pojačati demoralizaciju kod njih koja će tih dana da nastupi.

---

[2] Vidi dok. br. 99.

Politički komesari naših jedinica dati će sve da ovi zadaci i zadaci koji su postavljeni u zapovijesti Štaba Korpusa budu potpuno izvršeni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,
V. Holjevac

(M. P.)

BR. 92

NAREĐENJE ŠTABA 6. KORPUSA NOVJ OD 30. AVGUSTA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA IZ SAOBRAĆAJA IZBACE ŽELJEZNIČKE PRUGE BEOGRAD — ZAGREB, VRPOLJE — OSIJEK I NAŠICE — OSIJEK[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Str. pov. broj: op. 1483
dana 30/VIII 1944 u ..... sati

ŠTABU ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA

Vrhovni štab postavio je zadatak[2] jedinicama našeg Korpusa da u vremenu od 1. do 7. septembra t. g. potpuno izbace iz saobraćaja željezničke pruge Beograd — Zagreb, Vrpolje — Osijek i Našice — Osijek u granicama našeg Korpusa.

Uništenje željezničke pruge na dodijeljenim sektorima vršit će preko cijelog dana u gore navedenom vremenu savezničke avijacija,[3] a naše snage nastavit će rušenje tih pruga preko cijele noći, vodeći računa o vremenu povlačenja sa pruge i ceste pored pruge kako bi se izbjegla opasnost od savezničke avijacije. Znači, povlačenje jedinica treba izvršiti tako da se u svanjivanje bude udaljeno 5—6 km od pruge i ceste.

Rad na uništenju pruge i miniranju cesta na određenom sektoru mora biti ponavljan svake noći od 1. do 7. septembra,

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 33—1, k. 473.
[2] Vidi dok. br. 59.
[3] Vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 89.

kako bi se potpuno ukočio saobraćaj okupatorskih trupa na sektoru našeg Korpusa.[4]

U vezi s tim, zadatak jedinica vaše Grupe je slijedeći:[5]

a) Diljski odred stavlja se pod komandu XII. Divizije na sektoru djelovanja na pruzi i cesti Kapela-Batrina — Brod.

b) Požeški odred stavlja se pod komandu XL. Divizije sa zadatkom da zatvore pravce Požega — Kamensko i Požega — Nova Gradiška na lijini: G. Eminovci — Lipa — Brestovac.

c) Osječki odred djelovat će na pruzi i cesti Đakovo — Osijek.

d) Podravski odred sa manjim snagama djelovat će na cesti i pruzi Našice — Osijek, a sa glavnim snagama zatvara pravac Našice — Čaglin i Našice — Podgorač na liniji: selo Vukojevci — s. Ceromošnjak — s. Zoljan — s. Seona — s. D. Motičina.

Jedan manji dio ljudstva iz diverzantske čete (Diljske) sa materijalom dodjeljuje vam se za Diljski i Podravski odred.

Izdajte odmah naređenje za pokret vaših odreda na određene sektore, s tim da odredi koji se stavljaju pod komandu divizija, da se blagovremeno spoje odnosno da uhvate vezu sa štabovima divizija.

Štab XL. Divizije bit će u Škrabutniku, a Štab XII. Divizije u Levanj. Varoši. Vaš Štab rukovodit će sa Podravskim i Osječkim odredom, i bit će u s. Borovik za cijelo vrijeme operacija, s tim što će pojedini članovi toga Štaba obilaziti jedinice i kontrolisati izvršenje postavljenih zadataka.

Početak diverzije u noći 1/2 IX. t.g.

Vezu sa ovim Štabom održavati svakodnevno preko radio-stanice, stalne telefonske linije i po potrebi kuririma na konjima. Također održavati tijesnu vezu sa Štabom XII. Divizije.

Savezničkа avijacija u vremenu operacija tući će također i sva neprijateljska uporišta na željezničkim prugama i sve željezničke stanice. U vezi s tim, trebate biti pripremni da se eventualno stvorena povoljna situacija bombardovanjem iskoristi hvatanjem neprijateljskih vojnika koji će sigurno bježati iz uporišta. Preko dana ne smije se upadati u mjesta odnosno uporišta jer postoji opasnost da budu bombardovani od savezničke avijacije. Ako bi se tokom noći ukazala zgodna prilika za laku likvidaciju tog mjesta, treba je iskoristiti.

---

[4] O diverzijama jedinica 6. korpusa NOVJ od 1. do 7. septembra 1944. vidi tom V, knj. 33, izvještaj 40. divizije od 2.IX, Osječke brigade od 3.IX, Osamnaeste brigade od 6.IX, Prvog diverzantskog bataljona od 10. i 20.IX, kao i dnevne izvještaje Zapovjedništva glavnog stožera domobranstva od 3, 4, 5, 6, 7. i 8. septembra.

[5] Zadaci svih jedinica precizirani su u zapovjesti Štaba 6. korpusa (vidi dok. br. 89).

Savezнички avioni bacat će u tom vremenu oružja i diverzantski materijal na sektorima djelovanja naših divizija, te zbog toga vaš Štab treba da održava vezu sa Štabom XII. Divizije od koga ćete dobivati potreban materijal.

Potvrdite prijem ovog naređenja. Najpotrebnije što treba da znaju odredi upoznati iste, a detalje ovog naređenja ne davati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po naređenju komandanta
načelnik Štaba
pukovnik:
Milan Stanivuković

(M. P.)

BR. 93

ZAPOVIJEST ŠTABA 7. DIVIZIJE NOVJ OD 30. AVGUSTA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA IZVRŠE DIVERZIJU NA PRUZI POPOVAČA — KUTINA[1]

ŠTAB VII UD. DIVIZIJE
IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
Op. broj 478/44
30 avgusta 1944 g.

ZAPOVJEST

Sekcije Kostajnica — Pakrac — Čazma — Bjelovar 1 : 100.000

Prema prikupljenim podacima neprijatelj drži željezničku komunikaciju Popovača — Kutina sa slijedećim rasporedom snaga:

Popovača mjesto: 382 ustaša i domobrana.

Popovača želj. stanica: 150 Nijemaca i jedan oklopni vlak (pancer) sa 20 Nijemaca. Ukupno naoružanje jednog i drugog mjesta: 2 teš. bac., 3 laka bac., 8 mitraljeza, 6 puš. mitr., 15 šmajsera, a ostalo puške. Dobro su utvrđeni, ograđeni bodljikavom žicom i minskim poljima.

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 21/1—1, k. 813.

Dva bunkera između stanice Popovača i Krivaj, i to jedan jugoistočno od k. 116, a jedan južno od k. 113 pored same pruge, sa posadom od 15 domobrana i Nijemaca, naoružani sa par automatskih oruđa i puškama.

Stanica Krivaj: 27 ustaša, domobrana i Nijemaca. Smješteni su na samoj želj. stanici i u dva velika bunkera uz samu stanicu. Od naoružanja imaju jedan mitraljez, dva puškomitraljeza, jedan šmajser i puške. Dobro su utvrđeni, ograđeni bodljikavom žicom i minskim poljima.

Pored pruge između želj. stanice Krivaj i Gračenice nalazi se jedan bunker sa 10—15 domobrana i Nijemaca.

Stanica Gračenica: 24 domobrana i Nijemca, koji čuvaju samu stanicu.

Jedan bunker između stanice Gračenica i Repušnica, a jedan bunker kilometar i pol južno, sa južne strane pruge, sjeverozapadno od k. 109. Ukupna posada u ova dva bunkera 30 domobrana i Nijemaca sa 3 do 4 automatska oruđa i puškama. Bunkeri su ograđeni bodljikavom žicom a prilazi minirani.

Želj. stanica Repušnica: 28 domobrana i ustaša sa 5 automatskih oruđa, 3 šmajsera i puškama. Utvrđeni su u pet bunkera od drveta i zemlje, ograđeni bodljikavom žicom u tri reda, a prilazi žici minirani.

Kutina: 1080 ustaša, domobrana i Nijemaca, koji čuvaju samo mjesto Kutinu i želj. stanicu. Od naoružanja imaju: 7 raznih topova, 3 teš. i 5 lak. bacača, 11 teš. mitr., 50 puš. mitr., 77 šmajsera i puške. Pored toga imaju i dva mala tenka. Dobro su utvrđeni, ograđeni bodljikavom žicom i minskim poljima ispred žice.

Gojilo: 460 Nijemaca i Ukrajinaca — Kozaka, te nešto domobrana. Naoružanje: 2 topa 105 mm., 6 teš. i 10 lak. bac. mina, 16 teš. i 8 lak. mitraljeza, 20 puš. mitr., 16 tromblonskih pušaka i puške. Čuvaju petrolejski izvor Gojilo, vrlo su dobro utvrđeni u bunkerima, ograđeni bodljikavom žicom sa miniranim prilazima.

Obzirom na nezaustavljivo napredovanje Crvene armije prema Balkanu i našoj zemlji i napredovanje saveznika u Francuskoj predviđa se povlačenje Nijemaca iz Grčke i Jugoslavije prema Njemačkoj, Austriji i Mađarskoj. Za ovo povlačenje neprijatelju su od životne važnosti željezničke komunikacije. U vezi s tim naša divizija dobila je zadatak[2] da miniranjem poruši želj. prugu između Kutine i Popovače, da likvidira neprijatejske bunkere i stanice na toj pruzi i time omogući prilaz k pruzi u cilju da se omoguće dalnje akcije i neprekidno ometanje sao-

[2] Vidi dok. br. 92.

braćaja, te spriječi neprijatelju nekažnjeno povlačenje iz naše zemlje.

Za izvršenje ovog zadatka[3]

NAREĐUJEMO:

1) III brigada ojačana sa dva protukolska topa i vodom minera:

Zadatak: Sa jednim bataljonom ojačanim sa protukolskim topovima, teškim bacačima i antitenkovskim bacačima likvidirati dva neprijateljska bunkera između želj. stanice Gračenica i Repušnica, a po likvidaciji istih po mogućnosti napasti i likvidirati želj. stanicu Repušnicu.

Sa dva bataljona osigurati izvršenje akcije od neprijateljskog prodora sa pravca Kutine i Gojila na liniji Šartovac — Sokolovec — Lipa naslanjajući se lijevim krilom na prugu između Kutine i Repušnice.

Sa jednim bataljonom i minerima prvo postaviti nagazni aparat na električno paljenje na sredokraći između željez. stanice Kutina — Repušnica, minirati cestu Kutina — Popovača što bliže Kutini, a zatim miniranjem rušiti prugu između Repušnice i Krivaja.

2) IV brigada ojačana sa dva protukolska topa i vodom minera:

Zadatak: Sa jednim bataljonom ojačanim sa protukolskim topovima, teškim bacačima i antitenkovskim bacačima napasti i likvidirati će neprijateljsku posadu na želj. stanici Krivaj i u bunkerima uz samu stanicu. Po likvidaciji stanice i bunkera po mogućnosti napasti i likvidirati bunker na pruzi 1 kilometar jugoistočno od k. 113.

Sa dva bataljona postaviti osiguranje prema Popovači na liniji Jurjevac (k. 213) — Krmelovac — Gaborčina — k. 116 uz samu prugu posjedajući položaj po dubini.

Jedan bataljon rasporediti ovako: jednu četu pridodati komandiru inžinjerske čete, koji će od pravca Vel. Ravnika minirati prugu južno od k. 116 postavljanjem nagaznog aparata na električno paljenje sa težnjom da se potpuno uništi oklopni voz ako krene iz Popovače prema Krivaju. Ostatak bataljona

[3] O izvršenju postavljenog zadatka vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 7. divizije Štabu 4. korpusa NOVJ od 22. septembra 1944.

držati u rezervi, s tim da se odjeljenju minera koje brigada dobije omogući sa jednim dijelom snaga da ruši prugu između Krivaja i Popovače.

3) Inžinjerska četa:

Zadatak: Jedan vod minera sa eksplozivom i jednim nagaznim aparatom na električno paljenje pridodati štabu III brigade.

Jedan vod minera sa eksplozivom za rušenje pruge pridodati štabu IV brigade.

Jedno odjeljenje minera sa nagaznim aparatom na električno paljenje pod vodstvom komandira čete prebaciće se noću 30/31 ov. mj. preko pruge kod Krivaja i predaniti u šumi Pavlovička u blizini Osekova, a 31 ov. mj. u 22 sata postaviti nagazni aparat južno od k. 116 i uništiti neprijateljski oklopni vlak ako krene iz Popovače prema Krivaju. Uz ovo odjeljenje minera biće jedna četa iz IV brigade koja će kada se uništi oklopni vlak pokupiti oružje i voz zapaliti.

4) Protukolska baterija:

Zadatak: Dva topa pod vodstvom komandira pridodati štabu III brigade, a dva topa pod vodstvom komesara pridodati štabu IV brigade.

5) Veza:

Centar veze na cesti Gračenica — Mikleuška jugoistočno od V. Borika. Veza će biti telefonska, radio-telefonska i kurirska po priloženoj zapovjesti za vezu.

6) Komanda mjesta:

Štab divizije nalaziće se na južnim padinama V. Borika, štab III brigade na cesti južno od St. Brda kod ciglane, a štab IV brigade nalaziće se u s. Krivaju kod kuća južno od slova »s« od riječi Slatina.

7) Početak napada 31. VIII. 1944 g. tačno u 23 sata. Do toga vremena nagazni aparati na električno paljenje moraju biti postavljeni, ceste prema Kutini i Popovači minirane i sve jedinice na svojim određenim položajima.

8) Divizijsko previjalište i hirurška ekipa nalaziće se u s. Mikleuški.

9) Znaci raspoznavanja: odziv: Vorošilov, lozinka: pobjeda.

10) Akcija će trajati do 4 sata ujutro 1. IX. t. g. ukoliko se drugčije ne naredi. Po izvršenom zadatku jedinice će se povući: III brigada, pošto se povuče IV brigada, razmjestiće

se na sektor Srp. Selište — Čaire, IV brigada razmjestiće se u V. Bršljanicu. Štab divizije i ostali dijelovi smjestiće se u M. Bršljanicu.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik,
Uroš Krunić v. r.

Komandant — potpukovnik,
Mil. Pavlović, v. r.

(M. P.)

Dostavljeno: Štabu X korpusa — na uvid.
Štabu III i IV brigade, inžinjerskoj četi, protukolskoj bateriji,
četi za vezu, referentu saniteta divizije.

Prepis overava:

Načelnik štaba — major,
Jovo Lončar

BR. 94

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA 8. DIVIZIJE OD 30. AVGUSTA 1944. POLITIČKOM KOMESARU 4. KORPUSA NOVJ O POLITIČKOM STANJU I RADU U JEDINICAMA I NA TERENU[1]

POLITKOMESAR VIII. UDAR. DIVIZIJE
NOV JUGOSLAVIJE
K. br. 5/44.
30. VIII. 1944. god.

Politički izvještaj za mjesec avgust 1944. god. dostavlja. —

POLITKOMESARU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Naša divizija za posljednjih mjesec dana kretala se na teritoriji Korduna, dijelu Pokuplja i Like.[2] Većih vojničkih uspjeha nije bilo. Zatvaranjem pravca prema nepri-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 10/13, k. 827.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 25.

jatelju, djelovanje na komunikaciji i razbijanje četničkih bandi imalo je manjih uspjeha. Sva zalaganja od naše strane da se jedinice što više aktiviziraju na svojim pravcima nisu urodila plodom iz razloga što su se naše jedinice odučile od takvoga načina djelovanja i žive strogo kao regularna vojska, te zbog nedovoljne inicijative kod nižih štabova i komandi četa, te vrlo male pripreme, gdje se nisu dovoljno angažovali vojni, politički i partijski rukovodioci.

Istina je da komunikacije koje kontroliraju naše jedinice nisu toliko podesne, ali da su se jedinice više zalagale bilo bi većih rezultata. Pripreme nisu temeljite i brze.

Političkih uspjeha bilo je. Dolaskom naših jedinica na Kordun,[3] pripreme koje su vršene za taj prelaz uspjele su potpuno, što dokazuje činjenica da borci nisu samovoljno odlazili svojim kućama. Puštanje na odsustvo boraca sa datim konkretnim zadacima da ne smije biti dezertera niti pucnjave uspjelo je. Do danas prikupili smo 600 boraca iz raznih krajeva Korduna, a dobar dio ih je iz zabačenih zaseoka koje nikad niko ne kontrolira. Mržnja kod naših boraca prema četnicima raspirena je još više i grupe koje su napadale četnike držale su se dobro i kaznile ih na licu mjesta.

Problema koje ne bi bili u stanju riješiti nije zapaženo i koji su zapaženi blagovremeno su uočeni i riješeni. Odjeća i obuća vrlo slaba. Potrebno nam je 1.000 pari cipela da obujemo sve.

Općenito stanje.

Štabovi su potpuni sa dosta volje i odanosti, ali nedovoljnom stručnom spremom. Vojnički program koji se izvodi u našim jedinicama prethodno sa širokom kampanjom ima već vidnih rezultata. Zadatak kojeg bi dobila naša divizija izvršiće se. Nedostataka ima i postepeno uklanjaju se. Intenzivnim političkim radom mi smo sačuvali kod naših jedinica onaj elan koji je bio u Žumberku i naše jedinice spremne su na požrtvovanje, a biće spremnije još i na veće sa upornijim radom. Gubici koje smo pretrpili u Žumberku nisu se loše odrazili na borce kao ni događaji na Kordunu. Raspoloženje u našim jedinicama odlično je, interesovanje za sve veliko je, rad političkih rukovodilaca i uopće starješina kad bi bio bolji svijest na-

[3] Vidi primjedbu br. 8 uz dok. br. 25.

ših boraca bila bi na dostojnoj visini. U našim jedinicama imade boraca koji su došli iz odreda, koji su više zatvoreni i šute, te ne znamo njihovo mišljenje. Iz razgovora sa pojedinim takvim borcima zapaženo je da se nisu još dovoljno saživili i da su u odredskim jedinicama bili slobodniji i komotniji nešto reći i pitati kao i ophodnja sa civilnim stanovništvom bila je slaba. Političkim rukovodiocima i uopće rukovodiocima dato je u zadatak da rade sa njima i to prilaženjem pojedincima i da ih uvjere sa konkretnim dokazima u sve. Ima jedan, ali vrlo mali broj i nezadovoljnika, koji ako se sastanu sa kakvim pročetničkim elementom razgovaraju o nepravdi i tome slično. U zadnje vrijeme pokazalo se da takvi ne mogu ostati u jedinici već da ih borci sami prokažu.

Nepravilnosti, političkih prestupa i grešaka za ovo vrijeme nije bilo većih naspram civilnom stanovništvu. Odnosi boraca Srba i Hrvata dobri su, dok ima pogrešaka prema borcima Istranima manje nego prije, ali još uvijek osjete se. Slobodno vrijeme iskorištava se na uređenju lične opreme. Disciplina u posljednje vrijeme mnogo se osjeti čvršća, niži starješine sve više zalažu se.

Perspektive i zadaci.

Poslije završenog vojnog programa i upornog političkog rada naše jedinice moći će da odgovore svim zadacima koji se dobiju. Kampanja koja je vođena za ovaj program ima već danas vidnih rezultata. Život i rad odvija se po jednom određenom planu i do izražaja dolaze niži starješine čiji se autoritet znatno popravlja.

Zadaci koji su dati na konferencijama jesu: više se angažovati po vojničkom, i to tako da se izvrše pripreme u potpunosti, da se razvije informativna služba, da jedinicu koja je na zadatku do svog povratka čeka druga jedinica spremna za zadatak. Politički razbijati neprijatelja, zatim razbijanje četnika, tumačiti narodu i borcima njihova prljava djela i navesti konkretne primjere. Po propagandnom radu: raspačavati i proturati letke kroz neprijateljske garnizone, pisati viceve i karikature u zidnim novinama i uopće da štampa mora biti ofanzivna. Spremiti jedinice za ulazak u gradove, vojsci podići ugled, stručno usposobljavanje štabova, mobilizacija i t. d.

Štab Divizije.

Jest potpun. Novi načelnik p. pukovnik Blažević[4] uvodi se u posao sve više, vrijedan je. Informativni oficir

[4] Mihajlo

Ignjatija Perić zalaže se. Dva oficira koji rade po informativnoj službi nisu se dovoljno snašla na svojim dužnostima. Jedinice oko Štaba divizije sređene su i stanje u divizionu popravlja se.

Stanje u štabovima brigada.

I udarna brigada: štab je putpun. Problem, neslaganje nema. Komandant[5] se dobro snašao. Osjećaj odgovornosti je velik. Unio je jednu živost u rad u Brigadi. Komesar radi, ali je malo površan. Štabovi su bataljona potpuni. Brigada ima uslova da postane najbolja. Više ne stoji pred problemom kadra.

II udarna brigada: štab je potpun. Komandant[6] posjeduje dovoljno vojničkog znanja. Komesar uvodi se sve više u posao, crta nezadovoljstva postoji zbog toga što je došao na dužnost komesara.[7] Štabovi su bataljona potpuni, sem jednoga komesara bataljona koji se nalazi na kursu. Brigada u borbama u Lici borila se dobro.[8] Lijepo je primljena od naroda i boraca 35. divizije, veliko poverenje uživa od istih.

III udarna brigada: štab je potpun. Komandant snalazi se sve bolje u dužnosti, radi sa voljom. Komesar vrijedan je i mnogo radi, ali korist nije baš velika. Štabovi bataljona su im potpuni. Krizu koju je ta brigada preživljavala prošla je. Stanje u samoj brigadi u mnogome se popravilo. Brigada se brojčano popunila i sposobna je za sve zadatke.

Stanje u narodu.

Dolaskom naše divizije na Kordun stanje na Kordunu počelo se popravljati. U svim selima u kojima se nalaze naše jedinice održani su zborovi i rukovodioci prisustvovali su na seoskim, općinskim i kotarskim sastancima, upoznali se sa stanjem na pojedinom sektoru i pomogli u rješavanju redovnih poslova i prikupljanju dezertera. Različito jest stanje u pojedinim kotarevima. Sela kotara Vojnić koja se nalaze bliže Karlovca i bliže neprijateljskih uporišta slabija su jer kanali istih mjesta kojim odlaze pojedine žene donose raznorazne vijesti. Kod ostalih sela u tom kotaru osjeti se izvjestan strah i rezervisano držanje prema pojedinim ljudima koji odgovaraju za svoj rad.

---

[5] Simo Mikašinović
[6] Mihajlo Vojnović
[7] Miloš Kukić
[8] Vidi dok. br. 48.

U kotaru Plaški stanje se popravilo izuzev [Lič.] Jesenice kojoj se nije ni posvećivalo mnogo pažnje. Pozadinske vlasti u tom kotaru osjećaju se bolje nego prije. Stanje u kotaru Slunju također se popravilo. Stanje u kotaru Vrginmost slabije je nego prije i ako je narod tog kotara najbolji. Očito se vidi manjak ljudi u svim kotarevima koji posjeduju organizacijske sposobnosti.

Intendantura, sanitet bez promjene od posljednjeg izvještaja.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
D. Hrstić

(M. P.)

BR. 95

ZAPOVIJEST ŠTABA 8. DIVIZIJE NOVJ OD 30. AVGUSTA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA PORUŠE ŽELJEZNIČKU PRUGU KARLOVAC — OGULIN, CESTU KARLOVAC — JOSIPDOL I DA IZVRŠE PRITISAK NA TURANJ I KAMENSKO[1]

ŠTAB
VIII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. br. 51
dne 30/VIII. 1964. g.

Z A P O V I J E S T
(sekcija Karlovac — Ogulin 1 : 100.000)

Neprijatelj drži komunikaciju Karlovac — Ogulin — Modruš — Brinje, za osiguranje iste drži garnizone sa sljedećom jačinom:

Generalski Stol: 120 gestapovaca, naoružani sa bacačima, šarcima i jednim topom 75 mm. Imaju betonirane bunkere ograđene sa žicom. U samom Generalskom Stolu vrši se istovar i

[1] Dokumenat nepotpun (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 9/3 — 1, k. 827.

utovar hrane i ratnog materijala za jedinice 392. divizije.[2] Oko Generalskog Stola nalazi se 70 četnika pod komandom Joce Eremića naoružani sa 2 puškomitraljeza.

Tounj: 200 legionara, naoružani sa 2 topa 75 mm, 2 teška bacača, sa šarcima i puškama. Imadu talijanske bunkere. U samom mjestu imade 18 žandara i 60 zarobljenih Talijana.

Košare: 1 satnija legionara, naoružani sa 4 šarca i teška bacača. Stanuju u talijanskom bunkeru oko koga imaju nagazne mine.

Oštarije: 200 legionara sa 2 haubice 105 mm, 4 teška bacača sa nepoznatim brojem šaraca.

Josipdol: U Josipdolu nalazi se Far kompanije[3] 392. divizije, 12 kamiona, 50—60 konjskih kola, 200 vojnika, povrh toga 1 satnija legionara s 3 blinde i 2 tenka od 15 tona.

Skradnik: 1 satnija legionara.

Vojnovac: 1 satnija legionara, drže Vain Vrh i Mudrić glavicu i

Trojvrh: 1 satnija legionara utvrđenih na Trojvrhu.

Zvečaj: 1 satnija ustaša V. bojne.

Duga Resa: dvije satnije V. ustaške bojne.

Karlovac: dijelovi XXX. ustaške bojne i dijelovi V. doknadne bojne, dijelovi II. domobranskog zdruga i jedna opkoparska bojna, jedna bitnica haubica i jedna bojna Poglavnikovog tjelesnog zdruga.

Belaj: jedna satnija V. ustaške bojne.

Turanj: jedna satnija domobrana i jedna satnija XXX. ustaške bojne.

Kamensko: 1 satnija XXX. ustaške bojne i 1 satnija domobrana.

Kupski most i Rečica: Slunjska domobranska satnija i 1 satnija V. ustaške doknadne bojne.

Vaganac: 1000 ustaša I. i VIII. ustaške bojne. Pored toga prema neprovjerenim vijestima oko Izačića i Baljevca nalaze se neke legionarske jedinice koje bi trebale krenuti preko Slunja za Tounj.—

Naše snage: Naša divizija, jedinice Operativnog štaba[4], Haubički divizion IV. korpusa i dijelovi Pontonirskog bataljona.—

---

[2] O dislokaciji i dejstvima njemačke 392. legionarske divizije od njenog dolaska na teritoriju Jugoslavije (početak januara 1944) pa do kraja rata vidi Arhiv V.I.I, reg. br. 39/14, k. 18 i 41/3, k. 74.

[3] Reflektorska četa

[4] Odnosi se na Operativni štab za Kordun. O njegovom sastavu vidi dok. br. 78.

Zadatak: S jednom brigadom i jednim bataljonom Operativnog štaba uništiti željezničku prugu Karlovac — Ogulin, te onesposobiti za saobraćaj cestu Karlovac — Josipdol.

Sa jednom brigadom vršiti žestok pritisak prema Turnju i Kamenskom, a jednu brigadu držati u rezervi na sektoru Rakovice.[5]

U cilju izvršenja gornjeg zadatka.[6]

NAREĐUJEMO:

III. udarna brigada ojačana sa protukolskom baterijom, dijelovima Pontonirskog bataljona i po jednim vodom inžinjerijskih četa I. i II. brigade.

Zadatak: Izvršiće sa cijelom brigadom temeljito rušenje željezničke pruge Duga Resa — Ogulin i ceste Duga Resa — Košare. Pored toga uputiti manja minerska odjeljenja da se prebace preko Mrežnice i miniraju cestu i prugu Karlovac — Duga Resa koju će inače rušiti Karlovački odred. Minirati cestu Karlovac — Belaj što bliže mostu prema Švarči, da bi se sprečio neprijatelju ispad iz Karlovca motorizacijom i manevri u pravcu Siće i Perjasice. Rušenje pruge na liniji Tounj — Košare sa potrebnim osiguranjem izvršiti sa pravca Kamenice. Prugu rušiti eksplozivom, pazeći da se poruše svi propusti, a cestu prekopati na pogodnim mjestima, srušiti propuste na istoj i postaviti minska polja od naših mina koje se ne mogu dizati i savezničkim minama. Minska polja postavljati 6—8 mina u šahmatskom poredku, a pored toga postavljati i lažne mine. Pored toga cestu zarušiti drvećem, kamenjem i t. d. Sa manjim dijelovima kontrolisati Belaj, da bi bili na vrijeme obavješteni šta se dešava u tom garnizonu. Osigurati desni bok od pravca Vinice i Belaja. Za izvršenje zadatka popuniti sa dovoljnim brojem municije, eksploziva, nagaznih mina i izvršiti sve pripreme za prelaze preko Mrežnice u vezi sa Pontonirskim bataljonom. U zoru povući snage od komunikacije i smjestiti u šume, s tim što će jedan bataljon ostati u Mašniku, a

[5] Vidi zapovijest Štaba 4. korpusa NOVJ, dok. br. 99.

[6] O izvršenju postavljenog zadatka vidi tom V, knj. 33, izvod iz knjiga depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o dejstvima jedinica od 1. do 30. septembra 1944.

jedan bataljon prebaciti na sektor Oštarski dolovi s pravcem dejstva Josipdol — Skradnik. Ostaviti osmatrače prema svim garnizonima i komunikaciji koji će pratiti situaciju u garnizonima i na komunikaciji i sa istim osigurati telefonsku vezu te vezu pomoću releja i konjanika. Na komunikaciji djelovaće se počem od 31. VIII. na veče do 7. IX. 1944. god. t.j. prema situaciji.—

I. udarna brigada ojačana sa Haubičkim divizionom (4 haubice).

Zadatak: Sa bataljonom Operativnog štaba koji se stavlja pod komandu Brigade minirati cestu Turanj — Cerovac. Glavninu snaga ovog bataljona držati na Turanjskim brdima i održavati kontakt s neprijateljem na Turnju. Jedan bataljon postaviti prema Kamenskom koji će minirati cestu Kamensko — Skakavac i održavati kontakt s neprijateljem u Kamenskom, te patrolama kontrolisati Kupski most. Ostatak Brigade razmjestiti na prostoriji Cerovac — Tušilović. Haubički divizion smjestiti negdje oko Tušilovića. Zadatak je Brigade da po prvoj djelatnosti savezničke avijacije na Karlovac vrši pritisak na Kamensko i Turanj,[7] nastojeći ovladati ovim uporištima iskoristivši eventualnu pometnju kod neprijatelja. U koliko se uspije ovladati Turnjom i Kamenskim porušiti bunkere, a iz Turnja evakuisati sav materijal iz tvornice vune i porušiti željezne mostove na Mrežnici i Korani. Haubicama tući kraćom paljbom Turanj i Kamensko, a nešto malo i sam grad štedeći municiju. Pri izvršenju zadataka paziti da se isti što prikrivenije izvedu, kako ne bi došlo do otkrivanja od savezničkih aviona od kojih je traženo da ne mitraljiraju i bombarduju sektor Turanj i Kamensko. Bataljone koji će držati kontakt sa neprijateljem snabdjeti sa protukolskim oružjem i eksplozivom.

II. udarna brigada.

Zadatak: s jednim bataljonom kontrolisaće sektor oko Vaganca s položaja

[7] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 24.

Drežnik [Grad] — Čatrnja. Temeljno porušiti mostove kod Tržačke Raštele i Čerkezovca, potpuno i temeljno uništiti cestu Vaganac — Drežnik. Manjim odjeljenjima kontrolisati sektor oko Tržačke Raštele s lijeve strane Korane gdje održavati vezu sa muslimanskim jedinicama. Ostatak snaga držati na sektoru Rakovica — Oštarski Stanovi. Biti prikriven zbog dejstva savezničke avijacije i tokom dana ne vršiti nikakav saobraćaj. Brigada će djelovati prema razvoju situacije i biti uvijek pripremna za uništenje komunikacije Slunj — Karlovac, Slunj — Bihać, te Vaganac — Drežnik — Poljanak, a eventualno Ličko Petrovo Selo — Prijeboj — Plitvički Leskovac. Stalno se interesirati za situaciju kod XXXV. divizije i Unske operat. grupe.

Operativni štab.

Zadatak: Za prvo vrijeme bataljon prema Karlovcu stavlja se pod komandu I. brigade. Ukoliko bi s izmjenom situacije I. brigada krenula u drugom pravcu bataljon ostaje prema Karlovcu i potpada pod komandu Operativnog štaba.—

Sa bataljonom na sektoru Plaški minirati cestu Vojnovac — Josipdol, Josipdol — Modruš — Vrh Kapele, na istim postaviti minska polja, lažne mine, prepreke i po izvršenom zadatku u zoru bataljon zadržati na sektoru Kunić [Selo] — Plaški — Vojnovac i budno prati razvoj situacije. Četu Komande mjesta Plaški uzeti pod svoju komandu i kontrolisati sektor prema Blatima, Ličkoj. . . .

BR. 96

PODACI O BROJU I O NACIONALNOJ I SOCIJALNOJ PRIPADNOSTI NOVOMOBILISANOG LJUDSTVA NA OPERATIVNOM PODRUČJU GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE U AVGUSTU 1944. GODINE[1]

PODACI O MOBILIZACIJI U HRVATSKOJ[2]

u mjesecu augustu 1944 god.

IV. Korpus

Komanda banijskog područja	295
Komanda bihaćkog područja	22
Komanda I. kordunaškog područja	126
Komanda II. kordunaškog područja	27
Komanda Karlovačkog područja	351
Komanda pokupsko-turopoljskog područja	374
Komanda žumberačkog područja	94
	1.289

Srba	286	Seljaka	1.272
Hrvata	1.000	Radnika	14
Jevreja	3	Trgovaca	3
	1.289		1.289

VI. Korpus

Komanda brodskog područja	1.176
Komanda daruvarskog područja	427
Komanda požeškog područja	55
Komanda virovitičkog područja	245
Komanda novogradiškog područja	42
	1.945

Srba	571	Seljaka	1.293
Hrvata	876	Radnika	510
Čeha	202	Intelektualaca	76
Ostalih	296	Ostalih	66
	1.945		1.945

[1] Dokumenat (bez potpisa i pečata, pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 41—2/1, k. 112 A.

[2] Nisu uneseni podaci o broju novomobilisanih na području 8. korpusa NOVJ.

X. Korpus

Komanda zagorskog područja . . . . . .
Komanda kalničkog područja . . . . . .
Komanda bjelovarskog područja . . . . . .
Komanda moslavačkog područja . . . . . .

Srba	195	Seljaka	. . . . .
Hrvata	1.210	Radnika	. . . . .
Rusa	90	Intelektualaca	. . .
	1.495		

XI. Korpus

Komanda goranskog područja . . . . . .
Komanda primorskog područja . . . . . .
Komanda I. ličkog područja . . . . . .
Komanda II. ličkog područja . . . . . .
Operativni štab za Istru . . . . . .

Srba	81	Radnika	. . . . .
Hrvata	1.258	Seljaka	. . . . .
Slovenaca	4	Zanatlija	. . . . .
Talijana	326	Namještenika	. . .
Poljaka	2	Đaka	. . . . .
Nijemaca	1	Intelektualaca	. . .
	1.672	Trgovaca	. . . . .

REKAPITULACIJA

IV. KORPUS	1.289
VI. KORPUS	1.945
X. KORPUS	1.495
XI. KORPUS	1.672
	6.401

	SRBA	1.133
	HRVATA	4.344
90	ČEHA	202
70	RUSA	90
430	TALIJANA	326
905	OSTALIH	306
1.495		6.401

1.294	SELJAKA	4.401
114	RADNIKA	1.202
87	OBRTNIKA	345
1.495	INTELEKTUALACA	203
	NAMJEŠTENIKA	108
	TRGOVACA	31
	ĐAKA	45
582	OSTALIH	66
103		
5		6.401
50		
932		
1.672		

564	
542	
345	
108	
45	
40	
28	
1.672	

BR. 97

IZVOD IZ KNJIGA PREDATIH DEPEŠA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA I RADU JEDINICA OD 1. DO 31. AVGUSTA 1944. GODINE[1]

IZVOD IZ KNJIGA POSLANIH DEPEŠA GLAVNOG ŠTABA NOV I POJ HRVATSKE O BORBAMA I RADU PODREĐENIH JEDINICA U VREMENU OD 1. DO 31. AVGUSTA 1944.

Za V. Š.[2] Brojno stanje ranjenika i bolesnika: IV. Korpus — ranjenika 674, zaraznih bolesnika 75, nezaraznih 363 — svega 1112. Za Italiju evakuisano 629. VI. Korpus — ranjenika 489, zaraznih bolesnika 91, nezaraznih 229 — svega 809, za evakuaciju 92. X. Korpus (samo Moslavina) — ranjenih 106, bolesnih 107, evakuisano za Italiju preko Slavonije 159. XI. Korpus (samo Lika) — ukupno 171. Evakuisano preko 400. Za VIII. Korpus fale podatci.[3]
1. VIII. 1944 Br. 3075 (106 gr.)

Za IV. Korpus: Bez odobrenja V. Š. i Nacional. komiteta ne smije se nijedno lice upućivati u inostranstvo. Izuzetak se čini: 1) za ranjenike, ljekare i bolničare, 2) djecu i 10% žena u pratnji 3) za starije Jevreje. Za sva ova lica ipak je potrebna predhodna saglasnost OZNE — odnosno obavještajnog otsjeka jedinice koja ih upućuje. 4) Stručno vazduhoplovno i mornaričko osoblje može se upućivati, s tim što će pri upućivanju k nama ponijeti detaljne karakteristike i saglasnost OZNE — odnosno obavještajnog otsjeka jedinice koja ih upućuje. Bez ovih podataka nikoga ne upućivati G. Š. Hrvatske. Lica koja se upućuju mogu ići samo preko Korpusa, a ne da ih upućuju neke registrature — kao što se to dešavalo . . . Za pravilno otpravljanje lica u inostranstvo odgovorni su štabovi korpusa. Prijem potvrditi.
1. VIII. 1944 Br. nema (putem kurira).

Za VI. Korpus: Da li su liječnici određeni za Italiju otputovali? Vaša 2 kurzista su krenula. Obavezno odmah uputite nove kurziste. U Odjeljenju na Lomu[4] ili invalidskom domu uredite

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/4, 4—13/I, k. 429A, 1—1, k. 119/7, 1—1, k. 119/8, 1—1, k. 119/9 i 1—1, k. 119/10.

[2] Vrhovni štab NOV i POJ

[3] U bolnicama i ambulantama 8. korpusa NOVJ bilo je u prvoj polovini avgusta 218 ranjenika i 759 bolesnika (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/8).

[4] Lom, predio na Papuku

sanatorij za prihvat i liječenje tuberkuloze pluća za teritorij cijele Hrvatske.
1. VIII. 1944 Br. 3051 (65 gr.)

Za X. Korpus: Mišljenja smo da akciju ne trebate preduzeti pre nego što stvorite zajednički plan sa Štabom XXXIV. div.[5] Naredili smo i preko Štaba IV. Korpusa da vam se jave. Njihove jedinice su u pokretu.
1. VIII. 1944 Br. 3079 (50 gr.)

Za X. Korpus: Je li krenula Zagorska brig. u Zagorje?[6]
1. VIII. 1944 Br. 3071 (13 gr.)

Za XI. Korpus: Javite depešom brojno stanje na licu pojedinih brigada i odreda XIII. [divizije]. Kakve komore imaju.[7]
1. VIII. 1944 Br. 3059 (30 gr.)

Za XI. Korpus: V. Š. se interesuje koliko je do sada ukupno savezničkih avijatičara spašeno. Hitno nam javite podatke sa vašeg sektora.[8]
1. VIII. 1944 Br. 3032 (32 gr.)

Za XI. Korpus: Ispitajte mogućnosti i javite da li bi mogli likvidirati Ozalj sa vaše 3 brigade i 2 brigade XXXV. Div. Eventualno bi i Slovenci sadejstvovali. Uslovi: najveća konspirativnost.[9]
1. VIII. 1944 Br. 3077 (51 gr.)

[5] Jedinice 33. divizije napale su 9. avgusta Dubrovčak i Mahovo a brigada »Franjo Ogulinac Seljo« Martinsku Ves (vidi dok. br. 37. 40 i 41).

[6] Ona je početkom avgusta 1944. vraćena u Hrvatsko zagorje u sastav Zapadne grupe NOP odreda 10. korpusa (vidi dok. br. 41).

[7] O brojnom stanju jedinica 11. korpusa NOVJ vidi dok. br. 54, 55, 61, 62, 80 i 81.

[8] Štab 11. korpusa je 8. avgusta odgovorio depešom: »Na sektoru ovog Korpusa spašeno je dosada 134 saveznička avijatičara« (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—37/1, k. 119/10).

[9] Štab 11. korpusa je 6. avgusta odgovorio: »Operacija na Ozlju u sadašnjoj situaciji ne bi mogla da se izvede s obzirom na prodor [neprijatelja] u Vrbovsko. U normalnoj situaciji mislimo da bi mogli pristupiti likvidaciji posade u Ozlju. U okviru te operacije dolazi u obzir likvidacija uporišta Zorkovac, G. Pokuplje, Stative te rušenje svih mostova na Kupi i Dobri u prostoru zahvaćenom operacijom. Operacija bi bila teška i duže bi trajala, a potrebne bi bile i dulje pripreme s obzirom na prikupljanje većih količina eksploziva, artiljeriske i bacačke municije.

Po našoj procjeni trebalo bi ukupno 7 do 8 brigada sa više artiljerije, a eventualno i pritisak 4. korpusa na liniji Jaska — Karlovac

Za V. Š. Br. 1 — U Lici jedinice XXXV. Div. vrše zaštitu žetve.[10] U Istri i Gor. Kotaru bez promjene. Na cesti Lapac — Bihać uništen 1 tenk, a kod Petrova Sela iz zasjede ubijeno 10 ustaša. III. Kordunaška brig. napala je blizu Josipdola jednu nepr. kolonu i ubila 30 nepr. vojnika.[11]

Br. 2 — Na pruzi Zagreb — Beograd kod Šaša uništena cela kompozicija osobnog vlaka sa vojskom. Bilo je mnogo žrtava. Promet je stajao 9 sati. Na istoj pruzi 29. VII. porušene su skretnice na stanici Staza.[12] 1 putnički i 1 teretni vlak koji su se zatekli na stanici napadnuti od savez. avijacije. Uništene obe lokomotive i veći broj vagona. Promet stajao 13 sati.

Br. 3 — Noću 28/29. jula mineri II. diverz. bat. i Turop.-posav. odreda digli u zrak oko 50.000 kg bombi na Kalničkom Polju kod Pleta. 31. jula iste jedinice uništile ostatak teških avionskih bombi na aerodromu Kurilovec. Time je na ovom aerodromu uništeno milion kg. bombi u dva napada.[13] Na ostalim sektorima bez promjene.
2. VIII. 1944 Br. 3086 (230 gr.)

Za VI. Korpus: Niste nam odgovorili kad mislite da će vaše snage biti slobodne za akciju na sektoru Garešnice. Ugovorenu akciju sa X. Korpusom odložite.[14] O toj akciji se naknadno dogovorite. Ako bi se uskoro izvršila ova akcija, možete iskoristiti dve brigade XXVIII. Div. za sporednije zadatke ukoliko već nisu na putu za Bosnu.[15] DDD.
2. VIII. 1944 Br. 3113 (80 gr.)

Za VI. Korpus: Počev od sutra 3. augusta, na mjestima za bacanje iz ruskih aviona ima biti sve spremno i u potpunom redu za doček i prijem materijala. Početak rada će se javiti naknadno. Vatre se pale čim se čuje zvuk aviona tako, da dok avioni kruže i u roku od 3—5 minuta sve vatre budu zapaljene. Avion tada daje svoj znak. Ako je ispravan, zemlja odgovara svojim znakom. Ruske avione očekivati u vremenu od 22 sata do 2 sata poslije pola noći. Ako se desi da vatre ne budu spremne i ruski avioni moraju zbog toga da se vraćaju biće odgovorni štabovi korpusa.
2. VIII. 1944 Br. 3110 (135 gr.)

— Ogulin, uz sadejstvo vazduhoplovstva. U posebnoj depeši šaljemo dosad prikupljene podatke za odnosne prostorije«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—37/1, k. 119/10).

[10] Vidi dok. br. 27, 28 i 71.

[11] Vidi dok. br. 4—13/I, k. 429A u Arhivu V.I.I.

[12] Diverzije je izveo 2. diverzantski bataljon (vidi dok. br. 72).

[13] Vidi dok. br. 72 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 97.

[14] Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 7.

[15] i [64] O prelasku 28. divizije u Bosnu vidi dok. br. 34.

Za X. Korpus: Akciju ne preduzimajte dok prethodno ne stupite u lični dodir i sastavite zajednički plan sa štabom XXXIV. Div. Što se tiče vaše akcije u zajednici sa VI. Korpusom također će biti odložena za 2—3 dana. Izvestili smo o tome i VI. Korpus. O toj akciji se naknadno dogovorite. Na vaše područje doći će dve brigade VII. Div. za operacije na sektoru Garešnice.[16] DDD. 2. VIII. 1944 Br. 3113 (95 gr.)

Za XI. Korpus: Za vreme prebacivanja hrane ne izazivati sukobe sa neprijateljem na pruzi i cesti. Uopšte na ovim komunikacijama na sektoru gde se prebacuje hrana — ne vršiti napade.
2. VIII. 1944 Br. 3080 (40 gr.)

Za V. Š. Br. 1 — Lika: Nepr. je juče u cilju obezbjeđenja žetve izvršio ispad iz Gračaca ka Lovincu.[17] III. Brig. XXXV. Div. protjerala nepr. iz Petrova Sela. Ubijeno i ranjeno 15, zaplijenjeno nešto oružja i spreme.[18] Kod Ljubova su u toku borbe sa 1 ustaškom bojnom koja je ispala od Gospića.[19]

Br. 2 — Da bi zaštitio komunikaciju Kapela — Karlovac, nepr. je izvršio juče dva ispada: od Ogulina ka Gomirju i od Drežnice ka Vrbovskom. Borbe su u toku.[20] U Istri bez promjene. Na pruzi Karlovac — Zagreb u vremenu od 25—31 jula izbačeno iz šina 1 oklopni i 2 kontrolna voza, 1 lokomotiva uništena i 2 oštećene. Uništeno 6 i oštećeno 6 vagona.[21]

Br. 3 — Na pruzi Zagreb — Sisak od 28 jula do 1 augusta izbačeno iz šina 3 transporta i 1 radnički voz. Uništene 2 lokomotive i 16 vagona, oštećena 1 lokomotiva i 9 vagona.[22] Na cesti Sunja — Kostajnica jedna zasjeda VII. Div. ubila pukov. Reša[23] i zarobila đeneralšt. majora Šimakovića.[24] Veći broj pratnje ubijen.[25] Detalje ćemo javiti.

Br. 4 — Na sektoru X. Korpusa. Odbijen je 1 nepr. ispad iz Križa. Ubijeno 11, ranjeno 7 nepr. vojnika. Zarobljen 1 domo-

---

[16] Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 51.
[17] Vidi dok. br. 29.
[18] Neprijateljsku posadu iz Ličkog Petrovog Sela protjerala je 1. brigada 35. divizije u sadejstvu sa dijelovima 2. brigade 8. divizije (vidi dok. br. 28).
[19] Borbu je vodila 2. brigada 35. divizije protiv 31. i 34. ustaške bojne (vidi dok. br. 28).
[20] Opširnije o tome vidi dok. br. 31.
[21] i [22] Diverzije je izveo 2. diverzantski bataljon (vidi dok. br. 72).
[23] Julije Reš
[24] Josip Šimaković
[25] i [33] Vidi dok. br. 109.

bran poručnik. Zaplijenjeno nešto oružja i spreme.[26] Na ostalim sektorima bez promjene.
3. VIII. 1944 Br. 3122 (304 gr.)

Za VI. Korpus: Druga Bršadina koji je izveo podvig sa sanitet. automobilom predložite za odlikovanje ordenom za hrabrost. Njegov podvig biće objavljen preko »Slobodne Jugoslavije«.[27] Jeste li obavestili V. Š. o ovome?
3. VIII. 1944 Br. 3124 (52 gr.)

Za VI. Korpus: U dnevnim borbenim izvještajima naznačite broj i naziv nepr. jedinice sa kojom ste vodili borbu. Da biste imali ove podatke pojačajte vašu obav. službu i organizujte hvatanje zarobljenika.
3. VIII. 1944 Br. 3058 (48 gr.)

Za VI. Korpus: VII. div. ne može uspostaviti vezu sa vašom XII. div. Uspostavite sutra 4 ov. m. vi ponovo vezu po starom planu sa VII. divizijom, pa je onda predajte vašoj XII. div.
3. VIII. 1944 Br. 3129 (53 gr.)

Za VIII. Korpus: Imate li rusku misiju i da li vam redovno bacaju materijal? Javite o ovome detaljnije.[28] Ako je nemate, dostavite nam koordinate za bacanje mater. i spuštanje aviona.
3. VIII. 1944 Br. 3099 (58 gr.)

Za V. Š. Br. 1 U Gorskom Kotaru nastavljaju se oštre borbe sa nepr. kolonom koja je prodrla do Vrbovskog.[29] Po upornosti kojom nepr. vodi ove borbe izgleda da će komunikacijom Kapela — Karlovac prolaziti jače snage. Prema podatcima sa više stra-

---

[26] Vidi dok. br. 41.

[27] U depeši Štaba 6. korpusa od 2. avgusta o tom podvigu se kaže: »27.VII. vraćao se je sa osustva partizan art. slagališta Dušan Bršadin i na putu iz Dopsina za Koritnu (sek. Osijek — Vinkovci) susreo je sanitet. auto koji se je vraćao u Osijek. U autu su bila 2 vatrogasca. On je auto zaustavio, obukao se u odijelo jednog vatrogasca, a njega smjestio na nosila kao bolesnika i pištoljem natjerao šofera da vozi u pravcu oslobođene teritorije. Tako je prošao kroz neprijateljsko uporište Široko Polje. U Gorjanima je naišao na neprijateljsku zasjedu koja je pripucala na auto ali je isti sretno izmakao i došao na oslobođenu teritoriju...« (Arhiv V.I.I, reg. br. 1—23/1, k. 119/7.)

[28] Kod Štaba 8. korpusa nalazila su se tada 3 člana sovjetske vojne misije (Arhiv V.I.I., reg. 1—i, k. 119/8.)

[29] i [31] Opširnije o tim borbama vidi dok. br. 31, 109, 110, 111 i 112.

na 392 div. bi imala krenuti sa ovog sektora ka severu.[30] Smenili bi je Kozaci.

Br. 2 — U dosadašnjim borbama kod Vrbovskog nepr. je imao oko 70 mrtvih i ranjenih, mi 18 mrtvih i ranjenih.[31] Borbe su i dalje u toku. U Istri manje borbe i pripremanje trupa za nove ofanzivne akcije.[32]

Br. 3 — Na sektoru IV. Korpusa pojačana aktivnost manjim odredima i zasedama. U vremenu od 1—3 ov. m. na tim zasjedama ubijeno je 57 i ranjeno 60 nepr. oficira i vojnika. Najveći uspjeh postigla je zasjeda VII. Divizije koja je ubila pomoćnika komandanta IV. lov. zdruga pukovnika Reša. Tom prilikom je bez ijednog našeg gubitka ubijen 1 pukovnik, 1 satnik, 3 podof. i 11 vojnika, a zarobljen načelnik Štaba IV. zdruga major Simaković i 2 vojnika. Uništena su 2 kamiona i 1 putnički auto. Zaplijenjena 2 p. mitraljeza, 1 strojnica, 3000 metaka i arhiva. Napad je izvršen 2. VII. u 14 časova.[33] Na ostalim sektorima bez promjene.

4. VIII. 1944 Br. 3150 (272 gr.)

Za VI. Korpus: Snage vašeg Korpusa, ojačane jednom divizijom Desetog korpusa i dvjema brig. Sedme divizije, dobile su zadatak da zauzmu uporišta Garešnica, Zdenci, G. Polje.[34] Ovim operacijama rukovodiće vaš štab. Štab X. Korpusa u cilju vezivanja neprijateljskih snaga izvodiće u isto vrijeme akcije na otsjeku Bjelovar — Koprivnica — Križevci.[35] Od momenta prijema ove depeše dvije brigade VII. Div., pod komandom Štaba divizije, potpadaju pod vašu komandu. Potrebna naređenja izdata su VII. Div., sa kojom uhvatite vezu. Izdaćete joj naređenje za prebacivanje na Moslavinu kad to bude diktirao stepen gotovosti priprema, svakako nekoliko dana pre operacije. Isto važi i za diviziju X. (desetog) o čemu je obavješten Štab X. (desetog). Smatramo da je zbog pripreme potrebno da se prebacite bliže Štabu X. i da ga obavjestite.

N a r e đ u j e m o:

1) Da preuzmete pod svoju komandu diviziju X. i dvije brigade VII (7) divizije. Preduzeti potrebne mjere.

---

[30] Ti podaci nisu bili tačni. Njemačka 392. legionarska divizija bila je raspoređena na prostoriji: Ogulin — Brinje — Otočac — Vrhovine — Babin Potok i Brinje — Senj — Novi — Crikvenica (Arhiv V.I.I., reg. br. 36—1/5, I, k. 569 i 41/3, k. 74).

[32] Vidi dok. br. 24.

[34] Napad na Garešnicu tada nije izveden. Jedinice 6. korpusa oslobodile su 2. avgusta Badljevinu a 18. avgusta Grubišno Polje. Dva dana kasnije one su, u sadejstvu sa 33. divizijom i dvjema brigadama 7. divizije, napale Hercegovac ali ga nisu zauzele (vidi dok. br. 14, 18, 30, 45, 46, 50, 51, 52, 79 i 83).

[35] Vidi dok. br. 41.

2) Da pristupite odmah izradbi plana.

3) Da izvedete taku koncentraciju da postignete iznenađenje po vremenu početka operacije i rasporedom snaga.

4) Da sve ostane u najvećoj tajnosti.

5) Da X. Korpus obavještavate o svojim pripremama kako bi on mogao saobraziti svoj rad vašem. Obavještavajte redovno.
4. VIII. 1944 Br. 3149 (331 gr.)

Za VIII. Korpus: Koje željez. pruge ne rade?[36]
4. VIII. 1944 Br. 3151 (15 gr.)

Za XI. Korpus: U Perjasici već 3 dana čekaju lekari i bolničari vaše ranjenike. Javite kada ćete ih uputiti da ne bi sanitetski personal stajao bez posla. Odgovorite još danas. DDD.[37]
4. VIII. 1944 Br. 3140 (41 gr.)

Za XI. Korpus: Javite kako je prošla prva pošiljka, pripremili smo još 2,5 vagona.[38]
4. VIII. 1944 Br. 3147 (21 gr.)

Za Istru: Niste odgovorili postoji li mogućnost ubacivanja saboterskih grupa u Pulu. To smo naredili 21. VII. Odgovorite.[39]
4. VIII. 1944 Br. 3142 (55 gr.)

Za VI. Korpus: DDD. Kada je počelo i koliko dnevno ide vlakova Osjek — Mađarska? Koje njemačke divizije i odakle idu za Mađarsku?[40]
5. VIII. 1944 Br. 3165 (29 gr.)

---

[36] U to vrijeme bile su van upotrebe pruge: Knin — Split, Split — Sinj i Perković — Šibenik. Na pruzi Metković — Mostar saobraćaj je bio znatno smanjen a obavljan je samo noću. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/8. depeša br. 4533 od 9. avgusta 1944).

[37] Ranjenici nisu mogli biti prebačeni na Kordun zbog prodora neprijateljskih snaga u Vrbovsko i zbog borbe koja je vođena na liniji Stubica — Vrbovsko — Jablan (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—36/1, k. 119/10).

[38] Štab 11. korpusa javio je 5. avgusta, depešom, slijedeće: »Pošiljka žita stigla u redu. Zbog situacije kod Vrbovskog išla je preko Kupe kod Vinice. Glavni š[illegible] Slo[illegible]ja šalje nam 25 kom. stoke i 7.800 kg. žita i pasulja... »Prenos iz Korduna moramo odgoditi zbog situacije. U Istri prikupljaju se viškovi. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—36/1, k. 119/10.)

[39] Operativni štab za Istru je istog dana odgovorio da ispituje mogućnost ubacivanja tih grupa u Pulu (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—37/1, k. 119/10 depeša br. 4368).

[40] Prema podacima koje je imao štab 6. korpusa NOVJ 4. i 5. avgusta prošlo je iz Bosne, preko Vinkovaca za Mađarsku 11 neprijateljskih transportnih vlakova (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—25/1, k. 119/7).

Za VIII. Korpus: DDD. Veoma važno da svakodnevno javljate o pokretima Nijemaca, kolona i vlakova, a naročito prema rusko-njemačkom frontu.

5. VIII. 1944 Br. 3164 (41 gr.)

Za V. Š. Br. 1 U Gorskom Kotaru, da bi degažirao[41] naše snage kod Vrbovskog, II. Odred izvršio je napad na Drežnicu. Ubijeno je i ranjeno 25 nepr. vojnika. 5. VIII. pod zaštitom mraka i tenkova — neprijatelj se povukao od Vrbovskog na položaje kod Ogulina.[42] Ispad iz Zlobina odbijen. Ubijeno i ranjeno 20 nepr. vojnika.[43] U Istri se nastavljaju ofanzivne borbe; podataka iz Istre i Like danas nemamo.

Br. 2. Bataljon Banij. odreda izvršio je prepad na sela Strmen i Bistrač (4 km. od Sunje.) Ubijeno 15 nepr. vojnika. Zaplijenjen 1 p. m., 8 pušaka, 10 bicikla, 10 konja i druge spreme. Bataljon bez gubitaka. U vremenu od 2—5 ov. m. na prugama Zagreb — Karlovac, Sisak — Sunja, Bihać — Kostajnica — Sunja izbačena iz šina 4 voza. Pored izgorjelih vagona izgorjele i 2 cisterne, 1 kamion i 1 p. t. top. Porušena su na ovim prugama 2 duža mosta i uništena 2 dvospratna bunkera.[44]

Br. 3. I. Muslimanska brigada u vremenu od 4—6 ov. m. minama uništila 3 kamiona. Ubijeno i ranjeno više nepr. vojnika.

6. VIII. 1944 Br. 3180 (248 gr.)

Za V. Š. Br. 1 U Lici su odbijeni lokalni ustaški ispadi. Ubijeno 30 i ranjeno više ustaša. Zaplenjeno nešto oružja i spreme.[45] Drugi lički odred uništio je 3 kamiona. Poginulo 15 i ranjeno 25 nepr. vojnika. U Gorskom Kotaru — kod Vrbovskog — traju i dalje borbe.[46] U Istri bez promene.

Br. 2. 4/5 aug. 2 bataljona I. Banij. brig. iznenadili su četnike u selu Četvrtkovac. Ubijeno 60 i 2 zarobljena. Zaplenjena 2 teška mitraljeza, 20 pušaka, arhiva štaba četničke brig, 13 konja i dosta municije i spreme. Istakao se IV. bat. pod komandom potporučnika Pere Kalanje.[47] Na ostalim sektorima bez promene.

6. VIII. 1944 Br. 3167 (114 gr.)

---

[41] rasteretio
[42] i [46] Vidi dok. br. 31.
[43] Vidi dok. br. 67.
[44] Vidi dok. br. 72.
[45] Vidi dok. br. 28 i 29.
[47] Vidi dok. br. 22

Za IV. Korpus: Javite hitno broj nenaoružanih u vašem korpusu.[48]
6. VIII. 1944 Br. 115 (Telefonska depeša)

Za Istru: Javite koje objekte treba bombardovati naznačujući koordinate u stepenima i minutama.[49]
6. VIII. 1944 Br. 3177 (39 gr.)

Za V. Š. Lika: 2 bataljona III. brig. upala su 4. VIII. u Lovinac. Nepr. imao 20 mrtvih i 30 ranjenih, zaplenjeno nešto oružja. Nepr. izvršio protunapad i ponovno zauzeo mesto.[50] 5. VIII. delovi II. brig. kod Kosinja ubili 30 ustaša. Zaplenili nešto oružja i 1 automobil.[51] U borbama kod Petrova Sela I. brig. XXXV. div. uništila 4. VIII. 6 kamiona i 1 automobil. Na cesti Bihać—Lapac uništen 1 tenk.[52] U Gorskom Kotaru jedinice su na odmoru posle upornih borbi oko Vrbovskog. Neprijatelj je imao velike gubitke. Minama je uništeno 3 kamiona i 1 tenk.[53] U Istri su 3. VIII. jedinice O. Š.[54] započele ofanzivne operacije protivu oslabljenih nepr. garnizona. Podataka još nemamo. Na pruzi Trst — Pula minama uništeno 7 vagona i porušeno 50 m. pruge. Na liniji Trst — Pula srušena 3 stuba visokog napona. Južni deo Istre sa Pulom ostao bez struje. Na ostalim sektorima nije bilo bitne promene. U jučerašnjim borbama kod Strmena i Bistrača zarobljeno 27 domobrana i nešto oružja.
7. VIII. 1944 Br. 3201 (243 gr.)

Za VIII. Korpus: U žestokim ofanzivnim i defanzivnim borbama koje su uspješno vodile od 23 jula do 4 augusta sa nadmoćnim njemačko-četničko-ustaškim snagama u srednjoj i sjevernoj Dalmaciji, snage VIII. Korpusa nanijele su neprijatelju teške gubitke u ljudstvu i materijalu, razbile četničke snage i izvršile čišćenje mnogobrojnih jakih neprijateljskih uporišta u dolini Cetine, na Dinari, Kozjaku, u Kninskoj Krajini i Kosovu, na Svilaji i Promini.[55] U ovim operacijama naročito se istakla

---

[48] U jedinicama 4. korpusa NOVJ bilo je tada 400 vojnika bez oružja (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—25/13/I, k. 429A).

[49] Operativni štab za Istru odgovorio je 11. avgusta depešom koju redakcija nije mogla dešifrovati (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—41/1, k. 119/10, depeša br. 4509).

[50] Vidi dok. br. 28.

[51] Vidi dok. br. 29.

[52] Tenk je naišao na minu koju je postavilo minersko odjeljenje Ličkog NOP odreda (vidi dok. br. 29).

[53] Vidi dok. br. 31, 109, 110, 111 i 112.

[54] Operativnog štaba (za Istru)

[55] Opširnije o tome vidi dok. br. 2, 9 i 10 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 54, 72, 106 i 140.

svojom borbenošću i hrabrošću XX. Divizija, na čelu sa komandantom potpukovnikom Uzelcem Milošem, koja je izvršila najvažnije zadatke na lijevom krilu i prodrla u Kosovo, IV. Dalmatinska brigada, pod komandom majora Vukotića,[56] koja se istakla na desnom krilu na Dinari, kod Kijeva i Strmice, i V. Dalmatinska brigada, na čelu sa komandantom majorom Stankom Parmač, u borbama oko uporišta i garnizona u sjevernoj Dalmaciji. Za ove uspjehe — pohvaljujemo borce i rukovodioce navedenih jedinica i ističemo ih za primjer.
7. VIII. 1944 Br. 3193 (347 gr.)

Za V. Š. Lika: Između Lapca i Srba III. brig. XXXV. div. uništila 20 kamiona sa materijalom. Zaplenjena 2 mitraljeza i još nepoznat broj drugog oružja i spreme. Detalji slede.[57] Na sektoru Unske grupe II. muslimanska brigada minama uništila 1 kamion i 1 tenk. Lokalni nepr. ispadi na Baniju i Kordun odbijeni su. Na ostalim sektorima nije bilo bitnih promena. 2. VIII. 1. bataljon XXXV. divizije pri akcijama u Gackoj Dolini ubio je komandanta 392. divizije general-majora Michla i ranio 2 oficira iz pratnje.[58]
8. VIII. 1944 Br. 3225 (127 gr.)

Za X. Korpus: Javite što ste poduzeli u pogledu prebacivanja stoke i hrane.[59]
8. VIII. 1944 Br. 3188 (18 gr.)

Za V. Š. Saveznici tražili da VI. Korpus prebaci njihove ljude hitno u Rumuniju preko Fruške Gore. Isto tako žele da ih dalje prebacuju u Mađarsku. Molimo instrukcije.
9. VIII. 1944 Br. 3238 (42 gr.)

Za V. Š. Naknadno je utvrđeno da je između Lapca i Srba zaplijenjeno 25 ispravnih kamiona natovarenih minobacačkom municijom. Zbog nepr. intervencije morali su biti zapaljeni.

---

[56] Dukljan Vukotić

[57] i [60] Vidi dok. br. 70 i 116.

[58] Johan Mikl, general-lajtnant oklopnih jedinica, bio je tada ranjen. Prevezen u bolnicu u Rijeku, on je tu umro.

[59] Štab 10. korpusa NOVJ javio je istog dana slijedeće: »Stoka i hrana je spremna za prebacivanje u Liku. Čeka se na likvidaciju uporišta na Savi (riječ je o napadu 33. divizije na Dubrovčak i Mahovo i napadu brigade »Franjo Ogulinac Seljo« na Martinsku Ves 9. avgusta 1944 — prim. red.) zbog probijanja kanala za prebacivanje ...«(Arhiv V.I.I., reg. br. 1—23/1, k. 119/9.)

Gubitci nepr. 23 mrtva i 15 ranjenih. Ubijen je među njima i jedan njemački potpukovnik. Oslobođeno je 15 partizana XIX. Div. koji su vođeni u ropstvo. Naši gubitci 1 ranjen.[60] U ovoj akciji istakao se k-dant III. Brig. 35. Div. kapetan Breka.[61] 9 ov. m. na komunikaciji Sunja — Kostajnica jedinice VII. Divizije postavile su širu zasjedu. Oko 8.00 časova naišla je grupa od 60 Nijemaca koji su pregledavali prugu. Ubijeno je 25 i zarobljeno 14. Zaplijenjena su 2 p. mitraljeza, 15 pušaka, 2 strojnice, municija i druga sprema. Naši gubitci 2 lakše ranjena. Pruga Zagreb — Sisak i Zagreb — Karlovac ispresjecana je na više mjesta. Na drugim sektorima nije bilo bitnih promjena.
9. VIII. 1944 Br. 3244 (209 gr.)

Za VI. Korpus: Odobravamo formiranje Virovitičke brigade.[62] Napominjemo da novo ljudstvo ne sme biti uvedeno ni u odrede ni u brigade dok predhodno ne prođe kroz solidniju vojnu i političku obuku u pozadini.
10. VIII. 1944 3254 (47 gr.)

Za VI. Korpus: Zašto niste odgovorili na slijedeća pitanja: 1) da li je formirana nova divizija,[63] 2) da li je XXVIII. Div. prešla u Bosnu.[64] Ovdje nije potrebno vrijeme za prikupljanje podataka. Neizvršavanje ovakvih naređenja odaje nemarnost i ne može se dozvoliti.
Gošnjak,[65] gen lajtn.
10. VIII. 1944 Br. 3234 (71 gr.)

Za VIII. Korpus:[66] Neprijatelj je opet objavio totalnu mobilizaciju. On je već počeo masovno hvatati ljude i upućivati ih prisilno u Njemačku. Preduzmite sve da nepr. ne ostvari ovaj svoj plan. Pojačajte propagandu i spriječavajte odvođenje ljudi. Stupite u vezu sa stalnim našim organizacijama i organizirajte široku kampanju za stupanje u NOV. Upućujte pozive i mobilišite. Formirajte dopunske bataljone za mobilisane na ovom mjestu gdje postoje najbolji uslovi za ishranu i vojnički i politički rad. Odijelo i oružje će uskoro stići. Nastojte da se što više ljudi skloni ispred nepr. mobilizacije na naš teritorij čak iako nisu spremni da odmah stupe u borbu.
10 VIII. 1944 Br. 3243 (218 gr.)

---

[61] Mane

[62] i [63] O formiranju Virovitičke brigade i 40. divizije NOVJ vidi tom V, knj. 28, dok. br. 57.

[65] Ivan

[66] Depeša je poslana i ostalim korpusima Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

Za XI. Korpus: Komande područja i Aerobaze u Lici stavite pod komandu štaba XXXV. Div. Štabu divizije stavite na raspoloženje rukovodioca koji će regulisati rad vojne pozadine.
10. VIII. 1944 Br. 3230 (40 gr.)

Za XI. Korpus: Zarobljene legionere predajte Nijemcima na revers. Izvjestite nas gdje, kada i koliko ste ih predali. Revers nam pošaljite.
10. VIII. 1944 Br. 3222 (33 gr.)

Za XI. Korpus: Ovih dana prebačeno je za Liku 140 komada krupne stoke. Dobava vrlo teška. Treba racionalno trošiti. Obavjestite diviziju.[67]
10. VIII. 1944 Br. 3259 (26 gr.)

Za XI. Korpus: Akcija na Ozalj se odlaže. Slažemo se sa prebacivanjem XIII. Div. na Kapelu.[68] Ovo učinite čim prije da bi rasteretili pritisak na XXXV. Div.[69] Snage IV. Korpusa izvršiti će pritisak ka Izačiću i Prijeboju.[70]
10. VIII. 1944 Br. 3264 (56 gr.)

Za V. Š. Lika: Noću 8/9. nepr. je jačim snagama napao Pločanski Klanac i 9. 8. prodro u Udbinu. U toku 9. i 10. aug. na ovom sektoru vodile su se oštre borbe. Od Gospića je XXXV. i 19. ust. bojna izvršila napad na Ljubovo i poslije dvodnevnih borbi zauzela ga. Koncentracije su zapažene i kod Vrhovina. Ova ofanziva na Liku ima vjerovatno za cilj otimanje žetve.[71] Jedinice IV. Korpusa izvršile pritisak u pravcu Izačića i Prijeboja, a XIII. Div. na Kapeli u cilju olakšanja. Kod Janjča ubijen u luksuznom automobilu čuveni ustaški koljač bojnik Mesić[72] i jedan natporučnik.

Br. 2. Gorski Kotar: Jedinice II. brig. XIII. div. izbacile su neprijatelja iz Bosiljeva i gonile ga ka Lešću — nanevši mu velike gubitke.[73] 9. 8. jedna legionerska bojna ispala je iz Zlobina i zauzela Fužine. U toku 10. 8. odbačena je natrag uz gubitke od 10 mrtvih i 11 ranjenih.[74]

---

[67] Odnosi se na 35. diviziju NOVJ.
[68] Vidi dok. br. 66, 67, 68 i 69.
[69] i [71] Ona je od 8. do 18. avgusta vodila borbe protiv Nijemaca, ustaša i četnika koji su prodirali ka Krbavskom polju (vidi dok. br. 71).
[70] U cilju sadejstva sa 35. divizijom, na područje Prijeboja upućena je 2. brigada 8. divizije (vidi dok. br. 71 i 78).
[72] Milan Mesić, komandant 19. ustaškog bataljona (vidi dok. br. 8/1—56, k. 58 u Arhivu V.I.I.).
[73] i [74] Vidi dok. br. 67.

Br. 3. Istra: Uspješne ofanzivne akcije nastavljaju se. I. brig. napala je nepr. garnizon kod Labina, koji štiti jedan ugljenokop, sa ciljem likvidacije garnizona i uništenja rudnika. Poslije oštrih borbi u toku cijelog dana uporište je zauzeto, ali je neprijatelj intervencijom jačih snaga spasao rudnik. U ovim borbama izbačeno je iz stroja 200 nepr. vojnika. Zaplijenjen 1 laki bacač, 1 t. i 2. p. mitraljeza, bicikli, municija i sprema. Naši gubitci 9 mrtvih i 30 ranjenih. Borbe se nastavljaju.

Br. 4. Na sektoru IV. i X. Korpusa nije bilo bitnih promjena. Lokalni nepr. ispadi su odbijeni. 7. 8. na pruzi Beograd —Zagreb srušen 1 njemački transportni vlak. Uništena lokomotiva i 3 vagona. Promet stajao 22 sata.[75] 8. 8. na pruzi Sunja — Kostajnica srušen 1 oklopni vlak. Promet stajao 8 sati.[76]
11. VIII. 1944 Br. 3278 (404 gr.)

Za VI. Korpus: Do sada smo imali podataka samo za jednu kozačku diviziju. Proverite i izvestite da li se na vašem sektoru zaista pojavila 1. i 2. kozačka divizija.[77]
11. VIII. 1944 Br. 3284 (4—0 gr.)

Za VIII. Korpus: Niste nam odgovorili koliko je spašeno savez. avijatičara i niste dostavili broj nenaoružanih u vašem Korpusu.[78]
11. VIII. 1944 3282 (42 gr.)

Za X. Korpus: Noću 10 na 11 aug. 23 ruska aviona bacili su materijal kod vas. Potvrdite prijem.[79]
11. VIII. 1944 Br. 3291 (21 gr.)

---

[75] i [76] Vidi dok. br. 72 i 116.

[77] Na području Slavonije bili su samo dijelovi 1. kozačke konjičke divizije.

[78] Štab 8. korpusa odgovorio je 18. avgusta slijedeće: »Od septembra 1943 do 15 avgusta ov. g. naše jedinice, osim 26. Div. i južne grupe dalmatinskih partiz. odreda od kojih još nismo primili podatke, spašeno je 21 savezнички avijatičar. Iz II. Korpusa (odnosi se na 6. korpus NOVJ — prim. red.) upućeno nam je 63 spašena avijatičara, od kojih su 59 otputovali avionima. 4 su na bazi još kod nas.« A dan ranije (17. avgusta), u vezi sa drugim pitanjem, on je javio da u jedinicama ima 500 nenaoružanih, da se broj nenaoružanih stalno mijenja, pa će mu s obzirom na razvoj događaja — u narednom mjesecu verovatno trebati 3000 pušaka. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/8).

[79] Sovjetski avioni bacili su tada 40 puškomitraljeza, oko 200 automata, 4 minobacača, 300.000 metaka, defanzivne bombe, sanitetski materijal i dr. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—23/1, k. 119/9).

Za XI. Korpus: Ponovite iz depeše op. izvještaj od 10 ov. m. koliko je kamiona Odred uništio na cesti Buje — Porton. Koliko je II. brig. ubila legionera goneći ih prema Toplicama i Lešću.[80]

11. VIII. 1944 Br. 3279 (45 gr.)

Za V. Š. Br. 1. U Lici se nastavljaju oštre borbe. Pokušaj nepr. kolona da se iz Čudinog Klanca i L. Petrovog Sela spoje — osujetile su jedinice 8. kordunaške divizije. Kod Debelog Brda spojile su se neprijateljske kolone od Udbine i Ljubova i juče krenule ka Korenici. Borbe su u toku.[81] Jedinice XXXV. div. vrše jake protivnapade. Sa neprijatelj. strane u ovoj ofanzivi učestvuje IV. ustaški zdrug i 1 bataljon legionera 373. div. sa tenkovima u jačini oko 1000 ljudi, kao i četnici iz Lapca.

Br. 2. Gorski Kotar: Koristeći odlazak jedinica XIII. div. na Kapelu u pomoć Lici nepr. je ponovno upao u Bosiljevo. Borbe se nastavljaju zapadno od mesta.[82] Istra: Akcije naših jedinica nastavljaju se na celoj teritoriji Istre. II. brig. porušila 1900 m. pruge između Buzeta i Pazina te uništila sve skretnice na stanici Rakit. Uz pomoć naroda ceste su prekopane na velikoj dužini. Zapažene su jače nepr. koncentracije na ovom sektoru. Na Baniji i u Krajini odbijeni su lokalni nepr. upadi. Pokušaj II. banij. brig. da sruši tunel između Ostrošca i Krupe nije uspeo zbog hitne intervencije neprijatelj. pojačanja. U svim ovim borbama ubijena 23 i zarobljena 4 nepr. vojnika. Uništen 1 kamion. I. bat. III. kordunaške brig. razbio jednu nepr. kolonu između Josipdola i Plaškog. Ubijeno 10. Zaplenjeno oružje i pošta.[83] Zapaljena 3 kamiona i 1 putnički. 9 ov. m. na glavnoj pruzi srušena su 2 nemačka vlaka kod Sunje i V. Gorice. Uništene 2 lokomotive i 6 vagona.[84] Na pruzi Zagreb — Karlovac srušen 1 most dužine 20 m. 2 brigade XXXIII. div. na levoj i 1 brig. XXXIV. div. sa desne obale Save imale su da likvidiraju nepr. uporišta Mahovo, Martinska Ves i Dubrovčak — severozapad. od Siska. Na ovom sektoru nameravamo stvoriti kanal za vezu IV. i X. korpusa. Jedinice 33. divizije likvidirale su uporišta Mahovo i Dubrovčak. Ubijeno je 40 i zarobljeno 58 ustaša i milicionera, Štajcerove posadne bojne. Zapleniena 3 mitraljeza, 50 pušaka i druga sprema. Naši gubitci 4 teže i 17

---

[80] Prvi NOP odred Operativnog štaba za Istru uništio je 1 kamion. Druga brigada 13. divizije ubila je 15 a ranila 24 legionara. (Arhiv V.I.I., reg. br. 3—28/3, k. 572.)

[81] i [87] Vidi dok. br. 71.

[82] Vidi dok. br. 67.

[83] Zaplijenien je 1 puškomitraljez i 7 pušaka (Arhiv V.I.I., reg. br. 10—13/1, k. 432).

[84] Vidi dok. br. 72.

lakše ranjenih. Jako uporište Martinska Ves nije moglo biti likvidirano zbog brze intervencije nepr. motorizacije iz Siska.[85]
12. 8. 1944 Br. 3303 (475 gr.)

Za VI. Korpus: VII. Diviziji smo naredili da se prebaci u toku noći 12/13 augusta. Preduzmite mjere da ih prihvati I. bat. X. Korpusa.[86]
12. 8. 1944 Br. 3304 (39 gr.)

Za V. Š. Br. 1 — Lika: Neprijatelj je uspio da se probije u Koreničku kotlinu. Naše jedinice ne daju frontalni otpor već manevrišu i zadaju česte udarce na nepr. bokove. Nepr. je vrlo nepokretan i trpi osjetne gubitke. Naši su gubitci do sada vrlo mali. Jedinice su borbene i čvrsto u rukama svojih štabova.[87]

Br. 2 — U G. Kotaru: Manje borbe oko Bosiljeva sa legionerima 846. puka. Nepr. kolona od 200 legionera koja je od Ogulina krenula ka Drežnici odbijena je od strane I. Odreda sa velikim gubitcima.[88] U Istri ofanzivne akcije partizanskog karaktera daju dobre rezultate. 6. aug. jedinice II. bat. I. Odreda razoružale su karabinjere kod jednog ugljenokopa 6 km. sjev. ist. od Umaga (sekc. Rovinj), zarobljeno 13 karabinjera. Plijen: 2 p. mitraljeza, 11 pušaka i dosta druge spreme. Predhodno je komandant bat. drug Minak ušao u uporište odjeven u uniformu njem. oficira i pomagao zauzimanje uporišta. Na ovom sektoru se svakodnevno vrše prepadi na kolone u pokretu, ruše objekti na komunikacijama i miniraju transportna sredstva.

Br. 3 — 12. 8. II. bat. I. brig. i IV. brig. VII. div. napali brzi vlak na pruzi Sisak — Sunja.[89] Vlak je potpuno uništen. Zapaljena je lokomotiva i 1 oklopni i 8 osobnih vagona. Ubijen je pukovnik Nardeli, komandant II. gorskog zdruga u Lapcu, 1 njemački poručnik i 3 njemačka podoficira i 38 nepr. vojnika. Pored ostalog oružja i municije zaplijenjen i 1 p. a. mitraljez dok je drugi uništen u oklopnom vagonu. Naši gubitci 5 mrtvih i 6 ranjenih. Naročito se istakao II. bat. IV. brig. pod komandom poručnika Begovića. Zaplijenjena je arhiva. Lokalni nepr. ispadi su odbijeni.
13. VIII. 1944 Br. 3310 (383 gr.)

---

[85] Opširnije o napadu na Dubrovčak, Mahovo i Martinsku Ves vidi dok. br. 37 i 40.

[86] Divizija je prešla iz Banije u Moslavinu 15/16. avgusta (vidi dok. br. 51 u ovoj knjizi i dok. br. 4—13/1, k. 429A u Arhivu V.I.I.).

[88] Vidi dok. br. 66.

[89] Napad je izveden 11. avgusta (vidi dok. br. 35 i 121 u ovoj knjizi i dok. br. 4—13/I, k. 429A u Arhivu V.I.I.).

Za XI. Korpus: Otkuda kod vas 950 nenaoružanih i gdje se nalazi ljudstvo?[90]
13. 8. 1944 Br. 3313 (20 gr.)

Za XI. Korpus: Posvetite veću pažnju Istri. K-dant ili komesar[91] neka odu tamo i razmotre mogućnost šire mobilizacije u svrhu formiranja od Istrana jedinica van Istre. Priključenje Istre Jugoslaviji ne nailazi još na podršku kod zapadnih Saveznika. Iz tih razloga ne treba forsirati povlačenje Italijana u NOV. U slučaju nepr. ofanzive izvući jedinice iz Istre. Ako su koncentracije ozbiljne, još sada pregrupišite jedinice da se lakše mogu izvući.
13. 8. 1944 Br. 3325 (107 gr.)

Za Istru: Kako teče mobilizacija kod vas? Obavjestite nas detaljnije o političkoj situaciji.[92] Br. 64.
13. 8. 1944 Br. 3324 (38 gr.)

Za V. Š. Lika: Jedinice XXXV. div. preduzele su protivnapade. Neprijatelj se povlači u svoje polazne baze. U Koreničkoj kotlini, prikriven u šumama, pokušao je da iznenadi naše snage. Ovo mu nije uspjelo. Borbe su i dalje u toku.[93] Na sektoru X. korpusa brigada »Braće Radića« kod Prespe (sekc. Bjelovar) iz zasjede uništila 2 kamiona i 1 putnički. Ubijeno 6 i 1 zarobljen ustaša iz 1. bojne P.T.S. Zaplijenjeno nešto oružja.[94] Uhvaćena pripremna zapovijest iz koje se vidi da nepr. koncentracija u Daruvarsko-bjelovarskoj kotlini ima za cilj ofanzivu na Slavoniju.[95] Na ostalim sektorima nije bilo bitnih promjena.
Br. 3343 (139 gr.)

Za VI. Korpus: Telegrafski — prvom vezom obavještavati o ukupnom broju paketa koje bace ruski avioni. Poštom slati iz-

---

[90] Iz odgovora Štaba 11. korpusa NOVJ se vidi da je u jedinicama Operativnog štaba za Istru bilo 550 a u 13. diviziji 400 nenaoružanih boraca i da su to uglavnom novomobilisani (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—44/1, k. 119/10).

[91] Komandant 11. korpusa bio je tada Mićun Šakić a politički komesar Artur Turkulin.

[92] Operativni štab za Istru je odgovorio depešom koja nije dešifrovana. Iz izvještaja koji je taj štab dostavio Štabu 11. korpusa NOVJ vidi se da se mobilizacija uspješno razvija. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/10 i 30—10, k. 1021A).

[93] i [100] Vidi dok. br. 71, 117, 118, 119 i 120.

[94] Vidi dok. br. 41.

[95] Vidi dok. br. 100, 118, 119, 120, 121, 122 i 123.

vještaj sa naznačenjem brojeva paketa koji su nađeni i prikupljeni. Paketi su numerisani.
Br. 3335 (49 gr.)

Za 35. Diviziju: Delovi VIII. Korpusa imali su već stići na sektor II. Ličkog područja u cilju izvođenja operacija.[96] Izvjestite: da li je tamo već stigao Banina[97] i Vlado.[98] 2) da li imate jednu usposobljenu haubičku bateriju, kao i 1 kamion i 1 motocikl da im odmah stavite na raspoloženje. 3) Izvjestite depešom i pošaljite pismeni izvještaj o situaciji u Lici. 4) Zašto se vaša radio-stanica ne javlja nama i Korpusu?[99]
Br. 6 (Telefon. depeša)

Za XI. Korpus: Za narodne heroje možete predlagati i borce i rukovodioce VI. Proleterske divizije, samo u predlozima naznačite da su iz te divizije.
Br. 3346 (36 gr.)

Za V. Š. Lika: Štab 35. div. se ne javlja. Prema izvještaju Kom. I. ličkog područja nepr. napustio liniju Pećani — Udbina — Ploča. Naše jedinice uspješno napadaju na liniju Korenica — Petrovo Selo.[100] Gorski Kotar: U cilju olakšanja situacije u Lici jedinice XIII. Div. napale Drežnicu 14 aug. u 01 sat. Neprijatelj je odbačen iz mnogih uporišta. Oko podne 14. 8. probila su se nepr. pojačanja od Brinja i Jezerana. Naše jedinice su se povukle na jače položaje. Nepr. je pretrpio veće gubitke.[101] U Istri se nastavljaju akcije partizanskog karaktera sa dobrim rezultatima.[102] Na sektoru IV. Korpusa odbijeni lokalni nepr. ispadi. 13. VIII. jedna bojna ustaša i Njemaca napala jedinice Unske grupe kod Skokova. Protivnapadom odbačeni u Cazin uz osjetne gubitke. II. Kord. brig. vodi borbe sa neprijateljem koji poku-

---

[96] i [135] Odnosi se na 9. diviziju. Ona je, poslije borbi na području Bosanskog Grahova, 22. avgusta krenula u Liku. U sadejstvu s jedinicama 19. i 35. divizije, 28. avgusta 1944. napala je Gračac i Smrekovac. (Vidi dok. br. 73 i 84).

[97] Ante. Tada komandant 9. divizije.

[98] i [118] Narodni heroj Vlado Četković. Poginuo 20. oktobra 1944. kao komandant 8. korpusa NOVJ.

[99] Štab 35. divizije odgovorio je 15. avgusta depešom: »Vezu sa Vama i Korpusom (odnosi se na Štab 11. korpusa — prim. red.) održavali smo kad je god za to bilo mogućnosti. Situacija je iziskivala češće pokrete, te smo na taj način ostajali bez veze. Vama smo slali telefonske izvještaje«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/10).

[101] Vidi dok. br. 69.

[102] Vidi depeše Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/10.

šava da ovlada Plitvičkim Leskovcem. Borbe su u toku. Na ostalim sektorima nije bilo bitnih promjena.
Br. 4 — (227 gr.) 3364

Za VI. Korpus: Dostavite što prije spiskove boraca i rukovodilaca koji su stupili u NOB u 1941 g. sa slijedećim podatcima: čin i položaj, ime i prezime, očevo ime, godina i mjesto rođenja, kada je stupio u NOV, karakteristika, je li za koje odlikovanje predložen.
15. 8. 44 (69 gr.) 3354

Za VIII. Korpus: Ofanzivu u Lici izvode lokalne ustaške i četničke snage uz pomoć djelova 373. i 392. divizije. Počela je sa pravaca Lovinac — Udbina — Gospić — Ljubovo i od Homoljačkog Klanca. 12/13 zauzet je i Prijeboj. Za sada se ima utisak da ofanz. nije većih razmjera.[103]
Br. 3 (68 gr.) 3368

Za XI. Korpus: Nepravilno je držati nenaoružane ljude u Istri iz slijedećih razloga: 1) Što se ne bore, 2) što spriečavaju dalju mobilizaciju, 3) što tako neprekaljene ljude neprijatelj lako pokoleba i razbije za vrijeme ofanzive. Takvo lokalno gledanje donijeti će nam štete i nećemo izvršiti mobilizaciju u Istri, što je za nas od neobične važnosti. Zato ozbiljno razmotrite ovaj problem iz široke perspektive i nastojte da izvučete iz Istre što više ljudi. Obzirom na teško ekonomsko stanje u Lici i Gorskom Kotaru upućujte ih na Kordun gdje ćemo ih vojnički obučiti kako bi bili spremni kad ustreba u Istri.
Br. 81 (146 gr.) 3358

Za V. Š. Lika: Protivnapadi naših jedinica su u toku. Na liniji Bunić — Ljubovo neprijatelj je imao 45 mrtvih i ranjenih. Naši gubitci 4 mrtva i 6 ranjenih. I. i II. brig. 35. Div. vrše protivnapade na liniju Homoljac — Korenička Kapela.[104] II. Korđunaška brig. vrši pritisak u pravcu Prijeboja i Čudinog Klanca. U borbama 13. i 14. augusta ovdje je ubijeno 40 i ranjeno 65 nepr. vojnika.[105] Neprijateljski otpor popušta. Sa neprijateljske strane učestvuje III. bat. 848. puka i 8., 28., 31., 34. i 35. ustaška bojna i manje četničke snage.[106] U Istri se nastavljaju napadi na nepr. komunikacije manjim snagama. U raznim manjim akcijama I. brig. je 13. 8. ubila 27 i ranila 37 nepr. vojnika. Na

[103], [104] i [105] Vidi dok. br. 71.

[106] O neprijateljskim snagama koje su 8. avgusta započele prodor na oslobođenu teritoriju Like vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 71.

sektoru X. Korpusa nepr. je napustio Sv. Ivan Žabno. Na Kordunu i u Krajini odbijeni lokalni nepr. ispadi. Na drugim sektorima nije bilo bitnih promjena.
Br. 3 (206 gr.) 3383

Za V. Š. Brojno stanje ranjenika i bolesnika: u IV. Korpusu 1069, evakuisano u Italiju oko 70. Potrebno evakuisati još 200. VI. Korpus 988, evakuisano ništa. Potrebno evakuisati za VI. i X. Korpus oko 200. VIII. Korpus 1071. Potrebno evakuisati 120. X. Korpus 438. XI. Korpus oko 100. Ostale ranjenike preuzeo IV. Korpus.
Br. 5 (89 gr.) 3389

Za V. Š. Lika: Ofanziva je završena. Neprijatelj se pod pritiskom povukao u polazne baze. I. brig. 35. Div. izbila na Prijeboj, II. brig. na Pogledalo — Korenicu, III. brig. bačena u nepr. pozadinu u cilju uznemiravanja. Djelovi XIII. Div. orijentisani na sektor Vratnik — Brinje — Modruš sa zadatkom napada na komunikacije. Ofanziva je bila lokalnog karaktera i imala je vjerovatno za cilj kontrolu terena u vezi sa ličkom aerobazom. Gorski Kotar: Neprijatelj je radi obezbjeđenja komunikacije preko Kapele znatno ojačao garnizon u Drežnici. Zato su dalji napadaji XIII. Div. obustavljeni. Neprijatelj je u ovim borbama imao 30 mrtvih i 20 ranjenih. Mi 6 mrtvih i 34 ranjena. Jedinice su povučene na odmor.[107] Da bi pojačali i pomogli nedovoljne snage X. Korpusa prebačene su na Moslavinu dvije brigade VII. Div. Pri prelazu glavne pruge u noći 15. na 16. srušile su 1 brzi i 1 oklopni vlak.[108] Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga 13. 8. ista pruga presječena na pet mjesta. Promet je još obustavljen.[109] Isto tako je presječena pruga Križevci — Bjelovar i Križevci — Vrbovec na velikom broju mjesta.[110] Na ostalim sektorima nije bilo bitnih promjena.
Br. 2 (275 gr.)
3396

Za VI. Korpus: Iz vašeg organizac. izvještaja se vidi da namjeravate staviti u prateće čete bataljona po 2 t. bacača. Bolje je da formirate prateću četu brigade sa 4 teška bacača, a u bataljon. prat. četama — da imate po 1 t. bacač. Na taj način štab brig. će imati na raspoloženju oruđa za svoju intervenciju u borbi.
Br. 44 (79 gr.) 3387

---

[107] Vidi dok. br. 69.
[108] Vidi dok. br. 77.
[109] i [110] Prugu je minirao 3. diverzantski bataljon (vidi dok. br. 125).

Za XI. Korpus: 1 septembra održati će se konstituirajuća skupština društva liječnika Hrvatske. Uputite jednog delegata liječnika sa punomoćima od ostalih liječnika u sjedište ZAVNOH-a.
Br. 86 (51 gr.) 3391

Za XI. Korpus: DDD. Antić je postavljen za komandanta divizije OZNE.[111] Javite koga mislite odrediti na njegovo mesto. Koga ste postavili za nač. XIII. Div.[112]
Br. 87 (39 gr.) 3392

Za VI Korpus:[113] Za materijal kojeg su do sada bacili Rusi, izvijestite po danima koliko je bačeno paketa.[114] To u buduće izvještavajte odmah slijedećeg dana. Numere paketa dostavićete poštom.
Br. 3 (44 gr.) 3397

Za V. Š. Lika: Neprijatelj, koji se poslije ofanzive zadržao na Krbavskom Polju — na liniji Debelo Brdo — Bunić — Šalamunić, poslije oštre borbe izbačen je iz Debelog Brda. Borbe za druga dva sela nastavljaju se. III. brig. 35. div. napada u neprijateljskoj pozadini na liniju Bilaj — Ribnik kod Gospića. U ovoj ofanzivi neprijatelj je izgubio u vremenu od 8—17. augusta 152 u mrtvima i 652 u ranjenima. Zaplijenjeno je nešto oružja, municije i spreme. Naši gubitci 23 mrtva, 73 ranjena i 23 nestala. Izgubljen je mali broj oružja i spreme.[115] Na ostalim sektorima nije bilo bitnih promjena.
Br. 24 — 18. 8. 44 (139 gr.) 3433

Za IV. Korpus:[116] Savezničkim misijama dati podatke o mestima dizalica i radiostanica za opravku voznog parka — u cilju bombardovanja. G. Š. izvestite o izvršenju.[117]
3431

---

[111] Riječ je o 1. diviziji Korpusa narodne odbrane. Ona je formirana krajem jula 1944 (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 104).

[112] Poslije odlaska Vicka Antića postavljen je za komandanta 13. divizije Dušan Vlaisavljević a za načelnika štaba Jovo Lončarić.

[113] i [116] Dostavljeno svim korpusima.

[114] Sovjetski avioni su 6. korpusu bacili 13. avgusta 180 kg šećera. 157 kg soli, 423 konzerve i 47 padobrana, a 10. korpusu, u dva navrata, svega 223 paketa. Redakcija nije pronašla izvještaje 4, 8 i 11. korpusa. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/7 i 1—1, k. 119/9).

[115] Vidi dok. br. 71.

[117] Korpusi su postupili po primljenom naređenju (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—13/I, k. 429A, 1—1, k. 119/7, 119/8, 119/9, 119/10).

Za VIII. Korpus: Sutra 19. 8. dolaze kod Vlade[118] general Gošnjak i pukovnik Jakšić.[119] Ofanziva u Lici je završena. Neprijatelj se zadržao još u Buniću i Šalamuniću. Naši napadaju. Uhvatite vezu sa 35. Divizijom u Korenici.
Br. 9. — 18. 44 (44 gr.) 3419

Za V. Š. — Veza vaša depeša od 6 aug. — 16 grupa: Nenaoružanog ljudstva imamo: u IV. Korpusu 400, VI. Korpusu 600, X. Korpusu 450 i XI. Korpusu 950. Za VIII. Korpus nemamo još podataka. Posljednjih dana mobilizacijom je povećan broj nenaoružanih u VI. Korpusu na 1200, dok X. Korpus traži oružje za 3.000 boraca. IV. i XI. Korpusu takođe je potrebno dostaviti veći broj pušaka. Br. 9—19. 8. 1944 (105 gr.) 3439

Za V. Š. — Šef savezn. misije obavjestio nas da materijal koji naručuju korpusi prethodno odobrava V. Š., usljed čega neke naručene stvari ne dolaze. S tim u vezi molimo za odobrenje da nam se prebaci 4000 lit. nafte, 2000 l. benzina i 800 l. ljetnjeg ulja. Ovo nam je naročito potrebno za vršalice i kamione koji prebacuju žito iz Korduna i Banije našim pasivnim krajevima. Br. 10 — 19. 8. 44 (95 gr.) 3440

Za V. Š. — Istarske jedinice i vojne vlasti mobilizacijom narasle na broj od 5.000 vojnika. Zbog (prilika u Istri) jačine neprijateljskih snaga koje će se povlačenjem sa juga ovdje još više zgusnuti — potrebno je izvršiti izvjesne reorganizacije i pregrupisavanje. Posljednjih dana primiječene su jače neprijateljske koncentracije na liniji Trst — Rijeka, te uskoro može doći i do ofanzive. Na predlog komandanta i komesara XI. Korpusa koji su bili od 13—16 aug. u O. Š. Istre, mišljenja smo: 1) da se I. istarski P. O. — »Učka« — i 550 nenaoružanih iz Istre prebaci u Gorski Kotar i od ovih snaga formira III. Istarska brigada;[120] 2) da se od ovog Odreda ostavi u Istri potrebno jezgro za novi I. P. O. — »Učka« — koje će se dalje mobilizacijom ojačati; 3) da se u Istri formira i III. P. O. kao i štab Grupe odreda. Ovi bi odredi i štab Grupe u svakoj situaciji ostali u Istri. Na taj način Istra će biti i dalje pokrivena sna-

[119] Ivan Gošnjak je tada bio komandant a Pavle Jakšić načelnik Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

[120] Ona je 29. avgusta 1944. formirana od jedinica 1. NOP odreda »Učka«. Sastav: tri bataljona, četa za vezu, izviđački i minerski vod. Brojno stanje: oko 600 ljudi. Komandant je bio Miloš Ivošević, politički komesar Vlado Vozila, pomoćnik političkog komesara Dušan Jardas, načelnik štaba Milan Klobas. (Vidi tom V, knj. 33 izvještaj Štaba 11. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 24. septembra 1944. i dok. br. 1—5, k. 1322, 26—3, k. 1324 u Arhivu V.I.I.).

gama odreda koji mogu opstati pod svim okolnostima. Mobilizacija bi se nastavila. 4) Da ostale istarske jedinice izvučemo sjeverno od linije Trst — Rijeka i u Gorski Kotar, da bi ih uklonili iz opasne zone, naoružali, obučili i držali u ruci snažnu jedinicu za manevar. 5) Da od ove tri brigade formiramo Istarsku diviziju. Molimo vašu saglasnost.[121] Br. 11—19. 8. 44 (304 gr.)

3441

Za V. Š. U Lici se nastavljaju borbe oko Bunića i Šalamunića. Gorski Kotar: U akcijama delova XIII. Div. na Kapeli uništen je 17. avg. 1 tenk i ubijeno 46 Nemaca, a 2 zarobljena.[122] II. Istarska brig. uništila 1 kamion. Ubijeno je 12 Nemaca, a 3 zarobljena. Zaplenjena 2 šarca, 1 strojnica i 8 pušaka. Nepr. koncentracije se nastavljaju i aktivnost pojačava. 18. 8. jedan Kordunaški bat. postavio je mine prema Karlovcu kuda obično prolaze ustaše. Poginuo je 1 satnik, 1 natporučnik, 1 zastavnik i 5 ustaša. Ranjeno je 15 ustaša. Istog dana 200 Čerkeza ispalo iz Sunje prema Savi. Došlo do borbe sa 1 banijskim bataljonom kod s. Strmena. Bataljon se povukao uz gubitke od 10 ranjenih. Nepr. je imao 8 mrtvih i 2 ranjena. Na pruzi Sisak — Sunja diverzanti su srušili 1 oklopni vlak. Uništena lokomotiva i 3 vagona. Poginulo 12 i 36 ranjeno. Promet stajao 17 sati.[123] Na pruzi Karlovac — Ogulin srušen 1 ustaški vlak. Uništena jedina lokomotiva koja saobraća od Ogulina do porušenog Globorničkog mosta.[124] Na Moslavini 2—3 hiljade Čerkeza i ustaša prodrli iz Bjelovara i zauzeli Čazmu, Grabovnicu i Miklouš. Detalji još nisu poznati.[125] Br. 24—19. 8. 44 (297 gr.) 3457

Za IV. Korpus: V. Š naređuje da se odmah prebace u Italiju 60 dobrovoljaca do 30 godina starosti za padobranske jedinice. To bi bile 2 manje čete po 30 sa komandama četa. Treba da budu zdravi, hrabri i odani. Od jedinica koje su vam pri ruci najhitnije odaberite 60 dobrovoljaca i prebacite ih u blizinu aerodroma. Šifrovano izvjestite o izvršenju i kakav je bio odziv. 19. 8. 1944.

Telef. dep. 127

---

[121] Divizija je 29. avgusta 1944. formirana od 1, 2. i 3. istarske brigade. Po naređenju Vrhovnog štaba NOV i POJ ona je dobila naziv: 43. divizija NOVJ. U njenom sastavu, pored brigada, bili su: četa za vezu, sanitetska četa, četa pri aerobazi, radna četa, izviđački vod i minerski vod. Brojno stanje (s jedinicama Operativnog štaba za Istru, koji je bio pod njenom komandom): oko 3.800 ljudi. Komandant je bio Savo Vukelić a politički komesar Jože Skočilić. (Vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 43. divizije Štabu 11. korpusa NOVJ od 20. oktobra 1944).

[122] Vidi dok. br. 68.

[123] i [124] Vidi dok. br. 72.

[125] Vidi dok. br. 53 i 100.

Za XI. Korpus: Slažemo se sa formiranjem Istarske divizije i reorganizacijama kako ste predložili.[126] Br. 1—19. 8. 1944 (24 gr.)

3435

Za Istru: Ob. Da li je na vašem sektoru divizija ili puk »Brandenburg«?[127] Br. 18—19. 8. 1944 (24 gr.)

3451

Za V. Š. G. Kotar: Jedinice II. brig. XIII. div. upale su noću 18/19. aug. u Josipdol i pobile 20 Nijemaca.[128] Dijelovi I. P. O. kod Brinja ubili su 10 Nijemaca. Mi nismo imali gubitaka. Istra: 19. 8. nepr. je počeo sa napadima na jedinice I. brig. s ciljem da ih odbaci sa komunikacije Rijeka — Trst, koja je posljednjih dana bila jako ugrožavana. Garnizoni na ovoj komunikaciji pojačavaju se. Na sektoru IV. korpusa odbijeni su lokalni nepr. ispadi ka Plaškom i Drežniku. I. musliman. brigada vršila je čišćenje od zelenaša u okolini Vrnograča. Uhvaćeno nekoliko dezertera i jedan od organizatora. X. korpus: 16. VIII. Gubčeva brigada vodila borbu sa Bobanovim ustašama koji su se vraćali od Daruvara. Izbačeno je iz stroja 70 ustaša. Naši gubitci 3 mrtva i 5 ranjenih.[129] Iste noći 27. ust. bojna iznenada napala iz Pitomače brigadu »Braće Radića«. Poslije kraće borbe odbačeni. 10 izbačeno iz stroja. Naši gubitci 4 mrtva i 5 ranjenih.[130] Noću 18/19. aug. XXXII. divizija izvršila prepad na Pitomaču. Gubitci nepr. veliki. Naša 4 mrtva i 21 ranjen. Sa neprijateljem koji je ispao iz Bjelovara borbe su u toku.[131] Na ostalim sektorima nije bilo bitnih promjena. Br. 16—20. 8. 44 (159 gr.)

3475

Za V. Š. Ob. 13. ustaška bojna iz Samobora otišla u Oroslavlje. Na njeno mjesto došla jedna bojna. 3 bojne 1. gor. zdruga sa vježbe iz Njemačke došle na liniju Kostajnica — Sunja i utvrđuju se. 15. 8. iz Istre na Rijeku došla 2—3 transporta vojske, u Lupoglav 2 transporta. Osim toga na Rijeku stiglo 1.500 Nije-

---

[126] Vidi prijedlog Štaba 11. korpusa o reorganizaciji jedinica u Istri (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—47/1, k. 119/10, depeša br. 4823 od 17. avgusta 1944).

[127] Štab 11. korpusa NOVJ (njemu je bio potčinjen Operativni štab za Istru) odgovorio je 21. avgusta depešom: »Naknadno je provjereno da na Rijeku nije došla njem. divizija Brandenburg« (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/10).

[128] Vidi dok. br. 127 i 129.

[129] i [130] Vidi dok. br. 86 i 126.

[131] Vidi dok. br. 60, 86 i 127.

maca iz Pomeranije. Na sektoru Umag (Istra) iskrcala se tri broda vojske navodno iz Grčke. Preko Lapca za Bihać prošlo 800—900 motornih vozila. Br. 15—20. 8. 44 (118 gr.)

3473

Za XI. Korpus: Usljed malobrojnog stanja u jedinicama 35. Div. odobrili smo uključivanje Ličkog part. odreda u sastav brigade.[132] Povedite računa o popunjavanju 35. Div. U prvi mah uputite oko 300 boraca za njihovu popunu. Br 6—20. 8. 44 (55 gr.)

3464

Za V. Š. VIII. Korpus javlja, da sada ima 500 nenaoružanih, a da se u toku idućih mjesec dana može očekivati potreba za 3000 pušaka. Molimo za intervenciju, da se u većim količinama dotura oružje i odjeća. Mobilizacija bi se time znatno pospješila. Br. 6—21. 8. 44 (61 gr.)

3482

Za V. Š. 40. Divizija ima formirane dve brigade po oko 900 ljudi, III. Brigada je u formiranju.[133] Komandant divizije je pukovnik Veljko Kovačević, a politkomesar drug Vondraček Ivan, do sada rukovodilac polit. odjela XII. Divizije. Načel. štaba je major Kofler Frane, do sada načel. štaba XII. Div. Br. 13 — 21. 8. 44 (78 gr.)

3489

Za V. Š. Primili smo vaše direktive od 17 augusta.[134] Komunikacija Karlovac — Sluni — Petrovo Selo u našim rukama. Molimo da sa vaše strane obavestite o tome Saveznike. Našoj misiji je poznato. Br. 16 — 21. 8. 44 (46 gr.) DDD.

3490

Za V. Š. U vezi sa dolaskom IX. divizije u Liku[135] dotur dovoljne količine hrane Lici bez motornih vozila neće biti moguć. Molimo za dejstvo kod Saveznika da se hitno doturi na aerobazu

---

[132] O brojnom stanju 35. divizije vidi dok. br. 81.

[133] Divizija je formirana polovinom jula 1944. U njen sastav su ušle Omladinska brigada »Jože Vlahović« (formirana 30. decembra 1942) i 18. slavonska brigada (formirana 11. februara 1943). Treća (Virovitička) brigada je formirana 24. avgusta 1944 (opširnije o tome vidi tom V, knj. 28, dok. br. 57).

[134] Odnosi se na naređenje Vrhovnog štaba NOV i POJ o rušenju komunikacija (vidi dok. br. 59).

IV. korpusa 3—4.000 litara nafte i benzina. Br. 171 — 21. 8. 1944 (Br. gr. 61) DDD.

3491

Za VIII. Korpus: DDD. Odmah izvestite jeste li primili direktivu Vrhovnog komandanta od 17 augusta.[136] Br. 16 — 21. 8. 44 (25 gr.)

3489

Za XI. Korpus: Ponovite nam depešu od 82 gr. od 20. 8. — koja govori o bombardovanju Senja.[137] Br. — 21. 8. 44 (26 gr.)

3476

Za XI. Korpus: Ceste Blažević — Razdrto i Brod Moravice — Brod Kupa možete popraviti. Na ovim cestama, kod komandi mjesta, ostavite potreban broj mina da bi se u slučaju potrebe mogle minirati. Izvjestite o tome G. Š. Slovenije. Br. 5 — 21. 44 (55 gr.)

3481

Za XI. Korpus: DDD — U Istri ostavite samo tri odreda i Štab Grupe. Hitno prebacite Odred »Učku« i brigade ka severo-istoku. Odredi neka nastave sa mobilizacijom, a mobilisano ljudstvo prebacite u Gorski Kotar. Kad jedinice budu izvučene severo-istočno od linije Rijeka — Sušak — izvestite.[138] Br. 9 — 21. 8. 44 (66 gr.)

3485

Za V. Š. Poslije 29 sati borbe 2 i pol brigade 35. divizije zauzele Bunić i Ljubovo. Neprijatelj — jedan bat. 392. legionerske div. 31, 32. i 34. ustaška bojna odbačeni ka Perušiću i Ličkom Osi-

---

[136] Štab 8. korpusa je javio 27. avgusta da je primio naređenje Vrhovnog komandanta. Korpus je dobio zadatak da od 1. do 7. septembra 1944. ruši željezničku prugu Knin — Split i ceste Knin — Sinj, Knin — Drniš, Knin — Gračac, Donji Lapac — Knin, te da dejstvuje i na drugim važnim komunikacijama i time paralište neprijateljski saobraćaj. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/8 i 36—6, k. 1020).

[137] »Rezultat bombardovanja Senja 14. 8. 44: parobrod koji je podizan u luci ponovo otišao na dno. 2 aviona oborena i pala kod Sv. Jurja. 3 avijatičara dovedena u Seni. 15. 8 ponovljeno bombardovanje Senja, rezultat: zapaljen brod dizalica, pogođena tvornica duhana i uništen magazin soli. Kod Novog od aviona napadnute dve maune mitraljiranjem«. (Vidi dok. br. 123 i 124 u ovoj knjizi i depešu Štaba 11. korpusa od 22. avgusta u Arhivu V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/10).

[138] i [155] Štab 11. korpusa NOVJ javio je 27. avgusta da su dva bataljona odreda »Učka« stigla u Prezid a da se ostale snage Operativnog štaba za Istru nalaze sjeverno od linije Sušak — Rijeka (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/10).

ku. Neprijatelj je imao 80 mrtvih, veći broj ranjenih i 3 zarobljena. Zaplijenjen 1 brdski top sa 20 granata, 2 radio-stanice, 10 pušaka, 10.000 metaka, 2 poljske kuhinje, 10 kola sa konjima i ostala rat. sprema. Naši gubitci 3 mrtva i 14 ranjenih. Izgubljeno nije ništa. Ovaj uspjeh postignut je blagodareći vještini manevrovanja i vrlo dobrim svojstvima rukovodilaca i boraca 35. div. [139] Na sektoru Gorskog Kotara neprijatelj je napustio Drežnicu i povukao se ka Karlovcu.[140] U Istri je u toku prebacivanje naših snaga. Na Moslavini i Bjelovarskoj Kotlini nepr. je produžio sa ofanzivom od Miklouša u pravcu Samarice (sekc. Čazma) i dalje prema Šimljaniku gdje je bio odbijen od jedinica VII. div.[141] Nakon toga nepr. je rokirao snage i promjenio pravac nadiranja ka istoku, te preko Šimljanice prodro u 16 časova u Dražicu (sekc. Bjelovar). Jednovremeno neprijatelj nadire sa juga — od G. Jelenska (sekc. Čazma) i Kutine (sekc. Kostajnica) ka G. Bršljanici.[142] Br. 12 — 22. 8. 44 (281 gr.)

3505

Za IV. Korpus:[143] U vremenu od 24—29 augusta propustite kroz petodnevni minerski kurs po 10 minera na svaku brigadu i svaki odred. Program — praktični rad sa nagaznim minama.

---

[139] U bojnoj relaciji 1. zbornog područja o tome piše: »U samu zoru odmetnici sa dobivenim pojačanjima (II brigada 8. Kordunaške divizije) prelaze u napadaj na naše čete.

2. brigada 35. divizije, sa II. brigadom 8. Kordunaške divizije napadaju II. bojnu 846. pješačke pukovnije na Debelom Brdu (941) i Pogledalu (809), te XXXII. bojnu na postavima Pisačuša (1103) — Murgovača (852).

1. brigada 35. divizije napada na XXXIV bojnu na postavima Kosa (968) — Panas (987) i na uporišta Konjski Vrh (1134) i Tepšanovac (852).

Naše čete uspješno odoljevaju napadajima odmetnika sve do oko 10.00 sati, kada je XXXII. bojna IV. S.D.Z. iz nepoznatih razloga i bez ičije zapoviedi napustila svoje postave na Murgovači (863) i Pisačuši (1103). Napuštanje ovih postava, koji su stvarno branili pozadinu II. bojne 846. pješačke pukovnije, dovelo je do općeg povlačenja.

II. bojna 846. pješačke pukovnije napustila je svoje postave i u neredu se povlačila putem ka Širokoj Kuli. Zaustavila se tek u Ličkom Osiku (7 km s.i. od Gospića).

XXXIV. i XXXI. bojna IV. S.D.Z., također su počele sa povlačenjem i to cestom ka Širokoj Kuli. Zahvaljujući samo uspješnom zalaganju XXXI. bojne, koja je držala uporišta za osiguranje ceste, uspjelo je našim četama povući se sa relativno malim gubicima ...

Gubitci naših četa: 2 mrtva i 8 ranjenih vojničara, te 3 mrtva i 16 ranjenih vojnika iz II. bojne 846. pješačke pukovnije.

Izgubljeno: 1 top 65 mm i 2 krugovalne postaje (radio-stanice — prim. red.) koje su na kolima uništene pogodkom bacača. Gubici odmetnika nisu utvrđeni«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1, k. 58).

[140] Prema istorijatu njemačke 392. legionarske divizije, 392. poljski dopunski bataljon premješten je 20. avgusta 1944. iz rejona Drežnice i Kamenice na sektor Oštarije (Arhiv V.I.I., reg. br. 41—3, k. 74).

[141] i [142] Opširnije o tome vidi dok. br. 53.

[143] Poslano i Štabu 6. korpusa NOVJ.

Nastavnici — stariji mineri-praktičari. Mesta kurseva — prema prilikama. Potvrdite prijem i izvestite kad počnu kursevi.[144] Preko savezn. misija tražite što veći broj nagaznih mina i eksploziva. (Br. 129 Telef. dep.)

Za IV. Korpus: Naredite 34. Diviziji da 24. ov. m. prihvati transport žita od X. Korpusa kod s. Stružec. Izvidite zašto se ne javlja već 3 dana X. Korpusu. Br. 130 (Telef. depeša)

Za VI. Korpus: Izvjestite nas detaljnije o situaciji na vašem sektoru.[145] Šaljite češće izvještaje. Br. 8 — 22. 8. 44 (28 gr.)
3603

Za X. Korpus: Izvjestite nas detaljnije o situaciji na vašem sektoru.[146] Šaljite češće izvještaje. Br. 8 — 22. VIII. 1944 (Gr. 28)
3503

---

[144] Štabovi korpusa su izvijestili da su naređenje primili i da su kursevi započeli 24. odnosno 25. avgusta (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/7 i 4—13/I, k. 429A).

[145] Štab 6. korpusa je redovno slao dnevne izvještaje radio-vezom. Pored toga, izvještavao je detaljno po završetku svake krupnije akcije ili operacije, a svakog mjeseca je dostavljao operativne, političke i druge izvještaje. On je 22. avgusta poslao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske depešu slijedećeg sadržaja: »Neprijatelj je u paničnom bijegu napustio Vel. Zdence. Iz Končanice također pobjegao. Naša Osječka brigada u gonjenju neprijatelja ubila 12 nepr. vojnika i zarobila 12. Zaplijenila 1 p. mitraljez i 10 pušaka. U napadu na Grubišno Polje istakli su se bataljoni 12. Udarne brigade koji su osvojili uporište. Naše jedinice nastavljaju dalje sa čišćenjem Daruvarske kotline. Kod neprijatelja vlada panika«. (Vidi dok. br. 34, 43 i 100 u ovoj knjizi i dok. br. 1—1, k. 119/7, u Arhivu V.I.I.).

[146] O situaciji na području sjeverozapadne Hrvatske odgovorio je Petar Drapšin (kao zamjenik komandanta Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske obilazio je tada jedinice 10. korpusa) depešom 23. avgusta slijedeće: »Vojnički zadatak na sektoru X. korpusa, u izvjesnoj mjeri i VI. vrlo delikatan. Da bi se obezbjedila kontinualna mobilizacija potrebno je da se vode borbe koje će izazvati žrtve, jer [se] samo diverzantskim i partiz.[anskim] akcijama ne može obezbjediti uticaj. Ovo pak dolazi u oprečnost sa direktivama druga Tita o razmjeru izgubljenih i novomobilisanih. Naša parola je voditi borbe kao što je borba za Grubišno Polje (neprijateljski garnizon u Grubišnom Polju napala je i uništila 40. divizija 6. korpusa 18. avgusta 1944, a 33. divizija 10. korpusa je obezbjeđivala napad zatvaranjem pravca Bjelovar — Grubišno Polje — prim. red.) gdje smo uz minimalne gubitke postigli značajan uspjeh. Da bi se obezbjedilo vođenje ovakovih borbi potrebna je municija za teško naoružanje. Sa dovoljno municije moći će se osigurati uspjeh na način kako je postavio drug Tito, a neprijatelju će se spriječiti mobilizacija...« (Vidi dok. br. 79 u ovoj knjizi, tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 10. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 4. septembra 1944 i dok. br. 1—1, k. 119/9 u Arhivu V.I.I.).

Za 35. Diviziju: Vi i dalje dostavljajte operat. izvještaje telefonom a vaša se radio-stanica ne koristi iako smo vam po tome više puta naredili. Štab Korpusa nas izvještava da i njima ne šaljete izvještaje ni na vrijeme ni po sadržini onako kako vam naređuju. Treba da prestanete sa tom praksom i pokažete više discipline prema pretpostavljenim štabovima. Br. 14 (Telef. depeša)

Za XI. Korpus: Naredili smo vam da područje i aerobazu stavite pod komandu 35. Div. jer je u duhu naredbe V. Š. da se ove ustanove stavljaju pod komandu štabova divizija ako se štab korpusa ne nalazi na tom sektoru.[147] Konstatovali smo izvesne nezdrave pojave u postupcima područja. Isto smo tako konstatovali da vaša veza sa tim sektorom nije najbolja da bi vi mogli ulaziti u detalje pojedinih pitanja koja stalno iskrsavaju. S druge strane uverili smo se da je Štab divizije dovoljno zreo i da bi ta pitanja mogao pravilno i direktno rešavati.

Br. 2) Vaš predlog da se 35. Divizija popuni iz Sev. Dalmacije nije prihvatljiv. Popunu morate izvršiti vi iz vaših izvora. Ukoliko Istrani ne bi došli u obzir, učinite kombinaciju sa Goranima i Primorcima. Rešenju ovog pitanja odmah pristupiti.

Br. 3) Vaše optužbe protiv komandanta 35. Div. nisu sasvim opravdane. Zadatak koji ste im dali da sa glavninom uđu u Gacku Dolinu pod ovim uslovima je nerealan. Usled toga je donekle i prirodna reakcija jednog — vojnički zrelog komandanta ... Pre par dana k-dant G. Š. H. i načelnik štaba bili su u štabu 35. Div. i upoznali se sa tamošnjim stanjem. Vi nemate dovoljan pregled o stvarnom stanju na tom sektoru. Za koji dan doći će netko iz ovoga štaba k vama. Br. 5 22. 8. 1944

3500

Za XI. Korpus: Uputite do 4. septembra na više odjeljenje pješadijskog kursa 4 slušaoca u oficirsku školu. Ovaj kurs moraju obavezno proći prvenstveno svi viši oficiri, pa zatim oni koji su na položajima načelnika štabova divizije, komandanata brigada, načelnika brigada i operativnih oficira, odnosno zamjenici komandanata. Br. 6 22. 8. 44 (83 gr.)

3501

Za V. Š. Ovoga mjeseca primili smo 37 sovjetskih aviona sa: 20 šaraca, 276 šmajsera, 6 bacača, 235 mina, 2 t. mitraljeza, 449.300 šmajserskih i mauzer metaka, ručnih bombi, signalnih pištolja,

---

[147] Štab 11. korpusa je tada bio u Gorskom kotaru a 35. divizija u Lici.

682 košulje, 268 maja, 247 gaća, 164 padobrana, 149 čizama, 250 opasača, 383 kg. šećera, 430 kg. šunke, 104 kg. margarina, 477 kutija konzervi, 302 kg. soli, 57 kg. sapuna, 13 paketa, 12 sanduka i 3 vreće sanitetskog materijala. Br. 22—23. 8. 44 (137 gr.)

3526

Za IV. Korpus:[148] U vezi sa početkom sovjetske ofanzive na južnom Ukrajinskom frontu možemo očekivati nepr. pokrete ka istoku. Hitno i detaljno nam javljajte o svima znacima, kao i o samim pokretima u navedenim pravcima. Nastojte da hvatanjem zarobljenika utvrdite i naziv jedinice. Br. 8 — 23. 8. 44

3520

(Putem kurira)

Za V. Š. U Gorskom Kotaru neprijatelj u toku 22. 8. vršio je pokrete jačim snagama pravcem Brinje — Modruš. Sva uporišta na toj komunikaciji blokirana su našim snagama. Vršene su akcije na komunikacijama za koje rezultati još nisu javljeni.[149] Iz Istre izvještaj nije primljen.[150] Neprijatelj je ušao u Trošmariju. U Moslavini je 21. ov. m. VII. div. vodila borbu sa 4.000 ustaša i Kozaka na liniji Samarica — Šimljanica — Grudov — Oštri Zid i sprečila prodor prema Hercegovcu. U ovoj borbi ubijeno je oko 200 nepr. vojnika, zaplijenjeno 20.000 metaka, 5 p. mitraljeza, 15 pušaka i ostale spreme. Naši gubitci 5 mrtvih i 26 ranjenih. Ova divizija sada je prešla u Slavoniju.[151] Ofanziva na Moslavinu, u kojoj je učestvovao I. donski kozački puk, III. kubanski, jedna bojna p.t.s., jedna bojna ustaškog stajaćeg zdruga i 1000 žandarma, završila se 23. ov. m. Neprijatelj nije postigao nikakovih uspjeha i morao napustiti Moslavinu, a naše jedinice zauzimaju stari raspored. Šteta vrlo mala.[152] Snage Karlovačkog odreda pružale su žestok otpor jednoj bojni p.t.s. koja je 18. 8. izvršila ispad na Karlovački sektor i prodrla do Hrašča. Neprijatelj je imao 19 mrtvih, 25 ranjenih i 2 zarobljena. Naši gubitci 5 mrtvih.[153] Br. 34 — 24. 8. 44 (298 gr.)

3535

Za V. Š. Br. 2 — U Lici 22. 8. 44 u borbama oko Široke Kule neprijatelj imao je 8 mrtvih i veći broj ranjenih. U Gorskom Kotaru neprijatelj je noću 22/23 izvršio ispad iz Ogulina sa 1300

---

[148] Dostavljeno i ostalim korpusima.
[149] i [150] Vidi dok. br. 1—1, k. 119/10 u Arhivu V.I.I.
[151] Vidi dok. br. 51 i 53.
[152] Vidi dok. br. 53, 100, 127, 128, 129 i 130.
[153] Vidi dok. br. 125.

legionara i 30 motornih vozila pravcem Ljubošina — Kamensko — Stubica, pravcem Trošmarija — Severin — Lukov Dol na Kupi. Namjera nepoznata. II. Brig. XII. Div. vodi žestoke borbe na liniji Lukov Dol — Vrbovsko, a I. Brig. na liniji Kapela — Vratnik napada legionarsku diviziju koja se prebacuje komunikacijom preko Ogulina prema Primorju.[154] Istra: Jedinice su u pokretu na određene položaje.[155] U diverzantskim akcijama u Opatiji zapaljena je garaža sa 2 automobila i uništen most na cesti Prezid — Gerovo. U borbama 19. 8. na sektoru Vičice prema Krapju ubijeno je 18 i ranjeno 13 nepr. vojnika. Na Kordunu snage IV. Korpusa napale su ustaše i legionare koji su bili na osiguranju komunikacije u Starom Selu i Klašnici (sektor Plaški) i protjerale ih. Neprijatelj je imao 12 mrtvih i više ranjenih. Iz Cazina je prešlo na našu stranu 300 Muslimana milicionera sa oružjem i spremom. Preduzeli smo mjere za prelaz ostalih.
Br. 22 — 24. 8. 44 (267 gr.)

3438

Za VI. Korpus: Do danas niste dostavili spisak artiljerijskih oficira i organizaciju artiljerijskih jedinica tražene depešom od 3. 8. a zatim urgirane. Izvršite najhitnije naređenje.[156]
Br. 33—24. 8. 1944 Br. gr. 45

3456

Za 35. Diviziju: Zbog novonastale situacije nećemo vršiti sada napad na Čudin Klanac. Vi radite po direktivama Korpusa,[157] s tim što nećete glavninu baciti u pozadinu nego manje snage. Nastojte da djelovanjem u neprijateljskoj pozadini prisilite nepr. da napusti Čudin Klanac. Br. 24 — 24. 8. 44 (61 gr.)

3450

Za V. Š. Br. 1 Lika — 24. 8. nepr. je jačim snagama preduzeo napad sa pravca Široke Kule (sekc. Gospić) ka Krbavskom Polju u cilju prodora na aerodrom i ometanja žetve, vjerojatno i osiguranja prolaza jačih snaga ka sjeveru. Vode se jake borbe sa 31, 32, 34 i 35 bojnom na prostoru Ljubovo.[158] Oštećen je 1 tenk.

---

[154] Vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 13. divizije Štabu 11. korpusa NOVJ od 4. septembra 1944.

[156] Redakcija nije pronašla taj spisak.

[157] Odnosi se na 11. korpus NOVJ.

[158] Zapovjedništvo operativnog područja Velebit u bojnoj relaciji o tome 24. kolovoza 1944 piše: »U 06.00 sati poduzet je podhvat ka Ljubovu (18 km s.i. od Gospića).
U podhvatu sudjeluju:
II. bojna 846. pješačke pukovnije,
XXXI., XXXII., XXXIV. i dielovi XXXV, bojne IV. S.D.Z., 1 sat. njemačkih bojnih kola, te

Ostali podatci nisu stigli. Iz zasjede uništen 1 automobil sa putnicima.

---

1 vod topova 75 mm.

Podhvat je tekao po sliedećim:

XXXIV. bojna IV. S.D.Z. polazi iz Perušića pravcem: Perušić — Lipova Glavica — Strilići — Čardak (942) —Crni Vrh (3—10,5 km i. — 15 km s.i. od Perušića), sa zadatkom posjesti Crni Vrh i na taj način štititi lievi bok i pozadinu naših četa, koje nastupaju u pravcu Bunića.

XXXI. bojna IV. S.D.Z. i sat njemačkih bojnih kola nastupaju pravcem: Široka Kula — Tepšanovac (852) — Obsenica — Tonković (10—15—22 km s.i. od Gospića), sa zadaćom, da čelnim napadajem priveže neprijateljske snage dok bi druge jedinice sa juga zašle istima u bok.

II. bojna 846. pješačke pukovnije i XXXII. bojna IV. S.D.Z. nastupaju općim pravcem: Lički Osik — Široka Kula — Stirčić — Čubrića Vrh (1145) — Šalamunić (7—10—11—16, 5—23 km s.i. od Gospića), sa zadaćom da neprijateljske snage na Ljubovu obiđu sa juga i zatim u zajednici sa drugim našim dielovima tuku i odbace ka Krbavskom Polju.

Podhvat se razvijao po osnovi, ali su odmetnici izvršili potrebne pripreme, jako se utvrdili i odmah u početku pokreta naših četa dali jak otpor.

Na crti: Podovi — Tepšanovac (852) — Čubrića Stan.[ovi] došlo je do jake borbe sa jakim odmetničkim snagama, koje su na ovoj crti posjele i dobro utvrdile jake položaje. Oko 10.00 sati naše čete uspjevaju jakim napadajem odbaciti odmetnike koji se povlače ka istoku.

U daljem napadaju naše čete ponovo dobijaju jak odpor odmetnika na crti: Čardak (942) — Konjski Vrh (1134). Razvila se jaka borba, u kojoj su odmetnici opet zbačeni sa položaja i povukli se ka Buniću.

Naše čete pred sam mrak zauzimaju Čardak (942) i Konjski Vrh (1134) i na toj crti noće. Gubici naših četa: 2 poginula i 16 ranjenih. Gubitci odmetnika 17 poginulih (brojana).

25. kolovoza 1944. Odmetnici, koji su u toku 24 kolovoza odbačeni ka Buniću prikupili su se u toku noći i ovoga dana u 07.00 sati poduzimaju jak napadaj na naše čete, koje drže postave: Čardak (942) — Konjski Vrh (1134).

Naše čete, odoljevaju jakom napadaju odmetnika sve do 08.00 sati, kada je XXXIV. bojna sa Čardaka (942), morala napustiti položaje i povući se ka Perušiću uslied nedostataka streljiva.

Povlačenje ove bojne izaziva povlačenje i ostalih četa, te se one povlače ka Širokoj Kuli, u podpunom redu. Po dolasku četa na položaje kod Široke Kule, II. bojna 846. pješačke pukovnije napušta bojnu crtu i povlači se dalje ka Ličkom Osiku po naiogu 392. pješačke divizije!

Naglo oslabljenje naših bojnih redova primjetili su odmetnici, te udvostručenom žestinom napadaju naše položaje kod Široke Kule, koji su veoma riedko posjednuti. U 13.00 sati odmetnici uspjevaju zauzeti Gradinu (912) (3,5 km s.i. od Široke Kule), a u 14.30 i Preku Str. (570) (2 km j.i. od Široke Kule)...

Poslie 18.00 sati odmetnici odbijeni na svim pravcima ne poduzimaju napadaje, već samo razviđenje slabijim dielovima. U toku noći stigla je popuna sa streljivom, te su sada naše čete sa sigurnošću mogle održati zaposjednute položaje.

Gubitci naših četa: 1 poginuli i 17 ranjenih.

Gubitci odmetnika: 9 mrtvih (brojano). (Vidi tom V. knj. 33, izvještaj Štaba 35. divizije Štabu 11. korpusa od 12. septembra 1944. i dok. br. 8/1, k. 58 u Arhivu V.I.I.).

Gorski Kotar: U toku 23. 8. nepr. je od Vrbovskog produžio nadiranje prema Ravnoj Gori i Srp. Moravicama.[159] U žestokim borbama i noćnim prepadima oko Gorenaca, Srp. Moravica i Jablana, kao i u borbi na Razvali nepr. je imao 118 mrtvih i ranjenih. Uništena su 2 tenka i 1 oštećen. U borbama 22. 8. kod Lukov Dola također su uništena 2 tenka. Istra: Istarske jedinice stigle su na prostor sjeverno od komunikacije Trst — Rijeka. Noću 22/23. srušeno je 850 metara pruge između Šapjana i Mušića. Promet je obustavljen. Br. 19 — 25. 8. 1944 (203 gr.)

3475

Za V. Š. Gorski Kotar: Prema naknadno primljenim podatcima neprijateljska kolona jačine 800 vojnika, 40 kamiona i 8 tenkova prodrla je 24. ov. m. u Brod Moravice, gdje je zanoćila. Naše snage povukle su se na položaj sjeverno od komunikacije. Lukov Dol povraćen je poslije ogorčene borbe. U toku su borbe na sektoru Ravna Gora — Vrbovsko, gdje su primjećeni dijelovi 392. div. sa ustašama i četnicima. U manjim akcijama na Kapeli i kod Zlobina ubijeno je 14 nepr. vojnika i 2 su zarobljena. Na sektoru IV. korpusa nije bilo značajnijih događaja. U manjim akcijama ubijeno je 11 nepr. vojnika, a ranjeno 16 i 2 zarobljena. U Baniji snage VII. div. srušile su 24. 8. jedan vlak na pruzi Sisak — Sunja. Uništena je jedna lokomotiva i 12 vagona. Među mrtvima 2 ustaška oficira.[160] U Moslavini u borbama 23. 8. Kozaci i ustaše imali su 23 mrtva i 47 ranjenih. Naši gubitci 14 ranjenih. Br. 2 — 25. 8. 44 (216 gr.)

3479

Za V. Š. Dobrih — profesionalnih radiotelegrafista imamo 1 u GŠH i u svakom korpusu po jednog, s tim što je u VI. Korpusu ovaj radiotelegrafista ujedno i šef otsjeka za vezu. Od grupe za V. Š. i Srbiju uputili smo vam do sada 7 radiotelegrafista. U VI. Korpusu nalaze se još dvojica iz te grupe koji će biti upućeni prvom vezom. Isto tako ćemo vam uputiti jednog korpusnog referenta za vezu. Svako dalje uzimanje radiotelegrafista potpuno će paralizovati naše veze koje su i ovako nedovoljno razvijene. Br. 7 — 25. 8. 1944 (123 gr.)

3467

---

[159] i [167] Pravcem Ogulin — Vrbovsko — Srpske Moravice — Kraljevica, prodirale su: 3. bataljon 846. puka i izviđački odred njemačke 392. legionarske divizije, 33. ustaška bojna i četnici sa područja Generalski Stol radi posjedanja prostorije: Kraljevica, Hreljin, Plase, Zlobin. Na toj prostoriji ostao je 3. bataljon 846. puka, dok su se ostale neprijateljske snage povukle u Ogulin. (Vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 13. divizije Štabu 11. korpusa od 4. septembra 1944. i dok. br. 41/3, k. 74 u Arhivu V.I.I.).

[160] Vidi dok. br. 77 i 131.

Za VI. Korpus: Javite koordinate za pontonski most kod Kobaša. Koliko je udaljen i u koju stranu svijeta od neke markantne točke (crkve, kote), da bi ga avioni lakše pronašli. Ako je rastavljen, uz koju je obalu privezan.[161] Br. 21 — 25. 8. 1944 (52 gr.)

3477

Za VI. Korpus: Posvetite punu pažnju prikupljanju podataka o nepr. snagama koje se kreću u pravcu Mađarske i Rumunije. Na otsjeke kuda prolaze nepr. trupe uputite izviđače sa radio-stanicama. Zarobljenike ispitujte savjesno i hitno dostavljajte 1) broj jedinice, 2) pravac pokreta, 3) namjere neprijatelja. Za vozove javljajte šta voze i u kom pravcu. Ovo je za nas od velikog značaja a na vama je da taj zadatak riješite. Br. 29 — 25. 8. 44 (101 gr.)

3481

Za VI. Korpus: Javite hitno od kuda i kamo je išao sovjetski avion koji je oboren kod Vinkovaca. Kako su se zvali naši liječnici koji su bili u avionu i kuda su putovali. Dostavite nam detaljnije podatke o cijelom slučaju.[162] Br. 15—25. 8. 44 (50 gr.)

3471

Za VI. Korpus: Ruski piloti biti će prebačeni u Italiju. S njima možete prebaciti i Senjuga.[163] Br. 2—25. 8. 44 (21 gr.)

3462

Za XI. Korpus: Odobreno je spuštanje savezničkim vojnicima u Istru. Br. 5—25. 8. 44 (15 gr.)

3465

---

[161] Kod Kobaša nije bilo pontonskog mosta. Prelaz preko Save vršen je skelom. (Arhiv V.I.I., reg. 1—1, k. 119/7.)

[162] Štab 6. korpusa NOVJ odgovorio je depešom 27. avgusta slijedeće: »Avion pošao na aerodrom Kalinovika 5 članova posade i 2 liječnika, Maks i Taras — Jugosloveni — liječnici upućeni iz Moskve od druga Nikolajeva, trebali se spustiti na cilj br. 1 — negdje iza Zagreba sa padobranima. S njima 5 vreća i 1 balon benzina. U vrećama vjerovatno oružje, jer su Nijemci našli 6 ispravnih automatskih pušaka. Oni su letjeli u smijeru Dunava, bilo je oblačno, izgubili orijentacionu tačku, naletjeli nad Vinkovce gdje je avion oboren sa tri pogotka, po svoj prilici iz topa. Avion počeo goreti. Komandant kapetan Krancodž Nikolaj Maksimović naredio da skaču. Spašeni: mlađi lajtnant Derlišedž Leonid, drugi pilot Režef Aleksandar, radio-telegrafist Romanovski Ivan — mitraljezac. Ne zna se za kapetana Rišitnikof Leonida, k-danta, i za liječnika.« (Arhiv V.I.I. reg. br. 1—1, k. 19/7).

[163] Narodni heroj Ivan Senjug, komandant 12. brigade. Poginuo je u borbama za Grubišno Polje 20. avgusta 1944.

Za IV. Korpus: Ob. Zarobljenike detaljno ispitivati da se dozna naziv, raspored, pokreti i sadanje namjere njemačkih i ostalih snaga. Br. 10—26. 8. 44 (31 gr.)

3491

Za VI. Korpus: Ob. Provjerite da li je zaista 373. »Tiger« Div. na sektoru Đakova.[164] Br. 9—26. 8. 44 (20 gr.)

3490

Za XI. Korpus:[165] Javite odmah depešom koje sve kurseve u Korpusu održavate. Broj slušalaca dostavite. Organizacija nastave u jedinicama. Postojanje dopunskih jedinica. Koje ste vojne priručnike izdali. Pismeno dostavite planove nastave.[166] Br. 28—26. 8. 1944 (Br. gr. 57)

3504

---

[164] Njemačka 373. legionarska divizija nije bila na sektoru Đakova. O njenom rasporedu vidi dok. br. 17/2, k. 74A u Arhivu V.I.I.

[165] Dostavljeno i ostalim korpusima.

[166] Korpusi su javili slijedeće:

Šesti: »Održavamo kurs vojnopozadinskih straža: prošlo kursista — (u depeši izostavljen broj — prim. red.) sanitetski — podoficirski: prošlo 70 kursista, šifrantski: prošlo 11 slušalaca, tehnički: sada na njemu 40 slušalaca. Sve tri divizije (odnosi se na 12, 28, i 40. diviziju — prim. red.) imaju podoficirske kurseve, isto i obadvije grupe odreda. U svim područjima postoje 15-dnevni kursevi za straže. Izdanja vojnih brošura Štaba VI. korpusa NOVJ: I. Potsjetnik vojno-pješad. pravila, 19. 9. 1943, II. Opisi obuka na artiljerijskim oruđima, 25. 9. 1943, III. 1. tema teorije i gađanje na artiljerijskim oruđima, 10. X. 1943, IV. Popis i obuka teškog pešad. naoružanja i bornih kola, 23. XII. 1943, V. Borba i opis i podaci njemač. tenkova, Formiranje izviđačkih četa, Taktika u borbi protiv motorizovanih jedinica ...«

Osmi: »U Korpusu održavamo kurseve: radio-telegrafski sa 35 slušalaca, kurs za niže vojne rukovodioce, komandire i komandante od 50, intendantski sa 15 i sanitetski kurs sa 60. Kod svih divizija kursevi za desetare i vodnike, kod brigada i grupa odreda za desetare. Dopunskih jedinica nemamo. Dali u štampu na Vis 4 priručnika koji obuhvataju gradivo iz svih vojnih predmeta. Još nisu gotovi. Pismeno ćemo dostaviti planove nastave. Kurseve koji su održavani kod 26. div. preuzeo V. Š.« (Vrhovni štab NOVJ i 26. div. bili su tada na Visu — prim. red).

Deseti: »U našem korpusu održavaju se ovi kursevi, kroz koje je prošao slijedeći broj kursista: podoficirska škola 324, podoficirski kurs kod 33. Div. 54, podoficirski kurs kod 32. Div. oko 45, podoficirski sanitetski kurs 62, kurs za vezu 116, diverzantski kurs 240, tehnički kurs korpusne oblasti 40, bolničarski 18. Nastava se vrši po sastavljenom planu. Dopunski bataljon imamo jedan.«

Jedanaesti: »U ovom korpusu održavaju se slijedeći kursevi: oficirski, podoficirski, diverzantski, intendantski, viši bolnički, isljednički, radio-telegrafski, viši partijski, minobacački. Oficirski kurs završilo je 117 slušalaca, a sada se nalazi na kursu 21 slušalac. Izviđački kurs završilo 37 slušalaca, sad se nalazi na kursu 24 slušaoca ... Diverzantski

Za V. Š. Br. 2 — Istra bez promjene. Jedinice u novom rasporedu. Gorski Kotar: Neprijatelj prodire iz pravca Zlobina preko Fužina i od Ravne Gore ka Mrkoplju. 25. 8. neprijatelj povukao se iz Brod Moravica u Srpske Moravice. Pojačao je snage na pravcu Ravne Gore gdje je kolonom od 800 vojnika potisnuo dijelove naše III. brigade ka zapadu. Kolona od 500 vojnika od Fužina napala je naš II. odred kod Belog Sela, sekc. Sušak, i ovladala istim.[167] Borbe vode naše manje snage, a glavnine su u pokretu i pripremi za napad na prostor Gomirje — Vrbovsko — Ravna Gora. Br. 4 — 27. 8. 1944 (132 gr.)

3511

Za V. Š. Brojno stanje ranjenika i bolesnika: u IV. Korpusu 1044, evakuisano između 10 i 20 ov. m. 172, za evakuisati još 50. U VI. Korpusu 994, evakuisano ništa, za evakuisati 178. U VIII. Korpusu, uključivši Vis, 1178. U X. Korpusu oko 400, a u XI. oko 300. Oni evakuišu za VI. odnosno IV. Korpus. Načel. Odeljenja ppuk. Žarković Dr. Grujica. Br. 15 — 27. 1944 Br. gr. 93

3518

Za V. Š. Br. 1. Snage 35. Div. 25. 8. napale su 32, 34, i 35. ustašku bojnu na položajima zapadno od Ljubova, sekcija Gospić, i odbacile ih prema Kuli i Osiku. Neprijatelj imao je 35 mrtvih i više ranjenih, a naši gubitci 4 mrtva i 7 ranjenih.[168] Savezničke avijacija bombardovala je Gospić.[169] Za Gorski Kotar i Istru još nismo primili izvještaj.[170] Na sektoru X. i IV. Korpusa nije bilo značajnijih događaja. Naknadno je javljeno da je prilikom akcije na vlak na pruzi Sisak — Sunja 24. ov. m. ubijeno 35 nepr. vojnika, među kojima jedan viši i 2 niža oficira. Zarobljena su 2 Nijemca i 2 Kozaka. Zaplijenjeno nešto oružja i spreme. Br. 32 — 26. 8. 44 (152 gr.)

3505

Za V. Š. Br. 1. Lika: Manje akcije na komunikacijama koje se miniraju. Između Metka i Gospića 23. na 24. uništena dva kami-

---

kurs 45 slušalaca završilo. Intendantski kurs završilo 20 slušalaca, sad se nalazi na kursu 20 slušalaca. Viši bolnički je u toku, ima 18 slušalaca. Veterinarsko-bolnički je u toku i ima 22 slušaoca. Isljednički ima 14 i radio-telegrafski 35 slušalaca...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/7, 119/8, 119/9 i 119/10). Redakcija nije pronašla izvještaj Štaba 4. korpusa.

[168] i [171] Vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 35. divizije Štabu 11. korpusa NOVJ od 12. septembra 1944.

[169] Vidi dok. br. 134 u ovoj knjizi i bojnu relaciju 1. zbornog područja u Arhivu V.I.I., reg. br. 8/1, k. 58.

[170] i [172] Vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 13. divizije Štabu 11. korpusa NOVJ od 4. septembra 1944.

ona i oštećena 2 tenka.[171] U Gorskom Kotaru neprijateljska kolona koja je nastupala od Vrbovskog preko Ravne Gore ka Mrkoplju spojila se 26. 8. 44 u Starom Lazu sa kolonom iz pravca Zlobin — Fužine — Belo Selo — Mrkopalj. U borbama na ovom prostoru 27. 8. ubijeno je 36 nepr. vojnika, među njima 1 satnik i 53 ranjena.Uništen 1 tenk, naši gubitci 7 mrtvih i 9 ranjenih. Borbe se nastavljaju.[172]

Istra — bez promjene. Kordun: 25. 8. u borbama kod Plaškog nepr. je imao 15 mrtvih i 30 ranjenih.[173] Istoga dana u zasjedi Modruš — Brinje ubijeno 5 nepr. vojnika. Mi nismo imali gubitaka. Noću 25/26. prekinuta je pruga između Duge Rese i Zvečaja na 42 mjesta, a pruga Karlovac — Zagreb kod Zdenčine na 5 mjesta.[174] Br. 19—27. 1944 (210 gr.)

3522

Za IV. Korpus: Naša lovačka avijacija od sada će dejstvovati u krupnijim operacijama naših jedinica. Glavni štabovi korpusa neka nam blagovremeno dostavljaju zahtjeve i naznačavaju ciljeve za to dejstvo. Imati u vidu mogućnosti lovačkih aviona. Pored toga potrebno je da naše jedinice i narod na zborovima vide našu avijaciju. Blagovremeno javljajte datum i čas ovih manifestacija, da bi uputili avijaciju. Naši avioni imati će petokraku zvijezdu sa i bez trobojnice. Br. 6 — 27. 8. 44 (3316)
(putem kurira)

Za VI. Korpus: Javite da li ste uspjeli organizovati viši pješadijski i viši artiljerijski kurs.[175] Br. 20 — 27. 8. 44 (21 gr.)

3523

Za VI. Korpus: Ob. Treba saznati kuda se proteže njemačka odbranbena linija na Savi, Dunavu i Dravi. Kakav je sistem i otpornost objekata. Kuda su okrenute puškarnice. Br. 18 — 26. 8. 44 (40 gr.)

3496

Za XIX. Diviziju - V. Udarnoj brigadi NOV: »Čestitamo borcima i rukovodiocima V. Udarne brig. na uspjesima postignutim u prvoj godini njenog postojanja.[176] Uvjereni smo da ćete vi i na-

[173] Neprijatelj je te gubitke pretrpio u borbi sa 3. brigadom 8. divizije (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—13/I, k. 429A).

[174] Vidi dok. br. 132 i 133.

[175] Ti kursevi tada nisu bili organizovani, jer Korpus nije imao odgovarajući nastavni kadar (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/7).

[176] Ona je formirana 13. avgusta 1943. kao 1. brigada, odnosno Kninska brigada (vidi tom V, knj. 18, dok. br. 72).

dalje časno nositi naziv udarnika i još bespoštednije uništavati okupatorske horde i njihove domaće sluge do potpunog i konačnog oslobođenja naše domovine. Komandat general-lajtnant Gošnjak, komesar Žigić.« Br. 21 — 26. 8. 44 (122 gr.)

3496

Za IV. Korpus:[177] U buduće se mogu rukovodioci razmještati unutar jedinica samo pisanom naredbom. U naredbi treba navesti položaj na koji se postavlja i na kojem je bio. Prepis svih naredaba dostavljati ovome štabu. Br. 7 — 28. 8. 1944 (50 gr.)

3542

Za IV. Korpus:[178] Štab korpusa koji ne bude pravovremeno predlagao rukovodioce za proizvođenje, unapređenje i odlikovanje biti će pozvan na odgovornost. Poslije svake uspjele akcije treba rukovodioce i borce koji su se istakli predlagati za odlikovanje. Br. 8 — 28. 8. 1944 (59 gr.)

3543

Za V. Š. Uputili smo 60 boraca za padobranske jedinice traženih uslova. Odziv odličan. Broj dobrovoljaca samo u jednom korpusu premašio traženi broj.[179] Br. 31 — 29. 8. 1944 (39 gr.)

3586

Za V. Š. Noću 27/28 augusta spustio se kod X. Korpusa 1 avion. Doneo nagazne mine. Noću 28/29 augusta kod IV. Korpusa spustila se 2 aviona. Doneli artiljerijsku i bacačku municiju. Br. 25 — 29. 8. 1944 (46 gr.)

3583

Za V. Š. Ob. Primjećen je jak transport neprijateljskih trupa prema Istri (Puli) iz Italije i Slovenije. I. Kozačka divizija raspoređena je na komunikaciji Kostajnica — Sunja — Sisak i Nova Gradiška — Dugo Selo — Koprivnica. Br. 6 — 29. 8. 1944 (52 gr).

3569

Za V. Š. Lika: 25. 8. u borbama oko Ljubova pored javljenih nepr. gubitaka uništen je 1 kamion i 1 auto. 27. i 28. 8. jedna brig. na sektoru Lovinac sadejstvuje snagama VIII. Korpusa.[180] Inače bez promjene.

---

[177] i [178] Dostavljeno je ostalim korpusima.

[179] Oni su upućeni u bazu NOVJ u Italiliji radi obuke (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/4).

[180] Sedma dalmatinska brigada (3. brigada 35. divizije) sadejstvovala je sa 9. divizijom u napadu na Gračac i Smrekovac (vidi dok. br. 73 i 84).

Gorski Kotar: U toku 26 i 27. 8. borbe oko Razvale i Oštarija. Ukupni gubitci nepr. 27 mrtvih i 29 ranjenih. Uništen je 1 tenk i 2 automobila. Od zasjede ubijen je komesar II. Brig.[181] Ilija Petrović i kapetan Nikola Tatalović. Naše dvije brig.[182] gonile su 28. aug. nepr. kolone koje su kretale, napustivši Vrbovsko, preko Lukov Dola prema Karlovcu i djelovima preko Gomirja za Ogulin. Neprijatelju su nanijeti veći gubitci. Kolona koja je od Zlobina prodrla do Starog Laza povukla se u Zlobin. Ispadom ka Ravnoj Gori nepr. je vezao naše snage, dok je izvlačio dijelove 392. Div. preko Ogulina ka Moravicama i Josipdolu.[183] Sada se vrši pregrupisavanje snaga za određeni zadatak.

Istra: Bez promjena. Oko 1200 četnika iz Dalmacije i Like primjećeno je na liniji Rijeka — Opatija.

Na Kordunu, u Baniji, Turopolju i Pokuplju odredske i diverzantske akcije u kojima je ubijeno 6, a ranjeno 8 nepr. vojnika i zaplijenjeno oružja i spreme. Pruga Ozalj — Karlovac 28. 8. kod Zorkovca presječena na 40 mjesta, na cesti Vel. Gorica — Pisarovina srušen most 35 m. dug, a između Gornjih i Donjih Poljana most dug 8 metara. Pruga Zagreb — Karlovac kod Draganića presječena na 8 mjesta i srušen patrolni vlak između Lazine i Draganića.[184] Na pruzi Zagreb — Sisak kod Drapćine srušen je njemački brzi vlak.

Od X. Korpusa nema podataka.

Br. 32 — 29. VIII. 1944 (215 gr.)

Za IV. Korpus: Pošaljite hitno popis svih inžinjera, aktivnih inžinjera oficira, tehničara, stručnjaka za industriju, popis svih bivših željezničkih, brodarskih i poštansko-telegrafsko-telefonskih službenika sa karakteristikama i naznakom na kojoj su dužnosti sada i gdje su radili prije stupanja u NOV. Br. 12 — 29. 8. 44 (73 gr.) Putem kurira.

3572

Za IV. Korpus: Hitno javite broj mobilisanih na teritoriji pojedine komande područja uz naznaku socijalnog i nacionalnog sastava za mjesec august.[185] Br. 14 — 29. 8. 1944. Putem kurira.

3574

---

[181] i [182] Riječ je o brigadama 13. divizije.

[183] Vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 13. divizije Štabu 11. korpusa NOVJ od 4. septembra 1944; i dok. br. 31/3, k. 74 u Arhivu V.I.I.

[184] Diverziju je izvela Karlovačka brigada u sadejstvu sa dijelovima 2. diverzantskog bataljona (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

[185] Vidi dok. br. 96.

Za XI. Korpus: U vašem borbenom izvještaju govorite o izvlačenju 392. divizije. Javite hitno 1) kuda se kreće ova divizija, da li cela ili samo njeni dijelovi i koji; 2) tko dolazi na njeno mjesto. DDD. Br. 15 — 29. 8. 1944 (47 gr.)

3575

Za XI. Korpus: Općem izvještaju br. 530 za august niste priložili nacionalni i socijalni sastav.[186] Br. 11 — 29. 8. 44 (23 gr.)

3571

Za 35. Diviziju: U vezi sa predstojećim operacijama postoji mogućnost da neprijatelj pokuša uspostaviti saobraćaj na komunikaciji Bihać — Prijeboj — Otočac. Pojačajte svoje snage na Prijeboju i ne dozvolite da neprijatelj odvoji Kordun od Like. Da li je stigla IX. Div. u južnu Liku? Br. 5 — 29. 8. 44 (65 gr.)

3568

Za Istru: Pri Oblasnom NOO osniva se milicija koja ima zadatak da čuva red u pozadini. Stavite im na raspoloženje izvjesnu količinu oružja i ljudstva. U obzir dolaze prvenstveno ranjeni i iznemogli drugovi, no u svakom slučaju pouzdani. Br. 1 — 29. 8. 44 (90 gr.)

3564

Za V. Š. Lika: Akcije na manja uporišta Ričice i Cerje na komunikaciji Gračac — Gospić.[187] Ubijeno 9 i ranjeno 14 nepr. vojnika, među kojima jedan oficir, zaplijenjeno stoke. U zasjedama ubijeno 12 nepr. vojnika, zaplijenjeno 12 konja i nešto sanitetskog materijala. Jedan auto zapaljen. U toku od 30. 8. u Gračac stigla pojačanja motorizacije i tenkova.[188]

---

[186] O nacionalnom i socijalnom sastavu jedinica 11. korpusa vidi dok. br. 54, 55, 61, 62, 80 i 81. Prilog izvještaju br. 530 redakcija nije pronašla.

[187] Na komunikaciji Gračac — Gospić dejstvovala je tada 7. dalmatinska brigada (vidi dok. br. 73 i 84 u ovoj knjizi i tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 35. divizije Štabu 11. korpusa NOVJ od 6. septembra 1944).

[188] U bojnoj relaciji 1. zbornog područja, za 29. avgust, o tome piše: »Dobivena je obavijest, da je njemačko-četnička posada u Gračacu obkoljena od odmetnika i da joj je potrebna žurna pomoć. Za oslobođavanje posade u Gračacu od posade, odmah je upućeno:

— II. bojna 846. pješačke pukovnije iz Ličkog Osika, samovozima, (automobilima—prim. red.), koje je stavila na raspoloženje 392. pješačka divizija,

— XXXV. bojna IV. S.D.Z. iz Lovinca, te

— 1 vod bojnih kola 3. sati P.T.S. iz Gospića.

Dielovi upućeni iz Ličkog Osika i Gospića, stigli su do jutra u Lovinac, odakle su skupa sa XXXV. bojnom IV. S.D.Z. krenuli ka Gračacu«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—52, k. 58).

Gorski Kotar: 28. 8. saveznički avioni bombardovali su Senj, Otočac i Brinje.[189] Mitraljirali Vratnik i kolonu od 20 kamiona na Kapeli. Neprijatelj se povukao iz Vinice prema Bosancima.

Istra: Bez promjena.

Pokuplje i Karlovački sektor: 29. 8. jedan bataljon[190] sa bacačima »Piat« i p. k. puškama napao nepr. kolonu, koja je kretala od Tounja prema Generalskom Stolu. Uništena su 2 i oštećena 2 tenka. Ubijeno 15 i ranjeno 20 nepr. vojnika. U napadu istim sredstvima na blindirani voz kod Globornićkog mosta — u vozu 12 mrtvih i 5 ranjenih. Na istoj pruzi voz naišao na minu i uništen 1 vagon.

Na Uni kod Dvora ubijeno 10 i zarobljeno 5 legionera i 1 Nijemac. Zaplijenjen 1 p. m. i 10 pušaka.

Na sektoru X. Korpusa bez promjene. U borbama u Zagorju 21. 8. nepr. je imao 10 mrtvih. Naši gubitci 7 ranjenih. Br. 19 — 30. 8. 1944 (295 gr.)

3605

Za V. Š. XI. Korpus na upotrebi ispravnih oruđa ima: 2 topa 105 mm. M. 18/40; 2 haubice 100/17 mm.; 3 poljska topa 75 mm. M. 11; 4 brdska topa 75 mm. M. 28; 6 protukolskih topova 47 mm.; 1 protukolski top 37 mm. Sklonjena oružja u zemunicama bez nišanskih sprava, zatvarača i pribora ima slijedeća: 1 haubicu 152/13 mm.; 2 haubice 149 mm.; 3 haubice 100 mm.; i 3 brdska topa 65 mm. Za oruđa na upotrebi treba slijedeća municija za prvu popunu: 200 granata 105 mm.; 100 granata i 60 šrapnela od 100 mm.; 250 granata i 200 šrapnela za poljske topove 75 mm. M. 11; 250 granata i 260 šrapnela za brdske topove 75 mm. M. 28, za protukolske topove 47 mm. 200 granata. Sve podatke o topovima i potrebnoj municiji poslali smo avionom pod brojem 2043 od 24. 7. 1944 sa priloženim pregledom. Br. 21 — 30. 8. 1944 (227 gr.)

3607

Za VI. Korpus: Pripremite u aerobazama sredstva za obeležavanje aerodroma i signalizaciju danju, shodno uputu za aerobaze i izvjestite. Br. 6 — 30. 8. 44 (32 gr.)

3593

---

[189] Vidi tom V, knj. 33, dnevni izvještaj Zapovjedništva glavnog stožera domobranstva od 2. septembra 1944.

[190] Iz sastava 3. brigade 8. divizije (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—13/I, k. 429A).

Za 35. Diviziju: Hranu koju vam prebacujemo dobro spremite i racionalno je trošite. Br. 10 — 30. 8. 44 (19 gr.)

3596

Za XXXV. Diviziju:[191] Pohvaljujemo borce i rukovodioce 35. Divizije. 35. Divizija živeći i boreći se pod teškim uslovima razbila je nekoliko neprijateljskih ofanziva u Lici i nanjela neprijatelju velike gubitke u ljudstvu i materijalu.[192] Za pokazanu hrabrost i izdržljivost u borbi pohvaljujemo borce i rukovodioce 35. divizije i ističemo ih za primjer. Br. 18 — 30. 9. 44 (86 gr.)

3604

Za V. Š. Ob. Savezнички avioni bombardovali 30. 8. 44 Senj, Otočac, Brinje i Karlovac. U Karlovcu oštećen željeznički most, pogođena bolnica i tvornica kože.[193] Od 20—26. VIII. 1944 prolazile su veće njemačke snage sa motorizacijom pravcem Knin — Gospić — Brinje — Karlovac. Naziv i broj nepoznati. Na sektoru Vaganac — Izačić — Baljevac stiglo oko 3.000 legionera sa 8 tenkova i 7 brdskih topova od Bihaća. Prema neprovjerenim vijestima Nijemci u Zagrebu htjeli su razoružati domobrane, koji su dali otpor. Ustaše su se priključili domobranima i postavili topove na Jelačić trgu. Br. 21 — 31. 8. 44 (144 gr.)

3624

Za V. Š. Na sektoru XI. Korpusa bez promjene.

Na sektoru IV. Korpusa u zasjedi i manjim akcijama ubijeno je 13, ranjen 1 i zarobljeno 5 nepr. vojnika. Zaplijenjen 1 p. mitraljez, 1 tromblon, 10 pušaka i nešto spreme. 2 druga iz Diverzantskog bataljona uspjela su na dohvat neprijatelja uništiti jedan savezнички avion — lovac u šumi kod Turopolja, gdje se prinudno spustio, pri tome ubivši 3 nepr. vojnika. Četnici u noći 29/30 — zaklali su jednog druga člana Kot. NOO-a Kostajnica i sjekli našu telefonsku liniju.

X. Korpus bez promjene.

Br. 6 — 31. 8. 1944 (136 gr.)

3627

---

[191] Depeša je dostavljena i štabovima korpusa.

[192] Vidi tom V, knj. 28, dok. br. 88, knj. 29, dok. br. 1, 14, 15 i 85.

[193] Vidi dok. br. 123 i 124 u ovoj knjizi i tom V, knj, 33, dnevni izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 2. septembra 1944.

BR. 99

ZAPOVIJEST ŠTABA 4. KORPUSA NOVJ OD 31. AVGUSTA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA ONEMOGUĆE NEPRIJATELJSKI SAOBRAĆAJ NA KOMUNIKACIJAMA ZAGREB — KARLOVAC — OGULIN — MODRUŠ I ZAGREB — SISAK — SUNJA — KOSTAJNICA — BOSANSKI NOVI — BIHAĆ[1]

ZAPOVJEST

ŠTABA IV. KORPUSA NOVJ ZA 31. AVGUST 1944.

Neprijatelj je na oblasti našeg korpusa zaposjeo i drži komunikacije Zagreb — Karlovac — Ogulin — Modruš, Zagreb — Sisak — Sunja — Bos. Novi — Bihać, kao i neke garnizone van ovih komunikacija (Cazin, Vaganac, Rečica, Ozalj, Samobor i još neke) sa slijedećim snagama:

Dijelovi 373. i 392. njemačke divizije, dijelovi Jägerersatz[2] pukovnije, Landschütz[3] bataljon, II.Gestapo[4] bataljon, dijelovi I. kozačke divizije (IV. kubanski i II. sibirski puk), III. djelatni stajaći sdrug, dijelovi IV. i X. djelatnog stajaćeg ustaškog sdruga, te VIII. ust. krajiškog sdruga, dijelovi P. T. sdruga, II. i IV. posadni sdrug, te dijelovi Zagrebačkog posadnog sdruga, dijelovi IV. lovačkog sdruga (XIII. lovačka pukovnija), I. i IV. obkoparska bojna, VI. i X. željeznička stražarska bojna, II. četnički bataljon zone Brlog, Četnička samozaštitna brigada, Oružnička pukovnija, te još nešto dopunskih i specijalnih jedinica.

Naše snage. VII. udarna divizija (bez dvije brigade), VIII. udarna divizija, 34. divizija, Unska operativna grupa, II. diverzantski bataljon, Haubički divizion i Pontonirski bataljon.

Zadatak. Na osnovu zapovijesti[5] V. Š. NOV i POJ i G. Š. NOV I POH naše jedinice dobile su zadatak a u vezi sa opštim savezničkim planom, da potpuno parališu saobraćaj od 1. do 7. septembra o. g. na komunikacijama Zagreb — Karlovac — Ogulin — Modruš i Zagreb — Sisak — Sunja — Kostajnica — Novi — Bihać, te time spreče manevarsku sposobnost neprijatelja.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 12—1/1, k. 426.

[2] Lovački rezervni

[3] Landesšicen (pješadijski)

[4] Policijski

[5] Vidi dok. br. 59.

Savezničko vazduhoplovstvo sadejstvovat će našim akcijama. Ono će djelovati danju, prvenstveno tukući neprijateljski saobraćaj. Naše jedinice djelovat će na komunikacijama noću, a po danu će se uklanjati sa komunikacija kako ne bi trpjele gubitke od savez. vazduhoplovstva. Ako pak pojedine jedinice trebaju da ostanu na osvojenim dijelovima komunikacija potrebno je da štabovi, koji imaju savez. oficira za vezu istoga o tome obavijeste, da se ne tuče dotični sektor komunikacija. Štabovi koji će imati savez. oficira za vezu uspostavit će preko njega što tješnju vezu sa savez. vazduhoplovstvom kako bi njegovo dejstvo došlo do punog izražaja.

Savezničkom vazduhoplovstvu naročito treba pokazivati mjesto gomilanja i grupisanja nepr. trupa usljed prekinutog saobraćaja.

Štabovi, koji budu imali savez. oficira za vezu redovno će ih izvještavati o planovima akcija i o njihovom rezultatu u navedenom periodu od 1—7. septembra o. g.

U svrhu izvršenja gore postavljenog zadatka

NAREĐUJEMO

34. divizija onesposobit će za saobraćaj cestu i željezničku prugu Zagreb — Karlovac — Duga Resa, te cestu i željezničku prugu Zagreb — Sisak, te kontrolisati sektor Samobora i Ozlja. Za izvršenje zadatka stavljaju joj se pod komandu dijelovi II. diverzantskog bataljona sa njenog sektora i Posavski bataljon.[6]

VIII. udarna divizija onesposobit će za saobraćaj željezničku prugu Duga Resa — Globornički most i cestu Duga Resa — Ogulin — Modruš sa jednom brigadom pojačanom sa jednim bataljonom. Dvije brigade stavit će na raspolaganje Štabu Korpusa u korpusnu rezervu s time da jedna bude smještena na sektoru Vojnića i vrši pritisak prema Turnju i Kamenskom, a druga da bude smještena na sektor Slunj — Rakovica i kontroliše Vaganac.[7] Brigada na sektoru Vojnića dobiva pod komandu korpusni haubički divizion. Dijelovi II. diverzantskog bataljona na sektoru VIII. divizije stavljaju se za izvršenje zadatka pod njenu komandu.

VII. udarna divizija onesposobit će za saobraćaj cestu i željezničku prugu Sisak — Sunja — Kostajnica — Bos. Novi i Sunja — Dubica, te kontrolisati sektor Petrinje. Za izvršenje zadatka stavljaju joj se pod komandu dijelovi II. diverzantskog bataljona sa njenog sektora.[8]

---

[6] Vidi primjedbu br. 3. uz dok. br. 87.
[7] Vidi dok. br. 95.
[8] Vidi dok. br. 104.

U otsutnosti Štaba VII. udarne divizije[9] formiramo za gornji zadatak Operativni štab sa komandantom kapetanom Trninić Milanom, političkim komesarom Borojević Brankom i vojno-obavještajnim oficirom Šoštarićem.

Unska operativna grupa onesposobit će za saobraćaj cestu i željezničku prugu Bos. Novi — Krupa — Bihać i kontrolisati sektor Cazin.[10]

II. diverzantski bataljon stavit će sve svoje jedinice sa materijalom na raspolaganje štabovima divizija na čijem se sektoru nalaze, koji će ih upotrebiti za gornje zadatke u duhu općeg plana.[11] Štab bataljona stavit će se na raspolaganje Štabu 34. divizije. Ova odredba važi do dalnjeg naređenja.

Haubički divizion biti će u korpusnoj rezervi a pod neposrednom komandom Štaba VIII. udarne divizije na sektoru Vojnića.

Pontonski bataljon uspostaviti će dobre prelaze na više mjesta preko Mrežnice za račun brigade VIII. divizije na sektoru Karlovac — Ogulin, te održati prelaze preko Korane kod Veljuna i preko Kupe kod Lasinje i Pokupskog.

Sve jedinice izvršit će svoje zadatke na taj način što će željezničke pruge temeljito porušiti eksplozivom i alatom. Naročito pažnju obratiti na rušenje želj. mostova, propusta, nasipa, skretnica, želj. srca, na paljenje i uništavanje želj. pragova i vodocrpa. Ceste treba na svim pogodnim mjestima temeljito prekopati, te postaviti minska polja a na čitavoj dužini rjeđe minirati prema raspoloživom broju mina, te porušiti na ceste pogodne stijene, stabla itd. Minska polja i mine postavljati planski da bi ih po potrebi mogli lako skinuti. Služiti se i lažnim miniranjem.

Za gore navedeno vrijeme određene komunikacije treba konstantno rušiti svaku noć i snagom naših jedinica po noći spriječiti svaki saobraćaj neprijatelja i popravljanje komunikacija.

---

[9] Štab 7. divizije (sa 3. i 4. brigadom) bio je tada na području Moslavine (vidi dok. br. 51 i 93).

[10] O miniranju komunikacija javio je Štab Unske operativne grupe sljedeće: »4. VIII. o.g. I. brigada minirala je cestu Ostrožac — Cazin te je naletio kamion sa ustašama gdje je bilo 4 mrtva i 6 ranjenih neprijateljskih vojnika. 5. VIII. o. g. I. brigada minirala je cestu Cazin — Tržac... 3. VIII. o. g. II. muslimanska brigada minirala je cestu Vaganac — Izačić na dva mjesta. Na mine su naletili kamioni puni ustaša sa municijom. Broj nastradalih je nepoznat. 5. VIII. o. g. I. muslimanska brigada minirala je cestu Ostrožac — Cazin na Gnjilovcu. Na mine su naišla kola sa municijom u kojima su bila 3 ustaše i nastradali.« (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—24/1, k. 433/1.)

[11] O diverzijama koje je u vremenu od 1. do 7. septembra 1944. izveo 2. diverzantski bataljon vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 2. diverzantskog bataljona Štabu 4. korpusa NOVJ od 19. septembra 1944.

U okviru gornjeg zadatka Štabovi naših jedinica treba da djeluju samoinicijativno te da iskoriste svaku mogućnost za likvidaciju nepr. uporišta, ili upad u pojedine njihove otsjeke. Po danu takve uspjehe eksploatisati u koliko se ostvari sigurna taktička saradnja sa savez. vazduhoplovstvom. Inače po danu držati jedinice prikrivene i udaljene od komunikacija za nekoliko kilometara, a komunikacije kontrolisati izviđačkim dijelovima da bi se na istima imao uvijek pregled situacije.

Za iskorištenje eventualnih upada u neprijateljske garnizone imati pripremljen eksplozivni materijal za rušenje mostova i drugih vojnih objekata.

Početak akcije. Sve jedinice započet će sa djelovanjem noću između 31. augusta i 1. septembra i produžiti ga do zaključno noći 7/8. septembra.[12]

Veza. Štabovi divizija održavat će sa našim štabom vezu radiotelegrafijom, radiotelefonijom, telefonom i kuririma na motociklu, a u slučaju da zataje sva gornja sredstva, relejima — konjanicima. Vezu radiotelegrafijom i radiotelefonijom održavati po priloženom planu. Za telefonsku vezu koristiti postojeće stalne linije i poljski kabl. Da bi se podigao kvalitet te veze isključit će se neki telefoni i institucije po priloženom planu.

Štabovi divizija odnosno Grupe održavat će vezu sa podređenim štabovima radiotelegrafijom i radiotelefonijom, telefonima, kuririma na motociklu, konju i pješke. Veza mora biti prvorazredna za što su odgovorni podređeni nam štabovi. Inače po svemu ostalom pridržavati se zapovijesti za vezu našega štaba.

Znaci raspoznavanja i ugovoreni znaci: Štabovi divizija odnosno Grupe izdat će sami za svoje jedinice znake raspoznavanja i ugovorene znake.

Protuavionska odbrana. Sve jedinice obratit će naročitu pažnju na pasivnu protuavionsku odbranu i temeljito kamuflirati po danu ljudstvo i materijal. To važi i u odnosu na savez. avijaciju da bi se izbjegle nepotrebne zabune. Zabranjuje se danju svaki otkriveni saobraćaj trupa i materijala.

Sanitet. Evakuaciju ranjenika i ostale sanitetske mjere organizovati prema priloženoj sanitetskoj zapovijesti našega štaba.

---

[12] Pripremajući jedinice za ove diverzije, Štab 4. korpusa poslao je divizijama još i direktivna naređenja u kojima je precizirao zadatke pojedinih brigada (Arhiv V.I.I., reg. br. 13—1/1, 14—1/1, 15—1/1 i 16—1/1, k. 426).

Ishrana. Sve jedinice organizovat će svoje snabdijevanje na taj način što će u blizini uvijek imati rezervu hrane za nekoliko dana da ne bi uslijed nepredviđenih poremećaja u toku operacija zatajila ishrana. Zato se ishrana ne smije bazirati nigdje samo na prikupljanju iz najbližih sela.

Popuna municijom i materijalom. Štabovi divizije odnosno Grupe popunit će svoje podređene jedinice sa svom vrstom municije, eksplozivom i ostalim materijalom do početka akcije. Nadalje će organizovati svoja slagališta municije i materijala (bojne komore) otkuda brzo i lako mogu snabdijevati sve svoje jedinice. Potrebni materijal izuzeti od našeg otsjeka za naoružanje.

Evakuacija plijena i zarobljenika po odredbi štabova divizija odnosno Grupe.

Mjesto štabova. Štab 34. divizije nalazit će se na sektoru Pokuplja bliže komunikaciji Zagreb — Karlovac, Štab VIII. divizije na sektoru Veljuna, Štab VII. divizije na sektoru Gradusa — Paukova — Mečenčani a Štab Unske operativne grupe na sektoru Bužim — Otoka. Prvim izvještajem iz akcije izvjestit će štabovi divizija odnosno Grupe naš štab o tačnom mjestu svog operativnog štaba odnosno punkta. Inače o svakoj promjeni mjesta štaba prethodno obavijestite.

Naš štab nalazit će se na svom dosadašnjem mjestu.

Napomena. Maršal Jugoslavije drug Tito u svojoj operativnoj zapovijesti rekao je: »Kao i do sada stalo mi je do toga da nasa vojska izvrši ovaj važni zadatak.« Prema tome naši štabovi moraju se svim silama založiti da njihove jedinice izvrše u potpunosti postavljene im zadatke.

Upozoravamo na najstrožu konspiraciju o pripremama gornjih operacija.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
V. Holjevac

Komandant, pukovnik:
Oreščanin Bogdan

(M. P.)

BR. 100

IZVJEŠTAJ ŠTABA 6. KORPUSA GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O DEJSTVIMA U AVGUSTU 1944. GODINE[1]

Izveštaj o akcijama
u toku mj. augusta.—

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

U toku mjeseca augusta jedinice ovoga Korpusa izvele su slijedeće akcije:

XII. DIVIZIJA

8. VIII. 44. — 2 bataljona XII. Udarne brigade nalazila su se u kantonmanu u G. Daruvaru (sekcija Bjelovar 1:100.000).

Istoga dana oko 15 časova naišlo je u pravcu G. Daruvara oko 200 neprijateljskih vojnika, potpomognuti sa 2 tenka. Naše jedinice su na vrijeme primjetile pokret neprijatelja, izašle na položaj i primile borbu koja je sa malim prekidima vođena sve do 20 časova. Sa 3 granate iz protivtenkovskog topa oštećen je 1 tenk, koga je drugi tenk odvukao u uporište a i pješadija je bila prisiljena na povlačenje u predgrađe Daruvara. Poslije kratkog vremena neprijatelj se je sredio i ponovno krenuo u pravcu naših položaja. U to vrijeme naišli su neprijateljski avioni koji su bacali sa padobranima municiju i 2 padobrana pala su u blizinu naših položaja. Neprijatelj je pokušao da ih odnese, ali u tome nije uspio, već se je morao povući u uporište, a padobrane zajedno sa municijom su zarobile naše jedinice.

Plijen: 12.900 puščanih metaka.

Neprijateljski gubitci: 13 ubijenih.

Naši gubitci: 2 mrtva i 1 lakše ranjen.[2]

9. VIII. 44. — Jedinice XII. Divizije imale su zadatak da likvidiraju neprijateljsko uporište Končanica (sekcija Bjelovar 1:100.000).

Uporište je trebala likvidirati Čehoslovačka brigada.[3] Kada je izvršeno podilaženje jedinice, upućeno je zapovjedniku posade pismo u kome se ga je pozivalo na predaju zajedno sa njegovom posadom. Isti je na to pristao i [predala se] komplet

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 8—1/7, k. 4736.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 116 u ovoj knjizi i dok. br. 21—2/2, k. 473 i 8/1—78, k. 58 u Arhivu V.I.I.

[3] Vidi izvještaj Štaba 12. divizije i Čehoslovačke brigade »Jan Žiška« u Arhivu V.I.I., reg. br. 22—2/II, k. 473 i 14—12, k. 898.

posada sa zapovjednikom poručnikom Šimenićem. Posadu je sačinjavala 6. satnija 4. Gorske pukovnije 4. Gor. zdruga.

Plijen: 6 puškomitraljeza
2 laka bacača
8 šmajsera
40 pušaka
4 pištolja
24000 metaka
60 mina za laki bacač.

Predalo se: 65 domobrana i 4 Njemca.[4]

Za vrijeme akcije na Končanicu, jedinice XII. Udarne brigade bile su u zasjedi prema Daruvaru na liniji: k. 198 — Ljudevit Selo — k. 192 — k. 198. Oko 7,45 časova na položaje ove Brigade naišlo je oko 400 domobrana 4. Gor. zdruga iz Daruvara, koji su nastupali u tri kolone. Naše jedinice su primile borbu i u 9,30 časova prisilile neprijatelja na povlačenje u uporište.

Neprijateljski gubitci: 10 ubijenih
18 ranjenih.

Naši gubitci: 3 mrtva
4 ranjena i 1 prebjegao neprijatelju.[5]

10. VIII. 44. — Jedinice XII. Divizije prebacivale su se sa sektora Končanica — Ivanovo Selo preko Daruvarske kotline na sektor Sirač. To prebacivanje štitila su u s. Končanica 2 bataljona XII. Ud. brigade.

Oko 6 sati ujutro istoga dana, kada su kroz s. Končanicu prolazile jedinice Čehoslovačke brigade, naišle su na položaje bataljona XII. Udar. brigade na istočnoj ivici s. Končanice 2 satnije ustaše, 2 satnije domobrana 4. Gor. zdruga i 1 satnija Njemaca sa jednim tenkom.[6] Naše su jedinice primile borbu i uz pripomoć 2 bataljona Čehoslovačke brigade u 8 sati neprijatelj je prisiljen na povlačenje. Kad se neprijatelj povukao, povukla su se i 2 bataljona XII. Udar. brigade i otišla u pravcu Sirača a prebacivanje Omladinske brigade su štitila 2 bataljona Čehoslovačke brigade i to ona dva koja su ranije pritekla u pomoć djelovima XII. Brigade.

Malo kasnije, kada su jedinice XII. Brigade već otišle, neprijatelj se je ponovo sredio i krenuo u pravcu naših položaja

---

[4] U bojnoj relaciji 1. zbornog područja rečeno je o tome slijedeće: »Posada Končanice (jačine 1 voda) izdajom zapovjednika posade poručnika Šimenića prevarena i podmuklo savladana« (Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—78, k. 58).

[5] Vidi dok. br. 21—2/II, k. 473 u Arhivu V.I.I.

[6] Pravcem Daruvar — Končanica prodirale su jedinice 4. gorskog zdruga: 11. ustaška bojna, 1. bojna 4. gorske pukovnije, četa za vezu, pionirska četa i oklopni vod (Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—78, k. 58).

i to tako da je sa 2 satnije došao jedinicama Čehoslovačke brigade iza leđa. Zbog toga su jedinice Čehoslovačke brigade bile prisiljene na povlačenje i to povlačenje izvršile u priličnom neredu.

U tim borbama učinjeno je slijedeće:

Neprijateljski gubitci: 33 ubijena, 3 zarobljena.

Naši gubitci: 7 mrtvih, 5 ranjenih i 10 zarobljenih.

Izgubljeno: 3 puškomitraljeza, 18 pušaka.

Među poginulima nalazi se komandant I. bataljona Čehoslovačke brigade Mirko Hladik.

U tim borbama naročito se istakao puškomitraljezac I. bataljona Čehoslovačke brigade Ružička Rudeljević.

Zaplijenjeno: 3 karabina, 1 pištolj, 1 bicikl i 300 metaka.[7]

10. VIII. 44. — Jaka kolona Čerkeza, koja je iz Požege preko Kamenske i Bučja približavala se Pakracu, ugrožavala je jedinice XII. Divizije.

Osječka brigada, koja se nalazila na lijevom krilu jedinica XII. Divizije, bila je neposredno ugrožena i zbog toga je posjela položaj na liniji Barica — Dobri vrh (sekcija Bjelovar 1 : 100.000) kod Sirača.

Oko 16.30 časova istoga dana naišlo je cestom Grahovljani—Sirač na položaje Osječke brigade oko 4—500 Čerkeza.[8] Naše jedinice su primile borbu i uspjele odbaciti neprijatelja u s. Grahovljani, gde se je isti zadržao, počeo utvrđivati i kuda mu je dolazilo pojačanje sa pravca Bučja—Sirač.

Istoga dana u prvi mrak jedinice Osječke brigade uz pripomoć jedinica XVII. Udarne brigade izvršile su napad na neprijatelja u selu Grahovljanima, ali su se uslijed nadmoćnosti neprijatelja 20 minuta borbe morale povući.

Plijen: 1 šarac, 3 puške, 1 tromblon, 3 sedla, 250 metaka.

Neprijateljski gubitci: 7 ubijenih.

Naši gubitci: 4 mrtva i 23 ranjena, od kojih 12 iz Ruske čete.[9]

11. VIII. 44. — Jedinice Osječke brigade nalazile su se na istim položajima kao i 10. VIII. Odmah ujutro neprijatelj se je počeo iz D. Grahovljana i Dragovića povlačiti u pravcu Badljevine. U tom povlačenju jedinice Osječke brigade su ga napale i natjerale u bijeg.

Neprijateljski gubitci: 17 ubijenih i preko 25 ranjenih.

---

[7] Opširnije o tome vidi dok. br. 20—2/II, k. 473 i 15—1/2, k. 898 u Arhivu V.I.I.

[8] U bojnoj relaciji 1. zbornog područja o tome piše: »2 kozačke pukovnije pod zapovjedničtvom generala Pangviza dostigle su sa juga područje Daruvara« (Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—78, k. 58).

[9] O formiranju te čete vidi tom V, knj. 28, dok. br. 106.

Naši gubitci: 2 mrtva i 14 ranjenih.

Zarobljeno: 2 konja.

12. VIII. 44. — Vodile su borbu sve jedinice XII. Divizije, tj. XII. Udarna, Osječka i Čehoslovačka brigada.

Poslije borbi koje je Osječka brigada vodila 11. VIII. povukla se je ista Brigada u Sirač, dok je 1 bataljon ostao na položajima zapadno od s. Barica. — Oko 8 sati krenuo je neprijatelj u jačini od 1 bojne domobrana iz s. Miljanovca u pravcu Sirača. Naše su jedinice izašle na položaj ali je do tog vremena neprijatelj došao do željezničke stanice Sirač, gde je bio napadnut i protjeran u pravcu Badljevine.

Neprijateljski gubitci: 25 mrtvih, 15 ranjenih, 3 zarobljena.

Mi nismo imali gubitaka.

Plijen: 2 puškomitraljeza, 8 pušaka, 2.300 metaka, 3 konja sa samarima i rezervnim djelovima za mitraljez.

Jedinice XII. Udarne brigade nalazile su se tog dana na sektoru Bijela—Pakrani. U 5 sati ujutro nastupao je neprijatelj iz Daruvara i Doljana u pravcu Pakrana i Markovca i u Pakranima je naišao na položaje II. bataljona XII. Ud. brigade. Kako se je baš u tom trenutku vršilo smjenjivanje jedinica na položaju, to je vladao priličan nered i naše su se jedinice morale u prvom sukobu povući za svojih 200 metara, gdje su se sredile i ponovo primile organizovane borbu. Borba je vođena do 13 sati i manevrom I. i IV. bataljona iste Brigade, koji su došli neprijatelju u bok i iza leđa, neprijatelj je bio primoran na povlačenje.

Gubitci neprijatelja: 20 mrtvih, 25 ranjenih.

Naši gubitci: 2 mrtva i 11 ranjenih.

Plijen: 1 puška i 200 metaka.

Jedinice Čehoslovačke brigade koje su se nalazile na položajima kod s. Markovca, kod groblja, primile su u 7 sati ujutro borbu sa oko 600 ustaša i Čerkeza koji su nadirali iz Daruvara.[10] Borba je vođena do 13 sati, kada je neprijatelj prisiljen na povlačenje u uporište.

---

[10] »Ojačana 4. gor. puk. (II./8, I./4., XI. ust[aška] bojna, 1 gorski top i 2 haubice iz I. top. sklopa) pod zapovjedničtvom pukovnika Markovića poduzele pothvat za uništenje komunističkih snaga oko s. Borki i Sirača (8 km j.i. Daruvara). Svladavši odpor istaknutih neprijateljskih delova, pukovnija je bila zadržana jakom neprijateljskom vatrom pred crtom: Sirač — Pijanovo Brdo — Pakrani — Vukaska Glavica (4 km. i Podborski Doljani) — s. Markovac. U 10.00 sati neprijatelj prešao u protinapad, pa se pukovnija povukla na crtu: k. 256 (2 km. i. Doljani) — k. 263, (2 km. i. Daruvar). Naši gubici 4 mrtva, 9 ranjenih, 5 nestalih. Neprijateljski veliki ali neustanovljeni. Po padu mraka pukovnija se povukla u Daruvar.« (Bojna relacija 1. zbornog područja, Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—78, k. 58).

Neprijateljski gubitci: 23 ubijena i 35 ranjeno.
Naši gubitci: 1 mrtav i 6 ranjeno.
Plijen: 3 konja.

14. VIII. 44. — Jedinice XII. Divizije nalazile su se na sektoru Markovac — Bijela — Sirač. Po izvještajima, koji su primljeni dan ranije, neprijatelj je toga dana sa jačim snagama trebao izaći iz Daruvara i okolnih uporišta u pravcu sela gdje su se nalazile naše jedinice. Zbog toga jedinice su izvučene iz sela i rano ujutro posjele položaje.

Jedinice Čehoslovačke brigade nalazile su se na Petrovom vrhu (sekcija Bjelovar). U 6,30 sati istog dana na položaje iste Brigade naišao je neprijatelj i to ustaše i Čerkezi. Borba je bila vrlo žestoka i Brigada je odbila tri neprijateljska juriša, ali dolaskom jedne neprijateljske kolone koja je išla preko Debelog brda i popela se na Petrov vrh, položaj Brigade je bio toliko ugrožen da su se jedinice morale povući.

Jedinice XII. Udarne brigade koje su se nalazile na liniji Duga njiva—Bijela morale su se zbog povlačenja jedinica Čehoslovačke brigade povući do G. Boraka,[11] jer se je neprijatelj koji se popeo na Petrov vrh počeo spuštati njima iza leđa. Neprijatelj koji je od 7 sati ujutro frontalno nadirao na položaj XII. Udarne brigade zadržan je ispred položaja sve do 15 časova, tj. do onog momenta dok nije Petrov vrh pao.

Jedinice Osječke brigade nalazile su se kod s. Barica. Oko 7 sati ujutro neprijatelj iz Badljevine, Doljana, Miljanovca i Sirača krenuo je u pravcu položaja Osječke brigade i zbog slabe budnosti naših patrola uspio je da sa više strana odjednom iznenadi I. bataljon iste Brigade. Zbog toga se je bataljon pod zaštitom vatre III. bataljona iste Brigade morao povlačiti, ali neprijatelj nije nastupao dalje, već se je i on vratio u svoje polazne baze.

Neprijatelj, koji je nadirao na položaje XII. Udarne brigade, poslije povlačenja iste produžio je svoj pokret do s. D. Borki i usput popalio u s. Pakranima i Bijeloj nekoliko kuća i ubio nekoliko žena i djece, poslije čega se povukao u Daruvar.

Neprijateljski dubitci: 73 mrtva (među kojima 1 njemački oficir) i preko 100 ranjenih.

Naši gubitci: 11 mrtvih (među kojima komesar I. bataljona Osječke brigade Stanivuković Teodor), 26 ranjenih (među kojima komandant IV. bataljona XII. Ud. brigade Petar Bogdanović), 1 zarobljen i 4 nestala.

[11] Iz bojne relacije 1. zbornog područja se vidi da su pravcem Daruvar — Gornji i Donji Borki prodirale slijedeće neprijateljske jedinice: 2 puka, 1 kozačke konjičke divizije, tri bojne 4. zdruga i dvije bojne kombinovane ustaške pukovnije (Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—78, k. 58).

Izgubljen: 1 šarac i 2 puške.

U ovim borbama sve jedinice su se dobro držale a od pojedinaca naročito se istakla drugarica desetar Ruža Bojčić iz IV. bataljona XII. Ud. brigade, koja je jako ranjena uspjela izvući 2 puške i specijalan ranac sa municijom kada su se jedinice povukle, te drugovi borci II. bataljona XII. Ud. brigade: Adam Božić i Imro Savić.

Jedini nedostatak u tim borbama bila je slaba opreza I. bataljona Osječke brigade i slaba veza između jedinica Čehoslovačke i XII. Ud. brigade. Da je između te dvije brigade postojala tješnja veza, mogle su se jedinice Čehoslovačke brigade na Petrovom vrhu pojačati djelovima XII. Ud. brigade i na taj način onemogućiti neprijatelju da zauzme Petrov vrh, ključ našeg položaja.

18. VIII. 44. — jedinice XII. Divizije napale su i likvidirale neprijateljsko uporište Grubišno Polje (sekcija Bjelovar), o kome je podnijet izvještaj pod op. broj 1378/44.[12]

20. VIII. 44. — jedinice XII. Divizije učestvovale su u akciji na neprijateljsko uporište Hercegovac, o čemu je podnijet izvještaj Op. broj 1382/44.[13]

22. VIII.44. — jedinice XII. Divizije nalazile su se u kantonmanu i to:

XII. Udarna brigada u Grubišnom Polju,
Čehoslovačka brigada u s. Poljani i
Osječka brigada u s. Gor. Rašenica.
Bilogorski odred u s. M. Zdenci.

Toga dana je neprijatelj sa pravca Daruvara, Hercegovca i Pavlovca krenuo u pravcu Grubišnog Polja sa zadatkom da uđe u oslobođeno Grubišno Polje.[14] Zbog neopreznosti naših jedinica neprijatelj je u tome i uspio.

Neprijateljska kolona koja se je približavala Grubišnom Polju sa pravca Pavlovca uspjela je da iznenadi II. bataljon XII. Ud. brigade kod željezničke stanice u Grubišnom Polju, privukavši se svega nekoliko metara daleko od kuća u kojima su bile jedinice II. bataljona. Istovremeno, tj. u 11,15 časova nastupala je jedna jaka ustaško-čerkeska kolona cestom kroz Velike u M. Zdence, gdje je bio Bilogorski odred.[15] Zbog borbe koja je vođena oko željezničke stanice u Grubišnom Polju, Bi-

---

[12] i [31] Izvještaj se nalazi u Arhivu V.I.I., reg. br. 30—1/1, k. 473.

[13] Vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 6. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 7. septembra 1944.

[14] Vidi dok. br. 131.

[15] U bojnoj relaciji 1. zbornog područja piše o tome slijedeće: »Po nalogu 1. Kozačke divizije 1 borbena skupina zdruga (XI. ust. bojna, I. 4. gor. puk. (bez 2. sati), dojavna obkoparska sat i oklopni vod) zatvorila prelaze na r. Ilova (sjev. zap. Končanica) od zapadnog ruba Ribnjaka kod Končanice do s. Klokočevac (9 km. z. Končanica) radi one-

logorskom odredu je naređeno da se povuče u Grubišno Polje u visini mlina gdje da sačeka nastupajućeg neprijatelja sa pravca V. Zdenci. Manevrom IV. bataljona XII. Ud. brigade u neprijateljski bok ukočeno je napredovanje neprijateljske kolone kod željezničke stanice i malo kasnije neprijatelj je prisiljen na povlačenje u pravcu Grabovca. Istovremeno je neprijatelj naišao i na položaje Bilogorskog odreda i prvi nalet je ukočen uz osjetne gubitke po neprijatelja.

Istovremeno sa ove dvije kolone nastupala je treća kolona jednim dijelom sa pravca Daruvara, a drugim dijelom sa pravca M.Zdenci u pravcu položaja Čehoslovačke brigade kod s. Poljani. Kako je bio neprijatelj u jako različitom odijelu pa čak i u civilu, to naše jedinice dugo nisu mogle konstatovati da li je to neprijatelj ili je to koja od naših jedinica koje se povlače iz M. Zdenaca. Tako je neprijatelj došao na blisko odstojanje, kada je primljena borba.[16] Poslije kratke ali vrlo žestoke borbe, borbe na nož, jedinice Čehoslovačke brigade uslijed nadmoćnosti neprijatelja morale su se povući preko k. 158 u pravcu s. M. Peratovica. Poslije odstupanja Čehoslovačke brigade neprijatelj je produžio svoj pokret cestom Rašenica — Grubišno Polje u pravcu Grubišnog Polja.

Kako su kolone nadirale prema Grubišnom Polju iz Zdenaca i Pavlovca, Štab XII. Divizije naredio je u 15 časova povlačenje svojih jedinica iz Grubiškog Polja, jer se je Čehoslovačka brigada morala povući i neprijatelj je imao nesmetan ulaz u Grubišno Polje sa jugo-istočne strane a nije bilo na raspoloženju jedinica, koje bi mogle taj neprijateljski prodor paralizirati.

Neprijateljski gubitci: 90 mrtvih.

Naši gubitci: 9 mrtvih, 24 ranjena, 16 nestalih (većinom biv.[ši] domobrani).

Plijen: 18 konja.

Izgubljeno: 1 šarac, 1 p. mitraljez, 2 laka bacača, 1 protivtenkovska puška, 2 tromblona, 6 pušaka, 2 štita od teškog mitraljeza i 4.000 metaka, 37 teških i 10 lakih mina, 47 nagaznih mina, 19 konja i 16 samara.

Među poginulima nalazi se komandant XII. Udarne brigade major Senjug Ivan.

Sve jedinice u borbi dobro su se držale. Od pojedinaca istakli su se svojom hrabrošću Ruda Franjo i Kalvoda Rudolf, obojica iz Čehoslovačke brigade.

---

mogućavanja povlačenja komunista pred divizijom koja nadire iz Hercegovca. Dodira sa neprijateljem nije bilo.« (Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—80, k. 58).

[16] Izvještaj Čehoslovačke brigade »Jan Žiška« o toj borbi nalazi se u Arhivu V.I.I., reg. br. 18—1/2, k. 898.

Glavnu krivicu da smo pretrpjeli tako osjetne gubitke snosi Štab II. bataljona XII. Ud. brigade, koji je zbog svoje neopreze bio iznenađen. Sličan slučaj je bio i kod jedinica Čehoslovačke brigade. One doduše nisu bile iznenađene, ali trebale su patrolama na vrijeme da ustanove pokrete neprijatelja i identifikaciju nastupajućih kolona i grupica.

XXVIII. UDARNA DIVIZIJA

7. VIII. 44. — jedinice Brodske brigade nalazile su se na sektoru Vukovje — Vrijeska. Bataljon iste Brigade koji se nalazio u Vukoviu bio je istog dana u 5,30 sati ujutro iznenađen od 2 satnije 4. Gor. zdruga koje su došle iz Daruvara. Kako je bataljon u neredu izlazio na položaj, to nije bio u stanju ni da dâ ozbiljnijeg otpora i u istom takvom neredu bio je prisiljen na povlačenje.

Neprijateljski gubitci: 11 mrtvih.[17]

Naši gubitci: 5 mrtvih i 8 ranjenih.

Izgubljeno: 5 pušaka, 1 protivtenkovska puška i oštećen 1 puškomitraljez.

12. VIII. 44. — jedinice Brodske brigade, pojačane sa 2 bataljona XVII. Ud. brigade, izvršile su napad na neprijateljsko uporište Skenderovci (sekcija Požega 1:100.000) u kome je bilo oko 320 neprijateljskih vojnika, bez teškog naoružanja, sa zadatkom da štite vršidbu.

Napad je vršio 1 bataljon pojačan sa 1 četom i teškim bacačima. Prilikom pokreta u pravcu uporišta jedinice u napadu naišle su već u Brđanima na neprijateljske patrole, koje su poslije vrlo kratke borbe pobjegle, ali su zavele naše jedinice u tome što su iste otišle u potjeru za patrolom, koju, naravno, nisu mogle da pronađu. Posljedica toga je bila da ova napadna kolona nije počela na vrijeme sa napadom i da je neprijatelj uspio većim dijelom svojih snaga iz uporišta da pobjegne.

Neprijateljski gubitci: 20 mrtvih, 15 zarobljenih.

Naši gubitci: 8 ranjenih.

Zarobljeno: 2 p. mitraljeza, 29 pušaka, 2 pištolja, 10.500 metaka, 19 bombi, 4 vršaće mašine i ostalog ratnog materijala.[18]

17. VIII. 44. — jedinice Brodske brigade u dogovoru sa domobranskim oficirima iz posade Lipovljani (sekcija Pakrac

---

[17] Prema izvještaju Zapovjedništva glavnog stožera domobranstva, borbena skupina iz Daruvara imala je u toj borbi 4 mrtva i 15 ranjenih. Međutim, u bojnoj relaciji 1. zbornog područja piše da je ta skupina imala 24 ranjena (Vidi dok. br. 113 u ovoj knjizi i dok. br. 8/1—78, k. 58 u Arhivu V.I.I.).

[18] Opširnije o tome vidi izvještaj Štaba Brodske brigade, Arhiv V.I.I., reg. br. 50—4, k. 473-B.

1:100.000) napale su neprijateljsko uporište Lipovljani, gdje se nalazila 3. posadna bojna. U napadu je bila jurišna četa koju su trebali domobran. oficiri uvesti u rovove, poslije čega bi četa na brzinu likvidirala bunkere.

Napad je počeo u 22 časa i četa je stvarno ušla u rovove, ali uslijed mlitavosti, labavosti i nesnalaženja neprijatelj se je snašao, dao jak otpor tako da su se naše jedinice morale povući.

Gubitci neprijatelja: 3 mrtva, 8 ranjenih i 8 zarobljenih.

Naši gubitci: 2 mrtva i 6 ranjenih. Među poginulima nalazi se komandir jurišne čete Kuzmanović Stevo, a među ranjenima komandant I. bataljona poručnik Nikola Petrović.[19]

Plijen: 3 puške.

20. VIII. 44. — prilikom prebacivanja žita preko glavne pruge i Save 2 bataljona XVII. Ud. brigade dobili su zadatak da likvidiraju bunker na rijeci Trebeš kod k. 100.[20]

U bunkeru se nalazilo oko 25 ustaša naoružanih sa 2 laka bacača, 1 teškim i 2 puškomitraljeza. U napadu je bila jedna četa, dok su ostale jedinice bile u zasjedi prema Puskoj, Krapju i Jasenovcu (sekcija Kostajnica). Borba je trajala od 21,30 do 2 sata ujutro. Naše su jedinice došle do ispred samog bunkera, ubacivale u donji sprat ručne bombe ali nisu imale eksploziva da bi bunker minirale i na taj način likvidirale posadu. U 2 sata naše su se jedinice morale povući zato što je neprijatelj uz pripomoć tenkova sa pravca Jasenovca probio zasjedu III. bataljona i došao do samog bunkera.

Naši gubitci: 3 mrtva i 1 ranjen. Među mrtvima nalazi se komandir čete Jović.

Četa u napadu držala se je odlično, ali zbog solidnosti bunkera nije bila u stanju da istog likvidira. Bunker je bio tako solidno građen da ga nisu probijale ni mine protivtenkovskog bacača. Od pojedinaca istakli su se svojom hrabrošću Marinković Antun i Popović Mitar, komandir čete Ružičić Mirko i delegat Živko Ivan.

20. VIII. 44. — jedinice XVII. Ud. brigade imale su zadatak da na glavnoj pruzi između Banove Jaruge i Novske osiguraju prebacivanje žita za Liku. Da bi se kola sa žitom mogla nesmetano prebaciti preko pruge, jedinice te Brigade postavile su lijevo i desno kod prelaza zasjede na koje su pored motorne terezine naišle još i neprijateljske patrole. Zasjede su primile borbu koja je vođena od 23 do 2 sata, dok žito nije bilo prebačeno i kada su se zasjede povukle sa pruge prema Savi.

---

[19] Vidi dok. br. 126 u ovoj knjizi i dok. br. 16—2, k. 1124 u Arhivu V.I.I.

[20] Izvještaj Štaba 17. brigade o napadu na taj bunker nalazi se u Arhivu V.I.I., reg. br. 19—2, k. 1124.

Postavljeni ciljevi su postignuti, ali boljim rasporedom jedinica, a pogotovo teškog oružja i protivtenkovskog bacača, motorna terezina mogla se je uništiti.

Gubitci neprijatelja nisu poznati.

Naši gubitci: 3 mrtva i 4 ranjena.

Ista Brigada imala je prilikom vraćanja preko pruge na istom sektoru 2 mrtva i 1 ranjenog druga i ubijena su 4 konja.[21]

25. VIII. 44. — jedinice XXVIII. Ud. divizije napale su neprijateljsko uporište Kukunjevac (sekcija Pakrac 1:100.000).

U uporištu je bilo oko 90 domobrana 1. satnije 1. bojne 4. Gor. zdruga i 7 ustaša 11. ustaške bojne. Zapovjednik posade bio je nadporučnik Verić.

U napadu je bio 1 bataljon pojačan sa jurišnom četom i pratećom četom,[22] dok su ostale jedinice bile u zasjedi, i to ostatak Brodske brigade prema upor. Poljana, a jedinice XVII. Ud. brigade prema Lipiku i Pakracu.

Borba u uporištu počela je u 5,15 časova, sa zakašnjenjem od 1 sata. Poslije nekoliko sati bezuspješne borbe jedinicama je naređeno povlačenje kako bi se izbjegli nepotrebni gubitci, jer nije bilo nikakovih izgleda na brzu likvidaciju uporišta. Jedinice u napadu bile su u samom početku neodlučne. Štabovi i niži rukovodioci oklijevali su i nisu se snalazili. Teško oružje nije došlo do izražaja, a isto tako ni saradnja teškog oružja sa pješadijom. Glavni teret neuspjeha snosi Štab II. bataljona Brodske brigade, koji je zbog slabog zalaganja i rukovođenja svojim jedinicama pozvan na odgovornost.

Naši gubitci: 1 mrtav i 10 ranjenih. Među kojima komandir jurišne čete Vidaković Veljko i politkomesar iste čete Nemanja Stojković.

Od jedinica na zasjedi vodio je borbu samo II. bataljon XVII. Ud. brigade, koji je bio u zasjedi prema Lipiku i na koga je oko 9 sati naišlo oko 100 ustaša iz Lipika.[23] Isti su poslije 10 minuta borbe natjerani u paničan bijeg, ali gonjenje nije izvršeno i neprijatelj nije dotučen iako je bilo za to prilike i uslova.

Neprijateljski gubitci: 8 mrtvih i 13 ranjenih, među kojima 1 nadporučnik.

Plijen: 1 p. mitraljez i 120 metaka.

Naši gubitci: 1 prebjegao neprijatelju (domobran).

---

[21] Vidi dok. br. 128 u ovoj knjizi i dok. br. 3—5, k. 473-V u Arhivu V.I.I.

[22] Prema izvještaju Štaba Brodske brigade, u napadu je učestvovao 2. bataljon, ojačan Pratećom četom 1. bataljona i Jurišnom četom Brodske brigade (Vidi dok. br. 5—5, k. 473-V u Arhivu V.I.I.).

[23] Vidi dok. br. 132 i 133 u ovoj knjizi i dok. br. 14—4, k. 1123 u Arhivu V.I.I.

U toj borbi istakli su se svojom hrabrošću vodnik iz I. čete Fadiga Antun, koji je zarobio puškomitraljez, borac Papuga Joakim, koji je ubio p. mitraljesca, i delegat prateće čete Grivić Rudolf.

XL. DIVIZIJA

2. VIII. 44. — jedinice XL. Divizije sudjelovale su u napadu na neprijateljsko up. Badljevinu, o čemu je podnijet izvještaj pod Op. broj 1223/44.[24]

6. VIII. 44. — Informativna patrola Omladinske brigade rano ujutro oko 5 sati ustanovila je da se u s. Uljaniku (sekcija Bjelovar) nalazi oko 100 neprijatelj. vojnika koji su došli u selo da pljačkaju.

Štab Divizije donio je odluku da neprijatelja napadne sa 2 bataljona Omladinske brigade i to jedan bataljon da krene iz Goveđeg Polja za Blagorodovac i dalje prema Uljaniku, a drugi bataljon da dolinom potoka Stublarica napadne selo Uljanik s južne strane. Po nailasku naših jedinica blizu sela Duhova saznalo se da ima i tu oko 100 nepr. vojnika koji su došli u pljačku. Naše jedinice napale su obadva sela i neprijatelj se je poslije slabog otpora povukao u Garešnicu ostavivši u selima zaplienjenu stoku.[25]

Neprijateljski gubitci: 8 mrtvih.

Naši gubitci: 1 mrtav i 1 ranjen.

U borbi se je istakao svojom hrabrošću borac Mađarskog bataljona Kiš Julius i bolničarka Varga Mariška.

10. VIII. 44. — jedinice XL. Divizije po naređenju ovog Štaba prebacivale su se iz Blagorodovca i okolnih sela (sekcija Bjelovar) preko Brestovca, Končanice, Podbor. Kravjaka i Borove Kose na sektor Bastaji — Đakovac.

Prolaz kroz Končanicu osiguravale su jedinice Čehoslovačke brigade pojačane sa 1 bataljonom XVIII. Brigade. Poslije prebacivanja XVIII. Brigade i kada je otpočelo prebacivanje Omladinske brigade neprijatelj je u jačini od oko 300 vojnika i 3 tenka napao jedinice Čehoslovačke brigade. Jedinice te brigade nisu sačekale neprijatelja, već su se odmah povukle i umiješale u kolonu Omladinske brigade, a Omladinska brigada se je međutim prebacivala ubijeđena da je štiti Čehoslovačka brigada. Tako se je desilo da se II. bataljon Omladinske brigade, koji je obrazovao zaštitnicu svoje Brigade, sukobio sa neprija-

[24] Vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 6. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 7. septembra 1944. i izvještaje 40. divizije i Omladinske brigade »Joža Vlahović« u Arhivu V.I.I., reg. br. 25—4, k. 473B i 18—1/8, k. 1296.

[25] Opširnije o tome vidi izvještaj Štaba 40. divizije u Arhivu V.I.I., reg. br. 38—4, k. 473B.

teljem u samom selu i to prsa u prsa. Čim se je saznalo za situaciju u Končanici naređeno je XVIII. Brigadi, koja se je već nalazila u s. Borova Kosa, da sa dva bataljona vrši pritisak na neprijatelja u Končanici i da mu presječe otstupnicu. Ovaj manevar naših jedinica postigao je da se je neprijatelj poslije 1-satne borbe povukao.

Gubitci neprijatelja: nisu poznati, ali prema žestini borbe svakako moraju biti osjetni.

Naši gubitci: 5 mrtvih i 4 ranjena, te 6 pušaka.

Plijen: 1 laki bacač.

U borbi se je istakao komandir čete st. vodnik Andrija Vegrin.

Glavnu krivicu da je bataljon Omladinske brigade bio iznenađen i morao primiti borbu prsa u prsa snose jedinice i štabovi Čehoslovačke brigade koji su dozvolili da se jedinice bez borbe, bez naređenja i bez izvještavanja povuku.[26]

Prilikom povlačenja jedinica Čehoslovačke brigade protivtenkovske nagazne mine ostale su postavljene i na njih je naišao tenk. Ali pošto je tenk gurao ispred sebe kolica napunjena sa pijeskom, to su od eksplozije mine uništena samo kolica, dok je tenk nesmetano produžio svoj pokret. Zbog toga je potrebno da imaju minska polja i svoju dubinu tako da ako prva mina uništi kolica, da druga mina uništi tenk.

18. VIII. 44. — jedinice XL. Divizije učestvovale su u akciji na Grubišno Polje, o čemu je podnijet izvještaj pod Op. broj 1378/44.[27]

20. VIII. 44. — jedinice XL. Divizije vršile su napad na neprijateljsko uporište Hercegovac, o čemu je podnijet izvještaj pod Op. broj 1382/44.[28]

26. VIII. 44. — jedinice XL. Divizije trebale su se smjestiti na sektoru Blagorodovac — Dežanovac — Imsovci — Sokolovac (sekcija Bjelovar).

Prilikom nailaska Mađarskog bataljona u s. Blagorodovac došlo je do borbe. U selu se nalazilo oko 50—60 neprijateljskih vojnika, koji su htjeli iseliti domaće Švabe. Bataljon je neprijatelja napao i poslije kratke borbe natjerao ga na povlačenje u pravcu Hercegovca.

Plijen: 1. p. mitraljez, 2 puške, 1 pištolj i 700 metaka.

Neprijateljski gubitci: 2 mrtva.

Mi nismo imali gubitaka.

ZAPADNA GRUPA NOP ODREDA

2. VIII. 44. — jedna četa Bilogorskog odreda vršila je fingirani napad na neprijateljsko uporište Grubišno Polje i to isto-

[26] Vidi dok. br. 20/8, k. 1296 u Arhivu V.I.I.

[27] Vidi dok. br. 45.

[28] Vidi dok. br. 50 i 52.

vremeno sa napadom jedinica XII. Divizije na neprijateljsko upor. Badljevina.

Cilj toga napada je bio da se spriječi neprijatelju iz Grubišnog Polja pokret u pravcu napadnutog uporišta.

Napad je uspio. Neprijatelj ne samo da nije pošao u pravcu napadnutog uporišta, već je krenuo iz uporišta u pravcu naših jedinica koje su vršile fingirani napad i koje su se na vrijeme povukle, tako da nije došlo do sukoba, jer je bio neprijatelj nadmoćniji.

Neprijateljski gubitci: 3 mrtva.

4. VIII. 44. — jedna četa Bilogorskog odreda postavila je zasjedu kod sela V. Črešnjevice (sekcija Bjelovar). U 12,30 sati na zasjedu je naišlo 150 ustaša »Bobanovaca«.[29] Zasjeda je primila borbu i istu vodila do 13,45 kada se je zbog nadmoćnosti neprijatelja morala povući.

Gubitci neprijatelja: 3 mrtva, 6 ranjenih.

Mi nismo imali gubitaka.

7. VIII. 44. — II. bataljon Bilogorskog odreda postavio je zasjedu kod s. Korije, između Virovitice i Špišić Bukovice (sekcija Slatina i Bjelovar).

Istoga dana oko 7 sati ujutro na zasjedu je naišlo iz Virovitice oko 600 neprijateljskih vojnika, gestapovaca, ustaša i milicije. Borba se je povoljno razvijala za naše jedinice i u 11,30 sati neprijatelj je bio prisiljen na povlačenje u pravcu Virovitice. Ali kako je neprijatelju dolazilo pojačanje iz Pitomače u jačini od oko 200 Bobanovih ustaša, to su se naše jedinice morale povući.

Gubitci neprijatelja: 10 mrtvih, 25 ranjenih.

Naši gubitci: 2 mrtva, 8 ranjenih. Među ranjenima nalazi se komandant III. bataljona Stevo Zorić, komesar čete Josip Gojević, pomoćnik komesara čete Vlado Simečak i ob. oficir bataljona Antun Robotić.

Plijen: 1 puška.

7. VIII. 44. — jedinice Posavskog odreda napale su neprijateljsku posadu na žandarmerijskoj stanici Rajić (sekcija Pakrac 1:100.000).

Jedinice u napadu htjele su se približiti žandarmerijskoj stanici kroz kuće, za što su morale bušiti zidove. Pri tom poslu bili su toliko neoprezni da su posljednju kuću do žandarmerijske stanice potpuno porušili i na taj način neprijatelju povećali brisani prostor. Jedinice u napadu, nevješte u savlađivanju zgrada i utvrđenja, nisu uspjele da se preko brisanog prostora privuku do žandarmerijske stanice i morale su se povući.

[29] Iz sastava 5. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga, čiji je zapovjednik bio ratni zločinac Rafajlo Boban.

Gubitci neprijatelja: 7 mrtvih i 2 zarobljena ustaše.

Naši gubitci: 1 mrtav i to komandir čete Stevan Bijelac.

Plijen: 1 pištolj, 200 kom. metaka.[30]

10. VIII. 1944. — bataljon »Hajduk Veljka« iz sastava Posavskog odreda napao je oko 9 sati prije podne 150 Njemaca i Čerkeza koji su došli pljačkati žito u Prav.Šagovini (sek. Pakrac). Poslije kratke borbe neprijatelj je prisiljen na povlačenje ostavivši u selu kola natovarena sa opljačkanim žitom.

Gubitci neprijatelja: 3 mrtva i 3 ranjena.

14. VIII. 44. — oko 40 Njemaca iz sastava neprijateljske posade u uporištu Garešnica došlo je u selo Duhovi u pljačku. Jedinice Daruvarskog odreda koje su se nalazile u blizini sela izvršile su u 11 sati prije podne napad i poslije 15 minuta borbe neprijatelj je potpuno razbijen.

Plijen: 1 teš. mitraljez, 1 p. mitraljez, 1 šmajser, 9 karabina, 1 pištolj, 3500 metaka, 1 kara te ostale ratne spreme.

Gubitci neprijatelja: 11 mrtvih, među kojima 1 njemački oficir i 1 zarobljen.

Naši gubitci: 1 lakše ranjen.

18. VIII. 44. — jedinice Bilogorskog odreda sudjelovale su u akciji na Grubišno Polje, o čemu je podnijet izvještaj pod Op. broj 1378/44.[31]

19. VIII. 44. — jedan vod Posavskog odreda vodio je borbu sa 1 satnijom domobrana 4. Gorskog zdruga kod Brezinske stanice (sekcija Pakrac).

Na pruzi je postavljena mina i dočekivao se je pancer, ali naišla je neprijateljska ophodnja na koju je otvorena vatra i koja je u paničnom bijegu pobjegla. Neprijatelj je gonjen sve dok naše jedinice nisu naišle na neprijateljski pancer, kada su se povukle.

Neprijateljski gubitci: 3 mrtva.

Plijen: 2 p. mitraljeza i 1000 metaka.[32]

21. VIII. 44. — jedan bataljon Bilogorskog odreda napao je 120 ustaša i gestapovaca iz sastava Virovitičke posade koji su se [nalazili] u s. Čemernici (sek. Bjelovar). Borba je vođena od 11 do 12 sati, kada su se naše jedinice morale povući jer je neprijatelj dobio pojačanje.

Neprijateljski gubitci 1 mrtav, 1 ranjen.

Mi nismo imali gubitaka.

22. VIII. 44. — jedinice Bilogorskog odreda vodile su borbu sa ustašama i Čerkezima koji su 22. VIII. upali u Grubišno Polje. Tok borbe iznijet je u izvještaju XII. Divizije.[33]

---

[30] Vidi dok. br. 117.

[32] Vidi dok. br. 8/1—32, k. 58 u Arhivu V.I.I.

[33] Vidi dok. br. 79.

Gubitci neprijatelja: 6 mrtvih i 20 ranjenih.

Naši gubitci: 1 mrtav i 5 ranjenih.

U borbi su se istakli svojom hrabrošću Stjepan Ribar, Ilija Matković, Milan Abramović i Petar Modrić, koji je povratio neprijateljsku bombu bačenu na naš položaj.

ISTOČNA GRUPA NOP ODREDA

2. VIII. 44. — jedna četa Osječkog odreda porušila je 10 met. dugačak most na pruzi Našice — Osijek, između Koške i Nize.

Istoga dana druga četa Osječkog odreda digla je na pruzi Osijek — Vukovar kod Dalja 1 transportni vlak.[34]

Ubijeno: 25 neprijateljskih vojnika, a 120 ranjeno.

Uništena: lokomotiva, 4 vagona, 1 tenk i 2 kamiona.

3. VIII. 44. — jedinice Podravskog odreda u zajednici sa jedinicama Artiljerijskog diviziona i pridodatim brdskim topom napale su ustašku posadu u s. Mikleušu (sek. Slatina), koja je u pomenutom selu štitila vršidbu. U selu su bile 3 jurišne satnije 15. i 16. ustaške bojne.

Našim jedinicama, koje su vršile napad po danu, uspjelo je da se u 14 časova neprimjetno privuku uporištu i to u momentu kada su se ustaše baš postrojavale. Otvorena je jaka mitraljeska i topovska paljba i poslije prvih plotuna neprijatelj je zbunjen pobjegao, i van sela ponovo se sređivao za ulazak u selo. Naše jedinice uslijed nadmoćnosti neprijatelja nisu htjele primiti borbu, već su se povukle prije nego što je neprijatelj došao u blizinu sela.

Ubijeno je: 48 ustaša, a 27 ranjeno.

Mi smo imali 2 ranjena i 1 mrtvog i to komandant II. bataljona potporučnik Stevo Starčević.

Zaplijenjeno je: 5 pušaka, 12 mina za laki bacač, 2.500 metaka, 40 ranaca i ostalog ratnog materijala.

Zapaljeno je 5 vršaćih strojeva i uništena 3 traktora.

4. VIII. 44. — jedna desetina Diljskog odreda bila je u zasjedi na cesti Pleternica — Frkljevci (sekcija Požega). Na zasjedu su naišla samo 2 Talijana, i to bez oružja, koji su zarobljeni.

Istoga dana druga desetina Diljskog odreda postavila je zasjedu na cesti Sibinj — Bartolovci (sekcija Brod). Poslije 14 sati zasjede na istu je naišao 1 domobran i ustaša, koji su zarobljeni i koji su bili bez oružja.

Županjska četa postavila je toga dana zasjedu na cesti Kupina — Kopanice. Na zasjedu je naišao 1 natporučnik i 2 domobrana, koji su zarobljeni.

Zaplijenjeno: 2 puške, 1 šmajser, 1 pištolj.

---

[34] Vidi dok. br. 108.

4. VIII. 44. — I. bataljon Osječkog odreda koji je osiguravao konfiskaciju zapalio je željezničku stanicu N. Breznica i 1 vagon. Na stanici su uništene 3 skretnice, porušeno je 35 bandera i odneseno 12 km telefonske žice.

4. VIII. 44. — kada je neprijateljska motorizacija upala u Orahovicu, upućena je od strane Podravskog odreda jedna patrola sa zadatkom da ispita Orahovicu. Ista patrola se privukla u selo i ubila 2 neprijateljska vojnika (od kojih 1 hauptman) a 1 je ranila.

6. VIII. 44. — jedna četa Osječkog odreda bila je u zasjedi [kod] Subotičkog Luga i u 15 sati poslije podne na zasjedu je naišao 1 gestapovac, koji je ubijen.

Zaplijenjene su 2 puške (1 od gestapovca, a 1 u selu).

7. VIII. 44. — jedan bataljon Diljskog odreda bio je na odmoru na Dilju. Patrola koja je upućena u cilju osiguranja bataljona naišla je na Čerkeze i 1 drug je poginuo. Izgubljena je 1 puška.

8. VIII. 44. — jedna desetina Diljskog odreda postavila je zasjedu na cesti Vinkovci — Rokovci. Na zasjedu je naišao 1 luksuzni auto, u kom su ubijena 3 oficira, a 3 su ranjena.

9. VIII. 44. — jedna desetina Županjske čete postavila je zasjedu na cesti Vrpolje — Mikanovci. Na zasjedu je naišao 1 njemački podoficir, koji je ubijen.

10. VIII. 44. — jedna četa Diljskog odreda postavila je zasjedu na glavnoj pruzi između Sapci i Topolje. Na zasjedu je naišla neprijatelj. ophodnja i u borbi je 1 neprijatelj. vojnik ubijen a 2 su zarobljena.

Istoga dana druga desetina iz sastava Diljskog odreda postavila je zasedu kod s. Bebrina. Poslije 24 sata zasjede na istu je naišlo 16 neprijateljskih vojnika, od kojih je 6 ranjeno.

Desetina Diljskog odreda koja je bila u zasjedi na glavnoj pruzi između Andrijevaca i St. Topolja otvorila je vatru na neprijatelj. patrolu i ubila 5 neprijatelj. vojnika.

Zaplijenje su 3 puške i 3 bombe.

10. VIII. 44. — jedna četa Diljskog NOP Odreda postavila je zasjedu na glavnoj pruzi između Sapci i Topolja. Na zasjedu je naišla neprijat. patrola. Ubijena su 3 neprijatelj. vojnika, a 4 su zarobljena.

Plijen: 5 pušaka, 240 metaka.

11. VIII. 44. — jedna četa Osječkog odreda postavila je zasjedu na cesti Našice — Osijek između Koške i Nize. Na cesti su bile postavljene nagazne mine. Kamion sa vojnicima koji se je približavao zasjedi zaustavljen je od strane nekog seljaka i vojnici su upozoreni na našu zasjedu. Neprijatelj se je iskrcao i

prisilio četu na povlačenje. Poslije toga se opet ukrcao na kamion, produžio svoj pokret i naišao na minu.

Ubijeno 7 i ranjeno 14 neprijateljskih vojnika.

13. VIII. 44. — jedan vod Osječkog odreda ubio je u selu Silašu 1 ustašu i zaplijenio 1 pušku, 100 kom. metaka i 3 bombe.

Jedan bataljon Osječkog odreda porušio je 1 km pruge Osijek — Našice između Koške i Nize.

14. VIII. 44. — jedan vod Osječkog odreda upao je u selo Borovo gdje je ubio 3 kulturbundaša. Zaplijenjene su 3 puške, 300 metaka, 1 pištolj i 6 bombi.

15. VIII. 44. — jedna četa Diljskog odreda postavila je zasjedu na cesti između Surevice — Vrhovina. Na zasjedu je naišao neprijatelj. Zaplijenjene su 3 puške, 400 kom. metaka i 4 bombe.

15. VIII. 44. — jedan bataljon Osječkog odreda porušio je 1300 met. pruge Našice — Osijek, između Nize i Našičke Breznice.

16. VIII. 44. — jedna četa Diljskog odreda ubila je u zasjedi na cesti Kondrić — Selci 1 ustašu i zaplijenila 1 pušku i 60 metaka.

16. VIII. 44. — jedan vod Osječkog odreda u zajednici sa diverzantima digao je voz između Borova i Dalja.[35]

Uništeno: 2 lokomotive i 9 vagona, od toga 3 vagona puna neprijatelj. vojske.

17. VIII. 44. — jedna desetina Diljskog odreda postavila je zasjedu na glavnoj pruzi između Andrijevaca i St. Topolja. Na zasjedu je naišla neprijateljska patrola.

Ubijena su 2 nepr. vojnika i 2 zarobljena, dok su ostali pobjegli.

Plijen: 3 šmajsera i 3 puške.

Istoga dana jedna desetina Osječkog odreda bila je cio dan u zasjedi na cesti Đakovo — Osijek između Čepina i Vladislavaca.

Zarobljen je 1 kamion, 180 praznih vreća i 1 puška.

Druga desetina istog Odreda u zajednici sa diverzantima porušila je 8 met. dugačak most na cesti Osijek — Našice između Martinaca i Čokadinaca.

Jedan bataljon istog Odreda porušio je 1 km pruge Našice — Osijek kod Koške i sakupio 500 met. telefonske žice, a drugi bataljon istog Odreda porušio je 1.400 met. pruge između Nize i Naš. Breznice.

18. VIII. 44. — jedan bataljon Osječkog odreda sakupio je na pruzi Našice — Osijek 3.000 metara telefon. žice.

---

[35] Vidi dok. br. 125.

Istoga dana dijelovi Podravskog odreda zajedno sa diverzantima porušili su na pruzi Osijek — Zagreb između Mikleuša i Aleksandrovca 1 most.

I. bataljon istog odreda ubio je u zasjedi kod s. Mikleuša 1 ustašu i 1 ranio. Mi smo imali 1 mrtvog.

20. VIII. 44. — jedna četa Osječkog odreda porušila je 1 km pruge Našice — Osijek i sakupila 2 km t. t. žice, i ubila 1 ustašu.

II. bataljon istog Odreda porušio je 1 km pruge Našice — Osijek kod Bizovca i sakupio 4 km tt. žice.

21. VIII. 44. — jedna četa Osječkog odreda zarobila je 12 povojničenih radnika, 1 ustašu i 1 željezničara koji su htjeli popravljati prugu Našice — Osijek.

22. VIII. 44. — jedinice Požeškog odreda napale su oko 100 neprijatelj. vojnika koji su kod Vasine Laze osiguravali sječenje šume. Neprijatelj je poslije uspjelog juriša pobjegao.

Ubijeno: 17 neprijatelj. vojnika, a 10 je ranjenih i 6 zarobljenih.

Plijen: 6 pušaka, 1.000 metaka i 13 bombi.

Mi smo imali 1 mrtvog i to vodnik Adam Ivanović.

23. VIII. 44. — jedan bataljon Podravskog odreda, koji je bio pridodat Vojvođanskoj brigadi[36], bio je za vrijeme napada na D. Viljevo (sek. Donji Miholjac) u zasjedi prema Moslavini. Na zasjedu je naišao neprijatelj i ubijena su 4 a ranjena 15 gestapovaca. Mi smo imali 1 ranjenog.

24. VIII. 44. — jedna četa Diljskog odreda postavila je zasjedu na cesti između Vrpolja i V. Kopanica. Na zasjedu je naišla neprijatelj. patrola.

Ubijen je 1, ranjeno 2 i zarobljeno 8 neprijatelj. vojnika.

Mi smo imali 1 ranjenog.

29. VIII. 44. — jedna četa Osječkog odreda sačekala je u zasjedi između Bizovca i Normanaca neprijateljski kamion, na koji je otvorena vatra.

Ubijeno je 7 (od toga 1 oficir), a ranjeno 4 neprijatelj. vojnika.

Istog dana 1 vod Osječkog odreda ubio je između Markušice i Mrzovića 1 gestapovca i zaplijenio 1 pištolj.

25. VIII. 44. — jedna četa Osječkog odreda zapalila je željezničku stanicu Čret na pruzi Našice — Osijek i presjekla prugu na 3 mjesta.

26. VIII. 44. — jedan vod Osječkog odreda ubio je u zasjedi između Gorjana i Đak. Satnice 1 gestapovca.

---

[36] Odnosi se na 7. vojvođansku brigadu. O njenom dolasku u Slavoniju vidi tom V, knj. 29, dok. br. 107.

27. VIII. 44. — Županjska četa postavila je zasjedu na cesti kod Vrpolja. Na zasjedu je naišao 1 kamion pun neprij. vojske. Borba je trajala 30 minuta.

Ubijeno: 12 neprijatelj. vojnika, među kojima 4 oficira, a 6 ih je zarobljeno.

Plijen: 1 p. mitraljez, 9 pušaka, 4 šmajsera, 2 pištolja, 700 metaka.

Mi smo imali 2 mrtva. Kamion je zapaljen.[37]

28. VIII. 44. — jedan vod Diljskog odreda ubio je iz zasjede između Ciglenika i Malina 2 ustaše i 1 ranio.

Zaplijenjena 1 puška.

DIVERZANTSKI BATALJON

30. VII. 44. — porušen je 60 met. dugačak most na cesti Vinkovci — Osijek na rijeci Vuki, 40 met. dugačak most na cesti Osijek — Đakovo preko rijeke Vuke, 15 met. dugačak most na pruzi Osijek — Našice i na pruzi Kapela-Batrina — Pleternica, između Pleternice i Sulkovaca dignut je 1 voz. Oštećena lokomotiva i uništena 3 vagona.[38]

2. VIII. 44. — na glavnoj pruzi između St. Topolje — Perkovci dignut je oko 6,30 sati voz. Oštećena lokomotiva i 3 vagona.[39]

Na cesti između Badljevine i Trojeglave dignut je most dug 8 met.

Na pruzi Banova Jaruga — Pakrac između Plavog mosta i Bujavice-Brezine srušen je pancer. Uništena su 3 vagona.

Na nagazne mine koje su postavljene kod Cerničke Šumetlice naišli su Čerkezi, od kojih su 2 ubijena.

5. VIII. 44. — dignut je voz na glavnoj pruzi između Garčin — Zadubravlje, oko 7 sati. Uništena je lokomotiva i 3 vagona.[40]

Ubijena 3 i ranjena 4 neprijateljska vojnika.

7. VIII. 44. — na nagazne mine koje su postavljene na cesti Našice — Feričanci naišao je 1 kamion, koji je uništen.

Na pruzi Kapela Batrina — Pleternica dignut je u 7,30 sati vlak. Uništena lokomotiva i 4 vagona.[41]

Ubijeno 3 i ranjeno 10 naprijatelj. vojnika.

Na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd između Broda i D. Vrbe postavljena je mina na koju je sutradan oko 13 sati naišao vlak. Uništena je lokomotiva i 2 vagona.

---

[37] Vidi dok. br. 136.
[38] Vidi dok. br. 106.
[39] Vidi dok. br. 107.
[40] Vidi dok. br. 111.
[41] Vidi dok. br. 113.

8. VIII. 44. — na glavnoj pruzi između Andrijevaca i Perkovaca dignut je u 7 sati voz. Uništena 2 vagona i 2 kamiona, koji su bili u vagonima.[42]

Kod Cer. Šumetlice naletio je na nagazne mine 1 neprijateljski kamion, koji je uništen.

11. VIII. 44. — na glavnoj pruzi između St. Topolja i Andrijevaca dignut je u 6,30 sati voz. Uništena je lokomotiva i 12 vagona. Ubijena 4 neprijatelj. vojnika.[43]

Na istoj pruzi između Perkovaca i Vrpolja dignut je u 7 sati teretni voz sa materijalom za opravak pruge. Oštećena 3 vagona.[44]

12. VIII. 44. — neprijateljska patrola htjela je da digne minu postavljenu na pruzi Kapela-Batrina — Pleternica. Mina je eksplodirala i ubila 12, a ranila 3 Čerkeza.

13. VIII. 44. — na glavnoj pruzi između Garčina i Topolja eksplodilara je mina, ali se rezultat učinka ne zna.

14. VIII. 44. — na glavnoj pruzi između Andrijevaca i Perkovaca dignut je oko 11 sati putnički voz. Uništena je lokomotiva i 2 vagona, a 4 su oštećena. Promet obustavljen 32 sata.[45]

Na nagaznu minu koja je bila postavljena na pruzi Banova Jaruga — Pakrac kod Bujavice naišla je neprij. patrola. Ubijen 1 i ranjen 1 neprij. vojnik.

8. VIII. 44. — na nagazne mine između Nove Gradiške i Šumetlice naišao je luksuzni auto sa 1 gestapovcem. Auto je uništen, a gestapovac ubijen.

12. VIII. 44. — na nagazne mine između Nove Gradiške i Šumetlice naišla je grupa Njemaca. Ubijen 1 i ranjena 2 Njemca.

15. VIII. 44. — na pruzi Banova Jaruga — Pakrac dignut je u zrak pancer. Uništen 1 vagon, a 5 oštećeno.[46]

16. VIII. 44. — za vrijeme napada savezničkih aviona na Novsku[47] neprijatelj je bježao iz uporišta u šumu Samare gdje je nagazio na nagazne mine. Ubijeno 9 neprijateljskih vojnika.

Na pruzi Našice — Osijek kod Koške dignut je transportni voz. Uništena 2 vagona. Ubijeno 3 i ranjeno 6 neprijatelj. vojnika.

17. VIII. 44. — oko 22,30 sati dignut je na pruzi Osijek — Borovo transportni voz. Uništena lokomotiva i 4 vagona.[48]

18. VIII. 44. — na glavnoj pruzi između Vrbe i Zadubravlja dignut je oko 7 sati teretni voz. Oštećena 4 vagona.[49]

---

[42] Vidi dok. br. 114.
[43] Vidi dok. br. 118.
[44] Vidi dok. br. 119.
[45] Vidi dok. br. 122.
[46] i [47] Vidi dok. br. 123 i 124.
[48] Vidi dok. br. 128.
[49] Vidi dok. br. 125.

Na cesti Zdenci — Hercegovac dignut je u zrak most.

19. VIII. 44. — ubijen je 1 neprijateljski vojnik koji je htio da digne minu postavljenu na pruzi Banova Jaruga — Pakrac kod stanice Bujavica.

Presječene su šine na pruzi Banova Jaruga — Pakrac kod Bujavice-Brezine na 34 mjesta.[50]

Na pruzi Osijek — Dalj dignut je voz. Uništena lokomotiva i 4 vagona.

21. VIII. 44. — na cesti Lukač — Virovitica postavljene su nagazne mine na koje je 23. VIII. 44. naišao neprijatelj. kamion. Ubijena su 3, a ranjena 2 neprijatelj. vojnika i kamion je uništen.

22. VIII. 44. — na pruzi Osijek — Dalj dignut je kod Osijeka voz.[51]

Na nagazne mine koje su ranije postavljene kod Smrtića naišlo je 5 neprijatelj. vojnika. 4 Čerkeza su ranjena, a njemački podoficir je ubijen.

Na pruzi Banova Jaruga — Pakrac između Plavog mosta i Brezine postavljena je mina. Uništena su 2 vagona koja je pancer gurao ispred sebe.[52]

Na pruzi između Osijeka i Sarvaša dignut je voz. Uništena lokomotiva, 1 cisterna sa naftom i 1 vagon sa uljem.[53]

24. VIII. 44. — postavljene su pješadijske nagazne mine u šumi kod s. Pujića, na koje je naišlo 4 neprij. vojnika koji su ubijeni.

Između Pakraca i mosta Krndije je srušen voz. Poda taka nema.

Između Vinkovaca i Nuštra dignut je voz. Uništena lokomotiva i 5 vagona.

25. VIII. 44. — na nagazne mine koje su ranije postavljene kod Cer. Šumetlice naišao je neprijatelj. Ubijeno je 4 i nekoliko je ranjeno.

Na glavnoj pruzi između Broda i G. Vrbe dignut je osobni voz. Uništena lokomotiva i 4 vagona.[54]

Ubijeno 25 a ranjeno 40 nepr. vojnika. Saobraćaj obustavljen 20 sati.

---

[50] Vidi dok. br. 127.

[51] Vidi dok. br. 128.

[52] Vidi dok. br. 131.

[53] Vidi dok. br. 132.

[54] Vidi dok. br. 133.

26. VIII. 44. — na glavnoj pruzi između Andrijevaca i Perkovaca dignut je voz. Uništena lokomotiva i 4 vagona. Promet obustavljen 24 sata.

27. VIII. 44. — na glavnoj pruzi između Vrbe i Zadubravlja oko 4 sata ujutro dignut je voz. Uništena je lokomotiva i 2 vagona. Promet obustavljen 24 sata.

28. VIII. 44. — na mine koje su ranije postavljene na cesti Bar — Virovitica naletio je luksuzni auto, koji je od mine oštećen. Broj žrtava nepoznat.

31. VIII. 44. — na glavnoj pruzi između Andrijevaca i St. Perkovaca dignut je u 14 sati vojnički voz pun Njemaca i ustaša. Uništena lokomotiva i 5 vagona.

Ubijena 2 željezničara, a 30 neprij. vojnika ranjeno. Promet obustavljen 3 dana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik: Komandant, ppukovnik:

UKUPAN REZULTAT AKCIJA

koje su izvele jedinice ovog Korpusa u toku mjeseca augusta 1944. g. (vidi izvještaj ovog Štaba Op. br. 1223, 1378 i 1282/44)

Zaplijenjeno:

2	brdska topa 65 mm M. 0,6
800	granata za brdski top 65 mm
1	teški bacač
4	laka bacača
20	teških mina
86	lakih mina
8	teških mitraljeza
1	laki mitraljez
33	puškomitraljeza
385	pušaka
48	šmajsera
32	pištolja
92	ručne bombe
2	radio-stanice
2	telefona
14	nagaznih mina
99.070	metaka
1	tromblon
1	kamion
1	luksuzni auto
7	kazana
4	sedla
29	konja

3 motocikla
1 kareta
21.500 met. t. t. žice — neizolovane.

Neprijateljski gubitci:

651 ubijen
406 ranjenih
424 zarobljena

Naši gubitci:

91 mrtav
392 ranjena
11 zarobljenih
21 nestao
1 prebjegao

Izgubljeno:

2 šarca
4 puškomitraljeza
43 puške
2 laka bacača
2 protivtenkovske puške
2 tromblona
4.000 metaka
16 samara
19 konja
47 nagaznih mina
10 mina za laki bacač
37 mina za teški bacač

Uništeno:

14 lokomotiva
68 vagona
7 mostova
8 kamiona
1 tenk
3 skretnice
1 luksuzni auto
6.700 met. pruge

Oštećeno:

1 tenk
1 kamion
1 luksuzni auto
2 lokomotive
22 vagona

U toku ovog mjeseca jedinice VI. Korpusa izvele su:
12 napada na neprijateljska uporišta
49 akcija na pruge i ceste
50 borbi na terenu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik: (M. P.) Komandant, ppukovnik:

Broj	VOZILA						STOKA					PRIMJEDBA
							Konja					
	Sanitetskih automobila	Putničkih automobila	Motocikla	Bicikla	Kola		Jahaćih	Tovarnih	Teglećih	Mazga	Magaraca	
52	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66
							15	7		1		Opravdanje rashoda: u školama i na kurs. 548
23							43	279	2	20	27	Na službenom putu 286
1				2			20	122	11	27	43	U bolnici 1326 Na bolovanju 49
							37	292	—	52	46	Na otsustvu 69
9												
9	1	9	30	3	5		14	154		470	2	Samovoljno udaljeni 354
							6	9		1	1	Ukupno 2.632
							20	52		22	12	
									1			
3												
49	1	9	30	5	5		155	915	14	593	131	

(M.P) Komandant — pukovnik:

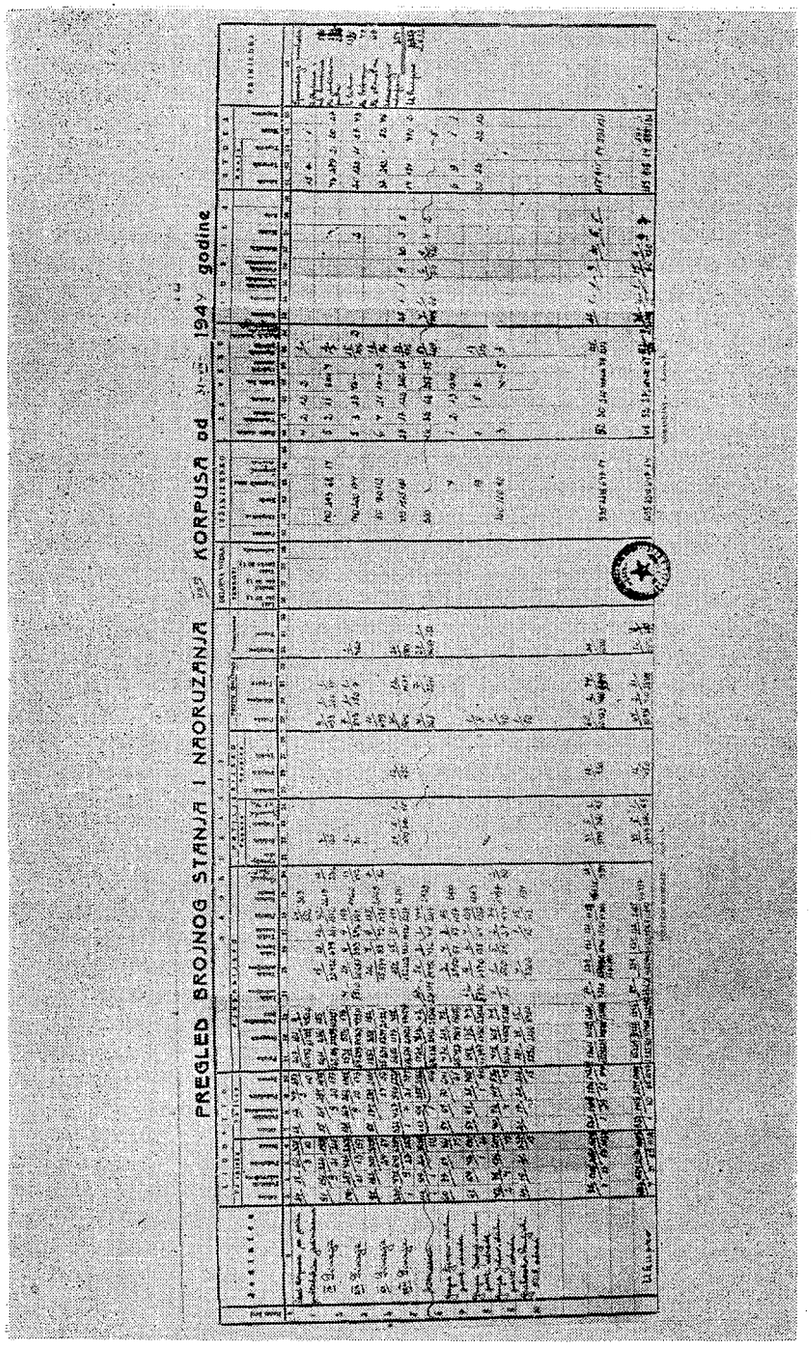
Fotokopija dokumenta broj 101

Nepr

Naši

Uniš

Poli

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA [illegible] KORPUSA od [illegible] 194[illegible] godine

Fotokopija dokumenta broj 101

BR. 102

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 8. KORPUSA NOVJ OD 31. AVGUSTA 1944. GODINE[1]

PREG

SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA JEDI

Jedinica	Brojno stanje po spisku	SOCIJALNI SASTAV							
		Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sit. trg.	Namješt. i srednjoškolaca	Vojnih lica	Policaja, žandara i fin.	Mornara i ribara
Štab korpusa sa prištabskim jedinicama	419	192	129	42	19	27	10		
IX Divizija	2748	813	1405	147	229	121	27	6	
XIX Divizija	3343	297	2828	54	72	59	21	12	
XX Divizija	3140	709	2188	78	70	78	11	6	
XXVI Divizija	8670	2592	4792	220	493	435	44	41	53
Grupa sjev. dalm. part. odreda	1060	113	874	21	24	20	3	5	
Grupa sred. dalm. part. odreda	1249	376	776	36	19	37	3	2	
Grupa južno-dalm. part. odreda	901	77	769	14	4	35	2		
Grahovsko--peuljski N.O.P. odred	316	69	240	1	3	1		2	
Ukupno	21846	5238	14011[2]	613	933	813	121	74	53

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 10—2/7, k. 517.

[2] Pogrešno zbrojeno. Treba: 14 001.

LED
NICA VIII KORPUSA ZA 31. VIII. 1944 GODINE

NACIONALNI SASTAV														
Srba	Hrvata	Slovenaca	Makedonaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Mađara	Njemaca	Poljaka	Čeha	Austrijanaca	Ostalih
69	322	8		4	4	5		6				1		
94	2476	12		5	5	138	5	11			1	1		
2255	1073	2		3	2	7		1						
106	3025			1		5		3						
153	6518	1198	2	196	23	481	16	37		5	12	6	19	4
435	622					1		1				1		
149	1086	1				10	1	2						
35	828				8	30								
315	1													
3611	15951	1221	2	209	42	677	22	61		5	13	9	19	4

BR. 103

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 10. KORPUSA NOVJ OD 31. AVGUSTA 1944. GODINE[1]

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA X. KORPUSA

Redni broj	JEDINICA	Brojno stanje	SOCIJALNI SASTAV							
			Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namještenika i srednjoškolaca	Vojnih lica	Policajaca, žandara, finanaca	
1	Štab korpusa sa pratećom četom i dijelovima	213	56	61	44	38	10	4	—	—
2	XXXII. Divizija N.O.V.J.	1543	377	794	74	211	77	9	1	—
3	XXXIII. Divizija N.O.V.J.	1662	503	850	75	118	100	13	3	—
4	Istočna grupa P.O.H.	1255	162	947	23	95	28	—	—	—
5	Zapadna grupa P.O.H.	1083	314	502	43	163	58	3	—	—
6	III. Diverzantski bataljon	128	52	50	3	8	13	—	2	—
7	Dopunskj bataljon	193	59	115	6	3	8	1	1	—
8	Podoficirska škola	11	6	3	1	—	—	1	—	—
9	Pontonirska škola	44	4	30	3	7	—	—	—	—
10	Korpusni artiler. vod	22	12	1	2	6	1	—	—	—
	Svega	6154	1545	3353	274	649	295	31	7	—
1	Komanda Bjelovarskog područja	522	56	345	10	86	25	—	—	—
2	Komanda Moslavačkog područja	1321	401	649	24	170	60	9	8	—
3	Komanda Kalničkog područja	167	38	98	14	12	5	—	—	—
	Svega	2010	495	1092	48	268	90	9	8	—

Komandant general-major

[1] Original (formular umnožen na šapirografu, rubrike djelomično ispunjene mastilom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 23/1, k. 552.

»ZAGREBAČKOG« NOVJ ZA DAN 31. VIII. 1944. GODINE

NACIONALNI SASTAV															
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Mađara	Čeha	Nijemaca	Ukrajinaca	Holanđeza	Slovaka	Poljaka	Makedonaca
23	168	8	1	2	—	5	2	1	1	1	1	—	—	—	—
185	1266	45	1	8	—	19	1	5	12	—	—	1	—	—	—
119	1363	29	1	11	1	85	1	9	34	—	—	4	—	4	1
395	785	7	—	1	—	—	1	15	44	—	—	—	—	5	1
17	1005	9	3	2	—	45	—	—	1	1	—	—	—	—	—
10	113	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
11	168	1	—	—	5	—	3	2	3	—	—	—	—	—	—
2	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	34	—	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—
4	15	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
772	4926	103	6	25	7	157	9	32	97	2	1	5	—	10	2
145	353	12	1	1	—	2	2	2	4	—	—	—	—	—	—
305	916	37	—	5	3	21	3	8	19	3	—	1	—	—	—
46	115	2	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—
496	1384	51	1	6	3	25	5	10	25	3	—	1	—	—	—

ŠTAB X. KORPUSA
ZAGREBAČKOG
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj: 899
Dana 31/VIII 1944 u sati

Politkomesar — pukovnik

BR. 104

ZAPOVIJEST ŠTABA 7. DIVIZIJE NOVJ OD 31. AVGUSTA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA RUŠENJEM KOMUNIKACIJA SISAK — SUNJA — DUBICA I SUNJA — KOSTAJNICA — BOSANSKI NOVI — DVOR ONEMOGUĆE NEPRIJATELJSKI SAOBRAĆAJ[1]

ZAPOVIJEST

OPERATIVNOG ŠTABA VII. UDARNE DIVIZIJE ZA 31. AVGUST

Neprijatelj je na sektoru naše divizije zaposjeo i drži komunikacije Sisak — Sunja — Dubica, Sunja — Kostajnica — Bos. Novi, kao i neke garnizone van ovih komunikacija sa sljedećim snagama:
Dijelovi X. stajaćeg ustaškog zdruga, dvije bojne I. pukovnije I. gorskog zdruga, dijelovi VIII. krajiškog ustaškog zdruga, te snažne posade u Petrinji, Capragu, Sunji i Kostajnici.

Naše snage: I. i II. udarna brigada, I. i II. P. O. Banije, dijelovi art. diviziona i dio inž. čete.

Zadatak: Na osnovu zapovijesti[2] V. Š. NOV i POJ i G. Š. NOV i POH, a u vezi zapovijesti Štaba Korpusa naše jedinice dobile su zadatak, a u vezi sa opštim planom saveznika, da potpuno parališu saobraćaj od 1—7 septembra ov. g. na komunikacijama Sisak — Sunja — Dubica, Sunja — Kostajnica — Dvor, — Bos. Novi te time spriječe manevarsku sposobnost neprijatelja.[3]

Savezničko vazduhoplovstvo sadejstvovaće našim akcijama.Ono će djelovati danju, prvenstveno tukući neprijateljski saobraćaj.[4] Naše jedinice djelovat će na komunikacijama noću, a po danu će se uklanjati sa komunikacija, kako ne bi trpili gubitke od savez. vazduhoplovstva.

Ako pak neke jedinice trebaju da ostanu na osvojenim dijelovima komunikacija potrebno je da štabovi jedinica obavijeste nas, kako bi preko savezničkog oficira za vezu obavijestili savezničko vazduhoplovstvo, da se ne tuče dotični sektor komunikacija.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 22—1/1, k. 813.

[2] Vidi dok. br. 59 i 99.

[3] O izvršenim diverzijama vidi tom V, knj. 33, izvještaj Operativnog štaba za Baniju Štabu 4. korpusa NOVJ od 14. septembra 1944.

[4] Vidi tom V, knj. 33, izvještaje Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 7. i 10. septembra 1944.

U svrhu izvršenja gore postavljenog zadatka:

NAREĐUJEMO:

I. brigada: onesposobit će za saobraćaj cestu i željezničku prugu Caprag — Sunja, te cestu Sisak — Novo Selo — Komarevo — Blinja.

II. brigada: onesposobit će za saobraćaj cestu i željezničku prugu Sunja — Kostajnica — Dvor, te cestu Kostajnica — Mečenčani i Dvor — Trgovi.

I. P.O. Banije: sa jednim bataljonom i dijelom I. brigade onesposobit će za saobraćaj željezničku prugu Caprag — Blinjski Kut, te cestu Petrinja — Moštanica, i Petrinja — Glina. Sa jednim bataljonom kontrolisati sektor Petrinja.

II. P.O. Banije: Onesposobit će za saobraćaj cestu i želj. prugu Sunja — Dubica, te cestu Kostajnica — Meminska.

Inž. četa: Biće podijeljena na gore označene jedinice i nalaziće se pod neposrednom komandom štabova gore navedenih jedinica.

Art. divizion: biće u rezervi, a pod neposrednom komandom Operativnog štaba. Sve jedinice izvršit će svoje zadatke na taj način što će želj. pruge temeljito porušiti eksplozivom i alatom. Naročitu pažnju obratiti na rušenje željezničkih mostova, propusta, nasipa, skretnica, željezničkih srca, na paljenje i uništavanje želj. pragova i vodocrpa. Ceste treba na svim pogodnim mjestima temeljito prekopati, te postaviti minska polja, a na čitavoj dužini rječe minirati prema raspoloživom broju mina, te porušiti na cesti pogodne stijene, stabla itd.

Minska polja i mine postavljati planski da bi ih po potrebi mogli lako skinuti. Služiti se i lažnim miniranjem.

Za gore navedeno vrijeme određene komunikacije treba konstantno rušiti svaku noć i snagama naših jedinica po noći spriječavati svaki saobraćaj neprijatelja i popravljanje komunikacija.

U okviru gornjeg zadatka štabovi naših jedinica treba da djeluju samoinicijativno, te da koriste svaku mogućnost za likvidaciju nepr. uporišta, ili upad u pojedine njihove otsjeke. Po danu takove uspjehe eksploatisati u koliko se ostvari sigurna taktička saradnja sa savezničkim vazduhoplovstvom. Inače po danu držati jedinice prikrivene i udaljene od komunikacija za nekoliko kilometara, a komunikacije kontrolisati izviđačkim dijelovima, da bi se na istima imao uvijek pregled situacije.

Za iskorištenje eventualnih upada u neprijatelj. garnizone imati pripremljen eksplozivni materijal za rušenje mostova i drugih vojnih objekata.

Početak akcije: Sve jedinice započet će sa djelovanjem noću između 31 avgusta i 1 septembra i produžiti ga do zaključno noću 7/8 septembra t. g.

Veza: Štabovi brigada i II. odreda održavaće sa našim štabom vezu radio-telegrafijom, radio-telefonijom, telefonom, kuririma na konju i relejima. Vezu radio-telegrafijom i radio-telefonijom održavati po priloženom planu. Za telefonsku vezu koristiti postojeće stalne linije i poljski kabl. Da bi se podigao kvalitet te veze isključiti će se neki telefoni i institucije po priloženom planu.

Štabovi brigada i odredi održavat će vezu sa podređenim jedinicama telefonima, kuririma na konju i pješke. Veza mora biti prvorazredna zašto su odgovorni podređeni nam štabovi. Inače po svemu ostalom pridržavati se zapovijesti za vezu našeg štaba.

Znaci raspoznavanja: Za noć: 31. VIII/1-IX- t. g. *Torba — Topusko,* 1/2 septembra *Puška — Pokuplje,* 2/3-IX- *Samar — Sunja,* 3/4-IX- *Kapa — Kostajnica,* 4/5-IX- *Cipela — Caprag,* 5/6-IX- *Mitraljez — Majur,* 6/7-IX- *Kundak — Komarevo,* 7/8-IX- *Opasač — Ogulin.*

Ugovoreni znaci: 31-VIII/1-IX- t. g. *Veliko — Drvo,* 1/2-IX- *Suva — Trava,* 2/3-IX- *Stevo — Nikola,* 3/4-IX- *Ćane — Branko,* 4/5-IX- *Miloš — Rara,* 5/6-IX- *Redžo — Đuro,* 6/7-IX- *Dragan — Janko,* 7/8-IX-1944. — *Rade — Gojko.*

Protuavionska odbrana: Sve jedinice obratit će naročitu pažnju na pasivnu protuavionsku odbranu i temeljito kamuflirati po danu ljudstvo i materijal. To važi i u odnosu na savezničku avijaciju, da bi se izbjegle nepotrebne zabune. Zabranjuje se danju svaki otkriveni saobraćaj trupa i materijala.

Sanitet: Evakuaciju ranjenika i ostale sanitetske mjere organizovati prema priloženoj sanitetskoj zapovijesti našega štaba.

Ishrana: Sve jedinice organizovat će svoje snabdijevanje na taj način što će u blizini uvijek imati rezervu hrane za nekoliko dana da ne bi uslijed nepredviđenih poremećaja u toku operacija zatajila ishrana. Zato se ishrana ne smije bazirati nigdje samo na prikupljanju iz najbližih sela.

Popuna municijom i materijalom: Štabovi brigada i odreda popuniće svoje jedinice sa svom vrstom municije do početka akcije. Potrebnu municiju i materijal izuzeti iz intendature divizije.

Evakuacija plijena i zarobljenika: Vršiti najpodesnijim pravcem sa potrebnom pratnjom za s. Tremušnjak.

Mjesto štabova: Štab I. brigade nalaziće se u Čakalskoj Kosi. Štab II. brigade sa komandantom i pomoć. komesara u Šakanlijama, a komesar brigade i načelnik sa svojim štabom u Krčevu. Štab I. P. O. B. nalaziće se u Deanovićima, Štab II. P. O. B. nalaziće se u Timarcima, Štab Art. diviziona nalaziće se u Tremušnjaku.

Naš štab nalazit će se u Vel. Gradusi.

U odsutnosti Štaba VII. udarne divizije Štab Korpusa za gornji zadatak formirao je Operativni štab sa komandantom kapetanom Trninić Milanom, politkomesarom Borojević Brankom i vojno-obavještajnim oficirom Šoštarić Pavlom.

Napomena: Maršal Jugoslavije drug **Tito** u svojoj operativnoj zapovijesti rekao je: »Kao i do sada stalo mi je do toga da naša vojska izvrši ovaj važni zadatak.« Prema tome naši štabovi moraju se svim silama založiti da njihove jedinice izvrše u potpunosti postavljene im zadatke.

Upozoravamo na najstrožiju konspiraciju o pripremama gornjih operacija.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Borojević Branko

Komandant — kapetan,
M. Trninić

BR. 105

DIREKTIVNA ZAPOVIJEST ŠTABA 13. DIVIZIJE OD 31. AVGUSTA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RUŠENJE KOMUNIKACIJA BRINJE — OGULIN, BRINJE — SENJ I SENJ — SUŠAK[1]

DIREKTIVNA ZAPOVIJEST[2]

ŠTABA 13. DIVIZIJE NOVJ ZA 31. VIII 1944. GOD.

Podaci o neprijatelju: Prema posljednjim izvještajima osjeća se užurban saobraćaj neprijatelja na komunikaciji Brinje — Ogulin, Brinje — Senj, Senj — Sušak u jednom i drugom smjeru. Saobraćaj se većinom vrši noću, naročito motorizacija, dok po danu motorizacija ne saobraća već samo manji dijelovi pješadije, vjerovatno radi kontrole komunikacija. U cilju ometanja saobraćaja na pomenutim komunikacijama naša savezničkа avijacija ovih dana pojačat će svoje dejstvo na iste kao i kontrolu preko dana. Paralelno s kontrolom vjerovatno će biti i bombardovana pojedina uporišta neprijatelja koja budu imala jače posade.[3]

Naš zadatak: Kontrola komunikacija noću i ometanje svakog i najmanjeg saobraćaja i održavanja veze neprijatelja između garnizona, razbijanje pojedinih uporišta i grupa koristeći demoralizaciju neprijatelja prilikom bombardovanja. U toku dana snage držati van komunikacija u neposrednoj blizini i sigurnom mjestu da nas ne uoče avioni koji bi zabunom mogli tući naše položaje. Jedinice držati u ruci kako bi u povoljnom momentu mogli dejstvovati u raznim pravcima već prema konkretnom razvoju situacije.

U vezi prednjeg:

NAREĐUJEMO

I. brigada: Ostaje na svom sadašnjem sektoru sa zadatkom da svake noći spušta svoje snage na komunikaciju Brinje — Jezerane, Brinje — Žuta Lokva, Jezerane — Vrh Kapele. Taj dio komunikacije temeljito i neprestano minirati

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 9—1/2, I, k. 569.

[2] Vidi izvod iz naređenja Vrhovnog štaba NOV i POJ (dok. br. 59).

[3] O aktivnosti savezničke avijacije na području Gorskog kotara, u Primorju, Istri i Lici u septembru 1944. vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 11. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 24. septembra 1944.

i uništavati, onesposobiti je za svaki saobraćaj. U toku dana snage držati van komunikacija na podesnim tačkama za dejstvo prilikom bombardovanja pojedinih mjesta i sprečavanje neprijateljskog izvlačenja iz garnizona u pravcu oslobođene teritorije.[4]

II. brigada: Nakon svoga povratka sa Korduna[5] smjestiće se u Ravnu Goru sa tri bataljona sa zadatkom odmaranja i sređivanja a koji će biti kao rezerva Divizije i djelovati prema konkretnoj situaciji. Jedan bataljon postaviti u Senjsko sa zadatkom kontrole u pravcu Gomirja — Stubica. Jedinice nastojati što bolje odmoriti i srediti.

---

[4] i [6] O napadima jedinica 13. divizije na navedene komunikacije od 1. do 7. septembra 1944. pisao je Štab 11. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske slijedeće: »I. brig. napala neprijatelja na komunikaciji Jezerane — Ogulin. U toj borbi uništena jedna kola sa materijalom, jedna motorna trokolica. Gubici neprijatelja 19 mrtvih i 6 ranjenih. Naši gubici 3 mrtva, 8 ranjenih i to prilikom povlačenja...«

»Prva brig. na komunikaciji Jasenak — Ogulin prekopala cestu na jednom mjestu 5 m duboko. Narod kopa na Žnidovcu. I. odred na putu Krivi Put — Stalak — Mošune prekopao na tri mjesta. II. odred iskopao minski bunker na usjeku Fužine — Vrata spreman za paljenje a na putu Mrzla Vodica — Gornje Jelenje — Krasica spreman za miniranje.«

»Rušenje komunikacije: I. brig. Kapela — Brinje postavila je nagazne mine, 10 eksplodiralo, 10 pronađeno, rezultat nepoznat. Mine su postavljene — Sertić Poljana, Jesenica. Ceste se i dalje prekopavaju na Žnidovcu, Josipovcu, Tisovcu, Vodicama, Mošunama, Bateru i Ledenicama. Spaljen je most Novi — Selce. Položene su mine na raskrsnici Selce — Bribir — Novi...«

»... kota 183 cesta Crikvenica — Križišće minirana kod Klarića, 30 mina sa šalicama. Ruši se cesta za Grižane. Mostovi se kopaju sa prekopima i minskim bunarima. Minira se cesta Mrzla Vodica — Delnice. Srušeni mostovi Vrbovsko — Ogulin (2), Vrbovsko — Bosiljevo (2). Rad se nastavlja.«

»... Nagazne mine postavljene su kod Uvala, Jezerana, Musulinskog Potoka, Ogulina, Žute Lokve, Goljaka, Crikvenice i Križišća...«

»Noću 5/6 septembra postavljene su mine na cesti Jezerane — Razvala, cestom uz Musulinski Potok — Ogulin, Žuta Lokva — Goljak. U Primorju na cesti Zagon — Novi kod kote 117, Novi — Crikvenica 300 m sjeverno od kote 828, Crikvenica — Križišće 300 m jugoistočno od sela Klarića.«

»Gorski kotar — porušena je cesta Novi — Crikvenica, između kote 68 i 60, prokop širok 20 metara, dubok 3—5 m. Na dijelu Lukov Dol — Hajdine iskopane su jame za mine, na rastojanju 100—200 metara postavljeno je minsko polje na cesti Fužine — Zlobin, na brdu kod Kapelice i na cesti Jelenje — Kamenjak, zapadno od kote 411...«

»6. na 7.9. I. odred minirao cestu Žuta Lokva — Delnice. II. bat. I. brig. postavio mine na Kapeli, tom prilikom vodio borbu sa neprijateljem. Uništen 1 tenk. Ubijeno 10, a ranjeno 10 nepr. vojnika. III. bat. I. brig. postavio mine između Jezerana i Križpolja. Jedna mina eksplodirala, rezultat nepoznat...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 8—2, k. 119/1).

[5] Brigada je početkom avgusta sa područja Bosiljevo — Vukova Gorica poslana na Kordun odakle je vršila prebacivanje hrane za potrebe jedinica u Gorskom kotaru (vidi dok. br. 31).

III. brigada: Nakon povratka sa Korduna II. brigada prebaciti će se svim svojim snagama na prostor između Novog i Bakra sa zadatkom: temeljito uništavanje komunikacija i miniranje komunikacija duž obale između pomenutih mjesta.[6] Ovo vršiti u toku noći a po danu izvlačiti snage sa komunikacija i postupati kao I. brigada.

Grupa odreda: I. odred postaviti će na prostor Žuta Lokva — Novi sa zadatkom miniranja i uništavanja ceste između ovih garnizona na najpodesnijim mjestima i sprečavanje svakog saobraćaja u toku noći na ovoj komunikaciji, a po danu snage držati van komunikacija i dejstvovati kao I. i II. brigada.

II. odred postaviti na komunikaciju Zlobin — Fužine, Fužine — Lič i na komunikaciju Mrzla Vodica — Gornje Jelenje sa zadatkom uništavanja, miniranja i zarušavanja ceste Mrzla Vodica — Čavle, Gornje Jelenje — Krasica, Fužine — Zlobin. Inžinjerski bataljon stavlja se na raspoloženje Štabu Grupe da ga iskoristi za rušenje komunikacija na dodijeljenom sektoru.

Artiljerijski divizion: Ostaje na svom dosadašnjem mjestu kao rezerva.

Veza: Obzirom na veliku razvučenost jedinica, kombinovano dejstvo pješadije i avijacije i razvoj situacije u tim momentima, kao najglavniji zadatak svih jedinica jest da posvete naročitu pažnju pitanju sigurne i brze veze sa Štabom Divizije koji će davati konkretna uputstva već prema razvoju same situacije. Iskoristiti telefonsku liniju koja već postoji na svim pravcima s tim što treba štabovi brigada i odreda da sa te linije povuku unapred svoju vlastitu liniju kako bi mogli vršiti kontrolu svog terena i dostavljati friške izvještaje koji će imati veliku važnost ako budu stizali na vrijeme.

Predviditi duplu vezu kako se ne bi dogodilo da jedna veza podbaci i da tako jedinice ostanu prepuštene same sebi. Naglašavamo važnost veze shvatiti kao najozbiljnije i mora biti ogarantovana i brza. Linije kontrolisati svojim vlastitim patrolama.

Izviđanja: Izviđanja neprijatelja, njegovo kretanje, saobraćaj, koncentraciju, utvrđivanje itd. svaka jedinica organizovati će na svom sektoru isturanjem izviđačkih dijelova što dublje prema neprijatelju vodeći računa o sigurnoj i brzoj vezi svojim dijelovima kako bi izvještaji mogli stizati na vrijeme. Ovo je naročito važno da bi mogli našim i savezničkim avionima pokazati ciljeve za tučenje.

Razne pretpostavke: Može se vrlo lako dogoditi da će neprijatelj u toku bombardovanja iz pojedinih mjesta iste napuštati i nastojati se probiti u raznim pravcima, u takvom momentu svaka jedinica na svom sektoru sprečavati će svaki bijeg neprijatelja i nastojati zarobljavati takve grupe. Napuštene garnizone brzo zaposjedati i evakuisati ratni materijal koliko ga bude. Naročitu pažnju posvetiti kontroli sporednih pravaca koji su podesni neprijatelju za izvlačenje iz pojedinih garnizona. Sve ovakve promjene brzo izvještavati.

Komandovanje: Jedinice treba držati u rukama i davati njima konkretne zadatke tražeći bezuslovno izvršenje naređenja koje se postavi pred pojedine rukovodioce i jedinice. Pratiti dobro razvoj događaja kako bi svaki štab imao jasnu sliku situacije na svom terenu i prema tome mogao blagovremeno intervenisati gdje se zato pokaže potreba. Samoinicijativa rukovodioca treba da se ispolji u pogodnim momentima tako da se ne bi dogodilo da se pojedini momenti propuste koji se mogu potpuno iskoristiti. Natjecanje treba da bude kod svih boraca i rukovodioca razvijeno u punoj mjeri.

Ishrana: Ishranu jedinica organizovati na dosadašnji način vodeći strogo računa da borci moraju primiti hranu. Ne smije se dogoditi da jedinice ostaju bez hrane. Dotur hrane na položaj treba organizovati unapred za jedan dan.

Znaci raspoznavanja: Za noć: 1/2. IX. Puška—Plješivica. 2/3. IX. Opasač — Opatija. 3/4. IX. Metak — Mrkopalj. 4/5. IX. Durbin — Delnice. 5/6. IX. Čaura — Čardak. 6/7. IX. Top — Topola. 7/8. IX. Bomba — Bakar.

Za dan: 1. IX. Jovo — Đuro. 2. IX. Šest — osam. 3. IX. Ivo — Mate. 4. IX. More — Dunav. 5. IX. Pedeset — osamdeset. 6. IX. Oj Dane — oj Mane. 7. IX. Borac — pobjeda. Znakove izdati podređenim jedinicama samo za jedan dan, štabovi brigada i odreda izdaće svaka za svoju jedinicu kontrolne znakove za dan i noć, a gore naznačeni znakovi služiti će za raspoznavanje jedinica cijele Divizije. Znakove dobro čuvati, a u koliko se kompromituju hitno izvijestiti.

Miniranje: Svaka jedinica na svom pravcu dejstva organizovati će prihvatnu stanicu za eksploziv i mine gdje će se istovarati dopremljeni materijal iz magazina Divizije i raspoređivati jedinicama prema potrebi.

Sanitet: Prihvatna bolnica Divizije nalaziti će se u selu Lešnica, kirurška ekipa u Mrkoplju, gdje upućivati sve ranjenike.

Brigadna previjališta organizovati će prebacivanje ranjenika do mjesta kirurške ekipe.

Napomena: Izvještaje Štabu Divizije slati sve šifrovane, a važnije pismeno po sigurnim kuririma. Sva važnija zapažanja dobro prekontrolisati i tako provjerene podatke dostavljati ovome štabu na daljnje iskorištavanje. Informativnu službu treba pojačati i pomoći u radu kako bi se imao što bolji pregled na dodjeljenom terenu. Svaka jedinica nastojati će da u neprijateljskim garnizonima pronađe izvor za prikupljanje podataka kako bi isti bili što tačniji. Sve izmjene i dopune ove zapovijesti izvršiti će Štab Divizije naknadno. Voditi strogo računa o konspiraciji, naše namjere ne smije neprijatelj doznati bilo na koji način.

Maskiranju minskih polja posvetiti što više pažnje, uz nagazne mine postavljati engleske bombe bez osigurača i žabice kombinovano kako neprijatelj ne bi mogao minska polja podizati.

Prijem zapovijesti potvrditi označavajući datum i čas prijema.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Matić Đuro

Komandant—major:
Vlaisavljević

(M. P.)

Dostavlieno: na znanje
Štabu XI. korpusa

na izvršenje
Štabu I., II. i III. brigade
Štabu Grupe odreda
Štabu Artiljerijskog diviziona.

II

USTAŠKO - DOMOBRANSKA DOKUMENTA

BR. 106

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 1. AVGUSTA 1944. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ KOD VAGANCA I NA KOMUNIKACIJAMA BIHAĆ — KNIN I KNIN — BOSANSKO GRAHOVO[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 214/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
1. VIII 1944. g.

I OPĆI PREGLED:

Uspjeh u podhvatu kod Bos. Petrovca i u borbama kod Gornjeg Vakufa i Obrovca.

Uspješno se nastavlja podhvat u istočnoj Bosni, u Hercegovini i kod Županje.

Bombardirani Mostar i Gospić.

Jedan neprijateljski zrakoplov oboren.

II PODRUČJA:

Pakrac:

Dvie partizanske »brigade« napale su noću 28/29. VII posadu mosta na r. Bjela (na pruzi Banova Jaruga — Lipik), te su bacačkom vatrom porušili most.[2] Tom prilikom poginula su 3 partizana, a 1 je zarobljen.
Plien: 3 puške i pismohrana.

Vinkovci — Županja:

U podhvatu u području južno želj. pruge Vrpolje — Vinkovci borbena skupina jedne naše lovačke pukovnije, koja nadire sa zapada, vodi borbu s neprijateljem kod s. Gundinci (10 km j. i. Vrpolja), druga borbena skupina

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 1—1, k. 41.

[2] Napad je izveo 4. bataljon 12. brigade (vidi dok. br. 19).

nadire sa sjevera smjerom Cerna — Gradište — Županja (12 — 14 — 24 km j. j. z. Vinkovaca).

Neprijatelj uzmiče prema sjeveru i jugu, gdje naše postrojbe na zapornim crtama spriečavaju uzmak.

Neprijateljski gubitci do sada iznose: 13 poginulih. Vlastiti gubitci: 3 domobrana ranjena.

Bihać — Knin:

Jedna ustaška borbena skupina u podhvatu sjeverozapadno Vaganca (15 km s. z. Bihaća) uspješno napreduje. 41 partizan je poginuo. Plijen: nešto ručnog vatrenog oružja, bombi, dojavnog tvoriva i konja.[3]

Zasjede naših oružanih snaga na obskrbnoj cesti Bihać — Knin na odsjeku Ripač — D. Lapac — Srb uspješno suzbijaju neprijateljske napade.

Drniš:

27. VII partizani su zaposjeli s. Baljci (4 km i. j. i. Drniša).

Bos. Petrovac — Bos. Grahovo:

Jedna borbena skupina odbacila je neprijatelja s područja Bos. Grahova prema iztoku.

Neprijatelj ugrožava cestu zapadno Bos. Grahova.[4]

...

Jadranska obala:

Na otoku Viru uhvaćeno je nekoliko sumnjivih osoba, dok je partizanima uspjelo pobjeći čamcima izpred podhvatnih snaga.

Djelat. vlast. zrakopl.:

31. VII naše je zrakoplovstvo razviđalo zemljišta koja su javljena kao partizanska uzletišta kod s. Palanka i Vojnikovići kraj Sanskog Mosta, te s. Kamenskog kraj D. Lapca. Ustanovljeno je da ova zemljišta nisu pogodna za spuštanje zrakoplova. Isto tako izvršeno je razviđanje zemljišta kod s. Ćeralije kraj Voćina, koje je sposobno za uzletište, ali na njemu nije opaženo ništa sumnjivo.

Osim toga prevozilo je vojne osobe.

---

[3] Ustaše su 29. jula 1944. izvršile prepad na Komandu mjesta u Drežniku. Prema izvještaju Komande područja za Kordun gubici partizana bili su 7 mrtvih i 1 ranjen (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—13/I, k. 429 A).

[4] Na komunikaciji Bosansko Grahovo — Knin dejstvovale su tada jedinice 9. divizije (vidi dok. br. 9).

Djel. nepr. zrakopl.:

Naknadno se doznalo da su 24. VII. neprijateljski zrakoplovi bombardirali Mostar. Poginulo je 26 talijanskih zarobljenika i 9 Niemaca. 3 kuće su srušene.

25. VII. Mostar je ponovno bombardiran bez učinka.

30. VII. oko 15.20 sati nepr. zrakoplovi napali su strojničkom vatrom i bombama Gospić. Žrtava nema, a šteta je neznatna.

Od posade oborenog nepr. zrakoplova kod Dubrovnika 22. VII zarobljeno je 6 članova, 2 su poginula, a od posade oborenog zrakoplova kod Sarajeva 28. VII. uhićena su 2 člana posade.

31. VII. oko 09.30 sati nepr. lovci napali su strojničkom vatrom ž. post. Dragalić i zapalili jedna kola te ž. post. Novska, gdje su oštetili 2 stroja.

Na planini Čvrstnici pronađen je 1 nepr. zrakoplov, koji se tu srušio prije više vremena. U njemu je nađeno 5 mrtvih članova posade u razpadanju.

Neprijateljski zrakoplovi obskrbili su partizane na Bitovnja planini kod Konjica oružjem, strjeljivom i hranom.

Obćenito:

Noću 30/31. VII. minirana su dva mosta na cesti Vinkovci — Osijek.

31. VII. obhodnja iz Stativa naišla je na jači partizanski odpor u području 13—18 km. s. z. Karlovca. Palo je 17 partizana a 2 su zarobljena.

U borbama kod Obrovca 14. VII. neprijatelj je imao 60 mrtvih i oko 60 ranjenih (naknadno javljeno).

U toku manjih djelatnosti te razviđanja u području Popovače, Kutine, Križa, Klašnice, Imotskog, Bjelemića, Visokog i na Biokovo pl. poginulo je 19 partizana, 3 su ranjena, 4 zarobljena i uhićeno 5 sumnjivih osoba. Plien: 7 pušaka, 1 strojosamokres. Vlastiti gubitci: 2 ustaše poginula, 3 domobrana ranjeni, a 2 domobrana i 1 ustaša zarobljeni.

Noću 30/31. VII minirana su 2 mosta na cesti Vinkovci — Osijek.[5]

Osobitosti:

Noću 23/24. VII partizani su na jednom posjedu kraj Krušedola zapalili 30 krstova pšenice i vršalicu.

Noću 20/21. VII i 22/23. VII 28 km j. Rume i kod s. Drenovac (17 km. j. z. Rume) prebacilo se oko 550 četnika

[5] Mostove su minirali diverzanti 1. diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 100).

na naše područje. Ovi su četnici dobro naoružani i nose na ruci bielu traku s njemačkim znakom. Kažu da su došli boriti se protiv partizana. Nalaze se u području šume Karakuše i Sinajske bare (25 i 18 km j. Rume) sa stožerom u s. Vitojevci (29 km j. j. i. Rume). Viest se izpituje.

23. VII skupina od oko 600—700 četnika došla je u s. Boljevce (20 km j. z. Zemuna), istakla srbsku zastavu i bacala letake. Istog dana sukobili su se s partizanima u šumi Crni lug. Pojedinosti nisu javljene.

28. VII oko 2200 sati puščanom vatrom napadnuta je ustaška obhodnja u s. Horvati (20 km j.z. Zagreba). Jedan ustaša poginuo. Za odmazdu obhodnja je zapalila 6 kuća iz kojih se pucalo, a čiji se članovi nalaze među odmetnicima.

Događaji na želj. prugama:

Na pruzi Zagreb — Sisak 31. VII u 2209 sati između ž. p. Vel. Gorica i Turopolje naletio je na minu putnički vlak. Izkliznula su štitna kola i stroj, a pruga je oštećena.

Istog dana na istoj pruzi u 0715 sati između ž. p. Sv. Klara i Vel. Gorica naletio je na minu brzi vlak.[6]

Na pruzi Zagreb — Dugo Selo 31. VII u 0620 sati između ž. p. Sesvete i Sesvetski Kraljevec naletio je na minu putnički vlak.

Na pruzi Zaprešić — Varaždin 31. VII u 0610 sati između ž. p. Varaždin i Varaždinske Toplice naletio je na minu oklopni vlak. Cieli vlak je izbačen, a pruga oštećena u dužini od 50 metara.

Istog dana na istoj pruzi u 1928 sati između ž. p. Novi Marof i Varaždinske Toplice naletio je na minu teretni vlak. Dvoja kola su izbačena. Ranjeni su strojovođa i kondukter.[7]

Na pruzi Nova Kapeta-Batrina — Pleternica 31. VII u 0809 sati između ž. p. Pleternica i Ratkovica naletio je na minu mješoviti vlak. Jedna kola su izbačena, a dvoja kola su izkliznula. Poginula 3 Kozaka, a 3 Kozaka, 1 putnik i 1 željezničar ranjeni.

Na pruzi Inđija — Petrovaradin 31. VII u 0105 sati između ž. p. Čortanovci i Karlovci naletio je na minu teretni vlak. Izbačena su 2 štitna i 3 teretna kola. Promet je prekinut.

---

[6] Mine su postavili diverzanti 2. diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 72).

[7] Diverzije je izvršio 3. diverzantski bataljon (vidi operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda NOVJ u Arhivu V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

Na pruzi Sarajevo — Konjic noću 30/31. VII između ž. p. Raštelica i Bradina naletio je na minu teretni vlak. Stroj i 2 kola su izkočili. Žrtava nema.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

BR. 107

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 2. AVGUSTA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA RAMANOVAC I MAJUR, O BORBAMA NA PODRUČJU VRPOLJE — VINKOVCI — ŽUPANJA I NA KOMUNIKACIJI KNIN — BOSANSKO GRAHOVO[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 215/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
2. VIII 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Veliki uspjeh u podhvatu u iztočnoj Bosni.

Uspješno se nastavljaju podhvati u području Teslić — Prnjavor, te kod Županje i u Hercegovini.

Odbijen napadaj na osiguranje pruge kod Majura (područje Kostajnice).

Napadaji neprijateljskog zrakoplovstva na Šibenik, Bakar i vlakove.

Potvrđuje se viest o spuštanju neprijateljskih padobranaca, u području j. i. Knina.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 2/1—2, k. 41.

II PODRUČJA:

Požega:

Neprijatelj je premoćnim snagama napao jedno naše uporište 6 km sjeverno Požege odakle se malobrojna posada morala povući.[2]

Vinkovci — Županja:

U nastavku podhvata u području Vrpolje — Vinkovci — Županja dielovi jednog našeg lovačkog zdruga oslobodili su 29. VII Babinu Gredu, Gundince, Sikirevce (16 i 9 km j. i. te 13 km j. j. i. Vrpolja) odbacivši neprijatelja u smjeru sjevera i juga.

Neprijateljski gubitci: 21 poginuo nađen, daljnjih 14 poginulih ocienjeno, 6 je zarobljeno i više sumnjivih osoba uhićeno. Među plienom 1 engleska strojna puška (15 naboja) sa strjeljivom.

Vlastiti gubitci: 1 domobran poginuo, a 1 Niemac ranjen.[3]

Plaški:

Odbačena je jedna partizanska skupina s područja s. i. Plaškog pri čemu je poginulo 10 partizana.[4]

Sisak:

Noću 28/29. VII napali su partizani uporište osiguranja želj. pruge kod Majura (4 km s. Kostajnice). Neprijatelj je bio naoružan sa 3. p. o. topa i 3 bacača. Pojačanjem koje je upućeno iz Kostajnice napadaj je odbijen. Neprijateljski gubici: 4 mrtva, nađeno, dok je broj mrtvih i ranjenih partizana sigurno veći. Vlastiti gubici: 3 domobrana i 1 njemački vojnik poginuli, 3 domobrana i 1 njemački častnik i 1 dočastnik ranjeni.[5]

. . .

---

[2] Osamnaesta brigada 40. divizije NOVJ napala je 29/30. jula 1944. domobrane u selu Ramanovac. Poslije borbe koja je trajala nešto više od jednog časa domobrani su pobjegli. Ubijeno je 15, a zarobljeno 20 domobrana. Zaplijenjeno je 25 pušaka, 4.000 metaka i drugi materijal (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/7).

[3] Vidi dok. br. 106.

[4] U depešama Štaba 4. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 30. jula i 1. avgusta o borbama sjeverno od Plaškog piše: »Neprijatelj je juče jednom jačom kolonom prodro od Josipdola preko Pothuma u Tobolić, a jednom kolonom preko Tržića također u Tobolić, a potom se ponovo povukao u polazne baze. Kolonu koja je išla od Josipdola napao je jedan bat. III. kordunaške brig . . . « »U borbi o kojoj smo javili u izvještaju 30. ov. m. prilikom napada jednog bat. III. kord. brig. na kolonu koja je išla od Josipdola, neprijatelj je imao 30 mrtvih.« (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—13/I, k. 429 A).

[5] Napad na Majur izvela je 3. brigada 7. divizije (vidi dok. br. 38).

Bos. Grahovo — Knin:

Poduzetim protumjerama olakšano je stanje u području Bos. Grahova.

Neprijatelj i dalje vrši pritisak na cesti Bos. Grahovo — Knin — Drniš, te je jugozapadno Strmice (9 km j. z. Bos. Grahova) ponovno napao cestu.[6]

Započeo je podhvat za čišćenje područja pored ove ceste.

Vrgorac:

Započeo je podhvat u području Kruševica — Poljice (8 i 14 km s. z. Vrgorca).

...

Jadranska obala:

Na putu Krk — Sušak napadnut je strojničkom vatrom s otoka Prvića jedan motorni jedrenjak. Pojedinosti nisu poznate.

Djelat. vlast. zrakopl.:

1. VIII naše je zrakoplovstvo vršilo prienos tvoriva, te prievoz vojničkih osoba.

Djelat. nepr. zrakopl.:

27. VII šest neprijateljskih zrakoplova bombardiralo je Šibenik bez učinka, jer su bombe pale u more.

Istog dana neprijateljski zrakoplovi bombardirali su Bakar. Bombe su pale na groblje i u more.

30. VII šest neprijateljskih zrakoplova bacilo je bombe u more kod Mandaline (3 km j. i. Šibenika).

Istog dana prije podne neprijateljski zrakoplovi napali su jedan putnički i jedan teretni vlak na pruzi Derventa — Doboj i oštetili 4 stroja. Ima mrtvih i ranjenih.

31. VII oko 0930 sati neprijateljski zrakoplovi napali su strojničkom vatrom 3 vlaka između ž. p. Zavidovići i Maglaj. 3 stroja i 4 vagona su oštećena. Jedan vojnik poginuo, a 3 domobrana, više željezničara i putnika je ranjeno.

Obćenito:

Prigodom odbijanja manjih nepr. napadaja te prigodom vatrenih prepada partizana kod Daruvara, Bađljevine, Ivanca i Zbegovače kraj Banove Jaruge više partizana je poginulo i ranjeno. no neprijatelj ih je uspio odvući, dok je 1 prebjegao. Vlastiti gubitci: 4 domobrana poginula, 6 ih je ranjeno.

Osobitosti:

26. VII naišla je skupina partizana u Konavljima (j. i. Dubrovnika) na minsko polje, te ih je veći broj poginuo i ranjen.

---

[6] Vidi dok. br. 2.

Noću 27/28. VII partizani su u istočnom Sriemu zapalili još 61 jutro pšenice, 25 jutara raži.

29. VII naišla je na Dunavu teglenica »Titan« na minu i potonula. 5 članova posade je ranjeno, 1 je nestao.

1. VIII oko 1400 sati napali su partizani 13 ustaša koji su osiguravali sječu drva 6 km s. z. Kustošije (kraj Zagreba). 2 ustaše su izbjegla, a za sudbinu ostalih se ne zna.

Zapovjedničtvo obalnog odsjeka Lika potvrđuje viest da se 28. VII j. i. Knina kod Suhog Polja spustilo oko 300 neprijateljskih padobranaca i javlja da su 30. VII ponovno na istom mjestu spušteni neprijateljski padobranci.[7]

Događaji na želj. prugama:

1. VIII u 0625 sati između ž. p. Draganići i Karlovac naletio je na minu oklopni vlak. Oštećene su 2 tračnice, a izkočila 4 kola.[8]

Na pruzi Zagreb — Dugo Selo 1. VIII naletio je na minu putnički vlak.[9]

Na istoj pruzi 2. VIII u 0736 sati između ž. p. Zagreb iztočni kolodvor i Sesvete naletio je na minu putnički vlak. Pojedinosti nisu javljene.

Na pruzi Sisak — Novska 1. VIII u 0915 sati između ž. p. Blinjski Kut i Sunja naletio je na minu brzi vlak. Izkliznula su 4 kola. Jedan putnik je ranjen, a pruga je oštećena.[10]

Na pruzi Brod — Vinkovci 1. VIII u 1250 sati između ž. p. Garčin i Andrijevci naletio je na minu brzi vlak. Pruga je zakrčena.[11]

Na pruzi Bihać — Bos. Novi noću 29/30. VII između ž. p. Bihać i Cazin minirana je pruga na 11 mjesta, a 31. VII pruga je ponovno minirana između istih postaja.[12]

2. VII popravljena je pruga između ž. p. Banova Jaruga i Lipik i predana prometu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

---

[7] Navedene vijesti nisu bile tačne.
[8], [10], [12] Vidi dok. br. 72.
[9] Vidi dok. br. 41.
[11] Vidi dok. br. 100.

BR. 108

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 3. AVGUSTA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA BADLJEVINU I O BORBAMA KOD KARLOVCA, KNINA, VRLIKE I SINJA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 216/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
3. VIII 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Veliki uspjeh u borbama kod Begova Hana (podr. Žepče).

Napadaj na Daruvar, Pakrac, Badljevinu i okolne postave. Stanje kod Badljevine nejasno, ostali napadaji odbijeni.

Težke borbe u području r. Cetine.

Pitomača oslobođena.

II PODRUČJA:

Daruvar — Pakrac:

2. VIII u 0300 sati partizani su započeli napadaj topničkom i pješačkom vatrom na posade Daruvara, Doljana, Badljevine, Pakraca, Kukunjevca i osiguranje vršidbe u s. Brestovac.[2] Napad je trajao do 0600 sati, kada je odbijen kod Daruvara, Pakraca i Kukunjevca.

Nasilnim razviđanjem uz podporu oklopnih kola prema Dolianima i Badljevini (4 i 8 km j. Daruvara) razviđačke skupine odteretile su posadu u Doljanima i stigle do Kipa (6 km j. Daruvara). Borbe se nastavljaju. Stanje u Badljevini nejasno.

Neprijatelj je pretrpio težke gubitke, jer je svoje mrtve i ranjene odvlačio na kolima. Vlastiti gubitci: 17 ranjenih.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br 3/i—1, k. 41.

[2] Jedinice 6. korpusa NOVJ napale su 2. avgusta dijelove 4. gorskog zdruga u Badljevini. Na ostala neprijateljska uporišta vršeni su demonstrativni napadi kako bi se spriječilo upućivanje pomoći garnizonu u Badljevini (opširnije o tome vidi dok. br. 14, 18 i 110 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, dok. br. 102).

Virovitica:

31. VII oslobodile su ustaške postrojbe Pitomaču.[3] (8 km s. z. Virovitice).

Karlovac:

Noću 1/2. VIII. jedna ustaška sat napala je iznenadno jednu partizansku skupinu na Brajakovom Brdu (12 km z. s. z. Karlovca) i protjerala istu. Palo je 32 partizana, 2 su zarobljena, a zaplienjeno je: 1 strojopuška, 5 pušaka i 30 englezkih bombi.

Vlastiti gubitci: 1 ustaša poginuo i 7 ih je ranjeno.[4]

2. VIII odbijen je napadaj partizana na Ozalj, a kod s. Jelaši kraj Karlovca partizani su protjerani i pretrpili osjetljive gubitke. Jedan ustaša je poginuo.

...

Knin — Drniš:

U nastavku podhvata borbene skupine odbacile su jednu partizansku »diviziju« preko ceste Knin — Vrlika prema iztoku[5]

Neprijatelj daje jak odpor južno od ceste Vrlika — Drniš.

U dolini r. Cetine (7 km s. z. Sinja) njemačke i naše borbene skupine naišle su na neprijatelja u dobro izgrađenim postavima. Borbe su u toku.[6]

...

Vrgorac:

Uspješno se nastavlja podhvat u području Vrgorca. Neprijatelj se povukao u pl. Biokovo izpred naših podhvatnih snaga.

...

Djelat. vlast. zrakopl.:

2. VIII naše je zrakoplovstvo izvršilo izviđanja zemljišta, koja su javljena kao neprijateljska uzletišta kod Vel. Kladuše, Vojnića, Bjelog Polja, Voćina i s. Podgradci (s. z. Banje Luke).

---

[3] Pitomaču je tada posjela 1. bojna 5. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—268/26, k. 112).

[4] Dijelovi Karlovačke brigade u borbi na Brajakovom Brdu tada nisu imali gubitaka. 31. jula ustaše su zarobile 2 i ranije 1 borca Prateće čete Karlovačke brigade (Arhiv V.I.I., reg. br. 30/3 i 31/3, k. 1229).

[5] Istočno od komunikacije Knin — Vrlika nalazila se tada 9. divizija (vidi dok. br. 2).

[6] O borbama koje je vodila 20. divizija protiv Nijemaca, ustaša i četnika južno od puta Knin — Vrlika i u dolini r. Cetine od 31. jula do 2 avgusta 1944 (vidi dok. br. 12 i 21).

Kod Kladuše, Vojnića i Bjelog Polja nema pogodnog zemljišta za spuštanje zrakoplova. Kod Voćina i s. Podgradci nije ništa sumnjivo opaženo, a kod Vrginmosta primjećen je 1 oštećeni neprijateljski zrakoplov s crvenom zviezdom.

Osim toga vršilo je prienos tvoriva i prievoz vojničkih osoba te bacalo promičbene letake na području Papuk pl.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Do sada je u Slavonskom i Bosanskom Brodu pronađeno ukupno 60 poginulih i oko 60 ranjenih građanskih i vojničkih osoba, koje su nastradale prilikom bombardiranja 30. VII.

Doznaje se da su 26. VII četiri nepr. zrakoplova napali jedan njemački zdravstveni povoz kod Zvornika, te ubili 2 i ranili 11 vojnika.

2. VIII u 2130 sati između ž. p. Hutovo i Turkovići (na pruzi Gabela — Dubrovnik) neprijateljski zrakoplovi napali su strojničkom vatrom putnički vlak. Ranjeno je 9 putnika.

Općenito:

1. VIII oko 1330 sati na putu Ivanec — Jablanovec (4 km s. i. Zaprešića) ubijeni su iz zasjede 2 ustaše na konjima.

U manjim sukobima kod Vukovja kraj Daruvara, Komina kraj Metkovića i Travnika poginula su 3 ustaše. 1 domobran je ranjen i jedan nestao. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni, jer su partizani uspjeli svoje mrtve i ranjene odvući.

Događaji na želj. prugama:

2. VIII u 1010 sati između ž. p. Blatna i Otoka (na pruzi Bos. Novi — Bihać) naletio je na minu teretni vlak, 5 kola je izkočilo.[7]

2. VIII u 2205 sati na pruzi Borovo — Dalj naletio je na minu teretni vlak, a potom je napadnut. Izkliznulo 7 kola, 4 vojnika i 1 željezničar poginulo, 8 vojnika je ranjeno.

30. VII naišao je na minu vlak kod Cavtata kraj Dubrovnika, 2 osobe su ranjene.

---

[7] U operacijskom dnevniku Štaba Grupe diverzantskih odreda o toj diverziji piše: »2-VIII-44 Na pruzi Bos. Novi — Bihać kod Otoke dignut je u vazduh njemački transportni vlak sa ratnim materijalom. Izgorile su 2 cisterne i 4 vagona u kojima je bio 1 kamion i protutenkovski top koji su uništeni. Mrtvih je bilo 33 a ranjenih 15 Nijemaca i ustaša. Promet je stajao 24 sata«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

31. VII u 0715 sati između ž. p. Žuglići i Rama naišao je na minu oklopni vlak. Jedna kola su izkočila.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

BR. 109

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 4. AVGUSTA 1944. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ KOD KRIŽA, GENERALSKOG STOLA, VRBOVSKOG, KNINA, DRNIŠA, VRLIKE I VRGORCA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 217/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
4. VIII 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Uspjeh u podhvatu kod Vrbovskog i Križa.

Završen je podhvat u području Knina, Vrgorca i Teslića.

Uspješno se nastavlja podhvat u Hercegovini.

Izkrcavanje i jači napadaj neprijateljskog zrakoplovstva na Korčulu.

II PODRUČJA:

Popovača — Sisak:

31. VII odbačen je neprijatelj iz s. Rečice i Kompatora (5 km i. i 6 km j. i. Križa), koji je u tim selima pokušao pljačkati stoku seljacima. Neprijateljski gubitci:

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 3/1—1, k. 41.

20 mrtvih. Vlastiti gubitci: 1 domobran poginuo i 1 častnik nestao.[2]

2. VIII u sukobu jedne naše obhođnje s jačom partizanskom skupinom kod s. Veleševca (20 km s. z. Siska) palo je 8 partizana (1 »komandir čete«), 3 su zarobljena, a zaplijenjeno je 9 pušaka i 5 englezkih mina. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Vinkovci — Županja:

Naše borbene skupine prokrstarile su šumsko područje od crte Retkovci — Cerna — Gradište na sjever do željezničke pruge Vinkovci — Brod bez dodira s neprijateljem.

Ogulin:

Borbene skupine naših i njemačkih oružanih snaga nadiru prema Vrbovskom (16 km s. z. Ogulina). Neprijatelj je odbačen u smjeru sjeverozapada uz 15 poginulih i 2 zarobljena.[3]

Oslobođena je cesta Generalski Stol — Touni (16 km s. i. i 8 km i. Ogulina) pri čemu je poginulo 14 partizana (izbrojeno), daljnjih 40 poginulih je ocienjeno.[4]

Knin — Drniš:

Završen je podhvat u području iztočno Knina i Drniša. Neprijatelj je odbačen preko r. Cetine na iztok i jugoiztok.

Područje Vrlike (22 km j. i. Knina) također je očišćeno od partizana.

. . .

Vrgorac:

Završen je podhvat u području Vrgorca, gdje je neprijatelj odbačen prema zapadu uz 5 poginulih i 24 zarobljena partizana.

. . .

Jadranska obala:

Obalne bitnice na o. Murteru (s. z. Šibenika) prisilile su na uzmak 3 neprijateljska brza čamca.

2. VIII oko 0530 sati napala su 2 neprijateljska razarača uporište na južnom rtu o. Korčule. Prije podne opaženo je nekoliko brodića i čamaca za izkrcavanje kod

---

[2] Jedinice 2. brigade 33. divizije u toj borbi nisu imale gubitaka (vidi dok. br. 41).

[3] O gubicima jedinica 13. divizije u borbama na pravcu Ogulin — Vrbovsko od 1. do 5. avgusta vidi dok. br. 31.

[4] Treća brigada 8. divizije imala je u toj borbi 5 mrtvih i 7 ranjenih (vidi dok. br. 49).

Lumbarde (30 km i. Blata). Kod Pupnata (18 km i. Blata) neprijatelj se izkrcao.

Istodobno neprijateljski zrakoplovi žestoko su napadali uporišta na otoku.

Poduzetim protumjerama neprijatelj je izbačen s otoka.

Djelat. vlast. zrakopl.:

3. VIII naše je zrakoplovstvo izvršilo izviđanje zemljišta kod s. Grabovnice (3 km i. Čazme), gdje je uočeno zemljište pogodno za uzletište.

Bombardiralo je neprijateljsko uzletište kod Voćina s uspjehom.

Nadalje izvršilo je oružano razviđanje područja južno i iztočno od Karlovca, te u široj okolici Vareša. Kod Karlovca izvršilo je napad strojničkom vatrom i bombama na neprijatelja.

Osim toga izvršilo je obskrbu strjeljivom posade Pakraca i Daruvara, prievoz vojničkih osoba i bacanje promičbenih letaka u području Vlasenice.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Naknadno se doznaje da su 25. VII četiri neprijateljska zrakoplova bacili 8 bombi na Gacko. Jedna kuća je srušena, a nekoliko ih je oštećeno. Poginula je 1, a ranjeno 5 osoba.

26. VII četiri neprijateljska zrakoplova ponovno su bombardirali Gacko i Avtovac (4 km j. i. Gackog). Jedan oružnik poginuo, 8 ih je ranjeno.

Istog dana isti zrakoplovi napali su strojničkom vatrom jedan poštanski i jedan njemački samovoz 1 km zapadno Nevesinja. Jedan putnik je poginuo, 3 vojnika i 7 putnika je ranjeno.

2. VIII u 1700 sati neprijateljski zrakoplovi napali su strojnicama vlak kod Hutova, oštetili 6 kola, ranili 7 vojnika i 2 željezničara.

3. VIII napali su neprijateljski zrakoplovi u nizkom lietu željezničke uređaje i skladišta kod D. Vrbe (iztočno od Broda).

Općenito:

Ustaška obhodnja kod Opuzena naišla je 1. VIII na 3 mine. Dva ustaše su poginula, a 1 je nestao.

2. VIII napali su partizani kod s. Mošćenica (kraj Siska) ustašku obhodnju. Pristiglim pojačanjem partizani

su protjerani. Neprijateljski gubitci nisu poznati, dok je 1 domobran i 1 ustaša poginuo.

25. VII domobranska posada uporišta Osojnik (8 km s. z. Dubrovnika) pretrpivši gubitak od 4 mrtva povukla se pred nadmoćnim neprijateljem u Zaton (6 km s. z. Dubrovnika).

Kod Surčina (10 km j. z. Zemuna) ubijena su iz zasjede 3 ustaše, a 2 su ranjeni.

U području Lovska — Brezovac (10 km s. z. Novske) raspršeni su manji partizanski dielovi bez vlastitih gubitaka. Jedan partizan je poginuo.

Osobitosti:

Partizani nastavljaju s palenjem žita u iztočnom Sriemu.

Noću 28/29. VII partizani su odvezli vršaći stroj iz s. Crkvena (15 km z. Bjelovara) a noću 1/2. VIII još 2 vršaća stroja iz s. Mošćenica i Pračno kod Siska.

2. VIII na putu samovozom iz Bos. Novog u Zagreb napadnuti su od partizana u s. D. Hrastovac (2 km j. Sunje) pukovnik Resch Julije, koji je poginuo i glavar stožera 4. lovačkog zdruga glst. bojnik Šimaković Josip, koji je zajedno s osiguravajućim rojem nestao. Upućena pomoć Kozaka nije više naišla na napadače. Za odmazdu spaljeno je s. Hrastovac.[5]

Događaji na želj. prugama:

Doznaje se da je prigodom nailaska osobnog vlaka na minu kod Dugog Sela 1. VIII poginulo 5 putnika, 13 putnika je teško i 18 lakše ranjeno.[6]

2. VIII popravljena je i predana prometu želj. pruga Slavonski — Bosanski Brod.

Noću 2/3. VIII u 0200 sati naišao je na minu teretni vlak kod Raštelice na (pruzi Sarajevo — Konjic), 3 kola su izkočila.

4. VIII u 0642 sati između ž. p. Vel. Gorica i Turopolje (na pruzi Zagreb — Sisak) naletio je vlak na minu. Pruga je oštećena, a žrtava nema.[7]

3. VIII od 1020 do 1100 sati na pruzi Novska — Vinkovci napali su neprijateljski zrakoplovi sliedeće vlakove:

— oklopni vlak između ž. p. Nova Kapela-Batrina i Staro Petrovo Selo;

---

[5] Vidi dok. br. 97.

[6] Minu su postavili borci 3. diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 41).

[7] Vidi dok. br. 72.

— vojni vlak kod želj. postaje D. Vrba;[8]
— i željezničku postaju Rajić.
Oštećena su 2 stroja i nekoliko kola.
Istog dana u isto vrijeme na pruzi Dugo Selo — Banova Jaruga neprijateljski zrakoplovi napali su:
— brzi vlak između ž. p. Novoselec-Križ i Ludina;
— putnički vlak u želj. postaji Kutina.
Oštećen je 1 stroj, 3 kola, a 4 osobe su ranjene.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

BR. 110

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 5. AVGUSTA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA BADLJEVINU I OKLAJ I O BORBAMA NA IVANŠČICI, KOD LEPOGLAVE, KRŽA, SUNJE, KARLOVCA, VRBOVSKOG, KNINA I DRNIŠA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 218/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
5. VIII 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Veliki uspjeh u podhvatima kod Drniša i kod Bos. Petrovca. Uporište Oklaj (s. z. Drniša) svladano je, a Razvođe obkoljeno. Uspješno se nastavljaju podhvati u području Ogulina, te u Lici i u iztočnoj Bosni.
Vrbovsko oslobođeno.

[8] Vrba Donja

[1] Original (pisan na mašini latinicom) u Arhivu V.I.I. reg. br. 5/1—1, k. 41.

Odbijeni su neprijateljski napadaji na uporište u širem području Karlovca.

Poslie višesatne hrabre obrane i nakon što je izpalila i zadnji naboj, svladana je posada uporišta Badljevina (1 sat) od deset puta jačeg neprijatelja. Upućena pojačanja nisu uspjela probiti neprijateljski obruč.

Neprijatelj je izbačen s otoka Korčule.

II PODRUČJA:

Varaždin:

U podhvatu u jugozapadnom dielu Ivanščice pl. neprijateli je 3. VIII odbačen na crtu Belec — Selnica (25 i 23 km j. z. Varaždina). U području 5 km j. Lepoglave neprijatelj u rovovima daje jak odpor. Neprijateliski gubitci: 21 poginuo. Vlastiti gubitci: 2 mrtva, 2 ranjena i 1 nestao.[2]

Popovača:

2. VIII naši razviđački dielovi naišli su ponovno na jake neprijateljske snage u području Rečica — Kompator (5 km i. i 6 km j. i. Križa). U borbi je palo 20 partizana, 3 su zarobljena, a zaplienjene su 2 puške i 1 strojosamokres.[3]

Vlastiti gubitci: 1 domobran i 1 ustaša poginuli, 10 domobrana je ranjeno.

Odmetnici su dobro naoružani i opremljeni englezkim oružjem i opremom.

Daruvar — Pakrac:

Neprijatelj je 2. VIII s deset puta jačom snagom napao našu gorsku sat. u uporištu Badljevina (8 km j. Daruvara), koja je više sati hrabro branila svoje uporište i tek kada je izpalila i zadnji naboj bila je svladana.[4] Ova hrabra sat izgubila je u ovoj borbi 21 mrtvog i 45 ranjenih domobrana. Zarobljeno je 25 domobrana (i zapovjednik sati).

Borbena skupina upućena iz Pakraca u pomoć napadnutoj posadi Badljevine naišla je na jak neprijateljski odpor južno Badljevine i nije se uspjela probiti, dok je borbena skupina upućena iz Daruvara svladala neprija-

[2] Zagorska brigada 10. korpusa NOVJ imala je u toj borbi 3 mrtva i 6 ranjenih boraca (Arhiv V.I.I., reg. br. 30—1/3, k. 551 a).

[3] Borba se vodila između 1. brigade 33. divizije i dijelova 1. gorskog zdruga iz Križa i Popovače (vidi dok. br. 41 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1, k. 58).

[4] Opširnije o napadu jedinica 12. divizije na domobrane u Badljevini vidi dok. br. 14, 18, 30 i 108.

teljski odpor i ušla u Badljevinu istog dana oko 19.15 sati, kada su već pobunjenici bili uzmakli, odvukavši sa sabom naše ranjene i zarobljene, te svoje mrtve i ranjene.

Borbene skupine upućene u pomoć imale su 17 ranjenih (1 častnik). Od posade Badljevine probilo se u Daruvar 12 domobrana od kojih 9 ranjenih.

Sunja:

U području iztočno Sunje prigodom pretrage zemljišta palo je 10 partizana, a zaplienjene su 2 strojopuške i više pušaka.[5]

Sisak:

Partizanski gubitci kod s. Veleševca (20 km s. z. Siska) popeli su se 2. VIII na ukupno 43 poginula i 15 zarobljenih part.[6]

Karlovac:

3. VIII odbijen je jak napadaj partizana podpomognut topovima i bacačima na Kupski most između Kamenskog i Rečice (12 km i. Karlovca) uz težke neprijateljske gubitke, koji nisu mogli biti ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 4 domobrana poginula, 11 ranjeno.

Istog dana napadnuta je od premoćnih nepr. snaga posada uporišta Lipje (11 km i. Karlovca), koja se je uz pomoć posade iz Kamenskog povukla bez gubitaka. Poginulo je 7 partizana.

Ogulin:

Vrbovsko je oslobođeno 2. VIII nakon što je svladan jak neprijateljski odpor.

Neprijatelj je odbačen u smjeru sjeverozapada uz 15 poginulih, daljnjih 20 poginulih je ocienjeno, a zaplienjeno 5.000 puščanih naboja.[7]

Lika:

Usredotočenim napadajem ustaških postrojbi jugozapadno Bunića (26 km s. i. Gospića) odbačena je jedna part. »brigada« prema jugoiztoku uz 19 poginulih partizana. Cieni se da ih je još 10 poginulo. Plien: 1 strojnica, 46 pušaka, strjeljivo i 16 mina. Uništene su 2 strojnice.[8]

...

---

[5] Vidi dok. br. 8.

[6] Vidi dok. br. 109.

[7] O gubicima jedinica 13. divizije u borbama za Vrbovsko vidi dok. br. 31.

[8] Dijelovi 4. ustaškog SDZ (31, 32. i 34. bojna) napali su 2. avgusta 2. brigadu 35. divizije na području Ljubovo — Kuzmanovača ali su još istog dana protivnapadima Brigade vraćeni u svoja uporišta. Gubici Brigade bile su: 6 poginutih, 4 ranjena, 1 zarobljen i 2 nestala.

Knin — Drniš:

Jake neprijateljske snage napale su 1. VIII Razvođe i Oklaj (8 i 12 km s. z. Drniša). Poslije 55-satne borbe posada Razvođa je odbila napadaj.

2. VIII ponovljeni su napadaji, te je vjerojatno uporište Oklaj palo, dok je Razvođe obkoljeno. U Oklaju poginuo je zapovjednik jednog ustaškog zdruga dopukovnik Kečet.[9]

U čišćenju područja i. Knina i Drniša jedna partizanska »divizija« odbačena je dalje prema iztoku u Dinaru pl. U podhvatu na tom području palo je 113 partizana, 2 su zarobljena, ali se cieni da su gubitci mnogo veći.[10]

...

Jadranska obala:

Neprijatelj, koji je 2. VIII izvršio izkrcavanje na o. Korčuli uz podpomaganje zrakoplovstva, te 2 razarača i 7 brzih čamaca kao i 19 brodova za izkrcavanje, odbačen je protuudarom te istog dana se povukao oko 10.00 sati odvukavši sobom mrtve i ranjene.[11] Neprijateljski gubitci nisu mogli biti ustanovljeni. Vlastiti gubitci su neznatni: 1 njemački vojnik poginuo, a 7 ih je ranjeno.

U podhvatu na otocima izpred Šibenika podhvatne skupine nisu naišle na neprijatelja na o. Žirju. Uhićena su 4 sumnjivca i uništeno je nekoliko uređaja i čamaca, kojima su se služili partizani.

Djelat. vlast. zrakopl.:

28. VII zrakoplovstvo je napalo okolicu Gline i Jukinac (1 km s. i. Gline), gdje su partizani vršili žito. Uništeno je 6 vršalica, a partizanima su nanieti osjetljivi gubitci.

4. VIII naše je zrakoplovstvo izvršilo razviđanje zemljišta kod Bjelog Polja kraj Korenice, gdje je uočeno zemljište za slietanje, ali na njemu nije ništa primjećeno.

Osim toga vršilo je obskrbu strjeljivom posade u Daruvaru, te prienos tvoriva i novca, kao i prievoz vojničkih osoba.

---

[9] Ustaško uporište u Oklaju su uništile jedinice 19. divizije (vidi dok. br. 4).

[10] Vidi dok. br. 28.

[11] Odnosi se na savezničku akciju »Decompose II.« Ona je preduzeta u cilju uznemiravanja neprijatelja u Orebiću, Korčuli i Postrani (vidi tom VIII, knj. 2, dok. br. 154).

Djelat. nepr. zrakopl.:

30. VII neprijateljski lovci-bombarderi napali su bombama Drniš. 2 vojničara ranjena, šteta je neznatna.

Općenito:

Prilikom manjih djelatnosti i odbijanja neprijateljskih napadaja kod Varaždina, Koprivnice, Srba, D. Lapca, Kotor Varoši, Gackog, Bileća, Trebinja, Metkovića i Livna poginulo je 6 partizana, ranjeno 4 i zarobljeno 6. Vlastiti gubitci: 4 domobrana, 2 ustaše i 1 oružnik poginuli, a 10 ustaša i 3 domobrana ranjeni, dok su 2 domobrana zarobljena.

Osobitosti:

Zamjenik zapovjednika 6. lovačke pukovnije podpukovnik Ivčević, koji je bio zarobljen prigodom pada Teslića 10. VII. uspio je pobjeći iz zarobljeničtva i javio se u Banju Luku.

Događaji na želj. prugama:

Noću 2/3. VIII između ž. p. Gradec i Vrbovec naišao je na minu oklopni vlak. Izbačena su 2 štitna kola.[12]

3. VIII u 0157 sati između ž. p. Raštelica i Bradina (na pruzi Alipašin Most — Konjic) naletio je na minu teretni vlak. Tender je prevrnut, a 2 kola su izkliznula.

4. VIII u 0700 sati između ž. p. Sunja i Majur (na pruzi Sunja — Bos. Novi) naletio je na minu teretni vlak. Tender i 2 kola su izkliznula, a pruga je oštećena.[13]

5. VIII u 0118 sati između ž. p. Sunja i Blinjski Kut (na pruzi Sunja — Novska) naišao je na minu oklopni vlak. Izkliznula su 1 kola.[14]

2. VIII oko 0200 sati minirana je želj. pruga u dužini od 90 metara između ž. p. Komin i Rogotin (na pruzi Gabela — Metković — Ploče).

Noću 2/3. VIII minirana je želj. pruga na 19 mjesta između ž. p. Gradec i Vrbovec (na pruzi Dugo Selo — Križevci).[15]

Noću 4/5. VIII minirana je želj. pruga i oštećeno 7 tračnica između ž. p. Odra i Sv. Klara (na pruzi Zagreb — Sisak).[16]

---

[12] Vidi dok. br. 41.

[13], [14] i [15] Vidi dok. br. 41 i 72.

[16] Prugu su minirali dijelovi 3. diverzantskog bataljona uz sadejstvo dijelova Istočne grupe NOP odreda 10. korpusa (vidi dok. br. 41).

3. VIII u 1500 sati popravljena je i predana prometu želj. pruga Borovo — Dalj.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

BR. 111

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 6. AVGUSTA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA VRBOVSKO, OKLAJ I AUTOKOLONU NA CESTI SUNJA — KOSTAJNICA I O BORBAMA KOD KNINA I DRNIŠA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 219/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
6. VIII 1944 godine

I OBČI PREGLED:

Započeo je podhvat između r. Bosuta i Save.
Uspjeh u podhvatu kod Vrbovskog i u iztočnoj Bosni.
Oklaj (kod Drniša) povraćen.
Napadaj neprijateljskih zrakoplova na Gospić, Bugojno, Korčulu i Orebić, te brojni napadaji neprijateljskih lovaca-bombardera na želj. postaje i vlakove na pruzi Zavidovići — Sarajevo — Dubrovnik.

II PODRUČJA:

. . .

Sunja — Kostajnica:

Odbijen je napadaj partizana na samovozni povoz na cesti Sunja — Kostajnica. Ustaške i njemačke postrojbe potjerale su neprijatelja prema iztoku.[2]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 6/1—1, k. 41.

[2] Vidi dok. br. 8 i 109.

Ogulin:

Odbijeno je više neprijateljskih napadaja na Vrbovsko (16 km s. z. Ogulina).

Kod Vrbovskog poginula su ukupno 63 partizana, dok se cieni da ih je još 25 poginulo, 1 je prebjegao, a zaplienjeno je 40 pušaka i 14 strojosamokresa.[3]

...

Drniš — Knin:

Dielovi jedne partizanske »divizije«,[4] koji su prodrli u područje Drniša, odbačeni su nakon žilave borbe jugozapadno od Knina.

Uporište Oklaj (12 km s. z. Drniša), kojeg su 2. VIII bili zauzeli partizani oslobođeno je 3. VIII. Osim zapovjednika zdruga dopukovnika Kečeta poginulo je još 6 domobrana i 1 ustaša.[5]

...

Djelat. vlast. zrakopl.:

5. VIII naše je zrakoplovstvo izvršilo izviđanje zemljišta 4, 5 km s z. Morovića, gdje je uočeno uređeno neprijateljsko uzletište. Uzletište je napadnuto bombama i onesposobljeno.

Osim toga izvršilo je prienos tvoriva i novca te prievoz vojničkih osoba.

Djelat. nepr. zrakopl.:

30. VII oko pola noći neprijateljski zrakoplovi bombardirali su Korčulu na o. Korčuli, Orebić na poluotoku Pelješcu i Metković.

4. VIII oko 1530 sati 4 neprijateljska zrakoplova napali su bombama željezničke postaje Uskoplje i Hum kraj Dubrovnika. Šteta je neznatna, a žrtava nema.

Istog dana neprijateljski lovci-bombarderi bombardirali su Bugojno. Šteta je neznatna, a 7 vojnika je ranjeno.

4. VIII u jutro 6 neprijateljskih lovaca-bombardera napali su strojničkom vatrom vlakove i želj. postaje: Blažuj, Hadžići, Ilijaš, Podlugovi i Visoko, a na Ćatiće bacili su 6 bombi od 20 kg. Oštećen je 1 stroj i nekoliko vagona. Jedan domobran poginuo, 1 domobran i 4 građ. osobe ranjeni.

Istog dana isti zrakoplovi napali su strojničkom vatrom i uzletište Rajlovac.

---

[3] Vrbovsko su tada napadale jedinice 13. divizije (vidi dok. br. 31).
[4] Odnosi se na 20. diviziju 8. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 12 i 57).
[5] Vidi dok. br. 110.

Jedan napadački zrakoplov navodno je srušen u području Trnova 4. VIII.

4. VIII oko 10.00 sati 6 neprijateljskih bombardera bacili su oko 30 bombi na Gospić. Poginula je 1 žena, a ranjena 2 oružnika. Srušena je 1 kuća i nekoliko ih je oštećeno.

3. VIII neprijateljski zrakoplovi bacili su nekoliko bombi na Bihać. Šteta je neznatna, žrtava nema.

Općenito:

31. VII odbijen je napadaj partizana na jedan naš povoz kod Ripača. 3 uhvaćena partizana obješena su na licu mjesta zbog odmazde. 2 domobrana su ranjena.

1. VIII oko 2300 sati odbijen je napadaj jače skupine partizana na osiguranje puta Bihać — Bos. Petrovac. Neprijateljski gubitci nisu poznati, dok vlastiti iznose: 1 poginuo i 9 ranjenih domobrana.

2. VIII odbačeni su partizani s visova oko s. D. Hrastovac (3.5 km j. Sunje) uz 10 poginulih partizana. Plijen: 2 strojnice, 8 pušaka i 8 konja. Vlastiti gubitci: 1 poginuo.

U manjem sukobu s neprijateljem kod s. Vrebac (kraj Gospića) pao je 1 partizan. 2 domobrana su ranjena.

Osobitosti:

Noću 30/31. VII i 1. VIII partizani su u iztočnim kotarevima Vel. župe Vuka na raznim mjestima zapalili još 55 jutara pšenice.

Događaji na želj. prugama:

5. VIII u 0835 sati između ž. p. D. Vrba i Garčin (na pruzi Brod — Vinkovci) naletio je na minu teretni vlak. Stroj i 7 kola je izbačeno, a pruga oštećena.[6]

Istog dana u 0630 sati između ž. p. Dugo Selo i Prečec naišla je na minu motorna drezina. Pruga je oštećena.

6. VIII u 0120 sati kod ž. p. Prečec (na pruzi Dugo Selo — Banova Jaruga) naišao je na minu teretni vlak. Pruga je oštećena.[7]

5. VIII u 0750 sati između ž. p. Martijanec i Ludbreg naišao je na minu putnički vlak. Izbačena su 1 kola.

6. VIII u 05.55 sati u ž. p. Prikraj (na pruzi Dugo Selo — Križevci) naišao je na minu putnički vlak. Izkliznula su 3 kola.[8]

---

[6] i [9] Minu je postavio 1. diverzantski bataljon (vidi dok. br. 100).

[7], [8] i [11] Diverzije je izveo 3. diverzantski bataljon (Arhiv V.I.I. reg. br. 2—4, k. 121).

2. VIII u 04.00 sati partizani su porušili most dug 15 metara na želj. pruzi Našice — Osijek kod ž. p. Koška.[9]

4. VIII u 23.30 sati minirana je želj. pruga između ž. p. Sunja i Kostajnica.[10]

Noću 4/5. VIII partizani su minirali želj. prugu između ž. p. Ludina i Moslavina-Popovača (na pruzi Dugo Selo — Banova Jaruga)[11] te između ž. p. Desinec i Zdenčina na 28 mjesta i porušili 1 most na pruzi Zagreb — Karlovac.[12]

Iste noći partizani su teško oštetili jedan most između ž. p. Sunja i Blinjski Kut (na pruzi Zagreb — Sunja).

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

[10] Vidi dok. br. 72.

[12] Prugu su porušili dijelovi 2. diverzantskog bataljona i Turopoljsko-posavskog NOP odreda (vidi dok. br. 72).

BR. 112

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 7. AVGUSTA 1944. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ KOD KRAPINSKIH TOPLICA, OZLJA, VRBOVSKOG, KISTANJA I NA JADRANSKOJ OBALI OD ZADRA DO BIOGRADA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 220/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
7. VIII 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

Odbijeni napadaji na Vrbovsko i Ozalj.
Nastavlja se progon neprijatelja u Zagorju.
Odpočeo je usredotočeni napadaj na 2 neprijateljske »divizije« u iztočnoj Bosni.
Zauzeto je Kistanje (j. z. Knina).
Manji napadaji neprijateljskog zrakoplovstva.

II PODRUČJA:

Krapina:

3. VIII u podhvatu ustaških postrojbi kod Cigrovca (6 km s. s. z. Krapinskih Toplica) palo je 10 partizana, a 3 su ranjena.

4. VIII nastavljen je progon neprijatelja, koji uzmiče prema D. Bistri (14 km s. z. Zagreba).

Istog dana razviđački odjeli ustaša i hrvatsko-njemačkog oružničtva naišli su na jače partizanske snage[2] kod s. G. Jesenje (5 km s.s.i. Krapine). Partizani su protjerani prema sjeveru. Neprijateljski gubitci nisu poznati, dok vlastiti iznose: 7 ranjenih.

Noću 3/4. VIII partizani su prekopali cestu između Krapinskih Toplica i Tuheljskih Toplica.

Karlovac:

6. VIII u 01.00 sati partizani su napali posadu Ozlja sa svih strana. Napadaj je odbijen bez vlastitih gubitaka.

Zapaženo je prikupljanje jačih part. snaga u širem području Ozlja.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 7/1—1, k. 41.

[2] U Gornjem Jesenju su tada bili 1. i 3. bataljon Zagorske brigade (vidi dok. br. 23).

Vrbovsko:

Prigodom odbijanja opetovanih neprijateljskih napadaja na Vrbovsko palo je 26 partizana, a cieni se da ih je još 50 poginulo.[3]

...

Drniš:

Prigodom podhvata borbene skupine zauzeto je Kistanje (20 km j. z. Knina), koje je prolazno bilo u partizanskim rukama.[4]

...

Jadranska obala:

Prigodom podhvata na obali od Zadra do Biograda n/m te na otoku Ugljanu i Pašmanu zaplienjena su 92 čamca, kojima su se služili partizani.

Djelat. vlast. zrakopl.:

5. VIII pored već javljenog, naše je zrakoplovstvo izvršilo i bacanje promičbenih letaka nad Papuk pl. i u području Vlasenice.

6. VIII naše je zrakoplovstvo izvršilo oružano razviđanje s. Sirač i Maslenjača kraj Daruvara te izvršilo napad bombama i strojničkom vatrom na okolinu tih sela, gdje se nalaze partizani.[5]

Osim toga izvršilo je prienos tvoriva, strjeljiva, te prievoz voiničkih osoba.

Nadalje je bacalo promičbene letake nad Kozarom pl.

Djelat. nepr. zrakopl.:

31. VII oko 15.00 sati neprijateljski zrakoplovi napali su most kod Hana kraj Sinja bez učinka.

4. VIII neprijateljski zrakoplovi napali su strojničkom vatrom Butmir kod Sarajeva. Pojedinosti nisu javljene.

5. VIII u 12.20 sati neprijateljski lovci napali su teretni vlak između Rame i Jablanice (na pruzi Konjic — Mostar) i oštetili 2 stroja.

6. VIII u 11.00 sati neprijateljski lovci napali su putnički vlak kod ž. p. Ruma, onesposobili stroj i ranili 1 vojnika.

---

[3] Vidi dok. br. 31 i 111.

[4] Kistanje su 2/3. avgusta zauzeli Nijemci i ustaše. Dotada su to mjesto držale jedinice 19. divizije (vidi tom V, knj. 33, pregled dejstava jedinica 8. korpusa NOVJ u julu, avgustu i prvoj polovini septembra i Arhiv V.I.I., reg. br. 31—1/6, k. 1020).

[5] Na području Daruvara nalazile su se tada jedinice 6. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 34, 43 i 100).

Istog dana u 10.58 sati neprijateljski zrakoplovi onesposobili su stroj teretnog vlaka kod ž. p. Voganj.

Općenito:

Prilikom razviđanja kod Divosela kraj Gospića palo je 8 partizana, dok su 3 ustaše poginula i 2 ranjena.

Osobitosti:

Na Krndiji pronađeno je i uklonjena 71 mina s tekućim eksplozivom.

4. VIII u s. Črešnjevica kraj Pitomače uhvaćen je partizanski operativni častnik »komande mjesta« Pitomača, dok je 70 partizana uspjelo pobjeći.

Događaji na želj. prugama:

6. VIII oko 21.30 sati između ž. p. Staza i Šaš na pruzi Sisak — Novska naišao je na minu teretni vlak. Jedna kola izkočila, a jedna su oštećena.[6]

Istog dana oko 11.00 sati kod ž. p. Cirkvena na pruzi Križevci — Bjelovar naišao je na minu putnički vlak. Stroj i 3 kola su izklizli.[7]

Noću 6/7. VIII partizani su bacačima oštetili želj. prugu između ž. p. Novska i Rajić.[8]

6. VIII oko 21.10 sati minirana je želj. pruga između ž. p. Turopolje i Lekenik na pruzi Zagreb — Sisak.[9]

Istog dana između 04.00 i 05.00 sati minirana je želj. pruga između ž. p. Zorkovac i Ozalj na pruzi Karlovac — Ozalj.

4. VIII oko 23.45 sati partizani su minirali skretnice i zapalili postajnu zgradu u ž. p. Našička Breznica na pruzi Našice — Osijek.

6. VIII otvoren je promet putnika na pruzi Zagreb — Karlovac s prelaženjem kod ž. p. Desinec.

Isto tako od 1. VIII predana je prometu želj. pruga Vinkovci — Županja.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

---

[6] i [9] Vidi dok. br. 72.

[7] Minu su postavili diverzanti 3. diverzantskog bataljona (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

[8] Jedinice Posavskog NOP odreda napale su tom prilikom žandarmerijsku stanicu u Rajiću (vidi dok. br. 100).

BR. 113

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 8. AVGUSTA 1944. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ KOD VUKOVJA, DARUVARA, VRBOVSKOG, KNINA I NA PELJEŠCU[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 221/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

8. VIII 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Odbijeni su ponovni napadaji na Vrbovsko.

Uspješno se nastavlja podhvat u iztočnoj Bosni i u Zagorju.

Daruvar ugrožen od jakih partizanskih snaga.

Manji napadaji neprijateljskog zrakoplovstva.

II PODRUČJA:

Krapina:

Nastavlja se podhvat u području s. s. z. Krapinskih Toplica. Svi neprijateliski protu-napadaji su odbijeni. Pronađeno je 10 poginulih partizana.[2]

Daruvar:

7. VIII od 08.00 sati borbena skupina jednog našeg gorskog zdruga vodi ogorčenu borbu s neprijateljem u području s. Vukovja (6 km s. i. Daruvara) i Podbor. Batinjani (4 km s. s. i. Daruvara), gdje su partizani na juriš izbačeni iz utvrđenih postava.

Neprijateljski gubitci nisu još ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 4 poginula i 15 ranjenih.[3]

Opaženo je okupljanje jakih part. snaga u području Daruvara, koji je time ugrožen.

Prema izkazu prebjega sprema se napadaj na Daruvar 9. VIII u 02.00 sati.[4]

...

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 8/1—1, k. 41.

[2] Vidi dok. br. 112.

[3] Dijelovi 4. gorskog zdruga napali su iznenada jedan bataljon Brodske brigade u selu Vukovje i prisilili ga na povlačenje. Gubici bataljona bili su: 5 mrtvih i 8 ranjenih (vidi dok. br. 100).

[4] Na području Daruvara bile su tada grupisane jedinice 6. korpusa NOVJ (12, 28. i 40. divizija i dijelovi Zapadne grupe NOP odreda) (vidi dok. br. 100).

Ogulin:

Odbijeni su ponovljeni protu-napadaji partizana u području sjeveroiztočno Vrbovskog (16 km s. z. Ogulina) uz 63 poginula i 4 zarobljena partizana.[5]

Knin — Drniš:

Prilikom zauzimanja Kistanja (20 i 14 km j. z. Knina) palo je 26 partizana i zaplienjeno je više pušaka.[6]

Partizani[7] su potisnuti iz područja jugoiztočno Vrlike.

...

Jadranska obala:

Pojačana je napadačka djelatnost partizana na obalnom području i na poluotoku Pelješcu.[8]

Izviđački dielovi nisu naišli na neprijatelja na o. Korčuli i Braču.

Na otocima izpred Zadra zaplienjeno je još 18 čamaca, kojima su se služili partizani.

U Mljetskom kanalu u borbi između njemačkih i englezkih borbenih čamaca potopljen je 1 neprijateljski borbeni čamac.

5. VIII izkrcala se manja skupina partizana na otok Hvar. Borbe su u toku.

Djelat. vlast. zrakopl.:

7. VIII naše je zrakoplovstvo izvršilo oružano izviđanje s. Sirač i Maslenjača (8 km j. j. i. i 8 km s. i. Daruvara) i izvršilo napad bombama i strojničkom vatrom na okolinu tih sela.

Zatim je izvršilo izviđanje neprijateljskog uzletišta kod Voćina, koje su partizani nakon bombardiranja ponovno popravili. Izviđanjem i svjetlosnimanjem partizanskog uzletišta ustanovljeno je da uzletište kod s. Morovića još nije popravljeno.

Osim toga izvršilo je obskrbu strjeljivom posade Daruvara, te prenos tvoriva i prevoz vojničkih osoba.

Djelat. nepr. zrakopl.:

5. VIII dva neprijateljska zrakoplova s njemačkim oznakama otvorila su strojničku vatru na Sarajevo.

---

[5] Vidi dok. br. 31 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1/6, k. 1020.

[6] i [7] Odnosi se na dijelove 20. divizije (vidi dok. br. 12 i 57).

[8] Na navedenom području dejstvovali su tada manji dijelovi 26. divizije 8. korpusa NOVJ (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—33/4, k. 1103/I).

6. i noću 6/7. VIII bombardiran je Bakar. Pojedinosti još nisu javljene.

6. VIII oko 11.25 sati neprijateljski zrakoplovi napali su strojničkom vatrom vlak u ž. p. Sarvaš (na pruzi Osijek — Dalj) i onesposobili 1 stroj.

7. VIII neprijateljski zrakoplovi, koji su prelazili državnu granicu kod Osijeka, bacili su navodno 3 bombe kod mosta u Osijeku (viest iz Vinkovaca).

7. VIII jedan neprijateljski zrakoplov srušio se kod Ogulina. 4 člana posade izkočila su padobranima.

7. VIII na glavnoj pruzi Zagreb — Zemun neprijateljski lovci napali su sliedeće vlakove:

— teretni vlak u ž. p. Lipovljani;
— teretni vlak u ž. p. Novska;
— putnički vlak između ž. p. Novska i Rajić; i
— vojnički vlak u ž. p. Draganići. —

4 stroja su oštećena. Jedan ložač je poginuo a nekoliko putnika je ranjeno. Jedan napadački lovac srušen je kod Lipovljana.

5. VIII u 10.14 sati neprijateljski lovci onesposobili su strojni vlak između ž. p. Voganj i Ruma.

Općenito:

Doznaje se da je u borbama kod G. Vakufa 29. VII poginulo 7 domobrana i 9 je ranjeno (među njima poručnik Altaler i poručnik Božičevič). Zarobljen je satnik Josip Kumpf, a nestalo je 25 domobrana od kojih je vjerojatno veći broj poginuo.

5. VIII naišao je jedan naš samovoz na minu kod Janjče (22 km s. Gospića). Poginuo je satnik Mesić, 2 vojničara su ranjena.[9]

Na poluotoku Peliešcu partizani su napali njemačku obhodniu i ubili 3 vojnika.

Prigodom razviđanja kod Mlatova kod Drniša ubijena su 2 partizana, jedan je ranjen, a 3 englezka strojosamokresa su zaplienjena.

Događaji na želj. prugama:

7. VIII u 07.45 sati između ž. p. Blinjski Kut i Sunja naletio je na minu radni vlak. Stroj i 2 štitna kola izkliznuli. Pruga je oštećena, promet se vrši prelaženjem.[10]

7. VIII u 19.20 sati između ž. p. Novoselec-Križ i Ivanić-Grad (na pruzi Dugo Selo — Novska) naletio je

[9] Vidi dok. br. 97.
[10] Vidi dok. br. 72.

na minu teretni vlak. Izkliznuli su stroj i 1 kola, 2 kola su uništena, a 100 metara želj. pruge je oštećeno.[11]

7. VIII u 08.15 sati između ž. p. Ratkovica i Pleternica (na pruzi Nova Kapela-Batrina — Požega) naletio je na minu mješoviti vlak. Stroj i nekoliko kola su izkliznuli.

6. VIII popravljena je želj. pruga kod ž. p. Cirkvena (na pruzi Križevci — Bjelovar) i pruga predana prometu.

7. VIII popravljen je most na ž. pruzi između ž. p. Zdenčina i Jastrebarsko te je pruga Zagreb — Karlovac predana prometu.

7. VIII popravljena je želj. pruga između ž. p. Turopolje i Lekenik te Staza i Šaš, a željeznička pruga predana prometu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

[11] Prugu su minirali dijelovi 3. diverzantskog bataljona (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

BR. 114

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 9. AVGUSTA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA GUDOVAC, VRBOVEC, DARUVAR I MIKLEUŠ I O BORBAMA NA IVANŠĆICI, KOD VRBOVSKOG, KNINA, DRNIŠA, VRLIKE I NA PELJEŠCU[1]

VOJNIČKA TAJNA
9. VIII.

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 222/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
9. VIII 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Odbijen napadaj na Daruvar i Vrbovec.

Veliki uspjeh u podhvatu na Ivanšćici pl. i na području Doboj — Teslić.

Uspješno se nastavlja podhvat u iztočnoj Bosni.

Manji napadaji neprijateljskih zrakoplova na Petrovaradin, Mostar i želj. pruge.

II PODRUCJA:

Varaždin:

U podhvatu čišćenja u zapadnom dielu Ivanšćice pl., partizanski gubitci popeli su se na ukupno 73 poginula (1 partizanski »komandir«), dok je velik broj ranjen.[2]

Križevci:

Noću 5/6. VIII odbijen je napadaj partizana na posadu uporišta Gudovac kod Bjelovara uz 12 poginulih partizana. 2 domobrana su ranjena.[3]

Noću 7/8. VIII odbijen je napadaj odmetnika uz pomoć kozačkih postrojbi na Vrbovec (19 km j. z. Križevaca). Partizanski gubitci nisu poznati. Vlastiti: 1 ranjen.

Daruvar:

7. VIII oko 12.50 sati neprijatelj je izvršio žestok vatreni prepad na iztočne postave Daruvara topničkom,

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 9/1—1, k. 41.

[2] O gubicima jedinica Zagorske brigade u borbama koje su vođene prvih dana avgusta sjeveroistočno od Krapine (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 38—1/3, i 1—39/5, k. 551 A).

[3] Napad je izveo Moslavački NOP odred. Njegovi gubici bili su: 3 lakše i 7 teže ranjenih (vidi dok. br. 41).

bacačkom i pješačkom vatrom i ujedno pokušao probiti u mjesto, ali je odbačen te je pretrpio gubitke od 28 poginulih i 2 zarobljena. Plien: 9 pušaka, 1 p. o. puška i 500 naboja.

Vlastiti gubitci: 2 domobrana poginula i 22 ranjena.

Neprijatelj je dobro naoružan engleskim bacačima s dosta strjeljiva.[4]

Podr. Slatina:

3. VIII posada uporišta Mikleuš (12 km j. i. Podr. Slatine) morala se povući u D. Bukovicu (6 km j. i. Podr. Slatine) pred premoćnim neprijateljskim snagama.

Protuudarom uz pojačanje uspjelo je istog dana izbaciti neprijatelja iz Mikleuša.

Neprijateljski gubitci: 20 poginulih (1 zapovjednik »brigade«). Vlastiti gubitci: 6 poginulo i 2 ranjena.[5]

Ogulin:

U području Vrbovskog neprijatelj je uzmakao pretrpivši gubitke.[6]

Knin — Drniš:

Neprijateljski gubitci u području iztočno Knina i Drniša povisili su se na ukupno 145 poginulih.

Opaža se prikupljanje jačih part. snaga u području j. i. Vrlike.[7]

...

Jadranska obala:

Živahna neprijateljska djelatnost u području Stona na poluotoku Pelješcu.[8]

---

[4] Redakcija nije utvrdila koja je jedinica pokušala prodrijeti u Daruvar, ali se iz naređenja Štaba 6. korpusa NOVJ od 5. avgusta 1944. vidi da su 12. i 40. divizija dobile zadatak da izvrše mobilizaciju novih boraca u daruvarskoj kotlini, a 28. divizija da, dejstvima demonstrativnog karaktera prema Daruvaru i Badljevini, olakša izvršenje postavljenog zadatka (vidi dok. br. 14, 18, 34, 43 i 100 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 22—1, k. 473).

[5] Ustašku posadu u Mikleušu napale su jedinice Podravskog NOP odreda u zajednici sa jedinicama Artiljerijskog diviziona (opširnije o tome vidi dok. br. 100).

[6] O gubicima jedinica 13. divizije u borbama na području Vrbovskog od 1. do 5. avgusta (vidi dok. br. 31).

[7] Sjeveroistočno od Knina djejstvovale su tada jedinice 9. divizije, a istočno od Drniša i jugoistočno od Vrlike jedinice 20. divizije (vidi dok. br. 2, 12 i 57 u ovoj knjizi, tom V, knj. 33, pregled akcija i operacija 8. korpusa NOVJ iz septembra 1944. i operacijski dnevnik Štaba 9. divizije u Arhivu V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A).

[8] Vidi dok. br. 113.

Djelat. vlast. zrakopl.:

8. VIII naše je zrakoplovstvo uspješno napalo bombama i strojničkom vatrom odmetnike u okolici sela Sirač, Pakrani i Bijela (6—8 km j. i. Daruvara). Osim toga vršilo je obskrbu strjeljivom posade Daruvara, uz lovačku zaštitu, prienos pošte i prievoz vojničkih osoba.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Neprijateljski lovci-bombarderi izvršili su više napadaja na želj. pruge i teglenice na Dunavu.

Naknadno je javljeno da je 3. VIII osam neprijateljskih zrakoplova napalo strojničkom i topničkom vatrom tvornicu »Predović« i kratkovalnu krugovalnu postaju kod Zemuna, te jedan vršaći stroj u blizini. Šteta je neznatna. Žrtava nema.

7. VIII prilikom nadlietanja neprijateljskih zrakoplova preko Broda jedan oštećeni neprijateljski zrakoplov odbacio je svoj teret bombi, koje su pale na želj. prugu kod D. Vrbe.

Istog dana drugi jedan neprijateljski zrakoplov bio je također prisiljen odbaciti bombe kod Osijeka, koje su pale na gradsko područje. Šteta je neznatna.

7. VIII oko 11.00 sati neprijateljski zrakoplovi bacili su 9 bombi na Majur (predgrađe Petrovaradina). Srušene su 2 kuće. Žrtava nema.

Istog dana nekoliko neprijateljskih lovaca napali su strojničkom vatrom Mostar.

Općenito:

Neprijatelj nastavlja s miniranjem obskrbnih cesta.

6. VIII kod Đurđevca uhićen je 1 partizanski sudac, a njegov pratilac je ubijen.

Noću 6/7. VIII odbijen je napadaj partizana na jednu našu obhodnju na pruzi j. i. Siska, uz pomoć oklopnog vlaka. 2 domobrana su nestala. 1 strojopuška i 1 puška su izgubljeni.

Osobitosti:

Noću 3/4. VIII partizani su odveli 22 mužkarca iz s. Erd. Lekeniku, a noću 4/5. VIII i 5 vojnič. obveznika.

Događaji na želj. prugama:

6. VIII u 06.10 sati naletio je na minu oklopni vlak kod ž. p. Ostrožac (na pruzi Sarajevo — Dubrovnik). Izkliznula su 1 kola.

6. VIII u 06.00 sati na pruzi Gabela — Metković — Ploče odmetnici su napali jedan vlak strojničkom vatrom. Dvie osobe su ranjene.

7. VIII u 15.55 sati između ž. p. Brod i D. Vrba naletio je na minu jedan stroj i prevrnuo se.[9]

8. VIII u 07.00 sati između ž. p. Andrijevci i Strižívojna-Vrpolje naletio je na minu vojni vlak.[10]

K. D. I. Broj 222/44.

8. VIII u 22.10 sati između ž. p. Dugo Selo i Prečec naletila je na minu motorna drezina, te je izbačena. Pruga je oštećena i 3 osobe su ranjene.

8. VIII u 08.45 sati između ž. p. Prača i Renovica (na pruzi Sarajevo — Višegrad) partizani su napali teretni vlak koji je prije toga naišao na minu. Izkliznuo je stroj i 8 kola. Pomoćni vlak morao se povući pred neprijateljem.

9. VIII u 05.35 sati između ž. p. Greda i Sisak eksplodirala je mina pod kolima putničkog vlaka. Jedna kola su izkliznula, a pruga je oštećena.[11]

8. VIII minirana je želj. pruga između ž. p. Zdenčina i Desinec (na pruzi Zagreb — Karlovac).[12]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

[9] i [10] Mine su postavili borci 1. diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 100).

[11] i [12] Diverzije su izveli dijelovi 2. diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 72).

BR. 115

BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA OPERATIVNOG PODRUČJA VELEBIT OD 9. AVGUSTA 1944. ZAPOVJEDNIŠTVU 1. ZBORNOG PODRUČJA O BORBAMA U LICI JULA 1944. GODINE[1]

ZAPOVJEDNIČTVO
OPERATIVNOG PODRUČJA VELEBIT
Op. broj 101/taj. sa prib.
u Gospiću, dne 9. VIII. 1944.

Predmet: obća bojna relacija
za mjesec srpanj 1944.

Zapovjedničtvu I. zbornog područja »Glst.[2]« — Sastavak.

Savezno zapoviedi toga zapovjedničtva Glst. Br. 2250/taj od 22. prosinca 1943. dostavljam obću bojnu relaciju Operativnog područja Velebit u sliedećem:

1. srpnja 1944.

Raspored naših četa ovoga dana je sliedeći:

— stožer Zaveleb-a u Gospiću.

— stožer IV. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga (IV. S. D. Z.) u Gospiću.

IX. bojna IV S. D. Z. na osiguranju ceste Baške Oštarije — Karlobag i kao posada na otoku Pagu.

XIX bojna IV. S. D. Z. u Babinom Potoku, gdje se je povukla, poslie neuspjelog podhvata u području Turjanskog.[3] Ova je bojna pod neposrednim taktičkim zapovjedničtvom 392. pješačke divizije.[4]

XIXa) bojna IV. S. D. Z., kao posada u Brinju, pod neposrednim taktičkim zapovjedničtvom 392. pješačke divizije.[5]

XXXI. bojna IV. S. D. Z. na postavima: Rakići (904) — Rastići (16 — 20 km s. i. od Gospića).

XXXII. bojna IV. S. D. Z. na postavima: Rastići — Bunić (20 — 23 km s. i. od Gospića).

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br 7/1—83, k. 58.

[2] Glavnog stožera

[3] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 13.

[4] i [5] Vidi istorijat njemačke 392. legionarske divizije u Arhivu V.I.I., reg. br. 41/3, k. 74.

XXXIV. bojna IV. S. D. Z. na postavima: Široka Kula — Mileusnići (836) (10 — 15 km s. i. od Gospića).

Ove su tri bojne upotrebljene za osiguranje ceste Široka Kula — Bunić, jer se je još uvjek očekivao dolazak jedne njemačke bojne iz pravca Korenica — Bunić.

XXXV. bojna IV. S. D. Z. u Gospiću, jer je tek ovoga dana stigla iz Zagreba.

— stožer 3. posadnog zdruga u Gospiću.

I. bojna 3. posadnog zdruga na uporištu Bil. Novo Selo (5 km j. i. od Gospića).

III. bojna 3. posadnog zdruga u Gospiću i neposrednoj okolici, kao posada i osiguranje.

Posadna bojna »Otočac« u Otočcu i neposrednoj okolici, kao posada i osiguranje.

Doknadna bojna IV. S. D. Z. na osiguranju ceste od Perušića do Lešća.

— topničtvo:

bitnica gorskih topova 75 mm i vod haubica 100 mm u Gospiću.

bitnica gorskih topova 65 mm podieljena po oruđima na uporišta Bil. Novo Selo, Budak i Lički Novi.

— 3. sat bojnih kola P. T. S. u Gospiću.

— o —

U toku dana na svim postavima[6] nije bilo nikakovih promjena.

2. srpnja 1944.

Oko 10.00 sati, jedna skupina od 4 neprijateljska lovačka zrakoplova, napala je jednu našu preselicu na cesti Otočac — Gospić. Ovom prilikom uništena su dva teretna samovoza kod Špilnika (2 km j. i. od Otočca), a jedan teretni samovoz je teško oštećen kod Ličkog Osika (7 km s. i. od Gospića).

Ovom prilikom poginuo je 1 vozač samovoza, a ranjeni su 1 vozač samovoza, 1 domobran i 1 žena, koji su se vozili.

3. srpnja 1944.

Oko 02.00 sata, upućena je jedna sat doknadne bojne IV. S. D. Z. iz Janjče (10 km s. od Perušića) u razviđanje pravcem: Ramljane — Čanak — Kozjan (12 km s. — 12 — 14 km s. i. od Perušića). Kod sela Kozjana, došlo je do borbe sa jačim odmetničkim snagama, te se je sat morala povući ka Janjči.

[6] Položajima

Po podatcima dobivenim od jednog zarobljenog odmetnika, utvrđeno je, da se u području: selo Kozjan — Crni vrh, prikupljaju dvije brigade 35. partizanske divizije (II. i III.).

Naše čete nisu imale gubitaka.

Gubitci odmetnika 19 mrtvih i 1 zarobljen. Zaplienjene 4 puške.

Istovremeno sa ovim upućena je još jedna sat doknadne bojne IV. S. D. Z. iz Janjča u razviđanje ka selu Mlakvi (18 km s. s. z. od Gospića). Kod sela Mlakve, došlo je do sukoba sa jednom slabijom skupinom odmetnika, koji su se odmah povukli ka jugozapadu.

Naših gubitaka nije bilo.

Gubitci odmetnika 40 mrtvih (neprovjereno).[7]

— o —

Kako je poduzetim razviđanjima utvrđeno, da odmetnici prikupljaju jake snage u području sela Kozjan — Crni vrh (22 — 21 km s. i. od Gospića), a njemačka bojna, koja je očekivana iz pravca Korenice nije stigla, to su sve naše bojne sa osiguranja ceste Široka Kula — Bunić povučene u Široku Kulu (10 km s. i. od Gospića).

4. srpnja 1944.

U cilju uništenja odmetničkih snaga, koje su se prikupile u području: selo Kozjan — Crni vrh (22 — 21 km s. i. od Gospića) njemačka 392. pješačka divizija, zapoviedila je poduhvat u kome sudjeluju:

2 sati njemačke bojne »Krüger« pravcem: Babin Potok — Turjanski — Čanak (21 km i. — 23 — 25 km j. i. od Otočca).

XIX. bojna IV. S. D. Z. pravcem: Vrhovine — greben Medenog Dolca — selo Čanak (14 km i. — 19 — 25 km j. i. od Otočca).

1 sat doknadne bojne IV. S. D. Z. pravcem: Janjče — Ramljane — Vršak (382) — Goli Vrh — selo Čanak (10,5 — 12 — 11 — 10—12 km s.i. od Perušića).

XXXIV. bojna IV. S. D. Z. pravcem: Široka Kula — Glunčuša — Sv. Trojica — Kuzmanovača — Tromeđa (1037) — (10 — 11,5 — 14 — 19 —21 km s. i. od Gospića).

O neprijatelju su prikupljeni podatci, da se u području Kozjana i Crnog vrha, prikupljaju II. i III. brigada 35. partizanske divizije.[8] Nu kako je u toku noći primjećeno prebaciva-

[7] O gubicima jedinica 35. divizije vidi tom V, knj. 29, dok. br. 15.

[8] Na navedenoj prostoriji neprijatelju su pružili otpor dva bataljona 2. brigade i manji dijelovi 1. brigade 35. divizije (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 15).

nje izvjesnih snaga odmetnika ka Ljubovu, to je od strane ovog zapovjedništva izdata zapovied za nasilno razviđanje i to:

XXXI. bojna pravcem: Široka Kula — Senokos — Mileusnići — Čardak (942) — Crni vrh (1245) (10 — 14 — 15,5 — 17 — 22 km s. i. od Gospića), i

XXXII. bojna pravcem: Široka Kula — Vukava — Gradina (912) — Tepšanovac (825) — Konjski vrh (1128) (10 — 11 — 13 — 14,5 — 17,5 km s. i. od Gospića), sa zadaćom, da na ovome pravcu razviđaju i ujedno štite bok XXXIV. bojni u podhvatu ka Tromeđi.

Podhvat je počeo u 05.00 sati i tekao je po sliedećem:

2 sati njemačke bojne »Krüger«, nisu uobće naišle na jak odpor odmetnika, ali nisu stigle do sela Čanka, već su se zadržale u području Turjanskog, odakle su se vratile na polazne postave.

XIX bojna IV. S. D. Z., stigla je do određenog cilja bez ikakovog odpora, te se je povukla ka Vrhovinama, pošto je uhvatila vezu sa satom doknadne bojne i XXXIV. bojnom.

XXXIV. bojna IV. S. D. Z. i sat doknadne bojne IV. S. D. Z., također su dostigle određene ciljeve, bez ikakovog odpora, te su se po povlačenju XIX. bojne i one povukle i to:

Sat doknadne bojne ka Janjču, a XXXIV. bojna na postave: M. Čardak (696) — V. Čardak (698) — Lipova glava (671) (4 km s.i. — 3 km i. od Perušića), gdje je i zanoćila.

XXXI. i XXXII. bojna IV. S. D. Z., koje su imale u stvari zadaću samo razviđanje, naišle su kod Ljubova (18 km s. i. od Gospića) na jak odpor odmetnika, te su se poslie duže borbe, morale povući na svoje polazne postave.

Po izkazima jednog zarobljenog odmetnika, partizani su u toku noći sve svoje snage prikupili u području Ljubova, radi zaštite pravca ka Krbavskom polju.

U toku podhvata, naših gubitaka nije bilo.

Gubitci odmetnika: 1 zarobljen.

5. srpnja 1944.

Stanje bez promjene. U toku dana ništa naročitoga.

6. srpnja 1944.

Oko 15.00 sati, napala je jedna skupina odmetnika iz Divosela (5 km j. od Gospića) streljačku sat IV. S. D. Z. na postavima kod groblja s. od Kobiljače (5 km j. i. od Gospića). Poslie duže borbe, u kojoj su odmetnici upotrebili i bacače, isti su odbačeni ka Divoselu.

Naši gubitci: 1 poginuli i 2 ranjena ustaše.

Gubitci odmetnika: 18 mrtvih (nađeno).

7. srpnja 1944.

Oko 06.00 sati, neprijateljski lovački zrakoplovi, napali bombama i strojnicama Karlobag. Bačeno je nekoliko bombi, od kojih niti jedna nije pogodila cilj.[9]

Žrtava i štete nije bilo.

8. srpnja 1944.

U 02.00 sata, poduzeto je razviđanje ka Divoselu (5 km j. od Gospića), sa zadaćom da se ujedno osigura i košenje trave našem življu na ovom području.

U ovom razviđanju sudjeluju:

XXXV. bojna IV. S. D. Z. iz Gospića pravcem: Bilaj — Divoselo — Debela Gl. (756).

Streljačka sat IV. S. D. Z. iz Ličkog Novog, pravcem: Lički Novi — Kobiljače — Kamenjuša (607) (4,5 — 5 — 6 km j. i. od Gospića).

Razviđanje je izvršeno sa uspjehom i naše čete su zaposjele određene postave do 06.00 sati, te je ujedno i omogućeno košenje trave.

Oko 11.30 sati, odmetnici su u podnožju Velebita, a prema Divoselu prikupili jače snage, te su se naše čete po izvršenju dobivene zadaće, povukle na svoje postave.

Naši gubitci: 1 poginuli i 4 ranjena vojničara.

Gubitci odmetnika: 2 mrtva (nađena).

9. srpnja 1944.

Ovoga dana, pokušali su odmetnici napadajem sa cielom 35. partizanskom divizijom uz pomoć neprijateljskog zrakoplovstva, prekinuti vezu između Gospića i Otočca, a zatim napasti i sam grad Gospić.[10]

U ovoj borbi sa naše strane sudjeluju:

XXXI. i XXXII. bojna IV. S. D. Z., koje su držale postave u Širokoj Kuli, te 1 sat III. bojne 3. posadnog zdruga, koji je držao Zubar (701) (6 km s. i. od Gospića).

XXXIV. bojna IV. S. D. Z., koja je držala postave: M. Čardak (696) — V. Čardak (698) — Lipova glava (671) (4 km s. i. — 3 km i. od Perušića).

Doknadna bojna IV. S. D. Z., koja je držala postave za osiguranje ceste Perušić — Lešće, te

[9] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 126.

[10] Odluka Štaba 35. divizije bila je: »napasti neprijatelja na liniji Ribnik — Bilaj — L. Osik — Š. Kula — Perušić — Janjče, a ako se pruže pogodni uslovi pristupiti likvidaciji Gospića, koristivši sadejstvo avijacije težiti da se uništi što više neprijateljskih vojnika«. (Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 84.)

Dielovi seoske milicije u Perušiću i okolini.

Sa strane odmetnika sudjeluju:

I., II., III. brigada 35. partizanske divizije.

Jedna brigada iz 7. divizije (vjerovatno samo u početku napadaja, ali kasnije ne. Sudjelovanje ove brigade nije se moglo točno utvrditi).[11]

Više skupina neprijateljskih zrakoplova, koji su u toku cieloga dana nadletali Gospić i postave, gdje se je vodila borba i tukli naše čete bombama i strojničkom vatrom. Koliko je zrakoplova sudjelovalo, nije se moglo utvrditi, jer su neprekidno dolazili u skupinama od po 4 zrakoplova.

Sam napadaj je počeo u 06.30 sati i tekao je po sliedećem:

U 06.30 sati, neprijateljski lovački zrakoplovi napadaju bombama i strojničkom vatrom Gospić, u više navrata. Jednovremeno tuku zrakoplovi strojničkom vatrom postave XXXI. i XXXII. bojne u Širokoj Kuli (10 km s. i. od Gospića).

Jednovremeno sa zračnim napadajem, počinju odmetnici napadaj sa zemlje i to:

I. i III. brigada 35. partizanske divizije na Široku Kulu (XXXI. i XXXII. bojnu IV. S. D. Z.).

Napadaj je izvršen iznenada, s jakim snagama i podpomognut vatrom 1 gorskog topa, više teških bacača i brojnog automatskog naoružanja.

Naše bojne, dale su odpor sve do 10.00 sati, ali su se tada zbog neprijateljske nadmoći i zbog nedostatka streljiva, povukle na postave: Keserovac — Lički Osik — Marina glava (775) — Ravni vrh (748) (5,5 — 7 — 10,5 — 11 km s. i. od Gospića). Na pomenutim postavima, bojne su dale jaki odpor i uzpjele zadržati nastupanje odmetnika.

U 18.00 sati XXXI. bojna, koja je držala lievo krilo postava (Marina glava — Ravni vrh), protivno dobivenoj zapoviedi, povukla se je nazad na postave: Liščev vršak (736) — Antonića V. (745). Odmetnici su odmah zaposjeli Marinu glavu (775) i na taj način prekinuta je veza Gospića sa Perušićem.

Po padu mraka, XXXI. bojna produžila je povlačenje, i ako nije uobće bila napadnuta na novim postavima, ka Mušaluku (7 km s. s. i. od Gospića), te je došlo do skoro podpunog rasula bojne. Sva momčad iz obližnjih sela pobjegla je svojim kućama u Pazarište i Kosinj, tako da je u bojni ostalo svega oko 150 ljudi. Sa ovim ostatkom bojne krenuo je zapovjednik u potjeru za bjeguncima, tako da je ljevo krilo i bok XXXII. bojne, koja je držala postave kod Ličkog Osika, ostao podpuno otvoren.

---

[11] Na području Prijeboja nalazila se tada 4. brigada 7. divizije (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/10).

Odmetnici na ovom pravcu, nisu produžili nastupanje preko ceste Gospić — Perušić, te je XXXII. bojna ipak mogla održati svoje postave.

Oko 19.00 sati, odmetnici su izvršili jak pritisak u pravcu: Zubar (701) — Budak (6 — 4,5 km s. i. od Gospića), na postave 1 sati III. bojne 3. posadnog zdruga na postavima kod Keserovca, te je na taj način most na r. Lici kod sela Budaka bio jako ugrožen. Da bi se osujetilo prekidanje veze kod Budačkog mosta, ubačena je u borbu ciela XXXV. bojna, koja je bila u pričuvi u selu Budaku.

U 21.00 sati, XXXV. bojna u jednom snažnom naletu povratila je postave kod Keserovca i odbacila odmetnike ka iztoku U 23.00 sata, bojna je zauzela i Zubar (701). Uslied mraka i pometnje u znakovima sa znakovnim nabojima, XXXV. bojna morala je oko 24.00 sati napustiti Zubar (701), jer je bila tučena od vlastitog topničtva.

Poslie ovog protuudara, admetnici nisu više pokušali napadati postave kod Ličkog Osika i Keserovca.

Jednovremeno sa napadajem na Široku Kulu, poduzela je brigada 35. partizanske divizije iz područja Kuzmanovače (10 km s. i. od Perušića) na XXXIV. bojnu, koja je držala postave: M. Čardak (696) — V. Čardak (698) — Lipova glava (671) (4 km s. i. — 3 km i. od Perušića).

XXXIV. bojna izdržala je ovaj napadaj i posle oštre borbe uspjela je oko 10.00 sati odbaciti neprijateljsku brigadu ka iztoku, te odmah poduzela pokret u pravcu Široke Kule, da bi bočnim napadajem olakšala stanje kod XXXI. i XXXII. bojne.

Ovaj pokušaj je zakasnio, jer su se XXXI. i XXXII. bojna već povlačile sa postava kod Široke Kule.

U 11.00 sati, jedna skupina odmetnika (nije utvrđeno koja postrojba), napala je postave milicionera na Konjskom Brdu (2,5 km s. i. od Perušića), koji su se povukli u sam grad. Na ovaj način neposredno je ugrožena pozadina XXXIV. bojne, koja se je žurno morala povući na postave: Lipova glava (671) — selo Lipova Glavica (3 km i. od Perušića), gdje je uhvatila vezu sa dielovima XXXI. bojne na Ravnom vrhu (748).

U 18.00 sati, uslied povlačenja XXXI. bojne, morala se je povući i XXXIV. bojna na postave: Vučjak (747) — Grabovača (772) (2,5 km j. z. od Perušića).

Odmetnici su provalili u Perušić, ali se u njemu nisu mogli zadržati uslied jake vatre sa naših postava jugozapadno i zapadno od grada, te su se odmah povukli ka Konjskom vrhu, gdje su ostali u toku noći.

Gubitci naših četa: 3 poginula i 6 ranjenih. Broj nestalih nije se mogao utvrditi, uslijed rasula XXXI. bojne.

Gubitci odmetnika: 8 mrtvih (brojano) i 1 zarobljen.

U 10.00 sati, jedna jaka skupina odmetnika izvršila je napadaj na uporište Ribnik (9 km j. i. od Gospića). Naša posada — 2. sat I. bojne 3. posadnog zdruga — morala se je povući uslied neprijateljske nadmoći u broju i oružju.

Odmetnici su zauzeli selo Ribnik i opljačkali nešto stoke.

Naši gubitci: 2 poginula i 2 ranjena domobrana.

Gubitci odmetnika nepoznati.[12]

10. srpnja 1944.

U 02.30 sata, odmetnici poduzimaju ponovo napadaj na postave XXXII. bojne kod Ličkog Osika, sa namjerom odbacivanja iste ka selu Budaku.

Podpomognuta jakom vatrom naših bitnica, XXXII. bojna uzpjela je održati postave, te su se odmetnici oko 04.00 sati povukli ka Širokoj Kuli.

U 05.00 sati, naše čete prikupljene u toku noći, prelaze u protunapadaj.[13]

— XXXV. bojna sa postava kod Keserovca (5,5 km s. i. od Gospića), napada na Zubar (701) (6 km s. i. od Gospića), sa zadaćom da zauzme Zubar (701), pa zatim nastupanjem u pravcu: Crni vrh (786) — Vršak (840) — Preka str. (570) — Vukava, odbaci neprijatelja sa ovih postava i olakša XXXII. bojni nastupanje ka Širokoj Kuli.

Prvi dio zadaće izvršila je bojna uspješno i oko 08.00 sati zauzela je Zubar (701), te produžila napadaj ka Crnom vrhu (786). Usled slabe veze i težkog osmatranja, topničtvo je moralo prekinuti vatru za pomaganje napadaja XXXV. bojne, jer su se naši dielovi pomiešali sa odmetnicima i gustim šumarcima.

Ovaj zastoj topničke vatre izkoristili su odmetnici i u jednom snažnom protunapadaju odbacili XXXV. bojnu sa Zubara (701) na njene polazne postave kod Keserovca.

Na ovim postavima ostala je bojna sve do 16.00 sati, kada je zauzeta Široka Kula.

— XXXII. bojna, koja je držala postave kod Ličkog Osika, poduzima u 05.00 sati pokret sa 2 sati ka sjeveru, u cilju hvatanja veze sa XXXIV. bojnom. U 07.00 sati, uhvaćena je veza sa XXXIV. bojnom na Vučjaku (747), te ove dvije sati skreću na iztok i napadaju Marinu glavu (775).

Uz pomoć topničtva i bojnih kola iz Ličkog Osika, ove dvije sati, zauzimaju oko 13.00 sati na juriš Marinu glavu (775).

[12] Ribnik su napali dijelovi Zadarskog NOP odreda (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 84).

[13] Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 85.

Odmah po padu Marine glave (775), ciela XXXII. bojna poduzima napadaj ka Širokoj Kuli i zauzima je u 16.00 sati.

U 16.30 sati, odmetnici prikupljaju jake snage prema Širokoj Kuli i XXXII. bojna prisiljena je povući se na postave: Marina glava (775) — Lisina (748) — Glunčuša (10 — 11,5 km s. i. od Gospića).

Čim je zauzeta Široka Kula, upućena je XXXV. bojna, sa svojih postava kod Keserovca u pravcu Široke Kule, kao pojačanje XXXII. bojni za održanje postava.

U 20.00 sati, po dolasku XXXV. bojne, ponovo se poduzima napadaj na Široku Kulu. Odmetnici se povlače ka jugoiztoku i iztoku, a naše čete posjedaju postave: k. 773 (2 km s. i. od Široke Kule) — Miloševac (663) — Preka str. (570) (2 km j. i. od Široke Kule).

Na ovim postavima su i zanoćile XXXII. i XXXV. bojna.

— XXXIV. bojna sa postava: Vučjak (747) — Grabovača (772), napada pravcem: Perušić — selo Lipova Glavica — Glunčuša, sa zadaćom, da odbaci odmetnike na ovom pravcu i uhvati vezu sa XXXII. bojnom kod Široke Kule.

Ova bojna podpuno uspjeva u svome napadaju i već u 10.00 sati zauzima Perušić, te produžava nastupanje određenim pravcem. Oko 14.00 sati, hvata vezu sa XXXII. bojnom. Na ovaj način, postignut je veliki uzpjeh, jer su odmetničke snage podpuno razdvojene.

Brigade 35. partizanske divizije su podpuno razdvojene, te se povlače:

I. ka Crnom vrhu (22 km s. i. od Gospića),

II. ka Krbavskom polju, a

III. i stožer divizije na jug ka Srednjoj Gori (23 km j. i. od Gospića). Pred našim četama, ostale su samo jake zalaznice, koje štite odstupnicu glavnih snaga.

Prilikom zauzimanja Perušića, uhvaćena je veza sa XXXI. bojnom, koja je 9. srpnja bez ičijeg znanja krenula ka Pazarištu, radi prikupljanja bjegunaca. Ova je bojna odmah upućena u pravcu Janjča, radi hvatanja veze sa Doknadnom bojnom IV. S. D. Z. i uzpostavljanja prometa na putu Perušić — Otočac.

Dobivenu zadaću bojna je izvršila i veza je uzpostavljena oko 12.00 sati.

Iztoga dana oko 04.00 sati, upućene su XIX. bojna IV. S. D. Z. i jedna njemačka bojna[14] iz Vrhovina i Babinog Potoka pravcem: Turjanski — Kuzmanovača — Podovi (28 — 19 — 15 km s. i. od Gospića), za zadaćom, da napadnu odmetničke snage sa boka i na taj način olakšaju stanje kod naših postrojbi.

[14] Odnosi se na Izviđački odred njemačke 392. legionarske divizije (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 27 i 85).

Ove bojne su krenule u određeno vrieme, ali nisu se držale određenog pravca, već su skrenule i istoga dana oko 15.00 sati stigle u Perušić, gdje su se zadržale na odmoru i prenoćištu.

Naši gubitci: 2 poginula, 1 nestao i 16 ranjenih.

Gubitci odmetnika: 21 mrtav (brojani) i 2 zarobljena. Zaplienjeno: 1 strojopuška i 9 pušaka.

Na strani odmetnika surađivalo je neprijateljsko zrakoplovstvo, koje je u toku cieloga dana nadlietalo područje borbe, a u 15.15 sati, bombardiralo Gospić.

Od bombardiranja grada nanešene su samo manje štete zgradama, dok žrtava nije bilo.

Strojničkom vatrom, oboren jedan neprijateljski lovački zrakoplov, koji je pao kod sela Medka (15 km j. i. od Gospića).

11. srpnja 1944.

Podhvat poduzet 10. srpnja nastavlja se.

— XXXI. i XXXV. bojna IV. S. D. Z. produžavaju poduzeti napadaj na odmetničke postave sjeveroistočno i jugoistočno od Široke Kule, ali sa slabim uspjehom, jer se kod naših četa osjeća veliki nedostatak streljiva. Svo streljivo iz skladišta izdato je četama u toku 9. i 10. srpnja, a ove su u borbama tih dana utrošile velike količine istoga.

Napadaj se izvodi u glavnom uz pomoć topničke vatre, te ove bojne do 15.00 sati zauzimaju: selo Nikšići (3 km s. i. od Široke Kule) i Vršak (840) (2 km j. i. od Široke Kule). Dalje napredovanje nije bilo moguće uslied nedostatka streljiva.

— XXXIV. bojna, održavajući stalnu vezu sa XXXII. bojnom nastavlja napadaj u pravcu Podova (9 km i. od Perušića) i zauzima ih do 14.30 sati. Tu se zadržava, jer joj dalje nastupanje nije bilo moguće uslied zastoja kod XXXII. bojne.

U 15.00 sati, dobiveno je potrebno streljivo od 392. pješačke divizije i odmah je izvršena popuna postrojbi.

Dalje nastupanje XXXII., XXXV. i XXXIV. bojne nije vršeno jer se je čekalo, da XIX. bojna IV. S. D. Z. i njemačka bojna »Krüger« iz Perušića dostignu visinu naših bojni.

— XIX. bojna IV. S. D. Z. i njemačka bojna »Krüger«[15] krenule su iz Perušića u 15.00 sati i to:

XIX. bojna pravcem Perušić — Lipova glavica — Nikšići — Gradina (912) (13 km s. i. od Gospića), a

Njemačka bojna »Krüger« pravcem: Perušić — Sv. Trojica — Tepšanovac (852) (14,5 km s. i. od Gospića).

Nastupanje ovih bojni izvršeno je bez odpora odmetnika i u 19.00 sati XIX. bojna IV. S. D. Z. zauzima Gradinu (912), a

[15] Riječ je o 1. bataljonu 846. puka njemačke 392. legionarske divizije (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 41/3, k. 74).

njemačka bojna »Krüger«, kojoj se je pridružila i XXXIV. bojna IV. S. D. Z. kod Podova, dostižu oko 19.30 sati Tepšanovac (852), ali ga nisu mogle zauzeti uslied jakog odpora odmetnika.

Po dostignuću ove crte, sve su bojne zanoćile na istoj, te je dobivena i zapovied 392. pješačke divizije za produženje podhvata.

— XXXI. bojna IV. S. D. Z., koja je prethodnog dana bila upućena za uzpostavljanje veze sa Doknadnom bojnom IV. S. D. Z. ka Janjču, povučena je u Lički Osik, kao pričuva.

Gubitci naših četa: 1 ranjen u borbi i 8 ranjenih nesretnim slučajem uslied nepažljivog rukovanja ručnom bombom.

Gubitci odmetnika: 7 mrtvih (brojano).

— o —

U 08.00 sati, neprijateljski zrakoplovi napali su luku Karlobag i tom prilikom potopili 2 njemačka čamca za izkrcavanje. Gubitci njemačkih četa: 4 mrtva, 4 nestala i 3 ranjena vojnika.

12. srpnja 1944.

U nastavku podhvata, a prema zapovieđi 392. pješačke divizije, sve čete podieljene su u dvije skupine.

— Skupina »Krüger« (njemačka bojna Krüger i XXXIV. bojna IV. S. D. Z.), sa zadaćom nastupanja pravcem: Tepšanovac (852) — Podlapac (14,5 — 19 km s. i. od Gospića), te na taj način odsieče odstupnicu III. brigadi 35. divizije ka Krbavskom polju i spajanje sa II brigadom.

— Skupina »Mesić« (XIX., XXXII. i XXXV. bojna IV. S. D. Z.), sa zadaćom nastupanja pravcem: Gradina (912) — Mederovac (999) — Dimića vrh (830) — Vrebac (13 — 11 km s. i., 10 km s. i. i. — 10 km j. i. i. od Gospića), te potiskuje pred sobom dielove III. brigade, nabacujući je ka crti G. Ploča — Udbina, koje su u vlasti njemačkih četa i četnika suboraca.

— Dalje vođenje podhvata, po nalogu divizije, preuzima zapovjednik 846. pješačke pukovnije.

Produženje podhvata je u 04.00 sata i tekao je po sliedećem:

— Skupina »Krüger«, iz nepoznatih razloga, nije mogla zauzeti Tepšanovac i produžiti određenim pravcem, već je skrenula podpuno ka iztoku i u toku dana dostigla Bunić!

— Skupina »Mesić«[16] u svome nastupanju određenim pravcem, potiskivala je odmetnike pred sobom i već u 14.00 sati, dostiže crtu: Barlete — Tunjevačka gl. (671) — Škadrica — Me-

[16] Odnosi se na 19. ustašku bojnu (bataljon) čiji je komandant bio kapetan Mesić. 5. avgusta 1944. on je naišao automobilom na minu kod sela Janjče i pritom poginuo (vidi dok. br. 113).

dena str. (7,5 — 10 km i. — 11 km s. i. od Gospića). Ovim pokretom onemogućeno je prebacivanje odmetničkih skupina preko r. Jadove na zapad, te im je prietilo podpuno uništenje ili bar razpršavanje.

Na ovoj crti, međutim, dobila je skupina »Mesić« zapovied da pokret ka jugu obustavi i sa svim bojnama krene na sjeveroiztok u pravcu sela Jagodnje (19 km s. i. od Gospića).

Zapovied je izvršena, skupina »Mesić« je primienila pravac nastupanja, a III. brigada 35. partizanske divizije, ostala je slobodna.

Uzrok ovakovog rada je vjerovatno namjera njemačkog zapojvednika, da što prije izbije na Krbavsko polje.

Gubitaka naših četa u ovom nastupanju nije bilo.

Gubitci odmetnika nisu mogli biti utvrđeni.

13. srpnja 1944.

U nastavku podhvata od 12. srpnja, bojne skupine »Mesić« u toku cieloga dana vrše pokret ka novoodređenom cilju, kroz veoma težko zemljište. Povremeno je dolazilo do borbe sa manjim skupinama odmetnika, vjerovatno zalaznicama II. brigade 35. divizije.

Sa ovom skupinom težko je održavanje veze u toku cieloga dana, uslied nagle promjene pravaca, te se nisu mogle blagovremeno poduzeti mjere za postavljanje novih veza.

Ribnik (9 km j. i. od Gospića): po izvršenoj promjeni pravca nastupanja skupine »Mesić«, jedna skupina od oko 80 odmetnika, sa dosta težkog naoružanja, prebacila se je kod sela Vrebca (10 km j. i. i. od Gospića) preko r. Jadove i u 01.30 sati napala selo Ribnik, opljačkala stoku i zapalili 16 kuća.

Ova skupina odmetnika pripadala je odredu »Plavi Jadran« te se po izvršenoj pljački povukla u područje sela Počitelja (12 km j. i. od Gospića).

14. srpnja 1944.

Podhvat ka Krbavskom polju ovoga je dana u glavnom završen. Naše čete izbile su na zapadnu ivicu istoga i zaposjele crtu: Kozarica — Bunić — Salamunić — Čorkovo Selo — Brdine (736) — Vjenac (839) — Ljutica (984).

Nikakav dalji pokret nije poduzet, osim razviđanja slabijim dielovima u pravcu sela Debelog Brda (5 km j.i. od Bunića).

Ovim zadržavanjem naših četa i izvršenom promjenom pravca dne 12. srpnja odmetnici su dobili u vremenu i prikupili svoje brigade i to:

I. brigada u području sela Čanak (23 km s. i. od Gospića).

II. brigada u području Šeganovca i Korenice (14 — 11 km s. i. od Bunića).

III. brigada i stožer divizije u području Srednje Gore (23 km j. i. i. od Gospića).

Razpored veoma neugodan za naše postrojbe, koje drže jednu crtu i ništa ne poduzimaju.

Gubitci naših četa u drugom dielu ovog podhvata: 2 mrtva i 8 ranjenih.

Gubitci odmetnika: 30 mrtvih (brojano), 4 zarobljena. Zaplienjeno: 1 protuoklopni top (neizpravan), 7 strojopušaka, 25 pušaka i nešto streljiva.

15. srpnja 1944.

Oko 01.00 sati, jedna jača skupina odmetnika (po nepotvrđenim podatcima ciela I. brigada 35. divizije) napala je XXXI. bojnu IV. S. D. Z., koja je osiguravala put Široka Kula — Bunić.[17]

Napad je izvršen u području sela Rastića (3,5 km z. od Bunića) te XXXI. bojna, koja je bila jako razvučena, nije mogla izdržati. U prvom sukobu, bojna je bila razcjepljena i povukla se jednim dielom ka Buniću, a jednim dielom ka Širokoj Kuli.

Da bi se odmetnici protjerali i oslobodila cesta Široka Kula — Bunić, upućena je XXXV. bojna IV. S. D. Z. sa postava kod Salamunića (3 km j. od Bunića). Ova bojna je međutim odmah u početku izvršenja dobivene zadaće zapala u jaku unakrstnu vatru između dielova I. brigade sa sjevera i III. brigade sa juga, koje su izgleda imale namjeru spojiti se.

Tek kada je ova bojna zapala u veoma težak položaj, upućene su i ostale bojne sa postava na zapadnoj ivici Krbavskog polja u napadaj.

Bojne su stigle blagovremeno, te je neprijatelju spriečeno sjedinjavanje i brigade su sa velikim gubitcima odbačene na pravce odakle su i došle.

Gubitci naših četa: 2 mrtva i 22 ranjena.

Gubitci odmetnika: 56 mrtvih (brojano). Zaplienjeno: 4 strojopuške i 26 pušaka.[18]

Sa ovim napadajem odmetnika podhvat je podpuno završen i po nalogu 392. pješačke divizije čete su zauzele razpored:

XXXI. bojna kod Nikšića (12 km s. i. od Gospića),

XXXII. bojna na Tepšanovcu (852) (14,5 km s. i. od Gospića),

XIX. bojna kod Rakića (16,5 km s. i. od Gospića).

XXXV. bojna kod Vukmirovića (17 km s. i. od Gospića),

XXXIV. bojna i njemačka bojna Krüger na Crnom vrhu (21 km s. i. od Gospića).

---

[17] i [18] Prva brigada 35. divizije napala je ustaše na liniji Srdari — Čardak — Obsenica (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 87)

Dalje namjere njemačkog zapovjedničtva nisu poznate.

Senj: neprijateljski zrakoplovi su u tri navrata napali luku Senj bombama i strojnicama. Prilikom ovih napadaja, potopljen je oko 10.30 sati povojničeni brodić »Bogu Hvala«, koji je bio natovaren sa oko 15.000 kg hrane za naše čete.

Žrtava nije bilo.

Otočac: oko 12.00 sati, neprijateljski lovački zrakoplovi uništili su kod Janjča 2 teretna samovoza, koji su prevozili streljivo za naše čete na postavima.

Samovozi su uništeni. Ljudskih žrtava nije bilo.

Otok Pag: oko 22.30 sata, naša dva motorna čamca za nadzor obale, naišla su u visini Novalje na jednu odmetničku braceru, koja je vjerovatno prevozila hranu.

Bracera je napadnuta i poslie kraće borbe potopljena strojničkom vatrom.

Naši gubitci: 1 poginuli i 1 ranjeni vojničar.

Gubitci odmetnika: potopljeni brod i nestali članovi posade (oko 15 do 20 ljudi).

16. i 17. srpnja 1944.

Stanje bez promjene. Na postavima ništa naročitoga.

18. srpnja 1944.

Po nalogu 392. pješačke divizije, izvršena je promjena u razporedu naših postrojbi:

XIX. bojna IV. S. D. Z., vraćena je u Babin Potok.

XXXV. bojna zaposjela je postave kod Široke Kule (10 km s. i. od Gospića).

XXXI., XXXII. i XXXIV. bojna povučene su u Gospić, jer su dobile zadaću, da dne 19. srpnja osiguraju put njemačkoj bojni Krüger, koja toga dana odlazi u Gračac.[19]

19. srpnja 1944.

Pošto su dobiveni podatci, da se u području Divosela (5 km j. od Gospića) i Počitelja (12 km j. i. od Gospića), pored domaćih partizana, prikuplja i odred »Plavi Jadran«, poduzet je podhvat, radi uništenja odmetnika.

U podhvatu sudjeluju:

XXXI., XXXII. i XXXIV. bojna IV. S. D. Z. pravcem: Medak — Bogunica (706) — Bukova gl. (765) — Razbojna draga

[19] Bojna Krüger (1. bataljon 846. legionarskog puka) uzeta je tada privremeno (po naređenju njemačkog 15. brdskog armijskog korpusa) iz sastava Puka i stavljena pod komandu 373. legionarske divizije radi obezbeđenja puta Gračac — Knin (Arhiv V.I.I., reg. br. 41/3, k. 74).

(826) — Pećski K. (810) — Bukova gl. (655) (18 — 16,5 — 12,5 km j. i. — 10—9,5 km j. od Gospića).

I. bojna 3. posadnog zdruga, ojačana sa streljačkim satom IV. S. D. Z. i 1 satom XXXIV. bojne IV. S. D. Z., pravcem: Rizvanuša — Šarića glav. (756) — M. Orlja (689) — Bukova gl. (655) (8 — 9 km j. i. — 9 — 10 km j. od Gospića).

Namjera je bila, da se poslie izvršenog spajanja obih skupina na Bukovoj gl. (655), okrene ka sjeveroiztoku i pročisti područje Divosela (5 km j. od Gospića).

Podhvat je počeo u 08.00 sati i tekao je po sliedećem:

XXXI., XXXII., XXXIV. bojna IV. S. D. Z., odmah u početku pokreta, dobila je jak odpor odmetnika na postavima: Gola gl. (635) — Bukova gl. (705) (14 — 16,5 km j. i. od Gospića). Poslije kratke, ali oštre borbe, odmetnici su razbijeni i u neredu se povlače ka Velebitu, a bojne produžavaju nastupanje određenim pravcem, bez ikakovog odpora.

Po zauzeću Razbojne drage (826), zapovjednik ove skupine, satnik Mesić, po osobnoj procjeni stanja i pošto nije imao više dodira sa odmetnicima, skreće i polazi pravo na Divoselo, u mjesto na Bukovu gl. (655).

Ovo skretanje sa određenog pravca dovelo je I. bojnu 3. posadnog zdruga u veoma težak položaj, jer je ostala osamljena i na veoma nepovoljnom zemljištu.

— Ojačana I. bojna 3. posadnog zdruga nastupa određenim pravcem, bez velikog odpora i oko 13.00 sati već podilazi Bukovoj gl. (655), gdje je trebala uhvatiti vezu sa skupinom, koja nastupa sa juga.

U tom času, odmetnici, koji su se povlačili pred tom skupinom, ostali su slobodni uslied skretanja XXXI., XXXII. i XXXIV. bojne sa određenog pravca, prikupljaju se i svim snagama napadaju čelne sati I. bojne, koje iznenađene u jako pošumljenom području počinju sa povlačenjem.

Ovo se prenosi i na druge sati, te se ciela bojna u 15.45 sati povlači na polazne postave u Rizvanušu.

Po podatcima dobivenim od zarobljenika, pred I. bojnom 3. posadnog zdruga bili su prikupljeni:

— ostatci 2 bataljona Zadarskog Odreda, oko 200 ljudi,

— terenske čete: Čitluk, Počitelj i Divoselo, sa ukupno oko 200 ljudi.

Gubitci naših četa: 1 domobran lakše ranjen, 1 krugovalna postaja uništena strojničkom vatrom.

Gubitci odmetnika: 56 mrtvih (brojano) i 3 zarobljena. Zaplienjeno: 2 strojopuške i 30 pušaka.

— o —

Po završenom podhvatu, izvršena je ponovna izmjena postava ustaških bojni:

XXXII. i XXXIV. bojna, preuzele su postave kod Široke Kule.

XXXI. bojna upućena je u Perušić, radi odmora i popune.

XXXV. bojna upućena je u Medak, gdje je trebala držati uporište, po nalogu 392. pješačke divizije.

20. srpnja 1944.

XXXV. bojna IV. S. D. Z., koja je po dobivenoj zapovjedi trebala posjesti i držati uporište Medak (15 km j. i. od Gospića), produžila je pokret i još istoga dana stigla u Lovinac, gdje je ostala. Pokret je izvršen bez ičijeg znanja i naloga, te je moglo imati težih posliedica po jednu njemačku obhodnju sa somovozima, koja je toga dana išla u Medak.

Zapovjednik bojne obtužen je za ovo dielo.

21. srpnja 1944.

U toku dana ništa naročitoga. Na postavima stanje bez promjene.

22. srpnja 1944.

U ranu zoru napali su odmetnici jakim snagama Vrhovine i Babin Potok (1 njemačka i naša XIX. bojna IV. S. D. Z.), te su poslije jake borbe uspjeli zauzeti Vrhovine.[20]

Njemačka bojna iz Vrhovina,[21] poduzetim jakim protunapadajem, uspjela je iste večeri povratiti mjesto, ali su odmetnici još uvjek zadržali postave neposredno južno od mjesta.

Uslied težkog stanja četa kod Vrhovina i Babinog Potoka, upućene su oko 10.00 sati XXXII. i XXXIV. bojna S. D. Z. iz Široke Kule pravcem: Široka Kula — Kuzmanovača — Turjanski — sa zadaćom, da napadnu odmetnike s leđa i oslobode posade Vrhovina i Babinog Potoka neprijateljskog pritiska.

U svom pokretu naišle su XXXII. i XXXIV. bojna na jak odpor odmetnika u visini Turjanskog (28 km s. i. od Gospića). Poslie duže borbe, bojne su uspjele protjerati odmetnike, nanievši im osjetne gubitke, ali nisu mogle istoga dana pružiti pomoć četama u Vrhovinama i Babinom Potoku.

Za držanje postava kod Široke Kule, upućena je XXXI. bojna iz Perušica.

Gubitci naših četa: 2 ranjena.

---

[20] Vrhovine su oslobodile jedinice 35. divizije (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 83).

[21] U Vrhovinama se tada nalazio 3. bataljon 846. legionarskog puka (vidi tom V, knj. 29, dok. br. 83 i Arhiv V.I.I., reg. br. 41/3, k. 74).

Gubitci odmetnika: 45 mrtvih (neprovjereno). Zaplienjeno 12 pušaka.

23. srpnja 1944.

U nastavku borbe kod Babinog Potoka i Vrhovina, stigla su ovoga dana XXXII. i XXXIV. bojna, te oko 13.00 sati napale odmetnike s leđa, te ih poslije jake borbe razpršile i natjerale na neuredno povlačenje ka Korenici.

Gubitci naših četa: 3 poginula i 8 ranjenih njemačkih vojnika, 3 ranjena ustaše.

Gubitci odmetnika u borbama kod Vrhovina i Babinog Potoka: 60 mrtvih (brojano) i 19 zarobljenih.

Gospić: u 15.45 sati, neprijateljski lovački zrakoplovi, napali su Gospić bombama i strojnicama. Bačeno je 8 bombi.

Poginuo je pukovnik Brkić Dragutin, zapovjednik 3. posadnog zdruga i ranjeno još 7 osoba.

Zapaljene su 2 kuće, a 1 porušena.

24. srpnja 1944.

Stanje bez promjene. Na postavima ništa naročitoga.

25. srpnja 1944.

Po završenom pohvatu kod Vrhovina i Babinog Potoka, vratila se je XXXIV. bojna na postave kod Široke Kule, a XXXII. bojna zadržata je u Perušiću.

26. srpnja 1944.

Stanje bez promjene. Na postavima ništa naročitoga.

27. srpnja 1944.

Oko 13.45 neprijateljski lovački zrakoplovi napali su Gospić. Bačeno je 8 bombi, a zatim je grad tučen jakom strojničkom vatrom.

Poginuo je 1 domobranski vodnik, ranjen 1 vojničar.

Zapaljeno je samovozno spremište IV. S. D. Z., gdje su uništena 2 ispravna samovoza i 4 samovoza, koji su bili na popravci. Više zgrada u gradu oštećeno je.

28. i 29. srpnja 1944.

Stanje bez promjene. Na postavima ništa naročitoga.

30. srpnja 1944.

Oko 15.40 sati, neprijateljski lovački zrakoplovi napali su Gospić. Bačeno je 8 bombi, a zatim tučeno iz strojnica.

Žrtava nije bilo. Oštećeno je nekoliko zgrada.

31. srpnja 1944.

Stanje bez promjene. Na postavima ništa naročitoga.

— O —

IZKUSTVA:

U toku ovog vremenskog razdoblja, u podhvatima poduzetim protivu odmetnika, izkustvo je potvrdilo činjenicu, da je jedini i najbolji način borbe sa odmetnicima napadaj.

Najbolji primjer jeste napadaj odmetnika dne 9. srpnja na Široku Kulu, gdje su uspjeli natjerati 3 naše bojne na povlačenje, dok su sliedećeg dana same dvije bojne, u protunapadaju, uspjele potisnuti i na povlačenje prisiliti te iste odmetničke snage.

NEDOSTATCI I GRIEŠKE:

Nedostatci kod naših postrojbi, u svakom pogledu veliki su:

— Stanje naoružanja je veoma slabo. Oruđa su stara i sa skoro upropaštenim cievima, tako da je iz njih skoro nemoguće točno gađati.

— Popuna streljivom teče sporo i uvjek u nedostatnim količinama, tako da se za vrieme podhvata, u najnezgodnije vrieme, moraju praviti zastoji i čekati popunu streljiva.

U skladištu, u pričuvi, uobće nema streljiva.

— Taborska oprema nedostatna je. Momčad većim dielom nema šatorskih listova, a velikom broju nedostaju i pokrivači. Ovo je veoma nezgodno, jer postrojbe ovog zapovjedničtva, mahom se nalaze na zemljištu, u podhvatima, te nema mogućnosti smještaja po zgradama.

— Dojavnog tvoriva ima veoma malo i svo je već upotrebljeno, tako da nema nikakove mogućnosti, da bi se mogla uzpostaviti neka nova brzoglasna veza.

Tvorivo, koje se nalazi na upotrebi već dvije godine, u takovom je stanju, da se u održavanju veze pokazuju stalne smetnje. Brzoglasi su neizpravni, žice su sa slabom izolacijom. Tražena popuna dojavnim tvorivom nije uobće dobivena.

— Odjećna oprema u slabom stanju. Ljetnja odiela, koja su kod momćadi, već su skoro poderana, a nema pričuvnih za zamjenu. Stanje cipelâ je još gore.

— Prehrana četa je slaba. Hrana se doduše dobiva redovito od njemačkih četa, ali u nedostatnim količinama. Osim toga, veći dio namirnica sastoji se iz konzervi, na koje naša momčad nije naučena.

U svim postrojbama se osjeća veliki nedostatak častnika i sposobnih dočastnika. Obećana popuna častnicima nije stigla.

— Brojčano stanje bojni je veoma slabo. Pojedine bojne se nalaze na zemljištu u podhvatima već dvije godine, a popuna nije uobće dobivena. Ima bojni, koje po brojčanom stanju predstavljaju u stvari samo ojačane sati.

— Stega kod momčadi je dosta popustila. Uzrok je u tomu što postrojbe nemaju dovoljno častnika, koji bi mogli voditi nadzor nad momčadi. Ono malo častnika, koje imamo, nije dovoljno stege.

Griešaka u ovome razdoblju nije bilo u pogledu taktičkog vođenja postrojbi u borbi.

Za poglavnika i za Dom spremni!

Zapovjednik, pukovnik
(Metikoš)
Metikoš

BR. 116

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 10. AVGUSTA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA KONČANICU I AUTOKOLONU NA CESTI BIHAĆ — KNIN I O BORBAMA KOD DARUVARA[1]

VOJNIČKA TAJNA
10. VIII.

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 223/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
10. VIII. 1944 godine

I OBĆI PREGLED:

Nastavlja se jak pritisak neprijatelja na Daruvar i okolne postave. Sve posade se hrabro drže i odbile su zahtjeve za predaju.

Uspješno se nastavlja podhvat u iztočnoj Bosni i Hercegovini.

Ponovni napadaj neprijateljskih zrakoplova na Bos. Brod i manji napadaji na željezničke objekte i preselice.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 10/1—1, k. 41.

II PODRUČJA:

Neprijateljski pritisak na Daruvar i okolne posade ne popušta.[2]

8. VIII napali su partizani jakim snagama uporište Končanica (8 km s. z. Daruvara) i zatražili predaju posade, što je ova odbila. Topničkom vatrom iz Daruvara pomaže se obrana Končanice.[3]

Nasilnim razviđanjem prema s. Gornji Đaruvar 8. VIII ustanovljene su jake neprijateljske snage naoružane s 2 topa i više bacača.[4] Pri tome je ranjeno 6 domobrana.

Noću 8/9. VIII jedna ustaška sat u sjajnom naletu probila se kroz obruč neprijatelja iz Badljevine u Daruvar pobivši 2 partizana.

9. VIII cieli dan neprijatelj je tukao Daruvar topničkom i bacačkom vatrom. Jedna žena i 1 diete poginuli, 11 građanskih osoba i 3 vojnika ranjeni.

Prilikom nasilnog izviđanja istog dana ustanovljene su jake neprijateljske snage u izgrađenim postavima sjeverno od Daruvara. Partizanski iztaknuti dielovi su protjerani. 15 partizana je poginulo, 5 pušaka, 2 samokresa i nešto ručnih bombi je zaplienjeno. 2 domobrana su ranjena.

Donji Lapac — Knin:

Odbijen je napadaj partizana na preselicu na cesti Bihać — Knin kod Srba. Ima štete i gubitaka. Pojedinosti nedostaju.[5]

...

Jadranska obala:

Odbijen je napadaj manje skupine partizana podpomognut neprijateljskim zrakoplovima na uporište iztočno Jablanca.

---

[2] Vidi dok. br. 100 i 113.

[3] Neprijateljska posada (6. satnija 4. gorskog zdruga) u Končanici nije bila napadnuta. Ona se predala bez borbe na pismeni poziv Štaba Čehoslovačke brigade, koja je podišla uporištu i spremala se da ga napadne (vidi dok. br. 100 i 113).

[4] U Gornjem Daruvaru su se nalazila dva bataljona 12. brigade (vidi dok. br. 100).

[5] U operacijskom dnevniku Štaba 9. divizije o tome piše: »7. VIII. 1944. — Četa i Udarna grupa III. d. u. brig. (dalmatinska udarna brigada — prim. red.) napala je neprijateljsku kolonu između Kupinova i Srba. Zapaljeno je 15 kamiona sa municijom, te jedan kamion sa benzinom. Oštećeno je 5 kamiona. Ubijeno je 30 nepr. vojnika, ranjeno 15 i zarobljena 2. Naši gubici: 2 ranjena druga.« (Arhiv V.I.I., reg. br. br. 56—2, k. 842 A.)

Jača razviđačka djelatnost naših skupina u području zapadno od Splita, te jugozapadno i jugoiztočno od Obrovca.

Djelat. vlast. zrakopl.:

9. VIII naše zrakoplovstvo izvršilo oružano razviđanje neprijateljskog uzletišta kod Zvečeva, koje nije pogodno za slietanje, zatim uzletišta kraj Voćina, na kome su primjećeni tragovi zrakoplova, pa je napadnuto bombama i onesposobljeno, te kod Grabovnice izt. Čazme kraj kojeg su bili razastrti padobrani i tvorivo. Sumnjiva mjesta napadnuta su strojničkom vatrom. Zadatke izvršio zapovjednik zrakoplovstva osobno.

Osim toga izviđalo je okolicu Daruvara i surađivalo s postrojbama na zemlji, bombardirajući i napadajući opažene neprijateljske dielove strojničkom vatrom.

Vršilo obskrbu strjeljivom i zdravstvenim tvorivom posade Daruvara, prienos novca i pošte, te prievoz vojničkih osoba.

Pored toga izvršilo je bacanje promičbenih letaka.

Naknadno se doznaje da je hrvatska posada jednog bunkera kod Lipovljana (kraj Novske) 7. VIII oborila strojničkom vatrom jedan neprijateljski zrakoplov, o kome je javljeno u dnevnom izvješću br. 221/44.[6]

Djelat. nepr. zrakopl.:

3. VIII četiri neprijateljska lovca napala su strojničkom vatrom uporišta Skočaj i Nebljusi na cesti Bihać — D. Lapac i ranili 2 građanske osobe.

4. VIII četiri neprijateljska zrakoplova napali su 2 vlaka kod Reljeva (na pruzi Sarajevo — Zenica) i ranili 4 osobe.

7. VIII bacili su neprijateljski zrakoplovi 3 bombe na Kamenicu kod Petrovaradina bez učinka.

7. VIII zarobljena su 2 člana posade srušenog neprijateljskog zrakoplova kod Ogulina, dok su ostali prebjegli partizanima.

9. VIII oko 12.20 sati 27 neprijateljskih zrakoplova ponovno su bombardirali Bos. Brod. Bačeno je oko 100 bombi od 230 kgr. Ima štete na željezničkim postrojenjima, cestama i u rafineriji »Standard«. Ljudskih žrtava nema.

9. VIII napali su neprijateljski zrakoplovi strojničkom vatrom putnički vlak u ž. p. Živaja (na pruzi Zagreb — Novska), i teretni vlak u ž. p. Dragalić (na pruzi Novska

[6] Vidi dok. br. 113.

— Brod). Oštećena su 2 stroja. 2 domobrana i 1 putnik su poginuli, a 6 osoba je ranjeno.

Općenito:

Prilikom razviđanja kod Netretića ubijena su 3 partizana, zaplijenjena 1 puška i 1 nosila.

Naknadno je javljeno da je prilikom odbijanja neprijateljskog napadaja na Bos. Petrovac 2. VIII palo 11 partizana, dok se cieni da ih je još 90 poginulo. Vlastiti gubitci: 1 vojnik poginuo, 6 ranjeno i 1 nestao. Izgubljene su 2 strojopuške, 1 puška, 1 samokres i 2 dalekozora.

Noću 5/6. VIII partizani su minirali cestu Skočaj — D. Lapac te se jedna mina rasprsnula u rukama partizana i razniela 6 — 8 partizana.[7] Prilikom vađenja tih mina poginula su 2 njemačka izobrazitelja. Izvađeno je 100 mina

Osobitosti:

9. VIII u 23.15 sati ubijen je u Mostaru pred svojom kućom general Šimić zapovjednik skupa oružanih snaga Hum — Dubrava. Pojedinosti nisu javljene.

9. VIII prilikom postavljanja mina na želj. prugu između Karlovca i Zagreba partizani su odveli 5 željezničkih radnika, jednog općinskog bilježnika i blagajnika.

Događaji na želj. prugama:

9. VIII u 20.25 sati između ž. p. Sunja i Blinjski Kut naletio je na minu brzi vlak. Stroj je izkliznuo. Žrtava nema.[8]

Istog dana u 23.37 sati između ž. p. Mraclin i Vel. Gorica (na pruzi Zagreb — Sisak) naletio je na minu putnički vlak. Izkliznula su 2 kola i pruga je oštećena.[9]

Istog dana u 07.45 sati na pruzi Varaždin — Ludbreg između ž. p. Jalžabet i Martijanec naletio je na minu putnički vlak. Dvoja kola su izbačena i pruga je oštećena.[10]

9. VIII kod ž. p. Kostajnica naletio je na minu radni vlak. 8 Niemaca je ranjeno.[11]

Istog dana između ž. p. Sunja i Majur minirana je želj. pruga.[12]

K. D. I. Broj 223/44.

10. VIII u 02.12 sati minirana je želj. pruga između ž. p. Lekenik i Peščenica (na pruzi Zagreb — Sisak).

---

[7] Prilikom eksplozije mine 1 partizan je poginuo, a 1 je ranjen (vidi dok. br. 70).

[8], [9], [11], [12] i [13] Mine je postavio 2. diverzantski bataljon (vidi dok. br. 72 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

[10] Diverziju je izveo 3. diverzantski bataljon (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

Istog dana minirana je želj. pruga između ž. p. Leskovac i Horvati (na pruzi Zagreb — Karlovac). Uništeno je 12 tračnica.[13]

8. VIII popravljen je most kod ž. p. Poljana i predana prometu željeznička pruga Banova Jaruga — Pakrac.

9. VIII popravljena je pruga između ž. p. Pleternica i Ratkovica (na pruzi Nova Kapela-Batrina — Pleternica) i predana prometu.

9. VIII u 17.40 sati partizani su zapalili drveni most na pruzi Dugo Selo — Križevci između ž. p. Vrbovec i Prikraj. Most je izgorio. Promet se vrši prelaženjem.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

BR. 117

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 11. AVGUSTA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA RAJIĆ I VINOVO I O BORBAMA KOD KUTINE, DARUVARA, OGULINA, U LICI I NA BIOKOVU[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 224/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

11. VIII 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

Odbijen je napadaj na želj. postaju Rajić i uporišta j. i. Zagreba.

Veliki uspjeh u podhvatu kod Vrbovskog i u istočnoj Bosni.

[1] Original (pisan na mašini latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 11/1—1, k. 41.

Uspješno se nastavlja podhvat u Lici. Oslobođen Bunić i Udbina.

Brojni manji napadaji neprijateljskog zrakoplovstva na Šibenik, Caprag, Gruž i želj. uređaje.

II PODRUČJA:

Zagreb:

Noću 8/9. VIII partizani su izvršili jak vatreni prepad bacačkom vatrom na uporišta Lomnica, Gradići, Kurilovec i Rakitovec (10 km j., 12—21 km j. i . Zagreba). Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Novska:

Noću 6/7. VIII partizani su napali posadu ž. p. Rajić (12 km i. j. i. Novska) uz podporu topova i bacača. Srušeno je 8 kuća, ubijena su 2 seljaka, a ranjena 4 oružnika i 3 građanske osobe. Napadaj je odbijen. Partizanski gubitci: 2 poginula. U zoru su se partizani povukli u smjeru sjeveroiztoka.[2]

Kutina:

Dielovi jednog našeg gorskog zdruga u sukobu s partizanima kod Srb. Selišta i Mikleuške (9 km. s.i.s.z. Kutine) ubili su 3 partizana i oslobodili 100 kola neovršenog žita.[3]

Daruvar:

Posada Daruvara vodi žestoke borbe s jakim neprijateljskim snagama u šumi Lipovac (4 km s. Daruvara) da bi smanjila pritisak neprijatelja na Daruvar, te radi odterećenja posade u Končanici.[4]

. . .

Ogulin:

U borbama u području Vrbovsko—Hrv. Moravice (16 i 23 km s. z. Ogulina) u vremenu od 1.—5. VIII neprijatelj je pretrpio teške gubitke. Poginulo je 188 partizana, zarobljeno je 11 i prebjeglo 7. Prema izkazima pouzdanika partizani sami priznaju da imaju oko 300 poginulih.

Plien: 2 strojnice, 16 pušaka, 13 strojosamokresa, 8.000 puščanih naboja, 30 naboja za bacače, 35 mina, 1.000 ručnih bombi. Uništene su 3 strojnice.[5]

---

[2] Žandarmerijsku stanicu u Rajiću napale su tada jedinice Posavskog NOP odreda 6. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 100).

[3] Osmog avgusta je došlo do sukoba između jednog bataljona 33. divizije i dijelova 1. gorskog zdruga iz Kutine i Popovače, ojačanih jednom četom Nijemaca sa Gojila (Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—29, k. 58).

[4] Borba se vodila između jedinica 12. NOU brigade i dijelova 4. gorskog zdruga (vidi dok. br. 100).

[5] O gubicima 13. divizije u tim borbama vidi dok. br. 31.

Primjećeno je da partizani svoje ranjenike odpremaju anglo-američkim zrakoplovima u Italiju.

Lika:

Započeo je podhvat čišćenja Krbavskog Polja i područja Prijeboja. Ustaške postrojbe zauzele su 9. VIII Bunić (24 km s.z. Gospića), a druge ustaške i njemačke borbene skupine ušle su istog dana u Udbinu (30 km i. Gospića) i produžavaju nadiranje dalje prema Korenici.[6]

Neprijateljski gubitci: 10 poginulih. Plien: 1 strojopuška i 2 puške. Vlastiti gubitci: 1 poginuo i 2 ranjena.

...

Drniš:

7. VIII posada uporišta Vinovo (16 km j.i. Drniša) povukla se pred nadmoćnim neprijateljskim snagama u s. Moseć (9 km j.i. Drniša). Protunapadajem istog dana partizani su protjerani i uporište opet zaposjednuto.

Biokovo pl.:

U toku je čišćenje pl. Biokovo u području Zagvozd (12 km s. Makarske).[7]

---

[6] Podhvat je započeo 8. i trajao do 18. avgusta. U njemu su učestvovali dijelovi 4. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga (31, 32, 34. i 35. bojna) i 1. bataljon 846. puka njemačke 392. legionarske divizije (vidi dok. br. 71).

[7] U depešama Štaba 26. divizije rečeno je o tome slijedeće: »Sedmog avgusta neprijatelj je započeo a danas završio ofanzivu na prostoru Stilja — Kozica, Podgora do Zadvarja. U borbi učestvovalo 4 000 ustaša, domobrana i švaba. U borbi Imotski i Makarski odred izdržali dva dana. Bili smo opkoljeni, ostali bez municije, a kroz sve vrijeme vojska nije jela jer nemamo hrane. Neprijateljski gubici dosta veliki. Tačno ćemo javiti. Kod nas četiri lakše i dva teže ranjena. Jedinice su se dobro držale.«

»Na Biokovu od 7—13 ov. mi. bila neprijateliska ofanziva. Štab Grupe (odnosi se na Štab Južnodalmatinske grupe NOP odreda — prim. red.) jučer stigao na Hvar sa 300 boraca. Izgleda da je povlačenje došlo više zbog nesnalažljivosti nego što je to situacija zahtijevala. Detalji nam nisu poznati. Uputili smo Biočića da ispita stvar pa ćemo Vam o svemu javiti.« (Depeša je poslana Štabu 8. korpusa NOVJ — prim. red.)

»18-VIII Sa Biokova se na Hvar prebacilo 250 boraca, od kojih 35 bolesnih i ranjenih. Sa ljudstvom je stigao major Gaće (Ivan, tada komandant Južnodalmatinske grupe NOP odreda — prim. red.) Ofenziva nije bila jaka. Oni su se prebacili po završenoj ofenzivi. U ofenzivi su imali samo 5 lakše ranjenih.

Od pristiglog ljudstva formirana su 2 manja bataljona i ostavili smo ih za koji dan na Hvaru i tu ih obući, naoružati i odmoriti...«

»20-VIII-1944 Borce sa Biokova prebacili su zbog hrane... Naredili smo mu (riječ je o komandantu grupe — prim. red) da se odmah vrati... Dali smo im detaljni uput za akcije dublje u pozadini i manevrovanje sa jedinicama...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 18—13, k. 1100—I, i 1—4, k. 1003I).

Jadranska obala:

U pomorskoj borbi izpred Zadra potopljena su 4 neprijateljska brza čamca.

Djelat. vlast. zrakopl.:

10. VIII naše zrakoplovstvo izvršilo je oružano razviđanje zemljišta na kojem su javljena neprijateljska uzletišta kod: Aginog Polja (11 km i. Bos. Novog), Podgradaca (35 km s.z. Banje Luke), Samarice (10—12 km s. Kutine), Grabovnice (4 km i. Čazme), Ravne Gore (25 km s.z. Ogulina), Cerovca (16 km j.j. z. Karlovca) i kod Voćina.

Kod Aginog Polja, Samarice, Ravne Gore i Cerovca nema pogodnog zemljišta za uzletište.

Kod Podgrađaca zemljište je pogodno, ali nije opaženo ništa sumnjivog.

Kod Grabovnice opažene su krinkane naslage tvoriva i nekoliko ljudi pa je uzletište napadnuto strojničkom vatrom.

Na uzletištu kod Voćina nije ništa sumnjivo opaženo.

Osim toga zrakoplovstvo je podpomagalo naše postrojbe kod Daruvara, te vršilo prievoz tvoriva i vojničkih osoba.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Nađen je 1 oboren neprijateljski lovac kod Rošca (12 km j. Alipašinog Mosta), kojeg je 4. VIII srušila protuzrakoplovna obrana Sarajeva.

Doznaje se da su 6. VIII neprijateljski lovci napali strojničkom vatrom i željezničke uređaje kod Inđije, Zemuna i Vrpolja. Ima žrtava i štete.

7. VIII zarobljen je 1 englezki poručnik član posade zrakoplova oborenog kod Lipovljana (kraj Novske).

8. VIII bombardiran je Šibenik. Štete i žrtava nema, jer su bombe pale u more.

9. VIII neprijateljski lovci napali su strojničkom vatrom vlak u ž. p. Sibinj.

Istog dana 2 neprijateljska lovca napala su strojničkom vatrom željezničku postaju Novska. Štete i žrtava nema.

9. VIII neprijateljski zrakoplovi bacili su 3 bombe kod Gruža kraj Dubrovnika. Poginulo je 1 diete, štete nema.

10. VIII četiri neprijateljska lovca napala su strojničkom vatrom i bombama žive ciljeve u Capragu. Žrtava nema.

Općenito:

Ukupni gubitci u podhvatu na zapadnom dielu Ivanščice pl. povećali su se za još 30 mrtvih, tako sada ukupni broj palih iznosi 103 (spoj dnevno izvješće br. 222).[8]

5. VIII jača skupina part. napala je u području Varaždinskih Toplica naše osiguranje kod sječe drva. 6 ustaša je poginulo, a 2 su nestala.

Osobitosti:

5. VIII na putu iz Vel. Kopanice u Vrpolje zarobljen je od partizana zapovjednik 6. sati 5. lovačke pukovnije s jednim dočastnikom i domobranom.

Događaji na želj. prugama:

10. VIII oko 10.15 sati na pruzi Zagreb — Novska između ž. p. Lekenik i Greda neprijateljski lovci napali su putnički vlak i onesposobili stroj.

Istog dana između istih željezničkih postaja minirana je želj. pruga na 3 mjesta.[9]

10. VIII u 21.20 sati između ž. p. Prečec i Ivanić-Grad (na pruzi Dugo Selo — Novska) naletio je na minu teretni vlak. Stroj je prevrnut, dvoja kola su izkliznula, a pruga je oštećena. Ranjene su 2 osobe.[10]

Istog dana oko 11.40 sati na pruzi Križevci — Bjelovar kod ž. p. Cirkvena naišao je na minu oklopni vlak. Stroj i 2 štitna kola izkliznuli.[11]

10. VIII na pruzi Sarajevo — Mostar između ž. p. Konjic i Lisičići naišao je na minu oklopni vlak. Oštećena su 2 kola. Dva domobrana su poginula.

Noću 9/10. VIII između ž. p. Karlovac i Rečica srušen je minom željeznički most.[12]

10. VIII oko 01.00 sati na pruzi Karlovac — Ogulin između ž. p. Duga Resa i Zvečaj minama je oštećena želj. pruga.[13]

---

[8] Vidi dok. br. 114.

[9], [12] i [13] Mine su postavili dijelovi 2. diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 72 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

[10] i [11] Diverzije je izveo 3. diverzantski bataljon (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 10. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 4. septembra 1944. i Arhiv V.I.I., reg, br. 2—4, k. 121).

8. VIII oko 07.20 sati između ž. p. Opuzen i Komin (na pruzi Gabela — Metković — Ploče) odbijen je napadaj partizana na radni vlak. Jedan je ranjen.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

BR. 118

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 12. AVGUSTA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA VINICU, MARTINSKU VES, MAHOVO, DUBROVČAK I BOSILJEVO I O BORBAMA NA PODRUČJU BJELOVARA, DARUVARA, VIROVITICE, U LICI I NA BIOKOVU[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 225/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

12. VIII 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Napadaji na uporišta u području s. i. Siska.

Žestoke borbe kod Ogulina i Daruvara s premoćnim neprijateljskim snagama. Posada Bosiljeva primorana na uzmak, a posada Končanice (1/2 sati) savladana je.

Veliki uspjeh u podhvatima u iztočnoj Bosni.

Brojni manji napadaji neprijateljskog zrakoplovstva.

II PODRUČJA:

Varaždin:

10. VIII oko 00.15 sati jača skupina partizana izvršila je napadaj na s. Vinicu (14 km z.s.z. Varaždina). Oružnici

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 12/1—1, k. 41.

iz tog sela morali su se povući pred nadmoćnijim neprijateljem.

Partizani su demolirali oružničku postaju, opljačkali općinu i sud te su se u jutro opet povukli.

Bjelovar:

Započeo je podhvat u području Bjelovara.[2]

Daruvar:

10. VIII od 05.00 do 14.00 sati u podhvatu za odterećenje posade u Končanici (10 km s.z. Daruvara), vođena je žestoka borba s premoćnim partizanskim snagama.[3] Unatoč neobično jake vatre neprijateljskog težkog i lakog pješačkog naoružanja, kao i ugroženosti lievog boka, naše podhvatne snage ušle su u Končanicu, ali je posada Končanice, jaka 2 voda, bila svladana.[4]

Neprijateljski gubitci: 45 mrtvih izbrojeno i 11 zarobljeno. Plien: 7 strojopušaka, 31 puška i velik broj drugog ručnog vatrenog oružja. Vlastiti gubitci nisu javljeni.[5]

Noću 10/11. VIII tučene su topničkom vatrom partizanske skupine oko s. Ivanovo Selo i Rastovac (10 km s. Daruvara), da se olakša stanje uporišta Zdenci i Grubišno Polje (12 km s.z. i 14 km s.s.z. Daruvara).

Dolaskom kozačkih postrojbi u područje Badljevina — Daruvar olakšano je stanje oko Daruvara. Partizani su se povukli noću 10/11. VIII u smjeru Sirača (10 km j.i. Daruvara) i u smjeru sjeveroiztoka.[6]

Virovitica:

9. VIII ustaški izviđački dielovi naišli su na jaču skupinu partizana kod s. Črešnjevica (12 km s.z. Virovitice). Po dolasku pojačanja partizani su protjerani. Palo je 11 partizana, 1 je zarobljen. Vlastiti gubitci: 4 ustaše poginula, 5 je ranjeno.

. . .

Sisak:

Noću 9/10. VIII jake skupine partizana napale su uporišta Martinska Ves, Mahovo i Dubrovčak Lijevi (11

---

[2] Vidi dck. br. 41.

[3] Odnosi se na dijelove 12. brigade (vidi dok. br. 100).

[4] Ona se 9. avgusta predala bez borbe Čehoslovačkoj NO brigadi »Jan Žiška« (vidi dok. br. 100 i 116).

[5] Gubici jedinica 12. divizije u borbama kod Končanice 10. avgusta bili su: 7 mrtvih, 5 ranjenih i 10 zarobljenih, a ustaško-domobranskih snaga (dijelovi 4. gorskog zdruga): 8 mrtvih i 10 ranjenih (vidi dok. br. 100 u ovoj knjizi i bojnu relaciju 1. (domobranskog) zbornog područja u Arhivu V.I.I., reg. br. 8/1—79, k. 58).

[6] O prelasku jedinica 12. divizije na područje Sirača vidi dok. br. 100.

km s., 10 km s.s.i. i 17 km s. Siska).[7] Napadaji su odbijeni uz neprijateljske gubitke, koji nisu mogli biti ustanovljeni.

Vlastiti gubitci: 9 ustaša i 23 domobrana poginuli, 6 ustaša ranjeno i 3 su nestala.

Iste noći neprijatelj je izvršio vatreni prepad na posade Žažine i Lekenika (9 km z.s.z. i 16 km s.z. Siska).

Ogulin:

Jake neprijateljske snage napale su posadu uporišta Bosiljevo (16 km s. s. i. Ogulina). Posada se morala povući pred nadmoćnim nepr. snagama, pretrpivši gubitke.

Neprijateljski gubitci: 21 poginuo izbrojeno, 60 poginulih ocienjeno.

Protumjere za oslobođenje Bosiljeva su u toku.[8]

Lika:

U nastavku podhvata u iztočnoj Lici borbene skupine naših i njemačkih oružanih snaga nadiru iz Babinog Potoka (22 km i. Otočca) i Vrhovina (13 km i. Otočca) prema Korenici.[9]

Naše podhvatne skupine stigle su u područje 5 km z. i 6 km s.z. Nebljusa.

Gračac — Knin:

Cesta Gračac — Knin jako je minirana. Kod Gračaca izkopano je 19 mina.

Imotski:

7. VIII započeo je podhvat naših i njemačkih oružanih snaga u području Podbablje — Krstatice (4—10 km j.z. Imotskog).

Biokovo pl.:

Završen je podhvat u području Zagvozda (12 km s. Makarske). Posljedak još nije javljen.[10]

Djelat. vlast. zrakopl.:

11. VIII naše je zrakoplovstvo napalo strojničkom vatrom i bombama rubove neprijateljskog uzletišta kod s. Grabovnica (3 km i. Čazme), gdje je javljeno da se nalaze sakriveni neprijateljski zrakoplovi. Osim toga izviđalo je zemljište kod Samarice (14 km j.i. Čazme), ali je ustano-

---

[7] Mahovo i Dubrovčak su napale jedinice 33. divizije, a Martinsku Ves brigada »Franjo Ogulinac Seljo« (vidi dok. br. 37, 40 i 41).

[8] Druga brigada 13. divizije izvela je demonstrativni napad na Bosiljevo 9. avgusta 1944 (vidi dok. br. 67).

[9] Opširnije o borbama u Lici od 8. do 18. avgusta 1944. vidi dok. br. 71.

[10] Vidi dok. br. 117.

vljeno da nema pogodnog zemljišta za uzletište. Nadalje je izvršilo bombardovanje neprijatelja kod Zvečeva, te obskrbljivalo strjeljivom posadu Daruvara i obavilo prievoz vojničkih osoba i ranjenika.

Bacani su letaci nad Fruškom Gorom.

Djelat. nepr. zrakopl.:

5. VIII neprijateljski lovci napali su poštanski samovoz na putu Imotski — Proložac (5 km s.z. Imotskog). Samovoz je oštećen, žrtava nema.

6. VIII neprijateljski zrakoplovi napali su jednu teglenicu i luku na Dunavu kod Hrv. Karlovaca. Šteta je neznatna, žrtava nema.

10. VIII neprijateljski zrakoplovi napali su postaju Jablanica (na pruzi Sarajevo — Mostar) i bacili 6 bombi. Jedan domobran je poginuo, 1 ranjen, a 2 stroja su oštećena.

10. VIII pet neprijateljskih bombardera bacili su 15 bombi na skladište »Shell« u Rieci Dubrovačkoj kraj Dubrovnika, uništili jedno spremište i oštetili nekoliko kuća.

10. VIII oko 11.00 sati 4 neprijateljska zrakoplova napala su jedan jaružar (bager) u r. Savi 4 km s.z. Podsuseda. Jaružar je oštećen, a strojar i 1 radnik su ranjeni.

Noću na 11. VIII tri neprijateljska zrakoplova otvorila su strojničku vatru na Brod bez učinka.

Noću na 11. VIII neprijateljski zrakoplovi bacili su tempiranu bombu na naše uporište Aleksinac kod Kotorskog (sjev. Doboja), koja se ujutro razprsla. Ima štete na okolnim kućama. Poginulo je 10 domobrana, a 5 ih je ranjeno.

Općenito:

Cesta Zagreb — Karlovac minirana je na više mjesta.

Noću 7/8. VIII partizani su odveli iz s. Lekenik, Pešćenik i Greda kraj Siska 10 vojnik obveznika.

Posljednjih dana iz s. Letovanić i Lekenik partizani su odnijeli remenje sa vršalica i desetak vreća žita.

9. VIII partizani su iz s. Miholjca kraj Križevaca odvezli 2 vršalice u s. Apatovac.

9. VIII partizani su napali i zauzeli ž. p. Cavtat (na pruzi Metković — Dubrovnik), opljačkali je, uništili b.b. vodove i uređaje. Protumjere su u toku.

Hrvatsko-njemačko oružničtvo u manjim podhvatima proti neprijatelja u Podravini i Požeškoj kotlini za vrieme od 13—25. VII pobilo je 64 partizana i zarobilo 11, te zaplienilo veći broj ručnog vatrenog oružja.

Događaji na želj. prugama:

11. VIII u 16.10 sati na pruzi Sisak — Sunja između ž.p. Blinjski Kut i Sunja naletio je na minu putnički vlak, a zatim je napadnut bacačkom vatrom. Nekoliko vagona je zapaljeno i izgorilo. 13 putnika je poginulo, a veći broj je ranjen.[11]

Istog dana u 06.20 sati na pruzi Brod — Vinkovci između ž. p. Garčin i Andrijevci naletio je na minu vojni vlak. Izkliznuo je stroj i 10 kola.[12]

10. VIII minirana je pruga između ž.p. Ozalj i Zorkovac.

11. VIII minirana je pruga između ž. p. Caprag i Blinjski Kut, te Blinjski Kut i Sunja.[13]

10. VIII popravljena je pruga kod ž. p. Cirkvena na pruzi Križevci — Bjelovar i predana prometu.[14]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

---

[11] Napad su izvele jedinice 7. divizije (vidi dok. br. 35 i 97 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 4—26/13/I, k. 429 A).

[12] Vidi dok. br. 100.

[13] Prugu su minirale jedinice 7. divizije (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—27/13/I, k. 429 A).

[14] Borci 3. diverzantskog bataljona minirali su istog dana kod želj. stanice Cirkvena putnički voz (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 10. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 4. septembra 1944).

BR. 119

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 13. AVGUSTA 1944. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ KOD BJELOVARA, KOSTAJNICE, CAZINA, BOSILJEVA I U LICI[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 226/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

13. VIII 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Napadaj na Laduč (kod Savskog Marofa).

Veliki uspjeh u progonu neprijatelja u izt. Bosni.

Uspješno se nastavlja podhvat u Lici. Oslobođeno je s. Debelo Brdo na Krbavskom Polju, te Bosiljevo kod Ogulina.

Manji napadaj nepr. zrakoplova na Imotski i želj. uređaje.

II PODRUČJA:

Zagreb:

11. VIII oko 01.15 sati jača skupina partizana kod s. Laduč (4 km s.z. Savskog Marofa) napadala je 1 odjel domoradnika i njemačkih oružnika. Partizanski gubitci nisu ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 3 njemačka oružnika poginula, 5 oružnika i 1 domobran ranjeni, a za sudbinu 23 domoradnika ne zna se. Izgubljene su 3 strojnice, 1 strojosamokrez i 2 krugovalnika.[2]

Bjelovar:

U nastavku podhvata u području Bjelovara podhvatna skupina, koja napreduje prema Grubišnom Polju (34 km j.i. Bjelovara), sukobila se s neprijateljem sjeverno od Vel. Pisanice. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 2 mrtva i oko 30 ranjenih.[3]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 13/1—1, k. 41.

[2] Napad je izveo jedan bataljon Zagorskog NOP odreda (vidi dok. br. 41).

[3] Vidi dok. br. 41 i 118.

Sisak:

10. VIII u području s. Majur (4 km s. Kostajnice) napali su partizani domobransku izvidnicu. Oklopni vlak poslan u pomoć naletio je na minu 3 km s.s.z. Kostajnice.

Poginuli su njemački major Wanke i 9 domobrana, 18 domobrana je ranjeno. Pojedinosti još nisu javljene.[4]

Lika:

U nastavku podhvata u iztočnoj Lici odmetnici vrše protunapadaje kod Prieboja (15 km. z. Bihaća).

Zauzet je sjeverni dio Krbavskog polja te je neprijatelj odbačen prema Plješivici. Oslobođeno je s. Debelo Brdo (28 km. s.i. Gospića), gdje je zaplijenjeno 100 kola neovršenog žita.[5]

Neprijateljski gubitci: 9 mrtvih. Plien: 1 strojosamokres, 6 pušaka i 1 samokres.

Doznaje se da partizani evakuiraju anglo-američkim zrakoplovima svoje obitelji na Siciliju.

Cazin

Uzporedo s podhvatom u iztočnoj Lici vrše se razviđania i manji podhvati i u području Cazina prema Pećigradu (10 km s.s.z. Cazina), te od Vaganca prema Čatrnji (18 km j.z. i 23 km z.j.z. Cazina), te na crti Cazin — Bos. Krupa.[6]

Ogulin:

Vlastitim protunapadajem ponovno je oslobođeno Bosiljevo (16 km s.s.i. Ogulina), neprijatelj je odbačen prema sjeveru i sjeverozapadu uz 10 poginulih.[7]

...

Jadranska obala:

Na obalnom području kod Zadra zaplijenjeno je 25 malih brodića, dok su 102 brodića i čamaca potopljeni. Ovim čamcima služili su se odmetnici.

Djelat. nepr. zrakopl.:

11. VIII neprijateljski zrakoplovi napali su strojničkom vatrom želj. postaju Modrinje na pruzi Doboj — Sarajevo. Onesposobljena su 2 stroja.

---

[4] Vidi dok. br. 118 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 4—26/13/1, k. 429 A.

[5] Vidi dok. br. 71, 117 i 118.

[6] Vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 4. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 17. septembra 1944.

[7] O borbama za Bosiljevo 9. i 10. avgusta vidi dok. br. 67 i 118.

Istog dana napali su želj. postaju Dolac kod Travnika, gdje su onesposobili 3 stroja.

11. VIII neprijateljski zrakoplovi bacili su 4 bombe na Imotski. Razorene su 2 kuće. 2 vojnika, 1 oružnik i 7 građanskih osoba poginulo, 22 građanske osobe su ranjene.

12. VIII u 10.20 sati neprijateljski lovci-bombarderi napali su bombama vojni vlak između ž.p. Oriovac i Sibinj, oštetili 14 kola. Oba kolosjeka su neprohodna u dužini od 200 metara.

Istog dana u 10.50 sati neprijateljski lovci-bombarderi napali su radni vlak između ž.p. Garčin i Andrijevci te onesposobili stroj. Osim toga napadnuti su bombama želj. uređaji kod Garčina, Andrijevaca i Sibinja. 2 osobe su poginule, 2 ranjene.

Općenito: Prilikom napadaja na uporišta Martinska Ves, Mahovo i Dubrovčak Lievi (11—17 km s. Siska) noću 9/10. VIII poginulo je 6 ustaša i 19 domobrana, ranjeno 5 ustaša i 3 domobrana, 6 domobrana je nestalo, a posada s. Dubrovčak Lievi zajedno s ustaškim zastavnikom vjerojatno je zarobljena (u toliko se izpravljaju podatci javljeni u dnevnom izvješću br. 225).[8]

Naknadno je javljeno da je 8. VIII kod Prače poginulo 7 ustaša i 1 častnik, a 12 ustaša je ranjeno u borbi s neprijateliem koji je na tom mjestu prelazio želj. prugu.

10. VIII odbijeni su manji napadaji četnika na Semizovac i napadaj partizana na Tarčin. Ranjena su 2 domobrana.

Prilikom sukoba s jačim neprijateljskim snagama kod Rume palo je 8 hrvatsko-njemačkih oružnika, 6 je ranjeno i 6 nestalo, a kod s. Petrovci (12 km i. Vinkovaca) ranjena su 4 domobrana i 3 su nestala. Izgubljene su 3 puške, 1 strojosamokres, 1 samokres. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni.

Prigodom razviđanja i osiguranja žetve kod Pitomače, Karlovca, Sunje i Hrv. Mitrovice palo je 11 partizana (1 »politički komesar«), 13 je ranjeno i 1 zarobljen. Plien: 2 engleske strojnice. Jedna vršalica je oslobođena. 3 domobrana poginula, 1 je ranjen i 1 nestao.

Osobitosti:

9. VIII partizani su odveli sve muškarce iz sela Papratna Mala na poluotoku Pelješcu.

Noću 11/12. VIII kod s. Erjavec (6 km j.i. Ozlja) partizani su minama srušili 5 stubova električnog voda Ozalj — Karlovac i prekinuli vod. Karlovac je bez svjetla.

---

[8] Vidi dok. br. 118.

Događaji na želj. prugama:

Prilikom napadaja na vlak između Sunje i Blinjskog Kuta 11. VIII poginulo je 13 osoba, 10 je ranjeno, dok su ostali putnici opljačkani i odvedeni. Među odvedenima nalazi se 2 častnika, više domobrana i 2 Niemca. Jedan dio putnika već se vratio u Sunju.[9]

11. VIII u 19.30 sati na pruzi Brod — Vinkovci između ž. p. Andrijevci i Striživojna-Vrpolje naletio je na minu radni vlak. Stroj je izkliznuo.[10]

11. VIII u 18.20 sati na pruzi Bos. Novi — Bihać između ž.p. Rudice i Blatna naletio je na minu teretni vlak. Izkliznulo je 6 kola i jedna su prevrnuta. Poginuo 1, ranjeno 5 vojnika.

12. VIII na pruzi Zagreb — Dugo Selo u 06.56 sati između ž. p. Sesvete i Dugo Selo naletio je na minu putnički vlak. Stroj i štitna kola izkliznuli, a pruga je oštećena.[11]

13. VIII u 07,00 sati na istoj pruzi između ž.p. Čulinec i Sesvete naletio je na minu putnički vlak. Pojedinosti nisu javljene.[12]

Noću 11/12. VIII minirana je želj. pruga između ž.p. Moslavina-Popovača i Kutina na pruzi Zagreb — Novska.[13]

Noću 12/13. VIII minirana je pruga između ž. p. Leskovac i Horvati na pruzi Zagreb — Karlovac.[14]

12. VIII minirana je pruga i porušen jedan podvožnjak na pruzi Karlovac — Ogulin između ž.p. Zvečaj i Generalski Stol.[15]

10. VIII popravljena je pruga između ž. p. Jalžabet i Martijanec na pruzi Varaždin — Ludbreg te predana prometu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

---

[9] Napad su izvele jedinice 7. divizije (vidi dok. br. 35 i 118).
[10] Vidi dok. br. 100.
[11] Vidi dok. br. 41.
[12] i [13] Diverzije je izveo 3. diverzantski bataljon (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 10. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 4. septembra 1944. i Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).
[14] i [15] Vidi dok. br. 72 i Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.

BR. 120

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 14. AVGUSTA 1944. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ KOD DARUVARA, GRUBIŠNOG POLJA, PETRINJE, U LICI I NA OTOKU BRAČU[1]

VOJNIČKA TAJNA
14. VIII.

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 227/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
14. VIII 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Odbijen napadaj na uporište Lomnica.

Dolaskom Kozaka u područje Daruvara znatno se poboljšalo stanje u tom području.

Veliki uspjeh u podhvatu u iztočnoj Bosni.

Uspješno se nastavljaju podhvati u Lici i u Hercegovini.

Manji napadaji nepr. lovaca na Drniš i želj. postrojenja.

II PODRUČJA:

Zagreb:

13. VIII oko 01.00 sati jaka skupina partizana napala je uz podporu bacača posadu bunkera u Lomnici (12 km j.j.i. Zagreba). Napadaj je odbijen uz neprijateljske gubitke, koji nisu ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 2 domobrana ranjena.

Istog dana napadnuta je kod s. Vidovec (11 km s. s. i. Zagreba) obhodnja sastavljena od oružnika i domobrana, koja se poslije jače borbe uspjela probiti prema Markuševcu (8 km s. i. Zagreba).

Daruvar:

Kozačke postrojbe, koje su stigle u Daruvar 10. VIII, protjerale su partizane kod s. Grahovljani (8 km s. i. Pakraca). Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni, dok su 2 Kozaka poginula i 22 ranjena.[2]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 14/1—1, k. 41.

[2] Na liniji Grahovljani — Dragović vođena je 10. i 11. avgusta borba između dijelova 1. kozačke konjičke divizije i Osječke brigade. Ukupni gubici Brigade bili su: 6 mrtvih i 37 ranjenih (vidi dok. br. 100).

Podhvatna skupina naših i njemačkih oružanih snaga stigla je u područje Zdenci — Grubišno Polje (12 km s.z. i 14 km s.s z. Daruvara). Neprijateljski gubitci nisu poznati. Vlastiti: 4 mrtva, 5 ranjenih i 5 zarobljenih.[3]

12. VIII dielovi našeg gorskog zdruga vode podhvat u području s. Borki (12 km i. Daruvara).[4]

Lika:

U nastavku podhvata dvie borbene skupine vode borbu s jakim neprijateljskim snagama u području sjeverno od Korenice.

Druga borbena skupina iz Kamenskog i Ličkog Petrovog Sela (12 km s.z. Bihaća) napada neprijatelja, koji je prikupljen u području Prieboja (15 km z. Bihaća).

Dielovi jednog ustaškog zdruga osiguravaju žetvu u Krbavskom polju.[5]

Petrinja:

Odbijen je napadaj partizana na skupinu Kozaka, koja je spremala sieno jugoiztočno Petrinje. 30 partizana je poginulo[6].

...

Jadranska obala:

Započeo je podhvat u području Nerežišća na o. Braču.

U nastavku podhvata na otocima izpred Zadra i Šibenika potopljeno je daljnjih 60 čamaca.

Opaža se pojačana djelatnost neprijatelja na obalnom području između Zadra i Šibenika.

Djelat. vlast. zrakopl.:

12. VIII naše je zrakoplovstvo izvršilo izviđanje zemljišta, na kojem su javljena neprijateljska uzletišta: kod Vel. Kladuše, kod Kamenog Mosta (8 km j.j.z. Topuskog),

---

[3] Vidi dok. br. 41.

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 100.

[5] Odnosi se na 4. SDZ (vidi dok. br. 71).

[6] Štab 4. korpusa javio je o tome depešom 11. avgusta Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske slijedeće: »10 ov. m. nepr. snage sastavljene od ustaša, Kozaka i domobrana izvršile su iz Petrinje ispad prema Budićini u cilju pljačke. Jedan banijski bat. sačekao je i razbio nepr., te se je on povukao u Petrinju. Ubijeno je 8 nepr. vojnika i zarobljena 2 Kozaka, 1 ustaša i 1 domobran. Zaplijenjeno je 6 pušaka i oteto 7 upljačkanih kola sa sijenom, 12 konja i 4 kola. Mi nismo imali gubitaka. Jedan banijski bat. koji je bio u selu Dejanovići imao je 1 mrtvog i 3 ranjena od nepr. artiljerije (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—27/13/I, k. 429 A).

kod Vrginmosta, kod s. Rečica (4.5 km i. Vojnog Križa), kod s. Palanka i kod Vojničkog Polja (15—18 km j.z. Sanskog Mosta). Na svim tim mjestima nije ništa sumnjivo primjećeno, a kod Kamenog Mosta uobće nema podesnog zemljišta za uzletište.

Nadalje je zrakoplovstvo surađivalo u pohvatima u izt. Bosni, te izvršilo oružana izviđanja Glamočkog i Kupreškog polja i Kozare pl., gdje su bacani letaci.

Zatim izvršilo prienos tvoriva, pošte, te prievoz ranjenika, vojničkih osoba i bacanje letaka u okolici Travnika.

13. VIII izvršilo je izviđanje javljenog nepr. uzletišta kod s. Kulaši (20 km s.z. Teslića). Zemljište nije podesno za uzletište.

Djelat. nepr. zrakopl.:

9. VIII neprijateljski zrakoplovi bacili su 4 bombe na Drniš. Poginula 1 osoba, 1 je ranjena. Šteta je neznatna.

12. VIII u 17.15 sati neprijateljski zrakoplovi napali su strojničkom vatrom i bacili 4 bombe na teretni vlak kod Ilijaša (6 km j.i. Visokog). Jedan bunker i 2 vagona oštećeni, 1 željezničar poginuo, 2 domobrana, 1 Niemac i 2 putnika ranjeni.

Općenito:

Prilikom odbijanja neprijateljskih napadaja na želj. mostove na pruzi Dugo Selo — Križevci — Bjelovar ranjena su 2 domobrana.[7]

Osobitosti:

8. VIII na veče spustio se 1 neprijateljski zrakoplov kod Čazme navodno da odveze mladiće, koje su partizani mobilizirali.[8]

Događaji na želj. prugama:

10. VIII minirana je pruga između ž. p. Dobošnica i Miričina na pruzi Doboj — Tuzla.

13. VIII popravljena je pruga između ž.p. Leskovac i Horvati na pruzi Zagreb — Karlovac i predana prometu.

---

[7] Udarni bataljon Istočne grupe NOPO 10. korpusa NOVJ prekinuo je 13. avgusta prugu Križevci — Vrbovec na 14 mjesta (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—23/1, k. 119/9).

[8] Iz depeše koju je Štab 10. korpusa poslao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske se vidi da su 8/9. avgusta 3 engleska aviona bacila 120 automata, 40 puškomitraljeza, municije i nešto rublja. Podaci o prevozu novomobilisanih nisu bili tačni. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—23/1, k. 119/9.)

Istog dana popravljena je pruga između ž.p. Rudica i Blatna na pruzi Bos. Novi — Bihać.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

BR. 121

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 15. AVGUSTA 1944. O BORBAMA KOD DARUVARA, KOSTAJNICE, BOSILJEVA, VRLIKE I U LICI[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 228/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
15. VIII 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

Žestoke borbe sjeverno Kostajnice.

Nastavlja se progon neprijatelja u izt. Bosni.

Uspješno se nastavlja podhvat u Lici.

Manji napadaj nepr. zrakoplova na Teslić, manastir Humac (kraj Ljubuškog) i Sv. Juraj (kraj Splita) te na vlak na pruzi Varaždin — Zaprešić.

II PODRUČJA:

Daruvar:

U nastavku podhvata u području Daruvara neprijatelj je odbačen prema iztoku.[2]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 15/1—1, k. 41.

[2] Vidi dok. br. 100.

Jedna borbena skupina dostigla je područje 25 km s.z. Daruvara savladavši neprijateljski odpor.[3]

Kostajnica:

9. VIII napadnuto je osiguranje želj. pruge kod s. Hrastovac (7 km s. Kostajnice) od premoćnih part. snaga uz podporu bacača, strojnica i 4 neprijateljska zrakoplova.[4]

Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni.

Vlastiti gubitci: 3 domobrana i 1 Niemac poginuli, 1 Niemac ranjen, 19 domobrana i 1 Niemac nestali. Izgubljeno 17 pušaka, 2 strojosamokresa i 4 strojopuške.

Ogulin:

Skršen je odpor partizana s.z. Bosiljeva (6 km s.s.i. Ogulina) i neprijatelj odbačen preko r. Kupe.

Palo je 20 partizana, daljnjih 50 poginulih je ocijenjeno. Zaplienjeno je nešto vatrenog oružja.[5]

Lika:

Podhvatne snage, koje napreduju prema Prieboju (15 km z. Bihaća), vode borbu s jakim neprijateljskim snagama s.z. i s.i. Vrela (15 km j.z. Bihaća).[6]

Naše podhvatne skupine na pl. Plješivici nisu naišle na neprijatelja.

Knin:

U podhvatu u području Vrlike (22 km j.i. Knina) neprijatelj je nakon žilave borbe odbačen prema sjeveru.[7]

...

Jadranska obala:

Opaženo je, da je 1 neprijateljski razarač pristao uz obalu i.j.i. Orebića na poluotoku Pelješcu. Pojedinosti nisu javljene.

Neprijateljski zrakoplovi razviđaju i napadaju u nizkom lietu naša uporišta na o. Šolti. Na jugoiztočnom rtu otoka primjećene su slabije part. snage.

Završen je podhvat na otocima ispred Šibenika i Zadra. Ukupno je zaplienjeno 137 čamaca i uništeno 240.

Djelat. vlast. zrakopl.:

14. VIII naše je zrakoplovstvo vršilo prienos tvoriva i vojničkih osoba.

---

[3] Vidi dok. br. 41.

[4] Napad su izvele jedinice 7. divizije (vidi dok. br. 97).

[5] O gubicima jedinica 13. divizije u borbama kod Bosiljeva 9. i 10. avgusta vidi dok. br. 67.

[6] Vidi dok. br. 71.

[7] Na području južno od Vrlike dejstvovale su u avgustu 1944. jedinice 20. divizije 8. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 57).

Djelat. nepr. zrakopl.:

5. i 7. VIII četiri neprijateljska lovca napala su strojničkom vatrom i bombama dva puta manastir Humac (kraj Ljubuškog). Ima štete i žrtava.[8]

11. VIII u 10.25 sati nepr. lovci napali su strojničkom vatrom putnički i teretni vlak u želj. postaji Modrinje na pruzi Lašva — Sarajevo. Oštetili su 1 stroj i nekoliko vagona. 6 putnika je poginulo i 17 je ranjeno.

12. VIII u 17.50 sati dva nepr. zrakoplova napali su teretni vlak kod ž.p. Ilijaš i želj. postaju Lašva u 10.38 sati na pruzi Zenica — Sarajevo. Oštećena su poštanska kola. Poginuo jedan putnik, 1 je ranjen.

12. VIII oko 11.30 sati dva nepr. zrakoplova napala su bombama Teslić. Ima gubitaka kod pučanstva. Jedan domobran je ranjen.

13. VIII šest neprijateljskih zrakoplova oko 04.00 sati napali su bombama tvornicu u Sv. Jurju (kraj Splita), bez učinka, jer su bombe pale u more.

14. VIII u 07.30 sati tri neprijateljska zrakoplova napala su u nizkom lietu osobni vlak kod ž. p. Luka (na pruzi Varaždin — Zagreb). Tri putnika i 1 željezničar poginuli, 4 putnika i 2 željezničara ranjeni. Stroj je onesposobljen.

Općenito:

Naknadno su javljeni vlastiti gubitci prigodom napadaja partizana na postrojbu Kozaka kod Petrinje, koja je skupljala sieno. Dva Kozaka poginula i 2 nestala. 14 konja i 17 kola izgubljeno.[9]

Prigodom razviđanja kod Ostrožca poginula su 2 partizana. Vlastiti gubitci: 1 ustaša poginuo.

Naknadno su javljene pojedinosti o napadaju partizana na putnički vlak kod Blinjskog Kuta 11. VIII.

Pošto je vlak naišao na 5 mina, napadnut je od oko 400 partizana. Otvorena je bacačka i strojnička vatra na vlak. Prva granata iz bacača onesposobila je kola sa protuzrakoplovnim topom. Odpor je pružalo 20—25 ustaša i domobrana pod vodstvom pukovnika Nardelija od 14.30 — 19.00 sati, kad je ponestalo strjeljiva. Sada su partizani svladali obranu, zarobljene borce ubili, ranjene ustaše i jednog redarstvenog izvidnika bacili u vatru zapaljenog vlaka, putnike opljačkali i odveli. Na jednoj djevojčici zapalili su njene knjige tako, da je zajedno s njima izgorila.

---

[8] Samostan je bombardovan zato što je u njemu bio smješten Štab njemačke 118. lovačke divizije (Arhiv V.I.I., reg. br. 1/3, k. 73 A).

[9] Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 120.

Oklopni vlak iz Sunje stigao je oko 19.30 sati i protjerao partizane. Nađeno je 20 mrtvih (većinom izgorjelih osoba) i 8 ranjenih. 10 vagona je izgorilo. Na čitavom odsjeku pruge porušeni su bunkeri, koje su ranije čuvali Kozaci, te je pruga bez ikakvog osiguranja.

Spasio se pukovnik Nardeli, jedan nadporučnik i jedan domobran.[10]

Događaji na želj. prugama:

14. VIII na pruzi Dugo Selo — Križevci između ž. p. Vrbovec i Gradec u 11.20 sati naišao je na minu putnički vlak. Izkliznula su štitna kola.[11]

15. VIII minirana je želj. pruga između ž. p. Sesvetski Kraljevec i Dugo Selo na pruzi Zagreb — Dugo Selo. Pruga je oštećena.[12]

14. VIII popravljena je ž. pruga između ž. p. Zvečaj i Generalski Stol na pruzi Karlovac — Ogulin te predana prometu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

[10] Vidi dok. br. 35 i 97.

[11] i [12] Diverzije je izveo 3. diverzantski bataljon (vidi dok. br. 41 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/9).

BR. 122

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 16. AVGUSTA 1944. O BORBAMA KOD DARUVARA, SLAVONSKE POŽEGE, NAŠICA, DRNIŠA, I U LICI[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 229/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
16. VIII 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Borbe u području Daruvara, kod Našica, Drniša i u Lici.

Uspješno se nastavlja progon i uništavanje neprijatelja u iztočnoj Bosni.

Veliki uspjeh u podhvatima u Srijemu.

Manji napadaji neprijateljskog zrakoplovstva na Dubrovnik, Tuzlu, Kalinovik, Jablanac i Novi (Vinodol), te želj. postaje Kukunjevac i Banovu Jarugu.

II PODRUČJA:

Daruvar:

14. VIII jedna naša podhvatna skupina vodila je borbu s neprijateljem iztočno od Daruvara i pobila 28 partizana i zaplienila 2 strojopuške, 18 pušaka i 10 mina.[2]

Vlastiti gubitci: 2 poginula i 19 ranjeno.

Noću 13/14. VIII izvršen je vatreni prepad na majur Izidorovac kod Lipika.

Požega:

Posada jednog našeg uporišta 8 km z. Požege morala se povući pod pritiskom jačeg neprijatelja.[3]

Našice:

13. VIII jača skupina partizana[4] potisla je posadu iz Feričanaca (9 km z. s. z. Našica), koja je tamo osiguravala

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 16/1—1, k. 41.

[2] Borba se vodila na području Markovac — Bijela — Sirač između 12. divizije 6. korpusa NOVJ i njemačkih i ustaško-domobranskih snaga (vidi dok. br. 100).

[3] Riječ je o napadu koji su jedinice 12. divizije izvele na Skenderovac 12. avgusta 1944 (vidi dok. br. 100).

[4] Odnosi se na 7. vojvođansku brigadu (vidi dok. br. 42).

žetvu. Pojačana posada poduzela je protuudar i još istog dana izbacila neprijatelja iz Feričanaca. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 1 ustaša poginuo, 3 ranjena i 3 nestala. Partizani su zapalili 4 vršalice, a 2 su odvukli sobom.

Lika:

U nastavku podhvata u području Prijeboja (15 km z. Bihaća) odbijeni su svi neprijateljski protunapadaji 2—3 km j. z. Prijeboja. Neprijatelj je izbačen iz svojih visinskih postava.[5]

Odbijen je napadaj na cestu Gospić — Bunić.

...

Drniš:

13. VIII posada uporišta Razvođe (9 km s. z. Drniša) morala se povući izpred nadmoćnijeg neprijatelja u Trbounje (5 km s. z. Drniša) pretrpivši gubitak od 2 mrtva, ali je iste noći neprijatelj produudarom izbačen iz Razvođa.

...

Jadranska obala:

Prigodom pretresa otoka Šolte 13. VIII nije nađen neprijatelj.

Djelat. vlast. zrakopl.:

14. VIII naše je zrakoplovstvo izvršilo izviđanje nepr. uzletišta kod Vrginmosta, Čemernica — Gajevi, Topusko, Skela polje, Katinovac i Vel. Kladuša. Sva su ova uzletišta sposobna za slietanje zrakoplova. Uzletište Čemernica — Gajevi te kod Vel. Kladuše napadnuti su bombama i strojničkom vatrom, jer su na njima opaženi tragovi neprijateljskih zrakoplova.

Osim toga izvršilo je izviđanje s. D. Miklouš izt. Čazme, s. Šimljana i Novog Sela j. i. Čazme, gdje su javljena part. postrojenja, krugovalna postaja i zapovjedničtva. Nadalje su izvršena oružana izviđanja Glamočkog i Kupreškog polja, gdje je strojničkom vatrom napadnuta jedna neprijateljska kolona.

Izvršena su izviđanja nepr. uzletišta kod Grabovnice i Samarice j. i. Čazme.

Obskrbljene su pojedine posade krugovalnom opremom.

15. VIII naše zrakoplovstvo je izviđalo javljena neprijateljska uzletišta kod G. Razljevi (s. i. Gline), kod Skele (s. i. Topuskog), Vel. Kladuše, Otoke (j. z. Topuskog) i Jarange (j.i. Gline).

---

[5] Vidi dok. br. 71.

Zemljište kod Razljevi i Skela polja nisu uređena za slietanje zrakoplova, ali bi se mogla upotriebiti. Kod Jarange nije ništa opaženo. Kod Otoke opaženi su tragovi slietanja. Kod Vel. Kladuše izvršen je napad bombama na uzletište.

Osim toga izvršilo je obskrbu, prienos ranjenika i vojničkih osoba, te bacanje promičbenih letaka u području Vukovara i r. Bosuta.

Djelat. nepr. zrakopl.:

13. VIII neprijateljski zrakoplovi bombardirali su Jablanac i napali strojničkom vatrom Novi (Vinodol).

Noću 13/14. VIII jedan neprijateljski zrakoplov sa crvenom zviezdom napao je strojničkom vatrom želj. postaju Kukunjevac (kod Lipika).

14. VIII u 18.30 sati 10 neprijateljskih zrakoplova napali su strojničkom vatrom i bombama Dubrovnik. Ima nešto štete. Jedan vojnik poginuo, 11 vojnika i 1 diete ranjeni.

Istog dana neprijateljski zrakoplovi bombardirali su Kalinovik bez učinka.

15. VIII četiri neprijateljska lovca napala su želj. postaju Banova Jaruga i zapalili 1 vagon—cisterna.

Istoga dana 4 nepr. lovca-bombardera bombardirali su Tuzlu. Bombe su pale pored želj. postaje i samostana častnih sestara. Šteta je malena i žrtve neznatne.

Općenito:

14. VIII napali su partizani domobrane koji su osiguravali sječu drva na Sljemenu. Dva su zarobljena, 4 svučena i puštena.

Prigodom manjih djelatnosti kod Bednje kraj Novog Marofa, Krapine i Sinja poginulo je 9, ranjeno 4 i zarobljen 1 partizan. Jedan ustaša je ranjen.

Događaji na želj. prugama:

15. VIII u 05.20 sati naletio je na minu vlak na pruzi Travnik — Lašva kod ž. p. Busovača. Stroj i 1 kola izkliznuli.

15. VIII u 07.30 sati naletio je na minu putnički vlak između ž. p. Andrijevci i Perkovci (na pruzi Brod — Vinkovci). Izkliznuo je stroj i 7 kola.[6]

15. VIII u 10.30 sati naletio je na minu putnički vlak između ž. p. Moslavina-Popovača i Kutina (na pruzi

[6] Minu su postavili borci 1. diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 100).

Dugo Selo — Banova Jaruga). Ima 3 mrtva, 16 teže i 15 lakše ranjenih.[7]

15. VIII u 23.30 sati naletio je na minu njemački oklopni vlak između ž. p. Moslavina-Popovača i Kutina[8] Izkliznula su 2 oklopna kola. Ima 4 ranjena.

Noću 14/15. VIII između ž. p. Draganići i Karlovac minirana je pruga. Oštećena je 1 tračnica.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

BR. 123

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 17. AVGUSTA 1944. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ NA PODRUČJU DARUVARA, KARLOVCA, CAZINA I LIKE[1]

VOJNIČKA TAJNA
17. VIII.

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 230/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
17. VIII 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Uspješno se nastavlja čišćenje područja oko Daruvara.

Žestoke borbe pri progonu neprijatelja u izt. Bosni, u Lici te u području Karlovca.

Ponovna zvjerstva partizana nad ranjenim i zarobljenim domobranima.

---

[7] i [8] Diverzije su izvele jedinice 7. divizije prilikom prelaska iz Banije u Moslavinu (vidi dok. br. 76 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg br. 1/24/1, k. 119/9).

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 17/1—1, k. 41.

Manji napadaji neprijateljskog zrakoplova na Senj i želj. postaju Novska.

II PODRUČJA:

Daruvar:

U nastavku podhvata u području j. i. Daruvara oslobođeno je s. Markovac (3 km j. i. Daruvara). Podhvat se nastavlja proti neprijatelju, koji se prikuplja iztočno Markovca.[2]

...

Karlovac:

14. i 15. VIII u podhvatu njemačkih postrojbi u području Ozlja vođene su borbe s partizanima kod Slapna i M. Erjavca (2.5 i 4.5 km j. i. Ozlja). Niemcima je uspjelo prieći r. Kupu kod s. Ozlja. Neprijateljski i vlastiti gubitci nisu javljeni.

Cazin:

U području Cazina naišla je jedna skupina partizana na našu zasjedu pri čemu je palo 27 partizana.[3]

Lika:

Jedna bojna, koja je prolazno bila obkoljena u Drežnici (16 km s. s. z. Brinja), protuudarom razbila je obruč i protjerala neprijatelja prema sjeveru i sjeveroiztoku.[4]

Prijeboj (15 km z. Bihaća) oslobođen je nakon žestoke borbe s neprijateliem. Partizani su odbačeni u područje sieverno od Plitvičkih Jezera.[5]

Opaža se okupljanje jačih part. snaga u području Prijeboja.[6]

...

Jadranska obala:

Pojačana je nepr. djelatnost na obali između Zadra, Šibenika i Splita, gdje neprijatelj napada preselice i minira puteve.

---

[2] Na području Markovca nalazila se tada 12. divizija (vidi dok. br. 100, 120, 121 i 122).

[3] Na području Cazina deistvovale su u avgustu 1944. jedinice Unske grupe 4. korpusa NOVJ. O njihovim gubicima u to vrijeme vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 4. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 17. septembra 1944.

[4] Riječ je o napadu jedinica 13. divizije na dijelove njemačke 392. legionarske divizije 14. avgusta 1944. (Opširnije o tome vidi dok. br. 69).

[5] O borbama na području Prijeboja od 13. do 15. avgusta 1944. vidi dok. br. 48, 71 i 97 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 4—13/I, k. 429 A).

[6] Na navedenom području nalazila se tada 1. brigada 35. divizije i 2. brigada 8. divizije (vidi dok. br. 48 i 71).

Djelat. vlast. zrakopl.:

Naše je zrakoplovstvo 16. VIII uspješno bombardiralo neprijateljsko uzletište Gejkovac (4 km s. Vel. Kladuše). Izviđanjem zemljišta kod s. Furjan i Sastavci (10 i 14 km j. i. Slunja) nisu opaženi nikakvi tragovi ni radovi na uređenju ovih uzletišta.

Izvršen je uspješan napadaj strojničkom vatrom i bombama na nepr. postave kod s. Kola, Božići i Malbašići (7—12 km j. z. Banje Luke).

Zatim je vršilo izviđanje oko Sanskog Mosta i kod Vinkovaca, gdje je bilo javljeno, da se srušio 1 nepr. zrakoplov. Srušeni zrakoplov je pronađen i odvučen od njemačkih postrojbi.

Iznad Fruške gore bacani su promičbeni letaci.

Djelat. nepr. zrakopl.:

14. VIII neprijateljski zrakoplovi bombardirali su Senj. Srušene su 3 zgrade i potopljena 4 prevozna sredstva u luci.

Istog dana neprijateljski zrakoplovi napali su strojničkom vatrom lokomotivu između ž. p. Popovača i Ludina-Vidrenjak i oštetili je. 3 domobrana su ranjena.

14. VIII napadnuta je strojničkom vatrom i želj. postaja Novska bez učinka.

16. VIII u 09.45 sati nepr. zrakoplovi bacili su 4 bombe na želj. postaju Novska. Oštećeni su kolosjeci, 3 cisterne i 8 kola je izgorilo.

Općenito:

U manjem sukobu kod Ogulina poginulo je 7 partizana, dok su 2 ustaše poginula i jedan je ranjen.

Prilikom odbijanja manjeg napadaja s. i. Gospića poginula su 4 partizana i zaplienjena 1 strojopuška i 3 puške.

Osobitosti:

Noću 10/11. VIII zabunom su se napucale i vodile međusobno borbu dvie part. skupine kod s. Mikleuška (9 km s. z. Kutine). U isto vrieme bile su tučene topničkom vatrom oklopnog vlaka, pa su pretrpile gubitke: 37 part. poginulih i 5 ranjenih.[7]

Noću 10/11. VIII u s. Letovanić kod Lekenika part. su zapalili vatrogasno spremište, a iz s. Dužice kraj Lekenika odveli 10 vojničkih obveznika.

---

[7] Na području Kutine nalazile su se brigade 33. divizije. Međutim, u izvještaju Štaba 10. korpusa NOVJ ništa nije rečeno o tom sukobu (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 10. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 4. septembra 1944).

Događaji na želj. prugama:

15. VIII oko 23.20 sati napali su part. u ustaškim odorama jednu čuvarnicu između ž. p. Mitrovica i Voganj.

16. VIII razprsnuo se pakleni stroj u vagonu brzog vlaka na Zagrebačkom kolodvoru. Ranjeni su podpukovnik Štampar, bojnik Bradač, nadsatnik Tkalčić, oruž. vodnik Štimac i jedna žena.

Istog dana na pruzi Pakrac — Banova Jaruga kod s. Dobrovca naletio je na minu oklopni vlak. 5 štitnih kola je oštećeno.[8]

Istog dana u 21.25 sati na pruzi Zagreb — Sisak između ž. p. Vel. Gorica i Mraclin naletio je na minu brzi vlak. 4 kola su izkliznula, pruga je oštećena i 2 osobe su ranjene.[9]

Toga dana u 05.40 sati naletio je na minu teretni vlak kod Dubrovnika. Stroj i službena kola izkočila, a žrtava nema.

Noću 15/16. VIII na pruzi Bos. Novi — Bihać između ž. p. Rudice i Blatna porušena je želj. pruga u dužini od 300 metara.

16. VIII minirana je pruga između ž. p. Voloder i Kutina.[10]

Istog dana minirana je pruga između ž. p. Vrbovec i Prikraj. Miniran je 1 most. Promet se vrši prelaženjem.[11]

Istog dana minama je oštećena pruga između ž. p. Duga Resa i Zvečaj na pruzi Karlovac — Ogulin.[12]

17. VIII minirana je pruga između ž. p. Horvati i Zdenčina.[13]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

---

[8] Prema izvještaju Štaba 6. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske diverzija je izvršena 15. avgusta (vidi dok. br. 100).

[9] Vidi dok. br. 72.

[10] i [11] Mine su postavili diverzanti 3. diverzantskog bataljona (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

[12] Prugu Duga Resa — Zvečaj porušila je 3. brigada 8. divizije 15/16. avgusta na 30 mjesta (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—29/13/I, k. 429 A).

[13] Prugu je minirao Turopoljsko-posavski NOP odred u dužini od 200 m (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—29/13/I, k. 429 A).

BR. 124

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 18. AVGUSTA 1944. O NAPADIMA JEDINICA NOVJ NA BILAJ, RIBNIK I NA KOMUNIKACIJI BIHAĆ — LAPAC I O BORBAMA KOD KRAPINE I U LICI[1]

VOJNIČKA TAJNA
18. VIII

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 231/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
18. VIII 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

Podhvat u Lici uspješno završen.

Uspješno se nastavlja progon neprijatelja u izt. Bosni i Hercegovini.

Brojni napadaji neprijateljskih zrakoplova na Dubrovnik, Pag, Solin, Kistanje, Bos. Krupu, Novu Gradišku i Gojilo, te želj. uređaje i prevozna sredstva.

Srušeno 5 neprijateljskih zrakoplova.

II PODRUČJA:

Krapina:

15. VIII jedna naša borbena skupina napala je kod s. Đurmanec (5 km s. s. z. Krapine) jednu skupinu partizana, koja je iz Slovenije vodila 150 zarobljenika prema Kalnik pl. Jedan partizan je zarobljen, 19 zarobljenika je oslobođeno.

Lika:

Neprijatelj je protjeran s područja Prijeboja (15 km z. Bihaća) unatoč pojačanja. Spoj cestom Prijeboj — Plitvice — Leskovac opet uzpostavljen. Podhvat je završen. Završno izvješće još nije primljeno.[2]

16. VIII oko 23.45 sati odbijen je napadaj partizana na uporište Bilaj — Novo Selo (5 km j. i. Gospića) bez vlastitih gubitaka. U Bilaju je zapaljeno 9 kuća. Palo je 37 partizana.[3]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 18/1—1, k. 41.

[2] O borbama na području Prijeboja od 13. do 15. avgusta vidi dok. br. 48, 97 i 123.

[3] Ustaško-domobranske posade u Bilaju i Ribniku napala je 3. brigada 35. divizije (vidi dok. br. 71).

Bihać — D. Lapac:

U vremenu od 1 do 8. VIII partizani su izvršili nekoliko napadaja na preselice, postave i obhodnje na cesti Bihać — D. Lapac.[4] Partizani su pri tome pretrpili znatne gubitke, koji nisu uviek mogli biti ustanovljeni, jer su svoje mrtve i ranjene odvukli. Vlastiti gubitci iznose: 4 domobrana i 2 Niemca poginuli, 11 domobrana i 9 Niemaca ranjeno. Ima gubitaka i štete na prievoznim sredstvima.

...

Djelat. vlast. zrakopl.:

17. VIII naše je zrakoplovstvo uspješno bombardiralo s. Kulaši (13.5 km j. i. Prnjavora) gdje je javljena nepr. krugovalna postaja. Zatim je izvršilo oružano izviđanje kod Sanskog Mosta, gdje navodno nepr. zrakoplovi tovare meso i žito za prienos u Italiju, ali zbog magle nije ništa opaženo. Nadalje je obskrbilo strjeljivom posadu u Bjelovaru i izvršilo prievoz vojničkih osoba i bacanje letaka u okolici Travnika.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Prilikom napadaja nepr. zrakoplova na Kistanje poginulo je 10 i ranjeno 14 vojnika, te izgubljeno nešto oružja i samovoza.

9. VIII pao je u more kraj Dubrovnika 1 nepr. zrakoplov.

14. VIII u 18.45 sati 4 nepr. zrakoplova napali su Dubrovnik strojničkom vatrom i bacili 4 bombe. Oštećeno je nekoliko kuća. Tri građanske osobe i 15 vojnika je ranjeno.

15. VIII oko 16.30 sati nepr. lovci-bombarderi napali su bombama i strojničkom vatrom Pag i potopili 2 motorna brodića.

Istog dana oborena su kod Senja 3 nepr. zrakoplova.

16. VIII četiri nepr. zrakoplova bombardirali su želj. postaju Bos. Krupa. Dva domobrana su poginula.

Istog dana oko 10.00 sati 6 nepr. bombardera bacili su oko 30 bombi na želj. postaju Solin i »Shell« kod Splita. Kolosjeci i 12 vagona je oštećeno. Žrtava nema.

16. VIII dva nepr. lovca napala su bombama teretni samovoz na cesti Sokolac — Romanija. Dvie osobe su poginule.

---

[4] Njemačke i ustaško-domobranske kolone, patrole i položaje na cesti Bihać — Lapac napadao je tada Lički NOP odred (vidi dok. br. 70 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 4—13/I, k. 429 A).

Istog dana bacili su nepr. zrakoplovi 3 bombe na želj. postaju Hum na pruzi Metković — Dubrovnik. Poginula su 2 domobrana, a nekoliko ih je ranjeno.

Noću 16/17. VIII kod Markušica kraj Vukovara srušio se i izgorio 1 sovjetski zrakoplov. Kraj njega je nađeno nekoliko padobrana i 22 strojosamokresa. Jedan mrtvi član posade imao je njemačke izprave.

17. VIII četiri nepr. zrakoplova napali su želj. postaju Sibinj kraj Broda i Novu Kapelu-Batrinu. Pojedinosti nisu javljene.

Istog dana 2 nepr. zrakoplova napala su strojničkom i topničkom vatrom želj. postaju i sjeverni dio Nove Gradiške. Zapaljena su 2 vagona i nekoliko kuća. Ima žrtava.

Toga dana napali su nepr. zrakoplovi Gojilo (6 km s. Banove Jaruge) i zapalili 2 spremišta tekućeg goriva.

Obćenito:

Noću 10/11. VIII jače part. snage napale su i svladale mjestnu zaštitu s. Dubrovčak (8 km j. z. Ivanić-Grada) nakon duže borbe tjerajući pred sobom žene i djecu milicionera.

Odbijen je napadaj neprijatelja na uporište Kuzmin (17 km s. s. z. Hrv. Mitrovice). Nađen je 1 poginuli partizan, dok su 2 domobrana poginula i 2 ranjena.

Osobitosti:

13. VIII između Čilipa i Grude kraj Dubrovnika napali su partizani bombama 2 domobranska samovoza i uništili ih.

16. VIII na putu 10 km s.i. Daruvara u osobnom samovozu zarobili su partizani satnika Božića[5] zapov. II bojne 4. gorske pukovnije s obitelji i jednim povjerenikom Zempra.

17. VIII u 08.30 sati skupina partizana napala je putnički autobus državnih željeznica na cesti Zagreb — Varaždin kod s. Goričice (8 km j. Sv. Ivan Zelina), putnike odvela i samovoz izrešetala nabojima.

17. VIII oko 19.00 sati na putu Zagreb — Sarajevo pao je naš zrakoplov obrazca Do-17 kod s. Bok (4 km s. i. Siska), jer je dobio pogodak u jedan stroj.

Pilot satnik Berce i satnik Kanovnik poginuli, 2 osobe teže i 5 lakše ranjeno. Među ranjenicima jesu: ustaški nadporučnik Bracanović, poručnik Slavik, izvidnik poručnik Kovač i zrak. boj. Šimunec. Unesrećeni prevezeni su u bolnicu u Sisak.

---

[5] Vidi primjedbu br. 5 uz dok. br. 79.

Događaji na želj. prugama:

16. VIII u 06.45 sati na pruzi Lašva — Travnik između ž. p. Busovača i Vitez naletio je na minu mješoviti vlak. Stroj i 2 kola izkliznuli.

17. VIII oko 10.00 sati 4 nepr. zrakoplova napali su ž. p. Novska strojničkom vatrom te razornim i upaljivim bombama. Zapaljeno je nekoliko kola. U isto vrieme bačeno je 6 fosfornih bombi na želj. postaju Rajić. 3 kola su zapaljena.[6]

Istog dana minirana je želj. pruga između ž. p. Banova Jaruga i Lipovljani, i odbijen napadaj partizana na ž. p. Lipovljane. Poginula su 2 domobrana.[7]

17. VIII naletio je na razmaknutu prugu teretni vlak između ž. p. Podlugovi i Visoko. Stroj i 3 kola izkočili. Jedna kola izgorila.

Noću 16/17. VIII između ž. p. Novi Marof i Budinšćina (na pruzi Zaprešić — Varaždin) minirana je pruga u dužini od 20 metara. Pored mjesta eksplozije mine pronađena su trupla partizana, koji su stradali prilikom postavljanja mine.

17. VIII pruga Križevci — Dugo Selo popravljena je između ž.p. Vrbovec i Prikraj i predana prometu.

Istog dana popravljena je pruga Zagreb — Karlovac i Karlovac — Rečica te predana prometu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operat. odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

[6] i [7] Opširnije o tome vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/7.

BR. 125

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 19. AVGUSTA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA GRUBIŠNO POLJE I KOMUNIKACIJU ZAGREB — BEOGRAD I O BORBAMA NA PODRUČJU BJELOVARA, KARLOVCA, SPLITA, ŠIBENIKA I U LICI[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 232/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
19. VIII 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

Žestoke borbe u području Daruvara. Posada Grubišnog Polja poslie žestokog odpora morala se povući. Posade iz Končanice i Vel. Zdenaca povučene su u Daruvar.

Veliki uspjeh u progonu neprijateljskih snaga u iztočnoj Bosni.

Brojni manji napadaji nepr. zrakoplovstva na Daruvar, Sokolac, Slankamen, okolicu Banje Luke te želj. uređaje.

II PODRUČJA:

Bjelovar:

U nastavku čišćenia područja j. i. Bjelovara palo je 14 partizana i 2 su zarobljena.[2]

Daruvar:

Noću 17/18. VIII napadnuto je uporište Grubišno Polje (14 km s. s. z. Daruvara) od premoćnih part. snaga. Poslie žestoke borbe posadà uporišta bila je prinuđena probiti se u Končanicu (7 km s. z. Daruvara). Gubitci još nisu javljeni.[3]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 19/1—1, k. 41.

[2] Vidi dok. br. 41, 97, 118, 119 i 126 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/9.

[3] Neprijateljski garnizon u Grubišnom Polju napale su i uništile jedinice 12. divizije 6. korpusa NOVJ. Prema izvještaju Štaba Divizije ubijena su 62, ranjena 53 i zarobljena 193 neprijateljska vojnika i oficira. Međutim, u depeši koju je Štab 6. korpusa dostavio Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske piše da je ubijeno 67, a zarobljeno 165 neprijateljskih vojnika i oficira (vidi dok. br. 79 i 128 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—34/1, k. 119/7).

Uslied pritiska premoćnih part. snaga s. z. Daruvara povučene su posade uporišta Končanica i Zdenci (7 i 12 km s. z. Daruvara) u Daruvar.[4]

Kutina:

Dielovi za osiguranje želj. pruge i oklopni vlak vodili su noću 15/16. VIII borbu između Popovače i Volodera (15 i 9 km s. z. Kutine) s partizanima, koji su ovdje prelazili želj. prugu. Oklopni vlak je pri tome naišao na minu. Izliznuo jedan vagon, a 4 njemačka vojnika su ranjena. Partizanski gubitci nisu poznati, jer su part. svoje mrtve i ranjene odvukli.[5]

Karlovac:

18. VIII naše podhvatne snage dostigle su Hrastje (6 km j. j. z. Ozlja). Nađeno je 15 mrtvih partizana (1 »komandir«). Plien: 1 englezka i 1 talijanska strojopuška, 2 puške i sanduk strjeljiva. Vlastiti gubitci: 4 ranjena.

Lika:

Zapadno od crte Plitvice — Leskovac (12 km s. z. i 10 km z. Bihaća) odbačena je jaka nepr. skupina prema sjeveru.[6] Opaža se prikupljanje odmetnika sjeverno i sjeveroiztočno Krbavskog polja.[7] Posada Bunića je pojačana.[8]

---

[4] Ranija posada Končanice (6. satnija 4. goske pukovnije) predala se 12. diviziji 9. avgusta 1944 (vidi dok. br. 116, 117 i 118).

[5] Prugu Zagreb — Beograd prešle su na navedenom mjestu jedinice 7. divizije. One su tada bile na maršu iz Banije u Moslavinu (vidi dok. br. 76).

[6] Sjeverno od puta Vrhovine — Prijeboj povukla se 2. brigada 8. divizije 15. avgusta (vidi dok. br. 48 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 4—31—13/I, k. 429 A).

[7] Jedinice 35. divizije (1. i 2. brigada) pripremale su se tada za protjerivanje neprijatelja (dijelovi 4. ustaškog zdruga i 2. bataljon 846. puka njemačke 392. legionarske divizije) iz Bunića, Šalamunića i Ljubova, dok je jedna brigada izvodila akcije u pozadini neprijatelja (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—49/1, k. 119/10).

[8] U bojnoj relaciji 1. zbornog područja o tome piše: »**18. kolovoza 1944.** Usled jakih odmetničkih snaga, koje su se prikupile na području Debelog Brda (4 km i. od Bunića), kao i nedostatka streljiva kod naših postrojbi, ove nisu više bile u stanju držati u svojoj vlasti Krbavsko polje, te su se u toku dana povukle na crtu: Crni vrh — Tonković — Kosa (968) — Panas (987) (22—20,5 km s. i. od Gospića).

Dielovi XXXV. bojne, koji su u zadnjim borbama jako oslabljeni, povučeni su u Široku Kulu, a na njihovo mjesto upućena je XXXI. bojna.

U 18.00 sati stigla je u Rastiće (20 km s. i. od Gospića) II. bojna 846. pješačke pukovnije, koja je upućena od strane 392. pješ. divizije kao pojačanje našim četama na Krbavskom polju. Ovo je pojačanje stiglo na žalost kasno, t. j. kada su se naše čete već bile povukle«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—47, k. 58).

Skupljena je žetva u Krbavskom polju sa oko 1.000 jutara zemlje.

...

Jadranska obala:

Opaža se promet odmetnika na cesti Starigrad — Jelsa na o. Hvaru.

U području između Šibenika i Splita nastavlja se jak pritisak partizana.[9]

Djelat. vlast. zrakopl.:

18. VIII. naše je zrakoplovstvo izvršilo izviđanje nepr. uzletišta kod Grabovnice, koje je u međuvremenu zauzeto od naših postrojbi.

Izviđanjem zemljišta kod Samarice (20 km s. z. Garešnice) i kod Mliječkog Polja (13 km j.i. Novske) nije pronađeno zemljište pogodno za uzletište.

Istog dana izvršeno je oružano razviđanje Skender Vakufa i Sanskog Mosta, ali nije ništa sumnjivo opaženo. Nadalje je napalo strojničkom i topničkom vatrom nepr. skladište strjeljiva u s. Šiprage. Skladište nije uništeno.

Osim toga izvršilo je prievoz tvoriva i vojničkih osoba, te obskrbu strjeljivom posade Bjelovar.

Djelat. nepr. zrakopl.:

16. VIII. dva nepr. zrakoplova bacili su 8 manjih bombi na Sokolac. Nekoliko građana je poginulo i ranjeno.

Istog dana 4 nepr. zrakoplova napali su vlak u ž. postaji Međeđa na pruzi Sarajevo — Višegrad. Dvoja kola strjeljiva su zapaljena.

Istog dana napali su nepr. zrakoplovi vlak kod Travnika s tri bombe, 6 osoba je ranjeno. Stroj i 5 kola je oštećeno.

17. VIII. nepr. zrakoplovi napali su strojničkom vatrom osobni vlak kod Suhog Polja na pruzi Doboj — Tuzla. Jedan domobran je poginuo, a 1 osoba je ranjena.

Istog dana oko 10.30 sati 6 nepr. zrakoplova bacilo je 10 bombi kod Podorašja i Brđana (6 i 7 km s. i. Konjica) bez učinka.

18. VIII. u 07.00 sati nepr. zrakoplovi onesposobili su stroj vlaka u ž. p. Živaja na pruzi Sisak — Novska.

Istog dana 6 nepr. zrakoplova s njemačkim oznakama bombardiralo je Daruvar sa 12 bombi. Jedan vojnik je poginuo, a dosta kuća je porušeno.

---

[9] Na tom su području tada deistvovali dijelovi 20. divizije (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 20. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 21. septembra 1944).

Istog dana oko 10.40 sati 7 nepr. zrakoplova napalo je strojnicama i bombama uzletište Zalužani i samostan Trapista kod Banje Luke.

Istog dana javljeno je i bombardiranje Slankamena.

Općenito:

Izvidnica posade Pitomača 13. VIII. naišla je kod s. Novi Marof (23 km s. s. z. Virovitice) na skupinu partizana, ubila 3 partizana, te zaplienila 1 pušku, 1 samokres i 1 bombu.

14. VIII. partizani su izvršili manji vatreni prepad na Djurđevac.

Noću 16/17. VIII. u borbi s jačom skupinom partizana južno od Pitomače naše obhodnje imale su gubitaka.[10]

Osobitosti:

Noću 15/16. VIII. partizani su pokupili u selima Odra i Hrašće (južno Zagreba) svu pokretnu imovinu seljaka čija se rodbina nalazi u oružanim snagama. Ujedno su odveli oko 70 ljudi mlađih godišta.

18. VIII. napali su partizani teretni samovoz P.T.S-a s 30 ustaša na cesti između Jablanca i Ivanca u Hrv. Zagorju. Navodno je 10 ustaša poginulo. Pojedinosti još nisu javljene.[11]

Događaji na želj. prugama:

17. VIII. u 07.54 sati između ž. p. Moslavina-Popovača i Kutina naletio je na minu putnički vlak. Izkliznula su štitna kola.[12]

Istog dana u 23.00 sati na pruzi Vinkovci — Dalj kod ž. p. Borovo naletio je na mine teretni vlak. 2 stroja i 10 kola izkliznulo.[13]

---

[10] Borba se vodila između jedne čete Udarne brigade »Braća Radić« i izviđačkih dijelova 5. stajaćeg zdruga ustaške vojnice (vidi dok. br. 86 u ovoj knjizi i dnevni izvještaj PTS u Arhivu V.I.I., reg. br. 1—268/26, k. 112).

[11] Napad je izveo Omladinski bataljon Zapadne grupe NOP odreda 10. korpusa NOVJ na kamion 1. topničkog sklopa (artiljerijskog diviziona) PTS. Prema izvještaju Štaba Zapadne grupe NOP odreda ubijeno je 35 ustaša, ranjeno 5, a zarobljen 1. Zaplijenjeno: 1 puškomitraljez, 3 automata, 29 pušaka, 1 pištolj i 1000 metaka za automate i puške. U dnevnom izvještaju PTS piše da su ustaše imale 22 poginula i 6 ranjenih (Arhiv V.I.I., reg. br. 38—1/3, k. 551a i 1—268/26, k. 112).

[12] Minu su postavili borci 3. diverzantskog bataljona (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 10. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 4. septembra 1944).

[13], [14], [15] i [16] Diverzije je izveo 1. diverzantski bataljon (vidi dok. br. 100 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

Istog dana u 23.00 sati na pruzi Sarajevo — Konjic između ž. p. Hadžići i Blažuj naletio je na minu teretni vlak. Stroj je izkliznuo, a 2 kola su zapaljena.

18. VIII. u 08.55 sati na pruzi Zagreb — Zemun između ž. p. Blinjski Kut i Sunja naletio je na minu brzi vlak. Službena kola i 2 putnička su izklizla, a pruga je oštećena.[14]

Istog dana na istoj pruzi u 06.50 sati između ž. p. Garčin i Donja Vrba naletio je na minu teretni vlak. Izklizla su 1 štitna i 3 ostala vagona, a jedan kolosjek je zakrčen.[15]

Istoga dana na istoj želj. pruzi kod ulaza u ž. postaju Voganj naišao je na minu strojni vlak. Izklizla su štitna kola, a stroj se prevrnuo. 1 Niemac je teže ranjen.

18. VIII. u 07.20 sati na pruzi Pleternica — Požega između ž. p. Blacko-Jakšić i Pleternica naletio je na minu mješoviti vlak. Oštećena su 3 kola. Žrtava nema.[16]

Istog dana minirana je želj. pruga između ž. p. Banova Jaruga i Lipovljani. [17]

18. VIII. popravljena je želj. pruga Križevci — Bjelovar između ž. p. Križevci i Sv. Ivan Žabno te predana prometu.

17. VIII napadnuta je ž. p. Oriovac kraj Broda od nepr. zrakoplova. Šteta je neznatna, 1 osoba težko ranjena.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

[17] Diverziju je izveo 2. diverzantski bataljon (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—20/13/I, k. 429 A).

BR. 126

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 20. AVGUSTA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA GRUBIŠNO POLJE, KRAPINU I LIPOVLJANE I O BORBAMA KOD ZAGREBA, BJELOVARA, DARUVARA, BENKOVCA I NA POLUOTOKU PELJEŠCU[1]

VOJNIČKA TAJNA
20. VIII.

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 233/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
20. VIII. 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

Žestoke borbe u Hercegovini, te oko Bjelovara i u području Daruvara.

Uspješno se nastavlja progon zaostalih neprijateljskih snaga u iztočnoj Bosni.

Manji napadaji neprijateljskog zrakoplovstva na Konjic i šire područje Drniša.

Oboren je jedan neprijateljski zrakoplov.

II PODRUČJA:

Zagreb:

17. VIII u manjem podhvatu u području s. Bunjak (15 km s.i.i. Sesveta) ubijeno je 11 partizana. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Krapina:

Noću 19/20. VIII izvršili su partizani vatreni prepad strojnicama i bacačima na Krapinu. Prepad je ušutkan vlastitom topničkom vatrom.

Bjelovar:

U nastavku podhvata u području Bjelovara naša borbena skupina vodila je 16. 8. borbu s jednom partizanskom »brigadom« u području Severin — Drljanovac (11—15 km j. i. Bjelovara). Poginula su 63 partizana, 3 su zarobljena a

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 20/1—1, k. 41.

38 pušaka je zaplienjeno. Vlastiti gubitci: 4 domobrana ranjena. Podhvat se nastavlja.[2]

Daruvar:

U toku su protumjere za odterećenje Daruvara.

Posada uporišta Zdenci nakon hrabrog odpora uspjela se probiti u Hercegovac (17 km z. s. z. Daruvara), dok se iz Grubišnog Polja probilo 39 domobrana pod vodstvom jednog častnika.[3]

Obustavljen je podhvat iztočno Daruvara.[4] Podhvatne snage povučene su za obranu Daruvara.

Benkovac — Šibenik:

U području jugozapadno Bribirskih Mostina (20 km j. i. Benkovca) u jednom sukobu palo je 35 partizana, a 1 je zarobljen.[5]

...

Jadranska obala:

Započeo je podhvat na poluotoku Pelješcu u području Ston — Janjina.[6]

Djelat. nepr. zrakopl.:

9. VIII. dva nepr. lovca napala su šire područje Drniša. Poginula 1 i ranjena 1 osoba.

---

[2] Gubici brigade »Matija Gubec« bili su 6 mrtvih, 8 ranjenih i 17 nestalih (vidi dok. br. 60 i 86).

[3] O bijegu dijela neprijateljskog garnizona iz Grubišnog Polja u izvještaju Štaba Čehoslovačke brigade »Jan Žiška« između ostalog piše: »Prilikom držanja našeg položaja (ona je obezbjeđivala napad na Grubišno Polje od Velikih Zdenaca — prim. red.) neprijatelj je pokušao bjegstvo iz uporišta Grubišno Polje i naišao na zasjedu. Tom prilikom bio je pozvan na predaju ali istu nisu htjeli primiti, već su počeli bježati u pravcu Ilove i Ribnjaka; stoga smo otvorili na njih vatru gdje su bili primorani da legnu pa su tako bili opkoljeni i pohvatani. Uspjelo je 14-torici da se prebace preko Ilove, preplivaju Ribnjak i pobjegli su u Končanicu na čelu sa jednim poručnikom... Tom prilikom je zarobljeno 65 domobrana, 1 poručnik, 9 pripadnika milicije. Ubijeno 12 domobrana. Od oružja zarobljeno je: 40 pušaka, 1 teški mitraljez »švarcloze«, 2 puškomitraljeza »Zbrojovka Brno«, 9 šmajsera, 4 pištolja i druga ratna sprema...« O ukupnim neprijateljskim gubicima u borbi za Grubišno Polje vidi dok. br. 45, 79 i 125 u ovoj knjizi i izvještaj Štaba Čehoslovačke brigade »Jan Žiška« u Arhivu V.I.I., reg. br. 17—1/2, k. 898.

[4] Vidi dok. br. 100.

[5] Jedinice 19. divizije obezbjeđivale su od 16. do 20. avgusta prevoz materijala sa obale u unutrašnjost i pritom su vodile borbe na komunikaciji Benkovac — Bribirske Mostine ali su njihovi gubici bili znatno manji (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 19. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 28. septembra 1944).

[6] Vidi dok. br. 127.

17. VIII. na putu Fojnica — Kiseljak 2 neprijateljska lovca napala su i oštetila 2 posebnička samovoza. Dvie osobe su poginule, 4 su ranjene.

18. VIII. u 11.30 sati 3 lovca-bombardera bacili su 6 manjih bombi na želj. postaju Konjic, oštetili željeznička postrojenja i 1 stroj.

Kod Šibenika oboren je 1 neprijateljski zrakoplov.

Općenito:

Prigodom razviđanja i manjih djelatnosti kod Ivanić-Grada, Križa i Livna poginulo je 7 partizana, zaplienjene su 24 puške i 21 ručna bomba.

Prigodom odbijanja napadaja na posadu ž. p. Lipovljani noću 17/18. VIII. nađena su 3 poginula partizana (1 »komandir čete«), zaplienjen 1 engl. strojosamokres i 3 puške. Vlastiti gubitci: 3 domobrana poginula, 3 ranjena i 7 nestalo.[7]

Osobitosti:

15. VIII. oko 11.30 sati neprijateljski zrakoplovi napali su strojničkom vatrom samovoz generala Begića kod Jablanice. Samovoz je oštećen, žrtava nije bilo.

18. VIII. prilikom napadaja partizana na teretni samovoz P. T. S-a na cesti između Ivanca i Jablanca, koji je vozio pripadnike muslimanske vjeroizpovedi u Zagreb, poginula su 22 ustaše, 6 je ranjeno. Partizanski gubitci nisu ustanovljeni (spoj dnevno izvješe broj 232/44.).[8]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

[7] Domobransku posadu u Lipovljanima napala je Brodska brigada (vidi dok. br. 100).

[8] Vidi primjedbu br. 11 uz dok. br. 125.

BR. 127

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 21. AVGUSTA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA HERCEGOVAC I PITOMAČU I O BORBAMA NA PODRUČJU ČAZME, OGULINA, U LICI I DALMACIJI[1]

VOJNIČKA TAJNA
21. VIII

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 234/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
21. VIII 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

Uspjeh u borbama u području Virovitice i kod Pregrade u Zagorju.

Posada Hercegovca obkoljena i napadnuta premoćnim part. snagama. Pomoć upućena.

Pojačana neprijateljska djelatnost na Pelješcu, Braču i Šolti.

U području Banje Luke srušena 2 nepr. zrakoplova.

II PODRUČJA:

Varaždin:

19. VIII u manjem podhvatu ustaških postrojbi na području Zbilj (6 km j. z. Pregrade) neprijatelj je pretrpio osjetljive gubitke. Uništeno je 38 part. bunkera i zaplijenjeno nešto pušaka i opreme. Vlastiti gubitci: 2 ustaše lakše ranjena.[2]

Čazma:

Kozačke postrojbe dostigle su Samaricu (12 km i. j. i. Čazme) u svom napredovanju u smjeru Moslavačke gore

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 21/1—1, k. 41.

[2] U izvještaju Štaba Zapadne grupe NOP odreda 10. korpusa NOVJ o tome piše: »*19. VIII. 1944.* I. udarni bataljon nalazi se u selu Zbilju. Poslije podne neprijatelj (Brzi sklop PTS, jačine 200 ljudi — prim. red.) u više pravaca nastupa prema položajima ovog bataljona. Bataljon je bio opkoljen, ali se uspio probiti bacivši se odmah u neprijateljsku pozadinu. Postavljena je zasjeda na cesti Sopot — Pregrada (Rogatec 1 : 100.000). Ustaše koje su se povlačile prema Pregradi naišle su na ovu zasjedu u gustoj koloni. Zasjeda je otvorila vatru te se neprijatelj u paničnom bijegu razišao na sve strane.

Bataljon se je prikupio u selu Škrniku.

Neprijatelj je imao na zasjedi 30 mrtvih i 25 ranjenih ustaša. Bataljon je imao 2 ranjena druga.« (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—39/5, k. 551 A i 1—268/26, k. 112).

i nastavljaju prodiranje prema Hercegovcu, koji je obkoljen i čija posada vodi težke obranbene borbe.[3]

Daruvar:

Noću 19/20. VIII napadnut je Hercegovac od jakih partizanskih snaga.[4] U ogorčenoj borbi posada je do sada odbila sve napadaje. Borba još traje. Posadi ponestaje strjeljiva, pa su poduzete mjere obskrbe putem zrakoplova.

Virovitica:

Jače part. snage napale su 18. VIII oko 01.25 sati posadu Pitomače otvorivši jaku vatru iz bacača, tromblona i strojnica. Napadaj je odbijen istog dana oko 07.00 sati uz težke neprijateljske gubitke. Poginulo je 158 partizana, a ranjeno oko 150. Vlastiti gubitci: 4 poginula i 12 ranjenih.[5]

Ogulin:

Jake part. snage primiču se s iztoka i zapada području Josipdol — Oštarije (10 — 6 km j. j. z. Ogulina).

U nastavku podhvata u području Plaški (24 km j. j. z. Ogulina) spojile se 2 podhvatne skupine te nastavljaju progon neprijatelja.

...

Lika:

Naše postrojbe napustile su Krbavsko polje pod pritiskom premoćnih part. snaga i povukle se na crtu Crni vrh — s. Tonković — Kosa (21 — 22 km s. i. Gospića). Sedam part. je poginulo, dok su 2 ustaše ranjeni.[6]

...

Jadranska obala:

Na poluotoku Pelješcu neprijatelj je odbačen s visova kod s. Tomislavovca (10 km j. i. Janjine). Neprijateljski gubitci: 14 poginulih izbrojeno, daljnjih 20 poginulih ocienjeno, 5 zarobljeno.[7]

---

[3] Prodirući navedenim pravcem, snage 1. kozačke konjičke divizije su se sukobile sa jedinicama 7. divizije (vidi dok. br. 53).

[4] Neprijateljsku posadu u Hercegovcu napale su bez uspjeha jedinice 40. divizije (vidi dok. br. 50, 85, 128 i 129).

[5] Pitomaču je napala 32. divizija (opširnije o tome vidi dok. br. 60 i 86).

[6] Pod pritiskom jedinica 35. divizije 11. korpusa NOVJ, Krbavsko polje su 18. avgusta napustili dijelovi 4. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga i 2. bataljon 846. puka njemačke 392. legionarske divizije (opširnije o tome vidi dok. br. 71 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—48, k. 58).

[7] O borbama na poluotoku Pelješcu u drugoj polovini avgusta u depešama Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ piše: »Prvi bataljon I brigade 15 ov. mj. izvršio je kod Lovčića na Pelješcu akciju. Ubijeno

Na otoku Braču sjeverno Nerežišća naišle su podhvatne snage na jačeg neprijatelja. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 8 poginulih i 8 ranjenih vojnika.[8]

Na o. Šolti ustanovljene su slabije nepr. snage.[9]

Djelat. vlast. zrakopl.:

19. VIII naše je zrakoplovstvo izviđalo zemljišta kod Orahova, Mliječkog polja i Gornjana (j. i. Jasenovca), gdje su javljena nepr. uzletišta. Kod svih tih mjesta nema pogodnog zemljišta za uzletište osim kod Stanišova (7 km i. Jasenovca).

Pored toga izvršilo je prienos tvoriva, vojničkih osoba i zaštitu jednog putničkog zrakoplova.

20. VIII izvršilo je oružano izviđanje oko Hercegovca. U mjestu se vode ulične borbe, pa je strojničkom vatrom napadnuta okolina mjesta.

Izviđanjem nepr. uzletišta kod Morovića opaženi su tragovi bačenih bomba od prije nekoliko dana.

Posada Srebrenice obskrbljena je strjeljivom.

U Požeškoj kotlini bacani su promičbeni letaci.

21. VIII ponovljen je zadatak kod Hercegovca pri čemu je 1 naš lovac kod Vel. Zdenci dobio 7 pogodaka, pa se morao vratiti, dok je zrakoplov Do—17 dobio pogodke u stroj i prisilno se spustio (bez kotača) u Daruvaru.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Kod Banje Luke oborena su i izgorila 18. VIII dva neprijateljska lovačka zrakoplova.

20. VIII u 13.05 sati šest nepr. zrakoplova napalo je topničkom i strojničkom vatrom želj. postaju Nova Gradiška. Zapaljena su 1 kola, a više ih je oštećeno. Ranjeno je 10 vojnika.

Općenito:

Prigodom razviđanja kod Đurđevca i Bos. Novog palo je 5 partizana, ranjeno 16 i zaplienjeno 2 puške i 1 strojosamokres. 2 domobrana su ranjena.

12, zarobljeno 21 nepr. vojnik. Plijen 2 šarca, 2 tromblona, 3 strojnice, 2 pištolja, 28 pušaka i nešto municije. Također ubijeno 13 konja, a 10 zaplijenjeno«. »19. VIII na Pelješcu odred (odnosi se na Pelješački NOPO — prim. red.) zarobio 14 Nijemaca sa oružjem i to mornara.«

»20 ov. mj. u zasjedi Pelješki odred ubio 4 Nijemca i više ranio. Ukupno u tri akcije zarobio 3 strojnice, 18 pušaka i sitne spreme.«

»II. bataljon XI. brig. od 24-VIII do 28-VIII prebacio se na Pelješac, u dvije akcije ubili 31 švabu, zarobili 14 i 29 teško ranili. Zaplijenili 24 puške, 2 šarca, 1 šmajser, 4 pištolja, 2 durbina i 8000 metaka.« (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—4, k. 1103 I.)

[8] i [9] Na Braču i Šolti su tada dejstvovali dijelovi 26. divizije jačine do jednog bataljona (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—4, k. 1103/I).

Na Dunavu sjeverno Vukovaru motorni brod »Prinz Eugen« i 2 teglenice s benzinom i sirovim uljem naišle su na mine i potonuli.

Osobitosti:

Doznaje se da je prigodom borbi kod Vrlike 22/23. VII prešlo na stranu partizana 300 četnika i 11 mještana, dok su 22 mještana zaklana.

Događaji na želj. prugama:

17. VIII na pruzi Sarajevo — Mostar između ž. p. Blažuj i Hadžići naišao je na minu teretni vlak, a potom je napadnut puščanom vatrom. Stroj je izkliznuo, a 2 kola su izgorila.

20. VIII nepr. zrakoplov bacio je 1 bombu na želj. postaju Konjic. Oštećen 1 stroj i 1 skretnica.

20. VIII u 12.40 sati na pruzi Sunja — Bos. Novi između ž. p. Dobrljin i Ravnice naišao je na minu mješoviti vlak. Dvoja kola su izkliznula, a pruga je oštećena.

18. VIII na pruzi Našice — Osijek kod ž. p. Koška minirana je skretnica i oštećene obližnje zgrade.

Noću 19/20. VIII na pruzi Banova Jaruga — Pakrac između ž. p. Dobrovac i Lipik minirana je pruga na više mjesta.[10]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

[10] Prugu je minirao 1. diverzantski bataljon na 17 mjesta (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

BR. 128

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 22. AVGUSTA 1944. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ NA PODRUČJU ČAZME, DARUVARA, DRNIŠA I NA OTOKU HVARU[1]

VOJNIČKA TAJNA
22/8.

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 235/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
22. VIII 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Veliki gubitci partizana u borbama kod Grubišnog Polja.

Uporište Hercegovac odterećeno. Nastavlja se progon neprijatelja u području Daruvara.

Podhvat u Hercegovini završen.

Napadaj neprijateljskog zrakoplovstva na Tiesno, područje Dubrovnika, Sinj i želj. objekte.

Srušena 2 neprijateljska zrakoplova.

II PODRUČJA:

Čazma:

U nastavku podhvata u području Mikleuša odbačen je neprijatelj prema jugoiztoku uz 10 poginulih partizana. Nastavlja se čišćenje s. z. diela Moslavačke gore.[2]

Kutina:

Noću 18/19. VIII odbijen je novi napadaj partizana na želj. postaju Lipovljani uz pomoć topničtva. Nađena su 2 poginula partizana. Vlastiti gubitci: 2 domobrana ranjena.[3]

Daruvar:

Uporište Hercegovac (17 km z. s. z. Daruvara), čija je posada 2 dana hrabro odolievala neprijateljskim napadajima odterećena je. Neprijatelj se povukao preko Zdenaca i Grubišnog polja. Nastavlja se progon neprijatelja prema sjeveroiztoku.[4]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 22/1—1, k. 41.

[2] Vidi dok. br. 53.

[3] Vidi primjedbu br. 7 uz dok. br. 126.

[4] Opširnije o borbama za Hercegovac vidi dok. br. 50, 51, 52 i 83.

Završno izvješće o borbama za uporište Grubišno polje: napadale su 4 part. »brigade«[5] uz podporu većeg broja težkih bacača i topova. — Napadaj je odpočeo silovito 18. VIII u 05.00 sati s jakom vatrenom pripremom topova i bacača, pod čijom su se zaštitom partizani puzanjem privukli do prvih kuća Grubišnog Polja.

U žestokoj borbi, koja se razvila, posada je odolievala do 06.00 sati, kada se zbog velikih gubitaka u mrtvim i ranjenima povukla na unutarnji pojas obrane. Borba se nastavila nesmanjenom žestinom.

Oko 10.00 sati neprijatelj je prodro u grad zahvaljujući svojoj velikoj nadmoći. U tom bezizlaznom položaju jedan dio posade (oko 90 ljudi) probio se preko žice u smjeru s. Poljane, ali je i tamo bila jaka neprijateljska zasjeda, tako da se uspio spasiti samo 1 častnik, 4 dočastnika i 64 domobrana, od kojih 22 ranjena.[6] Očevidci i prebjeglice iz partizanskih redova javljaju, da je u ovim borbama palo preko 300 partizana.[7]

Drniš:

Kod Vrlike (20 km i. s. i. Drniša) jedna podhvatna skupina naniela je 18. VIII neprijatelju gubitke: 21 partizan poginuo izbrojeno, još 50 poginulih ocienjeno i zaplienjen 1 krugovalnik.[8]

• • •

Jadranska obala:

Kod Starigrada na o. Hvaru neprijatelj se izkrcao iz 2 čamca. Poduzete su protumjere.

Otvorena je topnička vatra na neprijateljski promet čamcima pred obalom i na promet samovozima na zapadnom dielu o. Hvara.

---

[5] Napad na Grubišno Polje izvela je 12. brigada 12. divizije. Ostale jedinice 12. divizije i dvije brigade 40. divizije bile su na obezdjeđenju prema Daruvaru, Velikim Zdencima i Bjelovaru (vidi dok. br. 45, 79 i 126).

[6] Vidi dok. br. 126.

[7] Gubici 12. divizije u borbama za Grubišno Polje bili su: 3 mrtva i 26 ranjenih (vidi dok. br. 79).

[8] O borbama na području Vrlike javio je Štab 8. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 19. avgusta slijedeće: »2 bataljona izvršila su akciju na nepr.[ijateljska] uporišta Cetina — Vrelo i Kosovo sjeverno od Vrlike, sa zadatkom nasilnog ispitivanja i uznemiravanja neprijatelja. Nepr. nakon kraće borbe pobjegao u Vrliku. U ovim garnizonima bili su uglavnom četnici i mali broj Nijemaca. Po izvršenom zadatku naše su se snage povratile...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/8).

Djelat. vlast. zrakopl.:

21. VIII naše je zrakoplovstvo izvršilo oružano izviđanje Hercegovca, gdje je primjećena naša posada. Izvršen je napad strojničkom vatrom na šumu sjeverno od Hercegovca. Nadalje je uspješno bombardiralo s. Maslovare (36 km j. i. Banje Luke).

Osim toga izvršilo je prievoz vojničkih osoba.

Djelat. nepr. zrakopl.:

17. VIII neprijateljski zrakoplovi bombardirali su Tiesno kod o. Murtera. Posljedak nije poznat.

19. VIII pet neprijateljskih lovaca napalo je bombama Srđ kod Dubrovnika.

20. VIII neprijateljski zrakoplovi napali su strojnicama i bombama oklopni vlak kod Travnika, putnički vlak kod Rame i teretni vlak kod Brđana na pruzi Sarajevo — Konjic, te teretni vlak na pruzi Doboj — Tuzla, dva vlaka kod Maglaja i želj. postaju Ustiprača (na pruzi Sarajevo — Višegrad).

Onesposobljeno je 5 strojeva i više vagona. Ima mrtvih i ranjenih.

20. VIII četiri nepr. lovca bacili su 6 bombi na Sinj i napali ga strojnicama. Ima žrtava.

21. VIII između 13.25 — 13.42 sata 4 nepr. lovca izvršila su sliedeće napadaje: na želj. prugu između ž. p. Rajić i Okučani bacili 2 bombe, strojničkom vatrom i bombama napali su ž. p. Okučane i vlak u postaji. Oštećeno je 4 vagona. Poginule su 4 i ranjeno 12 osoba. Na želj. postaji Sibinj bacili su 2 bombe i oštetili kolosjeke, a između ž. p. Oriovac i Sibinj razorili 1 kolosjek i napali putnički vlak. Stroj i 1 kola oštećeni. 2 željezničara ranjena.

Istog dana nepr. lovci-bombarderi napali su želj. uređaje i vlakove kod Ivankova, Mikanovaca, Slatinika i Vođinaca. Ima štete i žrtava.

21. VIII protuzrakoplovna obrana Sarajeva srušila je 1 težki neprijateljski bombarder, a njemački lovci oborili su drugi neprijateljski zrakoplov kod Virovitice.

Općenito:

Prigodom odbijanja manjih part. napadaja kod Pakračke Poljane i Bos. Novog poginula su 2 domobrana, a 1 častnik i 4 domobrana su ranjeni. Partizanski gubitci su znatni ali nisu ustanovljeni.

Osobitosti:

12. VIII kod s. Gibarac (j. i. Šida) odveli su part. domobranskog obskrbnog častnika Ivana Novaka i Kovačić Vlatka, koji su bili u povjerenstvu za nakup hrane u Šidu.

Događaji na želj. prugama:

17. VIII u 22.28 sati na pruzi Osijek — Vinkovci između ž. p. Novi Dalj i Borovo naišao je na minu teretni vlak. Izkočila su 2 stroja i 10 vagona. Jedan željezničar poginuo i 2 osobe ranjene.[9]

19. VIII napali su odmetnici strojničkom vatrom vlak na pruzi Opuzen — Metković.

20. VIII na pruzi Sarajevo — Visoko kod Podlugova naletio je na rastavljenu prugu teretni vlak. Stroj i 2 kola su izkliznuli.

12. VIII minirana je pruga između ž. p. Novi Dalj i Sarvaš, gdje je teretni vlak naišao na minu. Lokomotiva i 4 kola su izkliznula.[10]

21. VIII minirana je pruga između ž. p. Lipovljani i Novska na 4 mjesta[11] te između Ozlja i Zorkovca na pruzi Karlovac — Metlika na više mjesta.[12]

21. VIII popravljena je pruga između ž. p. Duga Resa i Zvečaj te predana prometu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

[9], [10] i [11] Diverzije izveo 1. diverzantski bataljon (vidi dok. br. 100 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

[12] Prugu Karlovac — Metlika minirali su dielovi 2. diverzantskog bataljona na 40 mjesta (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

BR. 129

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 23. AVGUSTA 1944. O BORBAMA NA PODRUČJU KRAPINE, DARUVARA, SISKA, U LICI I NA OTOCIMA BRAČU I HVARU[1]

VOJNIČKA TAJNA
23. VIII.

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 236/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
23. VIII 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Poboljšalo se stanje u području Daruvara.

Uspješno se nastavlja progon neprijatelja u iztočnoj Bosni i u Lici.

Življa neprijateljska djelatnost u obalnom području. Srušen 1 nepr. bombarder (a vjerojatno još 2).

II PODRUČJA:

Krapina:

Jedna ustaška postrojba u nastavku podhvata čišćenja u području Krapine ubila je noću 19/20. VIII kod s. Sopot (11 km z. Krapine) 9 i ranila 2 partizana.

Daruvar:

Nastavlja se progon neprijatelja od Hercegovca preko Zdenaca u iztočnom smjeru. Palo je daljnjih 7 partizana i zarobljen jedan.

Uzpostavljena je zaporna crta od Ribnjaka kod Končanice do s. Klokočevca (11 — 14 km s. z. Daruvara), savezno s podhvatom koji je u toku.

Prema izkazu pučanstva i prebjega neprijatelj je imao osjetljive gubitke kod Hercegovca i Zdenaca.[2] Naša posada u Zdencima imala je 5 mrtvih i 11 ranjenih.

Partizani najavljuju skori vele-napadaj na Daruvar uz podporu neprijateljskog zrakoplovstva.[3]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 23/1—1, k. 41.

[2] O gubicima jedinica 6. korpusa NOVJ u borbama za Hercegovac vidi dok. br. 83.

[3] Napad na Daruvar tada nije izveden. Pod pritiskom jedinica 40. divizije 6. korpusa NOVJ neprijatelj je napustio Daruvar 16. septembra 1944 (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 40. divizije Štabu 6. korpusa od 20. septembra 1944).

Sisak:

18. VIII protjerani su partizani iz s. Strmen i Crkveni Bok (13 km i. Sunje) uz 6 poginulih i 10 ranjenih partizana. Plien: 1 strojnica i 1 puška.[4]

20. VIII odbijen je napadaj part. na Stubljane (4 km s. Kostajnice).

Lika:

Naše borbene snage odbacile su neprijatelja iz Krbavskog polja prema sjeveru.[5]

Olakšano je stanje u području s. z. Vaganca[6] (14 km s. z. Bihaća) — Josipdola — Ogulina i južno Drežnice[7] (20 km j. z. Ogulina).

Zapadno od Nebljusa zaplienjeno je 20 mina, rublje, namirnice i spaljeno 12 part. baraka.

. . .

Jadranska obala:

Na otoku Braču tučeni su topničkom vatrom partizani koji grade postave 5 km s. z. Nerežišća.[8]

Neprijatelj nastavlja živ promet brodovima oko Hvara i cestom između Starigrada i Jelse na o. Hvaru.

Na o. Šolti nije ustanovljen neprijatelj.[9]

Na obalnom pojasu od Zadra do Splita u manjim sukobima palo je 15 partizana.

Djelat. vlast. zrakopl.:

22. VIII naše je zrakoplovstvo izvršilo oružano izviđanje javljenog nepr. uzletišta kod G. i D. Podgradca (j. i. Jasenovca). Na tim mjestima nije ništa sumnjivog opaženo. Nadalje je izviđalo okolinu s. Ležimir na Fruškoj gori. Sjeveroiztočno Ležimira opažene su 3 barake.

Osim toga izvršilo je prienos tvoriva, vojničkih osoba, te bacanje promičbenih letaka u području Fruške gore.

---

[4] U depeši koju je Štab 4. korpusa poslao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 19. avgusta o tome piše: »18. ov. m. oko 200 Kozaka (iz sastava 1. konjičke kozačke divizije — prim. red.) iz Sunje izvršili su ispad prema Savi. Do borbe je došlo sa jednim našim bataljonom kod sela Strmen na Savi. Naš bataljon se povukao prema Ivanjskom Boku. Neprijatelj je imao 8 mrtvih i 2 ranjena a mi 10 ranjenih«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—29/I, k. 429 A.)

[5] Opširnije o tome vidi primjedbu br. 139 uz dok. br. 97.

[6] i [7] Neprijateljske garnizone, kao i saobraćaj na prugama i putevima na navedenom području ugrožavale su i napadale jedinice 4. i 11. korpusa NOVJ (opširnije o tome vidi dok. br. 97 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/10 i 4—13/I, k. 429 A).

[8] Na Braču i Šolti su se tada nalazili dijelovi 4. bataljona 12. dalmatinske brigade (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/8).

[9] Vidi dok. br. 128.

Djelat. nepr. zrakopl.:

20. VIII oko 12.00 sati 3 nepr. zrakoplova bacili su 5 bombi na želj. postaju Ustiprača. Šteta je neznatna. Tri osobe su poginule.

Istog dana napali su nepr. zrakoplovi oklopni vlak kraj Zenice. Oštećen je stroj i 1 kola. Ranjen je 1 ustaša.

20. VIII napali su nepr. zrakoplovi vlak kod Jablanice (16 km z. j. z. Konjica). Poginula su 2 putnika, a 6 je ranjeno.

22. VIII oko 11.30 sati jugoistočno od Daruvara srušio se 1 nepr. 4-motorni zrakoplov i izgorio. 11 Amerikanaca je izskočilo padobranima, od kojih je 6 uhvaćeno.

Općenito:

Prilikom odbijanja napadaja partizana na Bratunac poginula su 3, ranjena 2 ustaše, a 10 ih je nestalo.

Osobitosti:

Dodatak završnom izvješću o borbama kod Grubišnog Polja.

Doznaje se da su partizani pokušali u ime zarobljenog zapojednika posade Grubišnog Polja satnika Rožića[10] 18. VIII nagovoriti posadu na predaju. Pošto im to nije uzspjelo strieljali su ga. Satnik Celjak zamjenik zapovjednika posade Grubišno Polje pao je junački sa oko 100 domobrana braneći uporište.

16. VIII partizani su kod Dragotinje na r. Sani ubili 3 domobrana i 1 ranili na kupanju.

Događaji na želj. prugama:

Noću 19. VIII napali su part. želj. postaju Mišin Han (16 km s. z. Banje Luke). Slaba posada se povukla, a partizani su minirali prugu. 20. VIII postaja je opet povraćena. Dva domobrana poginula, 1 je ranjen.

22. VIII minirana je pruga na 8 mjesta između ž. p. Sunja i Majur.

23. VIII miniran je most Dugo Selo — Križevci između ž. p. Dugo Selo i Božjakovina.[11]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
(M. P.) glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

---

[10] O zarobljavanju satnika (kapetana) Rožića vidi dok. br. 79 i 124).

[11] Most je minirao 3. diverzantski bataljon (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

BR. 130

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 24. AVGUSTA 1944. O BORBAMA NA PODRUČJU IVANIĆ-GRAD — KUTINA, ČAZMA — DARUVAR, CAZIN, IMOTSKI, U LICI I NA OTOKU BRAČU[1]

VOJNIČKA TAJNA
24. VIII.

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 237/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
24. VIII 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Žestoke borbe u području Moslavačke gore i Daruvara.

Nastavlja se progon neprijatelja u iztočnoj Bosni.

Brojni manji napadaji nepr. zrakoplovstva na Konjic, šire područje Dubrovnika i želj. uređaje.

Oborena 3 neprijateljska zrakoplova.

II PODRUČJA:

Ivanić-Grad — Kutina:

Prigodom čišćenja područja pored želj. pruge Ivanić-Grad — Kutina 18. i 19. VIII neprijatelj je pretrpio gubitke: 32 poginula, 10 zarobljenih, a zaplienjeno 48 pušaka, 3 kola pšenice i razno tvorivo. Vlastiti gubitci: 7 ranjenih.[2]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 24/1—1, k. 41.

[2] i [3] U depešama Štaba 10. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske rečeno je o tome slijedeće: »Nepr. u snazi 2—3 hiljade Čerkeza i ustaša prodro iz Bjelovara i zaposjeo Čazmu — Grabovnicu — Miklouš. Daljnje namjere nepoznate...«

»... Jedinice kozačke divizije, jačine oko 2000, i ustaše prodrli u Čazmu — Vučane i Miklouš. Sa neprijateljem vodio borbu Srpski udarni bat. Istočne grupe odreda. Gubitci neprijatelja nepoznati. Naši 1 ranjen.«

»20.8 jedinice ovog korpusa nisu imale sukoba sa neprijateljem. Neprijateljski dijelovi I. kozačke divizije, ustaše i žandari vrše ofanzivu na sektor Moslavine i Bjelovarsku kotlinu. Naše jedinice nalaze se na liniji Vel. Pisanica — Sedlarica...«

»20.8. Neprijatelj je produžio nadiranje od Mikleuša u pravcu Samarice (sekc. Čazma), a potom dalje prema Šimljanici gde je bio odbijen od jedinica VII. divizije. Poslije toga, neprijatelj je rokirao

Čazma — Daruvar:

19. VIII jedna naša borbena skupina u progonu neprijatelja u smjeru Bjelovar — Narta — Miklouš (7 km i.j.i. Čazme) pobila je 15 partizana (izbrojeno) i 1 zarobila. Vlastiti gubitci: 1 častnik i 1 dočastnik poginuli.[3]

20. VIII ista borbena skupina u nastavku podhvata u smjeru Miklouš — Samarica — Šimljanik — Oštri Zid — Krivaja (20 km j. Bjelovara), sudjelujući s jednom kozačkom postrojbom razbila je neprijatelja udarcem o bok i olakšala Kozacima zauzimanje neprijateljskih uporišta u području Podgarića.[4]

Pred ovom skupinom nađena su 4 mrtva partizana. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Završno izvješće o borbama za uporište Hercegovac:

20. VIII u 04.00 sati jake partizanske snage pod vodstvom jednog englezkog častnika počele su napadaj na Hercegovac uz podporu gorskih topova i težkih bacača.[5] Posada Hercegovca uz pomoć posade uporišta Zdenci, koja se povukla u Hercegovac u požrtvovnoj i hrabroj borbi odbila je sve napadaje neprijatelja i održala se do dolazka naših podhvatnih snaga.

Noću 20/21. VIII partizani su uzmakli u smjeru s. i., pred našim podhvatnim snagama, koje su razbile njihov obruč oko Hercegovca.

U tim borbama palo je 350 partizana, preko 300 je ranjeno i 7 zarobljeno.[6] Među mrtvima nađen je i 1 »komandant brigade«. Vlastiti gubitci: 1 zastavnik i 7 domobrana poginulo, 1 častnik i 26 domobrana ranjeno.

Cazin:

U području zapadno Cazina i sjeverno Vaganca (18 km j. z. Cazina) nastavlja se pojačana nepr. djelatnost.[7]

Lika:

U nastavku podhvata na Krbavskom polju borbene skupine napustile su Bunić uslied jakog neprijateljskog

---

svoje snage i snažno nadirao prema N. Ploščici i oko 16 sati prodro u Dražicu. Istovremeno je neprijatelj nadirao u pravcu Bogdašića sa pravaca Gornje Jelenske i Kutine ka Gornjoj Baršljanici... « (vidi dok. br. 53 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/9).

[4] Vidi dok. br. 53.

[5] Dejstvima jedinica nisu nikada u NOB rukovodili savezнички oficiri. Zapovijest za napad na Hercegovac izdao je Štab 6. korpusa NOVJ koji je i rukovodio napadom (vidi dok. br. 50 i 83).

[6] Ukupni gubici jedinica 6. korpusa prilikom napada na Hercegovac bili su: 24 mrtva, 126 ranjenih i 8 kontuzovanih.

[7] i [8] Vidi dok. br. 129.

pritiska. Tom prigodom nanieti su neprijatelju znatni gubitci.[8]

Imotski:

Odbijen je noćni napadaj na Aržano (22 km s. z. Imotskog) i uporište 3 km z. Aržana. Nađeno je 9 poginulih (među njima i 2 englezka zrakoplovca), daljnjih 20 poginulih partizana je ocijenjeno i 5 zarobljeno.[9]

...

Jadranska obala:

Na otoku Braču jedna borbena skupina vodi borbu s neprijateljem 8 km z. s. z. Sumartina. Upućena su pojačanja.[10]

Djelat. vlast. zrakopl.:

23. VIII izviđalo je zemljište kod Ozlja, Tičeva i Uvale kraj Daruvara, te 12 km j. i. Jasenovca, gdje su javljena nepr. uzletišta. Kod s. Zaluka kraj Ozlja nema pogodnog zemljišta, dok kod s. Kurilovec i Duže Selo (j.i. i iztočno od Ozlja) ima pogodnih zemljišta, ali nije ništa sumnjivo opaženo. Kod Jasenovca i Daruvara nije ništa opaženo.

Nadalje je bombardiralo nepr. uzletište Preke njive (1 km s. Sanskog Mosta) s uspjehom.

Pored toga izvršilo je prievoz tvoriva i vojničkih osoba.

Djelat. nepr. zrakopl.:

19. VIII pet neprijateljskih zrakoplova bombardiralo je uređaje Shella na Ombli kod Dubrovnika. Šteta je neznatna. Žrtava nema.

20. VIII neprijateljski zrakoplovi napali su bombama i strojničkom vatrom teretni vlak kod ž. p. Brđani. 2 stroja su oštećena i 1 željezničar ranjen.

21. VIII tri nepr. lovca napala su u nizkom lietu želj. postaje Ivankovo i Mikanovci. Onesposobljen je 1 stroj i ranjena 4 putnika.

Istog dana napadnut je i teretni vlak strojničkom vatrom nepr. zrakoplova kod ž. p. Komarica na pruzi Sarajevo — Brod. Onesposobljen je stroj.

---

[9] U podacima za istorijat 20. divizije 8. korpusa NOVJ o tome piše: »19—20.VIII 1944 godine. Izvršen je prepad na Aržano, te u ovome prepadu neprijatelj je imao 35 mrtvih i 43 ranjena. Naši gubici: 4 ranjena, od kojih su naknadno 2 umrla«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1/2. k. 1030.)

[10] Vidi dok. br. 129.

Toga dana napadnut je bombama i strojničkom vatrom putnički vlak u blizini Nove Gradiške. Stroj je oštećen, a 6 osoba ranjeno.

21. VIII nepr. lovci bombardirali su ž. p. Sibinj i oštetili 4 kolosjeka.

23. VIII oko 15.30 sati nepr. zrakoplovi bombardirali su Konjic sa oko 10 manjih bombi. Pojedinosti još nisu poznate.

Istog dana srušena su kod Banje Luke 2 neprijateljska bombardera, koji su pali 15 km i. i 35 km s. Banje Luke i izgorili. 4 člana posade jednog zrakoplova zarobljeni su.

Jedan neprijateljski bombarder oboren je u području Imotskog.

Općenito:

Prigodom manjih djelatnosti i odbijanja partizanskih napadaja kod Varaždina, Sunje, Prijedora, Sinja, Rame i Andrijevaca palo je 13, ranjeno 12 partizana, a zaplijenjena 1 strojopuška i više pušaka. Vlastiti gubitci: 2 ustaše poginula, 3 vojnika i 1 ustaša ranjeni, 2 domobrana zarobljena i 4 nestala.

Kod Ivanić-Grada uhićeno je 7 vojnih neposlušnika.

Na Dunavu kod Beočina naišla je na minu jedna teglenica i potonula.

Događaji na želj. prugama:

19. VIII između ž. p. Cazin i Grmuša na pruzi Bihać — Bos. Novi naišao je na minu mješoviti vlak. Izkočila su 4 kola. Pruga je oštećena. Žrtava nema.

23. VIII popravljena je pruga Karlovac — Bubnjarci između ž. p. Zorkovac i Ozalj te predana prometu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

BR. 131

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 25. AVGUSTA 1944. O BORBAMA NA PODRUČJU KOPRIVNICE, PITOMAČE, DARUVARA, OGULINA, U LICI I NA OTOCIMA BRAČU I MURTERU[1]

VOJNIČKA TAJNA
25. VIII

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 238/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
25. VIII 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Veliki Zdenci i Grubišno Polje oslobođeni.

Nastavlja se progon neprijatelja u izt. Bosni i Hercegovini.

Borbe s izskrcanim neprijateljem na o. Braču.

Napadaj neprijateljskih zrakoplova na Vinkovce i manji napadaji na Sesvete, Tijesno i želj. postrojenja.

Oborena 3 neprijateljska zrakoplova.

II PODRUČJA:

Koprivnica:

22. VIII oko 14.00 sati napali su partizani vod obkopara[2] na vježbi kod Borovljana (6 km i. j. i. Koprivnice). Pojačanje je poslano.

Pitomača:

22. VIII jedna naša obhodnja u sukobu s jačom skupinom partizana kod s. Otrovanca (6 km j. z. Pitomače) pobila je 8 partizana i zaplienila strjeljivo, tvorivo i opremu.

Daruvar:

23. VIII naše i njemačke borbene skupine progoneći neprijatelja od Hercegovca oslobodile su V. Zdence i Grubišno Polje nakon što je slomljen žestok neprijateljski odpor. Nađeno je 10 poginulih partizana, ali su gubitci neprijatelja vjerojatno znatno veći. Zarobljena su 2 englezka zrakoplovca i oslobođeno iz zarobljeničtva 10 domobrana. Vlastiti gubitci: 1 domobran poginuo, 6 ranjeno.[3]

...

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 25/1—1, k. 41.

[2] Pionira

[3] Vidi dok. br. 97.

Ogulin:

Započeo je podhvat u području Vrbovsko — Mrkopalj (16 km s. z. i 22 km z. Ogulina).

Jedna borbena skupina nadire iz Ogulina prema s. z., druga borbena skupina nastupa obuhvatno prema Vrbovskom, dok treća borbena skupina osigurava sjevernu zapornu crtu od Bosiljeva (15 km s. i. Ogulina) do visova sjeverno Kupe.[4]

Lika:

Nastavlja se osiguranje žetve na Krbavskom polju.[5]

. . .

Jadranska obala:

21. VIII podhvatne snage vode borbu s izkrcanim neprijateljem kod Županjca (8 km z. s. z. Sumartina na o. Braču). Uz pomoć pristiglih pojačanja posada Selca probila se kroz obruč neprijatelja u uporište.[6]

Prema izjavi pučanstva noću 20/21. VIII na južnoj obali o. Brača kod Bola izkrcalo se oko 300 Engleza i partizana.[7]

Na o. Murteru odbijena je protuudarom jedna napadačka neprijateljska skupina. Neprijateljski gubitci nisu utvrđeni. Vlastiti 3 nestala i 2 ranjena.

Djelat. vlast. zrakopl.:

24. VIII naše je zrakoplovstvo izvršilo oružano izviđanje okoline južno od Turbeta i Travnika. Nije ništa osobito opaženo.

Izvršilo je prievoz vojničkih osoba te bacanje promičbenih letaka u području Jajca, Travnika i Zenice.

Djelat. nepr. zrakopl.:

21. VIII bombardirano je Tijesno bez učinka.

Kod s. Šišići s. z. Trnova nađen je 1 izgorjeli nepr. zrakoplov, koji je vjerojatno pogođen 21. VIII kod Sarajeva.

23. VIII pet nepr. zrakoplova bacilo je nekoliko bombi na Lukač most kod Brđana i oštetilo ga.

Jugoiztočno Vrlike srušio se 1 nepr. 4-motorni bombarder i 1 neprijateljski lovac. Oba su izgorjeli.

24. VIII nepr. zrakoplovi bombardirali su želj. postaju Vinkovci. Bačeno je oko 80 bombi. Pogođena je zgrada

---

[4] O borbama na pravcu Ogulin — Fužine od 23. do 27. avgusta vidi dok. br. 97 i tom V, knj. 33 izvještaj Štaba 13. divizije Štabu 11. korpusa NOVJ od 4. septembra 1944.

[5] Vidi primjedbu br. 158 uz dok. br. 97.

[6] i [7] O desantnim akcijama jedinica 26. divizije na srednjodalmatinskim otocima vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 5—7, k. 1103.

postaje, kolosjeci i želj. postrojenja. Ima štete i žrtava među građanstvom.

24. VIII u 09.35 sati tri nepr. zrakoplova bacili su 5 bombi na Sesvete. Štete nema. 2 domobrana su ranjena. Istovremeno napali su strojničkom vatrom stroj jednoga vlaka i onesposobili ga.

Istog dana nepr. zrakoplovi bombardirali su Vukovar i Borovo. Pojedinosti još nisu javljene.

Općenito:

Pojačana je sabotaža minama na cesti Bihać — Knin.

Sjeverozapadno od Bihaća napadnuta je jedna pljačkaška skupina i pobijeno 6 partizana.

U manjim sukobima kod Lepoglave, Novog Marofa i Križevaca poginula su 3, ranjena 2 i zarobljena 3 partizana. Vlastiti gubitci: 1 ustaša i 4 domobrana ranjeni, 1 domobran nestao i 2 oslobođena iz partizanskog zarobljeničtva.

Osobitosti:

Četnici su kod Tarčina svukli 4 naša domobrana bez oružja i pustili ih.

Događaji na želj. prugama:

24. VIII oko 17.40 sati na pruzi Sisak — Sunja između ž. p. Blinjski Kut i Sunja napali su odmetnici putnički vlak.[8] Putnici su većinom opljačkani i odvedeni, a vlak zapaljen i stroj oštećen. Do sada je ustanovljeno 7 mrtvih i 3 teže ranjena. Pruga je oštećena.

Istovremeno na istom mjestu minirana je pruga na 7 mjesta.

Noću 23/24. VIII pruga Banova Jaruga — Lipik između ž. p. Poljana i Lipik minirana je na više mjesta.

24. VIII pruga Varaždin — Koprivnica minirana je između ž. p. Jalžabet i Martijanec.[9]

20. VIII popravljen je most na želj. pruzi Koprivnica — Botovo te pruga osposobljena za promet.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
(M. P.) Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

[8] Vlak je napala 1. brigada 7. divizije (vidi dok. br. 85).

[9] Prugu su minirali borci 3. diverzantskog bataljona (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

BR. 132

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 26. AVGUSTA 1944. O ULASKU JEDINICA NOVJ U TUHELJSKE TOPLICE, O NJIHOVOM NAPADU NA KUKUNJEVAC I O BORBAMA NA PODRUČJU DARUVARA, OGULINA, BENKOVCA I U LICI[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 239/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
26. VIII 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Odbijen je napadaj na Jelah (podr. Teslića).

Tuheljske Toplice izpražnjene.

Uspješno se nastavlja podhvat u izt. Bosni i Hercegovini te u području Daruvara.

Borbe kod Kukunjevca.

Brojni napadaji nepr. zrakoplova na želj. postrojenja.

Oborena 3 nepr. zrakoplova.

II PODRUČJA:

Zagreb:

Nakon što su naše postrojbe napustile 24. VIII Tuheljske Toplice (4 km s. i. Klanjca) ušli su partizani u to mjesto.

Bjelovar — Daruvar:

U nastavku podhvata u području Daruvara nakon zauzimanja Vel. Grđevca i Severina (13 i 24 km j. i. Bjelovara), naša je borbena skupina stigla u s. Prespa (7 km j. i. Bjelovara).

Partizanski gubitci: 29 poginulih izbrojeno i velik broj ranjenih. Plien: 2 strojopuške i više pušaka.[2]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 26/1—1, k. 41.

[2] O borbama na području Daruvar — Bjelovar u vremenu od 12. do 24. avgusta 1944. vidi dok. br. 41, 45, 79, 97, 119, 122, 123, 128, 129 i 130 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1, k. 58.

Pakrac:

25. VIII jake part. snage napale su uporište Kukunjevac[3] (7 km z. Pakraca). Poduzete su protumjere.[4]

Ogulin:

U nastavku podhvata u području Vrbovsko — Mrkopalj (16 km s. z. i 22 km z. Ogulina) odbačene su part. snage 7 km s. i. Vrbovskog prema sjeveru.

Naše borbene snage dostigle su Vrbovsko.

U tim borbama poginuo je 1 partizanski »komesar« i 1 »komandant«.[5]

Lika:

Na Krbavskom polju zauzeti su postavi j. i. Bunića. Jedna manja podhvatna skupina upućena je u Bunić.[6]

...

Benkovac:

U podhvatu u području Bribirskih Mostina (20 km j. i. Benkovac) osujećen je pokušaj probijanja jedne part. skupine iz područja zapadno od Bribirskih Mostina u smjeru juga.

...

Jadranska obala:

Noću 22/23. VIII odbijen je napadaj manje part. skupine na Luku Sovra (11 km i. Blata) na o. Korčuli.

Noću na 24. VIII opaženi su nepr. brzi čamci kod j. i. rta o. Šolte. Jedan nepr. zrakoplov kružio je nad otokom.

Djelat. nepr. zrakopl.:

23. VIII srušena su kod Sinja 2 nepr. zrakoplova.

24. VIII četiri nepr. lovca bacili su nekoliko bombi kod Aleksin Hana južno Rame bez učinka.

Istog dana kod Sarajeva oboren je 1 nepr. zrakoplov.

---

[3] Napad su izvele jedinice 28. divizije (opširnije o tome vidi dok. br. 100).

[4] U bojnoj relaciji 1. zbornog područja o tome piše: »Komunisti napali posadu Kukunjevac. Upućena pojačanja iz Pakraca skršila jak otpor neprijatelja kod s. Dobrovac (3 km s.z. Lipik) i u 12.00 sati rasteretiti posadu Kukunjevac. Naši gubitci: 1 častnik i 1 domobran poginuli, 23 ranjeno. Neprijateljski gubitci veliki, ali tačno neustanovljeni...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—80, k. 58).

[5] Dvadeset četvrtog avgusta naišli su na zasjedu i poginuli Ilija Petrović, politički komesar 2. brigade 13. divizije i Nikica Tatalović, operativni oficir iste brigade (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 13. divizije Štabu 11. korpusa NOVJ od 4. septembra 1944).

[6] Vidi dok. br. 131.

24. VIII četiri nepr. zrakoplova napali su putnički vlak Križevci — Zagreb kod Sesvetskog Kraljevca i oštetili stroj. Žrtava nema.

25. VIII oko 10.30 sati nepr. zrakoplovi napali su putnički vlak kod s. Prečec (kraj Ivanić-Grada). Oštećen je stroj i 1 vagon, 2 osobe su poginule, 8 težko i 6 lahko ranjenih.

Istog dana oko 11.00 sati nekoliko nepr. zrakoplova bacalo je zamotke partizanima u okolici Japetića (10 km j. z. Samobora).

25. VIII u 12.00 sati 6 nepr. bombardera napalo je želj. postaju Bihać. Pogođena su oba kolodvora. Ima štete. Žrtava nema.

Djelat. vlast. zrakopl.:

25. VIII izvršilo je izviđanje javljenog nepr. uzletišta 20 km j. z. Srebrenice. Na tom području nema pogodnog zemljišta za uzletište te nije ništa sumnjivog opaženo.

Osim toga izviđalo je s. Vučani kraj Čazme.

Općenito:

Prilikom odbijanja manjih napadaja kod Sunje, Karlovca i Srebrenice poginulo je 8 partizana, dok su 4 ustaše poginula, 6 domobrana ranjeno i 1 nestao.

U borbi kod Otrovanca kraj Pitomače 22. VIII broj poginulih partizana povećao se na 12 (spoj dnev. izv. br. 238).[7]

Na obskrbnoj cesti Gračac — Knin odbijeno je nekoliko napadaja partizana. Kod Sučevića (17 km i.i.i. Gračaca) napali su partizani jednu samovoznu preselicu i zapalili 14 samovoza. Pojedinosti nisu javljene.[8]

Osobitosti:

23. VIII oko 19.30 sati na Dravi kod ušća u Dunav naišla je na minu jedna teglenica i potonula.

24. VIII oko 16.30 sati iznenadili su partizani stražu na želj. mostu kod s. Poljane na pruzi Križevci — Bjelovar i zarobili 16 domobrana. Izgubljeno je 15 pušaka, 1 strojopuška, 1 signalni samokres i 1 brzoglasni aparat.[9]

---

[7] Vidi dok. br. 131.

[8] Treća dalmatinska brigada napala je 23. avgusta 1944. neprijateljsku motorizovanu kolonu na komunikaciji Knin — Srb i pritom zapalila 19 kamiona sa spremom i 6 oštetila. Zaplijenjena su 2 puškomitraljeza, 10 pušaka i nešto odjeće. Ubijeno je 28, a ranjeno 30 neprijateljskih vojnika (Arhiv V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A).

[9] Domobransku stražu koja je obezbjeđivala most na potoku Tremovac napao je Udarni bataljon Moslavačkog NOP odreda i tom

Događaji na želj. prugama:

23. VIII na pruzi Osijek — Dalj između Osijeka i Sarvaša naletio je na minu teretni vlak. Oštećena je želj. pruga.[10]

Noću 25/26. VIII odbijen je napadaj part. na želj. postaju Horvati na pruzi Zagreb — Karlovac i minirana pruga između ž. p. Zdenčina i Horvati.

Kod Žuglića (3 km i. Rame) naletio je na minu teretni vlak. Stroj i 2 kola izkočili.

25. VIII minirana je pruga Zabok — Krapina između ž. p. Sveti Križ — Začretje i Krapina. Pruga je oštećena.

25. VIII popravljeni su kvarovi na pruzi Zagreb — Sisak — Sunja i pruga predana prometu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
Glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

---

prilikom zarobio 5 domobrana dok su se ostali razbježali. Zaplijenjen 1 puškomitraljez, 3 puške, 3300 metaka i druge spreme (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 10. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 4. septembra 1944).

[10] Minu su postavili borci 1. diverzantskog bataljona (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

BR. 133

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 27. AVGUSTA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA VARAŽDINSKE TOPLICE, KUKUNJEVAC, ZLOBIN I KOLONE I IZVIDAČKE ORGANE NA CESTI BIHAĆ — KNIN[1]

VOJNIČKA TAJNA
27. VIII.

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 240/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

27. VIII 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Odbijen napadaj na Varaždinske Toplice, Kukunjevac (kod Pakraca), Zlobin (podr. Kraljevice) i Grabovo Brdo (podr. Hrv. Mitrovice).

Uspješno se nastavlja podhvat u iztočnoj Bosni.

Manji napadaji neprijateljskog zrakoplovstva na Sesvete, Bjelovar, Vel. Goricu i želj. objekte.

II PODRUČJA:

Varaždin:

23. VIII u 24.00 sati odbijen je napadaj jače skupine partizana na Varaždinske Toplice.

22. VIII u borbi 3 km j.z. Lepoglave part. su ostavili 18 mrtvih.

Pakrac:

25. VIII posada uporišta Kukunjevac (7 km z. Pakraca) odbila je žestoke napadaje premoćnog neprijatelja i izdržala do dolaska pojačanja iz Pakraca i Lipika. Snage upućene u pomoć u sjajnom naletu razbile su obruč neprijatelja i odteretile Kukunjevac. Neprijateljski gubitci nisu još ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 1 častnik i 1 vojničar poginuli, 18 momaka je ranjeno.[2]

...

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 27/1—1, k. 41.

[2] Jedinice 28. divizije u napadu na Kukunjevac nisu imale gubitaka (vidi dok. br. 100).

Kraljevica:

Odbijen je napadaj jake skupine partizana na Zlobin (9 km i.s.i. Kraljevice). Protuudarom vlastite snage upale su u nepr. postave i protjerale partizane. Nađeno je 47 poginulih partizana.[3]

Lika:

Na Krbavskom polju zapadno i zapadno-jugozapadno Bunića podhvatne snage vode borbu s jakim nepr. skupinama.[4]

...

D. Lapac:

Od 14—18. VIII na obskrbnoj cesti Bihać — Knin i Bihać — Bos. Petrovac izvršili su part. nekoliko napadaja na preselice i obhodnje. Tom prigodom poginulo je 14 domobrana i 3 njemačka vojnika, 5 domobrana i 3 njemačka vojnika su ranjeni, a 2 domobrana su nestala. Nekoliko samovoza i nešto oružja je izgubljeno.

...

Jadranska obala:

Na o. Braču kod Nerežišća sukob izviđačkih skupina s neprijateljem.

Djelat. nepr. zrakopl.:

25. VIII pet nepr. zrakoplova napali su teretni vlak između ž.p. Maglaj i Bradići i zapalili 4 vagona. Jedan domobran mrtav i 1 ustaša ranjen.

Istog dana oko 10.30 sati 3 nepr. zrakoplova napala su vojarnu oružničke škole u Bjelovaru. Ima štete. 2 osobe su ranjene.

26. VIII oko 15.45 sati 4 nepr. zrakopl. napala su okolinu Sesveta. Bačene su razorne i bombe za žive ciljeve. Srušena je 1 zgrada, 1 domobran je ranjen.

Istoga dana između 15.00 i 16.00 sati nepr. zrakoplovi napali su strojničkom vatrom Vel. Goricu i okolna sela. Bačena je 1 bomba na teretni vlak kraj želj. postaje. Stroj vlaka je onesposobljen. Žrtava nema.

---

[3] Na području Zlobina nalazile su se tada jedinice 13. divizije. O gubicima koje su one pretrpjele u borbama od 23. do 27. avgusta 1944. vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 13. divizije Štabu 11. korpusa NOVJ od 4. septembra 1944.

[4] Odnosi se na jedinice 35. divizije (vidi dok. br. 97, 129, 130, 131 i 132 u ovoj knjizi i tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 35. divizije Štabu 11. korpusa NOVJ od 12. septembra 1944).

Osobitosti:

Prema izjavi pučanstva područje Metkovića, te područje južno od Slivna Ravnog zaposjednuto je po partizanima među kojima ima dosta Engleza.[5]

Doznaje se da četnici skupljaju jače snage u području Nevesinja i Konjica s namjerom napadaja na naša uporišta u tom području.

Događaji na želj. prugama:

24. VIII nepr. zrakoplovi napali su u nizkom lietu osobni vlak na pruzi Doboj — Tuzla između ž.p. Suhopolje i Karanovac. Do sada je pronađeno 15 mrtvih i 20 ranjenih putnika.

26. VIII između ž.p. Oriovac i Sibinj na pruzi Novska — Brod nepr. lovci napali su putnički vlak, oštetili stroj i ranili 4 vojnika i 4 građ. osobe.

Istog dana 6 nepr. zrakoplova napalo je ž.p. Konjic. Oštećeni su kolosjeci, 2 osobe poginule, a 5 je ranjeno.

26. VIII između ž.p. Zagreb i Čulinec u 07.18 sati naišao je na minu putnički vlak. Stroj i 2 vagona izkliznuli. Žrtava nema.[6]

Istog dana minirana je pruga Zagreb — Sisak između ž.p. Lekenik i Greda. Pruga i jedna stražara je oštećena.

Noću 25/26. VIII minirana je želj. pruga Zagreb — Karlovac — Ogulin na više mjesta između ž.p. Zdenčina i Horvati te ž. p. Duga Resa i Zvečaj.[7]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
Glavnostoženi pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

---

[5] Na navedenom području nije bilo engleskih jedinica.

[6] Minu su postavili borci 3. diverzantskog bataljona (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

[7] Štab 4. korpusa javio je depešom Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske da je pruga Duga Resa — Zvečaj prekinuta na 42 mjesta, a pruga Zagreb — Karlovac kod Zdenčine na 5 mjesta (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—32/13/I, k. 429 A).

BR. 134

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 28. AVGUSTA 1944. O BORBAMA NA PODRUČJIMA: KRAPINA, ĐURĐEVAC — KRIŽEVCI, DARUVAR, LIKA, OMIŠ I LIVNO[1]

VOJNIČKA TAJNA
28. VIII

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 241/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
28. VIII 1944 godine.

I OBČI PREGLED:

Partizani protjerani iz Tuheljskih Toplica.

Odbijen napadaj na Kloštar (kod Đurđevca).

Usredotočeni napadaj na uklještene nepr. snage u iztočnoj Bosni.

Žestoke borbe u Lici.

Napadaji neprijateljskog zrakoplovstva na Gospić, Dubrovnik i Rieku Dubrovačku, te želj. vlakove.

Oboren 1 neprijateljski zrakoplov.

II PODRUČJA:

Krapina:

26. VIII jedna ustaška postrojba protjerala je partizane iz Tuheljskih Toplica (14 km j.z. Krapine). Palo je 12 partizana i zaplijenjene su 2 englezke puške. Postrojba se vratila u Krapinu.[2]

Đurđevac — Križevci:

Noću 25/26. VIII odbijen je napadaj partizana na uporište Kloštar (11 km j.i. Đurđevca) uz 8 poginulih i 20 ranjenih partizana.[3]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 28/1—1, k. 41.

[2] Vidi dok. br. 132.

[3] U petnaestodnevnom izvještaju Štaba 10. korpusa NOVJ rečeno je o tome slijedeće: »... Istoga dana navečer Izviđački vod upao je u uporište Kloštar i stvorio zabunu kod neprijatelja, tako da je došlo do međusobne borbe u samom uporištu. Borba je bila dosta žestoka u kojoj je neprijatelj imao 19 mrtvih i 16 ranjenih, dok se Izviđački vod izvukao bez gubitaka.« (Vidi tom V. knj. 33, izveštaj štaba 10. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 4. septembra 1944.)

Iste noći napali su partizani osiguranje želj. mosta kod s. Poljane (7 km j. Križevaca). Dio osiguranja uspio se probiti dok se za 15 domobrana ne zna.[4]

27. VIII odbijen je napadaj partizana na jednu našu postojbu na putu Kloštar — Đurđevac. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni. Jedan domobran je ranjen.

Daruvar:

Opaža se prikupljanje jakih part. snaga u području Daruvara.[5]

Željeznička pruga Banova Jaruga — Pakrac nalazi se pod stalnom neprijateljskom vatrom, te je popravak pruge jako otežan.[6]

Lika:

25. VIII pod pritiskom premoćnih nepr. snaga naše čete povukle su se na crtu: vis 773 — Gradina (12 km s.i. Gospića). Neprijateljski gubitci: 9 poginulih. Vlastiti gubitci: 1 poginuo i 17 ranjenih.

Težke borbe vode se za prilaze Krbavskom polju.[7]

Omiš:

Odbijen je napadaj partizana na naše postrojbe u dolini r. Cetine (5 km i. Omiša) uz 21 poginulog partizana, dok se cieni da ih je još 40 poginulo.

Livno:

U jednom sukobu s neprijateljem u području Livna pala su 23 partizana (od toga 1 »oficir«) i zaplijenjeno nešto težkog i ručnog vatrenog oružja.[8]

Metković:

Započeo je podhvat u području Metkovića.

...

---

[4] Vidi dok. br. 132.

[5] i [6] Na području Daruvara, kao i na pruzi Daruvar — Banova Jaruga, dejstvovale su u avgustu 1944. jedinice 6. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 100 u ovoj knjizi i tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 6. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 10. septembra 1944).

[7] Pod pritiskom jedinica 35. divizije 11. korpusa NOVJ neprijatelj (dijelovi 4. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga i njemačke 392. legionarske divizije) se 25. avgusta, uz znatne gubitke, povukao sa Krbavskog polja (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 35. divizije Štabu 11. korpusa od 12. septembra 1944. i bojnu relaciju 1. zbornog područja u Arhivu V.I.I., reg. br. 8/1, k. 58).

[8] U materijalima za istorijat 20. divizije NOVJ o tome piše: »U borbi sa Nijemcima i ustašama koji su nadirali iz Livna dijelovi IX. brigade kod Bojmunta, zasiok Radanovci, zadali su neprijatelju gubitke od 6 mrtvih i 10 ranjenih. Naše jedinice nijesu imale gubitaka« (Arhiv V.I.I., reg. br. 1/2, k. 1030).

Djelat. vlast. zrakopl.:

26. VIII naše je zrakoplovstvo izviđalo javljena nepr. uzletišta kod s. Grbavci i Podgradci (30—35 km s.z. Banje Luke), te kod s. Palanka (15 km j.z. Sanskog Mosta), jugoiztočno Jasenovca i kod Sanskog Mosta. Na svim tim mjestima nije ništa sumnjivog opaženo.

Nadalje je napalo strojničkom vatrom partizane na putu Voćin — Zvečevo.

Djelat. nepr. zrakopl.:

25. VIII šest nepr. zrakoplova bombardiralo je Gospić.[9] Žrtava nema.

Istog dana nepr. lovci napali su vlak kod Križa i oklopni vlak kod Kutine. Onesposobljena su 2 stroja. 2 domobrana i 3 osobe su ranjeni.

26. VIII oko 15.30 sati 6 nepr. zrakoplova napali su u nizkom letu bombama Dubrovnik i njegova predgrađa. U 15.45 sati vratila su se 3 nepr. zrakoplova i ponovno napali grad bombama i strojnicama.

Istog dana isti zrakoplovi bacili su nekoliko srednjih bombi na Rieku Dubrovačku kod Rožata. Ima štete, žrtava nema.

26. VIII oboren je kod Kozjaka (7 km j.i. Vel. Gorice) jedan nepr. zrakoplov, koji se zapalio. Vatra je pogašena i zrakoplov odpremljen u Turopolje.

27. VIII kod Bos. Dubice izkočilo je 5 padobranaca iz oštećenog neprijateljskog zrakoplova.

Općenito:

Prilikom odbijanja manjih nepr. napadaja kod Gundinaca, Stubljana kraj Sunje, D. Lapca i Sučevića (izt. Gračaca) poginulo je 7 partizana i zaplienjeno 5 pušaka, dok je 1 ustaša poginuo, a 4 domobrana su ranjena.

Prilikom odbijanja napadaja na Grabovo Brdo (14 km s. Hrv. Mitrovice) noću 23/24. VIII nađeno je 10 poginulih partizana) dok se cieni da ih je mnogo više palo. Zaplienjena je 1 strojnica i 1 bacač.

Kod Kamenice kraj Petrovaradina napali su partizani osiguranje sječe drva, te ubili 21 i ranili 6 vojnika, a ostale odveli u šumu.

Događaji na želj. prugama:

26. VIII u 02.45 sati na pruzi Brod — Doboj između ž. p. D. Bišnja i Orlovac naišao je na razrušenu prugu teretni vlak. Stroj je izkliznuo.

[9] Prema podacima koje je dalo 1. zborno područje u bojnoj relaciji za avgust 1944, na Gospić je tada bačeno 30 bombi težine 250—500 kg, porušeno je 5 kuća, a više zgrada je oštećeno (Arhiv V.I.I., reg. br. 8/1—51, k. 58).

Istog dana na istoj pruzi između ž.p. Lupljanica i Kamena u 05.10 sati naišao je na razorenu prugu stroj i izkiznuo.

27. VIII u 11.55 sati na pruzi Sunja — Bos. Novi između ž.p. Volinja i Dobrljin naišao je teretni vlak na minu. Izkliznula su 4 kola. Pruga je oštećena i ranjena su 2 njemačka vojnika.

Noću 24/25. VIII zapalili su odmetnici želj. postaju Bizovac na pruzi Osiek — Našice i minirali prugu u dužini od 400 metara.[10]

Noću 27/28. VIII minirana je pruga Zagreb — Karlovac između ž.p. Draganići i Karlovac.[11]

27. VIII popravljena je pruga Zagreb — Sisak i predana prometu.

Istog dana popravljena je i predana prometu želj. pruga Karlovac — Generalski Stol.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
Glavnostoženi pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

---

[10] Prema izvještaju Štaba 6. korpusa NOVJ, 25. avgusta 1944. zapalila je jedna četa Osječkog NOP odreda željezničku stanicu Čret (nalazi se 3 km zapadno od Bizovca) i presjekla prugu na 3 mjesta (vidi dok. br. 100).

[11] Dijelovi 2. diverzantskog bataljona minirali su tada navedenu prugu na 8 mjesta (vidi tom V, knj. 33, izvještaj 2. diverzantskog bataljona Štabu 4. korpusa NOVJ od 19. septembra 1944).

BR. 135

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 29. AVGUSTA 1944. O BORBAMA NA PODRUČJU DARUVARA, BRODA, OGULINA I U LICI[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 242/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
29. VIII 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Daruvar i Pakrac opet ugroženi.

Oslobođena Ravna Gora i Brod Moravice (u Gorskom kotaru).

Uspješne borbe u Lici i iztočnoj Bosni.

Manji napadaji nepr. zrakoplovstva na Otočac i željezničke uređaje.

Oborena 2 neprijateljska zrakoplova.

II PODRUČJA:

Daruvar:

Opaženo je prikupljanje jačih nepr. snaga oko Daruvara.[2]

Od 28. VIII u 16.00 sati neprijatelj tuče jakom topničkom i bacačkom vatrom Daruvar. Očekuje se skori usredotočeni napadaj neprijatelja na ovaj grad.[3]

Pakrac je također ugrožen.[4]

Poduzete su protumjere.

Brod:

Noću 26/27. VIII napali su partizani Andrijevce (22 km i. Broda).[5]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 29/1—1, k. 41.

[2] Vidi primjedbu broj 5 uz dok. br. 134.

[3] Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 129

[4] Jedinice 40. divizije 6. korpusa NOVJ napale su i uništile neprijateljski garnizon u Pakracu 13. septembra 1944. Rezultat napada bio je slijedeći: ubijeno 288, a zarobljeno 720 neprijateljskih vojnika i oficira. Zaplijenjeno: 12 topova, 3 teška bacača, 14 teških mitraljeza, 23 puškomitraljeza, 850 karabina, 70 šmajsera, 54 pištolja, 300 ručnih bombi, 8 vagona municije i mnogo drugog ratnog materijala. (Opširnije o tome vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 40. divizije Štabu 6. korpusa NOVJ od 19. septembra 1944.)

[5] U izvještaju Štaba 6. korpusa i potčinjenih mu jedinica nije ništa rečeno o tom napadu (vidi dok. br. 100 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 27—2/II, k. 473).

Ogulin:

Dielovi jedne part. »divizije«[6] odbačeni su iz područja Vrbovsko — Mrkopalj (16 km s.z. i 28 km z. Ogulina) na sjever preko r. Kupe uz velike neprijateljske gubitke.

Naše snage oslobodile su Brod Moravice (29 km s.z. Ogulina) slomivši jak nepr. odpor. Palo je 40 partizana i zaplienjeno 9 strojnica, 5 bacača, više kola alata, veći broj pušaka, a uništen je jedan gorski top. Druga jedna borbena skupina protjerala je neprijatelja iz Ravne Gore slomivši ogorčen neprijateljski odpor uz 15 poginulih partizana i 6 zarobljenih, te zaplienila 2 strojnice i 8 pušaka.

Lika:

Završen je podhvat u Krbavskom polju. Podhvatne snage drže obranbene položaje kod Ličkog Osika (7 km s.i. Gospića).

U toku tog podhvata od 8—15. VIII podhvatne snage oslobodile su Udbinu, Bjelo Polje, Korenicu i Prijeboj, te tako osigurale skupljanje žetve s Krbavskog polja.

Neprijateljski gubitci iznose oko: 100 poginulih, 4 zarobljena, 7 prebjeglih. Plien: 1 bacač, 3 strojnice, 17 sanduka puščanih naboja, 1 sanduk bacačkih granata, 30 konja i 20 komada stoke.[7]

...

Jadranska obala:

Noću na 25. VIII zapažena je živa djelatnost svjetlosipača na o. Visu te na nepr. brodovima između o. Visa i o. Korčule.

Djelat. vlast. zrakopl.:

28. VIII izvršilo je izviđanje nepr. uzletišta.

Djelat. nepr. zrakopl.:

26. VIII nepr. zrakoplovi bombardirali su Otočac. Šteta je malena, 3 osobe su poginule, 4 ranjene.

27. VIII oboren je kod Splita 1 nepr. bombarder, koji je pao u more. Posada je izskočila padobranima.

27. VIII u 13.20 sati nepr. zrakoplovi napali su u nizkom lietu želj. postaju Nova Gradiška. Bačeno je 10 bombi. Ima štete. Žrtava nema.

Istog dana u 15.30 sati nepr. zrakoplovi napali su ložionicu u ž.p. Novska. Oštećen je 1 stroj. Žrtava nema.

---

[6] Odnosi se na dijelove 13. divizije (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 13. divizije Štabu 11. korpusa NOVJ od 4. septembra 1944. i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/10).

[7] O borbama na Krbavskom polju od 8. do 18. avgusta 1944. vidi dok. br. 71.

28. VIII kod Novi Grada (8 km z. Karlovca) srušio se i izgorio 1 nepr. zrakoplov. Zarobljeno je 7 članova posade, koji su izskočili padobranima.

Naknadno je javljeno da je Dubrovnik bombardiran 27. VIII, a ne 26. VIII, kako je to javljeno u dnevnom izvješću br. 241/44. Tom prigodom bačeno je 30 bombi, oštećeno više kuća, 3 su osobe poginule i 15 ih je ranjeno.

Općenito:

Prigodom izviđanja kod Ivanić-Grada, Daruvara i Imotskog poginulo je 5 partizana i 2 su zarobljena, dok su 3 ustaše poginula.

U manjim borbama na obskrbnim cestama u području Cazina, Bos. Petrovca — Drvara — Bos. Grahova palo je 18 partizana, 11 je prebjeglo, a zaplijenjeno je 11 pušaka i 1 strojnica.

Hrvatsko-njemačko oružničtvo u vremenu od 21. VII do 15. VIII u manjim podhvatima i sukobima u Vel. župi Vuka pobilo je 119 partizana, velik broj ranilo i 4 zarobilo.

Događaji na želj. prugama:

27. VIII u 21.40 sati na pruzi Brod — Sarajevo između ž.p. Ćatići i Dobrinje naišao je teretni vlak na razorenu prugu. Stroj i 1. vagon su se prevrnuli. Žrtava nije bilo.

28. VIII na pruzi Dugo Selo — Križevci kod ž.p. Prikraj naletio je na minu oklopni vlak. Izkliznula su 4 kola, a 2 željezničara su ranjena.

28. VIII minirana je želj. pruga između ž.p. D. Bišnja i Vrhovi te između ž. p. Lupljanica i Dažnica na pruzi Brod — Doboj.

28. VIII popravljena je pruga Zagreb — Karlovac između ž.p. Draganići i Karlovac i predana prometu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostoženi pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

BR. 136

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 30. AVGUSTA 1944. O BORBAMA NA PODRUČJU DARUVARA, VRPOLJA, OGULINA I BENKOVCA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 243/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
30. VIII 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

Daruvar dalje ugrožen i tučen neprijateljskom topničkom vatrom.

Napadaj na preselicu kod Vrpolja.

Uspješno se nastavlja podhvat u izt. Bosni.

Manji napadaji nepr. zrakoplovstva na Tuzlu i želj. uređaje.

Srušena 2 nepr. zrakoplova, a vjerojatno još dva.

II PODRUČJA:

Daruvar:

U području Daruvara i dalje se vrši okupljanje jakih partizanskih snaga. Sam grad tučen je neprijateljskom topničkom i bacačkom vatrom, od koje su poginula 2 domobrana i ranjeno nekoliko građanskih osoba. Ima oštećenih kuća.[2]

28. VIII u nasilnom izviđanju u smjeru Badljevine u borbi kod s. Kipa (5 km j. Daruvara) pala su 2 i ranjeno je 9 domobrana.

Neprijatelj drži pod vatrom želj. prugu Banova Jaruga — Pakrac.[3]

Vinkovci:

Naša preselica naišla je kod Vrpolja (28 km z.j. Vinkovaca) na nepr. zasjedu. Poginula su 2 njemačka izobrazitelja i 2 domobrana, 6 domobrana je nestalo. Protuudarom nepr. je protjeran. Nađena su 3 poginula partizana.[4]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 30/1—1, k. 41.

[2] i [3] Vidi dok. br. 134.

[4] Napad na neprijateljski kamion kod Vrpolja izvela je Županjska četa (vidi dok. br. 100).

Ogulin:

Završen je podhvat u području Ogulin — Mrkopalj. Jedna podhvatna skupina stigla je u Kraljevicu, dok se druga vratila u Ogulin i Vrbovsko.[5]

Benkovac:

U podhvatu u području Benkovca odbačena je jača nepr. skupina[6] nakon uzaludnih pokušaja prodora prema sjeveru.

...

Jadranska obala:

Neprijateljski brodovi otvorili su topničku vatru na uporišta na o. Korčuli i odplovili nakon toga u smjeru zapada.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Prievoz tvoriva i vojničkih osoba te bacanje promičbenih letaka iznad Psunj pl.

Djelat. nepr. zrakopl.:

25. VIII pet nepr. zrakoplova napalo je strojničkom vatrom putnički vlak u ž. p. Doboj, a zatim drugi putnički vlak u ž. p. Karanovac.

27. VIII pet nepr. zrakoplova napalo je bombama Tuzlu. Ima oštećenih kuća, 10 osoba je poginulo i 14 ih je ranjeno.

28. VIII nepr. zrakoplovi bombardirali su želj. postaju Ustiprača. Poginule su 3 osobe.

28. VIII srušio se kod Sokolca 1 nepr. 4-motorni zrakoplov i izgorio. Zarobljeno je 6 članova posade, koji su izskočili padobranima.

Traga se za još 2 nepr. zrakoplova, koji su navodno pali kod Mokrog.

Srušen je 1 nepr. lovac kod Jablanca prilikom napadaja na luku gdje je potopljena 1 teglenica.

Neprijateljski zrakoplovi napali su D. Lapac. Pojedinosti nisu poznate.

25. VIII neprijateljski zrakoplovi napali su teretni vlak kod ž. p. Maglaj. Stroj je oštećen, a dio vlaka djelomično izgorio. Uništene su b.b. veze i razvaljena želj. pruga. Poginuo je 1 domobran, a 2 osobe su ranjene.

---

[5] Vidi primjedbu br. 159 uz dok. br. 97.

[6] Odnosi se na dijelove 19. divizije (vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 19. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 28. septembra 1944).

29. VIII oko 10.50 sati nepr. zrakoplovi bombardirali su želj. prugu između ž.p. Okučani i Nova Gradiška i oštetili je.

Općenito:

U manjim sukobima kod Krapine i Siska pala su 3 i ranjena 2 partizana. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Osobitosti:

Noću 23/24. VIII pokušali su talijanski fašisti na prevaru izmieniti našu stražu u luci Sušaka. Energičnim držanjem straže spriečeni su u tome i po dolasku pojačanja pobjegli.

Događaji na želj. prugama:

28. VIII naišao je na minu pomoćni vlak u ž.p. Prikraj (na pruzi Dugo Selo — Križevci). Izskočio je 1 vagon. Žrtava nema.

Noću 28/29. VIII miniran je most na pruzi Sunja — Bos. Novi između ž.p. Dobrljina i Volinje. Most je jako oštećen.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

BR. 137

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 31. AVGUSTA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA GRAČAC, DARUVAR I VIJADUKT KOD PAKRACA I O BORBAMA KOD SINJA I LIVNA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 244/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
31. VIII 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Neprijateljski pritisak na Daruvar ne popušta.
Žestoke borbe u području Gračaca.
Napadaj nepr. zrakoplovstva na Karlovac i Kraljevicu, te brojni manji napadaji na Lapad, Ston, Herceg-Novi, Tivat, šire područje Dubrovnika, Krk, Konjic i želj. uređaje.
Srušena 2 neprijateljska zrakoplova.

II PODRUČJA:

Daruvar:

Neprijatelj je ponovno tukao 30. VIII središte Daruvara topničkom vatrom od koje su poginula još 2 domobrana i ranjeno 5. Od građanstva poginula je 1 i ranjene 3 osobe.[2]

Razviđanjem je ustanovljeno da su se partizani povukli prema s. Batinjani u sjeveroiztočnom smjeru. Poduzeta su daljnja izviđanja.

Uzpostavljena je želj. pruga Banova Jaruga — Pakrac.

30. VIII porušili su partizani želj. vijadukt na Krndiji (s. i. Pakraca), svladavši i zarobivši stražu.

Sinj:

Izviđački dielovi naišli su na jače nepr. snage u području s.i. Sinja.[3]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 31/1—1, k. 41.

[2] Vidi dok. br. 135.

[3] Sjeveroistočno od Sinja nalazila se tada 8. dalmatinska brigada (vidi dok. br. 90).

Gračac — Zrmanja:

Jake neprijateljske snage ugrožavaju glavnu obskrbnu cestu na odsjeku Zrmanja — Srb. Istovremeno su obkolile Gračac, čija je posada odbila sve neprijateljske napadaje.[4]

Upućena pojačanja dostigla su područje 3 km z. Sučevića (16 km i. Gračaca).

Livno:

U toku je podhvat u području s.z. Livna.

...

Jadranska obala:

Na o. Braču 5 km z. Sumartina ustanovljena je jača skupina partizana.[5]

Djelat. vlast. zrakopl.:

30. VIII napalo je naše zrakoplovstvo strojničkom vatrom jedan neprijateljski zrakoplov na uzletištu kod Voćina s uspjehom.

Izviđanjem okoline Sarajeva nije ništa sumnjivo opaženo.

Osim toga izvršilo je prievoz službene pošte, novca i vojničkih osoba te bacalo promičbene letake u području Fruške gore.

Djelat. nepr. zrakopl.:

27. VIII u 22.15 sati jedan nepr. zrakoplov bacio je 6 bombi na Lapad u Dubrovniku. Štete i žrtava nema.

28. VIII nepr. zrakoplovi bombardirali su Kraljevicu oko 22.50 sati. Pojedinosti nisu poznate.

28. VIII nepr. zrakoplovi bombardirali su Boninovo kraj Dubrovnika bez štete i žrtava, zatim Ston, Doli, Herceg-Novi i Tivat. Pojedinosti nisu javljene.

Istog dana oko 14.15 sati 4 nepr. zrakoplova bacili su nekoliko raketnih bombi na sela na Rieci Dubrovačkoj i Lapad u Gružu. Šteta je malena. Žrtava nema.

28. VIII u području Sinja srušila su se 2 nepr. zrakoplova.

29. VIII oko 03.00 sati bombardiran je otok Krk između Omišlja i Malinske. Šteta je malena.

29. VIII četiri nepr. zrakoplova bombardirala su želj. postaju Poljice kod Dubrovnika. Šteta je neznatna. Žrtava nema.

---

[4] Jedinice 9. divizije, u sadejstvu sa dijelovima 19. i 35. divizije, napale su 28. avgusta Gračac i Smrekovac (opširnije o tome vidi dok. br. 73, 84 i 97).

[5] Na Braču se u drugoj polovini avgusta 1944. nalazio 3. bataljon 3. prekomorske brigade (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—4, k. 1103/I).

Istog dana u 10.15 sati 4 nepr. zrakoplova bacili su 18 bombi na ž.p. Konjic. Šteta je neznatna. 2 osobe su ranjene.

30. VIII nekoliko nepr. zrakoplova napalo je središte grada Karlovca bombama i strojničkom vatrom. Nekoliko bombi je palo kraj želj. postaje. Poginulo je 9 i ranjeno 20 osoba, a oštećeno 8 kuća.

Prilikom napadaja nepr. zrakoplova na putnički vlak kod Karanovca 24. VIII poginulo je 5 i ranjeno 6 osoba, a ne 15 poginulih i 20 ranjenih, kako je to javljeno u dnevnom izvješću br. 240/44.

29. VIII nepr. zrakoplovi bombardirali su želj. prugu između ž.p. Nova Gradiška i Dragalić. Pruga je oštećena. 30. VIII u jutro bombardirali su nepr. zrakoplovi želj. prugu između ž.p. Petrovaradin i Kamenica i oštetili je.

Osobitosti:

28. VIII težko je ranjen iz zasjede ustaški dopukovnik Ivo Devčić kod s. Šušnjari[6] (4 km i. Karlobaga).

Događaji na želj. prugama:

27. VIII naletio je na minu osobni vlak 8 km j.z. Kostajnice. Istovremeno je napadnut od partizana. Stiglo pojačanje protjeralo je neprijatelja. Tri vojnika su ranjena. Partizanski gubitci: 5 poginulih. Plien: 3 puške.

Noću 29/30. VIII minirana je pruga Karlovac — Ogulih između ž. p. Generalski Stol i Gornje Dubrave.

30. VIII minirana je pruga Križevci — Bjelovar kod ž. p. Cirkvena.[7]

Istog dana u 22.30 sati minirana je pruga Zagreb — Karlovac na tri mjesta između ž.p. Horvati i Zdenčina.[8]

---

[6] Šušanj

[7] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog bataljona (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

[8] U izvještajima 4. korpusa NOVJ i potčinjenih mu jedinica nije ništa rečeno o toj diverziji. Međutim, o diverzijama koje su izvršene na toj pruzi 31. avgusta rečeno je slijedeće: »Na pruzi Zagreb — Karlovac presječena je pruga na 108 mjesta, dignuta su u vazduh 2 željeznička mosta duljine 12 i 25 metara, jedan podvožnjak duljine 6 m i 2 armirano-betonska bunkera...« Diverziju je izvela Karlovačka brigada u sadejstvu sa dijelovima 2. diverzantskog bataljona.

»Na pruzi Zagreb — Karlovac sječena je pruga na 336 mjesta, dignuta su u vazduh 4 armirano-betonska bunkera, jedna stražara, signalni stup...« Diverziju je izvela brigada »Franjo Ogulinac Seljo« u sadejstvu sa dijelovima 2. diverzantskog bataljona. (Vidi tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 2. diverzantskog bataljona Štabu 4. korpusa NOVJ od 19. septembra 1944. i Arhiv V.I.I., reg. br. 4—13/I, k. 429 A).

28. VIII popravljena je i predana prometu pruga Osiek — Našice.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

REGISTAR

A

Abramović Milan — 546
Abramović Pavao — 32
Adolfovac — 463
Adžić Dragutin — 116
Agino polje — 631
Alan — 361
Aleksandrovac — 549
Aleksin Han — 687
Aleksinac — 636
Alilovica — 193
Alipašin Most — 590, 631
Andrijevci (G. i D.) — 547, 548, 551, 553, 578, 605, 637, 640, 641, 651, 682, 697
Antić Vinko Vicko — 198, 324, 328, 331, 337, 505
Antolović Josip — 175, 201
Antonića vrh (trig. 745) — 611
Antunovac — 102
Anušić Petar Pero — 31, 219
Apatovac — 83, 94, 636
Aralica Đorđe — 349
Arambašić Živko — 204
Aršija — vidi Raša
Aržano — 45, 301, 681
Austrija — 471
AVNOJ — 208, 243
Avtovac — 584

B

Babić Branko — 124, 401
Babić Ostoja — 98
Babić Petar — 16, 109, 295, 424
Babić Ivana Stjepan — 213
Babin Potok (G. i D.) — 138, 259, 260, 262, 342, 345, 367, 369, 371, 372, 375-379, 491, 606, 608, 614, 621, 622, 635
Babina Greda (s.) — 576
Bačani Stjepana Dragutin — 213
Bačinovac (trig. 1207) — 376
Baćin Dol — 461
Badanj (k. 1213) — 37
Badel Marijan — 125
Badljevina — 55, 56, 96-98, 133, 157-159, 181, 185, 243, 244, 250, 251, 491, 534-536, 542, 544, 550, 577, 579, 586, 587, 588, 603, 625, 634, 700
Bajagić — 464, 465
Bajre (šuma) — 268
Bakar — 566, 575, 577, 600
Balaš Boris Boca — 125, 317
Bale — 63
Balen Šime — 30, 31, 309
Balkan — 471
Baljci (s.) — 572
Baljevac — 147, 526
Baljkuša — 372
Bandalo Stipe — 50
Banić (s.) — 290
Banić Đuro — 114, 442
Banić Marko — 339
Banija — 73, 121, 127, 131, 132, 204, 235, 270, 314, 395, 396, 398, 400, 401, 403, 405-407, 430, 495, 499, 500, 506, 517, 523, 652, 661
Banina Ante — 11, 38, 441, 502
Banova Jaruga — 93, 101, 224-226, 241, 270, 460, 462, 463, 504, 540, 550-552, 571, 577, 578, 586, 593, 594, 628, 649, 651, 652, 655, 658, 660, 664, 671, 685, 694, 700, 703
Banja Luka — 580, 590, 631, 654, 660, 663, 668, 670, 674, 678, 682, 695
Banjeglav Bogdan — 349
Banjevci — 105, 106, 289, 291, 293, 294
Banjevički stanovi — 288
Barac Ivan — 168

Barac Mihovil — 378
Barač — 464
Barać Sava — 378
Baranović Ivan — 350
Barban — 118
Barč (Mađarska) — 460, 463
Bare Slavonske (s.) — 233
Bareša Ivan — 349
Barica (kod Sirača) — 534-536
Barlete (s.) — 616
Barna (p.) — 248
Bartolovci — 546
Basta Đuro — 378
Basta Miloš — 207
Bastaji (V. i M.) — 274, 542
Baš'ć Mirko — 49
Baška Voda — 255
Baške Oštarije — 606

Bataljoni

NOVJ:
— 1. diverzantski — 469, 573, 593, 663, 671, 675, 689
— 2. diverzantski — 316, 318, 351, 438, 489, 523, 526-529, 574, 594, 605, 627, 632, 637, 664, 675, 696, 705
— 3. diverzantski — 23, 28, 30, 32, 93, 224, 504, 558, 574, 585, 590, 593, 597, 601, 627, 632, 641, 648, 655, 663, 678, 685, 692, 705
— 2. srpski — 23, 28, 30
— Diverzantski 4. korpusa — 122, 126
— Diverzantski 6. korpusa — 248, 461, 550
— Dopunski 10. korpusa — 519, 558
— »Hajduk Veljko« — 545
— Inžinjerijski 11. korpusa — 385
— Inžinjerijski 13. divizije — 566
— Inžinjerijski 19. divizije — 423
— Mađarski — 182, 428, 429, 431, 542, 543
— Narodne odbrane — 104, 105, 103, 276
— Omladinski Zapadne grupe NOP odreda — 25, 26, 30, 32, 227, 663
— Pionirski 13. divizije — 277, 278, 385
— »Plavi Jadran« — 387
— Podravski — 182
— Pontonirski 4. korpusa — 479, 480, 527, 529
— PPK 13. divizije — 385
— Ruski — 126
— Srpski — 27, 30, 223, 225, 679
— Stankovački 19. divizije — 104, 105, 423
— Udarni brigade »Vladimir Gortan« — 120
— Udarni Istočne grupe NOP odreda 10. korpusa — 27, 30, 92, 223, 644
ustaško-domobranski (bojne):
— Auto-bataljon — 217
— Doknadni 4. SDZ — 143, 255, 607, 608, 610, 614, 616
— Kombinovani 5. SDZ — 217
— Posadni »Otočac« — 607
— Posadni »Štajcerov« — 499
— 1-vi 4. SDZ — 541
— 1-vi 4. gorske pukovnije — 533
— 1-vi 5. SDZ — 530
— 1-vi 10. domob. puk. — 342, 343
— 1-vi 3. posadnog zdruga — 348, 607, 613, 620
— 1. PTS — 501
— 1. cazinski — 147
— 1. obkoparski — 527
— 1. poljoprivredni — 425
— 2-gi 4. gorske pukovnije — 413, 425
— 2-gi 5. gorske pukovnije — 207
— 2-gi 8. gorske pukovnije — 359
— 2-gi 9. ustaš. zdruga — 254, 255
— 2-gi 10. domob. puk. — 342, 344
— 2. lovački — 342, 343
— 3-ći 3. posadnog zdruga — 607, 610
— 3-ći 7. ustaškog stajaćeg zdruga — 44
— 4-ti 5. ustaš. pukovnije — 342
— 4. obkoparski — 527
— 5-ti 5. ustaš. pukovnije — 342
— 5-ti 10. ustaš. zdruga — 452
— 5. doknadni — 479
— 6-ti 1. SDZ — 211
— 6-ti 5. gorske pukovnije — 207
— 6-ti željeznički (stražarski) — 527
— 7-mi 5. gorske pukovnije — 207
— 9-ti 4. SDZ — 606
— 10. željeznički (stražarski) — 527
— 11-ti 4. gorskog zdruga — 413, 533, 535

— 19-ti 4. SDZ — 156, 342, 367, 371, 377, 606, 608, 609, 614-616, 618, 619, 621
— 20-ti ustaški — 367, 371, 372, 377
— 27. ustaški — 508
— 31-vi 4. SDZ — 143, 144, 342-344, 489, 510, 511, 515, 516, 588, 606, 609, 610, 612, 614-616, 618-621, 630, 661
— 32-gi 4. SDZ — 143, 144, 342-344, 371, 510, 511, 515, 516, 520, 588, 606, 609-616, 618-622, 630
— 34-ti 4. SDZ — 144, 342-345, 368, 489, 510, 511, 515, 516, 520, 588, 607-610, 612-616, 618-622, 630
— 35. odbrambeni — 149, 151, 348, 358, 435
— 35-ti 4. SDZ — 342, 343, 515, 520, 524, 607, 610, 612-616, 618, 619, 621, 630, 661
— 37. ustaški — 447
nemački:
— 1-vi 738. puka 118 divizije — 254, 255
— 1-vi «Krüger« 846. puka 392. legionarske divizije — 259, 260, 342, 343, 345, 377, 608, 609, 615, 618, 619, 620
— 2-gi 378. puka — 254, 255
— 2-gi 846. puka 392. legionarske divizije — 259, 260, 342, 511, 515, 516, 524, 661, 669
— 2-gi divizije »Princ Eugen« — 255
— 2-gi policijski — 527
— 3-ći 846. puka 392. legionarske divizije — 259, 260, 330, 342, 517, 621
— 15. policijski — 115, 227
— 392. dopunski poljski — 332, 511
— 668. dopunski — 254, 255
— »Jägerersatz« — 451
— »Krüger« — vidi 1-vi bataljon 846. puka
— »Lauschütz« (pješadijski)—527
Bater — 565
Batinjani (kod Pakraca) — 703
Baze:
— 1. aero-baza — 124
— 11. korpusa — 385, 497, 513
— NOVJ u Italiji — 522
Beber Nikola — 169
Bebrina (G. i D.) — 547
Bedenik — 305, 306, 445, 446, 449, 450
Bednja (r.) — 82, 651
Bela krajina (predeo) — 73, 122, 129, 407
Belaj — 479, 480
Belci (zaselak) — 193
Belec — 587
Belo Selo — 160, 520, 521
Belovar (s. kod Sesveta) — 224
Benkovac — 14, 104, 280, 284, 289, 290, 292, 293, 361, 419, 421, 435, 665, 666, 686, 687, 700, 701
Benzon Mirko — 255
Beočin — 682
Beograd — 224, 351-356, 399-401, 430, 463, 467, 468, 488, 498, 550, 660, 661
Berek — 216, 276
Bertonići (s.) — 66
Bestrma (potok) — 189
Bevandić Stevo — 123
Biberović Marijan — 415
Bigina Poljana (s.) — 261
Bihać — 122. 123. 146-148, 153, 154, 156, 204, 259, 262. 338, 340, 342, 343, 353, 354. 357. 359, 360, 371, 382, 383, 399. 420. 482. 488, 493, 494, 509, 524, 526, 527, 529, 571, 572, 578, 581, 593, 624-626, 641, 643, 645, 646, 653, 655-657, 661, 677, 682, 685, 688, 690, 691
Bijela (s.) — 274, 535, 536, 604, 649
Bijela Stijena (s.) — 462
Bijelac Stevan — 545
Bijelić Stojan — 262
Bijelina — 280. 283, 285, 286, 294
Bilaj — 341, 342, 348, 505, 656
Bilajsko Novo Selo — 348, 607, 656
Bile Vlake — 105, 287
Bileća — 590
Bilek (k. 1087) — 50
Bilišane (G. i D.) — 15, 280, 285, 287
Bilo-gora — 21, 22, 25, 84, 90, 226, 397
Bilobrk Mate — 459
Biočić (s.) — 14, 45
Biograd na moru — 595, 596
Biokovo (pl.) — 253, 254. 256, 257, 573, 580, 628, 630, 633. 635
Biovčino selo — vidi Biovičino Selo
Biovičino Selo — 286
Bisag — 224
Biskupija — 14, 37, 45, 111
Bistrač — 493, 494

Biškup Ivan — 31
Bišnja (G. i D.) — 695, 699
Bitelić — 39, 464
Bivić Anton — 66
Bizovac — 132, 133, 549, 696
Bjedovi (s.) — 15, 287
Bjela (r.) — 571
Bjelajac Nikola — 98
Bjelanovići (s.) — 15
Bjeli potoci — 344, 346
Bjelina — vidi Bijelina
Bjelimići (Odžaci) — 680
Bjelo Polje (s.) — 342, 345, 372, 580, 581, 589, 698
Bjelobrk — 15
Bjelovar — 21, 85, 87, 88, 90, 91, 216, 217, 219, 223, 224, 248, 252, 267, 270, 275, 304, 305, 400, 401, 425, 430, 445, 446, 450, 491, 504, 507, 508, 512, 585, 597, 601, 602, 632—634, 637, 638, 644, 657, 660, 662, 664, 665, 673, 679, 680, 686, 688, 690, 691, 705
Bjelovarska kotlina — 501, 511, 679
Bjelsko — 320
Bjeljavina (k. 559) — 165
Blacko-Jakšić (ž. st.) — 664
Blagorodovac (s.) — 542, 543
Blaguša — 91
Blata — 482, 584, 687
Blatna — 353, 581, 641, 645, 655
Blatnica — 121
Blaževci — 510
Blažević — vidi Blaževci
Blažević Mihajlo Miško — 76, 123, 124, 476
Blažević Zlata — 431
Blažuj — 592, 664, 671
Blinja — 189, 561
Blinjski Kut — 188, 189, 354, 356, 442, 561, 578, 590, 594, 600, 627, 637, 641, 647, 664, 685
Boban Rafajlo — 21, 309, 544
Bobovac — 402
Bogunica (k. 706) — 619
Bojčić Ruža — 537
Bojmunti — 694
Bok (s.) — 658
Bol — 684
Boljevci (s.) — 574
Boljun — 59
Borić Selište — 368, 370
Borićevac (s.) — 339
Borik (M. i V.) — 473
Borki (G. i D.) — 535, 536, 643
Borojević Branko — 35, 114, 529, 563
Borova Kosa (s.) — 542, 543
Borovik — 462, 469
Borovljani — 683
Borovo — 548, 551, 581, 591, 663, 675, 685
Borut — 67
Bos. Brod — 581, 585, 624, 626
Bos. Dubica — 695
Bos. Grahovo — 502, 571, 572, 575, 577, 699
Bos. krajina — 499, 504
Bos. Krupa — 699, 529, 639, 657
Bos. Novi — 122, 123, 353, 354, 356, 357, 527—529, 560, 578, 581, 585, 590, 631, 641, 645, 655, 656, 670, 671, 674, 682, 696, 702
Bos. Petrovac — 571, 572, 586, 593, 627, 691, 699
Bosanci — 323, 525
Bosiljević Ivo — 415
Bosiljevo — 160, 162, 164, 323—325, 327, 334, 383, 497, 500, 565, 633, 635, 638, 639, 645, 646, 684
Bosna — 182, 208, 236, 488, 492, 496, 571, 575, 586, 591, 595, 598, 602, 624, 628, 633, 638, 642, 644, 645, 649, 656, 660, 665, 676, 679, 683, 690, 693, 697, 700
Bosnići — 192, 193
Bosut (r.) — 591
Botovo — 685
Božac Josip — 67
Božičković Petar — 349
Božić Adam — 415, 537
Božić Josip — 450
Božići (s. kod Banja Luke) — 654
Božjakovina (ž. st.) — 93, 678
Brač — 599, 642, 643, 668, 670, 676, 677, 679, 681, 683, 684, 691, 704
Bračev Dolac (G.i D.) — 176, 296
Bračevac — 133
Bradići — 691
Bradina — 575, 590
Brajakovo Brdo (s.) — 580
Branjska (V. i M.) — 84
Bratina — 456, 457
Bratunac — 678
Brdarice (s.) — 161
Brdine (k. 736) — 617
Brđani (s.) — 188, 189, 205, 442
Brđani (s. kod Konjica) — 662, 674, 681, 684
Brđani (s. kod Nove Gradiške) — 539
Bregi (s.) — 93, 172

Brela (G. i D.) — 255
Breka Mane — 496
Brestovac — 193
Brestovac — vidi Daruvarski Brestovac
Brestovac (s. kod Slav. Požege) — 460, 469
Breza (s.) — 65
Breza (s. kod Bjelovara) — 92
Brezine — 101, 545
Brezno — 193
Brezov do — 145
Brezovac (kod Babinog Potoka) — 345
Brezovac (kod Bos. Grahova) — 78
Brezovac (kod Topolovca) — 88
Brezovac (kod Pakraca) — 246, 585
Brezovica — 453
Brežje (k. 145) — 452
Brgud — 15, 280, 283, 285, 287, 294
Bribir — 420, 565
Bribirske Mostine — 14, 104—106. 284, 291, 361, 421, 666, 687

Brigade

NOVJ:

— Ozne 1. divizije — 186, 246
— 1-va 7. divizije — 33, 112, 130, 188, 190, 204—206, 314, 353, 395, 401, 403, 405, 442, 443, 493, 500, 560—563, 685
— 2-ga 7. divizje — 124, 126, 204. 205, 401, 402, 499, 560—563
— 3-ća 7. divizije — 33, 35, 130. 189, 190, 202, 203, 205, 207, 270, 275, 276, 357, 396, 397, 401, 403. 472, 473, 491, 529, 576
— 4-ta 7. divizije — 189, 190, 203, 270, 275, 276, 397, 401, 403, 472—474, 491, 500, 529, 611
1-va 8. divizije — 75, 124, 130. 147, 264, 266, 408—411, 477 480, 481, 482
— 2-ga 8. divizije — 124, 130, 147, 263—265, 341, 342, 346, 408—411. 477, 480, 481, 489, 497, 502, 503. 511
— 3-ća 8. divizije — 122, 124, 263, 370, 408—411, 477, 480, 488, 499, 520, 521, 525, 583, 655
— 3-ća 9. divizije — 7—11, 37. 364, 435—439, 625, 688
— 4-ta 9. divizije (splitska) — 7—11, 36, 37, 39, 421, 422, 436. 438, 439, 495
— 13-ta 9. divizije (južnodalmatinska) — 8, 11, 36, 37, 436, 438, 439
— 1. čehoslovačka »Jan Žiška« 12. divizije — 7, 12, 132, 136, 180—182, 238—240, 247, 413, 414, 429, 527, 532—539, 542, 543, 625, 634, 666
— 2-ga (18) 12. divizije — 132, 515
— 12-ta 12. divizije — 7, 12, 19, 97, 102, 132, 135, 137, 157, 159, 238, 247, 274, 413, 415, 428, 429, 512, 515, 518, 527, 532, 533, 535, 536—539, 571, 625, 673
— Osječka (3) 12. divizije — 7, 12, 96, 98, 101, 132, 135—137, 182, 238, 247, 251, 413, 414, 463, 469, 512, 527, 534—537, 642
— 1-va 13. divizije — 160—166, 168—171, 192, 194—197, 277 278, 320, 323, 325, 328—331, 333—336, 385, 386, 389, 498, 564—566
— 2-ga 13. divizije — 160—166, 168—171, 192, 193, 195—197, 277 278, 323, 325,—327, 329, 333—336, 385, 386, 389, 497, 499, 508, 523, 565, 566, 635
— 3-ća 13. divizije — 160—162, 166—171, 193—197, 277, 278, 324, 325, 333, 335, 368, 371, 373, 374, 385, 386, 566
— 1-va 19. divizije (5. dalmatinska) — 14—16, 104—107, 280, 283—294, 361, 363, 421—423, 438, 521
— 2-ga 19. divizije (6. dalmatinska) — 14, 15, 104—107, 280, 283—294, 361, 421—423
— 3-ća 19. divizije (14. dalmatinska) — 15, 104—107, 286—294, 386, 387, 422—424
— 1-va 20. divizije (8. dalmatinska) — 39, 40, 43, 46, 48, 49, 110, 111, 176, 296, 297, 464, 465, 703
— 2-ga 20. divizije (9. dalmatinska) — 39, 40, 43, 46—49, 110, 111, 176, 296
— 3-ća 20. divizije (10. dalmatinska) — 39, 40, 43, 46, 48—50, 110, 297, 458, 464—466
— 3-ća 26. divizije (12. dalmatinska) — 677

— 8. prekomorska 26. divizije — 704
— 17-ta (1) 28. divizije — 94, 181, 182, 272, 534, 539—541
— 21-va (2) 28. divizije — 94, 182, 242
— Brodska (3) 28. divizije — 87, 182, 203, 539, 541, 598, 667
— »Braća Radić« 32. divizije — 23, 24, 28, 31 79—87, 215—217, 307—309, 445—450, 501, 508
— »Matija Gubec« 32. divizije — 23, 24, 28, 31, 79, 80—87, 216, 217, 304—309, 445—450, 508, 663
— 1-va 33. divizije — 22, 24, 29, 31, 88—90, 172, 175, 199, 218, 220—222, 587
— 2-ga 33. divizije — 22, 24, 25, 29, 31, 88—90, 172, 175, 199—201, 218—221, 583
— »Franjo Ggulinac Seljo« (1-va) 34. divizije—122, 125, 126, 130, 211—213, 222, 318, 452, 453, 456, 487, 495, 635, 705
— Karlovačka (2-ga) 34. divizije — 125, 126, 316, 318, 319, 452—454, 456, 523, 580, 705
— Žumberačka 34. divizije — 318, 319, 452, 454, 455
— 1-va 35. divizije — 141, 154, 204, 260, 341, 343, 345—347, 349, 350, 367—370, 372—378, 386, 387, 416, 419, 489, 494, 503, 504, 511, 608, 611, 614, 617, 618, 653, 661
— 2-ga 35. divizije — 141, 143, 144, 155, 341—345, 347, 348, 349, 367—375, 377, 378, 386, 387, 416, 419, 489, 494, 503, 504, 511, 588, 608, 611, 614, 616, 617, 661
— 3-ća 35. divizije — 141, 143, 149, 151, 153, 154, 338, 339, 341—344, 347—350, 360—363, 367, 369, 372—378, 380, 386, 387, 416, 419, 435, 494—496, 504, 522, 524, 611, 614, 616—618
— Omladinska „Joža Vlahović« (1-va) 40. divizije — 17, 18, 55—57, 181, 235, 236, 239, 248, 237, 425, 426, 428—432, 509, 533, 542, 543
— 18-ta (s'avonska) 40. divizije — 17, 18, 51, 52, 55, 56, 236, 238, 245, 248, 267, 274, 425—430, 432, 433, 469, 509, 542, 543
— 7. vojvođanska 51. divizije — 187, 229, 230, 233, 234, 241, 242, 549, 649
— 1. istarska »Vladimir Gortan« — 59, 60, 62—65, 68, 117, 120, 310, 312, 383, 388, 390, 391, 507
— 2. istarska — 58, 61—64, 66, 68—71, 310, 312, 388, 390, 499, 507
— 3. istarska — 506, 507
— 1. zagorska 10. korpusa — 25, 29—31, 82—87, 115, 226, 227, 487, 587, 595, 602
— 1. Unske operativne grupe — 493, 508, 529
— 2. Unske operativne grupe — 495, 529
— Virovitička (3-ća 40. divizije) — 181, 186, 236, 460, 462, 463, 496, 509

četničke:

— 1. samozaštitna — 112, 113, 493, 527
— 3-ća — 342, 359
— 4-ta — 342, 359
— Cetinska — 44
— Gračačka — 358, 434

ustaško-domobranske (zdrugovi):

— 1. gorska — 219, 220, 425, 428, 503, 560, 587, 629,
— 1. lovačka — 359
— 1. stajaća — 211
— 2. gorska — 500
— 2. lovačka — 359
— 2. posadna — 122, 318, 451, 527
— 3. posadna — 348, 607, 610, 613, 620, 622
— 3. stajaća — 318 ,451, 527
— 4. gorska — 96, 413, 425, 427, 533, 533, 539, 541, 545, 579, 598, 625
— 4. lovačka — 123, 491, 527, 585
— 4. posadna — 122, 123, 527
— 4. stajaća djelatna — 141, 143, 144, 342, 343, 499, 510, 511, 515, 516, 524, 527, 606—610 ,614—616, 618—622, 630, 643, 661, 669, 694
— 5. stajaća djelatna — 21, 80, 271, 309, 449, 544, 580, 588, 663
— 8. gorska — 425
— 8. (krajiška) ustaška — 122, 527, 560
— 9. ustaška — 254, 255

— 10. stajaća — 452, 527, 560
— Poglavnikova tjelesna — 21, 116, 122, 217, 227, 275, 448, 449, 479, 501, 514, 524, 527, 607, 667
— Zagrebačka posadna — 122, 318, 527
Brijeg (k. 1515) — 257
Brine (šuma) — 107
Brinje — 191—193, 323, 329, 330, 332, 337, 383, 408, 419, 478, 491, 502, 504, 503, 514, 521, 525, 526, 564, 565, 603, 653
Bristivica — 297
Brkić Dragutin — 622
Brkić Zvonko — 134
Brkina pećina — 150
Brkušić Mirko — 49
Brod-Moravice — 510, 517, 520,697, 698
Brod na Kupi — 510
Brod. Varoš — 179
Brotnja — 359
Brozina Ivan — 68
Bršadin Dušan — 490
Bršljanica (V. i M.) — 474, 511, 680
Brusić Ante — 169
Bruška — 287
Bruv. Rudopolje — 149
Bruvno — 361, 436, 437
Bubalov konak (k. 943) — 256
Buban Božo — 430, 431
Bubić (s.) — 290
Bubnjarci — 682
Bučić Andrija — 349
Bučje — 534
Bučko Kamensko — 460, 469
Bućan Mile — 124
Budak — 105, 280, 288, 289, 291, 293, 607, 612, 613
Budičina — 189, 643
Budinšćina — 659
Bugojno — 591, 592
Bujavica — 551
Bujavica-Brezine (ž. st.) — 550, 552
Buje — 60, 62—64, 499
Bukov vrh (k. 1420) — 254, 257
Bukova gl. (k. 655) — 620
Bukova gl. (k. 765) — 619
Bukova kosa (k. 822) — 149, 435, 436
Bukovica (predeo) — 16, 108, 283, 286, 289, 294, 420
Bukovje — 93
Bukurešt — 466
Bulaje (s.) — 15
Bulat Rade — 309, 450
Bulić — 283, 287, 288, 294
Bulinac — 87, 216, 248, 304—307, 446, 450
Bulović Mirko — 234
Buljan (zaselak) — 459
Buljan Milan — 49
Buna (V. i M.) — 351
Bunčić Stevo — 114
Bunić — 143, 341, 343—345, 347, 348, 372, 473, 503, 505—507, 510, 516, 588, 606—608, 616—618, 629, 630, 650, 661, 680, 637, 691
Bunjak — 665
Burilović Franjo — 450
Bursać Dušan — 106, 423
Bursać Ilija — 349
Busovača — 651, 659
Buševac — 121
Butmir — 596
Buzet — 59, 63, 67, 499
Bužim — 122, 531

C

Capaćuša — 359
Caprag — 188, 190, 560, 561, 629, 632, 637
Carevica — 195, 196
Carigradska draga — 15
Carska Kuća — 320, 330
Castel Venere (Kaštel sjev. od Buja) — 59, 62, 64, 71, 72,
Cavtat — 501
Cazin — 121, 122, 502, 515, 527, 529, 578, 638, 639, 652, 653, 679, 680, 682
Cazinska krajina — 73, 127
Ceranje (G. i D.) — 105, 288, 289, 292, 293
Ceremošnjak (s.) — 461, 469
Cerna — 572, 583
Cernička Šumetlica — vidi Šumetlica
Cerovec — 408, 481, 631
Cerovec Josip — 86
Cerovlje — 59, 67
Cesarov kamen (k. 552) — 147
Cetina (r.) — 43, 176, 296, 297, 458, 494, 579, 580, 583, 694,
Cetina (s.) — 8, 11, 33, 37, 45, 48, 673
Cetinska dolina — 36, 38, 45, 46, 49, 110, 298, 299, 301, 419
Cetinski Ivan — 168
Cigelj — 9, 10, 37
Ciglena — 87 ,216

Ciglenik — 550
Cigovec — 595
Cikotić Neda — 37
Cindrići (zaselak) — 193
Cirke Stjepan — 431
Cirkvena — 597, 601, 632, 637, 705
Cista — 301
Civijane — 11, 36, 39
Cjepala — 371
Cres — 118
Crikvenica — 491, 565
Crkvari — 229, 230
Crkvena — 88 224, 585
Crkveni Bok — 402, 677
Crljenik — 287, 288
Crljenko Juraj — 168, 169
Crna glavica — 10
Crna glavica (trig. 787) — 37, 50
Crna legija — 309
Crna Mlaka — 453
Crna Vlast — 367, 368, 375, 377
Crni dol (brdo) — 256
Crni vrh (kod Čudin klanca) — 370, 377
Crni vrh (kod Bunića) — 144, 145, 342—344, 348, 516
Crni vrh (k. 786) — 613
Crni vrh (k. 1245) — 608, 609, 614, 618, 661, 669
Crni vrh (k. 1364) — 37
Crno brdo (k. 163) — 107
Crvak Tode — 154
Crvena armija — 129, 130, 466, 467, 471
Cuculić Ivan — 336
Cugovac (s.) — 219
Cvetkovec — 79. 81
Cvetković — 451
Cvetković brdo (k. 568) — 363
Cvetković Josipa Nikola — 213
Cvetkovići (zaselak) — 436, 437
Cvituša (k. 587) — 151
Cvrlje Šimun — 49

Č

Čičić Slavko — 204
Čačijin dolac — 458, 465
Čačinci — 230
Čaglin — 461, 469
Čaire — 474
Čakalska Kosa (s.) — 189, 563
Čanak — 143, 144, 345, 368, 369, 607—609, 617
Čanci — 343
Čankovi stanovi — 145
Čančarević Bartol — 168
Čanić Matija — 243
Čardak (M. i V., k. 696 i 698) — 609, 610, 612
Čardak (trig. 942) — 144, 145, 342—344, 516, 609, 618
Čatrnja— 482, 639
Čavle (s. kod Sušaka) — 566
Čazma — 219, 275, 276, 507, 584, 626, 631, 644, 650, 668, 672, 679, 680, 688
Čelinka (k. 238) — 106
Čelopek (trig. 528) — 147, 148
Čemernica — 545
Čemernica (kod Vrginmosta) — 650
Čepelovac — 223
Čepić — 59, 62
Čepin — 548
Černec (potok) — 90, 93, 172, 200
Čerkezovac (s.) — 482
Česma (r.) — 248

Čete

NOV i POJ:

— Bilogorska diverzantska — 248
— Češka — 222
— Diverzantska 33. divizije — 199
— Diverzantska 35. divizije — 154, 338, 349, 416, 419
— Inžinjerijska 7. divizije — 190, 401, 405, 472, 473, 560, 561
— Izviđačka 19. divizije — 284
— Izviđačka 35. divizije — 345, 386, 416, 419
— Nemačka (u sastavu Osječke brigade) — 182
— Prateća Brodske brigade — 541
— Rovinjska — 60, 61, 65, 69, 70
— Udarna 13. divizije — 323, 385
— Žminjska — 58
— Županjska — 546, 547, 550, 700

četničke:

— Skradinska leteća — 420

nemačke:

— 1-va 847. puka — 332
— Hagendorn 738. puka — 255

ustaško-domobranske (satnije):

— 3. bornih kola PTS — 524, 607
— Slunjska — 479

Četvrtkovac — 33, 112, 113, 400, 493
Čiča Jovo — 378
Čičkovina — 83
Čeketić Ivan — 43
Čitluk — vidi Lički Čitluk

Čižmek Drago — 32
Čižmek Slavko — 450
Čojluk (s.) — 344
Čokadinci — 548
Čolak Ljuban — 32
Čop Bogumil — 245
Čorkova Uvala (s.) — 261
Čorković Dušan — 24, 31
Čorkovo Selo — 617
Čortanovci — 574
Črešnjevica (M. i V.) — 446—450, 544, 597, 634
Čret — 549, 696
Čubrića stan — 144, 343, 516
Čubrića vrh (k. 1145) — 144, 343, 516
Čubrilo Nikola — 378
Čučerje (s.) — 90
Čudin klanac (trig. 828) — 138, 141, 147, 259, 261, 262, 369, 370, 375, 377, 379, 499, 503, 515
Čukovec — 79
Čulinec (ž. st.) — 225, 226, 641, 692
Čulum (k. 862) — 360, 363, 434, 436
Čuturilo Jovana Miloš — 213
Čvakovica (k. 1049) — 37, 50
Čvrsnica (pl.) — 573

Ć

Ćatići — 592, 699
Ćeralije — 135, 233, 572
Ćetković Vlado — 364, 502, 506
Ćilipi (kod Dubrovnika) — 658
Ćubrice (zeselak) — 49
Ćujića Krčevina (s.) — 259, 260, 261, 341, 347, 371, 372
Ćuma (k. 1141) — 380
Ćuruvija Dragan — 378

D

Dabar — 297
Dabrovica (potok) — 56
Dalmacija — 11, 280, 299, 338, 343, 359, 360, 419, 434, 494, 495, 513, 523, 668
Dalj — 546, 548, 552, 581, 591, 600, 663, 675, 689
Damjanović Danilo — 423
Dane (s.) — 69, 70
Dane Miloš —255
Daruvar — 55, 56, 97, 137, 208, 224, 240, 247, 248, 251, 252, 268, 270, 304, 412—414, 431, 445, 446, 461, 508, 532—539, 577, 579, 581, 584, 587—589, 596, 598, 599, 602, 604, 624, 625, 628, 629, 631, 633, 634, 636, 642, 643, 645, 646, 649, 652, 653, 658, 660—662, 665, 666, 670, 672, 673, 676, 678, 679, 680, 681, 683, 686, 693, 694, 697, 699, 700, 703
Daruvarska kotlina — 22, 179, 182, 186, 236, 249, 501, 512, 533
Daruvarski Brestovac — 97, 542, 579
Dasović Martin — 124, 457
Dautan — 87, 215
Dažnica (ž. st.) — 699
Deanovići — 563
Debelo Brdo (s.) — 343, 345, 348, 505, 617, 638, 639, 661
Debelo brdo (k. 941) — 347, 348, 511
Debelo brdo (kod Daruvara) — 536
Debeljak August — 450
Debeljak (k. 202) — 106
Dejanović Rade — 380
Dejanovići (s.) — 643
Delić Neđeljko Crni — 10
Delnice — 160, 162, 166, 325, 335, 565
Demonja Nikola — 7, 13, 101, 159, 180, 415
Deralo (predeo) — 9, 10
Derventa — 577
Desinec (G. i D.) 355, 357, 451, 454, 594, 605
Desmerjce — 193, 332
Despotović Branko — 430
Devčić Ivo — 705
Dežanovac — 56, 543
Dijanović Tomo — 318
Diklić Dragan — 349
Dilj — 547
Dimića vrh (k. 830) — 344, 616
Dinara (pl.) — 8, 11, 36, 37, 39, 49, 176, 296, 300, 419

Divizije

NOVJ:

— 1. NO (docnije 1. KNOJ-a) — 124, 186, 246, 505
— 6-ta — 385, 502
— 7-ma — 33, 73, 75, 76, 112, 121—123, 125—127, 130, 188, 190, 202, 207, 270, 271, 275, 314, 351, 353, 354, 357, 395, 399, 400—407, 429, 430, 442, 466, 470, 472, 474, 489—491, 496, 500, 504, 511, 517, 527—529, 531, 560, 562, 563, 576,

637, 641, 646, 652, 661, 669, 679, 685
— 8-ma — 73, 75, 76, 121, 122, 124, 126, 127, 130, 138, 259, 263, 275, 341, 342, 346, 357, 368—370, 407—410, 455, 466, 474—479, 489, 499, 511, 521, 525, 527—529, 531, 583, 653, 655
— 9-ta — 7, 14, 36, 39, 40, 46, 50, 296, 360—364, 419, 434, 439, 440, 502, 509, 522, 524, 555, 556, 572, 580, 603, 625, 704
— 12-ta — 7, 12, 13, 55, 96, 101, 131—133, 136, 137, 157, 159, 179, 180, 182, 184, 185, 235—238, 240, 241, 247—249, 267—269, 272, 274, 412, 425, 430, 460—463, 469, 479, 490, 509, 515, 519, 527, 532—538, 544, 545, 587, 598, 603, 634, 649, 653, 660, 673
— 13-ta — 122, 160, 162—164, 166, 169, 170, 191, 192, 194—197, 277—279, 320, 325, 329, 330, 332—334, 336, 337, 368, 371, 373, 374, 382—386, 389, 391, 392, 394, 487, 497, 499, 501, 502, 504, 505, 507, 508, 523, 564—578, 583, 588, 592, 629, 635, 646, 653, 687, 691, 693
— 15-ta slovenačka — 383
— 19-ta — 14, 16, 101—106, 108, 280, 284, 287, 339, 360—363 386, 397, 419—421, 423, 424, 435, 439, 496, 502, 521, 555, 556, 589, 596, 666, 701, 704
— 20-ta — 14, 28, 44—46, 49, 50, 110, 176, 296, 298—301, 419, 458, 464, 495, 555, 556, 580, 592, 599, 603, 645, 662, 681, 694
— 26-ta — 498, 519, 555, 556, 599, 630, 669, 670
— 28-ma — 83—88, 94, 95, 179, 182, 184, 185, 208—210, 235—237, 242, 397, 460—463, 488, 496, 519, 527, 539, 541, 598, 603, 687, 690
— 32-ga — 22—24, 27—31, 79, 81—83, 90, 215—218, 223, 226, 304, 307—309, 397, 445—450, 508, 519, 558, 669
— 33-ća — 22—25, 29, 31, 88, 89, 171, 175, 186, 198, 212, 218—221, 228, 267—269, 397, 425, 491, 495, 499, 512, 519, 526, 558, 583, 587, 629, 635, 654
— 34-ta — 73, 75, 76, 121, 122, 124, 126, 127, 171, 172, 175, 211, 213, 214, 221, 222, 235, 316, 318, 319, 408, 451, 453, 455—457, 466, 489, 499, 512, 527—529, 531
— 35-ta — 138, 141, 143, 149, 151, 153, 154, 191, 192, 204, 259, 260, 302, 303, 329, 333, 338, 340—343, 345—350, 360—363, 367—375, 377—379, 383, 385—387, 389, 391, 392, 394, 408, 416, 419, 435, 438, 477, 482, 487—489, 494—496, 499, 501—504, 506, 509—511, 513, 515, 520, 522, 524, 588, 608, 610, 611, 614, 616—618, 621, 653, 661, 669, 691, 694, 704
— 40-ta — 17, 18, 51, 55, 180, 181, 235, 236, 240, 247—250, 267—269, 413, 425, 527, 542, 543, 598, 603, 669, 673, 676, 697
— 43-ća — 507, 508

nemačke:

— 1. kozačka konjička — 21, 22, 122, 427, 451, 498, 522, 527, 537, 642, 669, 677, 679
— 7. SS »Princ Eugen« — 255
— 118. lovačka — 254, 255, 647
— 188. lovačka brdska — 330
— 264. pješadijska — 47
— 369. legionarska (»Vražija«) — 254, 255
— 373. legionarska (»Tigar«) — 123, 259, 260, 283, 342, 358, 359, 383, 434, 499, 503, 519, 527, 619
— 392. legionarska (»Plava«) — 14, 123, 138, 141, 161, 191, 259, 329, 330, 332, 342, 345, 377, 382, 479, 491, 495, 503, 510, 511, 517, 523, 524, 527, 606, 608, 614—616, 618, 619, 630, 653, 661, 669, 694

Divizioni

NOV i POJ:

— Artiljerijski 7. divizije — 401—403, 405, 560, 561
— Artiljerijski 12. divizije — 248
— Artiljerijski 13. divizije — 163, 166, 277, 278, 385, 386, 566
— Artiljerijski 35. divizije — 161, 341, 348, 363, 386, 388, 416, 419
— Artiljerijski 40. divizije — 268
— Artiljerijski 6. korpusa — 461, 546
— Artiljerijski 11. korpusa — 385
— Brdski 8. divizije — 409—411, 477

— Haubički 4. korpusa — 126, 128, 479, 481, 527—529
— Konjički 12. divizije — 7, 12, 136, 238, 527
nemački:
— 1-vi 4. kubanskog puka — 451
— 2-gi 4. kubanskog puka — 452
ustaški (sklopovi):
— 1. stražarski PTS — 115
— Brzi PTS — 668
— topnički PTS — 663
Divljak Drago — 415
Divoselo — 348, 597, 609, 610, 619, 620
Dmitrašinović (s.) — 343, 344
Dnopolje (s.) — 380
Doboj — 577, 602, 636, 639, 644, 662, 674, 692, 695, 699, 701
Dobošnica — 644
Dobra (r.) — 162, 319, 487
Dobra Voda (s.) — 105
Dobri vrh — 534
Dobrići — 286, 294
Dobrinje — 699
Dobrljin — 123, 671, 696, 702
Dobro Selo — 338, 339, 359
Dobropoljci — 15, 285, 287, 288
Dobroselo — vidi Dobro Selo
Dobrovac (s.) — 655, 671, 687
Dokić Stevo — 431
Dokmanović Bogdan — 146
Dolac (kod Travnika) — 640
Dolci (s.) — 233
Doležaj Ljudevit — 431
Doli (s.) — 704
Doljane — 359
Doljani — vidi Podb. Doljani
Domaje — 81
Domani (M. i V.) — 344
Domanjkuš — 85, 86
Donja Bistra — 595
Donja Bukovica (kod Podr. Slatine) — 603
Donja Motičina — 461, 469
Donja Vrijeska (s.) — 247
Donja Zelina — 91, 92
Dopsina — 490
Dopuđa Krsto — 339
Dopuđa Milan — 31
Dragalić — 573, 705
Draganac — vidi Draganec
Draganec (G. i D.) — 219
Draganići — 352, 354, 451, 453, 454, 523, 578, 600, 652, 696, 699
Dragaši — 9, 10
Dragić Dušan — 40
Dragonja (r.) — 62, 64
Dragotinja — 678
Dragović (s.) — 534, 642
Drapšin Petar — 271, 512
Drava — 521, 688
Dražica (s.) — 270, 305, 427, 445, 511, 680
Drenovac — 573
Drenovača — 359
Drenovec — 81, 82
Drežnica — 160, 162, 166, 167, 191—194, 323—325, 329, 331—337, 489, 493, 500, 502, 504, 511, 653, 677
Drežničko polje — 192
Drežnik-Grad — 122, 408, 482, 508
Drljača (s.) — 33, 34, 188
Drljanovac — 87, 216, 304—306, 445, 446, 665
Drniš — 14, 36, 40, 46, 47, 110, 299, 419, 510, 572, 577, 580, 582, 583, 586, 589, 590—592, 596, 599, 600, 602, 603, 630, 642, 644, 649, 650, 665, 666, 672, 673
Drobci — 437
Drugomišalj (k. 828) — 192
Družić Ivo — 466
Drvar — 37, 699
Dubajić Mile — 152
Dubica — 122, 127, 528, 560
Duboki Dol (s.) — 280
Dubranec — 408, 455
Dubrava (kod Čazme) — 218, 219
Dubrava (šuma) — 149
Dubrave (G. i D.) — 160, 202, 357, 455, 705
Dubravac (potok) — 56
Dubravčak (Lijevi i Desni) — 171, 172, 175, 198—200, 212, 221, 222, 487, 495, 499, 500, 633—635, 640, 658, 573, 577, 581, 585, 591, 592, 604, 631, 636, 649, 651, 655—658, 672, 674, 679, 681, 693, 695, 699, 703, 704
Dubrovnik — 573, 577, 581, 585, 591, 592, 604, 631, 636, 649, 651, 655—658, 672, 674, 679, 681, 693, 695, 699, 703, 704
Duga njiva (kod Daruvara) — 536
Duga Njiva — 256, 257
Duga Resa — 319, 357, 479, 480, 521, 523, 632, 655, 675, 692
Duga Rijeka (s.) — 94
Duго Selo — 22, 90, 93, 219, 225, 226, 270, 396, 522, 571, 578, 585, 586, 590, 593, 594, 600, 605, 628, 632,

641, 644, 648, 652, 659, 678, 699, 702
Duhovi (s.) — 542, 545
Dukići (s.) — 438
Dulikravić Čedo — 450
Duman — 367—369
Dumić Nikola — 116
Dunav — 518, 521, 578, 604, 636, 671, 682, 688
Duvno — 45
Duzluk — 462
Duže Selo — 681
Dužica (s.) — 654
Dvor na Uni — 123, 525, 560, 561
Dvorska kosa (k. 618) — 192, 333, 334

Đ

Đakovac — 542
Đakovačka Satnica — 549
Đakovo — 131, 132, 137, 178, 179, 240, 461, 469, 519, 548, 550
Đekića glavica — 363—365
Đevrske — 14, 15, 287, 361, 420
Đurđenovac — 230
Đurđevac — 223, 224, 448—450, 604, 663, 670, 693, 694
Đuričić Valent — 31
Đurinac (šuma) — 304
Đurište (šuma) — 445
Đurmanec — 227, 656

E

Egić Đuro — 378
Elez Pavo — 49
Erdev. Lekenik — 604
Eremić Joca — 479
Erjavec (M. i V.) — 316, 640, 653
Eror Stojan — 349
Evropa — 359, 434

F

Fadiga Antun — 542
Feričanci — 229, 230, 550, 649, 650
Fičur — 81, 82
Finska — 466
First Vlado — 378
Fojnica — 667
Forembaher Milan — 385
Francetić Viktor — 378
Francuska — 73, 466, 471
Franić Roko — 37
Franković Vinko — 49
Fras Ivan — 86
Frkašić (G. i D.) — 342, 344, 346, 347, 349
Frkljevci (s.) — 546
Fruška gora — 495, 636, 654, 677, 704
Fućko Dragutin — 186
Fućko Milan — 384
Fundukov vrh (k. 964) — 374
Furjan (G. i D.) — 654
Fužine — 160, 325, 327, 497, 520, 521, 565, 566, 684

G

Gabela — 581, 590, 605, 633
Gaborčina (trig. 214) — 472
Gabre Josip — 168
Gacka dolina — 138, 384, 495, 513
Gacko — 584, 590
Gaće Ivan — 630
Gagić Nikola — 152
Gaj — 102
Gaj (kod Grubišnog Polja) — 251
Gajevi (predeo) — 650
Gakovo (s.) — 248
Galižana — 64, 69
Galović Dragutin — 116
Garčin — 463, 550, 551, 578, 593, 637, 643, 664
Garešnica — 55, 224, 267, 270, 275, 276, 427—429, 431, 488, 489, 491, 543, 545, 662
Garjak — 39, 43, 44, 48, 177, 458
Gavrilović Vlajko — 159
Gebels (Gaebbels Joseph) — 243
Gejkovac (s.) — 654
Generalski Stol — 123, 202, 263, 357, 478, 479, 517, 525, 582, 583, 641, 648, 696, 705
Gerovo — 515
Gibarac — 674
Gini Marino — 70
Glamočko polje — 644, 650
Glavica (k. 180) — 106, 107
Glavica (trig. 437) — 82
Glavni stožer domobranstva — 448, 469, 571, 575, 579, 582, 586, 591, 595, 598, 602, 624, 628, 633, 638, 642, 645, 649, 652, 656, 665, 668, 672, 676, 679, 683, 686, 690, 693, 697, 700, 703

Glavni štab NOV i PO Hrvatske — 20, 47, 73, 77—79, 112, 121, 122, 124, 127, 138, 141, 178, 182, 186, 188, 202, 212, 215, 221, 235, 236, 241, 245, 270, 271, 302, 303, 307, 360, 367, 382, 384—386, 403, 411, 424, 483, 486, 496, 502, 505, 506, 512, 513, 517, 527, 532, 560, 565, 576, 639, 641, 643, 644, 653—655, 660, 663, 673, 677, 679, 692
Glavni štab NOV i PO Slovenije — 73, 492, 510
Glavni štab Vojvodine — 187
Glibovito polje — 345
Glina — 589, 650
Globornica (potok) — 507, 525, 528
Glogovo (kod Gračaca) — 284, 360, 364, 436, 437
Glogovo — vidi Pod Glogovik
Glunčuša — 608, 614
Glušac (trig. 468) — 464, 465
Gnjat — 11
Gnjilovac — 529
Gojević Josip — 544
Gojilo — 471, 472, 629, 656, 658
Gola glav. (k. 635) — 620
Gola mila (k. 985) — 361, 435
Golac (s.) — 69
Goli vrh (kod Čanka) — 368, 608
Goli vrh (trig. 981) — 150, 153, 154
Golik Ivan — 168
Golo Brdo — 83
Golo brdo (k. 760) — 39, 46, 110
Golo trlo (trig. 1269) — 344
Goloura (k. 1162) — 145, 343, 347
Golubić — 9, 11, 288
Golubović Radivoje — 233
Goljak (M. i V., k. 824) — 565
Gomirje — 160—163, 167, 168, 489, 520, 523, 565
Gorenci (s.) — 517
Gorica — 347
Goričanec (s.) — 658
Goričice — vidi Goričanec
Gorivuk (brdo) — 105, 106, 109
Gorjak (k. 153) — 107
Gorjani (kod Đakova) — 490
Gornja Dobra — 195
Gornja Garešnica — 269, 275
Gornja Jelenska — 511, 680
Gornja Kovačica — 269
Gornja Vlahnička — 220
Gornjani (kod Orahova) — 670
Gornje Jelenje — 565, 566
Gornji Daruvar — 532. 625
Gornji Eminovci — 460, 469
Gornji Hruševac — 456
Gornji kraj — 191, 192, 334
Gorski kotar — 160, 163, 167, 221, 314, 329, 382, 383, 419, 488, 490, 493, 494, 497, 499, 500, 502—504, 506—508, 510, 511, 513, 514, 517, 520, 521, 523, 525, 564, 565, 697
Gospić — 138, 141, 144, 149, 302, 342, 348, 358, 360, 361, 382, 383, 434, 435, 489, 497, 503, 506, 511, 515, 516, 520, 524, 526, 571, 573, 588, 591, 593, 597, 600, 606—622, 630, 639, 650, 654, 656, 661, 669, 693—695, 698
Gostovača — 144
Gošnjak Ivan — 221, 496, 506, 522
Goveđe Polje (s.) — 542
Grabar — 368
Graboštani — 33, 314, 315
Grabovac — 253, 257
Grabovac (potok) — 538
Grabovača (trig. 772) — 46, 612, 614
Grabovnica (kod Čazme) — 507, 584, 626, 631, 635, 650, 662, 679
Grabovo brdo — 690, 695
Grabrovnica (s.) — 448
Grabušić — 347
Gračac — 141, 149, 150, 153, 154, 284, 358, 360—362, 364, 366, 383, 434—439, 489, 502, 510, 523, 524, 619, 653, 688, 695, 703, 704
Gračak — 280, 283, 286
Gračenica — 471—473
Gradec (kod Vrbovca) — 21, 90, 219, 225, 226, 590, 648
Gradelji — 107
Gradići (zaselak) — 451, 629
Gradiček Božo — 450
Gradina (brdo) — 46, 48
Gradina (brdo kod V. Trnovitice) — 275
Gradina (k. 159) — 105
Gradina (k. 616) — 363—365, 435, 437
Gradina (k. 783) — 371
Gradina (k. 827) — 347
Gradina (k. 912) — 144, 343, 609, 615, 616, 694
Gradina (k. 915) — 368
Gradina (k. 1083) — 371, 380
Gradina (trig. 273) — 106
Gradina (trig. 283) — 292
Gradina (s.) — 72
Gradina (zeselak) — 373
Gradišče (s.) — 58
Gradište (s.) — 572, 583

Gradusa (M. i V.) — 206, 531, 563
Grahovac Dane — 379
Grahovljani (s. kod Pakraca) — 534, 642
Grahovo — 36, 37, 50
Grbac Čelestin — 374
Grbavci — 695
Grbić Stevo — 349
Grbin Ivan — 63
Grbovac (s.) — 249
Grcalo (predeo) — 436
Grčka — 471, 509
Grčka kosa — 320
Greda (kod Siska) — 352, 353, 356, 452, 605, 632, 636, 692
Grešćevina — 82
Gretić Ivica — 116
Grigić Mato — 98
Grivić Đuro — 114
Grivić Rudolf — 542
Grižane — 565
Grlaš Mate — 349
Grmuša (s.) — 682
Grobnik — 162, 166, 194, 335
Grozdanić Milan — 385, 386
Grožnjan — 61, 62
Grubišić Ante — 50
Grubišić (k. 1300) — 256
Grubišno Polje (s.) — 185, 217, 247 252, 267, 268, 273, 400, 412, 413, 425, 428, 491, 512, 518, 537, 538, 543—545, 634, 638, 642, 643, 660, 665, 666, 672, 673, 678, 683
Grubor R. Nikola — 142, 152, 156, 350, 417, 419
Grudnjak (s.) — 233

Grupe

NOV i POJ:

— diverzantskih odreda — 581
— bukovačkih bataljona — 280, 283—286
— Istočna NOP odreda 6. korpusa — 229, 234, 519, 527, 546
— Zapadna NOP odreda 6. korpusa — 181, 519, 527, 543, 598
— Istočna NOP odreda 10. korpusa — 23, 26, 27, 30, 32, 92, 222, 225, 397, 461, 462, 468, 469, 470, 558, 580, 641, 679
— Zapadna NOP odreda 10. korpusa — 23, 25, 26, 29, 31, 32, 90, 115, 224, 226, 461, 462, 487, 558, 663, 668
— Južnodalmatinskih NOP odreda — 253, 254, 498, 555, 556, 630
— odreda 13. divizije — 160, 161, 166, 167, 196, 277, 278, 329, 566
— Sjevernodalmatinskih NOP odreda — 360, 361, 555, 556
— Srednjodalmatinskih NOP odreda — 555, 556
— Unska operativna — 73, 75, 121, 122, 124—127, 402, 466, 482, 495, 502, 506, 527, 529, 531, 653

ustaško-domobranske (skupine):

— »Majer« — 97
— »Nališ« — 217, 275

Gruda (kod Dubrovnika) — 658
Gruž — 629, 631, 704
Gubavčevo polje — 360
Gudan Karlo — 98
Gudan Karlo — 98
Gudovac (G. i D.) — 92, 223, 602
Guduća (šuma) — 106, 291
Gudura (s.) — 149
Gugo Josip — 31
Gulin Ivan — 110
Gundinci (s.) — 571, 576, 695
Gusto (k. 791) — 204, 260, 261, 345, 347
Gutmanovci — 233, 463
Gvardiol Ante — 423
Gvozdenović Božo — 450

H

Hadžići — 529, 664, 671
Haganj — 219
Hajdini (k. 730) — 162, 164—166, 565
Hajdini (s.) — 164
Hambarište — 162-165, 167
Han (kod Obrovca) — 459, 464, 465
Han (kod Sinja) — 596
Han-Prolog — 297
Havlik Ivan — 450
Havran Mišo — 199
Hebrang Andrija — 134, 135, 237
Helbih (Helbich) — 575, 578, 582, 586, 591, 594, 597, 601, 605, 628, 633, 637, 641, 645, 648, 652, 655, 659, 664, 667, 671, 675, 678, 682, 685, 689, 692, 696, 699, 702
Herceg Ivan — 86
Herceg-Novi — 703, 704

Hercegovac — 186, 248, 252, 267, 270, 272, 273, 275, 400, 401, 413, 425,——431, 491, 514, 537, 538, 543, 552, 666, 668—670, 672, 674, 676, 680, 683
Hercegovina — 255, 571, 575, 582, 624, 642, 656, 665, 683,
Hinić (s.) — 368
Hitler Adolf — 420, 467
Hladik Mirko — 534
Holjevac Vjećeslav — 78, 123, 319, 468, 531
Homoljac — 260, 341, 346, 347, 367, 371—374, 377, 503
Homoljački klanac — 259, 341—343, 345, 346, 372, 374,—377, 503
Homoljačko polje — 376
Horvat Franjo — 86
Horvat Slavko — 116
Horvati — 357, 451, 452, 574, 628, 641, 644, 655, 689, 692, 705
Horvatić — (s.) — 452
Horvatovec — 82
Hrastje — vidi Hrašće
Hrastovac (G. i D.) — 33, 35, 204, 205, 314, 315, 352, 353, 585, 593, 646
Hrastovac (šuma) — 315
Hrastovljan — 83
Hrašće (kod Ozlja) — 514, 661
Hrašće (kod Zagreba) — 663
Hrašćina-Trgovišće — 224
Hreljin — 161, 330, 517
Hromac — 227
Hrsovo — 88, 224
Hrstić Dušan — 266, 412, 478
Hrvace — 459
Hrvatska — 235, 237, 401, 483, 487, 505, 512
Hrvatsko primorje — 104, 108, 254, 283, 285—287, 289, 290, 293, 294, 382, 383, 419—421, 515, 564, 565
Hrvatsko Zagorje — 20, 21, 25, 226, 487, 525, 595, 598, 663, 668
Hum (kod Dubrovnika) — 592, 658
Hum (kod Voćina) 186
Hum (kod Zagvozda) — 254
Humac (manastir kod Ljubuškog) — 645, 647
Husinec (s.) — 91, 92
Hutovo — 581, 584
Hvar — 599, 630, 662, 672, 673, 676, 677

I

Ilić Stevo — 142, 152, 340, 350, 416, 419
Ilijaš — 592, 644, 647
Ilova (r.) — 247, 268, 413, 537, 666
Imotski — 573, 635, 636, 638, 640, 679, 681, 682, 699
Imotsko polje — 255
Imsovci (s.) — 543
Indija — 574, 631
Inkret Franc — 252, 274
Istra — 60, 67, 382, 383, 390, 394, 488, 489, 493, 494, 498, 499, 501——503, 506, 508—511, 514, 515, 517, 520—523, 525, 564
Italija — 68, 129, 222, 382, 467, 486, 504, 507, 518, 522, 630, 657
Ivakuša (trig. 940) — 193
Ivančani — 92
Ivančević Dmitar — 349
Ivanec — 581, 667
Ivanec — (kod Varaždina) — 83, 94, 577
Ivanić-Grad — 22, 88, 171, 172, 199, 200, 219, 221, 222, 427, 600, 632, 658, 667, 679, 682, 688, 699
Ivanić-Kloštar — vidi Kloštar-Ivanić
Ivankovo — 674, 681
Ivanovo Selo — 248, 249, 533, 634
Ivanščica (pl.) — 586, 587, 602, 632
Ivanjski Bok — 677
Ivčevića Kosa — 145
Ivića kosa — 150
Ivković Božo — 204
Ivković Đuro — 358
Ivković R. — 317
Ivković Stojan — 262
Ivoševci — 15, 16
Ivošević Đuro — 370
Ivošević Miloš — 506
Izačić — 146—148, 154, 479, 497, 526, 529
Izidorovac — 649

J

Jablan — 163—165, 492, 517
Jablanac — 625, 649, 701
Jablanica — 596, 667, 678
Jablanovec — 581
Jabučka kosa (k. 661) — 193
Jadova (r.) — 617
Jagetići — 194, 196, 334

Jagnjić Janko — 450
Jagnjić Vjekoslav — 450
Jagodnja (G. i D.) — 144, 289
Jagodnje (s.) — 617
Jakopovac — 85, 86, 89
Jakšić — 132
Jakšić Pavle — 506
Jakšinec — 91
Jalševec — 81
Jalžabet — 627, 641, 685
Jambrešić — 452
Jamnička Kiselica — 456
Janić Vlado — 134, 187, 240, 246, 249, 462
Janković Nikola — 43
Janković Vlada — 233
Janjče — 143, 155, 156, 497, 600, 607—610, 614, 616, 619
Janjina (na Pelješcu) — 666, 669
Japetić (trig. 871) — 683
Jaranga (predeo) — 650, 651
Jarčinović Ivan — 86
Jardas Dušan — 506
Jasenak — 160, 192, 194, 196, 324, 332, 335, 565
Jasenovac — 540, 670, 677, 681, 695
Jasenovčani (s.) — 399
Jasikovac — 372
Jastrebarsko (Jaska) — 122, 123, 141, 451, 453, 454, 487, 601
Jaškovo — 316
Javornik (k. 510) — 193
Javorova glava (k. 834) — 37, 50
Jazavica (trig. 136) — 430
Jazvine (šuma) — 172
Jazvinka (k. 221) — 105
Jelah — 686
Jelaši (s.) — 580
Jenečić (k. 1106) — 326
Jelino polje (predeo) — 7, 37, 50
Jelovi vrh (trig. 1178) — 149
Jelsa — 662, 677
Jelševačka (šuma) — 89
Jerković Brdo (s.) — 263, 264
Jerković Mate — 187, 249, 269, 271, 462
Jerkovića dol — 436
Jerkunica Damian — 49
Jesenje (G. i D.) — 115, 227, 595
Ješić Milan — 233
Jezerane — 192, 193, 331—334, 337, 502, 564, 565
Jezeranski vrh (k. 936) — 144
Jezero — vidi Plitvička jezera
Ježević — 39, 44, 45, 48
Jokići — 359
Jončić Nikola Koča — 177
Josipdol — 123, 329, 330, 332—334, 382, 478—482, 488, 499, 532, 576, 669, 677
Josipovac — 565
Jošane — 341, 345, 349
Jošava (St. i N.) — 229
Jovanović Bogdan — 31
Jugoslavija — 471, 479, 501
Jugovka (potok) — 88
Jukinac — 589
Jurjevac (k. 213) — 472
Jurjević Ivica — 378
Jurjević Josip — 349
Jurkovići (s. kod Čanka) — 145
Juršić Kuzman — 168
Jušići — 60, 70

K

Kabal — 92
Kaduja (k. 1387) — 257
Kaić Kole — 123
Kajić Nikola — 30
Kalanja Pero — 114, 493
Kalebovac (s.) — 373
Kalić (brdo) — 161
Kalinovača — 380
Kalinovik — 518, 649, 651
Kalinjin Ivanovič Mihailo — 210
Kalničko polje — 488
Kalnik — 21, 94, 226, 656
Kalvoda Rudolf — 538
Kam. most — 643, 644
Kamačnik (r.) — 165
Kamal Alaberdi — 116
Kamen (ž. st.) — 696
Kamenica — 480
Kamenica (kod Brinja) — 511
Kamenica (kod Petrovaradina) — 626, 695, 705
Kamenik (trig. 256) — 84
Kamensko — vidi Bučko Kamensko
Kamensko (G. i D. kod Ljubošine) — 161, 162, 515
Kamensko (kod Karlovca) — 264, 478—481, 523, 583
Kamensko (kod Stubice) — 162, 163, 166
Kamensko (M. i V.) — 340—344, 379, 380, 572, 643
Kamenjak (brdo) — 565
Kamenjuša (k. 607) — 610
Kamešnica (pl.) — 44, 45, 297
Kamnička vlaka (k. 1054) — 253
Kanfanar — 58, 63, 69

Kapela — vidi Vrh Kapele
Kapela (St. i Srpska) — 219
Kapela (pl. M. i V.) — 320, 329, 330, 336, 337, 489, 490, 497, 499, 504, 507, 515, 517, 525
Kapela-Batrina (ž. st.) — 460, 461, 463, 469, 550, 551
Karabogdan Mijo — 56
Karađorđević Petar — 74
Karakaš Stipe — 370
Karakuša (šuma) — 574
Karanovac — 692, 701, 705
Karasman Ivica — 31
Karin — 14
Karlobag — 382, 606, 610, 616, 705
Karlovac — 74, 77, 121—123, 126, 127, 141, 318, 351, 352, 354, 355, 357, 382, 408, 451—455, 477—482, 487, 489, 490, 493, 496, 499, 507, 509, 511, 521, 523, 526—529, 573, 578—580, 584, 586—588, 594, 595, 597, 601, 605, 627, 628, 631, 632, 636, 640, 641, 644, 648, 652, 653, 655, 659—661, 675, 682, 688, 689, 692, 696, 699, 703, 705,
Karlov Han — 44
Karojba — 60, 63, 65
Karpati — 466
Kastav — 65
Kašić (s.) — 106
Kašina (D. i G.) — 91
Kat. Selišće — 220
Katalić Jakob — 415
Kataliníć Ivan — 149
Katinovac — 650
Katun (s.) — 65
Katuni — 255, 301
Kelemen Andrija — 450
Keserovac — 611—614
Kesići — 360, 436, 438
Kijevo (predeo) — 8, 10, 11, 36, 37, 40, 48, 50, 495
Kik (k. 1117) — 297
Kik (k. 1084) — 376
Kimet (trig. 1536) — 254, 257
Kinjačka (r.) — 189, 205, 206, 442
Kinjačka (s.) — 189, 190, 399
Kip — 56, 579, 700
Kiselica — vidi Jamn. Kiselica
Kiseljak — 667
Kistanje — 15, 106, 285, 361, 419, 435, 595, 596, 599, 656, 657
Kiš Julijus — 542
Kišić Ivan — 450
Kladare (s.) — 308, 448
Kladarin Đuro — 180, 210
Kladuša (M. i V.) — 122, 580, 581, 643, 650, 651, 654
Klana — 62, 64
Klanac (kod Brinja) — 323, 330
Klanec (kod Ploče G. i D.) — 344, 497
Klanac (kod Srba) — 359, 362
Klanac (kod Turjanskog) — 368
Klanjec — 686
Klarići — 106, 280, 288, 289, 293, 294
Klarići (kod Vinodola) — 565
Klašnica — 515, 573
Kleber Brdo (zaselak) — 163, 165, 166
Klenovšćak (s.) — 70
Klicov Petar — 424
Klinča Selo — 454
Klobas Milan — 506
Klokočevac — 263, 537, 676
Klokočevica — 148, 371
Kloštar (s.) 216, 307, 308, 447—450, 693, 694
Kloštar-Ivanić — 21, 22, 25, 31, 90
Kljake — 14
Kmić (k. 1371) — 254, 256, 257
Knežica (brdo) — 464, 465
Knin — 8, 10, 36, 37, 40, 46, 47, 50, 110, 289, 359, 360, 382, 383, 419, 434, 492, 510, 526, 571, 572, 575, 577—580, 582, 583, 586, 589, 591, 592, 595, 596, 598, 599, 602, 603, 619, 624, 625, 635, 646, 685, 688, 690, 691
Kninska krajina — 14, 419, 494
Kninsko polje — 10
Kobal Vlado — 25, 31, 116
Kobaš — vidi Slav. Kobaš
Kobiljače — 609, 610
Kođomana st. — 464, 465
Kofler Frane — 509
Kokotović Petar — 349
Kola (s.) — 654
Kolak Ivan — 368
Kolašac — 285, 286
Koljani (G. i D.) — 39, 43, 44, 48, 49, 176, 177, 297, 458
Kom — 361
Komarevo (G. i D.) — 188—190, 442, 561
Komarica — 681
Komin — 581, 590, 633
Komin Franjo — 116
Kompator — 219, 220, 582, 587
Konavlje — 577
Končanica (s.) — 243, 244, 247, 268, 412—414, 512, 532, 533, 542, 543, 624, 625 629, 633, 634, 660, 661, 666, 676

Končarev Kraj (s.) — 367, 375
Kondrić (s.) — 548
Kontići — 436—438
Konjic — 573, 575, 585, 590, 596, 632, 662, 664, 665, 667, 671, 674, 678, 679, 682, 692, 703, 705
Konjski vrh (k. 1128 i 1134) — 145, 343, 344, 347, 511, 516, 609, 612
Konjsko Brdo (s.) — 612
Kopanica (V. i M.) — 546
Kopinjovačka draga — 15
Koprivnica — 21, 79—81, 85, 491, 522, 590, 683, 685
Korana (r.) — 128, 264, 265, 481, 482, 529
Korčula (o.) — 582, 583, 587, 589, 599, 687, 698, 701
Korčula (s.) — 589, 591, 592
Kordun — 73, 75, 76, 121, 122, 127, 160, 162, 163, 202, 203, 319, 394, 407, 409, 474, 475, 477, 492, 495, 503, 504, 506, 515, 521, 523, 524, 565, 566
Korenica — vidi Titova Korenica
Koreničke Kapela (s.) — 261, 341, 346, 347,372, 503
Koreničke kotlina — 384, 500, 501
Koreničke Reka (s.) — 346, 347, 372
Koreničko polje — 346
Korenovo — 21
Kores Martin — 415
Korija (s.) — 544
Korita (k. 467) — 331, 332, 334
Korita (kod M. Čanka) — 346, 377
Koritna — 490
Korito (k. 777) — 376
Kormesać (k. 958) — 194

Korpusi

NOVJ:

— 4-ti — 73—77, 112, 121, 122—125, 128, 129, 188, 194, 202, 214, 263, 271, 275, 318, 319, 351, 395, 399, 405, 407, 466—468, 474, 478, 480, 483, 484, 486, 487, 491, 494, 497—499, 502, 505—512, 514, 515, 517—523, 526—528, 530, 563, 576, 639, 643, 653, 677, 692, 705

— 6-ti — 22, 32, 51, 55, 96, 101, 131, 133, 134, 178—180, 182, 183, 185, 186, 208, 229, 234—236, 240, 241, 247, 249, 250, 267, 269, 270, 272, 274—276, 314, 397, 400, 403, 412, 425, 427,, 428, 433, 460, 462, 468, 469, 483, 484, 486, 488—492, 495, 496, 498, 500, 501, 503, 505, 506, 511, 512, 515, 517—521, 525, 527, 532, 542, 553, 554, 579, 596, 598, 603, 629, 649, 655, 660, 676, 680, 694, 696, 697

— 8-mi — 7, 36, 38, 44, 46, 47, 104, 110, 253, 280, 283, 286, 287, 296, 298, 300, 358, 360, 384, 419, 434, 483, 486, 490, 492, 493, 494, 496, 498, 502, 503, 505, 506, 509, 510, 519, 520, 522, 555, 556, 592, 599, 630, 646, 662, 666, 669, 673, 681

— 10-ti — 20—23, 28, 30, 31, 79, 94, 98, 115, 123, 179, 186, 198, 212, 215, 216, 219, 221, 223, 224, 235, 242, 270, 271, 275, 304, 307, 397, 398, 403, 407, 445, 450, 484, 486—489, 491, 492, 495, 498, 499, 500, 501, 505, 506, 508, 512, 519, 520, 522, 523, 525, 526, 558, 559, 565, 590, 644, 654, 663, 679, 693

— 11-ti — 58, 117, 120, 138, 141, 143, 153, 160, 203, 279, 303, 312, 320, 325, 329, 332, 336, 338, 341, 360, 367, 372, 375, 382, 384, 385, 387, 389, 391, 393, 419, 484, 486, 487, 489, 492, 497, 499, 501—506, 508—510, 513, 515, 519, 520, 524—526, 669, 677, 694

četnički:

— 1-vi — 359

nemački:

— 15-ti brdski armijski — 260, 619

Kosa (brdo) — 369, 370, 376—378, 669
Kosa (k. 130) — 106, 107
Kosa (trig. 744) — 150
Kosa (trig. 968) — 511, 661
Kosa — vidi Preka kosa
Kosak Ivan — 31
Kosanović Nikica — 374
Kosanovići — 161, 162
Kosica (k. 733) — 164
Kosić Nikola — 149
Kosijer Dušan — 32
Kosinj (G. i D.) — 155, 384, 494, 611
Kosore — 45, 48
Kosovica — 45, 46, 110, 111
Kosovo — 14, 36, 37, 39, 40, 46, 110, 419, 492, 495, 673
Kosovo Selo — 89
Kostajnica — 33, 122, 126, 127, 189, 205—207, 314, 351—353, 355, 399,

400, 489, 494, 496, 498, 508, 522, 526—528, 560, 561, 575, 576, 591, 594, 627, 638, 639, 645, 646, 677, 705
Kostajnički Majur — 35, 206, 351, 353, 356, 399, 575, 576, 590, 627, 639, 678
Kostanjevac — 270
Kostelići (k. 539) — 193
Kostići (zaselak) — 320, 323
Košare (kod Ogulina) — 479, 480
Koška — 546—548, 551, 594, 671
Košutić Martin — 116
Kotišina (s.) — 254
Kotor-Varoš — 590
Kotorsko — 636
Kovač Josip — 98
Kovačević Andro — 11, 38, 441
Kovačević Đuro — 378
Kovačević Gene — 380
Kovačević Marijan — 349
Kovačević Nikola — 49
Kovačević Stevo — 374
Kovačević Veljko — 17, 19, 52, 57, 433, 509
Kovačić Krunoslav — 31
Kovačić Vlatko — 674
Kovča (k. 124) — 107
Kozara (pl.) — 596, 644
Kozarevac — 87, 446—449
Kozarica (šuma) — 617
Kozica — 254, 256, 630
Kozja jama (k. 1156) — 297
Kozjak (k. 1375) — 254, 257
Kozjak (pl.) — 37, 40, 46—48, 110, 111, 494
Kozjak (predeo, kod Vel. Gorice) — 695
Kozjan — 144, 341, 345, 371, 607, 608
Krajni (brdo) — 105, 106, 109
Krakar — 160
Krali Štefica — 56
Kraljevac (kod Starjaka) — 452
Kraljevec (kod Dugog Sela) — 226, 574, 648, 688
Kraljevica — 517, 690, 691, 701, 703, 704
Krancodž Nikolaj Maksimović — 518
Krančići (s.) — 61
Krapan (s.) — 117, 118, 120
Krapina — 115, 227, 595, 598, 651, 656, 665, 676, 689, 693, 702
Krapinske Toplice — 595, 598
Krapje (s.) — 515, 540
Krasica (kod Bakra) — 565, 566
Krasnica (kod Ledenica) — 335
Kravarsko — 351, 455
Kravice — 463
Krbavica — 341, 345, 347, 371
Krbavska dolina — 143, 144, 342, 384
Krbavsko polje — 138, 141, 191, 342, 343, 348, 394, 397, 505, 515, 516, 609, 614, 616—618, 630, 638, 639, 643, 661, 662, 669, 677, 680, 684, 687, 691, 694, 698
Krbune — 120
Krčana — 384
Krčevine (kod Šimljanice) — 276
Krčevo (s.) — 205
Kreačić Otmar — 7, 12, 137, 159, 180, 415
Kreča Stanko — 76
Krezović Luka — 459
Krga Milan — 350
Kringa (s.) — 63
Kriva draga (predeo) — 378
Krivaj — 471—473
Krivaja (s.) — 275, 680
Krivi Dol — vidi Krivodol
Krvi Put — 193, 194, 323, 332, 565
Krivodol — 44
Križ (kod Ivanić-Grada) — 22, 88, 219, 220, 427, 489, 573, 582, 586, 587, 644, 667, 695
Križ G. (kod Topolovca) — 84, 85, 89
Križan Ivan — 450
Križevci — 21, 85, 88, 90, 93, 224—226, 491, 504, 590, 593, 597, 601, 602, 628, 632, 636, 637, 644, 648, 659, 664, 678, 685, 688, 693, 694, 699, 702, 705
Križišće — 565
Križpolje — 193, 329, 332, 565
Krk — 577, 703, 704
Krka (r.) — 14
Krmelovac — 472
Krndija — 133, 552, 597, 703
Krneta — 15
Krnjak — 408
Krnjakov vrh (k. 540) — 147
Krstanović Stipe — 31
Krstatice — 253, 254, 635
Kršan — 59
Krtič (brdo) — 345
Kruge — 153, 371
Krunić Uroš — 190, 398, 407, 474
Krupa (kod Žegara) — 285
Krušedol — 573
Krušljevac — 82

Krvavica (s.) — 254
Kuk (k. 607) — 436, 438
Kuk (k. 988) — 40, 46, 48
Kukanić Ivan — 169
Kukci (s.) — 71
Kukić Milan — 146
Kukić Miloš — 124, 262, 477
Kukunjevac — 98, 541, 579, 649, 651, 686, 687, 690
Kula — vidi Široka Kula
Kulaš (brdo) — 107
Kulaši (kod Teslića) — 644, 657
Kulina (k. 239) — 105, 291
Kumač (k. 221) — 105
Kumpf Josip — 600
Kunica (trig. 1101) — 40, 46, 48
Kunić (s.) — 482
Kupa (r.) — 121, 128, 265, 266, 408, 479, 481, 487, 492, 515, 529, 588, 646, 684, 698
Kupčina (G. i D.) — 453
Kupina (s.) — 546
Kupinovo — vidi Kupirovo
Kupirovo (s.) — 359, 625
Kuprešanin Milan — 47
Kupreško polje — 644, 650
Kuranik (k. 1550) — 256
Kurilovec — 354, 488, 629, 681
Kurir Mario — 385
Kurjak (brdo) — 344
Kutina — 224, 270, 396, 400, 427, 470—473, 511, 573, 586, 628, 629, 631, 641, 651, 654, 655, 661, 663, 672, 679, 680
Kutovci — 107
Kutovi (s.) — 233
Kuzmanovača — 143—146, 156, 344, 367, 368, 588, 608, 612, 614, 621,
Kuzmanović Stevo — 540
Kuzmica — 133, 185
Kuzmin — 658
Kvarnerski otoci — 383
Kvasina Ivan — 255

L

Labin — 59, 62, 67, 69, 383, 498
Labudovac (s.) — 261
Labura Nikola — 283
Ladešić Nikola — 31, 32
Ladislav — 84, 267, 268, 271, 425, 428, 429, 432
Laduč — 227, 638
Lađena (k. 1410) — 253, 254
Lađevčani (s.) — 112
Laislavica (V. i M.) — 425, 429
Lajtman Stjepan — 450
Lambaša Milka — 177
Lanišće (s.) — 70, 71
Lapac (G. i D.) — 153, 156, 338—340, 342, 344, 359, 361, 362, 366, 371, 380, 437, 488, 494, 495, 499, 500, 509, 510, 572, 590, 625—627, 656, 657, 691, 695, 701
Lapačka Korita (zaselak) — 340
Lapad — 703, 704
Lasinja — 403, 529
Lasovac (s.) — 216, 445, 446, 450
Lašva — 647, 651, 659
Laudonov gaj — 348
Lazić Andrija — 350
Lazići (zaselak) — 284
Lazina — 523
Ledenice (s.) — 565
Ledine (predeo) — 107
Lekenik — 352, 452, 597, 601, 627, 633, 635, 636, 654, 692
Lenac Mirko — 384
Lenić Antun — 168
Lepoglava — 586, 587, 686, 690
Leptan (trig. 256) — 79
Lepuri (G. i D.) — 280, 283, 294
Lerić Stevo — 186
Leskovac (ž. st.) — 628, 641, 644
Leskovac (s.) — 81—83
Leskovi vršak (trig. 955) — 346
Lešćaki — 216
Lešće (kod Generalskog Stola) — 324, 497, 499
Lešće (kod Ramljana) — 607, 610
Lešnica (M. i V., kod Broda na Kupi) — 567
Letica Petar — 40
Letovanić — 636, 654
Levanjska Varoš — 133, 463, 469
Ležimir — 677
Lič — 326, 566
Ličinić Trivo — 431
Lička Jesenica — 261, 478, 482, 565
Lički Čitluk — 620
Lički Novi — 607, 610
Lički Osik — 344, 510, 511, 516, 520, 524, 607, 610—613, 616, 698
Ličko Cerje — 150, 524
Ličko Petrovo Selo — 138, 146—148, 154, 203, 204, 259—261, 342, 345, 347, 408, 482, 488, 489, 494, 499, 502, 509, 643
Lika — 138, 141, 143, 153, 191, 192, 203, 221, 302, 314, 333, 334, 336, 341, 359, 360, 379, 382, 391, 394, 408, 409, 419, 434, 474, 477, 486,

488, 489, 493—495, 497, 499—505, 507, 509, 513—515, 520, 522—524, 526, 540, 564, 578, 586, 588, 606, 612, 628—630, 633, 635, 638, 639, 642, 643, 645, 646, 649, 650, 652, 653, 656, 660, 661, 668, 669, 676, 677, 679, 680, 683, 684, 686, 687, 691, 693, 694, 697, 698
Linčić Vazme — 169
Lipa (kod Mikleuške) — 472
Lipa (kod Slav. Požege) — 460, 469
Lipik — 96, 97, 541, 571, 578, 649, 651, 671, 675, 687, 690
Lipje (kod Skakavca) — 264, 588
Lipova glava (trig. 671) — 342, 516, 609, 610, 612, 615
Lipova Glavica (s.) — 612, 614
Lipovac Antun — 349
Lipovac (šuma) — 629
Lipovljani — 241, 539, 540, 600, 626, 631, 659, 661, 665, 667, 672, 675
Lipovo Brdo (s.) — 85, 86
Lisac (k. 104) — 106, 107
Lisičić — 286, 287
Lisičići — 632
Lisina (k. 626) — 339
Lisina (kod Kuzmanovače) — 145, 343, 344, 614
Lisina (trig. 1182) — 368—370, 377
Liskovača — 44
Lišane — vidi Ostrovičke Lišane
Lišćev vršak (k. 736) — 611
Livno — 590, 667, 693, 694, 703, 704
Ližnjan — 66
Lobor — 227
Lokvice (k. 1026) — 256
Lom (predeo na Papuku) — 486
Lomnica — 451, 642
Lončar Đuro — 349
Lončar Franjo — 450
Lončar Jovica Jovo — 76, 123, 170, 191, 474, 505
Lončarica — 248
Lonja (r.) — 224, 396
Lopata (trig. 1138) — 380
Lovčić (na Pelješcu) — 669
Lovinac — 149, 151, 152, 154, 342—345, 358, 361, 362, 435, 438, 489, 494, 503, 522, 524, 621
Lovnik (trig. 902) — 162—164
Lovran — 68
Lovska — 585
Lozovac — 106
Lučić Marko — 31
Ludbreg — 79—83, 94, 185, 593, 627, 641
Ludina-Vidrenjak (ž. st.) — 586, 594, 654
Ludine (M. i V.) — 220, 222
Ludinica (s.) — 219, 220
Luka (ž. st.) — 647
Lukač — 552
Lukavec (G. i D., kod V. Gorice) — 455
Lukavec (kod Rasinja) — 79
Luke (zaselak) — 164
Luketići (s.) — 193
Lukić Vajo — 350
Lukići — 314—316, 375—377
Lukov Dol — 160, 163, 164, 166, 515, 517, 523, 565
Lukšić Franjo — 254
Lukšići (s.) — 317
Lulići (s.) — 145
Lumbarda (trig. 632) — 161, 584
Lumbardenik (k. 1101) — 361, 437
Lupljanica — 606, 699
Lupoglav — 508
Lužani — vidi Zagorski Lužani

Lj

Ljubač (s. kod Knina) — 289
Ljubanović (trig. 245) — 202
Ljubljana — 351
Ljublianica — 211
Ljubošina — 160, 161, 193, 515
Ljubovo — 143—145, 341—344, 347, 383, 489, 497, 499, 503, 510, 515, 516, 520, 522, 588, 609, 661
Ljubuški — 645, 647
Ljudevit Selo — 533
Ljut (k. 1162) — 361, 435
Ljutača (k. 738) — 151
Ljutica (k. 984) — 617

M

Macure (s.) — 15, 285
Macute — 135, 238
Maček dr Vladimir — 137, 240
Mačje grede (trig. 680) — 39
Mačkovica (k. 889) — 327
Madaras (trig. 295) — 83
Mađarska — 466, 471, 492, 495, 518
Maglaj — 577, 674, 691, 701
Maglaj (kod Vrlike) — 46, 48, 110
Mahično — 352
Mahovica (potok) — 172

Mahovo — 171, 172, 175, 198—200, 212, 221, 222, 487, 495, 499, 500, 633, 634, 640
Majer Luka — 56
Majur — vidi Kostajnički Majur
Majur (kod Petrovaradina) — 604
Makar (s.)— 254
Makarska — 630, 635
Mala Čista (s.) — 105, 106, 289, 421
Mala Mlaka — 451
Mala Mučna — 84
Mala Orlja (k. 689) — 620
Mala Peratovica — 249, 250, 538
Mala Pisanica — 306
Mala Sredska (potok) — 276
Mala Suvaja (r.) — 372, 373
Mala Živulja (k. 751) — 203
Malbašići — 654
Mali Čanak — 346, 369
Mali Javornik (k. 980) — 346
Mali križ (k. 224) — 86
Mali Prokop — 269
Mali Severin — 87
Malino (s.) — 550
Malinovac (trig. 1289) — 297
Malinska (s.) — 704
Malinjak (k. 1121) — 10, 50
Malo polje — 175
Maltež Ilija — 37
Maljković Milan — 349
Maljković Miloš — 378
Maljkovo — 48
Mamac — 359
Mamule — 161
Manastir Dragović — 176, 297
Mance Makso — 169
Mandac Božo — 40
Mandalina (s.) — 577
Mandić Božidar — 349
Mandina gl. — 338
Manduševac (predeo) — 275
Manestar Stanko — 384
Maovačka svilaja (predeo) — 110
Maovice (G. i D.) — 40, 45, 299
Marasovina — 287
Maravić Dmitar — 169
Maravić Rade — 169
Maravići — 161, 192, 193, 333
Marčetić Vlado — 423
Mariščića vrh (k. 1403) — 349
Marina glava (k. 775) — 611, 613, 614
Marinković Antun — 540
Marjanović Jere — 49
Markovac (kod Daruvara) — 56, 535, 536, 649, 653
Markovac (kod Drniša) — 46, 110, 111
Markovac (kod Dubrave) — 219
Marković Lazo — 349
Markovići (s.) — 368
Markuševac (kod Zagreba) — 642
Markušica — 549, 658
Marna (r.) — 466
Marović Nedeljko — 370
Martijanec (G. i D.) — 593, 627, 641, 685
Martinci — 548
Martinec — 92
Martinska Ves — 171, 172, 211, 212, 214, 221, 222, 487, 495, 499, 500, 633—635, 640
Maslarac (G. i D.) — 84
Maslenjača (M. i V.) — 596, 599
Maslovare — 674
Mašnik (šuma) — 263, 480
Mataja Mate — 150
Mataja Ivan — 349
Matković Ilija — 546
Matetić Vladimir Vlado — 228
Matić Branko — 384
Matić Đuro — 170, 198, 277, 278, 324, 328, 331, 337, 568
Matić Poljana — 194
Matijević Mile — 356
Matovinović vrh (trig. 990) — 150
Matuša (k. 518) — 192, 334
Mazin — 361, 362, 366, 437
Mažar Jozo — 283
Mečenčani — 531, 561
Medak — 520, 615, 619, 621
Medena str. — 616, 617
Medeni dolac — 608
Mederovac (k. 999) — 616
Medica Karlo — 61
Medić Filip — 294
Medov Dolac (s.) — 257
Medved (k. 346) — 82, 83
Medviđe — 280, 287
Međeđa — 662
Međugorje — 145
Mekuša — 192, 333, 334
Meljinovac (s.) — 339
Meminska (s.) — 561
Merišće (s.) — 64
Mesić Milan — 156, 372, 497, 600, 616, 620
Meštrović I. Mate — 258
Metković — 492, 581, 590, 592, 605, 633, 636, 658, 675, 692, 694
Metla (kod Babina Potoka) — 369, 370

Metlika — 675
Mićić Aleksandar — 384
Minajlovići — 48, 196
Mihaljevac (s.) — 341, 372, 373
Mihovljec (s. kod Križevaca) — 636
Mijaci (s.) — 462
Mikanovci — 547, 674, 681
Mikašinović Simo — 124, 409, 477
Mikašinovići — 202, 263
Mikl Johan — 405
Mikleuš (s.) — 546, 549, 602, 603
Mikleuška (s.) — 473, 629, 654, 672
Miklouš (G. i D.) — 275, 276, 507, 650, 679, 680
Mikulčić Mladen — 169
Mikulić Joso — 349
Milanović Nikola — 340
Miletić Ivica — 336
Miletić Šime — 336
Mileusnići — 607, 609
Miličani — 84, 85
Milinković Joco — 98
Miloševac (k. 663) — 614
Miloševac (s.) — 344
Milošević Josip — 169
Milošević Rade — 378
Miljanovac (s.) — 535, 536
Miljkovići — 297, 458
Miočić (s.) — 14, 45, 299
Miočinović Stevan — 31
Miokovićevo (Đulavec) — 245
Miranje — 289, 293
Miričina — 645
Mirić Boja — 350
Mirlović (s.) — 110
Mišin Han — 678
Mišković Dušan — 148
Mitić Ivana Stevo — 213
Mizdrak (k. 758) — 37, 50
Mlakva — 155, 608
Mlakvena greda — 155
Mlatković Stevo — 98
Mlinečko polje — 662, 670
Mlun Veli (s.) — 71
Mlietski kanal — 599
Modraš (kod Vrlike) — 458
Modrava — 292
Modrić Petar — 546
Modrino Selo — 286
Modrinje — 639, 647
Modruš — 193, 197, 332, 478, 482, 504, 514, 521, 527, 528
Mokro Polje (s.) — 15, 285
Montinjan (s.) — 65
Moravče (s.) — 224
Morovača (k. 324) — 105
Morović (s.) — 592, 599, 670
Morović Sime — 587
Mosec — 630
Moskva — 518
Moslavačka pl. — 668, 672, 679
Moslavina — 22, 24, 25, 235, 270, 271, 275, 395—397, 599, 400, 401, 406, 486, 491, 500, 504, 507, 511, 514, 517, 529, 641, 652, 661, 679
Moslavina-Popovača (ž. st.) — 594, 651, 663
Mostar — 254, 255, 492, 571, 573, 596, 602, 604, 627, 632, 636, 671
Mostine — vidi Bribirske Mostine
Mošćenica — 584, 585
Mošćenička Draga (s.) — 68
Moštanica — 189, 561
Mošune — 332, 335, 565
Mraclin — 351, 354, 356, 357, 452, 627, 655
Mrdakovica (M. i V.) — 106, 107, 109
Mrdakovica (predeo) — 107
Mrdalji — 435
Mrežnica (r.) — 128, 202, 203, 263, 265, 319, 480, 481, 529
Mrkopalj — 160, 195, 196, 520, 521, 567, 684, 687, 697, 698, 701
Mrkovac — 326
Mrle Zdravko — 386
Mrsinj-grad — 372
Mrsinj (kod Titove Korenice) — 345, 346, 372
Mrzla Vodica — 325, 565, 566
Mrzović (s.) — 549
Mučići — 60
Mudrić glavica — 479
Muića glavica — 289
Muića grumila (k. 200) — 106
Muliz (k. 260) — 105
Murgovača (k. 863) — 511
Murter — 583, 674, 683, 684
Musić Joso — 349
Mustafina Klada (s.) — 219
Musulin Ilija — 168
Musulinski Potok — 320, 565
Mušaluk — 611
Mutak Vlado — 175, 201
Mutov Ljubica — 49

N

Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije — 135, 237, 243, 486
Napulj — 70

Narandžići — 367
Narta (D. i G.) — 680
Našice — 236, 461, 463, 468, 469, 546—551, 594, 597, 649 671, 696, 706
Našička-Breznica — 547, 597
Natanelić Josip — 169
Navala Ilija — 350
Nebljusi — 359, 380, 626, 635, 677
Neić Tomo — 50
Nenezić Radojica — 180, 184
Nerežišće — 643, 670, 677, 691
Netretić — 627
Nevesinje — 584, 692
Nevinac — 87, 216
Nikolić Veljko — 350
Nikšići — 615, 618
Niza (M. i V.) — 546—548
Normanci — 549
Nova Gradiška — 236, 243, 460—463, 469, 551, 656, 658, 670, 682, 698, 702, 705
Nova Kapela-Batrina (ž. st.) — 574, 585, 601, 628, 658
Nova Ploščica — 680
Nova Rača — 215, 304, 305, 445
Novaki — 454
Novaković Mojsija — 262
Novalja — 619
Novi — vidi Bos. Novi
Novi (Novi Vinodol) — 332, 335, 491, 510, 565, 566, 649, 651
Novi Grad (kod Karlovca) — 699
Navi Marof — 82, 94, 574, 651, 659, 663, 686
Novigrad — vidi Podravski Novi Grad
Novković Momčilo — 387
Novo Selo — 189, 190, 442, 561
Novo Selo (kod G. Garešnice) — 275, 650
Novo Selo — vidi Bilaj. Novo Selo
Novoselec-Križ (ž. st.) — 586, 600 600
Novska — 463, 540, 551, 573, 578, 585, 590, 597, 600, 626, 629, 631, 632, 641, 653, 654, 659, 662, 675, 692, 698
Nugla (G. i D.) — 67
Nunić (s.) — 285, 286
Nuštar (s.) — 552

Nj

Njemačka — 69, 179, 243, 408, 466, 467, 471, 496, 508

O

Oblast vojna 6. korpusa — 186, 241, 245
Obljaj (k. 935, kod Trnovca) — 376
Obrov (s.) — 58
Obrovac — 14, 15, 284, 285, 361, 435, 436
Obrovac (kod Sinja) — 458, 464, 465
Obsenica — 145, 343, 344, 516, 618
Očestovo (s.) — 15
Odak Mate — 50
Odra (s.) — 352—355, 590, 663
Odredi
NOV i PO:
— 1. istarski — 508
— 1-vi 13. divizije — 160, 166, 193, 194, 196, 197, 320, 323, 325, 329, 331, 333—335, 385, 386, 500, 565, 566
— 2-gi 13. divizije — 160, 194, 325, 327, 333, 335, 385, 386, 493, 520, 565, 566
— 1-vi banijski — 402, 403, 560—563
— 2-gi banijski — 124, 126, 314, 315, 402, 403, 560, 561, 562, 563
— 2-gi lički — 493
— 1-vi »Učka« Operativnog štaba za Istru — 59, 60, 62, 66, 67, 69, 71, 72, 310, 312, 388, 389, 499, 505, 510
— 2-gi pulski Operativnog štaba za Istru — 58—61, 63—65, 69, 70, 72, 310, 312, 388, 389
— 3-ći pulski Operativnog štaba za Istru — 506
— Banijski — 33, 35, 73, 123, 124, 126, 405, 493
— Bilogorski — 55, 181, 186, 248, 267, 273, 425, 430, 537, 538, 543—545
— Bjelovarski — 27, 30, 32, 216, 223
— Bosutski — 241
— Daruvarski — 55, 181, 186, 240, 247, 248, 268, 273, 545
— Diljski — 460, 461, 469, 546—550
— Dinarski — 46, 458, 459, 464, 465
— Grahovsko-peuljski — 37, 555, 556
— Imotski — 253—257, 630

— Kalnički — 25, 26, 30—32, 92
— Karlovački — 125—127, 318, 351, 352, 452, 455, 480, 514
— Kninski — 15, 361, 435
— Kordunaški — 73, 75, 127
— Lički — 153, 156, 339, 341, 343—345, 349, 379, 380, 386, 388, 419, 494, 509, 657
— Makarski — 253—258, 630
— Moslavački — 27, 30, 32, 92, 223, 276, 602, 688
— Mosorski — 46
— Motajički — 241
— Osječki — 461, 463, 469, 546—549, 696
— Pelješački — 670
— Plaščanski — 73, 75, 127
— Podravski — 181, 223, 224, 461, 469, 546, 547, 549
— Posavski — 27, 30, 32, 93, 171, 172, 221, 460, 461, 544, 545, 597, 629
— Požeški — 181, 186, 240, 460, 461, 469, 549
— Prominski — 14
— Psunjski — 181
— Svilajsko-mosećki — 40
— Turopoljsko-posavski — 125, 126, 318, 355, 357, 452, 455, 456, 488, 594, 655
— Virovitički — 181
— Zadarski — 361, 387, 435, 613, 620
— Zagorski — 25, 26, 30, 92, 227
— Zagrebački — 25, 26, 30, 90, 91, 224
— Žumberački — 125, 126, 318, 452, 455

četnički:

— Medački — 358
— (Komitski) Marića — 284, 359

nemački:

— Izviđački 392. legionarske divizije — 330, 517, 614

ustaško-domobranski:

— »Plavi Jadran« — 617, 620

Ogledalo — vidi Pogledalo (k. 808)
Ognjenović Aleksa — 56
Ogulin — 77, 123, 127, 161, 167, 191, 192, 318, 323, 330, 332, 357, 383, 408, 451, 452, 455, 478, 480, 488, 489, 491, 493, 500, 507, 514, 515, 517, 523, 527—529, 564, 565, 583, 588, 592, 599, 600, 603, 626, 628, 629, 631—633, 635, 638—640, 646, 648, 683, 684, 686, 687, 692, 697, 698, 700, 701, 705
Oklaj — 14, 419, 420, 586, 589, 591, 592
Okoli (s.) — 221
Okučani — 461, 463, 674, 702
Ombla (zaliv) — 681
Omiš — 693, 694
Omišalj (s.) — 704
Omsica — 435, 439
Opatija — 63, 515, 523
Operacija »Decompose II« — 589

Operativni štabovi:

— Operativni za Istru — 58, 117, 120, 310, 311—313, 383, 388, 390—392, 394, 484, 492, 494, 501, 506—503, 510, 524
— Operativni za Kordun — 408, 409, 479, 480—482
— Operativni za Liku — 387
— Primorskog sektora — 104, 106, 109, 283, 294

Oprtalj — 72
Opuzen — 584, 633, 675
Orahovica — 229, 230, 233, 462, 547
Orahovo (s.) — 670
Orebić — 589, 591, 592, 646
Oremuš Andro — 450
Oreščanin Bogdan — 78, 123, 319, 351
Oriovac — 640, 664, 674, 692
Orlić — 14, 46, 47, 111
Orlov kuk (k. 1126) — 7, 37
Orlovac — 695
Orlovac (kod Vel. Grđevca) — 305, 445
Orlovača (k. 1082) — 40, 48
Orlović Vlado — 378
Oroslavje — 92, 227, 508
Orovac — 372
Osekovo (s.) — 473
Osijek — 236, 242, 460, 461, 463, 468, 469, 490, 492, 546—552, 573, 594, 597, 600, 604, 671, 675, 689, 706
Osoje — 257
Osojnik — 585
Osredak (k. 715) — 149
Ostrna — 93, 225, 226
Ostrovica — 290
Ostrovičke Lišane — 280, 283, 288, 289, 294
Ostrožac (kod Cazina) — 122, 499, 529, 647

Ostrožac (kod Konjica) — 604
Ostrovičan Mico — 31
Ostarije — 332, 479, 511, 523, 669
Oštarski dolovi (predeo) — 481
Oštarski Stanovi — 482
Ostra glav. (k. 1307) — 254, 256
Oštra glavica (k. 543) — 46
Oštri grič (trig. 1053) — 368
Oštri Mihaljevac (trig. 1050) — 341, 346, 347, 372
Oštri vrh (k. 1495) — 256
Oštri Zid (s.) — 275, 276, 514, 680
Oštrić Josip — 431
Oštrik (k. 367) — 15
Oštro (brdo) — 106
Otišić (G. i D.) — 39, 44, 48
Otočac — 138, 192, 260, 302, 382, 491, 524—526, 607, 610, 614, 619, 625, 697, 698
Otoka — 122, 531, 581, 650, 651
Oton — 359
Otrić — 15, 284, 338, 358, 360, 434—436, 438, 439
Otrovanec — 448, 449, 683, 688
Otuča (r.) — 364, 435, 436
Ovčarić Zlatko — 116
Ozalj — 122, 316, 317, 351, 352, 455, 487, 497, 523, 527, 528, 580, 595, 597, 637, 640, 653, 661, 675, 681, 682
Ozna — 129, 486

P

Padališta — 341, 344, 349
Padovan Mirko — 49
Pađene — 15, 361, 435
Pag — 606, 619, 656, 657
Paić Miloš — 124
Paklarić (s.) — 343, 344
Pakoštane — 280, 292, 293
Pakovo brdo — 37, 46, 47
Pakrac — 96—98, 101, 461, 534, 541, 550—552, 571, 579, 584, 587, 628, 642, 655, 687, 690, 694, 697, 700, 703
Pakrani (s. kod Daruvara) — 535, 536, 604
Palanda Grgo — 37
Palanka — 359
Palanka (kod Sanskog Mosta) — 644, 695
Palatina (k. 970) — 326
Palešnik (s.) — 268, 269, 271
Paljevine — 107
Panas (k. 987) — 511, 661
Pancenko Vasilija Nikolaj — 213
Panj — 459
Papić Nikola — 32
Papuga Joakim — 542
Papuk pl. — 242, 486, 581, 596
Paraić Rafael — 169
Parčić — 152
Paripovići (s.) — 156
Pariz — 466
Parmač Stanko — 295, 423, 424, 495
Paruževec — 219
Paskaš Luka — 370
Pašman — 596
Patkovac (s.) — 87, 88, 217
Paukova (V. i M.) — 34, 531
Pavičić Dragan — 49
Pavić Jozo — 8
Pavlica Mile — 349
Pavlić David — 349
Pavlin-Kloštar — 84
Pavlovac — 248, 267, 268, 304, 305, 429, 445, 537, 538
Pavlovička šuma — 473
Pavlović Milan — 190, 396, 407, 474
Paz — 59, 67
Pazarište — 384, 611, 614
Pazin — 59, 65, 117, 119, 383, 499
Pećani (s.) — 349, 502
Pećigrad — 76, 639
Pećki k. — 620
Pednjevo Selo — 88
Pelješac — 598—600, 602, 603, 640, 646, 665, 668, 669, 670
Perić Ignjatije — 124, 477
Perić Joso — 40
Perjasica (G. i D.) — 408, 480, 492
Perkovci Stari — 463, 550, 551, 553, 651
Perković — 492
Perkovići — 176
Permani (s.) — 65
Perušić — 143, 144, 156, 342, 382, 383, 510, 516, 607—612, 614, 615, 621, 622
Perušić (k. 765) — 368
Perušić (kod Benkovca) — 291
Pervan Mate — 37
Pesek (trig. 293) — 79
Peščanica — 84
Peščenica (s.) — 220
Peščenica (kod Turopolj. Lekenika) — 354, 355, 452, 627
Peščenik (s.) — 636
Pešun Melanija — 56
Petrička (G. i D.) — 276

Petrinja — 122, 189, 528, 560, 561, 642, 643, 647
Petrov vrh (trig. 615) — 536, 537
Petrova gora — 227
Petrovaradin — 574, 602, 604, 626, 695, 705
Petrovci — 640
Petrović Ilija — 330, 523, 687
Petrović Nikola — 540
Petrovići — 362
Peulje (G. i D.) — 36, 39
Pežir Slavko — 116
Pićan — 59, 119
Pijanovo brdo — 535
Piramida (k. 484) — 82
Pirnice — 107
Pirovac — 288, 290
Pirovište — 395
Pisačuša (trig. 1103) — 344, 347, 511
Pisarovina — 453, 456
Piskornjač (šuma) — 442
Piškilić Andrija — 374
Pitomača — 21, 304, 307—309, 447—450, 503, 544, 579, 580, 597, 640, 633, 668, 669, 683, 688
Pitomi vrh — 8
Plana (k. 951) — 360
Plana (k. 111) — 106, 107
Plasa (k. 880) — 327
Plase (s.) — 326, 335, 517
Plašće (brdo) — 150, 153
Plaški — 408, 478, 482, 499, 508, 515, 521, 576, 669
Platno (k. 215) — 106
Plavno — 7
Plavšićevo brdo — 230
Pleča (k. 650) — 40
Pleć (k. 1110) — 49
Plećaš Nikola — 380
Plećaši (zaselak) — 360
Plemenitaš — 165
Pleševica (trig. 1125) — 9, 10, 37, 50
Pleternica — 131, 460, 546, 550 551, 574, 601, 628, 664
Plišivica (k. 190) — 106
Plitvice (s.) — 656, 661
Plitvička Jezera — 203, 259, 260, 261
Plitvička jezera — 346, 653
Plitvički Leskovac — 259—262, 370, 372, 482, 503, 656, 661
Ploča (G. i D.) — 151, 342, 502, 616
Ploča (kod Metkovića) — 590, 633
Pločanski klanac — vidi Klanac
Plomin — 59
Plješevica (k. 208) — 105
Plješevica — 341, 639, 646
Pobjenik — 92
Poco Litorijo — 117—119
Pocrnići — vidi Podbo'šno Selište
Počitelj — 348, 617, 619, 620
Pod Glogovik (s.) — 264
Pod Gradinom (zaselak kod Bitelića) — 464
Podbablje (s.) — 254, 256, 635
Podboišno Selište — 143
Podbor. Doljani — 55, 98, 535, 536, 579
Podborski Batinjani — 598
Podborski Kravljak — 542
Podborski Vrbovac — 56
Podgaće (s.) — 70
Podgarić (s.) — 275, 680
Podgora — 630
Podgorač — 185, 461, 469
Podgrad — 68
Podgradci (G. i D.) — 580, 581, 631, 677, 695
Podkokirna — 360, 436
Podkraj — 163
Podlapac — 342, 346, 616
Podlisac — 106
Podlug — 291
Podlugovi — 592, 659, 674
Podorašje — 662
Podosoje — 39, 44
Podovi — 144, 343, 516, 614—616
Podrav. Slatina — 603
Podravina — 21, 182, 307, 309, 446, 636
Podravski Novi Grad — 85
Područja:
NOV i POJ:
— Banijsko — 75, 483
— Bihaćko — 483
— Bjelovarsko — 484, 558
— Brodsko — 244, 246, 483
— Cetinsko — 300
— Daruvarsko — 245, 483
— Goransko — 385, 484
— Kalničko — 484, 558
— Karlovačko — 74, 75, 383, 483
— Kninsko — 15
— Kordunaško — 75, 483, 572
— Ličko — 341, 350, 484, 502
— Moslavačko — 484, 558
— Novogradiško — 246, 483
— Pokupsko — 75, 77
— Posavsko — 221
— Požeško — 244, 246, 483
— Pokupsko-turopoljsko — 483

— Primorsko — 335, 484
— Slatinsko — 244, 246
— Virovitičko — 245,483
— Zagorsko — 484
— Žumberačko — 75, 77, 483
ustaško-domobranska:
— Prvo zborno — 21, 97, 220, 413, 425, 427, 511, 533, 534, 536, 537, 539, 606, 661, 687, 695
— »Velebit« — 143, 342, 348, 515, 606
Podsused (ž. st.) — 636
Pogledalo (k. 809) — 511
Pogledalo (trig. 1204) — 114, 145, 341—343, 345—347, 349, 371—374, 504
Pokrajac Đurađ — 385
Pokupje — 74, 75, 121, 122, 127, 235, 316, 318, 408, 474, 487, 523, 525, 531
Pokuplje — vidi Pokupje
Pokupsko — 455, 529
Polača (V. i M.) — 8, 11, 36, 37, 40, 46, 48
Police — 373
Polić Marko — 374
Poljan — 155, 156
Poljana (G. i D.) — 523
Poljana (G. i D., kod Varaž. Toplica) — 81—83, 638, 694
Poljana (kod Banove Jaruge) — 101, 102, 541, 628, 674, 685
Poljana (kod Lovinca) — 150
Poljanak — 261, 371, 372, 482
Poljančani — 85
Poljane (k. 1156, kod Frkašića) — 349
Poljani (s.) — 249, 537, 538. 673
Poljica (s. kod Kozice) — 253, 254, 256
Poljice (ž. st.) — 704
Pomeranija (predeo u Nemačkoj) — 509
Ponor — 341, 372
Popov. staje — 46
Popova kapa — 361
Popova muda (trig. 851) — 361, 435
Popovac (kod Garešnice) — 222, 269, 270
Popovača — 220, 221, 224, 400, 427, 470—473, 582, 587, 629, 641, 654, 661
Popović Brdo (s.) — 264
Popović Mitar — 540
Popović Tomica Tomo — 16, 109
Poreč — 63, 65, 71, 72
Portole — vidi Oprtalj
Posav. Bregi — vidi Bregi
Posavina — 198, 221
Postrana — 569
Pothum — 576
Potkonjak Bogde — 349
Potravlje — 469
Pounje — 121
Povelić — 88, 89
Pozzo Littorio — vidi Labin
Požega — vidi Slavonska Požega
Požeska kotlina — 131—133, 178, 179, 241, 636
Prača — 605, 640
Pračno (kod Siska) — 585
Prajzi — 333
Prečec — 93, 225, 593, 605, 632, 688
Pregrada — 668
Preka kosa — 344
Preka strana (k. 570) — 516, 613, 614
Preke — vidi Preke njive
Preke njive — 681
Preradović Dragan — 114
Preseka — 93
Presika (k. 562) — 162—165
Presika (kod Srpskih Moravica) — 164, 165, 166
Prespa — 87, 216, 501, 636
Previja (M. i V., k. 887) — 376
Prevjes — 294
Prezid — 510, 515
Prica Stevan — 350
Prigorje — 21
Prijeboj — 146, 203, 204, 259—261, 341—343, 345—347, 369, 408, 482, 497, 503, 504, 524. 611. 630. 639, 643, 646, 650. 653. 656, 661, 698
Prijedor — 123, 682
Prikraj (ž. st.) — 93, 226, 593, 628, 655, 659
Prilesje — 226
Pristeg — 14, 104—106
Prizmić Ivo — 169
Prkos — 81, 94
Prnjavor — 575, 657
Prokički klanac — vidi Klanac
Prokike — 323, 330—332
Proklian — 290
Proložac — 636
Promina — 14, 15, 285, 287, 419—421, 494
Prosika — 288, 290—293
Prović — 292
Proždorac (k. 1302) — 257
Prpići (s.) — 154
Psunj (pl.) — 701

PTS — vidi Brigade (Poglavnikov tjelesni sdrug)
Ptujec Rudolf — 450
Pučić Marko — 116
Puh Alojz — 199
Puharić Ante — 258
Pujić (s.) — 552

Pukovi okupatorski i kvislinški:

— 1. »Brandenburg« — 14, 47
— 1. donski — 219, 275, 276, 514
— 1. lovački rezervni »Jägerersatz« — 123, 318, 451, 527
— 2. sibirski — 527
— 3. kubanski — 275, 514
— 4. kubanski — 318, 451, 452, 527
— 6. kozački — 275
— 14-ti divizije »Princ Eugen« — 255
— 92. motorizovani — 47, 419
— 378-mi 369. »Vražje« divizije — 254, 255
— 384-ti 373. »Tigar« divizije — 358, 434
— 392. pješački — 202
— 738-mi — 254, 255
— 846-ti pješački 392. divizije — 141, 259, 260, 330, 342, 345, 377, 500, 511, 515—517, 524, 615, 616, 619, 621, 630, 661, 669
— 847-mi 392. divizije — 332

domobranske pukovnije (pukovi):

— 1-va 1. gorskog zdruga — 560
— 4. gorska — 413, 533, 535, 537, 658
— 5. gorska — 207, 342
— 5. lovačka — 632
— 6. lovačka — 590
— 10. lovačka — 342—344, 359
— 13. lovačka — 527
— kombinovana ustaška — 536

Pula — 59—64, 66, 69, 72, 117, 118, 382, 492, 494, 522
Puličani — 285
Pupelica (V. i M.) — 445, 446, 450
Puska (s.) — 450
Pušća — 26, 32
Pušća-Bistra (ž. st.) — 224
Puškarice — vidi Puškarići
Puškarići — 332
Putičanje (s.) 105, 280, 287—289

R

Rabac — 117—119
Racic — 14
Racja Vas (s.) — 70
Radakovic brdo (k. 1021) — 360
Radakovic Dane — 370
Radanovci (zaselak) — 694
Radeljevo (s.) — 81
Radici (s.) — 15
Radina Mate — 49
Radmilovača (potok) — 268
Radoičići (s.) — 196
Radonja groblje (k. 176) — 33, 34
Radonja Luka — 33, 34
Radonjak (šuma) — 33, 34
Radošinovci — 105, 280, 288, 289, 291, 293
Radovanica — 80, 81
Radović Milan Čokara — 125
Radučić — 15
Radučka glav. (trig. 360) — 15
Radulović Branko — 168
Radulovići — 192, 194
Radusini (s.) — 434, 438
Radjenović Mićo — 378
Rajčević Janko — 384
Rajčević Radoš — 156
Rajić (G. i D.) — 544, 586, 597, 600, 628, 629, 659, 674
Rajlovac — 593
Rajkovići (zaselak) — 193
Rakići (s. kod Ljubova) — 343, 347, 606, 618
Rakitnica — 86
Rakitovac — 59, 69, 499
Rakitovec — 452, 629
Rakmarić Stjepan — 169
Rakov Potok (s.) — 454
Rakovac (kod Sunje) — 205, 314
Rakovica — 480
Rakovica (kod Drežnik-Grada) — — 204, 408, 528
Rama — 596, 674, 682, 687, 689
Ramanovac (s.) — 51, 575, 576
Ramljane — 367, 369, 607, 608,
Rančić Mate — 37
Ranić Damjan — 114
Rasinja (V. i M.) — 94
Rasline (s.) — 106
Raspor (s.) — 69
Rastičevo — 7, 284, 359
Rastići — 606, 618, 661
Rastovac — 275, 634
Rastovača — 261
Raša — 70, 117—119

Raščane — 253, 254, 256, 257
Rašeljke — 44
Rašenica (G. i D.) — 249, 268, 537, 538
Raštelica (ž. st.) — 575, 585, 590
Ratkovica — 574, 601, 628
Ratković Bude — 378
Ratkovića Poljana — 145, 344
Ravna Gora (s.) — 160—162, 163, 325, 334, 520, 521, 523, 565, 631, 697, 698
Ravnak Ivan — 431
Ravne drage (k. 523) — 161
Ravneš (s.) — 217
Ravni — 64
Ravni kotari — 420
Ravni vrh (trig. 748) — 611
Ravnice (ž. st.) — 671
Razbojište — 80
Razbojna draga (k. 826) — 619, 620
Razdrto — 510
Razljevi (G. i D.) — 650, 651
Razvala — 517, 523
Razvale maovićke (predeo) — 39
Razvođe (s.) — 589, 650
Rebići — 202, 263
Rečica (kod Karlovca) — 357, 479, 527, 588, 632, 659
Rečica (s.) — 219, 220, 582, 587, 644
Reljevo — 626
Renovica — 605
Repac Milan — 148
Repinec — 90
Repušnica — 471, 472
Reš Julije — 489, 491, 585
Rešetar (s.) — 147
Retkovec — 583
Režef Aleksandar — 518
Ribar Stjepan — 546
Ribari (s.) — 264
Ribarić (kod Dabra) — 297
Ribnik — 341, 348, 505, 610, 613, 617, 656
Ribnjak (s.) — 81
Ribnjak (kod Grub. Polja) — 251, 252, 268, 537, 666, 676
Ribnjak (kod Pisarovine) — 456
Ričica (p.) 149
Ričice — 149, 150, 154, 524
Riđani — 45, 46, 110
Rihtarić Zlatko — 116
Rijeka — 58, 60, 62, 65, 66, 71, 118, 328, 382, 495, 506—508, 510, 517, 523
Rijeka (s. kod Dubrovnika) — 636, 693, 695, 704
Ripač (s.) — 572, 593
Risovac — 7, 37
Rišitnikof Leonid — 518
Rizvanusa — 620
Rkman Božo — 214
Robić Ivan — 31, 86
Robotić Antun — 544
Roć (s.) — 66, 67
Rodić Đuro — 284
Rogotin — 590
Roguljić Blaže — 37
Rogušica (k. 124) — 107
Rojić Cedo — 43
Roković (s.) — 547
Rokvić Mane — 284
Romanić Petar — 234
Romanija — 657
Romanovski Ivan — 518
Rošca (trig. 968) — 631
Roški Slap — 14
Roverija (s.) 65
Rovinj — 60
Rovišće — 85
Rožat (s.) 695
Rožić Ante — 413
Rožmanj (zaselak) — 163
Ruda Franjo — 538
Ruda glava (k. 846) — 347
Rudanovac (s.) — 346
Rudeljević Ružička — 534
Rudice — 641, 645, 655
Rudopolje — vidi Vrh. Rudopolje
Rugvica — 93
Rujeva gl. (k. 862) — 149, 150
Rujište — 361
Rukavina Juco — 143
Ruma — 573, 574, 596, 600, 640
Rumunija — 466, 495, 518
Runjevica — 48
Rust (brdo) — 107
Ruškovica (s.) — 219, 220
Ružić Mirko — 540

S

Sabljić groblje (k. 228) — 33, 34
Saborski — 261
Sadilovac — 264
Salamunić — vidi Šalamunić
Samar (k. 1307) — 257
Samare br. 551
Samarica — 275, 276, 514, 631, 635, 650, 662, 668, 680
Sambolić — 227
Samobor — 122, 455, 508, 527, 528, 638

Sana (r.) — 678
Sanski Most — 572, 644, 657, 662, 681, 695
Santini S. Edo — 43, 45, 51, 297, 301
Sapci — 547
Sapunar Ivo — 49
Sarajevo — 573, 575, 585, 591, 596, 599, 604, 605, 631, 632, 636, 639, 647, 658, 662, 664, 671, 674, 675, 681, 684, 687, 699, 704
Sarvaš — 552, 600, 675
Sasavac (s.) 305, 445
Sastavci (s.) 654
Satrić — 44, 459
Sava (r.) — 132, 172, 179, 189, 198, 211, 212, 221, 222, 235, 236, 241, 275, 396, 495, 499, 507, 518, 521, 540, 591, 636, 677
Savić Imro — 537
Savski Marof — 638
Sedlarica (s.) 448, 679
Sedmina (k. 1567) — 253
Segled — 81
Sekulić Dušan — 450
Selce (kod Novog) — 565
Selce (na Braču) — 684
Selci — 548
Selišće (s.) 192, 333
Selišće — vidi Kat. Selišće
Selište (šuma) — 267, 429
Selnica — 587
Semizovac — 640
Senokos — 609
Seni — 191, 382, 491, 510, 525, 526, 564, 619, 653, 654, 657
Senisko — 162, 163, 165, 166, 565
Seniug Ivan — 518, 538
Seona (s.) 461, 469
Sertić Ilija — 149
Sertić Poljana — 565
Sesvete — 641, 665, 683, 685, 690, 691
Sesvetski Kraljevec — vidi Kraljevec
Severin (s.) — 87, 89, 208, 216, 304—306, 445, 446, 515, 665, 686
Severinski potok — 87
Sibinj — 546, 631, 640, 658, 674, 682, 692
Sicilija — 639
Sića (s.) — 480
Sidača (brdo) — 257
Sidoč — vidi Sidača
Sigečak — 79
Siget (s.) — 247, 268
Sikirevci (s.) 576
Silaš (s.) — 548
Simečak Vlado — 544
Simic Juraj — 149
Sinjske bare — 574
Sinj — 36, 46, 47, 297, 492, 510, 579, 580, 596, 651, 672, 674, 682, 687, 703, 704
Sinjal (k. 1333) — 254
Sirač — 56, 533—536, 596, 599, 604, 634, 649
Sirk Anton — 385
Sisak — 27, 32, 122, 126, 171, 172, 188, 199, 206, 211, 213, 224, 318, 351—357, 395, 442, 443, 451, 452, 455, 489, 493, 496, 499, 500, 507, 517, 520, 522, 523, 527, 528, 560, 561, 574, 576, 578, 582—585, 588, 590, 597, 604, 605, 627, 633, 635—637, 639, 640, 655, 658, 662, 676, 677, 685, 689, 692, 696, 702
Siukova strana — 33
Sječa — vidi Velika seča
Sječivica — 379
Skakavac — 264, 408, 481
Skakavac Živko — 169
Skela polje (kod Gline) — 651
Skela (s.) — 650
Skender-Vakuf — 662
Skenderovci (s.) — 208, 539, 649
Sklopovi — vidi divizioni
Skočaj (M. i V.) — 340, 626, 627
Skočilić Joža — 310, 312, 507
Skokovi — 76, 502
Skradin — 14, 420
Skradnik — 479, 481
Slankamen — 660
Slanje — 83
Slapno — 653
Slatina (s.) — 473
Slavonija — 24, 131, 134, 179, 180, 182, 204, 206, 222, 235, 243, 276, 314, 399, 486, 498, 501, 514, 549
Slavonska Požega — 101, 131, 460, 461, 469, 534, 576, 601, 649, 664
Slavonski Brod — 182, 236, 243, 461, 463, 469, 550, 552, 578, 581, 583—585, 593, 605, 626, 627, 636, 637, 641, 658, 664, 692, 695, 699
Slavonski Kobaš — 518
Slavsko Polje (s.) — 408, 410
Slivno Ravno — 692
Slobođaninov Vlado — 387
Slovenija — 20, 73, 74, 77, 130, 186
Sluni — 408, 478, 479, 481, 509, 528, 654
Sljeme (kod Zagreba) — 651

Smilčić — 361, 420
Smokrić — 151, 152
Smokvina Marijan — 336
Smoljanac — 264
Smrdelje — 14
Smrekovac (trig. 858) — 358, 360, 363, 366, 434, 435, 436, 502, 522, 704
Smrekovača — vidi Smrekovac
Smrtić — 552
Sokolac — 657, 660, 662, 701
Sokolovac — 543
Sokolovec — 472
Solin — 656, 657
Sonković — 289
Sopalj (k. 221) — 107
Sopot — 668, 676
Sošić Josip — 349
Sove (k. 1018) — 347
Sovenica (trig. 850) — 196
Sovlje — 285, 286
Sovra — 687
Spilnik — 607
Split — 255, 492, 510, 626, 645, 647, 653, 657, 660, 662, 677, 689
Srb — 8, 338, 342, 343, 359, 361, 435, 495, 572, 590, 625, 688, 704
Srbija — 302, 517
Srdari — 144, 347, 618
Srđ (brdo) — 674
Srebrenica — 670, 688
Sredice (G. i D.) — 84, 85
Srednja glava (trig. 657) — 348
Srednja Gora (s.) — 346, 614, 618
Srem — 241, 578, 585, 649
Srem. Karlovci — 574
Sremac Jovan — 103
Sremska Mitrovica — 640, 655, 658, 690
Srijem (s.) — 84, 85
Srnećak (k. 1019) — 347
Srpske Moravice — 162, 164—166, 517, 520, 523, 629
Srpski klanac — vidi Klanac
Srpsko Selište — 474, 629
Stajnica — 332
Stalak — 565
Stanica vojno-pozadinska br. 6 — 59
Stanica vojno-pozadinska br. 30 —66
Stanišova (predeo) — 670
Stanivuković Milan — 470
Stankovci — 104—106, 288, 289, 291, 293, 294
Stanković Nikola — 430
Stanković Srećko — 430
Stara Rača — 87, 215, 216, 304, 305, 445
Starad — 68
Starčević Stevo — 546
Stari gaj (šuma) — 189, 442
Stari Grad — 662, 673, 677
Stari Laz — 521, 523
Stari Slatinik — 674
Starjak (s.) — 452, 453
Staro Brdo (s.) — 473
Staro Petrovo Selo — 585
Staro Selo (kod Topuskog) — 515
Staro Topolje (kod Slav. Broda) — 463, 547, 548, 550, 551,
Stative (G. i D.) — 316, 487, 573
Staza (ž. st.) — 353, 488, 597, 601
Stilja — 630
Stipanići — 44
Stipkovac — 254
Stiplošek Stjepan — 116
Stirčić — 516
Stojaković Mirko — 98
Stojković Nemanja — 541
Ston — 603, 666, 703, 704
Stožište — 9, 10
Strana (M. i V.) — 49, 176, 296, 458
Stražnik (trig. 638) — 162
Stremenica (k. 726) — 164—166
Strija Marija — 431
Strilići (s.) — 342, 516
Striživojna-Vrpolje — 605, 641
Strmen — 402, 493, 494, 507, 677
Strmica — 9, 10, 11, 36, 37, 50, 495
Stubica — 26 32
Stubica (kod Vrbovskog) — 160—164, 166, 492, 515, 565
Stublarica (potok) — 542
Stubljani — 33, 204, 205, 314, 315, 399, 677, 695
Studenca (k. 1374) — 253
Subotica (s.) — 80
Subotički Lug — 547
Sučaniska draga — 370
Sučević Miloš — 350
Sučevići — 688, 695, 704
Sudar Vojin — 245
Sudvid (k. 1336) — 254, 256, 257
Suha Katalena — 86, 216
Suho Polje — 662, 692
Suho polje — 8, 37, 578
Sulkovac — 550
Sumartin — 681, 684, 704
Sunčanica (k. 1136) — 37, 50
Sunja — 32—35 76, 113, 122, 126, 127, 188, 204—207, 314, 315, 351—

356, 395, 399, 400, 442, 489, 493, 496, 498—500, 507, 508, 517, 520, 522, 527, 528, 560, 561, 578, 585, 586, 588, 590, 591, 593, 594, 600, 627, 637, 640, 641, 648, 664, 671, 677, 678, 682, 685, 688, 689, 695, 696, 702
Sunja (r.) — 33
Surčin — 585
Surdup — 50
Surevica (s.) — 548
Sušak —510, 564, 577, 702
Suvaja — 359
Suzić Miloš — 114, 315
Sv. Ilija (k. 1640) — 253, 256
Sv. Ivan — 107
Sv. Ivan Zelina — 658
Sv. Ivan Žabno — 21, 90, 504, 664
Sv. Jana — 125
Sv. Juraj — 510
Sv. Juraj (kod Splita) — 644, 647
Sv. Juro (trig. 1762) — 253, 254
Sv. Klara — 355, 574, 590
Sv. Križ (kod Kravine) — 689
Sv. Lovreč — 61, 63, 65
Sv. Marko — 365
Sv. Nedelja (kod Labina) — 59, 119
Sv. Petar — 62, 63
Sv. Petar (kod Ludbrega) — 81
Sv. Rok (kod Lovinca) — 149, 150, 154, 361, 435
Sv. Trojica — 608, 615
Sv. Vid — 84
Sv. Vinčenat — 59, 60, 64, 69, 70
Svetac Janko — 72
Svetić Anton — 168
Svibovec — 81—83
Svilaja (pl.) — 39, 48, 494
Svilari (zaselak) — 376, 380
Svinjica — 34
Svračkovo Selo — 345, 347, 373

Š

Šagovina Prav. — 545
Šakanlije (s.) — 563
Šakić Mićun — 381, 394, 501
Šalamunić — 345, 348, 373, 505—507, 516, 617, 618, 661
Šandrovac — 86, 215, 216, 304, 445, 450
Šapan — 280, 283, 288, 294
Šapjane — 71, 517
Šaponje — vidi Šapan
Šarar Drago — 349
Šarića glav. (k. 756) — 620
Šartovac — 472
Saš — 353, 355, 399, 488, 597, 601
Savarna — 413
Seganovac (s.) — 341, 347, 372, 617
Šehelić Mirko — 66
Šekići — 196
Šekule (s.) 60
Šerić Ilija — 177
Šestani (s.) — 62
Šestanovac — 255
Šibenik — 492, 575, 577, 583, 589, 629, 643, 646, 660, 662, 666, 667
Šibenik (k 1450) — 253
Šibl Ivan — 32, 95
Šid — 674
Šijanova kosa — 345, 371
Šiljegović Boško — 364
Šimaković Josip — 489, 491, 585
Šimlašica (k. 1035) — 365
Šimljana — 275, 276, 650
Šimljanica (s.) — 275, 276, 511, 514, 679
Šimljanik (s.) — 275, 276, 511, 680
Šimljanski lug — 276
Šimunec Viktor — 116
Šiprage (s.) — 662
Široka Kula — 143, 144, 342—344, 347, 383, 511, 514—516, 520, 607—615, 618, 621—623, 661
Široko Polje (s.) — 490
Široko Selo — 84, 85
Širola Franjo — 385
Šišići (s.) — 684
Šišljavić — 453
Škadrica (šuma) — 344, 616
Škalići — 193
Škorić Ante — 349
Škrabutnik (s.) — 462, 469
Škrljan Mato — 25, 31
Škrnik — 668
Škuljari (s.) — 71
Šojat Milan — 349
Šolta — 646, 650, 668, 670, 677, 687
Šoštarić Pavle — 123, 529, 563
Šoštarićko Selo — 88
Šovarnica (p.) — 247, 248
Špadina — 107
Špišić Bukovica — 248, 544
Štadin (k. 193) — 106
Štampar — 367
Štandarac (trig. 305) — 105
Šterna (s.) — 59
Štiglić Branko — 168
Štikada (s.) — 149—151, 153, 154, 344
Štikovo (s.) — 45, 46, 48

Štimac dr Krešimir — 245
Šubašić dr Ivan — 73, 129, 134, 208, 237, 243, 396
Šumetlica — 416, 550—552
Šumonja Miloš — 266, 412
Šuplje brdo — 361, 435
Šušanj (kod Karlobaga) — 705
Šušnjevica — 59
Šušnjić Dušan — 349
Šušnjić Spase — 349
Švarča — 480

T

Tadić Dragan — 206
Tadić Josip — 169
Tadinac Marijan — 349
Tanka draga — 176, 296
Tar (s.) — 59
Taraban Mate — 37
Tarabić Joco — 124
Tarčin — 640, 685
Tatalović Milan — 336
Tatalović Nikola — 523, 687
Tavani (predeo) — 50
Telenta Nikola — 450
Tepšanovac (k. 852) — 144, 511, 516, 609, 615, 616, 618
Teslić — 575, 582, 590, 602, 644, 645, 647, 686
Tessari Renato — 63
Tičevo (trig. 475) — 161
Tihaljina — 256
Tijarica (G. i D.) — 44
Tijesno — 672, 674, 683, 684
Timarci — 563
Tintor Gojko — 76, 124
Tinjan — 63, 65
Tisovac — 565
Tišina — 171, 172
Tiškovac (G. i D.) — 284
Tito Broz Josip — 73, 77, 129, 134, 135, 208, 237, 243, 244, 302, 303, 396, 510, 512, 531, 563
Titova Korenica — 141, 203, 259, 260, 341—343, 345—347, 349, 372—375, 379, 393, 499, 502, 504, 506, 589, 607, 608, 617, 622, 630, 643, 698
Tivat — 703, 704
Tobolić (s.) — 576
Točak (p.) — 56
Tojagić Milan — 214
Tojagići — 360
Tom. Ljubović — 435
Tomac Marko — 169
Tomac Petar — 170
Tomašica — 248, 268, 427
Tomić Ćiro — 49
Tomić (s.) — 160, 334
Tomislavovac (s.) — 669
Tonelo Pietro — 63
Tonković (zaselak) — 516, 661, 669
Toplica-Lešće — 160, 323, 324, 327, 499
Toplica (r.) — 225
Topolec Stjepan — 116
Topolovac — 85, 86, 88, 89
Topolovac (k. 142) — 268
Topolje (kod Ivanić-Grada) — 93
Topolje (kod Knina) — 10, 11, 14, 111
Topusko — 643, 650
Toš Miloš — 349
Totović Mirko — 450
Tounj — 202, 203, 263, 479, 480, 525, 583
Tounjski Tržić — 576
Transilvanija — 466
Travnik — 581, 640, 644, 651, 657, 659, 662, 674, 684
Trbojevići — 436
Trbounje (s.) — 650
Trbović Dušan — 384
Trbović Đoko — 169
Trbovići — 334
Trebarjevo (s.) — 211, 212
Trebeš (r.) — 540
Trebinje — 590
Tremovac (p.) — 688
Tremušnjak — 563
Trgovčević Bogdan — 186
Trgovi (s.) — 561
Tribunj (s.) — 107, 286
Trivanov Do (zaselak) — 10, 50
Trnava (s.) — 269, 272, 429
Trninić Milan — 529, 563
Trnovac (s.) — 367, 369, 371, 376
Trnovitica (M. i V.) — 270, 427—429
Trnovo — 593, 684
Trogir — 297
Trojeglava — 56, 247, 550
Trojvrh (trig. 599) — 479
Trokut (predeo) — 124, 126, 204, 205, 207, 314, 402
Trokut slavonski (predeo) — 131, 246
Tromeđa (k. 1037) — 144—146, 343, 344, 608, 609
Trošmarija — 160—162, 164, 514, 515
Trovrh (Troura trig. 1234) — 344

Trst — 58, 60—65, 69, 71, 72, 382, 494, 506—508, 517
Trstenik (s.) — 69, 70
Trudovo brdo — 275
Trupinski gaj — 267, 271, 429
Truta Ljubo — 466
Trviź — 65
Tržac — 122, 529
Tržačka Raštela — 482
Tržić — vidi Tounjski Tržić
Tucman Stjepan — 86
Tučepi — 254
Tuheljske Toplice — 595, 686, 693
Tuk (kod Stubice) — 163, 164, 166
Tunjevačka gl. (k. 671) — 616
Tupi Mihaljevac (k. 970) — 346
Turanj (kod Karlovca) — 265, 478—481, 528
Turanjska brda — 481
Turbe — 684
Turić M. Marko — 258
Turija — 254
Turjanski — 367, 369, 375, 380, 606, 608, 609, 614, 621
Turjansko polje — 368
Turković Selo — 161, 193
Turkovići — 581
Turkulin Artur — 381, 394, 501
Turopolje (s.) — 318, 354, 355, 452, 523, 526, 574, 585, 597, 601, 695
Turovac — 280, 284, 285
Turski Brijeg — 88, 89
Tušilović — 408, 481
Tuštica — 288
Tuzla — 644, 649, 651, 662, 674, 692, 700, 701
Tužević — 332
Tvrda Rijeka — 85

U

Učka — 60, 68
Udbina — 141, 341—345, 349, 497, 499, 502, 503, 616, 629, 630, 698
Ugljan — 596
Uglješić Ljuban — 98
Uljanik (s.) — 542
Umag — 500, 509
Una (r.) — 525
Uništa (kod Zagvozda) — 257
Uništa — 11, 39
Uskoplje — 592
Ustiprača — 674, 678, 701
Uvala — 565
Uvalica — 259, 260, 262, 346, 372, 375, 377
Uzelac J. Mile — 43, 45, 51, 297, 301, 495
Uzelac Sava — 349
Užljevići — 153

V

Vaganac — 138, 146, 147, 259, 261, 263, 264, 266, 479, 481, 482, 526, 527—529, 571, 572, 639, 677, 680
Vaganačko polje — 147
Vaganj — 297
Vain Vrh (s.) — 479
Vakuf (G. i D.) — 571, 600
Valenovac (s.) — 230
Varaždin — 21, 81, 83, 91, 92, 224, 226, 574, 587, 590, 602, 627, 633, 641, 645, 647, 658, 659, 668, 682, 685, 690
Varaždinske Toplice — 82, 83, 574, 632, 690
Vareš — 584
Varga Mariška — 542
Varičak (k. 860) — 372, 373
Varivode — 14
Vasiljević Dušan — 387
Vasiljević Joco — 56
Vasine Laze — 549
Većeslavac — 84
Vegrin Andrija — 543
Velebit — 154, 366, 436, 438, 610, 620
Veleševac — 583, 588
Velika Barna — 249, 269
Velika Čista — 289, 291, 293, 294, 421
Velika (G. i D., kod Topolovca) — 88
Velika Gora (s.) — 91
Velika Gorica — 351, 353—357, 408, 451, 455, 499, 574, 585, 627, 655, 690, 691, 695
Velika (s. kod Pisarovine) — 456
Velika greda (k. 983) — 368
Velika Jasenovača — 249
Velika Kopanica — 549, 632
Velika Laislavica (r.) — 267
Velika Mlaka — 451
Velika pećina (k. 320) — 193
Velika Peratovica — 248
Velika Pisanica (s.) — 208, 216, 217, 269, 305, 306, 445, 638, 679
Velika Popina — 7
Velika Seča — 448
Velika strana — 254, 257
Velike Sesvete — 84

Veliki Grđevac (s.) — 185, 216, 248, 252, 267, 304, 305, 686
Veliki Javornik (trig. 878) — 345, 347
Veliki Mlun — vidi Mlun Veli
Veliki ogradak — 367, 369
Veliki Prokop (s.) — 269
Veliki ravnik (šuma) — 472
Veliko Brdo (s.) — 254
Veliko polje — 449
Veliko Trojstvo — 215, 445
Velim (s.) — 105, 289, 294
Velimir Miše — 49
Velonj (k. 1134) — 145, 343
Veljun — 529, 531
Veselinović Ivo — 49
Veštica (zaselak) — 284
Viculin Mate — 8
Vičine (predeo) — 107
Vidaković Veljko — 541
Vidalin (s.) — 453
Vidovec — 642
Vidović Josip — 49
Viljevo — 549
Vinalić — 39, 43, 45, 48
Vincekova kosa — 80
Vinica (kod Bosiljeva) — 492, 525
Vinica (kod Karlovca) — 480
Vinica (kod Koprivnice) — 79
Vinica (kod Varaždina) — 633
Vinkovci — 242, 492, 518, 547, 550, 552, 571—573, 575, 576, 578, 583, 585, 593, 597, 600, 637, 641, 651, 654, 663, 675, 683, 684, 700
Vinogradine — 15
Vinovo (kod Drniša) — 628, 630
Vir — 572
Virovitica — 179, 236, 243, 248, 447, 460, 463, 544, 545, 552, 553, 580, 633, 634, 663, 668, 669, 674
Vis — 73, 423, 519, 520, 698
Visibaba (k. 1166) — 297
Visočica (k. 780) — 151
Visoka (k. 262) — 105
Visoko — 573, 592, 644, 659, 675
Višegrad — 605, 662, 674
Višnjan — 63, 66, 71
Višograd (k. 340) — 82
Vitez — 659
Vitezić Ante — 49
Vitić Stipe — 286
Vitojevci (s.) — 574
Vitunj — 161, 193
Vjenac (k. 839) — 617
Vladislavci — 548
Vlahoviček Ljudevit — 116
Vlahović Marijan — 56
Vlaisavljevic Dušan — 170, 277, 279, 505, 568
Vlaisavljević Petar — 350
Vlatković Vaja — 378
Voćin — 186, 572, 580, 581, 584, 599, 626, 631, 695
Vodena glavica — 254
Vodice — 107
Vodiče (kod Buzeta) — 69
Vodnjan — 60, 63, 65, 69, 70
Vođinci (s.) — 674
Voganj (ž. st.) — 597, 600, 655, 664
Vojkovići (s.) — 10
Vojničko polje — 644
Vojnić — 477, 528, 529, 580, 581
Vojnikovići — 572
Vojnovac — 479, 482
Vojnović Mihajlo — 124, 262, 477
Vojvodić Boško — 378
Valarev Aleksandar — 56
Volarica (k. 770) — 151
Volinja — 696, 702
Voloder — 200, 655, 661
Vondraček Ivan — 17, 18, 52, 57, 433, 509
Vošac (k. 1421) — 254, 256
Vozila Vlado — 506
Vrana — 14, 105, 106, 280, 288, 290, 292, 293
Vraneš Bogdan — 169
Vranik — 152
Vranovača (zaselak) — 373, 375
Vransko jezero — 292
Vrata — 326, 327, 565
Vratnik (kod Koreničke Kapele) — 347
Vratnik (kod Senja) — 197, 329, 330, 333, 334, 505, 515, 525
Vrba Donja — 550, 551, 533, 584, 586, 604, 605, 664
Vrba Gornja — 552
Vrbanovec — 83
Vrbica — 361
Vrbnik — 14
Vrbovac — vidi Podbor. Vrbovac
Vrbovec — 21, 89, 93, 219, 223, 225, 226, 504, 590, 602, 628, 648, 655, 659
Vrbovsko — 162—166, 169, 334, 487, 489—494, 515, 517, 520, 521, 523, 565, 582, 583, 586, 588, 591, 592, 595, 596, 598, 599, 602, 603, 628, 629, 684, 687, 698, 701
Vrebac — 344, 348, 593, 616, 617

Vrelo (s.) — 259, 260, 341, 345, 346, 372—374, 646
Vrginmost — 478, 581, 644, 650
Vrgorac — 254, 577, 580, 582, 583
Vrh kapele (k. 884) — 320, 329, 330, 332, 482, 564, 565
Vrhovac (kod Koprivnice) — 81, 94
Vrhovi — 699
Vrhovina (s.) — 548
Vrhovine — 138, 191, 259, 367, 370, 377, 383, 497, 608, 609, 614, 621, 622, 635, 661
Vrhovinsko Rudopolje — 369
Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije — 77, 236, 270, 303, 460, 462, 463, 486, 488—490, 493—495, 497, 499—510, 513—515, 517, 519, 520, 522, 524—527, 560, 564
Vrilo — 299
Vrijeska (G. i D.) — 539
Vrlci — 227
Vrlička dolina — 49
Vrlička krajina — 38, 46, 110, 419
Vrlika — 36, 38, 40, 45, 46, 176, 299, 458, 579, 580, 582, 583, 599, 602, 603, 645, 646, 671, 673, 684
Vrljačić Tomo — 56
Vrpile — 345, 372
Vrpolje — 9, 10, 11, 44
Vrpolje (kod Sl. Broda) — 460, 463, 468, 547, 549, 550, 551, 571, 575, 576, 631, 632, 700
Vrsar — 61, 63
Vršak (k. 840) — 344, 613, 615
Vršak (trig. 882) — 608
Vršina (brdo) — 8, 37, 50
Vrtlinska — 219
Vrzan Špiro — 43
Vučani — 679, 688
Vučipolje — 39
Vučijak (s.) — 379
Vučjak (k. 560) — 192, 334
Vučjak (k. 747) — 612—614
Vučji vrh — 360, 366, 435, 436, 437, 438
Vučković Ante — 40
Vučković Petar — 415
Vujić Teodor — 430, 431
Vujnovac (trig. 934) — 344
Vujnove Glave (zaselak) — 346, 371, 372
Vujnović Mile — 378
Vujnović Selo — 163
Vuka (p.) — 550
Vukaska glavica (k. 293) — 535
Vukava — 344, 609, 613
Vukelić Lisac (zaselak) — 193
Vukelić Rade — 169
Vukelić Savo — 120, 311, 313, 507
Vukelića brdo — 436
Vukić Ljubo — 430
Vukmanić (s.) — 264, 408
Vukmanović Živko — 186
Vukmanovo brdo (stig. 578) — 164
Vukmirovići — 618
Vukojevci — 461, 469
Vukotić Dukljan — 495
Vukova Gorica — 160, 565
Vukovar — 546, 651, 658, 671, 685
Vuković Mirko — 125
Vukovina (kod V. Gorice) — 355
Vukovje (kod Daruvara) — 539, 581, 598
Vukšić — 105, 106, 287, 291, 292
Vukšić Krsto — 177
Vulić Ivan — 31, 86

Z

Zabok — 689
Začretje — 689
Zadar — 420, 595, 596, 599, 631, 639, 643, 646, 677
Zadubravlje — 550, 551, 553
Zadvarje — 253, 255, 256, 630
Zagon — 565
Zagorje (G.i D.) — 193, 334
Zagorje — vidi Hrv. Zagorje
Zagorska kosa — 193
Zagorski Lužani (kod Krapine) — 115
Zagreb — 21, 91—93, 121, 122, 126, 217, 224—227, 318, 351—357, 399—401, 420, 451—455, 460, 463, 468, 488, 489, 493, 496, 498, 499, 518, 521, 523, 526—528, 531, 549, 550, 574, 578, 585, 590, 594, 595, 597, 600, 601, 605, 607, 626,—629, 632, 636, 638, 641, 642, 644, 647, 648, 655, 658, 659, 661, 663—665, 667, 686, 688, 689, 692, 696, 699, 705
Zagvozd — 253—257, 630, 635
Zaharija Ivan — 168
Zaklopača (s.) — 261
Zalužani — 663
Zaprešić — 574, 581, 645, 659
Zastanković (zaselak) — 145
Zaton — 585
Zavalje (s.) — 379
Zavid — 194
Zavidovići (s.) — 577, 591

ZAVNOH — 134, 135, 208, 237, 242, 243, 284, 285
Zazid — 69
Zbegovača (s.) — 223, 577
Zdenci (s.) — 230, 233
Zdenci (V. i M.) — 247—252, 268, 269, 304, 412—414, 425, 427, 428, 431, 491, 512, 537, 538, 552, 634, 644, 660, 661, 666, 672, 676, 680, 683
Zdenčac — 268
Zdenčina — 355, 357, 451—453, 521, 594, 601, 605, 655, 689, 692, 705
Zdrugovi — vidi brigade
Zečeva gl. (k. 217) — 105
Zečevo brdo — 334
Zečevo (s.) — 286, 287
Zeleni pod (k. 1645) — 257
Zemun — 574, 585, 600, 604, 631, 664
Zenica — 647, 678, 684
Zlatar — 227
Zlobin — 162, 166, 167, 194, 325, 326, 330, 335, 493, 497, 517, 520, 521, 523, 565, 566, 690, 691
Zmijevača (k. 264) — 105
Zobenica Ilija — 349
Zolj (k. 987) — 40, 48
Zoljan (s.) — 461, 469
Zorić Ilija — 349
Zorić Stevo — 544
Zorkovac — 316, 317, 351, 352, 487, 523, 597, 637, 675, 682
Zoroja Đuro — 431
Zredel (trig. 574) — 192, 333, 334
Zrinjanin Dušan — 262
Zrinjski breg (brdo) — 89
Zrmanja — 420, 704
Zrmanja (r.) — 361
Zrmanja Vrelo (s.) — 284
Zrnić Poljana (zaselak) — 192, 193
Zrnići (s.) — 333
Zubar (k. 701) — 610, 612, 613
Zuleševica (k. 1106) — 361, 437
Zupko Ivan — 116
Zupnica — 227
Zvecaj — 319, 357, 479, 521, 632, 641, 648, 655, 675, 692
Zvečevo — 626, 636, 695
Zvekovac — 219
Zvornik — 581

Ž

Žalac Tomo — 125, 318
Žanko (zaselak) — 458, 459, 464, 465
Žarković dr Grujica — 520
Žažina — 635
Žegar — 15, 285, 286
Željava (s.) — 147, 148
Žepče — 579
Žgur Vojko — 168
Žic Ivan — 169
Žigić Rade — 522
Žirje (o.) — 589
Živaja (ž. st.) — 626, 662
Živko Ivan — 540
Živković Lovre — 37
Živković Stevo — 98
Živulja — 367, 369, 375, 376, 379, 380
Žižinka (r.) — 364, 366, 438
Žljeba — 334
Žminj — 58, 118
Žnidovac (usamljena kuća) — 320, 323, 565
Žuglić (ž. st.) — 582, 689
Žumberak — 73—76, 121, 127, 129, 130, 181, 202, 235, 318, 407—409, 475
Župa — 253, 254, 256, 257
Županja — 571, 572, 575, 576, 583, 597
Županjac (na o. Braču) — 684
Žuta Lokva — 302, 331, 332, 382, 564—566
Žutica (šuma) — 200
Žutin vrh (k. 1005) — 149
Žutnica — 115
Žužić Dane — 378

S A D R Ž A J

BORBE U HRVATSKOJ 1944. GOD.

— avgust —

I

Dokumenti jedinica Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda

Strana

Pregled brojnog stanja i naoružanja 12. divizije NOVJ od 1. avgusta 1944. godine — — — — — — — — — — — 6—7

Izvještaj Štaba 9. divizije od 1. avgusta 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o borbama u julu — — — — — — — — — 7

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 12. divizije NOVJ od 1. avgusta 1944. godine — — — — — — — — — 12

Zapovjest Štaba 19. divizije NOVJ od 1. avgusta 1944. podređenim jedinicama da napadnu ustaše u Oklaju — — — — — 14

Pregled brojnog stanja i naoružanja 40. divizije NOVJ od 1. avgusta 1944. godine — — — — — — — — — — — 16

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 40. divizije NOVJ od 1. avgusta 1944. godine — — — — — — — — — 18

Izvještaj Štaba 10. korpusa od 3. avgusta 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o operativnoj situaciji i o organizaciji i formaciji jedinica — — — — — — — — — — — 20

Izvještaj Štaba 1. brigade od 3. avgusta 1944. Štabu 7. divizije NOVJ o borbi na pravcu Sunja — Kostajnica — — — — 33

Izvještaj Štaba 9. divizije od 4. avgusta 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o borbama u Cetinjskoj dolini na Dinari od 23. do 25. jula — — — — — — — — — — — — — 36

Izvještaj Štaba 20. divizije od 4. avgusta 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o borbama u dolini Cetine i o oslobođenju Vrlike — 38

Izvještaj Štaba 20. divizije od 4. avgusta 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o akcijama i rezultatima u julu — — — — — — 44

Izvještaj Štaba 20 divizije od 4. avgusta 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o borbama sa Nijemcima, ustašama i četnicima koji su iz Knina, Drniša i Sinja prodirali u pravcu Vrlike — — 46

Izvještaj Štaba 40 divizije od 4. avgusta 1944. Štabu 6. korpusa NOVJ o napadu na domobrane u Ramanovcu — — — — 51

Izvještaj Štaba 40 divizije od 4. avgusta 1944. Štabu 6. korpusa NOVJ o napadu na Badljevinu — — — — — — — 55

Strana

Izvještaj Operativnog Štaba za Istru od 4. avgusta 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ o borbama i diverzijama izvedenim u julu — — — — — — — — — — — — — — — 58

Izvještaj političkog komesara 4. korpusa od 5. avgusta 1944. političkom komesaru Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o političkom stanju i radu u jedinicama i na terenu — — — — 73

Izvještaj Štaba 10. korpusa od 5. avgusta 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama i diverzijama od 21. juna do 21. jula — — — — — — — — — — — — — 79

Izvještaj Štaba 12. divizije od 5. avgusta 1944. Štabu 6. korpusa NOVJ o uništenju neprijateljskog garnizona u Badljevini — 96

Izvještaj Štaba 12. divizije od 5. avgusta 1944. Štabu 6. korpusa NOVJ o napadu na bunkere na pruzi Pakrac — Banova Jaruga — — — — — — — — — — — — — — 101

Izvještaj Štaba 19. divizije od 5. avgusta 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o borbama koje su vođene 14. i 15. jula na prostoriji Pristeg — Stankovci — Vodice — — — — — — — — 104

Izvještaj Štaba 20. divizije od 5. avgusta 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o borbama od 24. do 31. jula — — — — — — 110

Izvještaj Štaba 1. brigade od 5. avgusta 1944. Štabu 7. divizije NOVJ o uništenju četnika u selu Četvrtkovac — — — — 112

Izvještaj Štaba 1. zagorske brigade od 5. avgusta 1944. Štabu zapadne grupe NOP odreda 10. korpusa NOVJ o borbi kod Gornjeg Jesenja — — — — — — — — — — — — 115

Izvještaj Štaba 1. brigade »Vladimir Gortan« od 6. avgusta 1944. Operativnom štabu za Istru i Štabu 11. korpusa NOVJ o napadu na Rašu, Krapan i Rabac — — — — — — — — 117

Izvještaj Štaba 4. korpusa od 7. avgusta 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o dejstvima u julu i o organizaciji i formaciji Korpusa — — — — — — — — — — — — — — 121

Izvještaj političkog komesara 12. divizije od 7. avgusta 1944. političkom komesaru 6. korpusa NOVJ o političkom i kulturno-prosvjetnom radu i stanju u diviziji — — — — — 131

Izvještaj Štaba 35. divizije od 7. avgusta 1944. Glavnom štabu NOV PO Hrvatske o mogućnostima izvođenja vojnih operacija u Lici — — — — — — — — — — — — — 138

Izvještaj Štaba 35. divizije od 7. avgusta 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ o borbama u Lici od 2. do 4. avgusta — — — — 143

Izvještaj Štaba 35. divizije od 7. avgusta 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ o nekim borbama i diverzijama koje su izvedene u Lici od 1. do 5. avgusta — — — — — — — — — 153

Pismo Štaba 12. divizije od 8. avgusta 1944. Štabu 12. NOU brigade o nekim propustima i greškama u borbi za Badljevinu — 157

Izvještaj Štaba 13. divizije od 9. avgusta 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ o borbama u Gorskom kotaru od 1. do 5. avgusta — 160

Zapovijest Štaba 33. divizije NOVJ od 9. avgusta 1944. određenim jedinicama da izvrše napad na ustašku miliciju u Dubrovčaku i Mahovu — — — — — — — — — — — — 171

Izvještaj Štaba 8. brigade od 9. avgusta 1944. Štabu 20. divizije NOVJ o borbama na Dinari — — — — — — — — — 176

Izvještaj Štaba 6. korpusa od 10. avgusta 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o organizacionom stanju i budućim zadacima Korpusa — — — — — — — — — — 178

Strana

Zapovjest Štaba 7. divizije NOVJ od 10. avgusta 1944. podređenim jedinicama za napad na neprijateljski voz na pruzi Sisak — Sunja — — — — — — — — — — — — — — 188

Zapovijest Štaba 13. divizije NOVJ od 12. avgusta 1944. podređenim jedinicama za napad na Drežnicu — — — — — — — 191

Izvještaj Štaba 33. divizije od 12. avgusta 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o napadu na ustašku miliciju u Dubrovčaku i Mahovu 198

Izvještaj Štaba 4. korpusa od 13. avgusta 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o dejstvima 7. divizije od 13. do 29. jula — 202

Izvještaj političkog komesara 28. divizije od 14. avgusta 1944 političkom komesaru 6. korpusa NOVJ o političkom radu i stanju u Diviziji — — — — — — — — — — — — — 208

Izvještaj Štaba brigade »Franjo Ogulinac Seljo« od 14. avgusta 1944. Štabu 34. divizije o napadu na ustaše u Martinskoj Vesi — — — — — — — — — — — — — — 211

Izvještaj Štaba 10. korpusa od 15. avgusta 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama od 16. jula do 14. avgusta 215

Izvještaj Štaba 7. vojvođanske brigade od 15. avgusta 1944. Štabu istočne grupe NOP odreda o dejstvima od 1. do 15. avgusta 229

Izvještaj političkog komesara 6. korpusa od 16. avgusta 1944. političkom komesaru Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o političkom radu i stanju u jedinicama — — — — — — — 235

Izvještaj Štaba 6. korpusa od 16. avgusta 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o organizacionom stanju i radu Korpusne vojne oblasti — — — — — — — — — — — — — 241

Zapovijest Štaba 6. korpusa NOVJ od 17. avgusta 1944. podređenim jedinicama za napad na domobrane u Grubišnom Polju 247

Uputstvo Štaba 6. korpusa NOVJ od 17. avgusta 1944. Štabu 40. divizije u vezi s napadom na Grubišno Polje — — — — 250

Izvještaj Štaba grupe južnodalmatinskih NOP odreda od 17. avgusta 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o neprijateljskoj ofanzivi na Biokovo od 7. do 11. avgusta — — — — — — — — 253

Izvještaj Štaba 2. brigade od 17. avgusta 1944. Štabu 8. divizije o borbama na području Plitvički Leskovac — Prijeboj — Ćujića Krčevina — Uvalica — — — — — — — — — 259

Izvještaj Štaba 8. divizije od 18. avgusta 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o nekim borbama u prvoj polovini avgusta — — — 263

Zapovijest Štaba 6. korpusa NOVJ od 19. avgusta 1944. podređenim jedinicama da napadnu i unište neprijatelja u Hercegovcu — — — — — — — — — — — — — — 267

Naređenje Štaba 6. korpusa od 19. avgusta 1944. Štabu 7. divizije da onemogući prodiranje neprijateljskih snaga pravcem Bjelovar — Hercegovac — — — — — — — — — 270

Uputstvo Štaba 6. korpusa NOVJ od 19. avgusta 1944. Štabu 12. divizije u vezi s napadom na neprijatelja u Hercegovcu — 272

Izvještaj Štaba 7. divizije 4. korpusa NOVJ od 20. avgusta 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o borbi na području Čazme — — 275

Pregled brojnog stanja i naoružanja 13. divizije NOVJ od 20. avgusta 1944. godine — — — — — — — — — — — 276

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 13. divizije NOVJ od 20. avgusta 1944. godine — — — — — — — — — 278

Izvještaj Štaba 19. divizije od 21. avgusta 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o borbama u sjevernoj Dalmaciji od 15. juna do 15. jula 1944. — — — — — — — — — — — — — 280

Strana

Izvještaj Štaba 20. divizije od 21. avgusta 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o borbama u avgustu — — — — — — — — 296
Izvještaj Štaba 20. divizije od 21. avgusta 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o radu i stanju u jedinicama — — — — — — 298
Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 22. avgusta 1944. Štabu 35. divizije o rušenju komunikacija u Lici od 1. do 7. septembra — — — — — — — — — — — — — — 302
Izvještaj Štaba 32. divizije od 22. avgusta 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o nekim propustima i greškama u borbi kod Bulinca i prilikom napada na ustaše u Pitomači — — — — — 304
Pregled brojnog stanja i naoružanja jedinica Operativnog štaba za Istru NOV i POJ od 22. avgusta 1944. godine — — — 310
Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva Operativnog štaba za Istru od 22. avgusta 1944. godine — — — — — 312
Izvještaj Štaba 1. brigade od 22. avgusta 1944. Štabu 7. divizije NOVJ o osiguranju prevoza hrane i drugog materijala iz Slavonije u Baniju — — — — — — — — — — 314
Izvještaj Štaba Karlovačke brigade od 22. avgusta 1944. Štabu 34. divizije NOVJ o izvršenoj diverziji na pruzi Ozalj — Zorkovac — — — — — — — — — — — — — 316
Pripremna zapovijest Štaba 4. korpusa NOVJ od 23. avgusta 1944. Štabu 34. divizije za rušenje komunikacija Zagreb — Karlovac, Zagreb — Sisak i Karlovac — Ogulin — — — — — 318
Izvještaj Štaba 13. divizije od 23. avgusta 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ o borbama od 5. do 15. avgusta — — — — — — 320
Izvještaj Štaba 13. divizije od 23. avgusta 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ o borbama kod Bosiljeva i Zlobina — — — — — 325
Izvještaj Štaba 13. divizije od 23. avgusta 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ o borbama u Lici i Gorskom kotaru od 16. do 18. avgusta — — — — — — — — — — — — — 329
Izvještaj Štaba 13. divizije od 23. avgusta 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ o napadu na neprijatelja u Drežnici — — — — — 332
Izvještaj Štaba 35. divizije od 23. avgusta 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ o napadu na njemačku auto-kolonu na cesti Dobroselo — Lapac — — — — — — — — — — — — — — 338
Izvještaj Štaba 35. divizije od 23. avgusta 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ o borbama u Lici od 8. do 18. avgusta — — — — 341
Izvještaj Štaba 2. diverzantskog bataljona od 23. avgusta 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o izvršenim diverzijama od 20. jula do 16. avgusta — — — — — — — — — — — — 351
Zapovjest Štaba 8. korpusa NOVJ od 24. avgusta 1944. podređenim jedinicama da izvrše napad na Gračac i Smrekovac — — 358
Izvještaj Štaba 11. korpusa od 24. avgusta 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o nekim borbama i akcijama izvedenim od 29. aprila do 18. juna — — — — — — — — — 367
Izvještaj Štaba 11. korpusa od 24. avgusta 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o operativnoj situaciji i o organizaciji i formaciji jedinica — — — — — — — — — — 382
Izvještaj političkog komesara 7. divizije od 24. avgusta 1944. političkom komesaru 4. korpusa NOVJ o prelasku jednog dijela divizije u Moslavinu i o stanju u jedinicama i na terenu — 395
Izvještaj Štaba 7. divizije od 24. avgusta 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o vojno-političkoj situaciji i organizaciji jedinica — 399
Izvještaj Štaba 8. divizije od 24. avgusta 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o radu i organizacionom stanju jedinica — — — — 407

Strana

Izvještaj štaba 12. divizije od 24. avgusta 1944. Štabu 6. korpusa NOVJ o uništenju neprijateljskog garnizona u Grubišnom Polju — — — — — — — — — — — — — — — 412

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 35. divizije NOVJ od 24. avgusta 1944. godine — — — — — — — — — 416

Pregled brojnog stanja i naoružanja 35. divizije NOVJ od 24. avgusta 1944. godine — — — — — — — — — — — — 418

Izvještaj Štaba 19. divizije od 25. avgusta 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o stanju u jedinicama i na terenu — — — — — — 419

Izvještaj štaba 40. divizije od 25. avgusta 1944. Štabu 6. korpusa NOVJ o napadu na Hercegovac — — — — — — — — 425

Zapovijest Štaba 9. divizije NOVJ od 26. avgusta 1944. podređenim jedinicama da izvrše napad na Gračac i Smrekovac — — 434

Izvještaj Štaba 1. brigade od 26. avgusta 1944. Štabu 7. divizije NOVJ o napadu na voz na pruzi Sisak — Sunja — — — 442

Izvještaj Štaba 32. divizije od 27. avgusta 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o borbama i radu od 14. do 27. avgusta — — — — 445

Zapovijest Štaba 34. divizije NOVJ od 28. avgusta 1944. podređenim jedinicama da u narednih deset dana vrše napade i onemoguće saobraćaj na komunikacijama Zagreb — Sisak i Zagreb — Karlovac — Ogulin — — — — — — — — — 451

Izvještaj Štaba 10. brigade od 28. avgusta 1944. Štabu 20. divizije NOVJ o borbama u dolini Cetine — — — — — — — — 458

Zapovijest Štaba 6. korpusa NOVJ od 29. avgusta 1944. podređenim jedinicama za diverzije na komunikacijama — — — — 460

Izvještaj Štaba 8. brigade od 29. avgusta 1944. Štabu 20. divizije NOVJ o borbi kod Bajagića — — — — — — — — — 464

Pismo političkog komesara 4. korpusa NOVJ od 30. avgusta 1944. političkim komesarima 7, 8. i 34. divizije i Unske operativne grupe da izvrše političku pripremu jedinica za predstojeće zadatke — — — — — — — — — — — — — — — 466

Naređenje Štaba 6. korpusa NOVJ od 30. avgusta 1944. podređenim jedinicama da iz saobraćaja izbace željezničke pruge Beograd — Zagreb, Vrpolje — Osijek i Našice — Osijek — — 468

Zapovijest Štaba 7 divizije NOVJ od 30. avgusta 1944. podređenim jedinicama da izvrše diverziju na pruzi Popovača — Kutina 470

Izvještaj političkog komesara 8. divizije od 30. avgusta 1944. političkom komesaru 4. korpusa NOVJ o političkom stanju i radu u jedinicama i na terenu — — — — — — — — — 474

Zapovijest Štaba 8. divizije NOVJ od 30. avgusta 1944. podređenim jedinicama da poruše željezničku prugu Karlovac — Ogulin, cestu Karlovac — Josipdol i da izvrše pritisak na Turanj i Kamensko — — — — — — — — — — — — — — 478

Podaci o broju i o nacionalnoj i socijalnoj pripadnosti novomobilisanog ljudstva na operativnom području Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u avgustu 1944. godine — — — — — — 483

Izvod iz knjige predatih depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o borbama i radu jedinica od 1. do 31. avgusta 1944. godine 486

Pregled brojnog stanja, naoružanja i nacionalnog i socijalnog sastava ljudstva 6. korpusa NOVJ za avgust 1944. godine — 526

Zapovijest Štaba 4. korpusa NOVJ od 31. avgusta 1944. podređenim jedinicama da onemoguće neprijateljski saobraćaj na komunikacijama Zagreb — Karlovac — Ogulin — Modruš i Zagreb — Sisak — Sunja — Kostajnica — Bosanski Novi — Bihać — — — — — — — — — — — — — — 527

Strana

Izvještaj Štaba 6. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o dejstvima u avgustu 1944. godine — — — — — — — — 532

Pregled brojnog stanja i naoružanja jedinica 8. korpusa NOVJ od 31. avgusta 1944 godine — — — — — — — — — 554

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 8. korpusa NOVJ od 31. avgusta 1944. godine — — — — — — — — 556

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 10. korpusa NOVJ od 31. avgusta 1944. godine — — — — — — — — 558

Zapovijest Štaba 7. divizije NOVJ od 31. avgusta 1944. podređenim jedinicama da rušenjem komunikacija Sisak — Sunja — Dubica i Sunja — Kostajnica — Bosanski Novi — Dvor onemoguće neprijateljski saobraćaj — — — — — — — 560

Direktivna zapovijest Štaba 13. divizije od 31. avgusta 1944. podređenim jedinicama za rušenje komunikacija Brinje — Ogulin, Brinje — Senj i Senj — Sušak — — — — — — — 564

II

Ustaško-domobranska dokumenta

Izvještaj zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 1. avgusta 1944. o dejstvima protiv jedinica NOVJ kod Vaganca i na komunikacijama Bihać — Knin i Knin — Bosansko Grahovo — — — — — — — — — — — — — 571

Izvještaj zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 2. avgusta 1944. o napadu jedinica NOVJ na Ramanovac i Majur, o borbama na području Vrpolje — Vinkovci — Županja i na komunikaciji Knin — Bosansko Grahovo — — — — 575

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 3. avgusta 1944. o napadu jedinica NOVJ na Badljevinu i o borbama kod Karlovca, Knina, Vrlike i Sinja — — — — 579

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 4. avgusta 1944. o dejstvima protiv jedinica NOVJ kod Križa, Generalskog Stola, Vrbovskog, Knina, Drniša, Vrlike i Vrgorca 582

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 5. avgusta 1944. o napadu jedinica NOVJ na Badljevinu i Oklaj i o borbama na Ivanščici, kod Lepoglave, Križa, Sunje, Karlovca, Vrbovskog, Knina i Drniša — — — — — — — 586

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 6. avgusta 1944. o napadu jedinica NOVJ na Vrbovsko, Oklaj i autokolonu na cesti Sunja — Kostajnica i o borbama kod Knina i Drniša — — — — — — — — — — — 591

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 7. avgusta 1944. o dejstvima protiv jedinica NOVJ kod Krapinskih Toplica, Ozlja, Vrbovskog, Kistanja i na jadranskoj obali od Zadra do Biograda — — — — — — — — — — 595

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 8. avgusta 1944. o dejstvima protiv jedinica NOVJ kod Vukovja, Daruvara, Vrbovskog, Knina i na Pelješcu — — — — 598

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 9. avgusta 1944. o napadu jedinica NOVJ na Gudovac, Vrbovec, Daruvar i Mikleuš i o borbama na Ivanščici, kod Vrbovskog, Knina, Drniša, Vrlike i na Pelješcu — — — — — — 602

Strana

Bojna relacija Zapovjedništva Operativnog područja Velebit od 9. avgusta 1944. Zapovjedništvu 1. zbornog područja o borbama u Lici jula 1944. godine — — — — — — — — 606

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 10. avgusta 1944. o napadu jedinica NOVJ na Končanicu i auto-kolonu na cesti Bihać — Knin i o borbama kod Daruvara 624

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 11. avgusta 1944. o napadu jedinica NOVJ na Rajić i Vinovo i o borbama kod Kutine, Daruvara, Ogulina, u Lici i na Biokovu 628

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 12. avgusta 1944. o napadu jedinica NOVJ na Vinicu, Martinsku Ves, Mahovo, Dubrovčak i Bosiljevo i o borbama na području Bjelovara, Daruvara, Virovitice, u Lici i na Biokovu — 633

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 13. avgusta 1944. o dejstvima protiv jedinica NOVJ kod Bjelovara, Kostajnice, Cazina, Bosiljeva i u Lici — — — — 638

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 14. avgusta 1944. o dejstvima protiv jedinica NOVJ kod Daruvara, Grubišnog Polja, Petrinje, u Lici i na otoku Braču — 642

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 15. avgusta 1944. o borbama kod Daruvara, Kostajnice, Bosiljeva, Vrlike i u Lici — — — — — — — — — — 645

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 16. avgusta 1944. o borbama kod Daruvara, Slavonske Požege, Našica, Drniša, i u Lici — — — — — — — — — — 649

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 17. avgusta 1944. o dejstvima protiv jedinica NOVJ na području Daruvara, Karlovca, Cazina i Like — — — — — 652

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranastva od 18. avgusta 1944. o napadu jedinica NOVJ na Bilaj, Ribnik i na komunikaciji Bihać — Lapac i o borbama kod Krapine i u Lici — — — — — — — — — — — — — — 656

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 19. avgusta 1944. o napadu jedinica NOVJ na Grubišno Polje i komunikaciju Zagreb — Beograd i o borbama na području Bjelovara, Karlovca, Splita, Šibenika i u Lici — — — — 660

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 20. avgusta 1944. o napadu jedinica NOVJ na Grubišno Polje, Krapinu i Lipovljane i o borbama kod Zagreba, Bjelovara, Daruvara, Benkovca i na poluotoku Pelješcu — — — — 665

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 21. avgusta 1944. o napadu jedinica NOVJ na Hercegovac i Pitomaču i o borbama na području Čazme, Ogulina, u Lici i Dalmaciji — — — — — — — — — — — — — — 668

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 22. avgusta 1944. o dejstvima protiv jedinica NOVJ na području Čazme, Daruvara, Drniša i na otoku Hvaru — — — 672

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 23. avgusta 1944. o borbama na području Krapine, Daruvara, Siska, u Lici i na otocima Braču i Hvaru — — — — — 676

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 24. avgusta 1944. o borbama na području Ivanić-Grad — Kutina, Čazma — Daruvar, Cazin, Imotski, u Lici i na otoku Braču 679

Strana

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 25. avgusta 1944. o borbama na području Koprivnice, Pitomače, Daruvara, Ogulina, u Lici i na otocima Braču i Murteru — 683

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 26. avgusta 1944. o ulasku jedinica NOVJ u Tuheljske Toplice, o njihovom napadu na Kukunjevac i o borbama na području Daruvara, Ogulina, Benkovca i u Lici — — — — — — 686

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 27. avgusta 1944. o napadu jedinica NOVJ na Varaždinske Toplice, Kukunjevac, Zlobin i kolone i izviđačke organe na cesti Bihać — Knin — — — — — — — — — — 690

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 28. avgusta 1944. o borbama na područjima: Krapina — Đurđevac — Križevci, Daruvar, Lika, Omiš i Livno — — — — 693

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 29. avgusta 1944. o borbama na području Daruvara, Broda, Ogulina i u Lici — — — — — — — — — — — 697

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 30. avgusta 1944. o borbama na području Daruvara, Vrpolja, Ogulina i Benkovca — — — — — — — — — — 700

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 31. avgusta 1944. o napadu jedinica NOVJ na Gračac, Daruvar i Vijadukt kod Pakraca i o borbama kod Sinja i Livna — 703

Registar — — — — — — — — — — — — — — 707

Tehnički urednik
Dragoslav Džinić

Korektori
Jelena Hodalić
i
Margarita Petrović

Rukopis predat u štampu aprila 1964. god.

Štampanje završeno oktobra 1964. god.

Tiraž 2.000 primeraka

Štampa Vojno štamparsko preduzeće — Beograd,
Mije Kovačevića br. 5

BR. 1

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA 12. DIVIZIJE NOVJ OD 1. AVGUSTA 1944. GODINE[1]

| Ljudstvo | | Naoružanje | | |

BR. 1

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA 12. DIVIZIJE NOVJ OD 1. AVGUSTA 1944. GODINE[1]

| Redni broj | Jedinica | Ljudstvo | | | | | | | | Naoružanje | | | | | | | |

BR. 5

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA 40. DIVIZIJE NOVJ OD 1. AVGUSTA 1944. GODINE[1]

cu		Naoružanje																						Oklopna vozila					Inžinjersko					Za vezu							Vozila								Stoka					Primjedba
		Pješadijsko										Artilerija								Protivoklopno				Protiv-avion.			Tenkovi																									
												Topova				Haubica																																					
Podofic.	Boraca	Pušaka	Smajsera	Puško-mitraljeza	Lakih mitraljeza	Teških mitraljeza	Lakih bacača	Teških bacača	Pištolja	Ručnih bombi	Džon-Bula	Pješadijskih	Brdskih	Poljskih		Brdskih	Poljskih	Teških		Pušaka	Mitraljeza	Brzomet. Topova	47 m/m	Mitraljezi	Topovi	Tromblona	Laki (od 10 t.)	Srednji (do 30 t.)	Teški (preko 30)	Automobila	Pontona	Eksploziva	Korde	Nagaznih mina			Radio-stanica	Telefonskih centrala	Telefona	Kabla km.	Optičkih aparata	Signalnih pištolja		Kamiona	Autobusa	Sanitetskih automobila	Putničkih automobila	Motocikla	Bicikla	Kola	Samara	Konja: Jahaćih	Tovarnih	Teglećih	Mazga	Magaraca	
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66
3	27/6	19[3]/130	3/180	1/500					11/140	23																											1		3	13												4	1	2			
21/7	589/40	543/22091	16/885	35/12260	14/8400	4/6700	5/12	3/50	31/272	465	3/48									5/153	1/112	1/30	1/62										44			1	1	9	13		5								13	61				
56/4	604/53	615/28750	13/1849	44/19520	2/840	7/8636	5/35	5/120	41/624	504	2/48									2/155						1/8					100[4]	100 m.[5]			1	1	10	13		5/54						3	40	8	47	10	2		
90/1	1220/99	1176/50971	32/2914	80/32280	16/9240	11/15336	10/47	8/170	83/1036	992	5/96									7/308	1/112	1/30	1/62			1/8					100	100 m.	44		3	2	22	39		10/54						3	40	25	109	12	2		

POLITKOMESAR:
Ivan Vondraček

(M. P.)

KOMANDANT:
V.[6] Kovačević

a geštetneru, rubrike djelomično
reg. br. 5—2/3, k. 1291.

[2] Gornja cifra se odnosi na muškarce a donja na žene.
[3] Gornja cifra se odnosi na oružje a donja na municiju.
[4] Kilograma
[5] Metara
[6] Veljko

BR. 5

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA 40. DIVIZIJE NOVJ OD 1. AVGUSTA 1944. GODINE[1]

| Redni broj | Jedinica | Ljudstvo | | | | | | | | Naoružanje | | | | | | | |

BR. 54

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA 13. DIVIZIJE NOVJ OD 20. AVGUSTA 1944. GODINE[1]

| Naoružanje | | |

dana ovladao Čazmom i
o je svoje nastupanje pre-
a sektoru Samarice pusti-
i kod potoka M. Sredska
jateljske djelove te ga od-
m pravcem neće moći lako
, neprijatelj je preduzeo
sporeda gdje su se nalazile
edan OZNA bataljon. Ne-
, ugrozio lijevi bok naše
) i 207, odakle je potisnuo
ljaniku.
preko Petričke i Bereka
še IV. brigade sa težnjom
Garešnici. Artiljerija ne-
aje. Naše jedinice odbile
se na svojim položajima.
. Šimljanicu.
jednom kolonom počeo
anskom lugu i Krčevina-
I. brigade od Oštrog Zida
nski lug da napadne ovu
je izvršio svoj zadatak,
g, kojom prilikom je bio
zaštitom vatre ipak uspio

neprijatelj nije nadirao.
ije od Štaba VI. korpusa
voniju. U duhu ovog na-
prebacili preko Popović
žaja.
a sektoru III. brigade a
id — Šimljanica gdje je

lijenjeno 20000 mauzer
10 ćebadi, 6 ranaca, 1600
raketa, 1 šmajser i jedan
aznim stvarima koja su

znati a cijene se na oko

, od kojih 6 teže.

A NARODU!

Načelnik, major:
Jovo Lončar

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA 13. DIVIZIJE NOVJ OD 20. AVGUSTA 1944. GODINE

Redni broj	Jedinica	Ljudstvo: Po spisku: Oficira	Ljudstvo: Po spisku: Politič. rukovod.	Ljudstvo: Po spisku: Podofic.	Ljudstvo: Po spisku: Boraca	Ljudstvo: Na licu: Oficira	Ljudstvo: Na licu: Politič. rukovod.	Ljudstvo: Na licu: Podofic.	Ljudstvo: Na licu: Boraca	Naoružanje: Pješadijsko: Pušaka	Šmajsera	Puško-mitraljeza	Lakih mitraljeza	Teških mitraljeza	Lakih bacača	Teških bacača	Pištolja	Ručnih bombi	Artiljerijsko: Topova: Pješadijskih	Brdskih	Poljskih	Haubica: Brdskih	Poljskih	Teških	Protivoklopno: Pušaka	Mitraljeza	Topova	Protivavionska: Mitraljezi	Topovi	Oklopna vozila: Tenkovi: Laki od 10 t.	Srednji (do 30 t.	Teški preko 30	Automobila	Inžin: Pontona	Eksploziva
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41
1	Štab	5	1		4	5	1		4	—	8/700						9/84															1/250					
2	Jedinice pri Štabu	9	17/1	67/4	186/7	7/—	13/1	31/1	163/5	164/4824	17/1366	2/600					35/323	123																			
3	Pionir. bataljon	—	9	6	107	—	9	5	95	32/600	2/90						2/15	15																			
4	Artiler. divizion	5	17	44/1	133/1	5	16	33/1	114	166/9260	11/2000	7/4100					25/273	295			4/422				2/23												
5	I. brigada	21	94/1	133	1009/25	19	80/1	112	764/25	702/37480	69/12250	48/31120		8/6000	3/110	6/60	106/915	1543											1	1/40					14		
6	II. brigada	21	91	157/1	913/7	18	77	102/1	639/7	670/35164	61/8935	33/14220	3/4105	8/6900	2/59	3/74	65/580	1611										5/150							200	1
7	III. brigada	23	59/1	99	716/4	23	55/1	95/—	667/4	500/25663	71/8440	36/19540		6/7250	3/74		72/75	1095										3/145								
8	Grupa odreda	19	58	74	497	17	57	57	371	310/16270	64/6900	24/9810		1/300	2/2		69/684	489										3/229								
9																																					
10																																					
	UKUPNO:	103/—	346/3	580/6	3565/44	94	308/3	435/3	2817/41	2544/129261	303/40681	150/79390	3/4105	23/20450	10/245	9/134	383/2949	5171			4/422				2/23			11/524	1/—	1/40		1/250				214	2

Politkomesar:
Matić Đuro

Smrt fašizmu — Sloboda narodu
(M. P.)

[1] Original (pisan mastilom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 7—1/4, k. 913.

BR. 81
PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA 35. DIVIZIJE NOVJ OD 24. AVGUSTA 1944. GODINE[1]

Redni broj	Jedinica	LJUDSTVO								NAORUŽANJE																											Okl. vozila		Inžinjersko			Za vezu						Vozila				Stoke					PRIMJEDBA
		po spisku				na licu				pješadijsko									Artiljersko Top. haub.		Protivoklopna			Protiavion.														Tenkova																Konja				
		oficira	polit .rukov.	podoficira	boraca	oficira	polit .rukov.	podoficira	boraca	pušaka	šmajsera	puškomitralj.	teških mitralj.	lakih bacača	teških bacača	šaraca	pištolja	ručnih bombi	poljskih	poljskih	pušaka	mm 47	topova 37 mm	mitraljeza													lakih do 10 tona	automobila	Eksploziva	Korde	Nagaznih mina	Radio-stanica	telefonskih centrala	telefona	kabla km	signalnih pištolja	signalnih barjačića	autobusa	motocikla	kola	jahaćih	tovarnih	tegletćih	mazga	magaraca	
1	Štab divizije i pomoćno osoblje	8	4	2	5/6	8	4	2	5/6	2/30	5/100						10/100	5																																6	7				
2	Straža i kuriri pri Štabu	1	2	5	50/2	1	2	5	43/2	30/863	3/200	3/570					4/15	20																																	2				
3	Četa za vezu Divizije	2	3	6	40/10	2	3	4	38/9	27/500	5/400						3/25	20																															1	2	8	11 1/2					3		2	
4	Izviđačka četa	1	1	2	35/1	1	1	2	27/1	18/790	6/550	4/600				1/300	3/18	60																																				1	
5	Diverzantska četa	1	1	2	33/3	1	1	2	27/3	31/1020	3/340	1/220					3/14	43																														24										
6	Intendantura i radionice	4			28/2	4			28/2	16/300	8/200						4/20	10																																			1		2		
7	Sanitet, prihvatna bolnica i bolnička četa	4	2	8	45/16	4	2	8	45/16	39/1720	10/1000	2/700					1/10	14																																				1			
8	Kurs desetarsko-vodnički	4	1		2/2	4	1		2/2	3/65	2/150	2/500			1		3/19	6																																						
9	I. brigada	41	61/1	77/4	637/59	34	48/1	68/4	338/54	323/24530	52/8148	38/16980	3/2100	5/56	2/82	1/500	42/426	1006			4/100																										29			1	1	7	15	3/51				1	5	20	5	2	1	
10	II. brigada	41	68	93	600/35	22	46	50	291/35	313/14037	46/4620	24/10755	7/4320	1/10	2/24	1/250	59/365	558																														4			1	4	13	3				6	31	4	7	2	
11	III. brigada	25	66	106/1	530/68	24	66	99/1	330/63	365/15619	37/2950	37/13457	4/5232	3/39	3/6		41/274	715			4/140			3/900																					5			1	1	6	17	1				8	39	5	6	8	
12	Lički partizanski odred	20	27/1	50	207/20	19	24/1	46	161/18	145/6040	22/2983	18/5960	2/870	3/43			29/293	375			1/30																													4	7	2/40	2				1	4	2			
13	I. art. divizion	12	11	51	103/9	12	11	51	100/9	156/6984		7/1740					14/69	131	2/147	2/42		2/60	1/46																										4	17		4			5	2	3	19			
14	Veterinari	1			28	1			25	14/350							1/7	4																																			22				
	SVEGA:	165	247/2	402/5	2343/233	137	209/2	337/5	1460/220	1482/72848	199/21641	136/51482	16/12522	12/148	8/112	3/1050	217/1655	3017[2]	2/147	2/42	9/270	2/60	1/46	3/900																					24		38			3	5	33	80 1/2	9/91	6			6	29	132	37	15	14	

[1] Original (pisan na mašini, latinicom, cifre mastilom) u Arhivu V.I.I. reg br 12—7/4, k 1234.

[2] Pogrešno zbrojeno. Treba: 2987.

V. d. Politkomesara
Stevan Ilić

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!
(M. P.)

Komandant, potpukovnik:
N. R. Grubor

BR. 98

JNOG STANJA, NAORUŽANJA I NACIONALNOG I SOCIJALNOG SASTAVA LJUDSTVA 6. KORPUSA NOVJ ZA AVGUST 1944. GODINE[1]

AVGUST 1944.

	Ženskih	Pušaka	Šmajsera	MITRALJEZA: Puško-	Lakih-	Teških	BACAČA: Lakih-	Teških-	Pištolja	Bombi	TOPOVA: Pešadijskih	Poljskih	Brdskih	Brzometnih	Haubica	PROTIVTENKOVSKIH: Pušaka	Mitraljeza	Topova	Bacača	Radio stanica	Telef. centrala	Telefona	Kabla	Sign. aparata	Sign. pištolja	KONA: Jahaćih	Tovarnih	Teglećih		PO SPISKU	SOCIJALNI SASTAV: Radnika	Seljaka	Intelektual.	Obrtnika	Nameštenika	Voj. lica	Polic. i žand.	Slob. zvanja		NACIONALNI SASTAV: Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Mađara	Čeha	Njemaca	Poljaka	Ukrajinaca	Slovaka			Ostali
		2	5						13	12																15				15	15	3		6	1	5				6	7	1							1							
12		95							12	38								6		5	1	14	10		2	2	2	6			120	120	24	91	4		1			83	36	1															
104		1356	66	75	26	18	14	5	191	977	1					8		3	6	8	3	13	30		12	91	167	12	41	2691	673	1699	46	171	71	11	1	19		1234	839	15		14	20	154	4	5	327	50	16	13				
102		1141	44	79	5	16	10	8	114	610						9		2	6	3	3	19	37	2	10	42	116	12	9	2194	567	1464	33	51	56	7	3	13		1044	944	11	1	11	37	85	4	11	13	20	12	1				
128		1177	32	80	16	11	10	8	83	992						7	1	1	5	3	2	22	39		10	25	109	12	2	2195	537	1430	50	94	76	4	4			1046	882	15	1	12	24	17	3	169	7	1	18					
35		654	45	26	12	2	1		80	312						3						15	3		4	26	4	20		1082	342	679	8	21	19	6	2	5		598	402	6	1	5	23	34	1	3	4		1	4				
30		751	29	52	12	4	3	2	61	380						3			1			16	16		7	15	16	14		1302	131	1123	10	20	10	2	6			681	597		2		1	15		1	5							
2		84	12	4					6	30											1	4	1			2		20		155	25	120	1	4	2	2		1		93	50	1		2	5	1			1	1	1					
		128	37						12	112		3	5					1								2	4	2		170	15	148	1		3	1	2			137	26	1						5			1					
		105	38	12					15	127															1	1		2		154	24	118	1	8	2	1				109	42					1		2								
48		622	34	51	2	6	6	2	60	349						5					1	1	7		3	13	50	8	2	1151	193	877	31	27	17	5	1			613	463	6		21	26	14	1	5	2							
		6115	342	379	73	57	44	25	647	3939	1	3	5			35	1	13	18	20	11	110	139	2	49	234	468	108	54	11229	2534	7749	191	396	257	45	19	38		5644	4278	57	5	65	136	321	13	201	359	73	49	18				

Kurs	302
Bolnica	1178
Bolovanje	208
Ambulanta	332
Osustvo	98
Nestali	425
Službeni put	174
SVEGA	2717

[2] i [3] grupa odreda

dobro spremite

3596

ukovodioce 35.
uslovima raznanjela nepri-
Za pokazanu
i rukovodioce
9. 44 (86 gr.)
3604

0. 8. 44 Senj,
jeznički most,
II. 1944 prolavcem Knin —
ati. Na sektolegionera sa
eprovjerenim
domobrane,
nima i postar.)

3624

kcijama ubiZaplijenjen 1
e. 2 druga iz
rijatelja unikopolja, gdje
ka. Četnici u
)O-a Kostaj-

3627

14, 15 i 85.
j, 33, dnevni
2. septembra

BR. 98

PREGLED BROJNOG STANJA, NAORUŽANJA I NACIONALNOG I SOCIJALNOG SASTAVA LJUDSTVA 6. KORPUSA NOVJ ZA AVGUST

KOJA JEDINICA	PO SPISKU					NA LICU								SVEGA		Pušaka	Šmajsera	MITRALJEZA			BACAČA		PIŠTOLJA	BOMBI	TOPOVA				Pešadijskih	PROTIVTENKOVSKIH				Radio stanica	Telef. centrala	Telefona	Kabla	Sign. aparata	Sign. pištolja	KONA			PO SPISKU	SOCIJALNI SAST					
	Oficira	Političkih rukovodilaca	Podoficira	Boraca	SVEGA	Oficira	Političkih rukovodilaca m.	Političkih rukovodilaca ž.	Podoficira m.	Podoficira ž.	Boraca m.	Boraca ž.	Muških m.	Ženskih ž.					Puško-	Lakih-	Teških	Lakih-	Teških-			Poljskih	Brdskih	Brzometnih	Haubica	Pušaka	Mitralieza	Topova	Bacača							Jahaćih	Tovarnih	Teglećih		Radnika	Seljaka	Intelektual.	Obrtnika	Nameštenika	Voj. lica
Štab korpusa	14	1			15	14	1						15		2	5						13	12															15			15	15	3		6	1	5
Pri štabu	4	2	8	96	120	4	2		18		84	12	108	12	95								12	38							6		5	1	14	10		2	2	2	6		120	120	24	91	4		1
XII. Divizija — Štab	17	7	52	73		17	7		45	7	68	5																																				
XII. Divizija — XII. U. Brigada	28	72	78	882		23	57	2	63		528	52																																				
XII. Divizija — Osječka brigada	34	68	108	842		23	57		65	2	476	24																																				
XII. Divizija — Čehoslovač. brig.	35	29	48	260		30	28	1	44		207	11																																				
XII. Divizija — Konjički divizion	1	4	9	43		1	3		9		39																																					
XII. Divizija — UKUPNO	115	180	295	2101	2691	94	152	3	226	9	1298	92	1770	104	1356	66	75	26	18	14	5	191	977	1				8		3	6	8	3	13	30		12		91	167	12	41	2691	673	1699	46	171	71	11
28. Divizija — UKUPNO	81	153	246	1714	2194	67	132	3	189	7	1113	92	1501	102	1141	44	79	5	16	10	8	114	610					9		2	6	3	3	19	37	2	10		42	116	12	9	2194	567	1464	33	51	56	7
XL. Divizija — UKUPNO	87	175	231	1702	2195	70	145	8	190	11	1220	99	1618	128	1177	32	80	16	11	10	8	83	992					7	1	1	5	3	2	22	39		10		25	109	12	2	2195	537	1430	50	94	76	4
Istočna G.O.[2] — UKUPNO	38	81	100	863	1082	35	71	3	85		648	32	839	35	654	45	26	12	2	1		80	312					3						15	3		4		26	4	20		1082	342	679	8	21	19	6
Zapadna G.O.[3] — UKUPNO	59	92	110	1041	1302	58	83	1	104	1	786	28	1031	30	751	29	52	12	4	3	2	61	380					3		1				16	16		7		15	16	14		1302	131	1123	10	20	10	2
	5	9	20	121	155	3	9		10		99	2	121	2	84	12	4					6	30										1	4	1			2		20		155	25	120	1	4	2	2
	12	18	23	117	170	10	18		22		108		158		128	37						12	112		3	5				1								2	4	2		170	15	148	1		3	1
	7	20	29	98	154	6	18		29		88		141		105	38	12					15	127															1		2		154	24	118	1	8	2	1
	46	78	137	890	1151	40	57	4	89	3	566	41	752	48	622	34	51	2	6	6	2	60	349					5					1	1	7		3		13	50	8	2	1151	193	877	31	27	17	5
SVEGA U OPERATIVNIM JEDINICAMA	468	809	1209	8743	11229	401	688	22	962	31	5922	486			6115	342	379	73	57	44	25	647	3939	1	3	5		35	1	13	18	20	11	110	139	2	49		234	468	108	54	11229	2534	7749	191	396	257	45

[1] Dokumenat (popunjen mastilom, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 13—2, k. 475.

[2] i [3] grupa odreda

BR. 101

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA JEDINICA 8. KORPUSA NOVJ OD 31. AVGUSTA 1944. GODINE[1]

| NAORUŽANJE | | |

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA JEDINICA 8. KORPUSA NOVJ OD 31. AVGUSTA 1944. GODIN

Redni broj	Jedinica	LJUDSTVO – Po spisku: Oficira	Političkih rukovodilaca	Podoficira	Boraca	LJUDSTVO – Na licu: Oficira	Političkih rukovodilaca	Podoficira	Boraca	NAORUŽANJE – PJEŠADIJSKO: Puškara	Šmajsera	Puško-mitraljeza	Lakih mitraljeza	Teških mitraljeza	Lakih bacača	Teških bacača	Pištolja	Ručnih bombi	Bacača »Pijat«
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	Štab korpusa sa svim prištapskim jedinicama	24	14	60 3	308 10	18	12	47 2	273 10	207[3] 10.442	101 11.432	9 4500					64 552	363	
2	IX Divizija	91	191 9	322 21	1904 210	85	169 9	294 20	1648 177	1611 122.106	236 24.259	185 103 851		15 20.420	23 279	12 361	90 1812	2619	10 236
3	XIX Divizija	146	284 11	426 13	2306 157	138	267 9	362 10	1785 143	1538 59.249	556 54.363	176 49.911	4 1510	24 20.655	9 393	9 276	197 2164	1460	13 142
4	XX Divizija	98	192	303 24	2459 64	88	174	278 14	2181 56	1851 35.271	258 8234	182 21.521		22 15.974	9 85	9 72	185 1475	2065	7 86
5	XXVI Divizija	370[2] 1	441 9	643 27	6794 385	322 1	427 7	590 21	6228 374	6686 1,176.571	1173 217.521	488 971.547		251 1,521.321	65 9521	81 17521	899 5237	36591	
6	Grupa sjevernodalm. part. odreda	60	77	87	761 75	54	69	70	641 61	470 25.427	213 7914	72 19.186		3 2750	4 57	3 87	80 1157	666	
7	Grupa srednjedalm. part. odreda	61	109	42 1	970 66	54	99	38 1	705 60	642 41.397	135 17.360	74 23.530	12 5730	9 6370	6 135	4 64	129 1327	1083	
8	Grupa južnodalm. part. odreda	42 2	78 4	126	604 45	40	72 4	117	556 45	415 30.316	305 49.505	79 35.250	1 10	1 500	5 296	2 27	79 944	1497	2 30
9	Grahovsko-peuljski N.O.P. odred	24	19	21	237 15	21	17	20	216 15	181 8850	38 2130	15 8400		4 3200		1 12	15 112	194	
	UKUPNO	916 3	1405 33	2030 89	16343 1027	820 1	1306 29	1816 68	14233 941	13.601 1,509.629	3015 392.718	1280 1,237.696	17 7250	329 1,591.190	121 10766	121 18420	1738 14780	46538	32 494

Redni broj	Jedinica	NAORUŽANJE – ARTILJERIJSKO: Pješadijskih	Topova Haubica: Brdskih	Poljskih	Brdskih 47 mm	Brdskih	Poljskih	Teških	PROTIVOKLOPNO: Pušaka	Mitraljeza	Topova	Protivavionski: Mitraljezi	Topovi	OKL. VOZ. – TENKOVI: Laki (do 10 t.)	Srednji (do 30 t.)	Teški (preko 30 t.)	Automobila	INŽINERS: Pontona	Eksploziva	Korde
1	2	21	22	23	24	25	26	27	29	30	31	33	34	36	37	38	39	40	41	42
1	Štab korpusa sa svim prištapskim jedinicama																			
2	IX Divizija		3 125						9 693	1 260	1 16								140	293
3	XIX Divizija		1 31						7 343	1 150	1 7	2 480							140	200
4	XX Divizija								11 649										80	90
5	XXVI Divizija		29 3593	5 3180	1 95		12 950		30 8640		72 19.174	26 59871							475	1565
6	Grupa sjevernodalm. part. odreda																			
7	Grupa srednjedalm. part. odreda								1 8											
8	Grupa južnodalm. part. odreda								1 40										160	100
9	Grahovsko-peuljski N.O.P. odred								1 50											
	UKUPNO		33 3749	5 3180	1 95		12 950		60 10.423	2 410	74 19.197	28 60351							995	2248

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom, a cifre mastilom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 10—1/7, k. 517.

[2] Gornja cifra se odnosi na muškarce a donja na žene.

[3] Donja cifra se odnosi na municiju.